

ลิตเติล บุคตา : ตะวันออกในมูมมองตะวันตก

นางสาว จิรรัตน์ ประยูรวงษ์

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

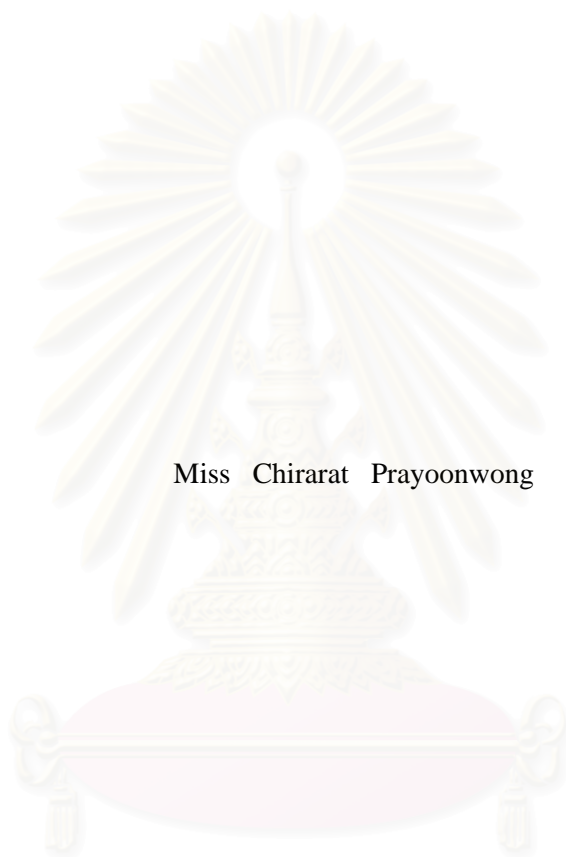
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-3359-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LITTLE BUDDHA : THE EAST FROM A WESTERN PERSPECTIVE

Miss Chirarat Prayoonwong

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Comparative Literature

Department of Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-3359-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ลิตเติล บุตดา : ตะวันออกในมุมมองตะวันตก

โดย

นางสาว จิรรัตน์ ประยูรวงษ์

สาขาวิชา

วรรณคดีเปรียบเทียบ

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. อนงค์นาฏ เถกิงวิทย์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ติงศภัทิย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. อนงค์นาฏ เถกิงวิทย์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. วรุณี อุดมศิลป์)

สภามหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จิรารัตน์ ประยูรวงษ์ : ลิตเติล บุตดา : ตะวันออกในมุมมองตะวันตก. (LITTLE BUDDHA : THE EAST FROM A WESTERN PERSPECTIVE) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์, 371 หน้า. ISBN 974-17-3359-3

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดบูรพาคตินิยม (Orientalism) และเพื่อวิเคราะห์กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดดังกล่าว ที่ปรากฏในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง **ลิตเติล บุตดา (Little Buddha)**

ผลการวิจัยพบว่าแนวคิดบูรพาคตินิยมตรงตามแนวทางของเอ็ดเวิร์ด ซาอิดอยู่ในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง **ลิตเติล บุตดา** 5 ประการ คือ 1. แนวคิดที่ว่าตะวันออกด้อยกว่าตะวันตก 2. แนวคิดที่ว่าตะวันตกลีลาในการเปลี่ยนแปลงตะวันออก 3. แนวคิดที่ว่าตะวันออกเป็นดินแดนที่เหมาะสมสำหรับแสวงหาคำตอบชีวิตในด้านจิตใจ 4. แนวคิดที่ว่าภาพของตะวันออกขึ้นอยู่กับตัวบท และ 5. แนวคิดที่ว่าตะวันออกลอกเลียนแบบตะวันตก แนวคิดบูรพาคตินิยมเหล่านี้ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอผ่านกลวิธีการประพันธ์ทั้งสิ้น 9 วิธีดังต่อไปนี้ คือ 1. การปรับเปลี่ยนปรัชญาตะวันอกให้มีลักษณะเหมือนปรัชญาตะวันตก 2. กลวิธีการเล่าเรื่องโดยสายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่สาม 3. กลวิธีการใช้ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยด้านเดียว 4. กลวิธีการใช้ความเปรียบ 5. กลวิธีการจบเรื่องแบบสุขนานุกรม 6. กลวิธีการใช้โครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรอง 7. กลวิธีการยอมรับว่าละครคือละครไม่ใช่เรื่องจริง 8. กลวิธีการใช้แนวแฟนตาซี และ 9. การใช้องค์ประกอบทางภาพยนตร์ในการสื่อถึงความแตกต่างระหว่างตะวันอกและวันตก กลวิธีทางการประพันธ์เหล่านี้ต่างก็มีความสอดคล้องกันในการนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมของผู้แต่งโดยทั้งสิ้น อันเป็นลักษณะของวัฒนธรรมชนนิยมตามลักษณะของภาพยนตร์ฮอลลีวูดโดยส่วนใหญ่ สิ่งนี้ทำให้ภาพของตะวันอกที่ปรากฏในวรรณกรรมและภาพยนตร์กลายเป็นภาพที่ถูกบิดเบือน เพื่อให้ตะวันอกเป็นไปตามที่ตะวันตกต้องการซึ่งเป็นไปตามหลักบูรพาคตินิยมที่มีอยู่ในจิตใต้สำนึกหรือที่เรียกว่าบูรพาคตินิยมที่แฝงเร้นของคนตะวันตก

การตระหนักรู้เท่าทันนาทกรรมของตะวันตกที่กระทำต่อตะวันอกเช่นนี้จะช่วยให้เรารู้จักระมัดระวังยิ่งขึ้นในการเสพงานของตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นในรูปของวรรณกรรม ภาพยนตร์ งานเขียน หรือในรูปของสื่ออื่นๆ ก็ตาม เพื่อไม่ให้ชาวตะวันอกเกิดการถูกครอบงำทางความคิด วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ ของตะวันตกที่ค่อยๆ กลืนความเป็นตะวันอกไปเรื่อยๆ ตามกระแสโลกาภิวัตน์รวมทั้งเพื่อไม่ให้ชาวตะวันอกลืมนึกแห่งของตัวเองด้วย

ภาควิชา.....วรรณคดีเปรียบเทียบ..... ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....วรรณคดีเปรียบเทียบ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา 2545

4280116622 : MAJOR COMPARATIVE LITERATURE
KEY WORD : ORIENTALISM / LITTLE BUDDHA / EAWARD W. SAID / ESCAPE
LITTERATURE / POPULAR CULTURE
CHIRARAT PRAYOONWONG : LITTLE BUDDHA : THE EAST FROM
A WESTERN PERSPECTIVE. THESIS ADVISOR : ASST. PRROF.
ANONGNAT THAKOENGYIDH, Ph.d., 371 pp. ISBN 974-17-3359-3

The objectives of this thesis are to study Orientalism and to analyze the ways used to present Orientalism in narrative and film *Little Buddha*.

The study shows that there are 5 kinds of Orientalism by Edward Said in the novel and film, namely the idea that the East is inferior to the West, the idea that the West has the right to change the East, the idea that the East is the land of searching for spiritual answer, the idea that the image of the East depends on texts and the idea that the East is an imitation of the West. And the idea of Orientalism in the novel and film is presented through following 9 literary devices : the adaptation of Eastern philosophy in the same way as Western philosophy, the use of omniscient point of view, the use of static characters, the use of comparison, the use of happy ending, the use of main plot and subplot, the use of theatricalism, the use of fantasy and the use of cinematic compositions. These literary devices are all related one another in order to present the author's Orientalism, which is popular culture according to the style of most of Hollywood film. And these make the images of the East in narratives and films become the distorted images so that the East will turn into what the West desires it to be in accordance with Orientalism in subconscious mind of Western people called Latent Orientalism.

Realizing the discourse the West has towards the East will help us to be more careful to consume the works of the West such as literature, film, writing or other forms of media so that Eastern people will not become occupied by Western idea, culture, economy or politics etc., which gradually and continually occupy the East according to the trend of globalization and so that we will not forget our root, either.

Department.....Comparative Literature

Student's signature.....

Field of study....Comparative Literature

Advisor's signature.....

Academic year 2002

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดขึ้นได้ก็ด้วยความเมตตากรุณาเป็นอย่างสูงของรองศาสตราจารย์ ดร. อนงค์นาฏ เถกิงวิทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่เป็นผู้ให้โอกาสและให้ชีวิตแก่ผู้วิจัยขึ้นมาอีกครั้งโดยท่านได้ให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการค้นคว้าวิจัยมาโดยตลอด รวมทั้งยังเป็นผู้ให้กำลังใจและความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ แก่ผู้วิจัยอย่างที่คุณผู้วิจัยไม่เคยคาดหวังมาก่อนว่าจะได้รับ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงรู้สึกซาบซึ้งและสำนึกในพระคุณของอาจารย์ผู้เปี่ยมล้นไปด้วยความมีน้ำใจ ความรักความเมตตา และความปรารถนาดีต่อศิษย์อย่างแท้จริง พระคุณในครั้งนี้นี้ผู้วิจัยจะขอระลึกและจดจำไว้เสมออย่างมีสัมเลือน นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร ประธานกรรมการและอาจารย์ ดร. วรณี อุดมศิลป์ กรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การทำงานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้นั้นผู้วิจัยซาบซึ้งในพระคุณของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ส.ก.ว) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระ นุชเปี่ยมผู้ประสานงานโครงการเอเชีย-ยุโรปศึกษาซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและเล็งเห็นถึงคุณค่าของงานวิจัยและได้สนับสนุนในด้านทุนวิจัยวิทยานิพนธ์ หากปราศจากความเมตตาจิตของท่านแล้ววิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงจะมีโอกาสสำเร็จขึ้นมาเป็นรูปเป็นร่างเช่นนี้ได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อปรีชาและคุณแม่สุนีย์ ประยูรวงษ์ บุพการีของผู้วิจัยที่ได้คอยให้กำลังใจและความช่วยเหลือมาตลอดอันถือเป็นพลังใจที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้วิจัยไม่ย่อท้อและสามารถฟันฝ่าอุปสรรค ความยากลำบากทั้งหลายจนประสบความสำเร็จได้รวมทั้งขอขอบพระคุณในความห่วงใยและกำลังใจที่ญาติพี่น้องทุกคนมีให้ผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณกัลยาณมิตรคือคุณสุเมธ วัชรคงศักดิ์ที่ได้ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจและเวลาอันมีค่าช่วยเหลือให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง และพิมพ์วิทยานิพนธ์จนทำให้ผลงานชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยดีและคุณยุวดี ศุภางค์วิฑูรย์ผู้ทำให้ผู้วิจัยได้รู้จักหนังสือ *Orientalism* เป็นครั้งแรกอันเท่ากับเป็นการจุดประกายเกี่ยวกับแนวคิดนี้ ให้ผู้วิจัยรวมทั้งมีน้ำใจห่วงใยคอยไต่ถามถึงความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์อย่างสม่ำเสมอ แรงบันดาลใจในการทำวิจัยนี้ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในตัวคุณเอ็ดเวิร์ด ซาอิดผู้ประพันธ์หนังสือ *Orientalism* ที่เป็นตัวจุดประกายทางความคิดอันมีคุณค่ามหาศาลแก่ผู้วิจัยที่ผู้วิจัยหวังจะให้ผู้อ่านงานได้รับเช่นกัน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์บรรจบ บรรณรุจิที่ได้กรุณาให้ผู้วิจัยอัดสำเนาต้นฉบับ *ลิตเติล บุคดา* ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพพร ประชากุลผู้มีจิตใจกว้างขวางและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่ได้กรุณาอนุญาตให้ผู้วิจัยได้เข้าร่วมฟังบรรยายวิชาสัญญาวิทยาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อ. ภาวรรณ หมอกษาผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้วิชาวรรณคดีหลักหนี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ม.ร.ว. กองกาญจน์ ตะเวทีกุล และคุณสุนิสา ศรีเจริญ เจ้าหน้าที่แห่งภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบที่ช่วยเหลือมาโดยตลอดท้ายนี้ขอขอบพระคุณคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ให้วิชาความรู้อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 แนวทฤษฎี.....	6
1.4 ขอบเขตและวิธีการศึกษาวิจัย.....	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
2 ทฤษฎีบูรพาคตินิยม.....	8
2.1 ประวัติเอ็ดเวิร์ด ซาอิด.....	8
2.2 แนวคิดบูรพาคตินิยมในมุมมองของเอ็ดเวิร์ด ซาอิด.....	13
2.3 ข้อสังเกตของผู้วิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีบูรพาคตินิยมของ เอ็ดเวิร์ด ซาอิด.....	30
2.4 คำวิจารณ์ทฤษฎีบูรพาคตินิยมของเอ็ดเวิร์ด ซาอิดและ การนำทฤษฎีบูรพาคตินิยมไปประยุกต์ใช้.....	33
2.5 <i>ลิตเติล บุคดา</i> กับทฤษฎีบูรพาคตินิยม.....	50
3 ภาพของตะวันออกในมุมมองของตะวันตกที่สะท้อนอยู่ใน นวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง <i>ลิตเติล บุคดา</i>	67
3.1 แนวคิดที่ว่าตะวันออกด้อยกว่าตะวันตก.....	67
3.2 แนวคิดที่ว่าตะวันตกมีสิทธิในการเปลี่ยนแปลงตะวันออก.....	164

3.3	แนวคิดที่ว่าตะวันออกเป็นดินแดนที่เหมาะสมสำหรับแสงหา คำตอบชีวิตในด้านจิตใจ.....	201
3.4	แนวคิดที่ว่าภาพของตะวันออกขึ้นอยู่กับตัวบท.....	204
3.5	แนวคิดที่ว่าตะวันออกกลอกเลียนแบบตะวันตก.....	209
4	กลวิธีที่ใช้ในการนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมใน นวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง <i>ลิตเติล บุดา</i>	212
4.1	การปรับเปลี่ยนปรัชญาตะวันออกให้มีลักษณะเหมือน ปรัชญาตะวันตก.....	212
4.2	กลวิธีการเล่าเรื่องโดยสายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่สาม.....	254
4.3	กลวิธีการใช้ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยด้านเดียว.....	259
4.4	กลวิธีที่ใช้ความเปรียบ.....	280
4.5	กลวิธีการจบเรื่องแบบสุขนานุกรม.....	284
4.6	กลวิธีการใช้โครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรอง.....	286
4.7	กลวิธีการยอมรับว่าละครคือละครไม่ใช่เรื่องจริง.....	291
4.8	กลวิธีที่ใช้แนวแฟนตาซี.....	296
4.9	การใช้องค์ประกอบทางภาพยนตร์ในการสื่อถึงความแตกต่าง ระหว่างตะวันออกและตะวันตก.....	299
5	บทสรุป.....	327
	รายการอ้างอิง.....	337
	บรรณานุกรม.....	346
	ภาคผนวก ก.....	357
	ภาคผนวก ข.....	361
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	371

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพประกอบที่ 1	หลักตรีเอกานุภาพ.....	237
ภาพประกอบที่ 2	ฉากในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ เมืองซีแอตเติล คณะของลามะนอร์บู และลิซา ดินกับลิซา ศูนย์ปฏิบัติธรรม และพระพุทธรูปในพิพิธภัณฑ์ที่สหรัฐอเมริกาตามลำดับ.....	303
ภาพประกอบที่ 3	ฉากในประเทศตะวันออก ได้แก่ บ้านเมืองในกรุงกาฐมาณฑุ บรรดาหญิงชาวเมืองกรุงกิลพัสดุ์ ป่าในกรุงกิลพัสดุ์ และเจสซีที่กำลังนั่งอยู่บนเครื่องบินไปภูฏาน.....	303
ภาพประกอบที่ 4	ภาพโปสเตอร์ภาพยนตร์เรื่อง <i>Little Buddha</i>	304
ภาพประกอบที่ 5	วัดปาโร ประเทศภูฏาน.....	308
ภาพประกอบที่ 6	ถนนไฮเวย์และทางด่วนในเมืองซีแอตเติล.....	309
ภาพประกอบที่ 7	พระภิกษุชอมปากำลังนั่งสัปหงกบนรถยนต์.....	309
ภาพประกอบที่ 8	ลามะดอร์เจสวมเสื้อและกางเกงยีนส์.....	310
ภาพประกอบที่ 9	พระภิกษุเค็มโป เห็นชินนั่งโยกตัวไปมาขณะนั่งสนทนา.....	310
ภาพประกอบที่ 10	เจสซีสวมหน้ากากแบบธิเบตที่ทำเอง.....	311
ภาพประกอบที่ 11	ลามะนอร์บูคุยกับเจสซี.....	311
ภาพประกอบที่ 12	พระกุมารสิทธัตถะเสด็จพระราชดำเนินพร้อมกับดอกบัวผุดขึ้นตามรอยพระบาท.....	312
ภาพประกอบที่ 13	อสิตะดาบสเดินทางมาพบพระกุมารสิทธัตถะ.....	312
ภาพประกอบที่ 14	เจ้าชายสิทธัตถะทรงกำลังกรรแสง.....	313
ภาพประกอบที่ 15	ศพที่กำลังถูกเผาจนเห็นซี่โครง.....	313
ภาพประกอบที่ 16	ขี้เถ่าที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงฉวยติดพระหัตถ์มา และเจ้าชายสิทธัตถะทรงกำลังป้ายขี้เถ่าใส่พระหัตถ์พระเจ้าสุทโธทนะ.....	314
ภาพประกอบที่ 17	ประตูกำลังเปิดออก.....	314
ภาพประกอบที่ 18	พญูกำลังแผ่แม่เบี้ยปกพระเศียรเจ้าชายสิทธัตถะ.....	315
ภาพประกอบที่ 19	สภาพการจราจรที่สับสนวุ่นวายในเมืองกาฐมาณฑุ.....	315
ภาพประกอบที่ 20	ราชูและพี่ชายกำลังเดินร่ำ.....	315
ภาพประกอบที่ 21	พี่ชายของราชูกำลังขโมยเกมคอมพิวเตอร์ของเจสซี.....	316

ภาพประกอบที่ 22	สภาพบ้านเมืองในกรุงกาสุมณฑล.....	316
ภาพประกอบที่ 23	การปั้นเครื่องปั้นดินเผาด้วยมือ.....	316
ภาพประกอบที่ 24	ดินกำลังซ่อมรถ.....	317
ภาพประกอบที่ 25	เหล่าธิดาทั้งห้าของพญามารกำลังมายั่วยวนเจ้าชายสิทธัตถะ และธิดาหนึ่งในห้าคนของพญามาร.....	318
ภาพประกอบที่ 26	พญามารกำลังเกรี้ยวกราดและเหล่าธิดาพญามารกำลังถูก ลมพิษพัดโถมใส่.....	318
ภาพประกอบที่ 27	พระพุทธเจ้าผจญมารและธนูไฟที่กำลังกลายเป็นดอกไม้.....	319
ภาพประกอบที่ 28	เจ้าชายสิทธัตถะทรงกำลังตั้งพญามารที่ปลอมเป็นเงาของพระองค์ และเจ้าชายสิทธัตถะกับพญามารที่ปลอมเป็นพระองค์.....	319
ภาพประกอบที่ 29	เจ้าชายสิทธัตถะกำลังบรรลूसัจธรรม.....	319
ภาพประกอบที่ 30	เจสซี ราชู และคีตาอยู่ในเหตุการณ์พระพุทธเจ้าผจญมาร และเด็กทั้งสามกำลังนั่งมองเจ้าชายสิทธัตถะที่กำลังตรัสรู้สัจธรรม.....	320
ภาพประกอบที่ 31	เจสซีโอบไหล่ราชูและคีตา.....	320
ภาพประกอบที่ 32	พระภิกษุชราที่กำลังเข้าทรง.....	321
ภาพประกอบที่ 33	ลามะนอร์บูกำลังไหว้เจสซีและเจสซีก้มลงกราบเลียนแบบ ลามะนอร์บู.....	321
ภาพประกอบที่ 34	เจสซียืนอยู่ตรงกลางโดยราชูอยู่ทางซ้ายและคีตาอยู่ทางขวา.....	322
ภาพประกอบที่ 35	ลามะนอร์บูกำลังมีอาการเจ็บหัวใจ.....	322
ภาพประกอบที่ 36	เจสซี ราชู และคีตา กำลังเข้าพิธีฉลอง.....	323
ภาพประกอบที่ 37	เจสซี ลิซา และดินแล่นเรือใบในสหรัฐอเมริกา ราชูกำลังปล่อย เถาของลามะนอร์บูขึ้นสู่ท้องฟ้า และคีตา กำลังโปรยเถาของ ลามะนอร์บู.....	323
ภาพประกอบที่ 38	ขามที่ใส่เถาของลามะนอร์บูและขามใส่ข้าวที่เจ้าชายสิทธัตถะทรง นำมาลอยเพื่ออธิษฐาน.....	324

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเกี่ยวกับตะวันออกในมุมมองของตะวันตกนั้นมีมานานจนถือได้ว่าเป็นสาขาทางวิชาการสาขาหนึ่งที่เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตะวันออก ผู้ทำการศึกษาอาจเป็นนักมานุษยวิทยา นักประวัติศาสตร์ หรือนักปรัชญาซึ่งเรียกว่า “นักบูรพาคดีศึกษา” (Orientalist) และคำว่า “บูรพาคดีศึกษา” ก็ถือว่าเป็นความหมายของบูรพาคดีนิยม (Orientalism) ในเบื้องต้น

ในเวลาต่อมาความหมายของบูรพาคดีนิยมได้เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นรูปแบบวิธีคิดที่เชื่อว่าจะมีความแตกต่างกันพื้นฐานที่แบ่งแยกคนตะวันออกและคนตะวันตกออกจากกันจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 แนวความคิดในการแบ่งแยกคนตะวันออกและคนตะวันตกออกจากกันมีความชัดเจนและขยายตัวออกไปในวงกว้างและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างตะวันออกกับตะวันตกให้เป็นไปในลักษณะที่ตะวันตกมีอำนาจเหนือตะวันออกรวมถึงตะวันตกมีความชอบธรรมในการครอบครองและครอบงำตะวันออกมากยิ่งขึ้น เอ็ดเวิร์ด ซาอิด (Edward Said) เชื่อว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงวาทกรรม (discourse) ที่ตะวันตกกระทำต่อตะวันออกอันนำมาสู่ความหมายของบูรพาคดีนิยมตามคำจำกัดความของซาอิดซึ่งอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักทฤษฎีโพสต์โมเดิร์น (Postmodernism) มาใช้ในการให้ความหมายของบูรพาคดีนิยม ดังนั้นบูรพาคดีนิยมจึงหมายถึงวาทกรรมที่ตะวันตกมีต่อตะวันออก กล่าวคือ ตะวันตกได้สร้างภาพลักษณ์และความคิดความเข้าใจ ตลอดจนมุมมองต่างๆที่ตะวันตกมีต่อตะวันออกขึ้นมาในลักษณะที่ตะวันออกคือความเป็นอื่น (other) ที่ด้อยและล้าหลังกว่า ทำให้ตะวันตกมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปครอบครองและครอบงำตะวันออกทั้งในด้านการเมือง เช่น การให้เหตุผลว่าประเทศตะวันออกล้าหลังกว่าจึงสมควรที่จะถูกครอบครองโดยตะวันตกที่จะเข้าไปสร้างความก้าวหน้าให้แก่ดินแดนและประชากรที่ด้อยและล้าหลังกว่าเหล่านี้ทำให้เกิดลัทธิล่าอาณานิคมขึ้น ในด้านปัญญาความคิดก็เช่น การศึกษาด้านภาษาศาสตร์ที่ให้เหตุผลว่าภาษาตะวันตกมีพัฒนาการมากกว่าภาษาตะวันออก หรือในด้านวัฒนธรรม เช่น ถือว่าวรรณคดีที่มีคุณค่า

และเป็นมาตรฐานก็คือวรรณคดีตะวันตก รวมทั้งงานเขียนประเภทอื่นๆ ก็ให้ยึดของตะวันตก เป็นมาตรฐาน เช่น งานเขียนด้านมานุษยวิทยา วิทยาศาสตร์ ก็ล้วนแล้วแต่ตกอยู่ภายใต้วาทกรรมนี้ทั้งสิ้น

ผลงานสำคัญของเอ็ดเวิร์ด ซาอิดที่วิพากษ์วิจารณ์การนำเสนอตะวันออกและความ เป็นตะวันออกโดยตะวันตกก็คือ หนังสือ ชื่อ *Orientalism* ซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ.1987 หนังสือเล่มนี้ เป็นงานในแนวทฤษฎีหลังสมัยอาณานิคม (Post-colonialism)¹ ที่มีความสำคัญและทรงอิทธิพลยิ่งต่อโลกวิชาการซึ่งในเวลาต่อมาแนวคิดบูรพาคตินิยมของซาอิดนี้ก็ได้อิทธิพลต่องานเขียน อื่นๆ จำนวนมาก ในแวดวงวรรณกรรมของไทยนั้นงานเขียนและงานวิจัยในแนวนี้นี้ยังไม่ปรากฏ ออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนและแพร่หลายมากนัก งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นความพยายามที่จะเปิดมิติ ใหม่ในการศึกษาวรรณกรรมให้ขยายออกและมีความเป็นสากลมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นแบบอย่าง และแนวทางให้มีการศึกษาแนวคิดบูรพาคตินิยมในงานวรรณกรรมและงานประเภทอื่นที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

ผู้วิจัยได้หยิบยกประเด็นของบูรพาคตินิยมในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุดดา (Little Buddha)* มาใช้ในการศึกษาเนื่องจากเห็นว่าวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่องนี้ เกิดขึ้นตามกระแสของการรับเอาพุทธปรัชญาหรือความเป็นตะวันออกเข้าสู่กระแสของวัฒนธรรม ตะวันตก กระแสความเคลื่อนไหวในลักษณะนี้ปรากฏอยู่ในหนังสือเรื่อง *Oriental Enlightenment : The Encounter between Asian and Western Thought*² ของเจ เจ คลาร์ก (J.J. Clarke) ที่ได้กล่าวถึงการรับแนวคิดทางปรัชญาจากตะวันออกของตะวันตกตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา เช่น การรับเอาอิทธิพลทางความคิดของปรัชญาพุทธศาสนา วิธีคิดทางปรัชญาของ จีนโบราณ และปรัชญาแบบอินเดียเข้าสู่จารีตของปรัชญาตะวันตก ดังนั้นการศึกษา วรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุดดา* ในแง่มุมของบูรพาคตินิยมนี้จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและถือได้ว่าเป็นการศึกษาตะวันออกในมุมมองของตะวันตกในอีกรูปแบบหนึ่ง

¹ การศึกษาแนวหลังสมัยอาณานิคม (Post-colonial Studies) ที่เกิดขึ้นในปลายทศวรรษ 1970 และต้นทศวรรษ 1980 มีความสนใจครอบคลุมปฏิสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ระหว่างชาติยุโรปและตะวันตกกับดินแดน ที่เคยเป็นอาณานิคมของชาติเหล่านี้รวมทั้งวรรณกรรมและการวิจารณ์ของช่วงหลังสมัยอาณานิคมด้วย (Deeplika Bahri, *Introduction to Postcolonial Studies* [Online]. (n.d.). (Available from : <http://www.emory.edu/ENGLISH/Bahri/Intro.html>) อ้างถึงใน ธีระ นุชเปี่ยม, บรรณาธิการ, *เอเชีย-ยุโรปศึกษา* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, 2545, หน้า 109-110).

² J.J. Clarke, *Oriental Enlightenment : The Encounter between Asian and Western Thought* (London and New York : Routledge, 1997).

ประเด็นเรื่องนี้มีความสำคัญยิ่งในปัจจุบัน หากเราตระหนักว่า วรรณกรรมและ ภาพยนตร์ตะวันตกมีอิทธิพลในการครอบงำจิตสำนึกและพฤติกรรมของชาวตะวันออกเป็นอย่างมาก เช่น การให้คำนิยามและหลักคำสอนของศาสนาพุทธที่ถูกบิดเบือนไปในแนวทางความ เชื่อของคริสต์ศาสนาและปรัชญาตะวันตกจนไม่เหลือรากเหง้าของความเป็นตะวันออกอยู่เลย อัน จะเห็นได้จากการนำเสนอตัวตน (self) ของตะวันตกมากเกินไปเสียยิ่งกว่าความเป็นตะวันออก เมื่อผู้ เสพที่ไม่รู้เท่าทันวาทกรรมของตะวันตกที่กระทำต่อตะวันออกนี้ได้อ่านวรรณกรรมหรือได้ชมภาพ ยนตร์จากตะวันตก อาจทำให้ถูกครอบงำทางปัญญาความคิดและหลงเชื่อว่าหลักคำสอนของ ศาสนาพุทธที่ปรากฏในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวเป็นหลักคำสอนขององค์พระสัมมา สัมพุทธเจ้าที่แท้จริง ความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมในการนับถือศาสนาของตะวันออกอาจ เปลี่ยนไปถือแบบคริสต์ศาสนาของคนตะวันตกได้จะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ซึ่งจะเป็นการทำให้ ตะวันออกอยู่ภายใต้อำนาจของตะวันตกในอีกรูปแบบหนึ่ง ตะวันตกมีสิทธิไปโดยปริยายในการตัด สิ้นชะตากรรมของตะวันออกซึ่งส่งผลให้ตะวันออกไม่มีความเป็นตัวของตัวเองอีกต่อไป

การตระหนักถึงอิทธิพลของตะวันตกและความจำเป็นในการศึกษาวรรณกรรมและ ภาพยนตร์ของตะวันตกจึงมีความสำคัญยิ่ง ดังเช่นที่ เบล่า บาลาซส์ นักทฤษฎีภาพยนตร์ ชาวฮังการีเรียนได้กล่าวไว้ว่า “เราจะต้องรู้เรื่องเกี่ยวกับภาพยนตร์เป็นอย่างดี ถ้าหากว่าเราไม่ ต้องการที่จะตกอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งทีคงจะเป็นอิทธิพลทางปัญญาและวิญญาณที่ยิ่งใหญ่ที่สุดใน ยุคสมัยของเรา รวากับว่ามันเป็นพลังมืดที่เราไม่สามารถควบคุมได้ หากว่าเราไม่ศึกษากฎ เกณฑ์และความสามารถของมันอย่างระมัดระวังแล้ว เราก็จะไม่สามารถควบคุมและชี้้นำเครื่องมือ ที่มีศักยภาพแห่งการครอบงำมวลชนมากที่สุดเท่าที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของ มนุษย์อันนี้”³

เหตุผลดังกล่าวได้นำมาสู่ตำริที่จะทำงานวิจัยชิ้นนี้ ที่ต้องการศึกษาและวิจารณ์ ตะวันออกและความเป็นตะวันออกในตะวันตกที่สะท้อนอยู่ในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* เหตุที่ต้องใช้ทั้งวรรณกรรมและภาพยนตร์มาศึกษาร่วมกันก็เพื่อจะได้สามารถวิพากษ์ วิจารณ์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมได้หลากหลายมากขึ้น ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำ

³ บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, *ศิลปะแขนงที่เจ็ด เพื่อวัฒนธรรมและการวิจารณ์ภาพยนตร์*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2538), หน้า 115-116.

วรรณกรรมเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ที่เขียนโดย กอร์ดอน แมคกิล (Gordon Macgill) มาใช้ในการวิเคราะห์ร่วมด้วยโดยวรรณกรรมเรื่องนี้เขียนโดยดัดแปลงจากบทภาพยนตร์ของรูดี เวอร์ลิตเซอร์ และมาร์ค เพปโล ที่เขียนขึ้นจากเรื่องของแบร์นาร์โด แบร์โตลูซซี โดยถือว่าวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นภาษาภาพยนตร์ของเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* เนื่องจากวรรณกรรมสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตัวละครหรือทัศนคติของผู้แต่งให้เห็นได้ชัดเจนกว่าในภาพยนตร์และสามารถทำให้เห็นวาทกรรมที่ตะวันตกกระทำต่อตะวันออกได้อย่างชัดเจนขึ้น อีกทั้งการนำเอาทั้งภาพยนตร์และวรรณกรรมมาศึกษาร่วมกันนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำเพราะงานทั้งสองอย่างมีความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างไม่อาจปฏิเสธได้และการศึกษาทั้งสองอย่างร่วมกันจะทำให้มองเห็นวาทกรรมและวิถีปฏิบัติที่ตะวันตกมีต่อตะวันออกได้และในการวิจัยผู้วิจัยจะถือว่าทั้งผู้เขียนนวนิยายคือกอร์ดอน แมคกิล และผู้สร้างภาพยนตร์เจ้าของเรื่องคือแบร์นาร์โด แบร์โตลูซซี ก็คือชาวตะวันตกที่ใช้มุมมองแบบคนตะวันตกแบบเดียวกันในการมองตะวันออกนั้นคือยึดหลักตามบูรพาคตินิยมของชาติที่ว่าชาวตะวันตกแทบทุกคนล้วนแล้วแต่มีแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมในจิตไร้สำนึก (unconscious mind) อยู่แล้วทั้งสิ้นดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าทั้งผู้เขียนและผู้สร้างภาพยนตร์ซึ่งเป็นเจ้าของเรื่องที่เป็นชาวตะวันตกสามารถนำเสนอเรื่องราวของตะวันออกในมุมมองของตะวันตกในแง่ของบูรพาคตินิยมได้เหมือนกัน ในแง่ของภาพยนตร์นั้นสามารถนำองค์ประกอบทางด้านภาพ ฉาก สถานที่มาใช้ในการศึกษาร่วมกับวรรณกรรมได้เป็นอย่างดีเพราะยิ่งจะเป็นการเสริมซึ่งกันและกันให้เราสามารถเห็นถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่แฝงอยู่ในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่องนี้ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมิได้มุ่งศึกษาแต่เฉพาะเนื้อหาของวรรณกรรมและภาพยนตร์เพียงอย่างเดียว แต่จะศึกษาวิเคราะห์ถึงตะวันออกและความเป็นตะวันออกในแนวคิดหรือมุมมองของตะวันตกที่สะท้อนอยู่ในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* รวมทั้งยังศึกษาถึงกลวิธีในการนำเสนอตะวันออกและความเป็นตะวันออกในโลกตะวันตกที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่องนี้ด้วย ทั้งนี้เพราะการศึกษาวเคราะห์ต่าง ๆ ดังกล่าวจะสามารถทำให้วิพากษ์วิจารณ์และมองเห็นถึงวาทกรรมและวิถีปฏิบัติที่ตะวันตกมีต่อตะวันออกได้ตลอดจนทำให้เห็นภาพลักษณ์ของตะวันออกและความเป็นตะวันออกที่ถูกสร้างขึ้นในวรรณกรรมและภาพยนตร์ อันเป็นการนำเสนอตะวันออกที่มีใช้ภาพสะท้อนความเป็นจริง หากแต่เป็นการบิดเบือน⁴ เพื่อกลืนและครอบงำความเป็นตะวันออกให้มีลักษณะอย่างตะวันตก

⁴ ซึ่งสอดคล้องกับ Dayton Voice, Reviewed by Gordon Welty ที่กล่าวถึงการที่สื่อสหรัฐอเมริกาพยายามทำการบิดเบือนภาพของตะวันออกกลางเพื่อผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา

Said's arguments have become even more timely than they were in the early Eighties. The events he recounts both refresh our memories as well as serve to highlight how severely the U.S. media has continued to distort our view of the Middle East. As though to underline

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การวิจัยงานวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ที่นำมาศึกษาในแง่มุมของบูรพาคตินิยมจะช่วยให้ผู้อ่านตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในอีกแง่มุมหนึ่งที่ไม่เคยได้สัมผัสมาก่อนหรือที่ไม่เคยคาดว่าจะเป็นมาก่อนและได้มองเห็นความสำคัญของการนำทฤษฎีบูรพาคตินิยมมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในเรื่องที่มีความเกี่ยวเนื่องกับบูรพาคตินิยมต่อไปอีกเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์มหาศาลในด้านการพัฒนาความคิด ภูมิปัญญา การศึกษา และมุมมองใหม่ๆ ในสังคมซึ่งจำเป็นต้องทำให้มีขึ้นเพื่อพัฒนาประชาชนในชาติให้มีความก้าวหน้าและมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคตอันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่มีความรวดเร็ว และยังหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยพัฒนาให้เกิดแนวทางการศึกษาแนวคิดบูรพาคตินิยมที่จะเกิดขึ้นอีกต่อไปในงานวิจัยสาขาวิชาต่างๆ ในประเทศไทย และช่วยทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาวิจัยกันอย่างจริงจังและกว้างขวางมากยิ่งขึ้นในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดบูรพาคตินิยมที่สะท้อนอยู่ในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา*
2. เพื่อศึกษาวิธีการในการนำเสนอตะวันออกและความเป็นตะวันออกที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา*

this latter point, the May 11, 1997 issue of The New York Times Magazine published an article by the Israel writer Amos Elon Egyptian intellectuals' opposition to "normalization" of relations with Israel. At the present interval, he holds, "Israel[is] at the mercy of blind forces." The kind of talk simply reinforces the deluded U.S. view of "Israel, the victim" (Gordon Welty, *Dayton Voice*(August 10,1997)[Online]. 1997. (Available from: <http://www.wright.edu/~gordon.welty/Said97.htm> [2002,July 27])).

1.3 แนวทฤษฎี

บูรพาคตินิยมในทัศนะของเอ็ดเวิร์ด ซาอิดคือการนำเสนอภาพลักษณ์ของตะวันออกจากมุมมองของตะวันตกที่ว่าตะวันตกมีสิทธิและอำนาจในการครอบครองและครอบงำตะวันออกซึ่งแนวคิดนี้จะสะท้อนอยู่ในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุดา*

1.4 ขอบเขตและวิธีการศึกษาวิจัย

1. ศึกษาทฤษฎีบูรพาคตินิยมเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจตะวันออกและความเป็นตะวันออกในมุมมองตะวันตก

2. ใช้ตัวบทที่เป็นนวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุดา* นวนิยายจะใช้นับภาษาอังกฤษของกอร์ดอน แมคกิลล์ (Gordon McGill) ค.ศ. 1994 และภาพยนตร์ที่กำกับโดยแบร์นาร์โด แบร์โตลูซซี (Bernardo Bertolucci) ค.ศ. 1993 ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่พูดภาษาอังกฤษ

3. ศึกษาประวัติศาสตร์ิเบตในด้านสังคม วัฒนธรรม ศาสนา ปรัชญาและศึกษาศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์เพื่อใช้ประกอบในการศึกษาวิเคราะห์ความหมายของภาพสังคม วัฒนธรรม และศาสนาที่สะท้อนออกมาทางวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุดา* เพื่อช่วยในการวิเคราะห์แนวคิดบูรพาคตินิยมที่แฝงอยู่

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ความเข้าใจวาทกรรมของตะวันตกที่มีต่อตะวันออกรวมทั้งกลวิธีการนำเสนอตะวันออกและความเป็นตะวันออกที่สะท้อนอยู่ในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุดา*

2. การกระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้เท่าทันวาทกรรมของตะวันตกที่มีต่อตะวันออก ทำให้สามารถเลือกรับและเสพงานของตะวันตกได้อย่างไม่ถูกครอบงำทางความคิด วัฒนธรรม สังคม และการครอบงำด้านอื่นๆ ของตะวันตกได้

3. การตระหนักถึงรากเหง้าของตนเองซึ่งทำให้มีอิสระในด้านการคิดและการกระทำโดยไม่ตกเป็นทาสทางความคิด วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และอื่น ๆ ของตะวันตกซึ่งจะทำให้เราสามารถทำตนให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

4. การริเริ่มและเป็นแนวทางให้มีการศึกษาแนวคิดบูรพาคตินิยมในงานวรรณกรรมหรือแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในหัวข้ออื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่องกันต่อไป

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในบทตัดตอนจากนวนิยายเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* นั้นข้อความส่วนที่ผู้วิจัยต้องการเน้นจะขีดเส้นใต้ไว้อันเป็นส่วนที่ผู้วิจัยเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เห็นชัดเจนขึ้น

The Lama looked puzzled. It was the first time a telegram had been delivered to the monastery. The outside world, the world of sea-level, was beginning to encroach. He put on his spectacles, read carefully, and beamed at Chompa.

2. นักบูรพาคตินิยมมีสองความหมาย กล่าวคือ ในความหมายแรกหมายถึงผู้ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตะวันออกซึ่งอาจจะเป็นนักมานุษยวิทยา นักปรัชญา หรือนักประวัติศาสตร์ก็ได้ ความหมายที่สองหมายถึงผู้ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตะวันออกและได้สร้างภาพของตะวันออกขึ้นเอง

3. ภาพประกอบในบทที่ 4 ข้อ 4.9 นำมาจากภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* กำกับโดยแบร์นาร์โด แบร์โตลูซซี ถ่ายทำเมื่อค.ศ. 1993

ทฤษฎีบูรพาคตินิยม

Orientalism เป็นหนังสือที่เอ็ดเวิร์ด ซาอิดเขียนขึ้นในปี ค.ศ. 1978 อันถือเป็นผลงานที่ทรงอิทธิพลยิ่งต่อโลกวิชาการในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 กล่าวคือ ผลงานเล่มนี้ได้ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางความคิดมากมายไม่ว่าจะเป็นในด้านการศึกษา วัฒนธรรม วรรณกรรม สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ฯลฯ และยังมีบทบาทที่สำคัญในการวางรากฐานทางความคิดให้กับการศึกษาแนวหลังสมัยอาณานิคม (post-colonial studies) แม้ว่าผลงาน *Orientalism* ของซาอิดไม่จัดว่าเป็นผลงานชิ้นแรกที่ได้วิพากษ์วิจารณ์บูรพาคติศึกษา (Oriental Studies) เพราะก่อนหน้านี้ได้มีผลงานของ Anwar Abdel-Malek และ Frantz Fanon ที่ได้วิพากษ์วิจารณ์บูรพาคติศึกษาด้วยเช่นกันและในยุคต่อมาก็ได้มีผลงานของนักวิชาการอื่นๆ ที่ออกตามกันมาอีก เช่น James Clifford Ronald Inden เป็นต้น แต่ผลงานของซาอิดนั้นจัดเป็นผลงานที่สำคัญเพราะได้ก่อให้เกิดกระแสการเคลื่อนไหวทางความคิดขึ้นอย่างมากมาย นอกจากนี้ยังมีการนำเอาทฤษฎีบูรพาคตินิยมของเขาไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางวิชาการอย่างหลากหลายในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นในด้านภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วรรณกรรม ภาพยนตร์ ฯลฯ

2.1 ประวัติของเอ็ดเวิร์ด ซาอิด

เอ็ดเวิร์ด ซาอิด (Edward Said) เกิดเมื่อ ค.ศ. 1935 ในกรุงเยรูซาเล็ม (Jerusalem) ดินแดนปาเลสไตน์ ในปี ค.ศ. 1947 เกิดเหตุการณ์แบ่งแยกดินแดนปาเลสไตน์ และก่อตั้งประเทศอิสราเอล เขาและครอบครัวจึงต้องกลายเป็นผู้อพยพและย้ายไปอยู่กับญาติของเขาที่กรุงโคโร ประเทศอียิปต์ในปี ค.ศ. 1948 เขาใช้ชีวิตในวัยเด็กที่นั่น ในปี ค.ศ. 1950 ครอบครัวของซาอิดได้ย้ายไปอยู่กรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากบิดาของซาอิดได้หนังสือเดินทางสหรัฐอเมริกาจากการเข้าร่วมกับกองกำลังปฏิบัติการนอกประเทศของสหรัฐอเมริกาภายใต้การนำของนายพล Pershing ใน ค.ศ. 1917 ซาอิดจึงได้รับการสืบทอดความเป็นพลเมืองอเมริกันจากบิดาของเขาเอง ซาอิดเข้าศึกษาในโรงเรียน St. George ซึ่งเป็นโรงเรียนอเมริกัน และในเวลาต่อมาได้เข้าศึกษา ณ มหาวิทยาลัย Victoria College และถูกไล่ออกในปี

ค.ศ. 1951 ครอบครัวของเขาจึงได้ส่งเขาเข้าเรียนที่ Mount Hermon Preparatory School ในรัฐแมสซาชูเซตส์ บิดาของซาอิดเป็นคนเข้มงวดในเรื่องหลักในการทำงานและการศึกษาเล่าเรียน งานอดิเรกของเขาในวัยหนุ่มก็คือการอ่านนวนิยายและฟังดนตรีคลาสสิก เขาเรียนภาษาหลายภาษา เช่น ภาษาอารบิก ฝรั่งเศส อังกฤษ อีกทั้งยังเรียนเปียโนที่โรงเรียนดนตรีจนกลายเป็นผู้มีความชำนาญในการเล่นเปียโนได้โน้ตที่สุด ซาอิดได้รับปริญญาตรีและปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยพรินซ์ตันและได้รับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดซึ่งที่นั่นได้เขาได้รับรางวัล Bowdoin วิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอกของเขาคือการศึกษาผลงานวรรณกรรมของ Joseph Conrad ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่องานวิจัยชิ้นต่อมาของเขาในเรื่องอคติทางเชื้อชาติ และลัทธิล่าอาณานิคม เช่น ในหนังสือ *Orientalism* และ *Culture & Imperialism* ซึ่งได้มีการอ้างอิงถึงงานของคอนราดส่วนวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยพรินซ์ตันนั้นเขาได้รับอิทธิพลจาก Richad P.Blackmur ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้นำ New Critics ต่อมาซาอิดได้เข้ารับตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบและได้รับตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์ทางด้านวรรณคดีเปรียบเทียบและวรรณคดีอังกฤษที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย

เมื่อสงครามระหว่างอาหรับกับอิสราเอลเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1967 ซาอิด ก็เริ่มที่จะทบทวนสถานะและบทบาทอาชีพของตนเองในวรรณคดีเปรียบเทียบและเริ่มคิดถึงสถานะของตัวเองที่แท้จริงว่าเป็นชาวปาเลสไตน์ ในตอนนั้นชีวิตเขาได้เปลี่ยนไปและเริ่มให้ความสนใจกับรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่เขาได้เก็บซ่อนในตอนที่นำสิ่งเหล่านี้เข้าสู่การทำงานและวิชาชีพของเขา ดังนั้นเขาจึงเริ่มเข้าไปเกี่ยวข้องกับนักวิชาการทางวรรณกรรมและสิทธิของชาวปาเลสไตน์ เป็นที่รู้กันดีว่าเขาเป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์นักจินตนิยมที่เป็นปัญญาชนของตะวันตกที่ได้บิดเบือนภาพของตะวันออกกลางและโลกอิสลาม เขายังเชื่อว่าภาพของชาวอาหรับที่มีต่อสหรัฐอเมริกาถูกกำหนดเกือบจะทั้งหมดด้วยสิ่งที่เป็นเท็จเขาจึงได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการต่อสู้ทางการเมืองของชาวปาเลสไตน์ในปี ค.ศ.1969 ในปี ค.ศ.1970 ซาอิดได้ไปเยือนกรุงอัมมันซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศจอร์แดนและกรุงเบรุต เมืองหลวงของประเทศเลบานอนและได้ติดต่อกับญาติของตนอย่างเช่น Kamal Nasser ซึ่งเป็นกวีและโฆษกขององค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ (PLO) จนถึงปี ค.ศ. 1973

ในปีค.ศ. 1974 ซาอิดได้เป็นศาสตราจารย์รับเชิญด้านวรรณคดีเปรียบเทียบที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดและเป็นสมาชิกของศูนย์วิจัยเรื่องพฤติกรรมศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัย

สแตนฟอร์ด ในระหว่างปี ค.ศ. 1975-1976 อันเป็นที่ทำงานวิจัยของเขาเกี่ยวกับวาทกรรมของ
บูรพาคตินิยมและลัทธิล่าอาณานิคมได้เสร็จสมบูรณ์ในที่สุด

หนังสือของซาอิดชื่อ *Beginnings* ที่ตีพิมพ์ในปี 1975 ได้รับรางวัลประจำปี Lionel
Trilling Award ข้อเขียนของเขายังได้รับการแปลและตีพิมพ์ถึง 26 ภาษาทั่วโลกรวมทั้งหนังสือ
ที่ทรงอิทธิพลยิ่งมากที่สุดของเขาคือ *Orientalism* (1978) ที่ได้รับรางวัล The National Book
Critics Circle Award ในปี ค.ศ. 1977 ซาอิดได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาแห่งชาติปาเลสไตน์
(The Palestine National Council) ในฐานะปัญญาชนที่ไม่ขึ้นกับใคร นอกจากนี้ซาอิดยังได้ติดต่อกับ
มิเชล ฟูโกล์ต ของ ปอล ชาร์ตร์ และซิโมน เดอ โบวัวร์ เพื่อสนทนาลงถึงปัญหาสันติภาพใน
ตะวันออกกลางอันสะท้อนให้เห็นถึงความหวงใยในปัญหาตะวันออกกลางของซาอิด ในปี ค.ศ.
1988 ซาอิดได้แปลตัวบทภาษาอารบิกเป็นภาษาอังกฤษในเรื่องคำประกาศเอกราชของชาวปาเลส
ไตน์ ในปี ค.ศ.1992 เขาได้ไปยังดินแดนปาเลสไตน์เป็นครั้งแรกในรอบ 45 ปี ตลอดทศ
วรรษ 1990 ซาอิดยังคงเป็นนักวิจารณ์นโยบายต่างประเทศของอเมริกาที่มีความเฉียบคมทางด้าน
ความคิดและยังคงวิพากษ์วิจารณ์อย่างไม่ลดละโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของสหรัฐอเมริกา
ในสงครามอ่าวเปอร์เซีย (The Gulf War) ขณะเดียวกันซาอิดก็ยังได้วิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่
เหมาะสมและความไร้ความสามารถของผู้นำปาเลสไตน์รวมถึงการนอกราชการบังหลวงที่เกิดขึ้นใน
ปาเลสไตน์ซึ่งเขาก็ได้ก้าวลงจากตำแหน่งของสมาชิกรัฐสภาปาเลสไตน์ที่ดำรงมากกว่า 14 ปี ในปี
ค.ศ.1991 ซาอิดได้แตกหักกับ ยัดเซอร์ อาราฟัต หลังจากสนับสนุนมาหลายทศวรรษโดยกล่าวว่า
องค์กรปลดปล่อยปาเลสไตน์ไม่น่าเชื่อถือและไร้ซึ่งคุณธรรมและศีลธรรม¹

ซาอิดเรียกข้อตกลงทางสันติภาพระหว่างอิสราเอลและองค์กรปลดปล่อยปาเลส
ไตน์ว่าเป็น “เครื่องมือของการยอมแพ้ของชาวปาเลสไตน์” และเป็นการขยายนโยบายที่ยืนยาว
ของอิสราเอลที่จะครอบงำอาหรับทั้งในทางทหารและเศรษฐกิจและยังคาดการณ์ด้วยว่าอิสราเอลจะ
ยอมรับรัฐปาเลสไตน์แต่จะไม่ยอมรับเขตแดนของปาเลสไตน์อย่างแท้จริง (He predicts that
current pronouncements notwithstanding, “Israel will accept a Palestinian state but not its
boundaries.”)² ข้อวิพากษ์วิจารณ์ของเขายังขยายไปถึงสหรัฐอเมริกาซึ่งเขาเรียกว่า “ประเทศที่
แสรังวางตัวเป็นกลาง” ในกระบวนการทางสันติภาพในตะวันออกกลางอันเนื่องมาจากการ

¹ Haroon Siddiqui. *Edward Said : Embattled But Unbowed*[Online]. 2000. (Available from :<http://www.commondreams.org/views/062200-102.htm> [2002,July 27]).

² Ibid.

สนับสนุนอันยืนยาวของสหรัฐอเมริกาที่มีต่ออิสราเอล ชาอิดยังได้ทำนายถึงสิ่งที่จะเกิดในอนาคตดีกว่าแม้ว่าคนในยุคปัจจุบันจะรู้สึกสิ้นหวังแต่ก็ยังมีหวังว่าสันติภาพอาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต (...the current generation is hopeless” but optimistic in the long run)³

ในปี ค.ศ. 1992 ชาอิดป่วยเป็นโรคมะเร็งในเม็ดโลหิตขาวเรื้อรังและเข้ารับการรักษาด้วยวิธีเคมีบำบัดเป็นครั้งคราวจนอาการของเขาค่อย ๆ ดีขึ้น เขากล่าวว่าเขาได้เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับวิธีการรักษาดังกล่าวและยังคงกระทำการกิจแห่งความยากลำบากอย่างที่สุดนี้ของเขาต่อไป ชาอิดได้เริ่มเขียนหนังสือ *Out of Place* ขึ้นในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1994 ในขณะที่เขาเริ่มฟื้นตัวจากการทำเคมีบำบัด หนังสือเล่มดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับอัตชีวประวัติของเขาตั้งแต่แรกจนถึงต้นทศวรรษ 1960 ในปี ค.ศ.1997 ชาอิดได้บรรยายเกี่ยวกับราจีฟ คานธี ณ กรุงเดลี เขายังได้เดินทางไปเมืองดูไบ ในสหรัฐอาหรับเอมิเรตเพื่อรับรางวัล The Sultan Owais อันเป็นรางวัลที่เก่าแก่ที่สุดที่มอบให้สำหรับงานทางวรรณคดีของอาหรับซึ่งชาอิดคือชาวอเมริกันเพียงคนเดียวที่ได้รับเกียรตินี้

ชาอิดยังคงตระหนักและรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของปัญญาชนที่มีต่อสังคม นั่นคือ เขายังคงเป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์การเมืองในประเทศตะวันออกกลางได้อย่างเฉียบคมที่ทำได้ยากในสังคมปัจจุบันนี้ ชาอิดยังเป็นที่ต้องการของสาธารณชนและยังให้สัมภาษณ์ผ่านสถานีวิทยุแห่งชาติซึ่งมีแนวโน้มว่าในปัจจุบันนี้คำสัมภาษณ์ของเขาจะได้รับการออกอากาศกระจายเสียงและตีพิมพ์เผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง ชาอิดมักจะเป็นผู้วิจารณ์ให้กับ The BCC, Canadian Broadcasting, Australian Radio นอกจากนี้เขายังเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับตะวันออกกลางให้แก่ *Al Hayat* ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอาหรับที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงลอนดอนและได้วางจำหน่ายไปทั่วโลกอาหรับ ชาอิดเห็นว่าหนังสือพิมพ์และวิทยุจากต่างประเทศนั้นยอมรับความคิดเห็นและคำวิพากษ์วิจารณ์ของเขามีต่อเหตุการณ์ในตะวันออกกลางมากกว่าหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ในสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุนี้บ่อยครั้งนักที่เขาจะเขียนข้อคิดเห็นของเขาลงในหนังสือพิมพ์อเมริกันดังที่เขาได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ยักษ์ใหญ่ในสหรัฐอเมริกาว่าเป็นศัตรูในทางอุดมการณ์ (ideologically hostile)⁴ และเป็นศัตรูต่อทัศนคติและความคิดเห็นของเขา

³ Ibid.

⁴ Suzanne Trimel. *Faculty Profile ; Edward Said*[Online]. 1998. (Available from : [http:// people.bu.edu/adnan/said.html](http://people.bu.edu/adnan/said.html) [2002,July 21]).

และว่าเขาไม่มีนิสัยในการถกเถียงปัญหาต่างๆ ด้วยรูปแบบที่หนังสือพิมพ์และโทรทัศน์อเมริกันได้กระทำกันอยู่ในปัจจุบันนี้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าซาอิตอาจจะเรียกได้ว่าเป็น “บุรุษในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ” (Renaissance man) คนสุดท้ายที่ยังคงหลงเหลืออยู่ กล่าวคือ เขาไม่ได้เป็นเพียงศาสตราจารย์วรรณคดีอังกฤษและวรรณคดีเปรียบเทียบที่โดดเด่นแห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบียเท่านั้นแต่เขายังเป็นนักสิทธิมนุษยชน นักวิจารณ์วัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมือง และผู้ที่อุทิศเวลาว่างให้กับดนตรี สอดคล้องกับที่ Christopher Hitchens นักหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นเพื่อนของซาอิตและรู้จักเขามานานกว่า 20 ปี ได้กล่าวว่านอกจากเขาจะเป็นนักวิชาการทางวรรณคดีที่ประสบความสำเร็จแล้วเขายังเป็นนักเปียโนผู้มีพรสวรรค์ นักวิจารณ์ดนตรี ผู้ชื่นชอบละคร ร้อง นักล้อเลียน ผู้มีรสนิยมในการแต่งกาย และผู้มีสุนทรียะต่อสิ่งรอบตัว และยังกล่าวอีกว่า เขาเป็นคนอ่อนไหวมาก ลงมือทำสิ่งต่างๆ ด้วยความทุ่มเทสุดสาหัสและยังเป็นผู้ที่โดนทำร้ายจิตใจได้โดยง่าย⁵

ซาอิตจัดได้ว่าเป็นผู้ที่มีผลงานอันเปี่ยมล้นไปด้วยคุณภาพและพลังสร้างสรรค์ที่ยังคงสะท้อนให้เห็นถึงบทบาททางภูมิปัญญาหรือแนวคิดในสังคมสมัยใหม่ ผลงานที่สำคัญของเขาพอจะสรุปได้ดังนี้

- *Beginnings* (1975)
- *National, Colonialism, and Literature* (1978)
- *Orientalism* (1978)
- *The Question of Palestine* (1979)
- *Literature and Society* (1980)
- *Covering Islam* (1981)
- *The World, the Text and the Critic* (1983)
- *After The Last Sky* (1986)
- *Blaming the Victims* (1988)

⁵ He's very sensitive, take things hard, and is extremely easily wounded.(Emily Eakin. *Look Homward, Edward*[Online]. 1999. (Available from : http://www.newyorkmag.com/page.cfm?page_id=2038 [2002,July 27]).

- *Criticism in Society, Culture and Imperialism*
- *Musical Elaborations* (1991)
- *Cultural and Imperialism* (1993)
- *The Pen and the Sword* (1993)
- *Representations of the Intellectual* (1994)
- *The Politics of Depression: The Struggle for Palestinian Self-Determination* (1994)
- *Out of Place* (1999)
- *Reflection on Exile* (2000)

2.2 แนวคิดบูรพาคดีนิยมในมุมมองของเอ็ดเวิร์ด ซาอิด

ในมุมมองของเอ็ดเวิร์ด ซาอิด (Edward Said)⁶ บูรพาคดีนิยม (Orientalism) คือวาทกรรมที่ตะวันตกมีต่อตะวันออกอันหมายถึงลักษณะของทัศนคติ การศึกษา และงานเขียนประเภทต่างๆ ทั้งบันเทิงคดี เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย และสารคดี เช่น บทควมบันทึกที่ถูกกำหนดขึ้นมาให้ราวกับว่าเป็นมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป กล่าวคือเป็นการ “อุปโลกน์” ลักษณะต่างๆ ของตะวันออกขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นในแง่อุปนิสัยใจคอ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี ฯลฯ โดยที่วาทกรรมดังกล่าวได้ถูกครอบงำจากคำสั่งสอน มุมมอง และอคติทางความคิดของตะวันตกที่เห็นว่าเหมาะสมต่อตะวันออกอย่างเห็นได้ชัด และวาทกรรมดังกล่าวยังเป็นภาพลักษณ์ของตะวันออกที่ตะวันตกสร้างขึ้นอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณซึ่งแสดงออกมาในรูปของความคิดและความรู้ที่ตะวันตกมีต่อตะวันออก

ความสัมพันธ์ระหว่างตะวันออกและตะวันตกเป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบของเจ้านายกับข้าทาสที่ตะวันตกมองว่าตะวันออกคือความเป็นอื่น (other) ที่ไม่ใช่พวกเดียวกับตะวันตก กล่าวคือ ตะวันตกมองว่าตนมีอำนาจและความเหนือกว่าตะวันออกในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นในด้านการเมือง วัฒนธรรม ศีลธรรม หรือปัญญาก็ตาม ดังนั้นตะวันตกจึงมีสิทธิที่จะครอบครองและครอบงำตะวันออกในรูปแบบของอุดมการณ์ทางวัฒนธรรม (hegemony) อันเป็นรูป

⁶ Edward W. Said, *Orientalism* (New York : Vintage Books Edition, 1979).

แบบการนำทางวัฒนธรรมของชนชั้นปกครองที่ได้สร้างความชอบธรรมในการครอบงำและมีอิทธิพลเหนือกว่าผู้ถูกปกครองที่เป็นผู้เสียเปรียบที่ว่าต้องยอมรับ สนับสนุน ปกป้องระบบที่ทำให้ตนเองเสียเปรียบ

แนวคิดบูรพาคตินิยมเป็นแนวคิดที่มั่นคงแข็งแรงจึงมีการนำไปใช้ทั้งในทางทฤษฎี เช่น ดาร์วินนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการเขียนทฤษฎีของเขาซึ่งปรากฏเป็นที่ยอมรับในคริสต์ศตวรรษที่ 19 และทางปฏิบัติ เช่น นำไปใช้ในการสร้างภาพยนตร์ในศตวรรษที่ 20 จนถึงปัจจุบัน มีการสนับสนุนแนวคิดบูรพาคตินิยมมาอย่างต่อเนื่องทำให้แนวคิดนี้กลายเป็นความรู้เกี่ยวกับตะวันออกที่เป็นระบบระเบียบมากขึ้นและมีอิทธิพลต่อวิถีคิดและศาสตร์ต่าง ๆ ไปทั่วโลกอย่างเหนียวแน่น นอกจากนี้แนวคิดนี้ยังคงเผยแพร่ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ สู่สาธารณชนอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย⁷

วิวัฒนาการของแนวคิดบูรพาคตินิยมที่มีมาดังนี้

แนวคิดบูรพาคตินิยมวิวัฒนาการมาจากภูมิศาสตร์ที่สมมุติขึ้นมาเอง (imaginative geography) ซึ่งก็คือการกำหนดขอบเขตและความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ตามแต่ที่จิตใจของมนุษย์ประสงค์จะกำหนดขึ้นมา แนวคิดภูมิศาสตร์ที่สมมุติขึ้นมาเริ่มจากความคิดที่ว่าดินแดนที่ผู้กำหนดคุ้นเคยจะเรียกว่า “ของเรา” (ours) ส่วนดินแดนที่ผู้กำหนดไม่คุ้นเคยก็จะเรียกว่า “ของพวกเขา” (theirs) ทั้งนี้เป็นเพราะผู้กำหนดรู้สึกที่ดินแดนของพวกเขามีความแตกต่างจากของพวกเขาตนจึงมีความรู้สึกต่อดินแดนของพวกเขาในแง่ลบอันก่อให้เกิดคำว่า “ดินแดนของเรา” (our land) ซึ่งมีความหมายถึงดินแดนของผู้กำหนดและคำว่า “ดินแดนล้าหลัง” (barbarian land) อันเป็นดินแดนของคนต่างแดนที่ไม่ใช่ดินแดนของผู้กำหนดซึ่งแนวคิดนี้ได้นำไปสู่แนวคิดในการแบ่งแยกกำหนดเขตแดนระหว่างตะวันออกกับตะวันตกที่ปรากฏให้เห็นตั้งแต่สมัยกรีกในบทละครเรื่อง *The Persians* ของเอสคิลุส (Aeschylus) และ เรื่อง *The Bacchae* ของ ยูริพีดีส (Euripides) ซึ่งสะท้อนแนวคิดของตะวันตกว่าตะวันตกว่ามีอำนาจและอภิสิทธิ์ที่จะพูดเกี่ยวกับตะวันออกได้อย่างชัดเจนในทุกแง่ทุกมุมรวมทั้งมีสิทธิ์ที่จะพูดแทนตะวันออก กล่าวคือ สามารถกำหนดความคิด การกระทำ คำพูด ฯลฯ ทุกอย่างแทนตะวันออกได้ทั้งหมด ดังที่ปรากฏในคำพูดของตัวละครชาวตะวันออกซึ่งสะท้อนความคิดของคนตะวันออกที่คนตะวันตก

⁷ Ibid., pp. 1–6.

จินตนาการขึ้นมาเองทั้งสิ้นในบทละครเรื่อง *The Persians* ตะวันตกจึงกลายเป็นผู้ให้ชีวิตตะวัน ออกและสร้างตะวันออกขึ้นมาอย่างแท้จริงไปโดยปริยาย ตะวันตกมองว่าตะวันออกเป็นดิน แดนของผู้พ่ายแพ้ที่อยู่ไกลโพ้น ไม่เคยมีใครย่างกรายเข้าไป นอกจากนี้ตะวันตกยังมองตะวัน ออกกว่าเป็นดินแดนแห่งความลึกลับและท้าทายต่อจิตใจของตะวันตกที่แสวงหาคำตอบในเรื่อง ต่าง ๆ และจิตใจที่ทะเยอทะยานในอำนาจของตะวันตกอันนำไปสู่โครงการต่าง ๆ เช่น การเดินทาง การค้นหา การให้ทุนศึกษาในทางวิชาการเพื่อที่จะจัดแบ่งเชื้อชาติและศาสนาของตะวัน ออกให้เป็นหมวดหมู่เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่ากรีกและโรมันอยู่เหนือชาติอื่น ๆ

ต่อมาแนวคิดในการแบ่งแยกตะวันออกและตะวันตกที่สมมุติขึ้นมาได้วิวัฒนาการ ขึ้นมาเป็นการศึกษาทางวิชาการสาขาหนึ่งในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มีการสอนการศึกษาค้นคว้า วิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับตะวันออก ผู้ที่ทำการศึกษาอาจเป็นนักมานุษยวิทยา นักสังคมวิทยา นักประวัติศาสตร์ที่เรียกกันว่า “นักบูรพาคดีศึกษา” (Orientalist) ผู้ซึ่งทำการศึกษาตะวันออก ทั้งในเรื่องที่เฉพาะเจาะจงและในเรื่องทั่วไป ดังนั้นการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตะวันออกจึง เรียกว่า “บูรพาคดีศึกษา” (Oriental studies/area studies) และนักบูรพาคดีนิยมรุ่นแล้วรุ่นเล่า ได้ศึกษาและเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับตะวันออกด้วยความรู้สึกรักของผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า คนเหล่านี้สนใจตะวันออกในเรื่องของความแปลกประหลาดและความผิดไปจากปกติของคนตะวัน ออกในสายตาของคนตะวันตก หลักการของแนวคิดบูรพาคดีนิยมในช่วงนี้ยังไม่มีการกำหนดขึ้น มาให้เป็นรูปเป็นร่างที่ชัดเจนแน่นอนจึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ โดยอยู่บนพื้นฐานของการ ศึกษาและตำราเกี่ยวกับเรื่องราวของตะวันออก

แนวคิดบูรพาคดีนิยมได้รับการพัฒนาให้มีความแตกต่างระหว่างตะวันออกและ ตะวันตกมากขึ้นกว่าเดิมโดยที่กวี นักเขียนนิยาย นักปรัชญา และนักวิชาการในสาขาวิชาการ ต่าง ๆ ต่างก็ยอมรับความคิดเห็นและได้ผลิตงานเขียนที่เกี่ยวกับตะวันออกทั้งในรูปแบบของนวนิยาย มหากาพย์ เรื่องราวทางการเมือง ฯลฯ ที่ล้วนแล้วแต่อิงกับความเชื่อดังกล่าวทั้งสิ้น

นอกจากนี้เนื่องจากความแบ่งแยกระหว่างตะวันตกและตะวันออกที่มีมากขึ้น ประกอบกับศาสนาอิสลามทำให้ตะวันตกรู้สึกว่าตะวันออกท้าทายอำนาจของตะวันตกและรู้สึกว่า สำหรับตะวันตกแล้วตะวันออกเป็นศัตรูที่น่ากลัว ดังนั้นเพื่อที่จะเอาชนะความกลัวที่มีต่อตะวัน ออกตะวันตกจึงได้ทำการศึกษาเรียนรู้ตะวันออกทั้งในแง่ของภาษา ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และวัฒนธรรมเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกใช้นโยบายที่จะจัดการและครอบครอง

ตะวันออกโดยเริ่มจากการที่ Abraham-Hyacinthe Anquetit-Duperron (คศ. 1731-1805) ได้เป็นผู้เริ่มแปลคัมภีร์อเวस्ता (Avesta)* ซึ่งทำให้ภาษาและอารยธรรมของตะวันออกเริ่มเผยแพร่ไปสู่ตะวันตก

William Jone ได้สืบสานงานเกี่ยวกับการเผยแพร่ตะวันออกไปสู่ตะวันตกต่อจากอับราฮัมซึ่งทำให้ตะวันออกกลายเป็นแหล่งของการเรียนรู้ของตะวันตก ในการศึกษาเกี่ยวกับตะวันออกจนได้วางหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบตะวันออกกับตะวันตก

นอกจากนี้โปเลียนยังได้ทำการศึกษาทุกอย่างเกี่ยวกับอียิปต์ ไม่ว่าจะเป็นชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ จากตัวบท (text) ที่นักบูรพาคตินิยมในสมัยก่อนหน้านี้ได้เขียนไว้และได้ทำการรุกรานครอบครองอียิปต์โดยใช้ความรู้ที่ได้จากตัวบทมาช่วยในการนี้ โปเลียนได้จัดตั้งสถาบันสำหรับศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับอียิปต์เพื่อทำให้ความรู้เกี่ยวกับตะวันออกกลายเป็นรูปแบบของความรู้ทั่วไปอันเป็นระบบและมีลักษณะของวิธีการทางวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้นซึ่งทำให้อารมณ์ จิตใจ ประเพณีของตะวันออกกลายเป็นกฎที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ความรู้ที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นไปเพื่ออำนาจในการครอบครองตะวันออกในทางการเมือง การเริ่มสร้างความรู้เกี่ยวกับตะวันออกให้เป็นระบบในสมัยของโปเลียนได้กลายเป็นแก่นหลักของความรู้เกี่ยวกับแนวคิดบูรพาคตินิยมสมัยใหม่ที่เริ่มขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18 นั่นเอง

ซาอิตกล่าวว่แนวคิดบูรพาคตินิยมสมัยใหม่เริ่มขึ้นในปลายศตวรรษที่ 18 ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดแนวคิดนี้ก็คือแนวจินตนิยม (Romanticism) แนวคิดบูรพาคตินิยมสมัยใหม่คือแนวคิดที่ว่ายุโรปจะได้รับการปฏิรูปทางความคิดใหม่โดยใช้ความรู้ที่ได้จากเอเชียจึงได้มีการสร้างองค์ความรู้ขึ้นใหม่แต่ในทางปฏิบัติแล้วกลับไม่อาจเป็นจริงได้เพราะแนวคิดใหม่นี้ยังทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกมากขึ้นเนื่องจากนักบูรพาคตินิยมส่วนใหญ่ยังคงยึดติดอยู่กับแนวคิดบูรพาคตินิยมแบบเก่าและไม่ปรารถนาที่จะหลอมรวมกับตะวันออกจริงๆ ซึ่งในเวลาต่อมาก็ได้มีการพัฒนาไปเป็นการปรับเปลี่ยนความรู้ในทุกๆ ด้านให้เป็นเหตุเป็นผลเป็นไปตามหลัก

* คัมภีร์อเวस्ताเป็นคัมภีร์ของศาสนาโซโรอัสเตอร์ อเวस्ताหมายถึง “ความรู้” คล้ายกับพระเวทของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู คัมภีร์อเวस्ताเขียนด้วยภาษาเปอร์เซียโดยแบ่งออกเป็น 5 ภาค

การทางวิทยาศาสตร์และตัดเรื่องราวสิ่งเหนือธรรมชาติอันเกิดจากความเชื่อทางศาสนาออกอันเป็นแนวความคิดของยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 19⁸

สำหรับแนวคิดบูรพาคตินิยมสมัยใหม่นั้นมีที่มาจาก

1. การขยายตัว (expansion)

ความรู้เกี่ยวกับตะวันออกได้ขยายเพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากตะวันตกได้ทำการสำรวจตะวันออกมากขึ้นซึ่งทำให้มีการผลิตผลงานต่าง ๆ ออกมามากมายโดยใช้มุมมองที่ยึดตะวันตกเป็นศูนย์กลาง (Eurocentricism) ในการสังเกตและตัดสินสิ่งต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับตะวันออกที่มากขึ้นนี้ได้กลายเป็นที่มาของอำนาจจักรวรรดินิยมในเวลาต่อมา

2. การเผชิญหน้าทางประวัติศาสตร์ (historical confrontation)

เมื่อตะวันตกได้เผชิญหน้ากับตะวันออกก็ได้เขียนบรรยายถึงตะวันออกกว่าเป็นสิ่งที่แปลกประหลาดและไม่ใช่วกเดียวกับตะวันตก (other) อันเป็นความพยายามที่จะแบ่งแยกตนเองออกจากตะวันออก การกระทำเช่นนี้ทำให้ยุโรปรู้จักตนเองดีขึ้นและยังทำให้เกิดศาสตร์ต่าง ๆ ที่เปรียบเทียบระหว่างตะวันตกกับตะวันออกในแง่มุมต่าง ๆ เช่น นิรุกติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ระบบกฎหมาย ศาสนา ซึ่งได้กลายมาเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในศตวรรษที่ 19

3. ความเห็นอกเห็นใจ (sympathy)

ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 มีความเชื่อว่าวัฒนธรรมทุกอย่างในโลกนี้ล้วนแล้วแต่มีลักษณะร่วมบางอย่างในทางจิตวิญญาณ ดังนั้นจิตใจของตะวันตกซึ่งถือว่าอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างและอยู่ภายนอกตะวันออกจึงสามารถศึกษาและเข้าถึงจิตใจของคนตะวันออกได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้ตะวันตกได้เห็นองค์ประกอบภายในที่ซ่อนอยู่ของตะวันออกทำให้การพูดถึงตะวันออกที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อยๆ อย่างในสมัยก่อน เช่น พูดถึงตะวันออกว่าเป็นสิ่งแปลกประหลาด ฝึกไฟในเรื่องกามารมณ์ ฯลฯ เปลี่ยนมาเป็นการพูดถึงตะวันออกในแง่ของวิชาการมากขึ้น

⁸ Ibid., pp. 114-115.

4. การแยกประเภท (classification)

มีความพยายามที่จะแบ่งแยกประเภทของมนุษย์และสภาพแวดล้อมขึ้นโดยใช้ความเหนือกว่าของตะวันตกมาอ้างสิทธิความชอบธรรมในการแบ่งแยกประเภทสำหรับเป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าถูกต้องและเป็นธรรมชาติ กล่าวคือ มีการลดขนาดของสิ่งที่ใช้ในการศึกษาลงมาเป็นประเภทๆ ที่สามารถใช้อธิบายได้ในเรื่องทางประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ มานุษยวิทยา วัฒนธรรมทั่วไปซึ่งจะมีการตั้งชื่อตามชนิดที่แบ่งแยกไว้ อีกทั้งยังได้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชนิดที่จะศึกษาให้สอดคล้องกัน ดังนั้นในงานเขียนของนักปรัชญา นักประวัติศาสตร์ นักสารานุกรมจึงมีการเรียกประเภทของสิ่งที่จะศึกษาที่ได้แบ่งประเภทไว้แล้วด้วยชื่อที่ตั้งไว้ใช้ เช่น คนอเมริกันจะมีผิวแดง (red) โกรธฉุนเฉียวง่าย (choleric) ตรงไปตรงมา (erect) ส่วนคนเอเชียจะมีผิวเหลือง (yellow) จิตใจหดหู่ (melancholy) เข้มงวด เฉียบขาด (rigid) ส่วนคนแอฟริกันจะมีผิวดำ (black) เหลวไหล (phlegmatic) ปล่อยซา (lax)⁹

ผู้ที่วางรากฐานแนวคิดบูรพาคตินิยมสมัยใหม่ที่อยู่บนพื้นฐานของควมมีเหตุผลแบบหลักวิทยาศาสตร์โดยสร้างสาขาวิชาต่างๆ และประเพณีปฏิบัติ ให้ตัวอย่างงานทางวิชาการกำหนดศัพท์และคำนิยามทางวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางให้งานของนักบูรพาคตินิยมคนอื่น ๆ มีความสอดคล้องกัน ได้แก่ ซิลเวสเตอร์ เดอ ซาซี (Silvestre de Sacy) เอิร์นเนสต์ เรแนน (Ernest Renan) และเอ็ดเวิร์ด วิลเลียม เลน (Edward William Lane) โดยมีซาซีเป็นบิดาแห่งแนวคิดบูรพาคตินิยมสมัยใหม่

เนื่องจากยังไม่เคยมีความรู้เกี่ยวกับตะวันออกที่มีลักษณะเป็นผลงานทางวิชาการมาก่อนอย่างแท้จริงซาซีจึงต้องสร้างความรู้เกี่ยวกับตะวันออกขึ้นมาใหม่เองทั้งหมด เช่น ภาษาตะวันออก ขนบประเพณี วิธีการสร้างก็คือการสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ (restructuring) โดยเกิดจากการปรับเปลี่ยนข้อมูลเดิมที่ได้คัดเลือกตัวอย่างออกมาจากเอกสารที่เกี่ยวกับตะวันออก และทำการตรวจทานแก้ไขปรับปรุงเพราะเชื่อว่างานของตะวันออกไม่อาจเข้าถึงตะวันตกที่มีอารยธรรมสูงกว่าหรือไม่อาจช่วยในการพัฒนารสนิยมหรือภูมิปัญญาของตะวันตกได้เพราะงานเกี่ยวกับ

⁹ Ibid., p. 119.

ตะวันตกที่ชาชินามาศึกษาได้รับการสร้างโดยพวกที่แตกต่างจากตะวันตกไม่ว่าจะเป็นในด้านสังคม ประวัติศาสตร์ ฯลฯ และเต็มไปด้วยข้อคิดเห็นที่มีความลำเอียง ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ

ดังนั้นเนื่องจากสำหรับตะวันตกเรื่องราวเกี่ยวกับตะวันออกโดยรวมแล้วไม่น่าสนใจ และแปลกประหลาดเลยจึงได้คัดเลือกเฉพาะข้อมูลบางอย่างออกมาและนำมาแก้ไขปรับปรุงงานของตะวันออกขึ้นใหม่ก่อนจะได้รับการยกย่องว่าเป็นงานที่ได้มาตรฐานเหมาะกับรสนิยมของคนตะวันตกจึงทำขึ้นเป็นหนังสือที่รวบรวมงานเขียนที่คัดสรรมาแล้วของนักเขียนคนเดียวหรือหลายคน (anthology) และหนังสือที่รวบรวมบทความสั้น ๆ โดยเฉพาะมักมาจากภาษาต่างประเทศ (chestomathy)

การที่ตะวันตกได้นำเนื้อหาเพียงเล็ก ๆ บางส่วนเกี่ยวกับตะวันออกนี้มาดัดแปลง สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของตะวันตกในการนำเอาความห่างไกล ความแปลกประหลาดที่ซ่อนอยู่ในตะวันออกออกมาให้เห็นและยังเป็นทฤษฎีอันทรงอำนาจและเป็นมาตรฐานในการให้ความหมายแก่ตะวันออกต่อไป

งานของชาชินี้มีไว้เพื่อแสดงให้เห็นคนตะวันตกเห็นประสบการณ์ที่ผิดปกติและความแปลกประหลาดของตะวันออกนั้นเป็นภาพประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่มีลักษณะราวกับละครที่นำมาแสดงบนเวที งานของเขาจึงได้กลายเป็นต้นแบบ (canon) ในเรื่องของตะวันออก ทำให้เกิดตัวบทสืบต่อจากงานของเขาในรุ่นต่อ ๆ ไป

สำหรับเรแนนเขาเป็นผู้พัฒนาแนวคิดบูรพาคตินิยมต่อจากชาชินี้ให้กลายเป็นระบบของวาทกรรมที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้นโดยการประยุกต์ใช้นิรุกติศาสตร์เข้ากับแนวคิดบูรพาคตินิยมโดยอ้างว่าเป็นศาสตร์ที่ใช้ในการหาความจริงที่ชัดเจน เป็นธรรมชาติ และปราศจากความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ

เรแนนได้ใช้วิธีการเปรียบเทียบระหว่างตะวันออกและตะวันตกเพื่อต้องการพิสูจน์ว่าตะวันตกเหนือกว่า เช่น เรแนนใช้ภาษาอินโดยูโรเปียนเป็นมาตรฐานในการตรวจสอบคุณค่าของภาษาเซมิติก (Semitic) เขาเชื่อว่าภาษาเซมิติกเป็นภาษาที่บกพร่อง มีรูปแบบที่เสื่อมถอยทางวัฒนธรรมเมื่อเทียบกับภาษาอินโดยูโรเปียนที่มีความสูงส่งและมีรูปแบบทางภาษาที่สมบูรณ์

กว่าอันเป็นวิธีเปรียบเทียบที่แฝงความมีอคติทางเชื้อชาติและยังเป็นวิธีที่ลดคุณค่าของตะวันออกให้อยู่ในฐานะของวัตถุสิ่งของที่สามารตรวจสอบและเปิดเผยลักษณะได้ง่าย วิธีการของเรแนนได้ทำให้ตะวันออกกลายเป็นชาติที่มีลักษณะเหมือนเพศหญิงที่อ่อนนุ่ม เจียบ และเฉื่อยชา อีกทั้งยังมีความพยายามที่จะตีความความหมายของรากศัพท์ภาษาตะวันออกว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจิตใจ เชื้อชาติ ลักษณะ และอารมณ์ที่เป็นรากเหง้าของคนตะวันออกซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความไม่เท่ากันทางภาษาและความเป็นอยู่ของตะวันตกกับตะวันออก เรแนนได้พยายามสร้างความจริงบนความไม่เท่าเทียมกันของทั้งสองฝ่ายโดยที่ตะวันออกจะต้องเป็นฝ่ายที่ด้อยและอ่อนแอกว่าตะวันตก เช่น ตะวันออกจะเป็นพวกเผด็จการ ไร้เหตุผล ลำห้หลัง ป่าเถื่อน ซึ่งตรงข้ามกับตะวันตกที่มีประชาธิปไตย มีเหตุผล มีอารยธรรมมากกว่าจึงมีวัฒนธรรมที่เหนือกว่าและมีอำนาจที่จะครอบครองตะวันออกในทุก ๆ ด้าน

ด้วยเหตุนี้งานของซาซีและเรแนนจึงได้กลายมาเป็นแบบอย่างของแนวคิดบูรพาคตินิยมที่นิยมกันอย่างกว้างขวางโดยได้สร้างตัวบทและรากศัพท์ทางนิรุกติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างตะวันออกกับตะวันตกที่กำหนดขึ้นมาและคาดว่าเขาเหมาะสมกับตะวันออกทำให้ตัวตนที่แท้จริงของตะวันออกถูกบิดเบือนไปมากยิ่งขึ้นและไม่เท่าเทียมกับตะวันตกมากขึ้นซึ่งทำให้คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ซึ่งเป็นนักวิชาการและนักวิชาการคนอื่น ๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น ชีววิทยา ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา ปรัชญา เศรษฐศาสตร์ยังต้องรับเอาศัพท์ที่นักบูรพาคตินิยมกำหนดลักษณะทั้งภายในและภายนอกให้แก่ตะวันออกนำมาใช้ในงานของตนเพื่อเป็นตัวอย่างในทางทฤษฎีและเพื่อสร้างภาพของตะวันออกให้เป็นรูปเป็นร่างมากกว่าจะสร้างตะวันออกจากตัวตนที่แท้จริงของตะวันออก อีกทั้งยังรับเอาวิธีการเปรียบเทียบที่แฝงไปด้วยอคติของเรแนนมาประยุกต์ใช้ในงานของตนอีกด้วย

สำหรับเลน ผู้วางรากฐานของแนวคิดบูรพาคตินิยมสมัยใหม่อีกคนหนึ่งได้ สนใจที่จะสร้างความรู้เกี่ยวกับตะวันออกให้เป็นระบบด้วยเช่นกันโดยได้มีการสู่มตัวอย่างกลุ่มที่จะใช้สังเกตการณ์ จัดระบบข้อมูลให้เข้าถึงได้ง่าย และทำการแก้ไขข้อมูลขึ้นใหม่อย่างมากมายโดยถือว่าตนเป็นผู้สังเกตและบรรยายข้อมูลในลักษณะที่ให้ความสมจริงในทางวิทยาศาสตร์ ในหนังสือที่เขียนเกี่ยวกับอียิปต์ของเขามีวิธีการเล่าเรื่องโดยยึดตามแบบแผนของนวนิยายในศตวรรษที่ 18 อันทำให้เหมือนเป็นละครซึ่งทำให้อียิปต์เหมือนมีชีวิตจริง ๆ เช่น การชอบใช้ความรุนแรง การตัดสินใจต่าง ๆ อย่างโหดร้าย ความไม่เคารพในกฎเกณฑ์ของมุสลิม ความมากด้วยวัฒนธรรมการเล่นจึงเป็นชาวตะวันตกที่สามารถครอบครองข้อมูลมหาศาลโดยเข้าไปอยู่ในสังคมมุสลิมและทำตัว

เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์โดยไม่ถือว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจริง ๆ งานของเขาจึงกลายเป็น
มรดกทางวิชาการอันมีอิทธิพลต่อสถาบันและสังคมตะวันตกและยังใช้เป็นแหล่งในการศึกษาหา
ความรู้เกี่ยวกับอียิปต์

ดังนั้นนักบูรพาคตินิยมสมัยใหม่จึงมองว่าตนเป็นวีรบุรุษในการกอบกู้ตะวันออกให้
หลุดออกมาจากความเสื่อมถอยทางอารยธรรมโดยนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสร้าง
ตะวันออกขึ้นใหม่ให้มีลักษณะตามธรรมชาติของมันซึ่งอันที่จริงเป็นลักษณะที่ตะวันตกกำหนดขึ้น
มาเองแต่ฝ่ายเดียว เช่น วิชานิรุกติศาสตร์ มานุษยวิทยา

การวิจัยของบรรดานักบูรพาคตินิยมจะใช้วิธีการพิเศษคือใช้สารานุกรม
ไวยากรณ์ การแปล การถอดรหัสทางวัฒนธรรม การสร้างใหม่ การยืนยันใหม่ในคุณค่าของ
แนวคิดบูรพาคตินิยมดั้งเดิม นิรุกติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ ในการสร้างภาพที่สมมติขึ้น
มาแทนความเป็นจริง (representation) ของตะวันออกทำให้ตัวตนของตะวันออกสามารถมอง
เห็นได้อย่างชัดเจนโดยให้มีการผลิตความรู้ซ้ำและแพร่กระจายอย่างกว้างขวางไปในตะวันตกเพื่อ
ผลประโยชน์ของคนตะวันตกเอง

ตะวันออกได้ถูกบิดเบือนเปลี่ยนแปลงไปด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งทำให้ภาพ
ที่สมมติขึ้นมาแทนความเป็นจริงของตะวันออกนี้ห่างไกลจากความเป็นจริงมากขึ้นไปอีกและภาพที่
บิดเบือนเช่นนี้กลายเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกโดยที่มีการวางลำดับของวิธีการ หลักการ ความ-
สัมพันธ์ที่ขึ้นอยู่กับวาทกรรม ตำรา ความคิดที่ได้มา ฯลฯ ผลงานทางวิชาการหรือผลงาน
ทางด้านอื่น ๆ ที่ผลิตขึ้นมาในสมัยหลังล้วนแต่เป็นผลงานที่เกิดจากการลอกเลียนแบบผลงานของ
นักบูรพาคตินิยมรุ่นก่อนมาทั้งสิ้น

ดังนั้นนักบูรพาคตินิยมจึงมีรูปแบบของงานที่อ้างอิงงานซึ่งกันและกันอันเป็นรูป
แบบของการงอกเงยของความรู้เกี่ยวกับแนวคิดบูรพาคตินิยม หากมีข้อมูลใหม่นักบูรพาคติ
นิยมก็พร้อมจะตัดสินข้อมูลนั้นด้วยข้อมูลที่นักบูรพาคตินิยมรุ่นก่อนให้ไว้ดังที่พบในลามาร์ติน
(Lamartine) แนร์วัล (Nerval) และ กุสตาฟ โฟลแบร์ต (Gustave Flaubert) ที่ได้ลอก
เลียนงานของนักบูรพาคตินิยมรุ่นก่อนในการทำงานเพื่อให้มีสุนทรีย์ดึงดูดความสนใจผู้อ่าน
ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีการก่อตั้งองค์กรต่าง ๆ ที่มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยแลกเปลี่ยนข้อมูล
อย่างเป็นทางการมากยิ่งขึ้น มีการให้เงินทุนช่วยเหลือผลิตผลงานที่น่าเชื่อถือจึงไม่มีนักบูรพา

คตินิยมมือสมัครเล่นอีกต่อไปแต่จะมีแต่นักวิชาการที่เอาใจจริงเอาจังและได้รับการรับรองจากระบบมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นการทำให้ศาสตร์ต่างๆ กลายเป็นศาสตร์อย่างแท้จริง

ในทัศนะของซาอิดเขายังเห็นว่าช่วงนี้แนวคิดบูรพาคตินิยมได้ผลิตผลงานต่างๆ ขึ้นมากมาย เช่น ผลงานทางวิชาการซึ่งเขียนโดยเรแนน (Renan) ฮัมโบลด์ (Humbolde) มุียร์ (Muir) โดซี (Dozy) มีการเพิ่มจำนวนภาษาตะวันออกที่ใช้สอนในตะวันตก จำนวนต้นฉบับการแปลและการวิจารณ์งานของตะวันออก ความสนใจในไวยากรณ์สันสกฤต ร้อยกรอง อารบิก และผลงานทางวรรณคดี เช่น งานของเกอเธ (Goethe) อุโก (Hugo) ลามาร์ติน (Lamartine) ชาโตบริยองด์ (Chateaubriand) แนนร์วาล (Nerval) โฟลแบร์ต (Flaubert) สก็อตต์ (Scott) เลน (Lane) เบอร์ตัน (Burton) อีเลียต (Eliot) ไบรอน (Byron) ซึ่งล้วนแล้วแต่มีวาทกรรมแบบแนวคิดบูรพาคตินิยมที่มีอคติว่าตะวันตกมีความเหนือกว่าตะวันออก ซึ่งต้อยกว่าและมีความรู้สึกถึงอำนาจในการครอบครองตะวันออกตามแบบจักรวรรดินิยมผนวกกับความสามารถในการเข้าถึงภูมิศาสตร์ที่แท้จริงของตะวันออกได้มากขึ้น และมีการสรุปรายละเอียดของตะวันออกสู่ความเป็นลักษณะทั่วไป กล่าวคือ ตะวันออกคือสิ่งที่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลงและมีความแตกต่างจากตะวันตกอย่างสมบูรณ์

ดังนั้นแนวคิดบูรพาคตินิยมจึงประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงจากวาทกรรมของนักวิชาการไปเป็นวาทกรรมทางจักรวรรดินิยมในปลายศตวรรษที่ 19 จึงเกิดมีการแข่งขันของชาวยุโรปในการครอบครองตะวันออกใกล้โดยมีเจ้าอาณานิคมคืออังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งในเวลาต่อมาได้รวมถึงรัสเซียและเยอรมนีโดยมีความรู้สึกว่าการผลประโยชน์ในทางวัฒนธรรม การค้า คมนาคม ทหาร ศาสนา คือผลประโยชน์ที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เป็นหน้าที่ของกองกำลังชาวคริสต์จะต้องปกป้องคุ้มกันเครื่องมือที่ใช้ในการครอบครองตะวันออกจึงถูกผลิตขึ้น เช่น สมาคมเผยแพร่ศาสนาคริสต์ที่กระจายอยู่ทั่วไปในตะวันออก สมาคมการค้า การเรียนรู้ ทูตในการสำรวจภูมิศาสตร์ ทูตในการแปล โรงงาน กังสุล เพื่อให้ร่วมกันขยายอำนาจจักรวรรดินิยมของยุโรปให้กว้างไกลยิ่งขึ้นซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดบูรพาคตินิยมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเมืองและการเมืองก็ใช้ประโยชน์จากแนวคิดบูรพาคตินิยมในการทำให้ฐานะของตะวันออกต่ำลง ลดค่าความเป็นมนุษย์ลง (dehumanized) มีฐานะเป็นเพียงวัตถุสำหรับการศึกษา ถูกประทับตราด้วยความเป็นอื่น ไม่มีสิทธิมีเสียงใดๆ ทั้งสิ้น เป็นมรดกจากประวัติศาสตร์ไม่กระตือรือร้น ไม่มีอิสระในการปกครอง ไม่มีอำนาจอธิปไตยในตนเอง เป็นคนต่างดาว เป็นชาติที่ถูกครอบครอง ถูกเข้าใจ ถูกกำหนดการกระทำโดยตะวันตกซึ่งก็คือความสัมพันธ์

ระหว่างเจ้านายกับข้าทาสในทางการเมืองอันเป็นการทำให้ตะวันออกเป็นตะวันออกในมุมมองของ ตะวันตกอันนำไปสู่ความมีอคติทางเชื้อชาติทำให้เกิดลัทธิเหยียดผิว (racism) ลัทธิที่ยึดเอา มนุษย์เป็นศูนย์กลาง (anthropocentrism) ลัทธิการยึดเอายุโรปเป็นศูนย์กลาง (Eurocentrism) ซึ่งลัทธิเหล่านี้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับคนที่ไม่ใช่ชาวยุโรป

ซาอิตซีให้เห็นว่าแนวคิดบูรพาคตินิยมสมัยใหม่มีแนวคิดเกี่ยวกับจักรวรรดินิยม (Imperialism) และลัทธิล่าอาณานิคม (Colonialism) รวมอยู่ด้วยซึ่งก็สามารถรุกรายทางให้ผู้มี อำนาจในกองทัพและรัฐบาลทั้งหลายในการวางนโยบายต่างๆ เพื่อที่จะได้ครอบครองตะวันออก

การที่พิสูจน์ได้ว่าแนวคิดบูรพาคตินิยมถูกต้องจึงเป็นทั้งความสำเร็จในทางศาสตร์ และศิลป์อันเป็นการสร้างอำนาจและผลประโยชน์ให้ตะวันตกในเวลาต่อมาตะวันออกจึงถูกทำให้ เป็นตะวันออกไม่ใช่ตะวันออกในอย่างที่เป็นแต่ถูกสร้างขึ้นด้วยเหตุผลเรื่องอำนาจขอบเขตของแนว คิดบูรพาคตินิยมจึงเท่ากับขอบเขตของจักรวรรดินิยมนั่นเอง

ในช่วงนี้ซาอิตได้เสนอให้เห็นวิวัฒนาการของแนวคิดบูรพาคตินิยมใน 2 รูปแบบที่ ชัดเจน คือ

1. บูรพาคตินิยมที่แฝงเร้น (Latent Orientalism)

เป็นรูปแบบที่เป็นนามธรรมอันเป็นสิ่งที่ไร้สำนึก (an almost unconscious and certainly an untouchable positivity) ที่มีการตกลงอย่างเป็นเอกฉันท์ระหว่างนักบูรพาคตินิยมถึง ทศนคติที่มีต่อตะวันออก ทศนคติดังกล่าวนี้จะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดแม้ว่ารูปแบบของ การแสดงความรู้เกี่ยวกับตะวันออกของนักบูรพาคตินิยมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม นั่นคือ ทุกคนยังคงรักษาความคิดที่มีการแบ่งแยกกับตะวันออกทำให้เกิดความคิดความเชื่อซ้ำ ๆ ซาก ๆ (clichés) เกี่ยวกับตะวันออกว่าตะวันออกคือความแปลกประหลาด ล้ำหลัง เงียบ มีลักษณะ เหมือนผู้หญิง ปรับตัวได้ช้า ฝึกไฟในกาม ชอบเผด็จการ มีจิตใจที่ปริศ มีนิสัยที่ใช้ไม่ได้ บกพร่อง บ้า ต่ำต้อย อันเป็นวิธีมองที่ไม่ได้มองอย่างมองมนุษย์ทำให้นักเขียนอย่างโรเนน มาร์กซ์ ซาซี โพลแบร์ต แนร์วาลมีความคิดพื้นฐานอย่างเดียวกัน กล่าวคือ มองตะวันออกเป็นเพียงดินแดนที่ตะวันตกให้ความสนใจและที่ต้องการกอบกู้ให้ตีตั้งเดิม ตะวันออกเป็น เพียงดินแดนที่ล้ำหลัง ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าตะวันตกทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ อีกทั้งแนวคิด

บุรพาคตินิยมที่แฝงเร้นยังสนับสนุนให้เกิดจักรวรรดินิยมในศตวรรษที่ 19 อันทำให้เกิดคำที่มีความหมายตรงข้ามในทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ วัฒนธรรม สังคม ซึ่งก็คือคำว่า “ก้าวหน้า” กับ “ล้าหลัง” ทำให้นักคิดในศตวรรษที่ 19 ต่างก็คิดเหมือนกันว่าดินแดนที่ไร้อารยธรรมนี้สมควรถูกครอบครองโดยอารยธรรมที่เจริญก้าวหน้า

2. บุรพาคตินิยมที่แสดงออกอย่างเปิดเผย (Manifest Orientalism)

เป็นการแสดงออกของบุรพาคตินิยมที่แฝงเร้นอย่างเป็นรูปธรรม เช่น องค์กรสถาบันต่างๆ ในทางสังคม ภาษา วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับตะวันออก วิธีการนำเสนอหรือรูปแบบการเขียนส่วนตัวอาจจะแตกต่างกันออกไปโดยที่แนวคิดหลักของบุรพาคตินิยมแฝงเร้นยังมีการคงไว้อย่างเหนียวแน่น

ดังนั้นบุรพาคตินิยมแฝงเร้นและบุรพาคตินิยมที่แสดงออกอย่างเปิดเผยจึงมีบทบาทในการส่งผ่านแพร่กระจายความรู้ของบุรพาคตินิยมสมัยใหม่ออกไปทั้งผู้เชี่ยวชาญ สมาคม องค์กรทางภูมิศาสตร์ ประชาชนทั่วโลก ฯลฯ โดยจะคงไว้ซึ่งความเหนือกว่าของตะวันตกที่มีต่อตะวันออกในผลงานเดิมๆ ที่มีการผลิตซ้ำหลายครั้งด้วยความปรารถนาที่จะมีอำนาจเหนือตะวันออกนั่นเอง

ในศตวรรษที่ 19 มีความคิดสองประการที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปซึ่งมีผลต่อความคิดแบบจักรวรรดินิยมที่มองว่าตะวันตกมีความเหนือกว่าและสมควรจะครอบครองตะวันออก ประการแรกคือความคิดในเรื่องความจริงที่ถูกแบ่งแยกออกเป็นหมวดหมู่ เช่น ภาษา เชื้อชาติ รูปแบบ สีมวล จิตใจ ซึ่งเป็นการแบ่งอย่างมีอคติเพราะสิ่งที่แอบแฝงอยู่คือความคิดแบบคู่ตรงข้าม “พวกเรา” (our) และ “พวกเขา” (their) ที่งานทางด้านมานุษยวิทยา ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และทฤษฎีเรื่องการอยู่รอดและการเลือกสรรของดาร์วินล้วนแล้วแต่สนับสนุนความคิดนี้

“พวกเรา” คือเราที่มีเสรีภาพ ความเป็นมนุษย์ ความถูกต้อง นำยกย่องสรรเสริญ มีความรู้ มีวัฒนธรรม ซึ่งต่างจาก “พวกเขา” ที่เป็นคนนอก (outsider) คนยากจน ต่ำต้อย บกพร่อง พวกอาณานิคม ดังนั้นพวกเราจึงบุกกรุกดินแดนของพวกเขาอยู่เสมอ

จากความคิดที่มีการแบ่งอย่างมีอคตินี้เองได้ก่อให้เกิดความคิดเรื่องคนผิวขาวที่อยู่
ในฐานะที่มีอำนาจว่า สามารถพูดถึงคนตะวันออกได้ มีสิทธิเรียกพวกสีผิวเช่นไรก็ได้ รวมถึง
มองว่าตะวันออกไม่มีอิสรภาพที่จะปกครองตนเองได้เพราะตะวันออกไม่รู้ว่าการปกครองแบบใดดี
ที่สุดสำหรับตนเองซึ่งความคิดเหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างตะวันออกและ
ตะวันตก

ประการที่สองคือความคิดเรื่องความเป็นสิ่งแรกเริ่ม (primitiveness) ที่มีอยู่ใน
ตะวันออกมาตั้งแต่กำเนิด ในการแบ่งแยกเป็นหมวดหมู่จะมีการสังเกตความจริงในเรื่องของ
การเริ่มต้นแหล่งกำเนิดแฝงอยู่ การแบ่งตะวันออกเป็นหมวดหมู่สามารถใช้อธิบายความเป็นมา
ของแต่ละอย่างได้ดีจึงมีการสมมติสิ่งที่มีอยู่ในตะวันออกมาแต่กำเนิดกันอย่างหลากหลาย ให้มี
ความแตกต่างกันในทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นเหตุเป็นผลโดยใช้ภาษาเป็นพื้นฐานหลักและถือว่า
ภาษาคือความแตกต่างซึ่งกันและกัน ผู้ใช้ภาษาก็จะมีจิตใจ วัฒนธรรม ศักยภาพทางร่างกาย
ที่แตกต่างกันไปด้วย การอธิบายตะวันออกอาศัยการรวบรวมรายละเอียดที่มีการศึกษามาและนำ
มาสรุปลักษณะโดยรวมเป็นคำจำกัดความทั่วไปที่ใช้บรรยายคนตะวันออกเพื่อทำความเข้าใจ
ของคำจำกัดความที่ได้สรุปออกมานี้หนักแน่นมั่นคงถาวรยิ่งขึ้นก็ได้มีการกล่าวตะวันออกเป็น
เช่นนี้มาแต่กำเนิด เช่น ภาษาซิมิติคได้ถูกอธิบายว่ามีลักษณะเช่นนี้มาแต่กำเนิด (primitive
origin) และใช้ภาษาซิมิติคที่ตะวันตกตีความเองว่าเป็นภาษาที่บกพร่อง ไม่ชัดเจน เป็นพื้นฐาน
ใช้ในการอธิบายตีความในทุก ๆ แง่มุมของชีวิตและกิจกรรมมนุษย์

ความคิดเรื่องความเป็นสิ่งแรกเริ่มที่ถูกทำให้เป็นที่ยอมรับกันนี้โดยทั่วไปเกิดจาก
การที่ตะวันตกต้องการควบคุมและครอบครองตะวันออกจึงได้สำรวจตะวันออกทั้งในแง่วัฒนธรรม
ศาสนา จิตใจ ประวัติศาสตร์ สังคม เพื่อให้รู้จักทุกอย่างเกี่ยวกับตะวันออกเพราะไม่มีชาว
ตะวันออกผู้ใดที่จะรู้จักตนเองได้อย่างที่ชาวตะวันกรู้ ตะวันตกเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์โลกมา
ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจึงมีสิทธิในการกำหนดลักษณะและเรื่องราวของตะวันออกเพื่อยืนยันถึง
ความเป็นตะวันออกซึ่งต้องอยู่ใต้อำนาจของตะวันตกที่มีสิทธิที่จะเปลี่ยนตะวันออกให้เป็นไปตามที่
ต้องการ หากทำไม่ได้อย่างที่ตั้งใจไว้ก็เท่ากับว่าตะวันออกได้ก่อกบฏต่อตะวันตก

แนวคิดบูรพาคตินิยมได้กลายมาเป็นเครื่องมือของจักรวรรดินิยมที่เป็นระบบ
ปราบปราม กีดกัน และช่วยขจัดความกลัวของยุโรปที่มีต่อตะวันออกอันมีนัยยะของความทำ

ทายทางการเมืองโดยตะวันตกจะเปลี่ยนแปลงทุกสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ วัฒนธรรม ฯลฯ ให้เกิดผลประโยชน์ต่ออำนาจจักรวรรดิ ตะวันตกได้พยายามจัดการกับตะวันออกอย่างถูกต้องตามหลักการทั้งในด้านทัศนคติและการวิเคราะห์

แนวคิดบูรพาคตินิยมในสมัยปัจจุบันเริ่มหลังสงครามโลกครั้งที่สองที่มีการเปลี่ยนศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองจากอังกฤษและฝรั่งเศสที่เคยเป็นมหาอำนาจกลายมาเป็นสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาเป็นมหาอำนาจในสมัยปัจจุบันเพราะสหรัฐอเมริกาต้องการศึกษาตะวันออกเพื่อเตรียมการก้าวสู่การเป็นจักรวรรดินิยมตามตัวอย่างของจักรวรรดินิยมยุโรปในอดีตที่ปัจจุบันไม่อาจกลับสู่การเป็นจักรวรรดินิยมได้จากอำนาจทางการเมืองโดยตรงแต่สามารถเป็นได้จากอำนาจที่เกิดจากการครอบงำทางวัฒนธรรมหรือทางสติปัญญาความคิดในรูปแบบของอุดมการณ์ทางวัฒนธรรม (hegemony) ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงรับเอาประเพณีความคิดของบูรพาคตินิยมของอังกฤษและฝรั่งเศสเข้ามาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างจักรวรรดินิยมยุคใหม่

ชาติแบ่งลักษณะของบูรพาคตินิยมในสหรัฐอเมริกาเป็น 2 ประเภท

1. สหรัฐอเมริกาได้รับเอาแนวคิดบูรพาคตินิยมแนวเก่ามาจากยุโรปเนื่องจากผู้เชี่ยวชาญชาวสหรัฐไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับตะวันออกเหมือนอย่างที่อังกฤษและฝรั่งเศสมีจึงพลอยรับเอาทัศนคติของความเป็นศัตรูทางวัฒนธรรมที่อยู่ในแนวคิดบูรพาคตินิยมที่เป็นที่ยอมรับไว้ใช้ในการศึกษาตะวันออกซึ่งทำให้มีผลงานบูรพาคตินิยมสมัยใหม่ในรูปแบบใหม่เป็นจำนวนมาก เช่น ภาพยนตร์

2. สหรัฐอเมริกาได้เพิ่มมุมมองใหม่ๆ ของนักวิชาการในแนวคิดนี้ในรูปแบบของวาทกรรมโดยใช้เทคนิคทางสังคมศาสตร์ต่อตะวันออก ทำให้ได้ภาพที่บิดเบือนจากความจริงมากยิ่งขึ้นไปกว่าเดิม ทัศนคติสังคมศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกาใช้จะไม่อาศัยวรรณคดีและภาษาศาสตร์เข้าศึกษาเพราะถือว่าความจริงของตะวันออกอยู่ในพื้นที่ สิ่งสำคัญสำหรับผู้เชี่ยวชาญทางพื้นที่คือข้อเท็จจริง (fact) ที่เป็นวิทยาศาสตร์เท่านั้น ซึ่งกลายเป็นข้อผิดพลาดเพราะทำให้ภาพของตะวันออกยิ่งห่างไกลจากความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น เป็นการมองตะวันออกอย่างคนที่ถูกลดค่าความเป็นมนุษย์เพราะวรรณคดีที่ชาวตะวันออกเขียนสามารถพูดถึงความจริงของชีวิตได้เช่นเดียวกันแนวคิดบูรพาคตินิยมในสมัยปัจจุบันจึงละเลยการศึกษาวรรณคดีและภาษาศาสตร์และได้สร้างความเป็นศัตรูทางวัฒนธรรมขึ้นอีกด้วย แม้จะมีการศึกษาภาษาในปัจจุบันก็ไม่ใช้ในแง่ภาษาศาสตร์ของภาษาที่ลึก

ลับ แต่เพื่อผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์และผู้มีอำนาจ และใช้การศึกษาภาษาตะวันออกเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างภาพของตะวันออกเพื่อให้ผู้อื่นคิดว่าภาพที่ปรากฏนั้นเป็นเรื่องจริงทั้งที่ความจริงแล้วไม่ใช่ ทั้งนี้ก็เพื่อรับใช้วัตถุประสงค์ในการสร้างจักรวรรดินิยมของอเมริกานั้นเอง

ซาอิดได้สรุปหลักการบูรพาคตินิยมที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบันไว้ดังนี้คือ

1. ความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงระหว่างตะวันตกซึ่งถือว่าตนเป็นชาติที่มีเหตุผลพัฒนาแล้ว และเหนือกว่าตะวันออกที่ผิดปกติ ไม่พัฒนา และด้อยกว่า
2. ภาพของตะวันออกที่แสดงออกมาขึ้นอยู่กับตัวบทที่ตะวันตกสร้างขึ้นเอง โดยตะวันตกพยายามสร้างภาพว่าตะวันออกเป็นดังเช่นนั้นมาแต่กำเนิดจริง ๆ
3. ตะวันออกมีลักษณะคงที่ทั้งในด้านความคิด ความเป็นอยู่ ฯลฯ ตะวันตกจึงเชื่อว่าตะวันออกไม่ว่าตนมีที่มาจากไหนและเป็นใครทำให้ตะวันออกกลายเป็นเพียงวัตถุสำหรับใช้ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ตะวันตกจึงมีลัทธิที่จะสมมุติศัพท์ที่ถูกทำให้เป็นระบบและมีความถูกต้องตามกฎหมาย เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในการบรรยาย
4. ตะวันออกคือสิ่งที่ตะวันตกกลัวว่าจะมาครอบครองโลกจึงถูกควบคุมโดยโครงการวิจัยค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับตะวันออกเพื่อนำมาซึ่งอำนาจในการครอบครองควบคุมตะวันออก

หลักการเหล่านี้ยังคงมีอยู่โดยปราศจากการท้าทายจากนักวิชาการตะวันออกเพราะความเข้มแข็งของหลักการบูรพาคตินิยมที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรทางธุรกิจ มูลนิธิบริษัทน้ำมัน การทหาร หน่วยงานต่าง ๆ ฯลฯ ที่ดำเนินการให้หลักการนี้ถูกต้องอย่างชอบธรรม

ซาอิดอธิบายว่าเนื่องจากการที่สหรัฐอเมริกาได้รับเอาหลักการบูรพาคตินิยมแนวเก่ามาจากยุโรปนี่เองที่ทำให้มีการรับเอาทัศนคติของความเป็นศัตรูของยุโรปที่มีต่ออิสลามเข้ามาด้วยเพราะสหรัฐอเมริกามีความสนใจในตะวันออกกลางมากเนื่องจากได้ลงทุนในธุรกิจน้ำมันมากกว่าที่อื่นใดในโลกจึงจำเป็นต้องขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านตะวันออกกลางในการช่วยจัดทำนโยบายโดยคำแนะนำที่ได้ก็เกิดจากการลอกเลียนต้นแบบเดิมอันเป็นความคิดเห็นของนักบูรพา

คตินิยมดั้งเดิมที่ว่าอิสลามไร้ความสามารถ เผด็จการ เป็นสิ่งที่น่ากลัว ไร้เหตุผล เป็นภัยอันตรายคุกคาม ไม่น่าไว้วางใจ มีความคิดต่อต้านตะวันตก ไม่ซื่อสัตย์ ประกอบกับอิสลามยังไม่เคยถูกตะวันตกควบคุมทางการเมือง ดังนั้นเมื่อแนวคิดจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ของสหรัฐอเมริกาแผ่เข้ามาถึงอาหรับจึงทำให้เกิดการต่อต้านขึ้นในหมู่ชนอาหรับและเกิดขบวนการชาตินิยมอาหรับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองเคลื่อนไหวประกาศตัวเป็นศัตรูกับอำนาจจักรวรรดินิยมสหรัฐอเมริกาที่คอยเข้ามาคุกคามแทรกแซงและควบคุมกิจการภายในของพื้นที่ของตะวันออกกลางตามความคิดความเชื่อเรื่องความเหนือกว่าของชาติตะวันตกที่มีสิทธิในการครอบครอง ควบคุม จัดการกับตะวันออกในทุกด้านของบูรพาคตินิยมดั้งเดิมที่สหรัฐอเมริการับเอามาจากยุโรปนั่นเองทำให้สหรัฐอเมริกามองว่าการปฏิวัติหรือขบวนการชาตินิยมของชาวอาหรับเกิดจากการที่อาหรับเพียงต้องการแสดงอำนาจ(และความตื่นตัวเหมือนกับเวลาที่ได้ร่วมประเวณี) ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาก็มองว่าการปฏิวัติของอาหรับเป็นการกระทำที่ทำลายหลักการที่มีเหตุผลและถูกต้องของมนุษย์จึงถือเป็นเพียงการกระทำที่ป่าเถื่อน ไร้เหตุผล เป็นความเลว ความบ้า ความรุนแรงที่ไร้เหตุผลอันเป็นสิ่งที่ชาติด้อยกว่าเป็น ความคิดเช่นนี้ได้ลดค่าของการปฏิวัติและวรรณคดีของนักบูรพาคตินิยมที่เป็นต้นแบบของนักบูรพาคตินิยมที่ไม่สามารถอธิบายหรือเตรียมการสำหรับการปฏิวัติอย่างรุนแรงในโลกอาหรับในคริสต์ศตวรรษที่ 20 และเพื่อจัดการควบคุมอาหรับที่กระด้างกระเดื่องต่ออำนาจจักรวรรดินิยมนี้สหรัฐอเมริกาก็พยายามใช้แนวคิดบูรพาคตินิยมเป็นเครื่องมือในการสร้างภาพของตะวันออกหรืออาหรับให้มีลักษณะในแง่ลบ เช่น การสร้างภาพว่าอาหรับมีแต่ความรุนแรง กระจายเลือด อาฆาต มีจิตใจที่ฝักใฝ่ในการทำลายล้าง ทำทุกอย่างที่ตนคิดว่ายุติธรรมซึ่งบางทีก็ไม่ใช่เช่นนั้น มีเจตนาแอบแฝงอยู่เบื้องหลังการที่ไม่ยอมขายน้ำมัน เป็นผู้รบกวนการคงอยู่ของตะวันตกและอิสราเอล เป็นเพียงชนเผ่าเร่ร่อนในดินแดนปาเลสไตน์ ไม่มีประเทศชาติและวัฒนธรรมเป็นของตนเองอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ภาพของอาหรับที่ปรากฏในภาพยนตร์และโทรทัศน์จะแสดงให้เห็นว่าอาหรับเป็นชาติที่หมกมุ่นในกามารมณ์ ไม่ซื่อสัตย์ กระจายเลือด มีการร่วมเพศที่ผิดธรรมชาติ ไม่ซื่อสัตย์กับคู่ของตน ชอบใช้ความรุนแรง ทฤษฎี ต่ำทราม ผู้นำอาหรับก็มักเป็นพวกโจรสลัดหรือผู้ก่อการจลาจล เบื้องหลังของภาพเหล่านี้คือการคุกคามของสิ่งที่เรียกว่า “สงครามศาสนาจีฮัด” (Jihad) ซึ่งก็คือความกลัวที่ว่ามุสลิมหรืออาหรับจะครอบครองโลก

ดังนั้นในทัศนะของชาอิตเรื่องราวของโลกตะวันออกหรืออาหรับจึงถูกสร้างขึ้นมาจากอำนาจของประเทศที่สร้างสถาบันต่าง ๆ ขึ้นมาสนับสนุนภาพ “ตำนาน” เหล่านี้ให้มีในจิตใจมากขึ้น เมื่อมีการพูดถึงชาติอาหรับ ภาพเหล่านี้ก็จะถูกนำมาใช้ทุกครั้ง

ปัจจุบันแนวคิดบูรพาคตินิยมได้ปรับตัวเข้ากับจักรวรรดินิยมยุคใหม่ได้สำเร็จ เป็นการปรองดองระหว่างชนชั้นทางปัญญากับอำนาจจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ ประเทศอาหรับในปัจจุบันนี้ได้กลายเป็นบริวารทางวัฒนธรรม ปัญญา การเมือง และเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ดังจะเห็นได้จากระบบการศึกษาของตะวันออกที่รับมาจากสหรัฐอเมริกา รับเอาแนวคิดบูรพาคตินิยมมาจากสหรัฐอเมริกาและนำมาเผยแพร่ให้กับคนในประเทศของตน นอกจากนี้การครอบครองทางวัฒนธรรมของสหรัฐอเมริกาก็ยังได้รับความยินยอมจากตะวันออก

เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ควบคุมระบบของวัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ ปัญญาของโลก และเป็นผู้สร้างและผลิตการทำให้เป็นสมัยใหม่ได้อย่างถูกต้องและชอบธรรม ดังนั้นภาพที่เหมือนกันของโลกที่สามคือการยินยอมทางปัญญาต่อหลักการบูรพาคตินิยมโดยไม่มีข้อโต้แย้งจึงเป็นการเพิ่มอำนาจให้สหรัฐที่จะเปลี่ยนแปลงสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของตะวันออกซึ่งเป็นการทำให้เป็นตะวันออกนั่นเอง เช่น การที่ผู้ชมโทรทัศน์ส่วนใหญ่เชื่อว่าอาหรับมีลักษณะดังที่ปรากฏในภาพยนตร์ฮอลลีวูดซึ่งก็คือความพยายามของสหรัฐอเมริกาในการสร้างภาพของตะวันออกขึ้นเองโดยไม่สนใจว่าจะบิดเบือนไปจากความเป็นจริงเพียงใด ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์และอำนาจจักรวรรดินิยมของสหรัฐอเมริกาเอง

ดังจะเห็นได้ว่าความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างตะวันออกกับตะวันตกที่เกิดขึ้นมากมายในปัจจุบัน เช่น การรบระหว่างอิสราเอลและปาเลสไตน์อย่างรุนแรง การโจมตีของสหรัฐอเมริกาในอัฟกานิสถาน โดยตะวันออกมีอาหรับและอิสลามเป็นตัวแทนส่วนตะวันตกมีชาวคริสต์ซึ่งส่งผลให้เกิดการทำลายล้างและการทำสงครามเพื่อศาสนาตามความเชื่อทางศาสนามากยิ่งขึ้น ประชาชนถูกบังคับให้ต้องประกาศตนว่าเป็นตะวันตกหรือไม่ก็เป็นตะวันออกซึ่งดูเหมือนว่าจะไม่มีใครเป็นอิสระจากคู่ตรงข้ามระหว่าง “พวกเรา” (us) และ “พวกเขา” (them) ความรู้สึกนี้เพิ่มมากขึ้นโดยไม่อาจแก้ไขได้ซึ่งล้วนแต่มีสาเหตุมาจากความไม่ตรงกันระหว่างความจริงและตัวบทที่เกิดจากอำนาจจักรวรรดินิยมสหรัฐอเมริกาในรูปแบบบูรพาคตินิยมซึ่งเป็นการสร้างความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกให้เพิ่มขึ้นอย่างมากมายอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน

ความเป็นศัตรูกันระหว่างตะวันออกและตะวันตกได้เพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับความแตกต่างที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการที่จะขจัดความขัดแย้งอันรุนแรงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็ต้องหยุดสร้างทัศนคติเรื่องความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกอันแฝงไปด้วยนัยยะของความเป็นศัตรูและคู่ตรงข้าม (binary opposition) และเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดข้อขัดแย้ง สงคราม การควบคุมโดยจักรวรรดินิยม ควรที่จะให้เกิดการตระหนักในเรื่องการครอบงำทางปัญญาและความคิดที่เกิดจากหลักการบูรพาคตินิยมที่อยู่ในรูปของจักรวรรดินิยมตามที่ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ ศาสนา อารยธรรม สังคม มานุษยวิทยา ฯลฯ ที่ครอบงำมนุษย์ทั่วทั้งโลก

ซาอิดมีความเห็นว่าการทำตะวันออกให้เป็นตะวันออกในแบบของตะวันตกครึ่งแล้วครึ่งเล่าควรยุติลงและควรศึกษาตะวันออกโดยปราศจากเครื่องพันธนาการอย่างแนวคิดบูรพาคตินิยมและโดยให้มีอิสระในทางปัญญา ควรศึกษาโดยปราศจากอคติ มีความละเอียดในสิ่งที่ศึกษา ยอมรับความรู้ ความคิดเห็นของคนตะวันอกว่ามีฐานะ คุณค่า และศักดิ์ศรีทัดเทียมกับตะวันตก ควรมองความจริงของวัฒนธรรมในลักษณะที่ควรจะเป็นการผสมผสานกัน (hybrid) ที่มีความเชื่อมโยงและพึ่งพากันจนไม่สามารถจะแยกจากกันได้ เมื่อนั้นแนวคิดบูรพาคตินิยมอาจจะไม่ได้เป็นสิ่งที่คงทนตลอดกาล จุดจบของแนวคิดนี้อาจอยู่ใกล้แค่เอื้อมอย่างไรก็ตามแนวคิดบูรพาคตินิยมยังมีข้อดีคือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการอภิปรายถกเถียงโต้แย้งอันนำไปสู่การเข้าใจกันและอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมกันของตะวันอกและตะวันตก

2.3 ข้อสังเกตของผู้วิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีบูรพาคตินิยมของเอ็ดเวิร์ด ซาอิด

จุดแข็งของการศึกษาวรรณกรรมและภาพยนตร์ *ลิตเติล บุดา* โดยใช้แนวคิดบูรพาคตินิยมของซาอิดก็คือช่วยให้มองเห็นสิ่งที่วิเคราะห์ได้อย่างเป็นรูปธรรม นั่นคือ เห็นความคิดที่แฝงด้วยอคติของตะวันตกอย่างชัดเจนซึ่งทำให้มองเห็นรูปแบบ กระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างแจ่มชัดและเป็นระบบจึงเหมาะสำหรับใช้วิเคราะห์วรรณกรรม ภาพยนตร์รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาจากจิตใจที่มีอคติของผู้สร้างงานทั้งในเรื่องเชื้อชาติและศาสนาเพราะเราอาจต้องยอมรับว่ามนุษย์นั้นมียุติธรรมไม่มากนักน้อยอยู่ในจิตใจด้วยกันทุกคนดังเช่นที่คนตะวันตกใช้คำเรียกดินแดนที่ตนค้นเคยว่า “ดินแดนของพวกเรา” ส่วนดินแดนอื่นที่ไม่ค้นเคยจะเรียกว่า “ดินแดนของคนป่าเถื่อน” ซึ่งมีความหมายแฝงถึงความรู้สึกว่าเป็นศัตรูอยู่ด้วย

ในส่วนของคุณค่าของการศึกษาวรรณกรรมและภาพยนตร์โดยใช้แนวคิดบูรพาคตินิยมของชาอิตก็คือไม่ควรใช้แนวคิดนี้ในการตีความโดยคิดว่างานทุกชิ้นของชาวตะวันตกทุกคนจะต้องแฝงไปด้วยอคติต่อชาวตะวันออก ทั้งนี้เนื่องจากย่อมจะมีผู้ที่ปราศจากอคติที่มองตะวันออกด้วยสายตาที่เป็นกลาง ดังนั้นแนวคิดนี้จึงมีขอบเขตของการนำไปใช้ นั่นคือ ใช้ได้กับเฉพาะงานที่แฝงไปด้วยอคติของตะวันตกหรืออาจกล่าวได้ว่าหากเป็นงานที่ปราศจากอคติที่มีต่อชาวออกก็ไม่สามารถใช้แนวคิดบูรพาคตินิยมศึกษาได้แต่อาจต้องใช้แนวคิดอื่นแทนจึงจะเหมาะสมกับลักษณะงานนั้นๆ เช่น แนวสัจนิยม แนวอัตถิภาวนิยม ฯลฯ ในการใช้แนวคิดบูรพาคตินิยมจึงต้องพิจารณาด้วยว่างานชิ้นนั้นแฝงไปด้วยอคติแบบบูรพาคตินิยมหรือไม่

จุดอ่อนประการที่สองของแนวคิดบูรพาคตินิยมของชาอิตคือแนวคิดที่ว่าตะวันตกโดยรวมมีอคติต่อชาวออกโดยยกตัวอย่างสนับสนุนเพียงสองตัวอย่าง ได้แก่ อาหรับและอิสลาม แต่ไม่ได้ยกตัวอย่างประเทศตะวันออกอื่นๆ อย่างเช่นจีน อินเดีย หรือญี่ปุ่น การยกตัวอย่างเพียงอาหรับและอิสลามทำให้ความน่าเชื่อถือของแนวคิดนี้ลดลงเนื่องจากเป็นการศึกษาตะวันออกเพียงบางส่วน ไม่ใช่ทั้งหมดที่รวมถึงประเทศอื่นๆ ในตะวันออกกว่าตะวันตกมีความคิดและมุมมองเช่นเดียวกับที่มีต่อประเทศทั้งสองหรือไม่ และแม้ว่าชาอิตจะกล่าววาทน์ไม่ได้มุ่งจะศึกษาให้ครอบคลุมทั้งหมดทั่วโลกเพราะความสนใจของเขามุ่งไปที่ความคิดและความรู้ของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และอเมริกาเกี่ยวกับอาหรับและอิสลามจึงไม่ได้สนใจที่จะศึกษาประเทศตะวันออกอื่นๆ เช่น อินเดีย ญี่ปุ่น แต่เขาก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าแนวคิดบูรพาคตินิยมจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเทศตะวันออกอื่นๆ อีกมากเพื่อเป็นการสนับสนุนแนวคิดนี้และเพื่อให้แนวคิดนี้เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นไปอีกซึ่งสอดคล้องกับที่ จอร์จ พี แลนด์ (George P. Landow) ได้กล่าวว่าหนังสือเล่มนี้ได้ละเลยการกล่าวถึงประเทศตะวันออกอื่นๆ เช่น จีน ญี่ปุ่น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และกล่าวถึงอินเดียเพียงเล็กน้อยเท่านั้นในขณะที่ภาพของชาวออกโดยรวมกลับมีเพียงตัวอย่างเดียวคือชาวออกกลางที่ใช้ในการสนับสนุน

The book completely neglects China, Japan, and South East Asia, and it has very little to say about India. Although purporting to be a study of how the West treats all of the East, the book focuses almost entirely upon the Middle East. Its generalizations about “the Orient” therefore repeat

the very Orientalism it attacks in other texts!¹⁰

จุดอ่อนประการสุดท้ายของแนวคิดนี้คือการขาดกระบวนการศึกษาค้นคว้าวิจัยในทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบและเป็นระยะเวลายาวนานพอที่จะทำให้ยอมรับได้ว่าแนวคิดบูรพาคตินิยมเป็นเช่นที่ชาอิดกล่าวความจริง ๆ การที่ชาอิดได้พยายามศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับตะวันออกเป็นเพียงความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับหนึ่งเท่านั้นซึ่งไม่ได้หมายความว่าแนวคิดบูรพาคตินิยมของชาอิดถูกต้องอย่างไม่มีที่ติหรือบกพร่องใช้ไม่ได้เลย กระบวนการศึกษาค้นคว้าวิจัยในทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนความเป็นทฤษฎีของแนวคิดบูรพาคตินิยมซึ่งในอนาคตหากมีการพัฒนากระบวนการศึกษาค้นคว้าวิจัยในทางประวัติศาสตร์ขึ้นได้อย่างเป็นระบบแล้วก็อาจทำให้แนวคิดนี้มีความชัดเจน ความน่าเชื่อถือ และความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นหรือบางทีอาจจะทำให้แนวคิดนี้ล่มสลายไปเลยก็ได้ซึ่งสอดคล้องกับที่แอนดรู เจ รอตเตอร์ (Andrew J. Rotter) ได้กล่าวว่าเหตุที่นักประวัติศาสตร์มีปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดบูรพาคตินิยมเนื่องมาจากการขาดกระบวนการวิจัยค้นคว้าในทางประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่องและยาวนานเพียงพอที่จะสรุปได้ว่าเป็นเช่นนั้นแต่อย่างไรก็ดีหนังสือของชาอิดนั้นได้กระตุ้นให้นักประวัติศาสตร์ทางด้านการศึกษาหันมาใส่ใจกับเสียงของชนกลุ่มน้อยมากยิ่งขึ้น

He notes some of the reasons why historians have had problems with Orientalism, including its lack of basis in sustained historical research. He maintains, however, that Said's book has forced diplomatic historians to heed the voices of subalterns when they talked back to power.¹¹

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰ George P.Landow, *Edward W.Said's Orientalism* [Online]. 2002. (Available from : <http://www.thecore.nus.edu.sg/landow/post/poldiscourse/said/orint14.html> [2002, July 30]).

¹¹ Andrew J Rotter, " Saidism without Said : Orientalism and U.S Diplomatic History," *The American Historical Review* ; 105, 4 (Oct 2000) pp. 1205-1217 [Online]. (Available from: <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 19]).

2.4 คำวิจารณ์ทฤษฎีบูรพาคตินิยมของเอ็ดเวิร์ด ซาอิดและการนำทฤษฎีบูรพาคตินิยมไปประยุกต์ใช้

หนังสือ *Orientalism* ของเอ็ดเวิร์ด ซาอิดที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1978 นั้นเปรียบเสมือนระเบิดลูกใหญ่ที่ถล่มลงท่ามกลางวงการการศึกษาและวงการนักวิชาการทั่วโลกเพราะเป็นหนังสือที่มีผลกระทบอย่างยิ่งต่อศาสตร์วิชาความรู้ต่าง ๆ ที่มีมานานแล้ว

อย่างไรก็ตามมีผู้ที่ต่อต้านซาอิดอย่างเช่นเบอร์นาร์ด ลูอิส (Bernard Lewis) โฮมี บ่าห์บา (Homi Bhabha) จอห์น แม็คเคนซี (John Mackenzie) เจมส์ พี ไรซ์ (James P. Rice) เดวิด แคนนาดีน (David Cannadine) หลุยส์ นิโกลาส์ เทรปานีเยร์ (Louis-Nicolas Trépanier) จอร์จ พี แลนด์วู้ (George P. Landow) เคธ วินด์สชุตเทิล (Keith Windschuttle)

ลูอิสกล่าวว่าคำวิจารณ์ในหนังสือ *Orientalism* ของซาอิดไร้ความหมายและยังกล่าวว่าแนวคิดบูรพาคตินิยมคือการกล่าวหาตะวันตกว่าเป็นปีศาจหรือสิ่งชั่วร้าย (evil) และยังเป็นสิ่งที่เชื่อถือไม่ได้ที่ได้กดดันผู้เขียนงานเกี่ยวกับตะวันออกไม่ว่าคนคนนั้นจะเป็นนักวิชาการหรือไม่ก็ตามและว่าซาอิดแปลศัพท์อารบิกคำว่า “tawhid” ผิดพลาด¹²

บ่าห์บาได้กล่าวว่าทฤษฎีบูรพาคตินิยมของซาอิดเป็นการแบ่งเขตแดนระหว่างผู้ครอบงำและผู้ถูกครอบงำออกจากกันอย่างเด็ดขาด บ่าห์บาไม่เห็นด้วยและได้สร้างทฤษฎีลักษณะผสม (hybridity) ขึ้นมาเพื่อล้มล้างสมมติฐานของซาอิด¹³

อย่างไรก็ตาม ตามความเห็นของผู้วิจัยซาอิดไม่ได้ต้องการที่จะบอกว่าลักษณะและสภาพของคนตะวันตกและคนตะวันออกที่แท้จริงเป็นเช่นไรดังเช่นที่เขาได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าเขาเพียงต้องการแสดงให้เห็นถึงภาพของตะวันออกในความคิดหรือมุมมองของคนตะวันตกเท่า

¹² Edward W. Said, Oleg Grabar and Bernard Lewis, *Orientalism : An Exchange* [Online]. 2002. (Available from : <http://www.shunya.net/Text/Articles/OrientalismLewisLetter.htm> [2002 July 28].).

¹³ Rumi Sakamoto, “Japan, Hybridity and the Creation of Colonialist Discourse,” *Theory, Culture & Society*, 13, 3 (February, May, August and November 1996): 113 -128.

นั่น นั่นคือ ตะวันตกได้สร้างคำที่แสดงถึงความเป็นผู้ครอบครองและผู้ถูกครอบครองขึ้นมาตามมุมมองของตะวันตกที่คิดว่าตนเป็นผู้เหนือกว่าตะวันออกในทุกๆ ด้านตะวันออกจึงสมควรถูกครอบครอง การแบ่งแยกและการสร้างความแตกต่างระหว่างตะวันตกและตะวันออกนี้สอดคล้องกับสิ่งที่ซาอิตเรียกว่า “ภูมิศาสตร์ที่สมมติขึ้นมาเอง” ที่เกิดจากการที่มนุษย์แบ่งแยกสิ่งที่ตนคุ้นเคยเป็น “พวกเรา” (us) และ สิ่งที่ไม่คุ้นเคยเป็น “พวกเขา” (them) อันเป็นไปตามธรรมชาติของจิตใจมนุษย์อยู่แล้ว หากเราปฏิเสธว่าความคิดเรื่องการแบ่งแยกของคนตะวันตกไม่ได้เกิดขึ้นก็เท่ากับเป็นสมมติฐานที่ค้านกับเหตุการณ์จริงในประวัติศาสตร์คือการเกิดลัทธิล่าอาณานิคมในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่เกิดจากการแบ่งเป็นฝ่ายที่ครอบครองและฝ่ายที่ถูกครอบครอง แม้ว่าบาทบาจะกล่าวว่าการครอบงำทางวัฒนธรรมไม่ได้เกิดขึ้นโดยสมบูรณ์แต่ในความเห็นของผู้วิจัยการครอบงำได้เกิดขึ้นแล้วเพียงแต่ผู้ถูกครอบงำรับแล้วมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมของตนเท่านั้น

แนวคิดของบาทบานันรุมิ ซากาโมโตะ (Rumi Sakamoto) ได้ศึกษางานของฟููกุ ชาวาที่แสดงถึงการสร้างวาทกรรมของญี่ปุ่นขึ้นต่อต้านแนวคิดที่แบ่งแยกของตะวันตกที่แบ่งให้ตะวันออกเป็นประเทศที่มีอารยธรรมและญี่ปุ่นคือประเทศไร้อารยธรรมโดยญี่ปุ่นได้สร้างอัตลักษณ์ (identity) แบบใหม่ขึ้นเป็นแบบ hybrid identity ซึ่งแสดงถึงมีความมีอารยธรรมของญี่ปุ่นในแบบตะวันตก ต่างจากเอเชียที่เป็นพวกไร้อารยธรรม และนั่นเป็นการที่ญี่ปุ่นได้สร้าง colonialist discourse เพื่อทำให้เอเชียเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นและพบว่าทฤษฎีของบาทบานันมองข้ามประเด็นที่ว่าผู้ถูกครอบงำเองก็อาจจะเกิดความคิดที่ว่าตนเหนือกว่าชาติอื่นที่ยังด้อยกว่าตนได้ นั่นคือ การเกิดความเป็นอื่นขึ้นอีก (another other) จากการสร้างวาทกรรมลักษณะผสมขึ้น (hybrid discourse)¹⁴

จอห์น แม็คเคนซีได้ยืนยันถึงข้อบกพร่องของซาอิตในฐานะนักวิจารณ์และการที่ไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาบูรพาคดีศึกษาจริงๆ และต้องการให้การอ่านงานของนักบูรพาคดีนิยมปราศจากการครอบงำด้วยแนวคิดบูรพาคดีนิยมของซาอิต¹⁵ นอกจากนี้เจมส์ พี ไรซ์ก็ได้กล่าวโต้แย้งซาอิตว่าเส้นแบ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเอเชียกับตะวันตกนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่เลว

¹⁴ Ibid.

¹⁵ John M Mackenzie and Keith Bell, “Orientalism [book review],” *Canadian Journal of History* ; 31 (Dec.1996) pp. 490-491 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]).

ร้ายแต่อย่างใดแต่กลับช่วยกระตุ้นคนตะวันออกให้เร่งพัฒนาประเทศของตนให้ทัดเทียมกับตะวันตกมากขึ้น¹⁶ เดวิด แคนนาดีนได้กล่าวโต้แย้งชาอิดว่าจักรวรรดินิยมอังกฤษนั้นเกิดจากระบบชนชั้นในยุโรป หาได้เกิดจากอคติทางเชื้อชาติดังที่ชาอิดกล่าวไม่¹⁷ เช่นเดียวกับที่หลุยส์ นิโคลาส เทรปานีเยร์กล่าวโจมตีชาอิดว่าบุรพาคตินิยมของชาอิดเป็นแนวคิดที่ไม่สมเหตุสมผล¹⁸ ซึ่งสอดคล้องกับที่จอร์จ พี แลนโดว์ได้กล่าวว่างานบุรพาคตินิยมที่ชาอิดสร้างเป็นงานทางวิชาการที่ไม่มีคุณภาพ¹⁹ เคอิธ วินด์สชุตเทิลกล่าวว่ายุโรปไม่ได้สร้างอัตลักษณ์ของตนโดยการมองว่าวัฒนธรรมตะวันตกต่างจากวัฒนธรรมชาติอื่นแต่โดยการได้รับมรดกทางความคิดมาจากบรรพบุรุษในสมัยก่อน เช่น ชาวกรีกและคริสต์ศาสนา²⁰

ชาอิดยังถูกต่อต้านจากชาวยิว ชาวอเมริกันที่สนับสนุนอิสราเอล และชาวอิสราเอลที่ถึงกับประณามเขาว่าเป็น “ศาสตราจารย์มหากภัย” (The Professor of Terror) เนื่องจากเขาได้สร้างผลงานและกระทำการซึ่งราวกับว่าเป็นการทำทลายและต่อต้านลัทธิการแพร่ขยายชาติของชาวอิสราเอล (Israeli expansionism) Justus Reid Weiner ได้กล่าวโจมตีชาอิดว่าได้กล่าวเท็จเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตของตัวเองและว่าชาอิดไม่ถือเป็นผู้อพยพจริงๆ เพราะเขาอาศัยอยู่ในดินแดนปาเลสไตน์เพียงระยะเวลาไม่นาน ชาอิดได้โต้ตอบกลับไปว่าการที่เวนเนอร์กล่าวเช่นนั้นเพราะมีเจตนาที่จะให้ร้ายแก่ผู้ใดก็ตามที่เป็นชาวปาเลสไตน์ที่อยากได้ดินแดนของตนกลับคืนเนื่องจากกฎหมายอิสราเอลกำหนดไว้ว่าชาวอิสราเอลไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในโลกก็มีสิทธิที่จะกลับสู่ประเทศอิสราเอลได้ในขณะที่ชาวปาเลสไตน์ซึ่งเป็นเจ้าของดินแดนที่แท้จริงกลับไม่มีสิทธิจะกลับคืนสู่ดินแดนของตนได้ซึ่งรวมถึงชาอิดด้วย นอกจากนี้ยังมีการกล่าวหาชาอิดผ่านทางสื่อต่างๆ ว่าเป็น “ลูกน้องของอาราฟัตในกรุงนิวยอร์ก (Arafat’s Man in New York) เนื่องจากในขณะนั้นถือว่าอาราฟัตคือผู้นำในการก่อการร้ายที่เป็นอันตรายที่สุดในโลกผู้หนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้นชาอิดยังถูกข่มขู่จะเอาชีวิตจากผู้ไม่หวังดีและผู้สูญเสียผลประโยชน์อันเนื่องมาจากแนวคิดของเขา

¹⁶ James P Rice, “In the Wake of Orientalism,” *Comparative Literature Studies* ; 37, 2 (2000) pp. 223-238 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]).

¹⁷ David Cannadine, *Ornamentalism How the British Saw Their Empire* [Online]. 2002. (Available from : <http://www.oup-usa.org/isbn/0195146603.html> [2002 July 26]).

¹⁸ Louis-Nicolas Trepanier, *Ten Reasons Why Edward Said’s Orientalism is Bull* [Online]. (Available from : <http://pages.globetrotter.net/trepanestan/said.html> [2002 July 29]).

¹⁹ George P.Landow, *Edward W.Said’s Orientalism* [Online]. 2002.

²⁰ Keith Windschuttle, *Edward Said’s Orientalism* [Online]. 1999. (Available from : www.newcriterion.com/archive/17/jaw99/said.htm [2002 ,August 9]).

ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับชาอิดนั้น มีทั้งผู้ที่เป็นนักบูรพาคดีนิยมและผู้ที่อยู่เสียผลประโยชน์อันเนื่องมาจากแนวคิดของเขาไม่ว่าจะเป็นในแง่วิชาการ การเมือง เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรมก็ตาม

อย่างไรก็ดี ผู้ที่คัดค้านและวิจารณ์ชาอิดในแง่ลบนั้นมีเพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับเสียงส่วนมากที่ให้การสนับสนุนและวิจารณ์ทฤษฎีบูรพาคดีนิยมไปในทางที่สร้างสรรค์ เสียงส่วนมากที่สนับสนุนแนวคิดบูรพาคดีนิยมของชาอิดก็มิอย่างเช่น การกล่าวว่างานของชาอิดได้รับการยอมรับว่าเป็นงานที่เป็นรากฐานของสาขาหลังสมัยอาณานิคมศึกษาซึ่งชาอิดก็กล่าวว่าจะวันออกเป็นภาพในจินตนาการของตะวันตกที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นฝ่ายตรงข้าม²¹ นอกจากนี้ชาอิดยังได้รับรางวัล Guggenheim fellowship ในปี 1972 และหนังสือ *Orientalism* ของเขาก็เป็นงานวิจารณ์ที่ชนะเลิศรางวัล The National Book Award ซึ่งจัดเป็นหนังสือเล่มแรก ๆ ของการศึกษาแนวหลังสมัยอาณานิคมของวงการศึกษตะวันตกอีกด้วย หนังสือเล่มนี้ได้เผยให้เห็นถึงตะวันออกที่ถูกสร้างจากความปรารถนาที่อยู่ในจิตไร้สำนึก (unconscious) ของผู้ล่าอาณานิคม²² ผลงานของชาอิดที่กล่าวว่าชาวตะวันตกเป็นผู้สร้างภาพสมมติของตะวันออกขึ้นมาได้ทำให้เกิดการตั้งคำถามขึ้นว่าศาสตร์ความรู้ต่างๆ เช่น ภูมิศาสตร์ มานุษยวิทยา ที่เป็นอยู่นี้เป็นความรู้ที่ถูกตั้งหรือไม²³ มีการพูดถึงบูรพาคดีนิยมของชาอิดว่าเป็นวาทกรรมที่ตะวันตกกระทำต่อตะวันออก นั่นก็คือ ตะวันตกได้สร้างภาพตะวันออกขึ้นมาให้มีลักษณะที่ด้อยกว่าตะวันตกเพื่อที่ว่าตะวันออกจะได้อยู่ในสถานะที่สมควรเป็นผู้ถูกครอบครองโดยตะวันตก²⁴ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการกล่าวว่าบูรพาคดีนิยมมีพื้นฐานอยู่ที่การยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างตะวันออกกับตะวันตกที่ตะวันตกกำหนดความคุ้นเคยของตนออกจากความแตกต่างที่ตนถือว่าเป็นอื่นและชาอิดได้พบว่าบูรพาคดีนิยมเป็นสัญลักษณ์ของความมีอำนาจของตะวันตกที่มีเหนือตะวันออก²⁵ อีก

²¹ Postcolonial & Transnational Theories [Online]. 2002. (Available from : <http://xroads.virginia.edu/~DRBR/TVReed/poco.html> [2002 July 27]).

²² Bedford/St.Martins, Available from : <http://www.b.1935> [Online].1999. (Available from : <http://www.bedfordstmartins.com/litlinks/critical/said.htm> [2002,July 28]).

²³ Said, Edward W. Orientalism. NY : Vintage, 1979 [Online]. (Available from : http://www.personal.psu.edu/staff/k/x/kxs334/academic/theory/said_rientalism.html [2002,July 27]).

²⁴ Edward Said Representations of the Intellectual [Online]. (Available from : <http://www.ucalgary.ca/~rseiler/saidgde.htm> [2002,July 27]).

²⁵ Looking towards Asia [Online]. (Available from : http://www.valthelsinki.fi/agathon/2791_4.htm [2002,July 27]).

ทั้งยังมีการกล่าวอีกด้วยว่าชาอิดได้ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตะวันออกกับตะวันตกในแง่ของการครอบงำทางวัฒนธรรม อำนาจ และการครอบงำไม่ได้เป็นโครงสร้างของสิ่งที่เรียกว่าตำนานหรือค่านิยมแต่เป็นสิ่งที่อยู่ในสติสำนึกของตะวันตกที่มีความคงทนถาวร ชาอิดยังได้ตั้งคำถามอีกว่าบูรพาคตินิยมได้ผลิตซ้ำและส่งผ่านตัวมันเองจากยุคหนึ่งไปสู่ยุคหนึ่งได้อย่างไร²⁶

มีการกล่าวถึงผลงาน *Orientalism* ของชาอิดว่าทำให้เห็นถึงความเหมือนกันที่เกิดขึ้นกับตะวันตกชาติอื่น ๆ ที่ครอบงำวัฒนธรรมชาวเอเชียว่าเป็นไปในทางเดียวกับแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่ชาอิดได้บอกว่าเป็นวาทกรรมที่ตะวันตกสร้างขึ้นมากเกี่ยวกับตะวันออกและตะวันตกได้กำหนดขึ้นมาจากทัศนคติ มุมมองที่เห็นว่าเหมาะสมกับตะวันออกและทำให้วาทกรรมนั้นกลายเป็นมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป²⁷

ผลงาน *Orientalism* ของชาอิดยังได้รับการพูดถึงว่ามีผลทำให้ชาวยุโรปศึกษาเกี่ยวกับตะวันออกอย่างระมัดระวังและมีการตรวจสอบอย่างละเอียดถี่ถ้วนมากยิ่งขึ้น²⁸ อีกทั้งยังมีการกล่าวว่าได้มีการนำเอาแนวคิดบูรพาคตินิยมของชาอิดมาประยุกต์ใช้กับตัวบททางประวัติศาสตร์และวรรณคดีอย่างมากมายรวมทั้งยังนำมาประยุกต์ใช้กับผลงานทางศิลปะ²⁹

Andrew Hammond ยังได้กล่าวสนับสนุนชาอิดว่าทำถูกในสิ่งที่ถูกต้องในการที่สนใจเรื่องราวที่นักวิชาการตะวันตกมีต่อตะวันออกกลางและเขียนขึ้นเป็นหนังสือ *Orientalism*³⁰ หรือแม้แต่ในงานวิจารณ์ของ Tom Collins และ Riss ในปี 1999 ที่มีต่อหนังสือ *Oriental Enlightenment : The Encounter between Asia and Western Thought* ของเจเจ คลาร์ก ก็ได้พูด

²⁶ [Orientalism : A Foundation for Critiques of Textbook Explanations of Islam](http://www.oxy.edu/departments/rs/maeda/horientweb.htm) [Online]. (Available from : <http://www.oxy.edu/departments/rs/maeda/horientweb.htm> [2002 July 27]).

²⁷ [Sample Academic Precipis](http://wordswork.com/sample9/business/academic-precis.html) [Online]. 2002. (Available from : <http://wordswork.com/sample9/business/academic-precis.html> [2002,July 30]).

²⁸ Alfred Hiatt, [Between Empires : Orientalism Before 1600](http://www.sun.rhbnc.ac.uk/Music.Conference5/01-7-ori.html) Cambridge.July 2001 [Online]. 2001. (Available from : <http://www.sun.rhbnc.ac.uk/Music.Conference5/01-7-ori.html> [2002,August 5]).

²⁹ [Art of Colonialism, Colonialism of Art](http://www.history.uiuc.edu/dprochasegypt/egypt.html/barsaid.htm) [Online]. (Available from : <http://www.history.uiuc.edu/dprochasegypt/egypt.html/barsaid.htm> [2002,July 27]).

³⁰ Andrew Hammond, [Orientalism, anyone?](http://mural.uv.es/kelfalescritics.html) [Online]. 1996. (Available from : <http://mural.uv.es/kelfalescritics.html> [2002,July 28]).

ถึงงานของซาอิดว่าเป็นงานที่เน้นไปที่วิธีการที่ตะวันตกสร้างภาพของอิสลามและตะวันออกไกลในบริบทของลัทธิล่าอาณานิคมและจักรวรรดินิยมที่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง³¹

Emily Eakin ได้กล่าวชื่นชมว่างาน Orientalism ของซาอิดถือเป็นหนังสืออันทรงอิทธิพลยิ่งที่นำเสนอภาพในแง่ลบของอาหรับที่เกิดจากการที่ตะวันตกจินตนาการขึ้นเองเพื่อให้ดูเหมาะสมที่ตะวันตกจะเข้าไปปกครอง ด้วยเหตุผลดังกล่าวภาพที่ตะวันตกสร้างขึ้นนี้จึงเป็นการกำหนดไว้ล่วงหน้าของตะวันตกแล้วว่าจะต้องเกิดลัทธิจักรวรรดินิยมในตะวันออกไกลซึ่งงานของซาอิดได้ช่วยให้เกิดการโต้แย้งถกเถียงในเรื่องนี้ซึ่งส่งผลให้มีผู้อุทิศตนที่จะสนับสนุนซาอิดเป็นอย่างมากแม้ว่าเขาจะมีศัตรูที่ถาวรก็ตาม³²

Sarder, Z.and Van Loon, B. ได้กล่าวถึงหนังสือของซาอิดว่าช่วยให้เราตระหนักว่าแนวคิดบูรพาคตินิยมเป็นเครื่องทำให้เกิดลัทธิจักรวรรดินิยมและว่าแท้จริงแล้วลัทธินี้ยังคงไม่สูญสลายแต่กลับยังอยู่รอดในรูปแบบของบูรพาคตินิยมนั่นเอง³³ D.A.Washbrook ยังได้กล่าวว่จากผลงาน *Orientalism* ของซาอิดได้ก่อให้เกิดกระแสที่ทำให้นักวิชาการจำนวนมากพยายามที่จะค้นหาวิธีการที่จะทำให้ตนเข้าใจและรู้แจ้งมากยิ่งขึ้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวยุโรปและชนชาติอื่นรวมทั้งพยายามที่จะพัฒนาเครื่องมือหรือวิธีการในการตรวจสอบสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ

³¹ Tom Collins and RSISS, Oriental Enlightenment : The Encounter between Asia and Western Thought by J.J Clarke [Online]. 1999. (Available from : <http://rsiss.org/bkclarke.html> [2002, August 2].

³² Emily Eakin, Look Homward, Edward [Online]. 1999.

³³ Learning Activity two : Cultural Constructs of Asia [Online]. (Available from : <http://asia-for-teachers.educ.utas.edu.au/CD/cdx/units/uni11/module1/lernactZ/perspec1.htm> [2002, July 28]. -Excerpt from : Sarder, Z.and Van Loon, B.*Cultural Studies for Beginners* 1997).

อาณานิคม³⁴ HV Barasted กล่าวว่าในงานวรรณกรรมตะวันตกมีแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมแฝงอยู่เช่นที่ชาอดิกกล่าวไว้จริง³⁵

เจ. ลอเรนซ์ โชลเลอร์ (J. Lawrence Scholer) ได้กล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ที่อุสมาน บินลาเดนโจมตีสหรัฐว่ามีสาเหตุมาจากความล้มเหลวในการศึกษาเกี่ยวกับตะวันออกกลางของสหรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาที่แฝงไปด้วยความมอคติทางเชื้อชาติที่ยืนยันแต่เพียงว่าตะวันตกเป็นชาติที่เหนือกว่าชาติอื่น ๆ จึงสมควรที่จะครอบครองและครอบงำตะวันออกซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ก็ทำให้สหรัฐไม่สามารถหาทางออกให้กับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับตะวันออกกลางซึ่งเป็นชนวนก่อให้เกิดเหตุการณ์เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ได้ โชลเลอร์กล่าวว่าแม้เพียงหนังสือ *Orientalism* ของชาอดิกเท่านั้นที่พูดถึงปัญหาในการศึกษาตะวันออกกลางและสงครามที่เกิดขึ้นระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์และว่าหนังสือเล่มดังกล่าวของชาอดิกได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในสหรัฐอเมริกา³⁶

Gordon Welty ได้กล่าวสรรเสริญชาอดิกว่าเป็นบุคคลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่ยังมีชีวิตอยู่ผู้ซึ่งศึกษาถึงสาเหตุแห่งความเข้าใจผิดของชาติตะวันตกที่มีต่อตะวันออกกลางในศตวรรษที่ 19 อย่างแนวคิดบูรพาคตินิยมรวมทั้งยังมีบทบาทในทางการเมืองในการช่วยเรียกร้องอิสรภาพของชาวปาเลสไตน์³⁷

³⁴ Learning Activity two : Cultural Constructs of Asia [Online]. (Available from : <http://asia-for-teachers.educ.utas.edu.au/CD/cdx/units/uni11/module1/learnactZ/perspec1.htm>. [2002, July 28]. -Excerpt from : D.A.Washbrook (1999). *Orient and Occidents : Colonial Discourse Theory and the Historiography of the British Empire*, Oxford History of the British Empire, V.5, Oxford University Press).

³⁵ HV Brated, The Politics of Stereotyping Western Images of Islam [Online]. 1997. (Available from : <http://freespeech.org/manushi/98/islam.html>. [2002, July 29]).

³⁶ J. Lawrence. Scholer, The Failure of Middle Eastern Studies [Online] (Available from : <http://www.dartreview.com/issues/2.4.02/mideast.html> [2002, July 27]).

³⁷ Gordon Welty, Dayton Voice(August 10,1997) [Online]. 1997. (Available from : <http://www.wright.edu/~gordon.welty/Said97.htm> [2002, July 27]).

David Shasha ได้กล่าวชื่นชมผลงาน *Orientalism* ของซาอิดอย่างมากว่าด้วยผลงานนี้เขาได้เริ่มที่จะเข้าใจตนเองและว่างานของซาอิดยังช่วยกระตุ้นให้ชนกลุ่มน้อยผู้ถูกรอบงำกล้าที่จะแสดงออกถึงตัวตนที่แท้จริงของตัวเองเพื่อให้หลุดพ้นจากชนกลุ่มใหญ่ที่เป็นผู้ครอบงำซึ่งการกระทำที่เปรียบเสมือนการให้สิทธิให้เสียงแก่ผู้ที่ไร้สิทธิไร้เสียงเช่นนี้ก็เป็นที่ไปในทางเดียวกับที่ฟรานซ์ แฟนอน (Frantz Fanon) ได้เคยทำไว้ในปี 1960 การกระทำเช่นนี้ได้ช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันของมนุษยโลกมากยิ่งขึ้น³⁸ Yeu-Farn Wang ได้สรรเสริญงานของซาอิดว่าเป็นความพยายามที่จะเปิดเผยให้เห็นถึงจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรมตะวันตกในยุคปัจจุบันที่เสแสร้งว่ามีความเป็นกลางทางวิชาการโดยซาอิดได้กระตุ้นให้เราได้ตรวจสอบความลำลึกในสติสำนึกของมนุษย์และครุ่นคิดพิจารณาในประเด็นทางวัฒนธรรม เช่น เรื่องอำนาจ ความไม่เท่าเทียมกัน และค่านาประวัติศาสตร์ที่แท้จริง³⁹ Richard W. Lariviere ได้กล่าวถึงงานของซาอิดว่าเป็นงานชิ้นบุกเบิกในการวิพากษ์วิจารณ์นักบูรพาคตินิยมและว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างประวัติศาสตร์และสังคมอินเดียขึ้นใหม่ซึ่งเคยถูกสร้างโดยชาวยุโรปที่ไม่ได้อิงต่อหลักความเป็นจริงแต่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของชาวยุโรปเอง⁴⁰

นอกจากซาอิดจะเป็นนักวิชาการที่ทรงภูมิปัญญาแล้วยังเป็นนักปฏิบัติที่ได้รับการยกย่องระดับเทียบเท่ากับ Noam Chomsky ซึ่งนักปฏิบัติทั้งคู่ต่างก็มีบทบาทที่เหมือนกันคือทำการวิพากษ์วิจารณ์สื่อว่าเป็นตัวขัดขวางความรู้ความเข้าใจว่าแท้ที่จริงแล้วรัฐบาลกำลังทำอะไรอยู่จากการที่ซาอิดมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้สาธารณชนได้ตระหนักและทำความเข้าใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวอันมีบทบาทโดยตรงต่อชีวิตพวกเขาโดยไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของสื่อหรือการโฆษณาชวนเชื่อได้ง่าย สามารถใช้สติปัญญาของตนในการพินิจพิจารณาตรวจสอบความเป็นไปของสิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างผู้ที่มีสามัญสำนึกในการตระหนักและรู้เท่าทันสิ่งต่างๆ นี้ซาอิดยังได้ผลิตผลงานทางวิชาการอื่นๆ ขึ้นมาอีกมากมายนอกจากผลงาน *Orientalism* เช่น *The World, the Text, and the*

³⁸ David Shasha, Edward Said : A Personal Appreciation [Online]. 2002. (Available from : <http://www.sephardiccafe.com/ash.html> [2002 July 27]).

³⁹ Yeu-Farn Wang, Beyond Multi-Culturalism Universalism, Multi-Culturalism and Beyond-Continuing the Dialogue on Orientalism [Online]. 1996. (Available from : <http://nias.ku.dk/Nytt/Thematic/Orientalism/yeyfarn.html> [2002 July 27]).

⁴⁰ Richard W. Lariviere, Protestants, Orientalists, and Brahmanas: Reconstructing Indian Social History [Online]. 1994. (Available from : <http://menic.utexas.edu/asn/subject/gondalecture.htm> [2002 July 28]).

Critic (1983), *Blaming the Victims* (1988), *Culture and Imperialism* (1993), *Peace and Its Discontents : Essays on Palestine in the Middle East Peace Process* (1995) และ *Out of Place : A Memoir* (1999) ซึ่งผลงานเหล่านี้เป็นที่ทราบกันดีว่าได้รับการยอมรับจากสาธารณชนโดยทั่วไปและในขณะเดียวกันก็ได้ก่อให้เกิดกระแสความไม่พอใจและต่อต้านจากกลุ่มนักบูรพาคตินิยมหรือจากกลุ่มผู้สูญเสียผลประโยชน์อันเกิดจากแนวคิดของเขาตั้งที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น หลายคนคงคิดว่าแนวคิดของชาอิตเป็นตัวทำลายล้างศาสตร์ความรู้ของมนุษย์ที่พัฒนาและสั่งสมมานานหลายร้อยปีจึงไม่สมควรจะเป็นแนวคิดที่ได้รับการสรรเสริญยกย่อง อย่างไรก็ตามท่ามกลางกระแสต่อต้านจากผู้ที่ต้องการให้ทฤษฎีของชาอิตล่มสลายก็ได้เกิดเหตุการณ์¹¹ 11 กันยายน 2544 ที่ทุกคนไม่คาดคิดซึ่งเป็นการสะเทือนขวัญชาวโลกเป็นอย่างมากซึ่งเหตุการณ์นี้ก็สอดคล้องกับสิ่งที่ชาอิตได้กล่าวถึงในหนังสือ *Orientalism* ของเขาและยังกล่าวเตือนหลายครั้งถึงหายนะที่อาจเกิดขึ้นหากแนวคิดบูรพาคตินิยมในแบบของนักบูรพาคตินิยมรุ่นเก่าที่ยังคงความคิดเรื่องการแบ่งความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกอันเต็มไปด้วยอคติยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ความรู้ที่ผลิตขึ้นมาจากแนวคิดเช่นนี้ก็ไม่สามารถอธิบายหรือรับมือกับเหตุการณ์รุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในยุคปัจจุบันอันเป็นผลมาจากแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมดั้งเดิมได้

11 กันยายน 2544 คือวันที่เกิดหายนะครั้งใหญ่ที่ทุกคนต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์โลก นั่นก็คือ ได้มีเครื่องบินพุ่งชนตึกเวิร์ลเทรด เซ็นเตอร์ของสหรัฐอเมริกาอันเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตหลายพันคน จากเหตุการณ์ครั้งนี้ผู้คนได้เริ่มให้ความสนใจกับทฤษฎีบูรพาคตินิยมของชาอิตอีกครั้ง การที่ต้องกล่าวถึงเหตุการณ์นี้เพราะมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ชาอิตได้พูดไว้ในหนังสือ *Orientalism* ตั้งที่ได้กล่าวไปแล้วซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของโซเลอร์ที่ว่าผลงาน *Orientalism* ของชาอิตเป็นเล่มแรก ๆ ที่กล่าวถึงปัญหาในการศึกษาตะวันออกกลาง กล่าวคือนักบูรพาคตินิยมจะยึดถือและผลิตซ้ำแนวคิดบูรพาคตินิยมแบบเดิม ๆ อันแฝงไปด้วยอคติทางเชื้อชาติส่งผ่านไปยังชนรุ่นต่อไปเรื่อย ๆ โดยปราศจากการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของความจริง นักบูรพาคตินิยมตะวันตกจะศึกษาตะวันออกด้วยความคิดที่มีอคติทางเชื้อชาติและความคิดที่ว่าตะวันออกสมควรถูกตะวันตกครอบครองซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับตะวันออกกลางของสหรัฐส่วนใหญ่จะเพิกเฉยต่อคำเตือนของชาอิตแต่จะยึดมั่นต่อแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ได้รับมาจากยุโรปต่อไปจึงทำให้การศึกษาล้มเหลวในการวางแผนคาดการณ์ พยากรณ์ หรือบอกทิศทางเกี่ยวกับอาหรับหรือเหตุการณ์รุนแรงต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ เหมือนโซเลอร์ต้องการบอกเป็นนัย ๆ ว่าเหตุการณ์ในวันที่ 11 กันยายนนั้นเกิดจากความขัดแย้งที่ไม่อาจเข้าใจกันได้ระหว่างตะวันออกและตะวันตกอันเป็นผลมาจากแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่ครอบงำความคิดและการกระทำของคนทั้ง

สองฝ่ายและส่งเสริมความรู้สึกแบ่งแยกแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกให้มากยิ่งขึ้นไปอีก ทั้งตะวันออกและตะวันตกถูกบังคับให้ต้องประกาศตัวว่าเป็นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอันสื่อถึงรอยแยกของความแตกต่างและความเป็นศัตรูเพิ่มมากขึ้นไปอีก トラบิตที่แนวคิดบูรพาคตินิยมยังคงมีอยู่ทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างตะวันออกและตะวันตกก็ไม่อาจเป็นไปได้เพราะฝ่ายตะวันตกยังคงมองว่าตนเหนือกว่าและมองตะวันออกด้วยความมีอคติอยู่ร่ำไปและทำให้โลกนี้มีความไม่เท่าเทียมกันเกิดขึ้นเมื่อนั้นฝ่ายที่ถูกเอาเปรียบก็จะต้องทำการต่อต้านอยู่ตลอดเวลาเพราะความเคียดแค้น รันทดใจที่ต้องถูกดูถูกเหยียดเยียรตียดศักดิ์ศรีและการถูกเอาเปรียบไม่ว่าจะในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม เพื่อสนองตอบความละโมภโลภมากและผลประโยชน์ของฝ่ายที่ตนคิดว่าเหนือกว่าและมีสิทธิชอบธรรมในการกระทำเช่นนั้น อีกทั้งยังมีสิทธิสมบูรณ์ในการครอบงำและครอบครองฝ่ายที่ด้อยกว่าและความขัดแย้งระหว่างทั้งสองก็มีแนวโน้มที่จะรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งโซเลอร์กล่าวว่าหากไม่ตระหนักถึงสิ่งที่ชาติใดได้บอกว่าการศึกษเกี่ยวกับตะวันออกกลางควรปราศจากอคติจากแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมแล้วเมื่อนั้นสันติภาพก็ไม่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

ถึงแม้ผลงานของชาติใดจะยังไม่มีผลต่อการเปลี่ยนทางนโยบาย ทางการศึกษา หรือทางการเมืองอย่างฉับพลันทันทีก็ตาม (เนื่องจากยอมรับว่าความรู้แนวบูรพาคตินิยมแบบเดิมๆ ได้พัฒนาสั่งสมกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้วจึงยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้โดยทันที) แต่อย่างน้อยก็ยังเป็นจุดเริ่มต้นในการส่งเสริมให้เกิดการตั้งคำถามต่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวไม่ว่าจะเป็นความรู้ สื่อต่างๆ การเมือง เศรษฐกิจ ฯลฯ ในการตระหนักรู้ถึงแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมทำให้เกิดความระมัดระวังมากขึ้นในการศึกษาเรื่องราวของวัฒนธรรมอื่นซึ่งจะทำให้เกิดการเข้าใจระหว่างกันมากยิ่งขึ้นระหว่างตะวันตกและตะวันออกและอาจช่วยกำจัดทัศนคติแบบบูรพาคตินิยมไปได้ในที่สุดซึ่งจะเห็นได้จากคำวิจารณ์ของ Maria Martinez ที่มีต่อผลงานของชาติใดในการอภิปรายถึงทฤษฎีหลังสมัยอาณานิคม (postcolonial theory) ที่ช่วยให้เธอได้เรียนรู้ถึงบทเรียนที่ได้รับจากเหตุการณ์ที่ติกเวิร์ลเทรต เช่นเตอร์ถล่มและสหรัฐควรจะตอบสนองต่อการโจมตีนี้อย่างไร ซึ่งเธอตอบว่าชาติใดได้ช่วยทำให้เธอเข้าใจ postcolonialism ได้ดีขึ้นและบอกถึงวิธีการที่จะเข้าใจอีกด้านหนึ่งของเรื่องเดียวกัน ทำให้เธอเข้าใจการกระทำดังกล่าวโดยการวิเคราะห์ถึงทัศนคติของผู้ที่กระทำการดังกล่าวแทนที่จะทำการด่วนสรุปโดยปราศจากการไตร่ตรองอย่างจริงจังซึ่งเธอคิดว่าเธอ

จำเป็นจะต้องเรียนรู้ถึงวิธีที่จะควบคุมความโกรธแค้นและเรียนรู้ถึงวิธีที่จะเปลี่ยนแปลงอารมณ์รุนแรงเป็นกระบวนการการเรียนรู้⁴¹

จะเห็นได้ว่ามีผู้เห็นประโยชน์ที่ได้รับจากแนวคิดของซาอิดเป็นจำนวนมาก (ดังที่ได้ยกตัวอย่างนักวิจารณ์และผู้สนับสนุนเขาอย่างมากมาในตอนต้นแล้ว) ซึ่งแนวคิดนี้ก็ยังมีผู้เห็นประโยชน์ในการนำไปปรับใช้กับเหตุการณ์ในปัจจุบันซึ่งจะเป็นเหตุการณ์ที่ยุ่ยากและมีปัญหาที่สลับซับซ้อนมากขึ้นทุกทีโดยสามารถนำเอาทฤษฎีของซาอิดมาอธิบายสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลายทฤษฎีไม่อาจให้คำตอบได้ในโลกยุคสหัฐวรรษที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันอย่างรวดเร็วนั้นจำเป็นต้องมีทฤษฎีที่มีศักยภาพและทำทนายอย่างบูรพาคตินิยมของซาอิดมารับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ในอนาคต

จากการที่มีผู้เห็นประโยชน์ในการนำทฤษฎีบูรพาคตินิยมของซาอิดมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างตะวันตกและตะวันออกมากยิ่งขึ้นจึงได้มีการนำทฤษฎีของซาอิดไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยกันอย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นในด้านวรรณกรรม ภาพยนตร์ แฟชั่น โฆษณา ภาพวาด สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การเมือง วัฒนธรรม ฯลฯ ดังเช่นงานวิชาการในด้านศิลปะเช่นในงานด้านวรรณกรรมเรื่อง *Arabian Nights* ของ Dare Kenned ที่ได้ศึกษาถึงแรงบันดาลใจในการสร้างงานแปลของ Richard Burton นักสำรวจและนักภาษาศาสตร์ในยุควิคตอเรียนตอนปลายที่เกิดจากบูรพาคตินิยม⁴² งานวิชาการเรื่อง *Citizen of Whose World? Goldsmith's Orientalism* ของ Zhijian Tao ได้ศึกษาถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่มีอยู่ในงานของโอลิเวอร์ โกลด์สมิธซึ่งเป็นกวีสมัยโรแมนติก⁴³ งานวิชาการเรื่อง *Henry James and the Imperial Feeling* โดย Irem Balkir ก็ได้

⁴¹ Maria's comments: Prof. Said helped me to understand better postcolonialism and how to understand other sides of the same story. He lets me understand the action, instead of jumping to conclusions, by analyzing their point of view also. I think that I need to learn how to control my anger and learn how to transform violent emotions into a learning process. (Jeanne Curran and Susan R. Takata, *Reactions to Edward Said's Work* [Online]. 2002. (Available from: <http://www.csudh.edu/dearhabermas/said03.htm> [2002, July 27]).

⁴² Dane Kennady, "Arbian Nights," *Journal of British Studies* ; 39, 3 (July 2000) pp. 317-339 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]).

⁴³ Zhijian Tao, "Citizen of Whose World? Goldsmith's Orientalism," *Comparative Literature Studies* ; 33, 1(1996) pp.15-34[Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]).

พบแนวคิดบูรพาคตินิยมในตัวของเจมส์ที่ให้ความสำคัญกับจักรวรรดินิยมตะวันตก⁴⁴ งานวิชาการเรื่อง *Critical Dreams : Orientalism, Modernism, and the Meaning of Pound's China* ของ Eric Hayot ได้ศึกษาแนวคิดบูรพาคตินิยมในงานแปลบทกวีภาษาจีนของ Pound⁴⁵ งานวิชาการเรื่อง *Oriental Prospects* [book review] โดย Laurel A. Means ได้ใช้ทฤษฎีของชาติแสดงให้เห็นถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายของ William Beckford ที่แสดงว่าตะวันออกคือการสร้างของตะวันตก⁴⁶ งานวิชาการเรื่อง *Keats's Orientalism* โดย Gregory Wassil ศึกษาถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมในที่ปรากฏอยู่ในงานของ Keats กวีชาวอังกฤษ⁴⁷ งานวิชาการทางด้านภาพยนตร์เช่น งานวิชาการเรื่อง *East is East and West is West? Otherness in Capra's The Bitter Tea of General Yen* โดย Isabel C. Santaolalla ก็ได้ศึกษาถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์เรื่อง *The Bitter Tea of General Yen* ที่ให้ภาพของตะวันออกว่าเป็นความเป็นอื่น มีลักษณะที่แปลกประหลาด และกระตุ้นความรู้สึกทางเพศ ในภาพยนตร์เรื่องนี้แม้ภาพของประเทศจีนจะได้รับการนำเสนอว่าเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์อันเก่าแก่และน่าหลงใหลแต่ก็ยังแฝงไปด้วยแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าเป็นประเทศที่เต็มไปด้วยการฉ้อราษฎร์บังหลวงและความชั่วร้าย⁴⁸ งานวิชาการเรื่อง “*Out- Salomeing Salome*” *Dance, the New Woman and Fan Magazine Orientalism* โดย Gaylyn Studlar เป็นงานที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบูรพาคตินิยมในหนังสือลิวูดกับ *Fantasies* ของสตรีโดยชี้ให้เห็นว่าความต้องการอิสระของผู้หญิงยุคใหม่จะใช้ American concert dance เป็นสถานที่ที่มีนัยยะสื่อถึงความเป็นตะวันออก

⁴⁴ Irem Balkir, “Henry James and the Imperial Feeling”, *American Studies International* ; 33 (Oct.1995) pp.17-13 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 19]).

⁴⁵ Eric Hayot, “Critical Dreams : Orientalism, Modernism, and the Meaning of Pound's China,” *Twentieth Century Literature* ; 45, 4 (winter 1999) pp. 511-533 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 18]).

⁴⁶ Laurel A Means, “Oriental Prospects [book review],” *Christianity & Literature* ; 50, 4 (summer 2001) pp. 743-744 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]).

⁴⁷ Gregory Wassil, “Keats's Orientalism,” *Studies in Romanticism* ; 39, 3 (Fall2000) pp. 419-447 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]).

⁴⁸ Isabel C Santaolalla, “East is East and West is West? Otherness in Capra's The Bitter Tea of General Yen,” *Literature/Film Quarterly* ; 26, 1 (1998) pp. 67-75 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]).

โดยใช้เป็นสถานที่ปลดปล่อยความกดดันได้อย่างอิสระเสีย⁴⁹ งานวิชาการเรื่อง *'America' Meets 'Japan' : A Journey for Real between Two Imaginaries* โดย Jacob Raz and Aviad E. Raz ได้ศึกษาถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่มีอยู่ในภาพยนตร์ฮอลลีวูดของสหรัฐอเมริกาสองเรื่อง คือ *Black Rain* และ *Rising sun* ที่ให้ภาพตะวันออกซึ่งในที่นี้คือชาวญี่ปุ่นว่าเป็นผู้ร้าย เป็นอื่นต่างตัว ไร้อารยธรรม ต้อยกว่าตะวันตก⁵⁰ งานวิชาการเรื่อง *Looking East* โดย Lola Young ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์และผู้ชมมักจะคิดว่าภาพของตะวันออกที่ปรากฏในภาพยนตร์เป็นความจริง เช่น ในภาพยนตร์เรื่อง อาละดิน ผู้นำชาวตะวันออกถูกมองว่าเป็นผู้ร้ายหรือการเกิด Egyptomania ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่มีการใช้คำว่า mummies, tombs, treasures ในภาษาของนักวิจารณ์และนักออกแบบเสื้อผ้าทำให้เห็นถึงการเชื่อมโยงกันระหว่างภาพยนตร์และ colonialist tropes⁵¹ นอกจากนี้ยังมีงานวิชาการเรื่อง *An Australian Cultural Synthesis : Wayang, the Hollywood Romance, and the Year of Living Dangerously* โดย Rodney Farnsworth ที่เกี่ยวกับการใช้บูรพาคตินิยมในการวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่อง *The Year of living Dangerously*⁵² งานวิชาการด้านศิลปะการละคร เช่น งานวิชาการเรื่อง *The Orient of Boulevards [book review]* โดย Angela Chia-yi Pao และ Edward Ziter ได้ศึกษาแนวคิดบูรพาคตินิยมในละครฝรั่งเศสที่แสดงให้เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวถูกนำไปใช้ในละครฝรั่งเศสและละครฝรั่งเศสได้ใช้รูปแบบ (genres) ต่างๆ คือ ละครเมโลดรามมาและ military/national drama ในการพยายามสร้างภาพของตะวันออกที่สามารถเข้าใจและเชื่อถือได้⁵³

⁴⁹ Gaylyn Studlar, "Out –Salomeing Salome : Dance, the New Women and Fan Magazine Orientalism," *Michigan. Quarterly Review* ; 34 (Fall 1995) pp. 487-510 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]).

⁵⁰ Jacob Raz and Aviad Eraz, " 'America' Meets 'Japan' A Journey for Real between Two Imaginaries," *Theory, Culture & Society*, 13(3) February, May, August and November 1996: 153-178.

⁵¹ Lola Young, "Looking East," *Cultural Studies*, 2 (1) (1998) : 109-110.

⁵² Rodney Farnsworth, "An Australian Cultural Synthesis: Wayang, the Hollywood Romance, and The Year of Living Dangerously," *Literature/Film Quarterly*, 24, 4 (1996) pp. 341-359 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 19]).

⁵³ Angela Chia-yi Pao and Edward Ziter, "The Orient of the Boulevards [book review]," *Theater Survey* ; 40, 1 (May 1999) pp. 111-113 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]).

งานวิชาการด้านดนตรี เช่น งานวิชาการเรื่อง *Orientalism and Musical Style* โดย Derek B Scott แสดงให้เห็นถึงการมีพัฒนาการของบุรพาคตินิยมในดนตรีตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่ผู้ประพันธ์เพลงมีความคิดแบบจักรวรรดินิยมดนตรีตะวันออกจึงยังคงถูกมองว่าแปลกประหลาด มีความเป็นอื่นในทางวัฒนธรรมสำหรับตะวันตก⁵⁴ และในงานศิลปะด้านอื่น ๆ เช่น ภาพวาด ใน *Exhibition Schedule : The Sterling and Francine Clark Art Institute* โดย Holly Edward เป็นงานที่ได้รับแรงบันดาลใจจากหนังสือ *Orientalism* ของชาอิตในการจัดแสดงภาพวาดของชาวอเมริกันที่มีต่อตะวันออกโดยเฉพาะตะวันออกกลางและอัฟริกาเหนือ งานวิชาการชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่าตะวันตกได้สร้างแบบฉบับของตะวันออกตามความคิดแบบจักรวรรดินิยมในการกล่าวอ้างสิทธิในการครอบครอง และครอบงำตะวันออกที่ยังคงมีฐานะที่ด้อยกว่าและแปลกประหลาดในสายตาตะวันตก⁵⁵ ในงานวิชาการทางสังคมศาสตร์ เช่น งานวิชาการเรื่อง *The Orient Strikes Back Advertising and Imagining Japan* โดย Brian Moeran ก็เป็นงานที่วิเคราะห์แนวคิดบุรพาคตินิยมที่แฝงอยู่ในภาพโฆษณาในประเทศตะวันตกซึ่งแสดงว่าตะวันตกยังมีมุมมองแบบบุรพาคตินิยมต่อคนตะวันออกอย่างเช่นชาวญี่ปุ่น กล่าวคือ มองว่าคนตะวันออกมีลักษณะเหมือนเด็ก ไร้เหตุผล ด้อยกว่าตะวันตก แปลกประหลาด เข้าใจได้ยาก ในขณะที่โฆษณาของญี่ปุ่นที่มีในสังคมตะวันตกนั้นกลับเสนอออกมาในลักษณะตรงกันข้าม นั่นคือ ได้แสดงว่าตะวันออกเหนือกว่าตะวันตกอันเนื่องมาจากวัตถุดิบประสงคืในเรื่องเศรษฐกิจการค้าไม่ได้ใช้ในทางการเมือง⁵⁶ งานวิชาการเรื่อง *Fashion Trends, Japonisme and Postmodernism* โดย Lise Skov ที่ได้ศึกษาถึงปฏิกิริยาของชาวตะวันตกที่มีต่อ คอลเลคชั่นของ Rei Kawakubo โดยตะวันตกให้นิยามว่าเป็นเพียง Japonisme ซึ่งแสดงถึงทัศนคติเชิงลบต่อตะวันออกเป็นการมองตะวันออกแบบบุรพาคตินิยม ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการท้าทายของตะวันออกที่มีต่อวงการแฟชั่นตะวันตกว่าถึงอย่างไรแฟชั่นที่ชาวตะวันตกเป็นผู้ออกแบบต้องเหนือกว่าแฟชั่นโดยคนตะวันออก

⁵⁴ Derek B Scott, "Orientalism and Musical Style," *The Musical Quarterly* ; 82, 2 (Summer 1998) pp. 309-335 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]).

⁵⁵ David Bjelajacc, *Exhibition Schedule* [Online]. 2001. (Available from : <http://www.caareviews.org/reviews/edwards.html> [2002, July 26]).

⁵⁶ Brian Moeran, "The Orient Strikes Back Advertising and Imagining Japan," *Theory, Culture & Society*, 13, (3) February, May, August and November 1996) : 77-112.

ออก⁵⁷ งานวิชาการเรื่อง *The Buddhist Icon and the Modern Gaze* โดย Bernard Faure ก็ได้ศึกษาถึงบูรพาคตินิยมที่มีต่อรูปเคารพของชาวพุทธ นั่นคือ ความคิดเรื่องรูปเคารพของชาวพุทธถูกควบคุมโดยคุณค่าแบบตะวันตกสมัยใหม่ ที่มองพระพุทธรูปเป็นเพียงสิ่งประดับประดาตกแต่งเช่นเดียวกับกังขางหรือหัวเสือดาว หาได้มองในแง่มุมทางศาสนาไม่ ซึ่งแน่นอนว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการลดความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูป ลง⁵⁸ งานวิชาการเรื่อง *Vacation Cruises, or The Homoerotics of Orientalism* โดย Joseph A. Boone ก็ได้วิจัยถึงความคิดของตะวันตกเกี่ยวกับพวกกรักร่วมเพศว่าเป็นเรื่องที่ถูกติดกับตะวันออกเสมออันเป็นความคิดแบบบูรพาคตินิยม⁵⁹ ใน *Orientalism and the Western Obsession with the "Other"* ได้ใช้บูรพาคตินิยมของชาอิตอธิบายถึงความหลงใหลของตะวันตกที่มีต่อพรมของตะวันออกที่เกิดจากแรงจูงใจของตะวันตกที่ต้องการครอบครองตะวันออกที่ใช้ความรู้ความสามารถในการรักษามรดกของตนไว้⁶⁰ งานวิชาการทางด้านปรัชญา เช่น งานวิชาการเรื่อง *Beyond Orientalism. [Book review]* โดย Fred R. Dallmayr (Fred Reinhard) and Paul. Gallagher ที่ใช้แนวคิดบูรพาคตินิยมของชาอิตเป็นจุดเริ่มต้นในการทดลองหากลยุทธ์ใหม่ๆ หรือใช้ในการศึกษาที่อยู่เหนือวาทกรรมของนักบูรพาคตินิยม⁶¹ ในงานวิชาการทางประวัติศาสตร์ เช่น งานวิชาการเรื่อง *Islam's "Strange Secret Sharer" : Orientalism, Judaism, and the Jewish Question* โดย James Pasto ได้ศึกษาความสัมพันธ์ในลักษณะคู่ขนานระหว่างแนวคิดบูรพาคตินิยมกับ anti-Semitism⁶² งาน

⁵⁷ Lise Skov, "Fashion Trends, Japonisme and Postmodernism," *Theory, Culture & Society*, 13 (3) February, May, August and November 1996) : 129-151.

⁵⁸ Bernard Faure, "The Buddhist Icon and the Modern Gaze," *Critical Inquiry*; 24, 3 (Spring 1998) pp. 768-813 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]).

⁵⁹ Joseph A Boone, "Vacation Cruises ; or The Homoerotics of Orientalism," *PMLA* ; 110 (January 1995) pp. 768-813 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]).

⁶⁰ Robin, *Orientalism and the Western Obsession with the "Other"* [Online]. (n.d.). (Available from : http://www.chass.utoronto.ca/history/material_culture/robin/other.htm [2002, July 27]).

⁶¹ Fred R. Dallmayr (Fred Reinhard) and Paul Gallagher, "Beyond Orientalism [book review]," *Philosophy East & West* ; 48, 4 (Oct.1998) pp. 663-665 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]).

⁶² James Pasto, "Islam's "Strange Secret Sharer" : Orientalism, Judaism, and the Jewish Question," *Comparative Studies in Society and History* ; 40, 3 (July 1998) pp. 437-

วิชาการเรื่อง *The Long March of “Orientalism “:Western Travels in Modern China* โดย Nicholas R Clifford ได้แสดงให้เห็นว่านักเดินทางชาวตะวันตกยังคงใช้ข้อสมมุติฐาน ภาษาและ ประเพณีการบรรยายเกี่ยวกับคนจีนแบบเก่าจากคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในการยืนยันถึงการควบคุมผู้ที่ไม่ใช่ชาวตะวันตกของคนตะวันตกอันเป็นแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมนั่นเอง⁶³ งานวิชาการเรื่อง *Orientalism versus Occidentalism?* โดย Ning Wang ได้ศึกษาปัจฉิมคตินิยมที่เกิดขึ้นเพื่อโต้ตอบบูรพาคตินิยมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการแลกเปลี่ยนทางการศึกษากับตะวันตกและการศึกษาระหว่างประเทศ⁶⁴ งานวิชาการเรื่อง *A Tale Begun in Other Days : British Travelers in Tibet in the Late Nineteenth Century* โดย Mary A Procida ได้ใช้บูรพาคตินิยมในการอธิบายถึงสาเหตุที่นักเดินทางชาวอังกฤษในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 มองธิเบตว่าเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยจากวัฒนธรรมตะวันตกอันเข้มงวดและเป็นที่ใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ของตนขึ้นมาใหม่ นักเดินทางผู้หญิงได้บรรยายว่าตนเป็นคนกล้าหาญ มีความสามารถ และเป็นนักสำรวจที่เข้มแข็งเหมือนผู้ชายส่วนนักเดินทางผู้ชายจะบรรยายถึงตนเองในลักษณะของตัวเองในนิยายสำหรับเด็กนักเรียน⁶⁵ งานวิชาการเรื่อง *Orientalism :From Unveiling to Hyperveiling* โดย Neil MacMaster และ Toni Lewis ได้ใช้บูรพาคตินิยมศึกษาคุณค่าอันนิคมของฝรั่งเศสที่กล่าวอ้างว่าได้เปิดเผยถึงลักษณะอันลึกลับของตะวันออก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งต้องห้ามของตะวันออก ผู้สาธารณชนได้แต่หลังจากยุคอาณานิคมแล้วความสนใจตะวันออกในแง่ของการเปิดเผยความลึกลับของตะวันออกได้หมดไปแต่ได้มีการสร้างระยะห่างในทางการเมือง วัฒนธรรม สังคมระหว่างตะวันตกกับอิสลามมากยิ่งขึ้น⁶⁶

474 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]).

⁶³ Nicholas R Clifford, “The Long March of “Orientalism”:Western Travelers in Modern China,” *New England Review* : 22, 2 (Spring 2001) pp. 128-140 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]).

⁶⁴ Ning Wang, “Orientalism versus Occidentalism?,” *New Literary History* ; 28 (winter 1997) pp. 57-67 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 20]).

⁶⁵ Mary A Procida, “A Tale Begun in Other Days : British Travelers in Tibet in the Late Nineteenth Century,” *Journal of Social History* ; 30 (Fall 1996) pp. 185-208 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]).

⁶⁶ Neil MacMaster and Toni Lewis, “Orientalism:from Unveiling to Hyperveiling,” *Journal of European Studies* : 28 pp. 1-2 (Mar./June 1998) [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]).

ในงานวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ เช่น ในงานวิชาการเรื่อง *The West's Modern Encounter with Islam : From Discourse to Reality* โดย Mahood Monshipouri ได้ใช้แนวคิดบูรพาคตินิยมในการศึกษาถึงนโยบายที่เป็นไปได้สำหรับตะวันตกโดยเฉพาะอเมริกาที่มีต่อตะวันออกกว่าควรมีนโยบายที่ละเอียดรอบคอบต่ออิสลามและความหลากหลายของอิสลามควรได้รับการยอมรับเพื่อเป็นการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น⁶⁷

ในการศึกษาผลที่เกิดจากการนำทฤษฎีของชาอิดไปประยุกต์ใช้พบว่ามียุทธศาสตร์หลายประการ ยกตัวอย่างเช่น เป็นการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจระหว่างตะวันออกและตะวันตก การทำให้ชนกลุ่มน้อยเกิดการตระหนักและเข้าใจถึงวาทกรรมของชนกลุ่มใหญ่ที่ครอบครองและครอบงำพวกตนและสามารถสร้างวาทกรรมของตนขึ้นเพื่อเป็นข้อต่อรองและรับมือวาทกรรมของชนกลุ่มใหญ่ได้ การทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้าวิจัยงานที่มีความเกี่ยวเนื่องอันเป็นผลมาจากงานบูรพาคตินิยมของชาอิด ฯลฯ จึงอาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีของชาอิดได้ให้คุณประโยชน์อย่างมากมายมหาศาลแก่วงการการศึกษา วงการวิชาการ หรือแม้กระทั่งประชาชนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะฝ่ายตะวันออกหรือฝ่ายตะวันตกก็ตาม เพราะทำให้ทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันในการพยายามศึกษาหาหนทางแห่งความเข้าใจซึ่งกันและกันเพื่อจะได้เข้าใจแต่ละฝ่ายในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้นอันจะนำมาซึ่งความสงบและสันติภาพที่แข็งแกร่งและถาวรของโลก การที่มีผู้กล่าวกันว่าทฤษฎีนี้ล่มสลายไปแล้วจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องอย่างเห็นได้ชัด

คำยืนยันว่าทฤษฎีนี้ยังคงยืนหยัดท้าทายนักคิดและนักวิชาการระดับมันสมองโดยไม่สูญสลายหายไปโดยง่ายและยังคงมีการนำมาวิพากษ์วิจารณ์และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์โดยรวมก็ยังมีให้เห็นกันอยู่ในปัจจุบันดังที่ได้ยกตัวอย่างให้เห็นข้างต้นซึ่งสามารถเป็นเครื่องยืนยันได้ดีถึงความเป็นสากลและความยืดหยุ่นที่สามารถนำไปปรับใช้ได้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ของทฤษฎีนี้ ดังนั้นข้อสรุปก็ดูจะเป็นไปตามที่ Susan Muaddi Darra ที่พูดถึงผลงาน *Orientalism* ของชาอิด

I attended a conference in honor of Said's achievements and influence four years ago in Windsor, Canada. It was easy to see that he sparked the ire of

⁶⁷ Mahood Monshipouri, "The West's Modern Encounter with Islam : From Discourse to Reality," *Journal of Church and State* ; 40, 1 (winter 1991) pp. 25-56 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]).

some scholars, but that he inspired the respect and admiration of most. Either way whether one hates or loves him, it's impossible to underestimate his influence. ⁶⁸

นั่นก็คือไม่ว่าจะมีผู้ที่รักหรือเกลียดเขาก็ตามเราก็ไม่อาจที่จะประเมินอิทธิพลของเขาต่ำเกินไป ไม่อาจที่จะปฏิเสธหรือมองข้ามทฤษฎีบูรพาคตินิยมของเขาไปได้เนื่องจากอิทธิพลที่เกิดจากแนวคิดบูรพาคตินิยมของเขานี้ได้แผ่ขยายและถูกนำไปประยุกต์ใช้และเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางเกือบทั่วทั้งโลกแล้วนั่นเอง

2.5 ลิตเติล บุคดา กับบูรพาคตินิยม

ลิตเติล บุคดา คือผลงานการสร้างของผู้กำกับชาวอิตาลี เบร์นาร์โด เบร์โตลูซซี (Bernardo Bertolucci) ซึ่งได้กำกับภาพยนตร์หลายเรื่อง เช่น *The Last Emperor* (1987) *The Sheltering Sky* (1990) **ลิตเติล บุคดา** คือภาพยนตร์เกี่ยวกับศาสนาพุทธแบบธิเบตที่ได้มีการสร้างขึ้นเป็นครั้งแรกในทศวรรษ 1990 ซึ่งต่อมาก็ได้มีการสร้างภาพยนตร์เรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธแบบธิเบตตามมา เช่น *Kundun* ของ Martin Scorsese ในปี 1997 *Seven Years in Tibet* ของ Jean-Jacques Annaud⁶⁹ ในการสร้างภาพยนตร์เรื่อง **ลิตเติล บุคดา** เบร์โตลูซซี ได้ปรึกษากับ Jeremy Thomas เมื่อต้นปี 1991 ในการหาแนวทางในการสร้างภาพยนตร์เรื่องใหม่ อันที่จริงทั้งคู่มีภาพยนตร์หลายเรื่องที่ต้องการจะสร้างแต่เนื่องจากในขณะนั้นกระแสเรื่องการกลับชาติมาเกิดกำลังเป็นที่สนใจอย่างมากในสังคมตะวันตก⁷⁰ พวกเขาจึงได้ใช้แนวคิดนี้เป็นเนื้อหาหลักในการสร้างภาพยนตร์เรื่องใหม่ซึ่งในเวลาต่อมาก็ได้รับการสนับสนุนจาก Francis Bouygues แห่งบริษัท CIBy 2000 ที่จะสร้างภาพยนตร์เรื่องใหม่ในชื่อว่า *Little Buddha*

⁶⁸ Susan Muadi Darraj [Online]. (n.d.). (Available from : <http://www.reconstruction.ws/rePowerPolitics Culture.htm> [2002, August 2]).

⁶⁹ It was the first in a handful of films to tackle the subject of Buddhism and Tibet in the 1990s, others including the likes of Martin Scorsese's *Kundun*, 1997 and Jean-Jacques Annaud's *Seven Years in Tibet*, 1998 (Richard Scheib, *Little Buddha* [Online]. 1994. (Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=1&rid=301471> [2002, July 20])

⁷⁰ But the theme of reincarnation--a challenge to modern Western values was one they could not set aside (Gordon McGill, *Little Buddha* (n.p.) (Mimeographed), p. 175.)

เรื่อง *ลิตเติล บุคตา* เกิดจากแนวคิดของแบร์นาร์โด แบร์โตลูชชี เขารู้จักพุทธศาสนาเป็นครั้งแรกตอนอายุ 21 ปี โดยนักเขียนชาวอิตาลีชื่อ Elsa Morante ได้ให้หนังสือเกี่ยวกับชีวิตของมิลาเรปะ (Milarepa) ซึ่งเป็นนักบุญชาวพุทธทิเบตผู้ยิ่งใหญ่ผู้หนึ่ง ในช่วงทศวรรษ 1980 แบร์โตลูชชีมีความสนใจในวัฒนธรรมและดินแดนที่อยู่ห่างไกลซึ่งเขาเรียกว่าเป็น “แรงดึงดูดใจที่ไม่อาจต้านทานได้ในการที่จะกลายมาเป็นนักบูรพาคตินิยม”⁷¹ ไม่นานนักหลังจากที่เขาได้รางวัลอคาเดมีจากเรื่อง *The Last Emperor* เขาก็มีความตั้งใจที่จะสร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับประวัติพระพุทธเจ้าและถึงแม้จะไม่ได้สร้างเขาก็ได้หันมาสนใจในชีวิตของมิลาเรปะอีกครั้ง หลังจากที่ได้อ่านเรื่องราวชีวิตของมิลาเรปะเขาก็เกิดความสนใจในพุทธศาสนาแบบทิเบตและได้ทราบเรื่องราวการกลับชาติมาเกิดของลามะทิเบตในช่วงปี 1989-1990 เขาได้เริ่มศึกษาเรื่องราวดังกล่าวและได้เริ่มศึกษาพุทธศาสนาจากการอ่านหนังสือเก่าแก่เกี่ยวกับพระสูตรและโคลงที่ยิ่งใหญ่ชื่อ “พุทธจริต” (*Buddhacarita*) ที่แต่งโดยอัสวโหมษ (Ashraghosha) และด้วยความช่วยเหลือจากลามะชาวทิเบตมากมายหลายคนเขาจึงได้เริ่มต้นเข้าไปสัมผัสกับโลกที่เขาแทบจะไม่เคยรู้จักมาก่อน

เรื่องราวเกี่ยวกับการกลับชาติมาเกิดของลามะที่มีอิทธิพลต่อภาพยนตร์เรื่องนี้มากที่สุดก็คือเรื่องของโซนมัม วังดา (Sonam Wangda) ที่เกิดในปี 1992 ซึ่งเป็นเด็กชายจากครอบครัวชาวพุทธอเมริกันและเป็นหลานของเดซุน รินโปเซที่สามผู้ยิ่งใหญ่ อีกทั้งยังเป็นลามะชั้นสูงของนิกายศากยะ (Sakya) ของศาสนาพุทธแบบทิเบต นิกายนี้มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองซีแอตเติลและเนपाल รินโปเซได้สร้างวัดที่สำคัญขึ้นมาในเมืองกาฐมาณฑุ (Katmandu) ในระหว่างที่เขาต้องอพยพลี้ภัยไปอยู่ที่นั่น เมื่อท่านมรณภาพลงก็มีการทำนายว่าท่านจะกลับชาติมาเกิดอีกครั้งที่ซีแอตเติลในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งในขณะเดียวกันมารดาของวังดาได้ฝันในช่วงที่เธอตั้งครรภ์ว่าบุตรชายของเธอจะได้เป็นพระอาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่รวมทั้งผู้นำนิกายศากยะก็ฝันเช่นเดียวกันว่าวังดา คือเดซุน รินโปเซ กลับชาติมาเกิด ปัจจุบันนี้วังดาอาศัยอยู่ในอารามในเมืองกาฐมาณฑุ และกำลังศึกษาเรียนรู้เพื่อจะได้กลายเป็นผู้นำของนิกายศากยะ ผู้ที่เชื่อในการกลับชาติมาเกิดของท่านแล้วว่าเมื่อตอนที่ท่านประสูตินั้นมีแสงทองสอดส่องเข้ามาในห้องคลอดและว่าท่านเป็นเด็ก

⁷¹ During the 1980s Bertolucci became increasingly drawn toward distant cultures, landscapes, and faces in what he smilingly calls “an invincible attraction to become an orientalist” (Ibid., p. 176.)

ที่มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นเป็นอย่างมากและว่าเมื่อได้นำท่านไปยังห้องของรินโปเชท่านก็สามารถระบุแก้อั่วของพระอาจารย์ได้⁷²

สำหรับแบร์โตลูซซี เองก็หลงใหลในความคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลามะอาวูโสกับเด็กที่เขาเชื่อว่าเป็นอาจารย์ของท่านกลับชาติมาเกิด สิ่งพิเศษมากในความสัมพันธ์อันนี้ก็คือลามะอาวูโสจะมีทัศนคติสองอย่างที่แตกต่างกันต่อเด็กคนนั้น ทัศนคติอันแรกคือมีความรักใคร่อย่างที่มีต่อหลานและทัศนคติอีกอย่างหนึ่งคือความเคารพที่มีต่อเด็กที่เป็นอาจารย์ของเขากลับชาติมาเกิด แบร์โตลูซซี คิดว่าการผสมผสานของความรักและความเคารพเป็นทัศนคติที่ผู้ใหญ่ทุกคนควรมีต่อเด็กและว่าความสัมพันธ์แบบนี้เกิดขึ้นทุกครั้งที่ลามะได้ค้นพบตุลกู (tulku) ซึ่งเป็นร่างที่กลับชาติมาเกิดของอาจารย์

ในตอนปลายปี 1991 แบร์โตลูซซี ได้เขียนเรื่องราวประมาณ 50 หน้า ซึ่ง Rudy Wurlitzer และ Mark Peploe ก็ได้นำไปเขียนเป็นบทภาพยนตร์ในปี 1991 ทั้งแบร์โตลูซซี และ Jeremy Thomas ยังได้รับคำอวยพรในการสร้างภาพยนตร์เรื่องนี้จากองค์ทะไลลามะ ประมุขแห่งทิเบตหลังจากที่ได้เข้าพบท่านที่กรุงเวียนนา

ในเดือนกันยายน 2535 ทีมงานถ่ายทำได้เดินทางไปถ่ายทำที่ภูฏานและเนปาล เพราะไม่สามารถถ่ายทำได้ในทิเบตจึงต้องเลือกถ่ายทำที่ประเทศทั้งสองนี้แทน ทีมงานนี้มีแบร์โตลูซซี ซึ่งเป็นผู้วางแผนเตรียมงานและเป็นผู้กำกับ Jeremy Thomas และ Vittorio Storaro เป็นผู้อำนวยการสร้าง James Acheson เป็นผู้ถ่ายทำภาพยนตร์ ผู้ออกแบบเครื่องแต่งกายและสร้างสรรค์ฉากซึ่งทุกคนเคยร่วมงานและเป็นทีมผู้สร้างภาพยนตร์เรื่อง *The Last Emperor* ที่ได้รางวัลผู้กำกับยอดเยี่ยม รางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยมจากการประกวดรางวัลอคาเดมี่ นอกจากนี้ยังมีมาร์ค เพ็พโลและรูดี เวอร์ลิตเซอร์เป็นผู้เขียนบทภาพยนตร์ ทีมนักแสดงก็เช่น

⁷² The story is reportedly based on similar visitations that have actually occurred to certain American children. (Marjorie Baumgarten, *Little Buddha* [Online]. 1994. (Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=1&rid=35341> [2001,December 2]))

This film was partially inspired by the story of Sonam Wangdu (born 1992) who was the child of an American Buddhist family and the great, great, nephew of Deshun Rinpoche III, a revered lama of the Sakya sect of Tibetan Buddhism (*Little Buddha Cultural Heritage : World /Tibet ; Religions* [Online]. (n.d.). (Available from : <http://www.teachwithmovies.org/guides/little-buddha.html> [2002,January 2])).

Keanu Reeves รับบทเจ้าชายสิทธัตถะ Chris Isaak รับบทเป็นติน คอนราต Bridget Fonda รับบทเป็นลิซ่า คอนราต Alex Wiesendanger รับบทเป็นเจสซี คอนราต และ Ying Ruocheng ซึ่งเคยแสดงเป็นผู้คุมเรือนจำในแคว้นฟูซุนในเรื่อง *The Last Emperor* นอกจากนี้ยังมีนักแสดงชาวยุโรป 120 คน นักแสดงชาวเนปาลและชาวอินเดีย 100 คน และนักแสดงท้องถิ่นจากภูฏานอีกหลายร้อยคนที่ได้รับการว่าจ้างอย่างเป็นทางการเป็นเวลานานและต่อเนื่อง

ลิตเติล บุคดา ถ่ายทำที่กรุงกาฐมาณฑุ ที่ราบต่ำเทไร (Terai) ของเนปาล ส่วนสถานที่ถ่ายทำในสหรัฐอเมริกาอยู่ที่เมืองซีแอตเติล ทีมงานของภาพยนตร์เรื่องนี้ยังมี Dzongsar Khyenste Rinpoche ลามะอาวูโส เป็นผู้ให้คำปรึกษาทางด้านเทคนิคในการถ่ายทำ

กองถ่ายทำได้ใช้ศิลปินและช่างฝีมือจำนวนมากในการสร้างฉากพระราชวังของเจ้าชายสิทธัตถะให้เหมือนกับโลกเมื่อ 2,500 ปีก่อนและในการสร้างฉากสำคัญอื่นๆ ในภูฏานและเนปาล สถานที่ถ่ายทำหลายแห่งได้ใช้สถานที่จริงในประวัติศาสตร์ เช่น สลุปโพธนาถ (Bodnath) ในกรุงกาฐมาณฑุของเนปาล หมู่พระราชวังโบราณปาทาน (Patan) และภักตปุระ (Bhaktapura) และวัดปาโร ซ็อง (Paro Dzong) ซึ่งเป็นวัดที่มีป้อมปราการอันมหัศจรรย์ในกรุงกาฐมาณฑุที่แบร์โตลูซซีและคณะได้รับอนุญาตให้เข้าไปถ่ายทำได้โดยที่ยังไม่เคยมีผู้ใดได้รับอนุญาตให้ถ่ายทำได้มาก่อน ภาพยนตร์เปิดกล้องในวันที่ 20 กันยายน 2535 (1992) ที่วัดหลวงโชคยีนิมา (Chokyi Nyima) ที่โพธนาถ (Bodnath) และปิดกล้องในเดือนกุมภาพันธ์ 2536 (1993)

เรื่อง **ลิตเติล บุคดา** เป็นภาพยนตร์เกี่ยวกับการค้นหาพระศาสดาที่แท้จริงซึ่งเชื่อว่ากลับมาเกิดเป็นเจสซี เด็กชายชาวเมืองซีแอตเติล สหรัฐอเมริกาโดยมีการนำเสนอเรื่องราวขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติจนถึงตอนที่ทรงตรัสรู้ควบคู่ไปตลอดเรื่องเพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจสซีและพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่ามีลักษณะที่เหมือนกันดังจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดในบทต่อไป

ภาพยนตร์เรื่องนี้เมื่อนำออกฉายกลับไม่ได้รับการต้อนรับที่ดีจากนักวิจารณ์ซึ่งส่วนมากจะมีความเห็นสอดคล้องตอกันว่าเป็นภาพยนตร์ที่ให้ความลุ่มลึกทางภูมิปัญญาน้อยเกินไป นอกจากนี้การนำเสนอเรื่องราวทางศาสนาอันลุ่มลึกผ่านหนังสือการ์ตูนนั้นไม่เหมาะสมเพราะทำให้ความลึกซึ้งทางศาสนาขาดหายไปเพราะเป็นการนำเสนอเรื่องราวอย่างเรียบง่ายเกินไปเหมือนเป็นเทพนิยายสำหรับเด็กเล็กๆ แบร์โตลูซซีได้นำเสนอเรื่องราวในลักษณะที่เน้นแต่ความสนุกสนาน

บันเทิง ความแปลกประหลาด และความน่าตื่นตาตื่นใจของชาวตะวันออกที่ชาวตะวันตกไม่เคยพบเห็นและรู้สึกสนใจเท่านี้ดังที่มันักวิจารณ์ได้กล่าวไว้

(...) It was easy to forget logic and go with the story. I am familiar with Western Judeo-Christian beliefs but knew nothing of Buddha or any of the legend surrounding his life. I found that part fascinating. I do not know what liberties Bertolucci took with the Buddha story, but I found it pretty bizarre besides being fascinating, but then again, any religious story probably sounds strange to someone who knows nothing about that religion.⁷³

ลิตเติล บุคดา เป็นภาพยนตร์ที่ผลิตโดยบริษัท CIBY 2000 และจัดจำหน่ายโดยมิราแมกซ์ ฟิล์ม (Miramax Films (U.S. Distributor)) ซึ่งเป็นบริษัทภาพยนตร์ฮอลลีวูดในสหรัฐอเมริกาที่มีจุดประสงค์หลักในการผลิตคือตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั่วโลกในแง่ของความบันเทิงโดยได้ส่งออกสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะของวัฒนธรรมชนนิยมมากที่สุดในโลกที่มีการผลิตซ้ำ (reproduction) จำนวนมาก ๆ เพื่อให้พอกับความต้องการของผู้บริโภค สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถของวัฒนธรรมมวลชนที่สหรัฐอเมริกา ผลิตขึ้นมาว่าสามารถแทรกซึมผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมอื่นๆ ได้เกือบทั่วทั้งโลกซึ่งสอดคล้องกับที่ริชาร์ด มัลต์บี (Richard Maltby) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ *Popular Culture in the Twentieth Century*

The United States has remained the dominant influence on world culture throughout the century, and this position has hardly been challenged. It has been by far the largest exporter of cultural commodities--larger than the rest of the world combined. Every national cinema has defined itself in relation to Hollywood, even when that self-definition has been a conscious rejection of American commercial practice, for the United

⁷³ Steve Rhodes, *2 1/2 Stars out of 4* [Online]. 1994. (Available from : <http://www.all-reviews.com /videos-2/little-buddha.htm> [2002,January 5]).

States has exported not only the products of its popular culture, but its forms, too. ...Curiously, the American film industry is required to be most sensitive to the demands of audiences outside its own cultural boundaries, since it is dependent on foreign sales for more than half its income. This heavy dependence on foreign markets is one explanation for the continuing ability of American popular cultural forms to absorb and assimilate almost anything.⁷⁴

นั่นคือ **ลิตเติล บุคดา** มีลักษณะเป็นวัฒนธรรมชนนิยมดังจะเห็นได้ว่าลักษณะของงานที่ผลิตจะเน้นความบันเทิงในลักษณะหลักหนีจากโลกแห่งความเป็นจริงเป็นหลักจึงได้เสนอเรื่องราวทางศาสนาอันเป็นสิ่งที่ละเอียดลึกซึ้งออกมาในลักษณะที่ผิวเผิน ขาดความลึกซึ้งในคุณค่าทางปัญญาความคิด เช่น การนำเสนอเรื่องราวของพระพุทธเจ้าผ่านหนังสืออ่านเล่นสำหรับเด็ก การนำเสนอเรื่องราวลึกลับของชาวธิเบตในเรื่องการกลับชาติมาเกิด หรือการนำเสนอพระพุทธเจ้าที่ต้องผจญมาร ลูกสาวของพญามาร และกองทัพมาร ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่เมื่อดูแล้วจะให้แต่เพียงความสนุกสนานจากการได้เห็นสิ่งลึกลับเหลือเชื่อที่มีลักษณะแปลกแตกต่างไปจากสังคมของตนมากกว่าจะให้ปัญญาความรู้ในทางพุทธศาสนาอันลึกซึ้ง

ลักษณะวัฒนธรรมชนนิยมของภาพยนตร์เรื่องนี้ยังได้แก่การที่ภาพยนตร์มีลักษณะสากลเพียงบางช่วง เช่น การกำหนดเนื้อหาของภาพยนตร์ให้สอดคล้องกับความสนใจในเรื่องการกลับชาติมาเกิดที่มีอยู่ในสังคมตะวันตกจึงได้สร้างภาพยนตร์เพื่อเอาใจผู้ชมชาวตะวันตกซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคหลักและมีลักษณะเป็นกระแสชั้นนำต่อวัฒนธรรมชนนิยมในแบบอเมริกันที่ถ่ายทอดไปทั่วโลก

นอกจากนี้ยังมีการผลิตซ้ำและการสร้างเนื้อหาในลักษณะที่สามารถเข้าถึงผู้ชมทุกวัย ทุกอาชีพ และทุกเชื้อชาติได้อันเป็นลักษณะวัฒนธรรมชนนิยม เช่น เรื่อง **ลิตเติล บุคดา** มีการกำหนดให้มีตัวละครทั้งชาวตะวันตกและตะวันออกที่ได้รับความนิยมอย่างสูง เช่น เจสซี ดิน ลิซ่า ซึ่งเป็นตัวละครชาวตะวันตก และ ลามะนอร์บู คีตา ราซู ซึ่งเป็นตัวละครชาวตะวัน

⁷⁴ Richard Multby, *Popular Culture in the Twentieth Century* (London : Grange Books, 1994), pp. 16-19.

ออกรวมถึงการกำหนดตัวละครให้ครอบคลุมเกือบทุกกลุ่มอายุตั้งแต่ตัวละครเด็ก ผู้ใหญ่ คนชรา เพื่อไม่ให้ผู้ชมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเกิดความรู้สึกต่อต้านเพราะเห็นว่าพวกตนไม่ได้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในภาพยนตร์

นอกจากนี้งานชิ้นนี้ยังสร้างให้มีมาตรฐานตามแบบอย่างของตะวันตกที่ถือเป็นกระแสหลักของโลก กล่าวคือ แม้ภาพยนตร์จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับตะวันออกแต่กลับไม่เน้นความเป็นตะวันออกแต่จะสร้างโดยยึดมาตรฐานความเป็นตะวันตกไว้โดยให้ตัวละครเอกเป็นชาวตะวันตกเพื่อให้ภาพยนตร์ไม่เน้นความเป็นตะวันออกมากเกินไปทำให้ผู้ชมชาวตะวันออกทั้งเด็กและผู้ใหญ่ก็สามารถดูได้ส่วนชาวตะวันตกก็ยอมรับได้และมองว่าเป็นเหมือนเทพนิยายสำหรับเด็ก ยิ่งไปกว่านั้นการใช้คำว่า “redeemer” หรือ “salvation” ในภาพยนตร์ก็ทำให้ผู้ชมชาวตะวันตกซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวคริสต์ยอมรับได้เพราะเข้ากับความเชื่อทางศาสนาของตนดังเช่นที่ Peter Hata ได้พูดถึงความรู้สึกของตนที่มีต่อภาพยนตร์เรื่องนี้ว่า *ลิตเติล บุดดา* เป็นภาพยนตร์ที่สนุกสนานบันเทิงปราศจากความรุนแรงและมีเทคนิคพิเศษตระการตา

Little Buddha is an enjoyable, at times powerful, and ultimately highly entertaining movie. Of course, there are quite a few movies today that can also be called entertaining, but they often achieve this with a combination of sex, violence and (admittedly) amazing special effects. It is rare to see a movie essentially devoid of such things not only does entertain you.⁷⁵

Jon A Webb กล่าวว่าภาพยนตร์เรื่องนี้เหมาะสำหรับเด็กเพราะเข้าใจง่าย

⁷⁵ Peter Hata, *Little Buddha* [Online]. (n.d.). (Available from : <http://www.livingdharma.org/Real.World.Buddhism/LittleBuddha.html> [2002, January 3]).

By the way, this film is suitable for children in the same that The Secret Garden (to which it refers) was suitable for adults. It contains no explicit violent or sexual imagery that would be offensive, and tells the story on a level that children of say six or more can understand.⁷⁶

จากที่กล่าวไปข้างต้นภาพยนตร์ที่ผลิตโดยฮอลลีวูดในลักษณะของวัฒนธรรมชนนิยมจึงต้องมีการวิเคราะห์ให้ละเอียดรอบคอบถึงผลกระทบในแง่มุมต่างๆ ที่อาจมีต่อผู้ชมและสังคมอันเกิดจากความฉาบฉวยที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเอาใจตลาดเพราะภาพยนตร์ที่ฮอลลีวูดสร้างเป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยอิงอยู่กับการได้กำไรหรือขาดทุนและต้องมีการผลิตซ้ำเป็นจำนวนมากเพื่อจำหน่ายและสนองความต้องการของผู้ชมทั่วโลก ดังนั้นผลที่เกิดขึ้นก็คืออาจเกิดการครอบงำทางวัฒนธรรมขึ้นซึ่งสอดคล้องกับที่มัลต์บีได้กล่าวไว้ว่าวัฒนธรรมชนนิยมของตะวันตกที่มาในรูปแบบของสื่อต่างๆ ได้เข้าครอบงำประเทศโลกที่สามโดยทำให้เกิดพฤติกรรมความต้องการและความไม่พึงพอใจในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของตน

The power of the medias--political, economic, cultural--now belongs to a handful of multinational corporations, who colonize the rest of the world, sometimes benignly, sometimes not. Throughout the century, Western popular culture has caused intense social disruption in the Third World, inculcating new patterns of behavior, new desires and new dissatisfactions. The pervasiveness of the electronic media increases the efficiency of this process.⁷⁷

⁷⁶ Jon A. Webb, *Little Buddha* (1993) [Online]. 1993. (Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=3&rid=35344> [2002, January 6])

⁷⁷ Richard Maltby, *Popular Culture in the Twentieth Century*, p. 19.

บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลาได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกัน

ภาพยนตร์ได้พัฒนาขึ้นจนกระทั่งกลายเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ที่สุดอย่างหนึ่งของ ศตวรรษที่ยี่สิบดังที่โรเบิร์ต เกสส์เนอร์ (Robert Gessner) ได้กล่าวสรุปไว้ใน *International Encyclopedia of the Social Sciences* ว่า “ปรากฏการณ์ทางศิลปะ สังคม และเศรษฐกิจชนิดนี้ส่งผลกระทบต่อค่านิยมทางวัฒนธรรมทั้งของผู้สร้างและผู้เสพมันอย่างไรบ้างคือปัญหาระดับระหว่างประเทศสำคัญที่สุดประการหนึ่ง เนื่องด้วยภาพยนตร์เป็น “ภาษาโลก” ที่สามารถเข้าถึงได้ทั้งคนที่ไม่รู้หนังสือและที่มีการศึกษาข้อต่อรองจึงไม่น้อยไปกว่าอำนาจการควบคุมจิตใจและอารมณ์ของมนุษย์เลยทีเดียว ความที่ในกรณีนี้สุนทรียศาสตร์เกิดไปสัมพันธ์ทั้งกับเรื่องราวทางเศรษฐกิจและกับกิจการทางการเมืองภาพยนตร์จึงเป็นพลังทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในครึ่งหลังของศตวรรษที่ยี่สิบ”⁷⁸

ในการสื่อสารและการครอบงำทางวัฒนธรรมของเซอร์เบิร์ต ไอ. ซิลเลอร์กล่าวว่า การเชื่อว่าผลผลิตจากอุตสาหกรรมภาพยนตร์อเมริกันมีเป้าหมายเพียงเพื่อความหลากหลายในรูปแบบและปราศจากสาระทางสังคมนั้นเท่ากับเจตนาละเลยรูปแบบการครอบงำทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลสูงยิ่งรูปแบบหนึ่ง⁷⁹ นั่นคือผู้ชมที่ไม่มีความรู้เท่าทันหรือตระหนักในสิ่งเหล่านี้ได้อาจถูกครอบงำทางพฤติกรรม ปัญญา ความคิดโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตามซึ่งความคิดนี้ก็สอดคล้องกับที่ฮาอิดกล่าวถึงอันตรายของการที่คนเรามากจะยึดเอาทัศนคติที่ได้จากตัวบทไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง อันเป็นการเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความผิดพลาดและความเสียหายขึ้น

(...) it is a fallacy to assume that the swarming, unpredictable, and problematic mess in which human beings live can be understood on the basis of what books--texts--say; to apply what one earns out of a

⁷⁸ บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, *ศิลปะแขนงที่เจ็ด เพื่อวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ภาพยนตร์*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2538), หน้า 25.

⁷⁹ เซอร์เบิร์ต ไอ. ซิลเลอร์, *การสื่อสารและการครอบงำทางวัฒนธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลโดย อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (กรุงเทพฯ : โครงการสื่อสันติภาพ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544).

book literally to reality is to risk folly or ruin.⁸⁰

ซาอิดได้กล่าวไว้ว่าตัวบทนั้นเกิดจากการที่ผู้ที่มีความรู้และอำนาจได้สร้างขึ้นมา ตัวอย่างเช่น ผู้มีอำนาจทางวิชาการ ทางสถาบัน และทางรัฐบาลได้สร้างขึ้นมามากกว่าจะเกิดจากหลักฐานที่มองเห็นได้อย่างแท้จริง ซาอิดยังกล่าวอีกด้วยว่าตัวบทนั้นสามารถที่จะสร้างทั้งความรู้และความจริงต่อสิ่งที่มันบรรยายถึงได้และความรู้และความจริงนั้นก็ได้อำนาจให้เกิดประเพณีปฏิบัติขึ้น (tradition) หรือสิ่งที่ฟูโกต์เรียกว่า “วาทกรรม” (discourse) ขึ้นซึ่งเนื้อหาของวาทกรรมนั้นก็ไม่ได้เกิดจากตัวผู้ประพันธ์เองแต่เกิดจาก “ตัวบท” ที่หมายถึงความคิดความเชื่อระบบระเบียบต่างๆ ที่ผู้คนยึดถือต่อๆ กันมา

Expertise is attributed to it. The authority of academics, institutions, and governments can accrue to it, surrounding it with still greater prestige than its practical successes warrant. ...such texts can create not only knowledge but also the very reality they appear to describe. In Foucault calls a discourse, whose material presence or weight, not the originality of a given author, is really responsible for the texts produces out of it.⁸¹

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าภาพยนตร์ฮอลลีวูดซึ่งจัดเป็นตัวบทในรูปแบบหนึ่งมีบทบาทในการครอบงำทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งในปัจจุบัน ดังนั้นวรรณกรรมและภาพยนตร์ฮอลลีวูดจึงสมควรได้รับการตรวจสอบเชิงวิพากษ์วิจารณ์มากยิ่งขึ้นเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการถูกครอบงำ

วรรณกรรมและภาพยนตร์จากฮอลลีวูดในแบบวัฒนธรรมชนนิยมแสดงถึงการครอบงำทางวัฒนธรรมในลักษณะที่ยึดแบบแผนคุณค่าแบบตะวันตก สร้างและผลิตซ้ำ และถ่ายทอดไปสู่ผู้บริโภคทั่วโลกทำให้ผู้บริโภครับเอาความคิดและค่านิยมจากตะวันตกและนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ความคิด และการกระทำของตนได้ ลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนแต่สอดคล้องกับแนวคิดบูรพาคตินิยมของซาอิดที่กล่าวถึงการครอบงำทางวัฒนธรรมที่ตะวันตกอ้างสิทธิในการครอบครองและครอบงำตะวันออกอันเกิดจากแนวคิดแบบบูรพาคตินิยม นั้น

⁸⁰ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 93.

⁸¹ Ibid., p. 94.

คือ *ลิตเติล บุคดา* ซึ่งเป็นภาพยนตร์ฮอลลีวูดที่ผลิตในแบบวัฒนธรรมชนนิยมตะวันตกนั้นมีแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมแฝงอยู่ (whilst orientalism pervades popular culture in the west)⁸² ภาพยนตร์เรื่องนี้ชาวตะวันตกสร้างขึ้นเพื่อใช้ครอบครองและครอบงำตะวันออกเพื่อให้ตะวันออกรับและบริโภควัฒนธรรมตะวันตกอันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ทั้งในแง่เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของตะวันตก แม้แต่การใช้คำว่า “โลกาภิวัตน์” (globalization) ของตะวันตกที่เป็นฝ่ายกำหนดขึ้นมาให้ยุคสงครามเย็นก็สะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาของชาติตะวันตกที่ต้องการจะเป็นชาติมหาอำนาจแต่เพียงผู้เดียว⁸³ซึ่งทั้งหมดนี้เกิดจากแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ตะวันตกได้พัฒนาเรื่อยมาจนกระทั่งแนวคิดนี้ก็กลายเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้จิตไร้สำนึก (unconscious)⁸⁴ ของชาวตะวันตกส่วนใหญ่เสียแล้ว กล่าวคือ การเป็นระบบความรู้ ความคิดความเชื่อซ้ำๆ ซากๆ (clichés) ทักษะคติที่ตะวันตกมีต่อตะวันออกอย่างที่ถูกทำให้เป็นมาตรฐานและยากต่อการลบล้างได้ นั่นคือ เป็นการให้ลักษณะของตะวันออกว่า หมกมุ่นในเรื่องกามารมณ์ เป็นเผด็จการ มีจิตใจผิดปรกติ นิสัยไม่ดี ล้าหลัง (...its sensuality, its tendency to despotism, its aberrant mentality, its habits of inaccuracy, its backwardness)⁸⁵ ชาอิตยังได้อธิบายว่า บูรพาคตินิยมแอบแฝงนี้คือความมีอคติทางเชื้อชาติเหยียดผิว จักรวรรดินิยม (...a racist, ...imperialist, ...and ethnocentric...)⁸⁶ ของตะวันตก

ภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* สะท้อนถึงมุมมองที่ตะวันตกมีต่อตะวันออกในแง่ของบูรพาคตินิยม เช่น ตะวันออกถูกมองว่าแปลกประหลาด ล้าหลัง เจ็บ เหมือนสตรี (...its eccentricity, its backwardness, its silent indifference, its feminine penetrability, its supine malleability...)⁸⁷ เสื่อมทราม ไม่ทัดเทียมตะวันตก (...backwardness, degeneracy

⁸² Anthoropod, *Orientalism* [Online]. 1999. (Available from : [//www.everything2.org/index.pl?node=Orientalism&lastnode_id=658334](http://www.everything2.org/index.pl?node=Orientalism&lastnode_id=658334) [2002 July 28]).

⁸³ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร, *วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา, 2542), หน้า 40.

⁸⁴ The distinction I am making is really between an almost unconscious (and certainly an untouchable) positivity, which I shall call latent Orientalism, (Edward W. Said, *Orientalism*, p. 206.)

⁸⁵ Ibid., p. 205

⁸⁶ Ibid., p. 204.

⁸⁷ Ibid., p. 206.

and inequality with the West...)⁸⁸ บกพร่อง บ้า น่าสงสาร (...delinquents, the insane, women, the poor...)⁸⁹ ไร้เหตุผล เหมือนเด็ก แตกต่างจากตะวันตก (...irrational, depraved (fallen), childlike, “different”...) ⁹⁰ และถูกนำเสนอให้มีลักษณะของความเป็นอื่น (other) อย่างชัดเจนส่วนตะวันตกจะถูกให้ภาพว่าเป็นผู้มีเหตุผล ทรงคุณค่า มีวุฒิภาวะ และปกติ (...rational, virtuous, mature, “normal”...) ⁹¹ ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทต่อไป

การที่ตะวันตกมองตะวันออกในลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับความเห็นของบรรดานักวิจารณ์ที่มีต่อ งานของแบร์โตลูซซีข้างต้นว่านำเสนอให้เห็นแต่ความแปลกประหลาดน่าตื่นตาตื่นใจและลักษณะ แบบเพนินายสำหรับเด็กของตะวันออกเท่านั้นโดยไม่ได้รู้สึกถึงความลุ่มลึกในทางปัญญาแม้แต่น้อยซึ่งสะท้อนว่า *ลิตเติล บุคดา* คืองานที่แบร์โตลูซซีสร้างขึ้นตามจิตใต้สำนึก (unconscious mind) ของการที่ตะวันตกมองตะวันออกในแบบบูรพาคตินิยมดังที่ซาอิดได้กล่าวไว้ข้างต้นซึ่งสอดคล้องกับที่แบร์โตลูซซีได้ยอมรับว่าทำภาพยนตร์เรื่องนี้เพื่อตอบรับเอาใจตลาดตามกระแสนิยมของ ชาวตะวันตกที่มีความสนใจในเรื่องการกลับชาติมาเกิดเพราะนี่คือสูตรสำเร็จของการผลิตแบบ วัฒนธรรมชนนิยมเพื่อให้เป็นที่นิยมและนำมาซึ่งรายได้มหาศาลและเพื่อเป็นงานที่สร้างขึ้นโดยให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับตะวันออกซึ่งเป็นธรรมดาที่ผู้สร้างที่เป็นชาวตะวันตกจำเป็นต้องยึดถือคุณค่าในการสร้างให้เป็นไปตามกระแสหลักที่ถือเป็นมาตรฐาน ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ไม่ว่าจะในเชิงการค้า การเมือง เศรษฐกิจ หรือการครอบงำทางวัฒนธรรมก็ตาม กล่าวคือ ให้เป็นไปตามแบบแผนความคิดแบบตะวันตกที่มีต่อตะวันออกในแง่บูรพาคตินิยมเพื่อเป็นการคงไว้ซึ่งความมีอำนาจของตะวันตกที่มีเหนือตะวันออก นอกจากนี้ดังที่กล่าวไว้ในตอนต้นว่าแบร์โตลูซซีไม่ได้ปฏิเสธว่าตัวเขาเป็นนักบูรพาคตินิยมจึงเป็นไปได้ว่าเขาเองก็มีมุมมองต่อตะวันออกในแง่ของบูรพาคตินิยมแบบนักบูรพาคตินิยมด้วยเช่นกัน วรรณกรรมและภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นจึงแฝงไปด้วยแนวคิดบูรพาคตินิยมตามแบบของนักบูรพาคตินิยมที่ยังคงมองตะวันออกในแง่ที่มีความแปลกแตกต่างและด้อยกว่าตะวันตกอยู่นั่นเอง

ลักษณะที่ตะวันตกมองตะวันออกแบบบูรพาคตินิยมที่ปรากฏในเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* สอดคล้องกับงานวิจัยของจาคอป แรส และ เอเวียด อี แรส ใน *'America' Meets 'Japan' A Journey for Real between Two Imaginaries* ที่พบว่ามีความคิดแบบบูรพาคตินิยมสะท้อนอยู่ใน

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Ibid., p. 207.

⁹⁰ Ibid., p. 40.

⁹¹ Ibid.

ภาพยนตร์ของฮอลลีวูดอเมริกันเรื่อง *Black Rain* และ *Rising Sun* ด้วยเช่นกัน นั่นก็คือ ภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบเจ้านายกับข้าทาส ความมีอารยธรรมกับความไร้อารยธรรม (civilized/primitive) ความก้าวหน้ากับความล้าหลัง (enlightened/backward) ความดีกับความชั่วร้าย (good/evil) ที่แสดงว่าภาพยนตร์ฮอลลีวูดได้สร้างระบบของวาทกรรมที่เป็นแบบชาวญี่ปุ่น (Japanese) ชาวเอเชีย (Asian) นิโกร (Negro) หรือ ยิว (Jew) ขึ้นมาให้มีลักษณะของความเป็นอื่นที่ถูกสร้างขึ้นมาจากตะวันตกซึ่งชาติใดได้บอกให้เราทราบแล้วว่าเป็นรูปแบบของตะวันตกที่ใช้ในการครอบงำและการสร้างขึ้นมาใหม่และความมีอำนาจเหนือตะวันออก⁹²

ถึงแม้ว่าภาพยนตร์เรื่องนี้ได้สะท้อนถึงการรับเอาปรัชญาตะวันออกมาไว้ในสังคมตะวันตกก็ตาม ก็เป็นเพียงการรับเอามาเพื่อใช้ประโยชน์ของผู้รับไม่ใช้รับเอาปรัชญาตะวันออกมาอย่างที่เป็นโดยสมบูรณ์แต่มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงปรัชญาและวัฒนธรรมของตะวันออกตามแนวทางปรัชญาและคุณค่าของตะวันตก เหมือนดังที่ชาซีได้ทำการสร้างตะวันออกขึ้นมาใหม่เพื่อผลประโยชน์ของตะวันตกในการคงไว้ซึ่งสถานะของความเหนือกว่าที่มีสิทธิในการครอบครองและครอบงำตะวันออกซึ่งหากตะวันตกยอมรับในสิ่งที่ตะวันออกเป็นอย่างสมบูรณ์แล้วตะวันออกก็จะกลายเป็นคู่แข่งทางวัฒนธรรมและท้าทายต่ออำนาจของตะวันตกทำให้เกิดวิกฤตทางวัฒนธรรม (cultural crisis) อันเป็นสาเหตุที่ทำให้อำนาจในการครอบครองส่วนอื่น ๆ ในโลกของชาวตะวันตกลดน้อยลงและอาจทำให้สูญเสียสถานะความมีอำนาจที่เหนือกว่าตะวันออกได้ซึ่งเรื่อง *ลิตเติล บุดดา* สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนคุณค่าบางประการของปรัชญาตะวันออกให้เป็นไปในเชิงที่เป็นคุณค่าและปรัชญาทางตะวันตกเพื่อคงสถานะของความเหนือกว่าของตะวันตกไว้ เช่น การใช้คำว่า redeemer ซึ่งเป็นศัพท์ทางคริสต์ศาสนาในตอนทีอัสติดาบาสที่ถวายคำทำนายที่มีต่อลิตเติล บุดดา ซึ่งเป็นคำที่ใช้กับพระเยซูอันหมายถึงพระเจ้าผู้ไถ่บาปแทนคำว่า Awakened one หรือ Enlightened Buddha ที่แปลว่าผู้ตรัสรู้หรือผู้ที่ตื่นแล้วจากกิเลสอันเป็นศัพท์ในทางพุทธศาสนา (ซึ่งรายละเอียดอื่น ๆ จะนำเสนอในบทต่อไป) ซึ่งสอดคล้องกับที่ชาซีได้กล่าวถึงนักบูรพาคดีนิยมว่าได้เปลี่ยนแปลงตะวันออกจากสิ่งหนึ่งไปเป็นอีกสิ่งหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ทางวัฒนธรรมของตนเองหรือในบางกรณีที่เขาเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ต่อชาวตะวันออกซึ่งกระบวนการ

⁹² Jacob Raz and Aviad Eraz, “‘America’ Meets ‘Japan’ A Journey for real between Two Imaginaries,” *Theory, Culture & Society*, 13(3) February, May, August and November 1996: 154.

การเปลี่ยนแปลงจะมีระบบอยู่ในตัวของมันเอง กล่าวคือ จะมีการสอน มีสังคม ประเพณีปฏิบัติ ศัพท์ วาทศิลป์ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานทางการเมืองและวัฒนธรรมของตะวันตก⁹³

ดังที่ได้ทราบกันแล้วว่าภาพยนตร์เป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพแห่งการครอบงำมวลชน เป็นอย่างมากจึงเป็นไปได้ว่าผู้ชมที่ไม่มีความรู้เท่าทันวาทกรรมที่ตะวันตกกระทำต่อตะวันออกเมื่อได้เสพวรรณกรรมหรือภาพยนตร์ *ลิตเติล บุคดา* อาจถูกครอบงำทางปัญญาความคิดและหลงเชื่อว่าภาพที่ตนเห็นหรือสิ่งที่ตนอ่านนั้นเป็นความจริงซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Lola Yong เรื่อง *Looking East* ที่กล่าวว่าจากผลงานหนังสือ *Orientalism* ของซาอิดทำให้นักวิชาการได้ตระหนักว่าแนวความคิดแบบบูรพาคตินิยมได้มีอิทธิพลต่อผู้สร้างภาพยนตร์และผู้ชมภาพยนตร์ และภาพที่ถูกสร้างขึ้นในภาพยนตร์นั้นผู้คนก็มักจะคิดว่าเป็นความจริง

(...), since Said's seminal text on Orientalism discourse, scholars are aware that the notion of the Orient is a discursive construction so powerful that for Western film-makers and cinema audience, The resultant images are often perceived to be 'reality' ⁹⁴

เช่นเดียวกับงานของRichard L. Kaplan ในงานวิจัยของเขา *Film Theory into the Nineties: Beyond Marxist Modernism and Populist Postmodernism* ที่กล่าวถึงอิทธิพลของภาพยนตร์ฮอลลีวูดที่มีต่อผู้ชมและสามารถดึงดูดให้ผู้ชมหลงเชื่อว่าภาพลวงตาที่สร้างขึ้นนั้นเป็นความจริงได้

(...) classical Hollywood cinema successfully promoted an illusion of realistic representation. The passive viewer was caught up in this proclaimed realism and was absorbed in the workings of the plot. The audience was oblivious to the set of cinematic mechanism that produced the highly stylized and ideological world of the Hollywood film. ⁹⁵

⁹³ Yet the Orientalist makes it makes it his work to be always converting the Orient from something into something else: he does this for himself, for sake of the Oriental. This process of conversion is a disciplined one :it is taught ,it has its own societies ,periodicals,traditions,vocabulary,rhetoric,all in basic ways connected to and supplied by the prevailing cultural and political norms of the West,(Edward W. Said, *Orientalism*, pp. 67-68.).

⁹⁴ Lola Young, "Looking East," *Cultural Studies*, 2, 1(1998): 109.

นั่นคือเข้าใจว่าภาพของตะวันออกที่ตะวันตกสร้าง เช่น มีลักษณะแปลกประหลาด ล้าหลัง ด้อยกว่าตะวันตก ไร้เหตุผล หรือเชื่อว่าปรัชญาความคิดตะวันออกที่ตะวันตกนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเป็นความจริง สิ่งเหล่านี้จะมีผลอย่างมากต่อความคิด ความประพฤติของประชาชนชาวตะวันออก กล่าวคือ จำต้องยอมรับสภาพของความอ่อนแอของตน ความไม่มีอำนาจ ไม่อาจพึ่งพาตนเองได้ และจำต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจและลัทธิชี้ขาดของตะวันตกตลอดไป นั่นคือตะวันออกสูญเสียอิสระในการคิดการกระทำการเป็นตัวของตัวเอง ต้องตกอยู่ภายใต้การครอบงำและชี้แนะของตะวันตกซึ่งสอดคล้องกับ ซิลเลอร์ ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือการสื่อสารและการครอบงำทางวัฒนธรรม

ผู้นำของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ได้กล่าวไว้ว่า

เป็นข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีว่าจักรวรรดินิยมไม่ได้จำกัดกิจกรรมของตนอยู่ในขอบเขตของการเมืองและเศรษฐกิจแต่ครอบคลุมถึงด้านสังคมและวัฒนธรรมด้วย จึงเท่ากับเป็นการยึดเหยียดอุดมการณ์ต่างชาติเข้ามาครอบงำประชาชนในประเทศที่กำลังพัฒนา (ดังนั้น) ประมุขแห่งรัฐและรัฐบาลของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดจึงย้ำถึงความจำเป็นในการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแห่งชาติและขจัดผลเสียที่ตกทอดมาแต่ยุคอาณานิคมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีแห่งชาติไว้⁹⁵

ในเอเชีย-ยุโรปศึกษา ปรัชญาและแนวทาง ธีระ นุชเปี่ยม ได้กล่าวไว้

อิทธิพลสำคัญโดยเฉพาะของแนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาและการปรับตัว ที่ความเป็นสมัยใหม่ไม่ต่างไปจากอิทธิพลของภูมิปัญญาแบบ “บูรพาคตินิยม” เท่าใดนักในแง่ที่ย้ำให้คนในดินแดนที่ไม่ใช่ตะวันตกเข้าใจว่าตนยัง “ด้อยพัฒนา” (undeveloped) หรือยังเป็น “สังคมดั้งเดิม” (traditional society) ที่ยังมีลักษณะหลายประการที่เห็นว่าไม่เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ การรับความคิดและค่านิยมใหม่จากตะวันตกในลักษณะนี้มีเพียงแต่จะก่อให้เกิดการปฏิเสธหรือละทิ้ง

⁹⁵ Richard L. Kaplan, “Film Theory into the Nineties: Beyond Marxist Modernism and Populist Postmodernism,” *Cultural Studies*, 11, 1 (January 1997): 179-183.

⁹⁶ เฮอริเบิร์ต โอ. ซิลเลอร์, *การสื่อสารและการครอบงำทางวัฒนธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลโดย อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, หน้า 111.

แบบแผนและค่านิยมดั้งเดิมของตนทั้งที่ยังอาจมีส่วนที่อยู่แต่ที่สำคัญคือเป็นรูปแบบหนึ่งของการครอบงำที่ Clarisa Bencomo และ Elliott Colla เรียกว่า “You are what I say.”⁹⁷

ดังนั้นการตระหนักถึงอิทธิพลของตะวันตกและความจำเป็นในการศึกษาวรรณกรรมและภาพยนตร์ตะวันตกจึงมีความสำคัญยิ่งดังที่เบลลา บาลาซส์ นักทฤษฎีภาพยนตร์ชาวฮังการีเรียนได้กล่าวไว้

“เราจะต้องรู้เรื่องเกี่ยวกับภาพยนตร์เป็นอย่างดีถ้าหากว่าเราไม่ต้องการที่จะตกอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งที่คงจะเป็นอิทธิพลทางปัญญาและวิญญาณที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในยุคสมัยของเราว่ามันเป็นพลังมืดที่เราไม่สามารถควบคุมได้ หากว่าเราไม่ศึกษากฎเกณฑ์และความสามารถของมันอย่างระมัดระวังแล้ว เราก็จะไม่สามารถควบคุมและชักนำเครื่องมือที่มีศักยภาพแห่งการครอบงำมวลชนมากที่สุดเท่าที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของมนุษย์อันนี้”⁹⁸

จากการศึกษาพบว่า ได้มีการนำแนวคิดบูรพาคตินิยมไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องต่างๆ เป็นจำนวนมากได้แสดงถึงความสำคัญของทฤษฎีที่ไม่ควรจะถูกมองข้ามเพราะเห็นได้ว่าการยอมรับและนำไปใช้อ้างอิงในงานต่างๆ อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน และถึงแม้ทฤษฎีนี้จะถูกต่อต้านจากนักวิชาการต่างๆ เช่น ลูอิส บาห์บา ซึ่งก็เช่นเดียวกับทฤษฎีอื่นๆ ที่ถูกโต้แย้งอย่างมากมายแต่ก็ยังได้รับความนิยมและนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์วิจัยงานต่างๆ อย่างมากมาย ดังเช่น ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ วรรณกรรมวิจารณ์แผนใหม่(New Criticism) สตรีนิยม(Feminism) โครงสร้างนิยม(Structuralism) สมัยใหม่นิยม(Modernism) หลังสมัยใหม่นิยม(Postmodernism) อัตถิภาวนิยม(Existentialism) สัจนิยม(realism) แนวเหนือจริง(surrealism) ซึ่งจะเห็นได้ว่าทฤษฎีเหล่านี้แม้จะมีจุดบกพร่องบางอย่างแต่ก็ยังแสดงให้เห็นว่ายังมีประโยชน์นานับประการต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์วิจัยในแง่มุมต่างๆ ซึ่งเป็นการเปิดโลกทัศน์และมุมมองต่อสิ่งต่างๆ ให้มีความหลากหลายและมีความยืดหยุ่น ปรับใช้ได้

⁹⁷ ธีระ นุชเปี่ยม, บรรณาธิการ, *เอเชีย-ยุโรปศึกษาปรัชญาและแนวทาง*, หน้า 119-120.

⁹⁸ บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, *ศิลปะแขนงที่เจ็ด เพื่อวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ภาพยนตร์*, พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 115-116.

ต่อการทำความเข้าใจในหลาย ๆ กิจกรรมของมนุษย์เป็นอย่างมากซึ่งก็เป็นไปในทางเดียวกันกับผู้วิจัยในการนำบูรพาคตินิยมมาใช้ แม้ว่าทฤษฎีนี้จะถูกวิจารณ์ว่ายังมีจุดบกพร่องก็ตามแต่ประโยชน์ที่ได้จากการนำทฤษฎีนี้มาใช้นั้นมีมากมายจนไม่อาจมองข้ามได้ผู้วิจัยจึงขอละเว้นไม่ทำการตรวจสอบใด ๆ หรือชี้ถูกชี้ผิดต่อทฤษฎีนี้ในขณะที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์วรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ตามแนวของชาอิตเพราะพันวิสัยที่จะทำได้เพราะสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจคือหากเราถือว่าสมมุติฐานของชาอิตในเรื่องบูรพาคตินิยมนี้ถูกต้องแล้วและเมื่อนำทฤษฎีนี้ไปวิเคราะห์ภาพยนตร์ดังกล่าวผลของการวิจัยที่ได้จะออกมาเป็นแบบใดซึ่งแน่นอนว่าการวิจัยในลักษณะนี้ผู้วิจัยจำต้องยึดถือว่าตนสามารถวิเคราะห์วิจัยได้เพียงขอบข่ายและข้อจำกัดของบูรพาคตินิยมในแบบชาอิตเท่านั้นเพื่อให้ผลการวิจัยชัดเจน แน่นนอน ถูกต้องและสามารถตรวจสอบได้ซึ่งทำให้ผู้วิจัยต้องตัดบูรพาคตินิยมในแบบของคนอื่น ๆ ออกไปเพื่อความเป็นเอกภาพและขอบข่ายที่ชัดเจนในงานวิจัยชิ้นนี้นั่นเอง

ผลงานที่ได้จากการนำบูรพาคตินิยมมาใช้ในการวิเคราะห์วรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ถือเป็นผลการวิเคราะห์ที่น่าสนใจในการช่วยเปิดมุมมองหรือโลกทัศน์ในการอ่านและชมวรรณกรรมและภาพยนตร์ให้แตกต่างไปจากเดิมซึ่งอาจเป็นเพียงการอ่านหรือชมโดยรับเอาสารที่สิ่งเหล่านั้นสื่อมาโดยไม่ได้มองให้ลึกซึ่งเข้าไปถึงข้างในซึ่งบางครั้งอาจมีความหมายแฝงบางอย่างอยู่ก็ได้ซึ่งอาจมีผลต่อการครอบงำจิตสำนึก ความคิด ทศนคติ และการกระทำได้โดยอาจรู้ตัวหรือไม่ก็ตามซึ่งบูรพาคตินิยมของชาอิตนี้สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเปิดเผยกระบวนการครอบงำและความหมายที่แอบแฝงอยู่ดังกล่าว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพของตะวันออกในมุมมองของตะวันตกที่สะท้อนอยู่ใน
นวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา*

ลิตเติล บุคดา เป็นนวนิยายและภาพยนตร์ที่มีพื้นฐานอยู่บนการสร้างตามลักษณะวัฒนธรรมชนนิยมที่เน้นความบันเทิงสนุกสนานเป็นหลักเพื่อให้ได้รับความนิยมและนำมาซึ่งรายได้อันมหาศาลตามแบบฉบับของการผลิตอุตสาหกรรมภาพยนตร์ฮอลลีวูด เพื่อที่จะให้นวนิยายและภาพยนตร์เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับของผู้เสพชาวตะวันตกผู้ประพันธ์และผู้สร้างภาพยนตร์จึงจำเป็นต้องสร้างนวนิยายและภาพยนตร์ให้สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่ในใจหรือรสนิยมของคนตะวันตกซึ่งก็คือแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ซาอิตได้กล่าวว่าเป็นแนวคิดที่ตะวันตกสร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรีกและได้มีการถ่ายทอดส่งต่อมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ประพันธ์และผู้สร้างภาพยนตร์ได้ยึดเอาบูรพาคติแฝงเร้นที่เป็นความคิดความเชื่อซ้ำ ๆ ซาก ๆ เกี่ยวกับตะวันออกรายอย่างเช่น ความแปลกประหลาด ความล้าหลัง การมีนิสัยฝ่าฝืนในกามารมณ์ ความบ้า เป็นต้น มาใช้ในการสร้างเป็นนวนิยายและภาพยนตร์อันเป็นบูรพาคตินิยมที่แสดงออกอย่างเปิดเผยอย่างเป็นรูปธรรมดังที่ซาอิตได้อธิบายไว้นั่นเอง ดังนั้นแม้ว่านวนิยายและภาพยนตร์จะมีวิธีการนำเสนอหรือรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปแต่สื่อทั้งสองประเภทก็สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมได้เช่นเดียวกัน ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยม 5 แนวคิดซึ่งปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ได้แก่ แนวคิดที่ว่าตะวันออกร้ายกว่าตะวันตก แนวคิดที่ว่าตะวันออกลิทธิในการเปลี่ยนแปลงตะวันออก แนวคิดที่ว่าตะวันออกรเป็นดินแดนที่เหมาะสมสำหรับแสวงหาคำตอบชีวิตในด้านจิตใจ แนวคิดที่ว่าภาพของตะวันออกรขึ้นอยู่กัตัวบท และแนวคิดที่ว่าตะวันออกลอกเลียนแบบตะวันตก

3.1 แนวคิดที่ว่าตะวันออกร้ายกว่าตะวันตก

เอ็ดเวิร์ด ซาอิตได้กล่าวไว้ว่านักบูรพาคตินิยมชาวตะวันตกเป็นผู้สร้างความแตกต่างระหว่างตะวันออกรและตะวันตกให้เกิดขึ้นและยังเป็นผู้กำหนดภาพของตะวันออกรเองตามใจชอบซึ่งชุดคำที่ใช้นี้คือวาทกรรมของนักบูรพาคตินิยม (Orientalist discourse) ความแตกต่างดังกล่าวเป็นความแตกต่างระหว่าง “สิ่งที่เป็นที่คุ้นเคย” (the familiar) ซึ่งก็คือ ยุโรป

ตะวันตก พวกเรา (Europe, the West, “us”) และ “สิ่งที่แปลกประหลาด” (the strange) ซึ่งก็คือ ตะวันออก พวกเขา (the Orient, the East, “them”) ความแตกต่างที่สร้างขึ้นนี้ถูกทำให้มีความมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลง ด้วยการใช้คำว่า “ตะวันออก” (the East) และ “ตะวันตก” (the West) ในการแสดงถึงความแตกต่างดังกล่าวและถูกทำให้เป็นมาตรฐานและเป็นความจริงทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ตะวันออกแตกต่างจากตะวันตกในแง่ที่ว่าตะวันออกต่ำต้อยกว่าตะวันตกที่เหนือกว่ารวมทั้งตะวันตกจะมองว่าตะวันออกเป็นสิ่งที่แปลกประหลาด ผิดปกติ ต่างดาว ล้าหลัง ไร้อารยธรรม ส่วนตะวันตกจะเป็นผู้คอยสังเกตการณ์ตะวันออกและจะไม่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของตะวันออกเป็นอันขาดไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม ทั้งหมดที่กล่าวมาคือการที่ตะวันตกกำหนดความเป็นตะวันออกขึ้นมาให้กับตะวันออกที่ไม่ใช่พวกเขาเดียวกับตนและยังได้ใช้ภาพความเป็นอื่นของตะวันออกนี้ในการให้นิยามอัต-ลักษณะของตะวันตกว่าตะวันตกเป็นผู้ที่มีเหตุผล เจริญแล้ว และเหนือกว่าตะวันออกในทุกๆ เรื่องอย่างแท้จริง

ซาอิดได้กล่าวไว้ว่าตะวันตкмองว่าตนมีอำนาจเหนือกว่าตะวันออกส่วนตะวันออกจะด้อยและล้าหลังกว่าตะวันตกในทุกๆ ด้าน อาทิ กายภาพ วัฒนธรรม จิตใจ เทคโนโลยีการเมือง เป็นต้น และว่าตนมีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์แบบ กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีเหตุผล เจริญแล้ว เป็นปกติ ในขณะที่ตะวันออกนั้นตรงกันข้าม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีข้อบกพร่อง มีนิสัยที่ใช้ไม่ได้ ยังด้อยพัฒนา จิตใจไม่ปกติ ดังนั้นด้วยแนวคิดบูรพาคตินิยมตะวันตกจึงมองว่าตนเป็นผู้ที่แข็งแกร่ง ผิดกับตะวันออกที่อ่อนแอ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในแบบที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างตะวันออกและตะวันตก เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างตะวันออกและตะวันตกที่มองว่าตนมีความเหนือกว่าตะวันออกในทุกๆ ด้านตะวันตกจึงมองว่าตนมีสิทธิที่จะตัดสินพฤติกรรมของตะวันออกโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเพราะมีความรู้ในทุกๆ เรื่องเกี่ยวกับตะวันออกที่แม้แต่ตัวตะวันออกเองก็ยังไม่รู้ และยังมีสิทธิที่จะครอบครองตะวันออกอันนำไปสู่ความคิดเรื่องจักรวรรดินิยมที่ต้องการเอาตะวันออกมาเป็นอาณานิคมของตน เพราะเชื่อว่าตะวันตกมีอำนาจเหนือและเชื่อว่าชนผิวขาวถูกกำหนดให้มีสิทธิในการปกครองตะวันออก ดังนั้นสังคมตะวันตกจึงเต็มไปด้วยความคิดเกี่ยวกับภารกิจอันยากลำบากในการช่วยให้ชาวตะวันออกผู้ไร้อารยธรรมกลายเป็นผู้มีอารยธรรมเฉกเช่นเดียวกับชาวตะวันตก ความคิดดังกล่าวทำให้สังคมตะวันตกเต็มไปด้วยคำพูดที่ว่า “ความเป็นคาทอลิก” “ความเป็นพหุนิยม” และ “ความใจกว้าง” (catholicity, plurality, open-mindedness) ซาอิดกล่าวว่าคำพูดเหล่านี้เกิดจากการที่สังคมตะวันตกให้ความสำคัญกับเสรีภาพจึงได้เกิดคำพูดที่สอดคล้องกับความหมายของเสรีภาพแต่ในทางปฏิบัติแล้วคนตะวันตกหาได้ทำเช่นนั้นไม่ เช่น คำว่า “ความเป็น

คาทอลิก” ก็เกิดจากการที่ตะวันตกต้องการเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกซึ่งการกระทำนี้ก็มิใช่แค่แฝงอยู่อีกชั้นว่าตะวันตกต้องการแสดงว่าศาสนาของตนนั้นดีส่วนศาสนาอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่ป่าเถื่อน ในความเห็นของชาติดการที่ตะวันตกยังคงครอบงำตะวันออกอยู่ได้ก็เป็นเพราะตะวันออกยินยอมอันเนื่องมาจากการที่ตะวันตกคือสหรัฐอเมริกาได้สร้างแรงกดดันทางเศรษฐกิจต่อตะวันออก ดังนั้นในปัจจุบันนี้จึงมีการยินยอมและยอมรับหลักการบูรพาภิบาลโดยปราศจากการต่อต้าน การติดต่อสัมพันธ์กันทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมระหว่างตะวันตกและตะวันออกนั้นเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการรับแนวคิดบูรพาภิบาลมากยิ่งขึ้นชาวตะวันออกในยุคปัจจุบันจึงได้รับอิทธิพลจากแนวคิดดังกล่าวจากตะวันตกรายง่ายตายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ชาติดอธิบายว่าตะวันตกยังมีมุมมองต่อตะวันออกในแง่ลบว่าตะวันออกเป็นชาติที่ไร้เหตุผล เสื่อมทราม นิสัยเหมือนเด็ก แตกต่างจากตะวันตก มีแต่เจตนาร้าย เจ้าเล่ห์ ไร้ความเมตตาปราณี ไม่รู้ว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรกระทำ ชอบไปปดมดเท็จ เนี่ยชา สอดรู้ สอดเห็น ไม่กระตือรือร้น เป็นฝ่ายที่ถูกกระทำ เป็นวัตถุสำหรับไว้ศึกษา ไม่มีอิสระในการปกครองตัวเอง ถูกครอบงำ ล้าหลัง ไร้อารยธรรม เชื่อในเรื่องพรหมลิขิต ตะวันออกไม่เคยเข้าใจความหมายของรัฐบาลที่ปกครองตนเองได้อย่างตะวันตก เต็มไปด้วยข้อบกพร่อง ไม่ว่าจะในด้านภาษา ผู้คน หรืออารยธรรม มีแต่ความป่าเถื่อน ไม่ยอมรับระบบประชาธิปไตย มีศาสนา อารยธรรม และพฤติกรรมที่ต่ำต้อย ต่อต้านศีลธรรม ไม่รู้จักคำว่าเสรีภาพ รู้จักแต่การใช้กำลัง ไม่มีผู้นำ มีระบบการเมืองที่ไม่มีเสถียรภาพ ไร้อนาคต เกียจคร้าน แปลกประหลาด จิตวิถิตาร ลามกต่ำช้าแบบสัตว์ ผักไฟในเรื่องกามารมณ์ มีความโน้มเอียงว่าจะเป็นพวกเผด็จการ จิตใจผิดปกติ นิสัยใช้ไม่ได้ มีลักษณะเหมือนผู้หญิง ไม่เท่าเทียมกับตะวันตก บกพร่องในหน้าที่ บ้า นำสงสาร ไม่อยู่ในฐานะเป็นพลเมือง ไม่สามารถจะเข้าใจตนเองได้ ตะวันตกเท่านั้นที่จะทำให้ตะวันออกเข้าใจตนเองได้ สูญเสียศาสนา ปรัชญา แทบจะอยู่ในสภาพที่ไร้ความสามารถ ไร้รัฐบาล สับสนวุ่นวาย กำลังฆ่าตัวตาย ไร้ความสามารถในการสร้างระบบในสิ่งที่ตนได้พบเห็น ไม่เห็นความสำคัญของกฎหมาย เป็นพวกดึกดำบรรพ์ อยู่ไกลโพ้น ทั้งหมดนี้ตรงข้ามกับตะวันตกซึ่งเป็นผู้มีความเป็นมนุษย์ สมบูรณ์เต็มเปี่ยม ฉลาด มีเหตุผล ทรงคุณธรรม เป็นปกติ รักสงบ มีอิสรภาพ จัดการกับทุกสิ่งทุกอย่างได้ตามความเป็นจริง มีความชัดเจน ตรงไปตรงมา มีความสูงส่งเพราะมีเชื้อสายของพวกเขาเองไกลแซกซอน ไม่มีนิสัยสงสัยแบบตะวันออกดังที่ชาติดกล่าวไว้ การที่ตะวันออกถูกมองในแง่ลบอย่างเช่น ไร้เหตุผล จิตวิปริตทำให้สำหรับตะวันตกแล้วตะวันออกเป็นชาติ

ที่ไม่น่าไว้วางใจ เช่น การปฏิบัติที่เกิดขึ้นในตะวันออกนั้นตะวันตกมองว่าเป็นการกระทำของคนที่ขาดสติ ไร้เหตุผล ด้อยสติปัญญา ชอบใช้ความรุนแรง เป็นต้น ชาวตะวันตกเปรียบเทียบการทำปฏิบัติของชาวตะวันออกว่าเหมือนการกระทำของผู้ที่ต้องการตอบสนองอารมณ์ใคร่เพียงชั่วครั้งชั่วคราว ไม่ได้เกิดจากการใช้เหตุผลแต่เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกตะวันตกจึงมองการปฏิบัติของตะวันออกว่าอยู่บนพื้นฐานของการใช้อารมณ์มากกว่าการใช้เหตุผล

ความคิดที่มีอคติต่อตะวันออกของตะวันตกทั้งหมดที่กล่าวมานั้นได้กลายเป็นความคิดความเชื่อเก่าๆ เกี่ยวกับตะวันออก ไม่ว่าจะเป็นความหมกมุ่นในโลกียวิสัย ความโน้มเอียงที่จะเป็นเผด็จการ สภาพจิตที่ผิดปกติ นิสัยอันไม่รอบคอบ ความล้าหลัง ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องกับหลักการทางปัญญาความคิดอื่น ๆ ในวัฒนธรรมด้วย

ในที่สุดความคิดอันแฝงไปด้วยอคติของตะวันตกที่มีต่อตะวันออกเช่นนี้ก็กลายเป็นที่ยอมรับว่าเป็นลักษณะที่แท้จริงและไม่เปลี่ยนแปลงของตะวันออกและได้ฝังรากลึกอยู่ในจิตใต้สำนึกของคนตะวันตก ลักษณะที่ถูกสมมติขึ้นมาของตะวันออกที่เป็นที่ยอมรับโดยคนตะวันตกนี้นักบูรพาคดีนิยมก็ได้นำมาแบ่งแยกเป็นประเภท เช่น ถ้าเป็นคนอเมริกันอินเดียจะมีผิวแดง โกรธง่าย ถ้าเป็นคนเอเชียจะต้องมีผิวเหลือง จิตใจหดหู่ ด้วยเหตุนี้การแบ่งแยกประเภทของมนุษย์จึงมีการแบ่งอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ การแบ่งเป็นชนชาติที่ศักดิ์สิทธิ์และชนชาติที่นอกวิธธรรมทั้งการแบ่งในด้านเชื้อชาติ สีผิว รากเหง้า อารมณ์ ลักษณะนิสัย และแบบซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสร้างความแตกต่างระหว่างคริสต์ศาสนิกชนและผู้ที่น่าเชื่อถือศาสนาอื่นอย่างเห็นได้ชัด ด้วยเหตุนี้การแบ่งประเภทตะวันออกจึงทำให้ตะวันออกซึ่งแท้ที่จริงมีลักษณะที่หลากหลายอย่างเช่นใจเย็น ฉลาด กลายเป็นว่าตะวันออกมีเพียงลักษณะเดียวตามที่ตะวันตกสมมติขึ้นมาอันเป็นลักษณะในแง่ลบ ทั้งนี้เนื่องจากการแบ่งประเภทนี้ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงแต่อยู่บนแบบที่นักบูรพาคดีนิยมได้กำหนดขึ้นและคัดลอกมาจากตัวบทต่อๆ กันมา นอกจากนี้การแบ่งประเภทยังเป็นการควบคุมหรือกำหนดลักษณะของตะวันออกไว้อย่างตายตัวซึ่งหากจะมีการกำหนดลักษณะของตะวันออกที่เป็นในแง่บวกก็ย่อมเป็นไปได้อย่างที่ชาวอิสลามถูกกำหนดโดยชาวยุโรปยุคกลางตอนต้นซึ่งก็เป็นเช่นนั้นมาจนปัจจุบัน

ในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* มีหลายตอนที่สะท้อนถึงแนวคิดที่ว่าตะวันออกและตะวันตกมีความแตกต่างกันในลักษณะของคู่ตรงข้าม (binary opposition) เหมือนดังที่เฮนรี คิชซิงเจอร์ (Henry Kissinger) ใช้แนวคิดดังกล่าวในการแบ่งโลกออกเป็น

สองส่วน เช่น แบ่งเป็นโลกเก่าและโลกใหม่ ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังจะเห็นได้จากคำบรรยายตอนที่ลามะนอร์บูได้รับโทรเลขจากเคมโป เทนชินที่อยู่ในสหรัฐอเมริกาแจ้งถึงเรื่องการค้นหาลามะดอร์เจ อาจารย์คนสำคัญของชาวทิเบตที่ได้เสียชีวิตไปเมื่อแปดปีก่อนว่าได้กลับชาติมาเกิดเป็นเด็กชายชาวตะวันตกคนหนึ่งชื่อเจสซีซึ่งอยู่ที่เมืองซีแอตเติล ประเทศสหรัฐอเมริกา

The Lama looked puzzled. It was the first time a telegram had been delivered to the monastery. The outside world, the world of sea-level, was beginning to encroach. He put on his spectacles, read carefully, and beamed at Chompa.¹

คำว่า “โลกภายนอก” (the outside world) ที่ผู้ประพันธ์ใช้นั้นสื่อให้เห็นถึงความแตกต่างในลักษณะของคู่ตรงข้ามระหว่างตะวันออกซึ่งเป็นโลกของลามะนอร์บูหรือโลกภายใน (our world หรือ the inside world) และตะวันตกหรือโลกภายนอก (their world หรือ the outside world) โลกของลามะนอร์บูซึ่งแทนตะวันออกนั้นแตกต่างจากตะวันตกในแง่ที่ว่าโลกตะวันออกเป็นสิ่งที่นิ่งเฉย มีลักษณะของเพศหญิง เป็นฝ่ายยินยอม รอคารบกรุกจากโลกตะวันตกที่มีลักษณะของเพศชาย มีชีวิตชีวา เป็นผู้กระทำการปรากฏในประโยคที่ว่า “โลกภายนอกที่อยู่ในระดับน้ำทะเลกำลังจะเริ่มล่องล้าแล้ว” ที่แสดงถึงความมีอำนาจเหนือกว่าของโลกตะวันตก การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลามะนอร์บูซึ่งเป็นตัวละครชาวตะวันออกพูดคำว่า “โลกภายนอก” อันหมายถึงโลกตะวันตกนั้นน่าจะเป็นคำพูดที่เกิดจากมุมมองของผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นชาวตะวันตกเพราะต้องการแสดงให้เห็นว่าตะวันตกหรือโลกภายนอกนั้นมีอำนาจและพลังที่จะล่องล้าตะวันออกได้

ตามมุมมองที่ยึดตะวันตกเป็นศูนย์กลาง (Eurocentrism) ตะวันตกจะถือว่า “โลกข้างนอก” หมายถึงโลกตะวันออกแต่ในนวนิยายเรื่องนี้กลับใช้หมายถึงโลกตะวันตก กล่าวคือ ผู้ประพันธ์กำหนดให้ตัวละครลามะนอร์บูใช้คำว่า “โลกข้างนอก” หมายถึงโลกตะวันตกเพราะผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าตะวันออกแตกต่างจากตะวันตกจริง ๆ เพราะแม้แต่ตัวละครชาวตะวันออกอย่างลามะนอร์บูก็ยังมีแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่มองว่าตะวันตกและ

¹ Gordon McGill, *Little Buddha* (n.p.) (Mimeographed), pp. 16-17.

ตะวันออกแตกต่างกันดังปรากฏอยู่ในคำพูดของลามะนอร์บู อย่างไรก็ตามในมุมมองของผู้ประพันธ์โลกข้างนอกก็ย่อมหมายถึงโลกตะวันออกอย่างแน่นอน และเนื่องจากในเรื่องนี้ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยสายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่สาม (omniscient point of view) อันเป็นกลวิธีที่ผู้ประพันธ์สามารถมองเห็นทะลุเข้าไปในจิตใจและความคิดของตัวละครทุกตัว จึงทำให้คำบรรยายความคิดความรู้สึกข้างต้นของตัวละครกลายเป็นสิ่งที่ผู้อ่านใช้ในการตัดสินคุณค่าและสถานภาพของตัวละครตะวันออกในเรื่องไปโดยปริยาย กล่าวคือ ผู้อ่านที่ไม่รู้เท่าทันเจตนาแอบแฝงของผู้ประพันธ์ก็อาจมองว่าในโลกแห่งความเป็นจริงตะวันออกแตกต่างจากตะวันตกจริงๆ

มีการเน้นย้ำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกอีกครั้งโดยใช้คำว่า “โลกข้างนอก” (the world)

“Perhaps” was enough for Chompa. “Perhaps” meant the possibility of seeing the world. If “perhaps” could become a probability, then he, as the old man’s favorite pupil, would go on the search. He would leave the mountains and go down the earth below and into an airplane and over the oceans. The very idea made him feel dizzy.²

คำว่า “โลกข้างนอก” (the world) หรือ “โลกข้างล่าง” (the earth below) ที่ผู้ประพันธ์หมายถึงโลกตะวันตกเป็นคำที่มีความหมายเชิงอุปมาอุปไมยหมายถึงโลกมนุษย์ที่แท้จริงอันมีความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุซึ่งแตกต่างไปจากโลกตะวันออกที่เป็น “ภูเขา” (the mountains) อันเป็นคำที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบอีกเช่นกันว่าหมายถึงโลกที่ด้อยพัฒนาการที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำเช่นนี้ก็เพื่อจะเน้นว่าตะวันตกและตะวันออกแตกต่างกันราวกับว่าอยู่กันคนละโลกเพราะหากผู้ประพันธ์มิได้มีเจตนาดังกล่าวก็น่าจะใช้คำว่าที่ระบุชัดเจนอย่างเช่นคำว่า “วัดในภูฏาน” หรือ “ประเทศสหรัฐอเมริกา” ก็น่าจะได้

มุมมองดังกล่าวจะเห็นได้ชัดยิ่งขึ้นในคำบรรยายต่อไปนี้จะสนับสนุนความคิดที่ผู้ประพันธ์แสดงผ่านตัวละครชอมปาได้เป็นอย่างดี

² Ibid., p.17.

Again the old man slowly set off, and Chompa followed him across the bridge, then turned and looked south, toward the place called sea level, where they would get into an airplane and fly across the ocean into the future known as America.³

เนื่องจากผู้ประพันธ์ใช้ผู้เล่าในฐานะที่เป็นผู้รอบรู้ในทุกสิ่งจึงมีสิทธิที่จะกำหนดความเห็นของตนที่มีต่อตะวันออกออกไปในงานของตน กล่าวคือ ผู้ประพันธ์ได้แทรกความเห็นของตนในคำบรรยายช่วงนี้ว่าโลกตะวันออกคือโลกแห่งความเจ็บ แผลกประหลาด ห่างไกล ล้าหลัง เป็นโลกแห่งอดีต ต่างจากโลกตะวันตกซึ่งเป็นโลกแห่งอนาคตที่มีความเจริญและพัฒนาแล้ว การกระทำดังกล่าวนั้นก็เหมือนกับที่นักบูรพาคตินิยมรุ่นแรกๆ ได้ทำมา กล่าวคือ ผู้ประพันธ์ได้รับเอาบูรพาคตินิยมแฝงเร้นซึ่งมีความมั่นคง ไม่แปรเปลี่ยนมาใช้ในงานของตนเพื่อสื่อถึงความแตกต่างในลักษณะคู่ตรงข้ามระหว่างตะวันตกกับตะวันออก การที่ผู้ประพันธ์กล่าวออกมาตรงๆ ว่าคำว่า “อนาคต” (the future) หมายถึงอเมริกาก็เพราะผู้ประพันธ์ต้องการสื่อให้เห็นถึงสิ่งที่ตรงกันข้ามกับ “อนาคต” ซึ่งก็คือ “อดีต” (the past) และคำว่า “อดีต” ก็สอดคล้องเป็นอย่างดีกับคำว่า “ภูเขา” (the mountains) ที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้พระภิกษุซอมปาคิด กล่าวคือ โลกที่พระภิกษุซอมปาอยู่คือดินแดนที่เป็นภูเขาซึ่งเปรียบเสมือนเป็นโลกในอดีตที่มีความแตกต่างจากโลกแห่งอนาคตในแง่ความเจริญ โลกในอดีตจะล้าหลังกว่าส่วนโลกแห่งอนาคตจะเจริญมากกว่าซึ่งก็หมายถึงสหรัฐอเมริกาที่มีบทบาทในการเป็นจักรวรรดินิยมยุคใหม่ในปัจจุบันนี้ และนี่คือคำตอบที่ชัดเจนที่สุดในความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตก

ในเวลาต่อมาเมื่อลามะนอร์บูเดินทางไปยังเมืองซีแอตเติล ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อค้นหาลามะดอร์เจที่คาดว่าน่าจะกลับชาติมาเกิดเป็นเจสซีลามะนอร์บูต้องเผชิญกับเจ้าหน้าที่ศุลกากรหนุ่มที่ทำหน้าที่ตรวจสอบของที่ลามะนอร์บูนำมา สัมผัสแรกที่เจ้าหน้าที่มีต่อลามะนอร์บูและซอมปานั้นเต็มไปด้วยความคิดในเรื่องของความแปลกประหลาดและความเป็นอื่น

He glanced at Harry at the next desk then focused on the first two coming

³ Ibid., p. 21.

toward them. Maroon robes and shaved heads. The big was an older version of George Foreman, the young one moonfaced and gazing around him in wonder. They were like some sort of vaudeville team, and they were like heading for the green channel with their two little bags and trunk on a trolley, a trunk that looked like it came out of the Ark.⁴

ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำว่า “...มาจากเรือโนอาห์” (...it came out of the Ark) บรรยายความเป็นตะวันออกของลามะนอร์บูในแง่ว่าเป็นสิ่งที่เก่าคร่ำคร่ายุคโบราณเพราะตามตำนานเรื่องน้ำท่วมโลกในคัมภีร์ไบเบิลฉบับพันธสัญญาเดิม (The Old Testament)* โนอาห์ได้สร้าง “เรือขนาดใหญ่” (a large boat or ark) เพื่อหนีน้ำท่วมและหลังจากที่น้ำลดแล้วโนอาห์และครอบครัวที่รอดตายจากน้ำท่วมก็ได้ออกมาจากเรือ จากตำนานนี้ได้เกิดสำนวนในภาษาอังกฤษว่า “มาจากเรือโนอาห์” (come out of the ark) ซึ่งใช้กับสิ่งที่ล้าสมัย โบราณ (old-fashioned, out-of-date) ดังนั้นการที่กระเป๋าดำเดินทางของลามะนอร์บูหรือชาวตะวันออกที่เหมือนกับมาจากเรือโนอาห์ในสายตาของชาวตะวันตกมาอยู่ในสมัยปัจจุบันหรือโลกตะวันตกย่อมหมายถึงการอยู่ผิดที่ผิดทางของตะวันออก (displacement) ซึ่งไม่น่าจะมีอยู่ในโลกปัจจุบันที่เจริญแล้วจึงจัดเป็นความแปลกประหลาดและความเป็นอื่นในสายตาของชาวตะวันตกที่มีความคิดว่าตะวันออกแตกต่างจากตนในแง่ของควมมีอารยธรรมและความเจริญแล้ว

เจ้าหน้าที่ศุลกากรหนุ่มยังคงเผชิญกับความแปลกประหลาด ลึกลับ สับสนที่ดูยุ่งยาก ไม่อาจเข้าใจได้ง่ายของตะวันออกต่อไป

The young one opened it. Hinges creaked. The old one watched closely as McGovern went through the contents. There was a musty smell of sour

⁴ Ibid., p. 24.

* พระคัมภีร์ไบเบิลแบ่งออกเป็นสองภาคด้วยกันคือพระคัมภีร์ฉบับพันธสัญญาเดิม (The Old Testament) ที่ว่าด้วยการสร้างโลก กำเนิดของมนุษยชาติ ประวัติความเป็นมาของชาติอิสราเอลจนกระทั่งถึงการประสูติและการสิ้นพระชนม์ของพระเยซูซึ่งเป็นศาสดาของศาสนาคริสต์ และพระคัมภีร์ฉบับพันธสัญญาใหม่ (The New Testament) เป็นภาคที่ว่าด้วยคำสอนของพระเยซูซึ่งสานุศิษย์ที่สำคัญของพระองค์ได้ทำการเผยแพร่

butter and incense, and McGovern's nostrils twitched. He looked up at the old man, and the first word that flashed to mind was a cliché : inscrutable.⁵

อันที่จริงแล้วความคิดของคนตะวันตกที่ว่าตะวันออกนั้นแปลกประหลาด ลึกลับ สับสน ยุ่งยาก และไม่อาจเข้าใจได้ง่ายเป็นสิ่งที่ตะวันตกคิดเองแต่ฝ่ายเดียวว่าถ้าเป็นประเทศตะวันออกก็จะต้องมีลักษณะดังกล่าวอันถือเป็นลักษณะของประเทศที่ด้อยพัฒนากว่าในความคิดของคนตะวันตกซึ่งสอดคล้องกับที่ซาอิดได้กล่าวถึงความคิดอันมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงในเรื่องความเหนือกว่าของตะวันตกและความด้อยกว่าของตะวันออก

If the essence of Orientalism is the ineradicable distinction between Western superiority and Oriental inferiority, then we must be prepared to note how in its development and subsequent history Orientalism deepened and even hardened the distinction.⁶

หลังจากที่คณะของลามะนอนรุบูได้เข้ามาแจ้งถึงภารกิจของพวกเขาในการตามหาลามะดอร์เจที่เชื่อว่ากลับชาติมาเกิดเป็นเจสซี บุตรชายของดินและลิซา ลิซาก็ได้พูดกับดินด้วยความรู้สึกที่ระคนกับความรู้สึกเหลือเชื่อในเหตุการณ์ที่ฟังดูราวกับเทพนิยายนี้

She handed back the glass, went across to the kitchen, and brought back the bottle. "The monks," she said. "Like the three kings from the East, huh?"⁷

กล่าวคือ ผู้ประพันธ์ได้พยายามสร้างความแตกต่างระหว่างตัวละครชาวตะวันตกและตัวละครชาวตะวันออกให้มากยิ่งขึ้นโดยการกำหนดให้ลิซาซึ่งเป็นตัวละครตะวันตกใช้คำพูดที่สะท้อนถึงมุมมองที่ตะวันตกมีต่อตะวันออกตลอดมาในประโยคที่ว่า "ภิกษุเหล่านั้นเหมือนกับกษัตริย์ทั้ง 3 องค์ที่มาจากตะวันออกเสียนะ" (Like the three kings from the East, huh?) ประโยคดังกล่าวได้เน้นย้ำให้เห็นถึงตัวตนของตะวันตกและตะวันออกได้อย่างชัดเจนโดยจะเห็นได้

⁵ Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 24-25.

⁶ Edward W. Said, *Orientalism* (New York : Vintage Books Edition, 1979), p. 42.

⁷ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 42.

จากการใช้คำว่า “ตะวันออก” (The East) อันเป็นนิยามที่ชาวตะวันตกกำหนดขึ้นมาในคัมภีร์ไบเบิลฉบับพันธสัญญาเดิมเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตะวันออก ผู้ประพันธ์นวนิยายเรื่องนี้ก็ได้รับเอาคำว่า “ตะวันออก” ที่มีนัยยะสื่อถึงความแตกต่างจาก “ตะวันตก” (The West) ในแง่ของการเป็นคู่ตรงข้ามกัน ดังนั้นความหมายที่สื่อจากคำว่า “ตะวันออก” จึงล้วนแต่ตรงกันข้ามกับคำว่า “ตะวันตก” ทั้งสิ้น กล่าวคือ ตะวันออกในสายตาชาวตะวันตกยังคงเป็นดินแดนที่ล้าหลังและที่ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันล้าหลังโดยจะเห็นจากการใช้คำว่า “กษัตริย์ทั้ง 3 องค์” (the three kings) อันสื่อถึงระบอบการเมืองแบบของสมบูรณาญาสิทธิราชแบบตะวันออกที่เป็นระบอบการปกครองที่ล้าสมัยซึ่งตรงข้ามกับระบอบการเมืองประชาธิปไตยในรูปแบบทุนนิยมของชาวตะวันตกซึ่งในที่นี้ก็คือประเทศสหรัฐอเมริกาอันเป็น “ดินแดนแห่งเสรีภาพ” (the land of the free)⁸ และจัดเป็นรูปแบบการปกครองที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยกว่าของตะวันออกในความคิดของคนตะวันตก ดังนั้นในสายตาของคนตะวันตกประเทศตะวันออกจึงมีลักษณะเหมือนในสมัยกลางที่ยังคงด้อยพัฒนา ล้าหลัง ไม่มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงใดๆ ทั้งสิ้น

ลิวาได้อ่านหนังสือสำหรับเด็กเกี่ยวกับพุทธประวัติของเจ้าชายสิทธัตถะที่สามะนอร์บูได้ให้เจสซีไว้ให้เขาฟัง ในหนังสือได้มีการบรรยายโลกของตะวันออกที่เจ้าชายสิทธัตถะอาศัยอยู่ว่าเป็นเมืองอันเป็นสถานที่แห่งมนตราซึ่งตั้งอยู่บนหลังคาโลก

The town was a magical place on the roof of the world, and sometimes in the glare of the sun or the water-color wash of the moon, it seemed somehow suspended, shimmering between earth and sky.⁹

คำว่า “สถานที่แห่งมนตรา” (a magical place) ที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการบรรยายโลกตะวันออกนั้นแสดงให้เห็นว่าสำหรับคนตะวันตกแล้วตะวันออกเป็นดินแดนแห่งความลึกลับน่าทึ่ง แห่งมนตรา และแห่งจิตวิญญาณที่น่าทึ่งและเฝ้ารอให้ชาวตะวันตกไปเปิดเผยความลึกลับนี้ อันสื่อความหมายว่าตะวันออกแตกต่างจากตะวันตกที่เป็น “the world” อย่างสิ้นเชิงซึ่งตรงกับที่ชาวดอกกล่าวไว้ว่าคำว่า “ตะวันออก” นั้นได้ถูกสร้างขึ้นมาว่าเป็นความแปลกประหลาด ความลึกลับ

⁸ Ibid., p. 26.

⁹ Ibid., p. 45.

(...) the word “Orient” was wonderfully, ingeniously connected to exoticism, glamour, mystery, and promise. But it was also a sweeping historical generalization.¹⁰

เห็นได้ว่าตั้งแต่ต้นเรื่องผู้ประพันธ์ได้บรรยายโลกตะวันออกว่าแปลกประหลาด ห้างไกล ลึกลับ น่าฉงนฉงวย และก็ได้มีการเน้นย้ำลักษณะเหล่านี้ให้เด่นชัดยิ่งขึ้นในคำบรรยายต่อๆ มาโดยผ่านการบรรยายลักษณะของพระราชวังว่ามีความงามอันแปลกประหลาด น่าทึ่ง

The castellated walls of the king’s palace were now simply decoration, their other earthworks blending as a chameleon against the slopes of the mountain. Instead of being a scar on the land, the town complemented the contours of the mountain range.

(...) *The palace was a honeycomb of rooms and courtyards on many levels, the walls studded with jewels and embellished with shrubs and plants. There were hanging gardens and fountains, fish-ponds and pools for bathing.*

Peacocks strutted and swans glided, and the rose competed with the lotus to perfume the air.

*The King’s bedroom could be reached only by a staircase of marble threaded with gold leaf. It stretched beneath the roof of the palace of the world and was open to the elements, the bed suspended from the bamboo ceiling by ropes. It swung gently in the night breeze and violently in passion. If the Queen did not wish to see the stars or the moon, she pulled a sash and the bed was enclosed in silk curtains. The mattress was made of goose down and each night was strewn with fresh rose petals.*¹¹

¹⁰ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 269.

¹¹ Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 45-46.

เนื่องจากผู้ประพันธ์มองว่าตะวันออกมีความแปลกและแตกต่างจากตะวันตกนี้เองจึงได้บรรยายโลกของตะวันออกกว่ามีความงดงามที่แฝงไว้ด้วยความแปลกประหลาดที่ไม่มีในตะวันตก อันจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า “พระราชวังนั้นมีห้องมากมายราวกับรวงผึ้ง” “กำแพงล้อมไปด้วยอัญมณี” “บันไดหินอ่อนเรียงร้อยด้วยราวทองคำทอดยาวอยู่ภายใต้ชายคาพระราชวังแห่งหลังคาโลก” และ “แทนพระบรมมหาราชวังด้วยเชือกจากเพดานไม้ไผ่” จะเห็นได้ว่าภาพของตะวันออกดังที่กล่าวมานี้บรรยายออกมาในทางที่แปลกประหลาดอันตรงข้ามกับตะวันตกที่ไม่มีลักษณะดังกล่าวทำให้ตะวันออกเป็นความเป็นอื่น (other) สำหรับตะวันตก และโดยเฉพาะการใช้คำว่า “พระราชวังแห่งหลังคาโลก” (the palace of the roof of the world) แทนตะวันออกอันเป็นดินแดนที่อยู่ในส่วนอื่นของโลกที่แตกต่างจากโลกตะวันตกที่ไม่ได้อยู่บนหลังคาโลกนั้นแสดงถึงเจตนาของผู้ประพันธ์ที่พยายามจะสร้างตัวตนของตะวันออกให้แตกต่างจากตะวันตกอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับที่ซาอิดได้กล่าวไว้ว่าตะวันตกได้สร้างภาพตะวันออกขึ้นมาให้เป็นสิ่งที่แปลกประหลาด ความทรงจำที่หลอกหลอน ประสบการณ์ที่น่าทึ่ง ภาพแห่งความเป็นอื่นของตะวันออกที่ถูกสร้างขึ้นโดยตะวันตกในทางกลับกันก็เป็นการช่วยในการให้นิยามตัวตนของตะวันตกด้วย

The Orient was almost a European invention, and had been since antiquity a place of romance, exotic beings, haunting memories and landscapes, remarkable experiences. (...) ...and one of its deepest and most recurring images of the Other. In addition, the Orient has helped to define Europe (or the West)¹²

ผู้ประพันธ์ได้เน้นความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกให้เห็นชัดยิ่งขึ้นไปอีกโดยจะเห็นได้จากตอนที่ตินไปรับเจสซีที่ศูนย์ธรรมะในเมืองซีแอตเติลและต้องเผชิญหน้ากับลามะนอร์บู ตินคิดว่าสิ่งที่เขากำลังจะพูดนั้นอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งเพราะทั้งคู่นอกจากจะมาจากต่างวัฒนธรรมแล้วยังอายุห่างกันมากด้วย

Dean smiled, relieved. He had thought that what he was about to say might get messy, might lead to an argument--two men of different cultures,

¹² Edward W. Said, *Orientalism*, p. 1.

from different generations, with no referee or translator--but the man seemed to be a bit of a mind reader and the very soul of tolerance.¹³

ผู้ประพันธ์ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความแตกต่างระหว่างตะวันตกและตะวันออกโดยใช้คำว่า “ชายสองคนต่างวัฒนธรรม” (two men of different cultures) การใช้คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นชาวตะวันตกนั้นตระหนักและยอมรับว่าตะวันตกและตะวันออกมีความแตกต่างกันจึงได้ใช้คำว่า “แตกต่าง” (different) ในคำบรรยายดังกล่าวเพื่อถ่ายทอดความคิดเรื่องความแตกต่างอันมีมาตั้งแต่สมัยกรีกที่มีการสมมุติทางภูมิศาสตร์ (imaginative geography) ว่าดินแดนตะวันออกมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากตะวันตก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบูรพาคตินิยมแฝงเร้นเป็นสิ่งที่มาตั้งแต่สมัยอดีตจนกระทั่งสมัยปัจจุบันอันเนื่องมาจากการยอมรับความคิดในเรื่องความแตกต่างระหว่างตะวันตกและตะวันออกว่าเป็นเรื่องธรรมดาของตนเอง

นอกจากการสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมผ่านทางตัวละครชายสองคนที่มีความต่างทางวัฒนธรรมแล้วในฉากต่อมาผู้ประพันธ์ยังย้ำให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นไปอีกถึงแนวคิดดังกล่าวผ่านทางคำพูดของดินซึ่งเป็นชาวตะวันตกที่บอกให้ลามะนอร์บูกลับไปยังโลกของตนและปล่อยพวกเขาให้อยู่กันตามประสาพ่อแม่ลูกที่นี่

“ Though perhaps the problem won't arise. It seems our search has been complicated by the appearance of another candidate. A little boy living in Kathmandu.”

“Well,” Dean said, “he has my total support.” He paused. “Lama Norbu, I think you should go back to your world and let us stay here in ours, where I've got enough problems as it is.”¹⁴

การที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้ดินพูดคำว่า “โลกของคุณ” (your world) ซึ่งหมายถึงโลกของลามะนอร์บูหรือโลกตะวันออกนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง

¹³ Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 82-83.

¹⁴ Ibid., p. 86.

ตะวันตกและตะวันออกในแง่มุมมองที่ว่าตะวันออกอยู่ในโลกอีกโลกหนึ่งที่ไม่ใช่โลกใบเดียวกับตะวันตกซึ่งเป็นโลกของดินลามะนอร์บูซึ่งเป็นชาวตะวันตกจึงเปรียบเสมือนพวกต่างดาวที่มาจากโลกอื่นที่มีความแตกต่างจากโลกตะวันตกอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังใช้คำว่า “ที่นี่” (here) แทนโลกของดินหรือโลกตะวันตกอันสื่อถึงนัยยะความเป็นคู่ตรงกันข้ามกับ “ที่นั่น” (there) อันหมายถึงโลกตะวันออก ดังนั้นการที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “โลกของคุณ” และ “ที่นี่” ก็เพราะต้องการสื่อว่าตะวันตกแตกต่างจากตะวันออก

เห็นได้ว่าความคิดเรื่องความแตกต่างหรือความแปลกประหลาดของตะวันออกนั้นมีอยู่ในใจของดินซึ่งเป็นชาวตะวันตก ในตอนที่ดินเดินทางไปกรุงกาฐมาณฑุเขาหวังที่จะได้พบสิ่งที่แปลกกว่า ไม่คุ้นเคยแตกต่าง ความมอซมซ่อ หรือของแปลกประหลาดที่เขาเคยเห็นจากโฆษณาทางโทรทัศน์หรือจากภาพยนตร์ แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

First impressions were a disappointment. Dean had expected something alien. He'd seen the commercials and enough travelogues. At worst he expected squalor, at best something exotic,...¹⁵

ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “ต่างดาว” (alien) อันสื่อถึงความเป็นต่างดาวของตะวันออกที่ชาวตะวันตกรับรู้มาตั้งแต่อดีตดังเช่นที่ เลนได้ตระหนักว่าตนนั้นแตกต่างจากตะวันออกเพราะมองว่าตะวันออกนั้นมีวัฒนธรรมที่แปลกประหลาดจากของตน

Lane's having lost his objectivity, he goes on to say that he conformed only to the words (his italics) of the Koran, and that he was always aware of his difference from an essentially alien culture.¹⁶

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าสื่อต่าง ๆ อันทันสมัยของตะวันตกมีส่วนเป็นอย่างยิ่งในการกำหนดภาพลักษณ์ของชาวตะวันออกที่จะให้มีลักษณะออกมาเช่นไรซึ่งภาพของตะวันออกที่ปรากฏออกมาทางสื่อนั้นก็มักจะเป็นภาพของตะวันออกที่ตะวันตกรับมาตั้งแต่สมัยคลาสสิกอันมีผลต่อความ

¹⁵ Ibid., p. 110.

¹⁶ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 160.

คิดของผู้ชมชาวตะวันตกที่ไม่รู้จักประเทศตะวันออกดีพอเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ผู้ชมชาวตะวันตกจะคิดว่าประเทศตะวันออกเป็นดังเช่นที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ อิทธิพลดังกล่าวปรากฏอย่างชัดเจนในนวนิยายเรื่องนี้ กล่าวคือ ผู้ประพันธ์ได้แสดงให้เห็นว่าสื่อโทรทัศน์และภาพยนตร์นั้นมีส่วนเป็นอย่างยิ่งในการกำหนดความคิดและทัศนคติของผู้ชมชาวตะวันตกโดยจะเห็นได้จากตัวละครดินซึ่งเป็นชาวตะวันตกมีความคาดหวังจะพบกับความเป็นตะวันออกที่เป็นต่างดาว ความขมขื่น (squalor) ที่แปลกประหลาด (exotic) อันเป็นภาพของตะวันออกที่ตินอาจจะเคยเห็นทางสื่อต่าง ๆ และเชื่อว่าตะวันออกต้องเป็นเช่นนั้นจริง ๆ จะเห็นได้ว่าสิ่งเหล่านี้ยังคงปรากฏอยู่ใน *ลิตเติล บุคดา* อันเป็นวรรณกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ 20 หรือในยุคปัจจุบันนี้จริง

เมื่อเจสซีและดินได้ไปถึงเนपालเพื่อเข้ารับการทดสอบว่าเจสซีคือลามะดอร์เจที่กลับชาติมาเกิดจริงหรือไม่พระภิกษุก็ได้นำคนทั้งสองเข้าไปในห้องพักและเจสซีก็เริ่มสำรวจตรวจตราห้องพักนั้น

Dean looked at him, then stretched out in the bed, and lit up. Jesse got up and began to prowl the room like a puppy in a strange place.¹⁷

ผู้ประพันธ์บรรยายลักษณะท่าทางของเจสซีโดยเปรียบเทียบท่าทางของเด็กน้อยว่าเหมือนกับลูกสุนัขที่อยู่ในที่แปลกถิ่น และเนื่องจากลูกสุนัขถูกเปรียบกับเจสซีซึ่งเป็นชาวตะวันตกคำว่า “ที่แปลกถิ่น” (a strange place) จึงน่าจะหมายถึงดินแดนตะวันออกอันเป็นสถานที่ที่ดูแปลกประหลาดสำหรับชาวตะวันตกซึ่งในที่นี้ก็คือเจสซี เนื่องจากตะวันออกเป็นที่ที่แปลกประหลาดสำหรับเจสซีเด็กน้อยผู้นี้จึงมีท่าทางจนสนเท่ห์นักเมื่อได้สัมผัสกับดินแดนแห่งนี้อันสื่อให้เห็นว่าตะวันตกไม่เคยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของตะวันออกไม่ว่าจะในด้านใดก็ตามจึงมองตะวันออกว่าแปลกประหลาด ไม่ใช่พวกเดียวกับตน (other) เพราะไม่เคยได้สัมผัสกับตะวันออกอย่างแท้จริง

ในทางกลับกันเมื่อครั้งที่พระภิกษุขอมปาได้ไปอเมริกาเป็นครั้งแรกกลับไม่มีปฏิกิริยาต่อประเทศนี้ในฐานะที่เป็น “ที่แปลกถิ่น” เลย ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่านวนิยายเรื่องนี้

¹⁷ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 112.

เขียนจากมุมมองของผู้ประพันธ์ชาวตะวันตกซึ่งไม่เคยมองว่าตนจะเป็น “ที่แปลกถิ่น” สำหรับผู้อื่นเลยและยังสมมติเอาเองว่าสำหรับตะวันออกแล้วตะวันตกเป็นประเทศที่พัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้ากว่าตะวันออกโดยจะเห็นได้จากการที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้พระภิกษุชอมปาเกิดอาการงุนงง สับสน ตกใจกับความเจริญก้าวหน้าของประเทศตะวันตก ดังนั้นเมื่อผู้ประพันธ์เห็นว่าประเทศสหรัฐอเมริกาของตนมีความเจริญก้าวหน้ามากกว่าจึงเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะใช้คำว่า “ที่แปลกถิ่น” กับตะวันตกไม่ว่าจะเป็นจากมุมมองของใครก็ตามคำว่า “ที่แปลกถิ่น” จึงเป็นคำที่ถูกจำกัดให้ใช้กับเฉพาะประเทศตะวันออกซึ่งด้อยพัฒนามากว่าดังจะเห็นได้จากการที่ผู้ประพันธ์ใช้คำดังกล่าวเพื่อบรรยายถึงตะวันออก

ในวันต่อมาเมื่อเดินได้เดินทางไปเมืองกาฐมาณฑุพร้อมกับเจสซี ลามะนอร์บู และพระภิกษุชอมปาเพื่อไปหาราชูซึ่งเป็นอีกคนที่จะได้รับการทดสอบว่าเป็นลามะดอร์เจตัวจริงหรือไม่ ณ ที่นั้น ดินมีความรู้สึกประหลาดใจต่อสิ่งที่เขาพบเห็นในเมืองกาฐมาณฑุ

So astonished was he at the sight that it took Dean a moment to notice the crowd. It was like a massive, colorful fancy dress party. It was Mardi Gras and the Rio Carnival, a fusion of primary colors ; even the poorest in threadbare robes were colorful with their jewelry of coral and turquoise bracelets and necklaces. A group of coral and monks in maroon filed past them, twirling prayer wheels* that were set into the wall of the *stupa*¹⁸

สำหรับดินแล้วสิ่งที่ได้เห็นถือเป็นความแปลกประหลาดของคนตะวันออกเพราะไม่เคยพบเห็นในคนตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการแต่งกายที่คนตะวันออกมีการแต่งกายที่เต็มไปด้วยสีสัน มีการสวมใส่เครื่องประดับที่เป็นปะการัง กำไลและสร้อยคอที่ทำด้วยพลอยคล้ายกับการแต่งกายในงานเทศกาลหรืองานเฉลิมฉลองของคนตะวันตก เช่น ในงานมาร์ดีกราส์ หรือ งานคาร์นิวัลของตะวันตก ความคิดของดินสะท้อนถึงความคิดของชาวตะวันตกที่ว่าในการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวตะวันตกนั้นไม่มีผู้ใดแต่งกายเช่นนี้ หากผู้ใดที่แต่งกาย

* กระบอบกมนต์หรือมนตรจักร (prayer wheels) เป็นกระบอบกกลง ภายนอกมีคำสวดหรือพระสูตร ทุกครั้งที่หมุนกระบอบกมนต์ก็ถือว่าท่องคำสวดไปแล้วหนึ่งครั้ง

¹⁸ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 119.

เช่นนี้ในการใช้ชีวิตประจำวันของตนแล้วย่อมแสดงว่าผู้นั้นมีรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่แปลกประหลาดทั้งในแง่ของพฤติกรรม จิตใจ หรือความคิด การที่คนตะวันตกมีความคิดเช่นนี้ก็เพราะคนตะวันตกใช้บรรทัดฐานทางสังคมของตนตัดสินพฤติกรรมของคนในสังคมตะวันออกอันเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมเพราะแต่ละสังคมย่อมมีบรรทัดฐานอันได้แก่ วิถีชาวบ้าน จารีต กฎหมาย และค่านิยมที่ต่างกันซึ่งตรงกับที่ซาอิดได้กล่าวไว้ว่าความแตกต่างที่เกิดขึ้นนั้นล้วนแต่เกิดจากน้ำมือของมนุษย์เองทั้งสิ้น

Historical laws were in reality historians' laws, just as "the two forms of humanity" drew attention less to actuality than to a European capacity for lending man-made distinctions an air of inevitability.¹⁹

ดังนั้นจึงเป็นการสมมติของคนตะวันตกว่าคนตะวันออกแตกต่างจากคนตะวันตกในแง่ที่ว่าคนตะวันออกนั้นผิดแผก แปลกประหลาดไปจากปกติของตะวันตกดังจะเห็นได้จากประโยคที่ผู้ประพันธ์เขียนไว้ว่า "ตื่นรู้สึกประหลาดใจในสายตาที่เห็น" และยิ่งรู้สึกประหลาดใจมากขึ้นไปอีกเมื่อได้เห็นผู้คนสวมใส่เครื่องประดับที่เป็นหินปะการัง กำไลพลอย และสร้อยคอซึ่งไม่ใช่วิธีการแต่งกายในชีวิตประจำวันของคนตะวันตกทำให้ตื่นมองว่าการที่คนตะวันออกแต่งกายไม่เหมือนคนตะวันตกก็เนื่องมาจากความแปลกประหลาดของคนตะวันออก และเมื่อตื่นได้เห็นพระภิกษุเดินห่มมนตรจักรที่ติดกับผนังของสถูปนั้นอันเป็นสิ่งที่ตื่นไม่เคยเห็นมาก่อนก็ยิ่งเพิ่มความรู้สึกเรื่องความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงของคนตะวันออกจากตะวันตกในเรื่องลักษณะของพิธีการ ความคิด และการปฏิบัติ

ผู้ประพันธ์ยังทำให้เห็นว่าตื่นซึ่งเป็นชาวตะวันตกมองว่าเจสซีแตกต่างจากคนอื่น ๆ โดยการที่ตื่นอนุญาตให้เจสซีเดินไปรอบ ๆ พระสถูปโพธิญาณเพราะสามารถเห็นเจสซีได้อย่างง่ายดายเนื่องจากเป็นเพียงคนเดียวที่มีผมสีทองในหมู่คนทั้งหลายที่มีผมสีดำ

Dean thought : Yeah, safe enough here among these people, safer than most places back home maybe, and anyway Dean was planning to go up on the *stupa* and he could keep an eye on Jesse. The boy would be easy enough to

¹⁹ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 115.

spot, the only blond head in a baseball cap in the place.²⁰

เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์พยายามกำหนดให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างตัวละครตะวันตกและตัวละครตะวันออกอย่างชัดเจนที่รวมถึงด้านกายภาพที่ชาวตะวันตกมีผมสีบลอนด์แต่ชาวตะวันออกมีผมสีดำหรือด้านการแต่งกายที่ตะวันตกคือเจสซี่จะใส่หมวกแก๊ปสำหรับเล่นเบสบอลในขณะที่ตะวันออกแต่งกายโดยใช้เสื้อคลุมยาวที่เต็มไปด้วยเครื่องประดับจำพวกหินปะการังต่างๆ ด้วยเหตุนี้การที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “ผมสีบลอนด์” (blond head) และ “หมวกแก๊ป” (baseball cap) ในการบรรยายตัวละครเจสซี่ก็เพราะคำเหล่านี้มีความหมายแฝงที่สื่อถึงความเป็นตะวันตกซึ่งจะช่วยเน้นย้ำว่าแตกต่างจากตะวันออกอย่างชัดเจน

เจสซี่ได้ขออนุญาตเดินออกไปเดินเล่นรอบๆ สฎูปโพนินาด ในขณะที่กำลังเดินสำรวจดูเมืองการฐมาณทุไปเรื่อยๆ ก็ได้พบกับพวกเด็ก ๆ ชาวตะวันออกที่ทำทางดูไม่มีพิษภัยเหมือนกับเด็ก ๆ ชาวตะวันตกเพราะมีท่าทีที่ยอมจำนน ไม่ได้มีท่าทางเกรหรือชวนหาเรื่อง

A gang of kids in robes jostled him and twisted his cap round back to front, but he didn't feel any animosity toward them. It wasn't like at home when the big kids came along and poked and prodded you till you lashed out ; these kids were okay. They were chattering at him in their funny language, and he shrugged and held up his hands in mock surrender, they just laughed and ran off.²¹

ประโยคที่ว่า “พวกเขาคุยด้วยภาษาที่แปลกพิลึก” สื่อให้เห็นว่าตะวันตกมีอคติกับตะวันออก กล่าวคือ ตะวันตกซึ่งเชื่อว่าตนเหนือกว่าตะวันออกมองว่าภาษาประจำชาติตะวันออกนั้นแปลกประหลาดส่วนภาษาของชาติตะวันตกนั้นสูงส่งเพราะคำว่า “funny” ที่ผู้ประพันธ์ใช้บรรยายภาษาของชาวตะวันออกนั้นมีความหมายในแง่ลบ

²⁰ Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 119-120.

²¹ Ibid.

เจสซีเห็นชายชราหนึ่งชั่งขัดสมาธิหันหลังให้กำแพง ลักษณะเปลือยเปล่า นุ่งผ้าเตี่ยว
ท้าวด้วยขี้เถ้า

He got to the end of the wall, turned, and nearly fell over an old man who was sitting with his back to the wall, cross-legged. He was naked except for a loincloth and covered with ash. Jesse took a step back and stared at him, but the old man did not acknowledge him. He looked closer, but the man just seemed to look through him, and Jesse imagined that maybe if he touched the man's stomach, he would feel right through to his backbone.²²

เห็นได้ว่าเจสซีนั่นเกิดความรู้สึกแปลกประหลาดจนพูดอะไรไม่ออกเมื่อต้อง
ประสบบกับสิ่งที่ไม่เคยเจอมาก่อนในสังคมของตน

เมื่อเจสซีเดินต่อไปก็ได้พบคณะละครสัตว์ของราชูซึ่งยิ่งทำให้เจสซีรู้สึกประหลาดใจ
มากกับสิ่งที่ตนได้พบเห็น

He walked on past him, keeping tight to the wall, clacking the wheels. Then, as if someone was pulling him by wires, he wandered off into the crowd toward the sound of brash music and the clash of a tambourine and, through the crowd, saw three boys and a girl, all around his age. They were ragged and half naked. Two of the boys were dancing to the tinny sound of an ancient record player. The girl was playing a tambourine A monkey in a hat and red waistcoat was jiggling a tin cup. But it was the third boy who fascinated Jesse--a barefooted urchin in a torn shirt, juggling with four balls that seemed to be on fire, flames spurting from them. But the boy wasn't burned ; he just leapt around as if plugged into an electrical socket, all the while grinning like a maniac.²³

²² Ibid., pp. 120-121.

²³ Ibid., p. 121.

เจสซีรู้สึกทั้งและประหลาดใจที่ได้พบเห็นคณะละครสัตว์ที่ใช้เครื่องดนตรีโบราณ ใช้กลองตีเรียกความสนใจ มีลิงถือกระป๋องนมคอยขอเงินจากผู้ชมการแสดงของพวกเขา และโดยเฉพาะเด็กชายคนหนึ่งที่ไม่ใส่รองเท้า เสื้อผ้าขาดรุ่งริ่งกำลังเล่นอยู่กับลูกบอลสีลูกที่อยู่บนไฟและยิ้มแฉะราวกับคนบ้า ทั้งหมดนี้แสดงถึงความแปลกประหลาดและความแตกต่างของตะวันออกในสายตาของคนตะวันตก นอกจากนี้ประโยคที่ผู้ประพันธ์บรรยายว่า “พวกเขาสวมเสื้อผ้าขาดๆ แค่อะไรตัว” และ “ใส่เสื้อที่ขาดรุ่งริ่งไม่ใส่รองเท้า” ก็สื่อถึงความด้อยพัฒนาที่มีอยู่ในตะวันออกและยังบ่งบอกถึงตัวตน (identity) ของคนตะวันตกที่มองว่าตนนั้นสวมเสื้อผ้าที่ไม่ขาดรุ่งริ่งจนเหลือครึ่งท่อนและยังสวมรองเท้าด้วย ไม่เหมือนกับคนตะวันออก ถือเป็นลักษณะของผู้ที่มีอารยธรรมและพัฒนาามากกว่าตะวันออก นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังใช้คำว่า “เสียงของเครื่องเสียงโบราณ” (the tinny sound of an ancient record player) ซึ่งยิ่งเป็นการสื่อให้เห็นถึงลักษณะอันด้อยกว่าของคนตะวันออกตามมุมมองของคนตะวันตกในแง่ที่ว่าตะวันออกยังคงมีการใช้เครื่องดนตรีโบราณอยู่ คำว่า “ancient” ที่ผู้ประพันธ์ใช้ในบริบทนี้เพราะต้องการสื่อถึงลักษณะอันตรงกันข้ามกับ “modern” ที่แสดงถึงความทันสมัยของคนตะวันตก และสื่อว่า “ancient” นั้นเป็นลักษณะของประเทศตะวันออกอันล้าหลังและต่ำต้อยกว่าประเทศตะวันตกซึ่งเป็นไปตามแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ชาติดอกกล่าวไว้ว่าตะวันตกเป็นคนมีเหตุผล พัฒนาแล้ว เป็นมนุษย์ที่แท้จริง และเหนือกว่าในขณะที่ตะวันออกผิดปกติ ไร้ความเจริญ และด้อยกว่าตะวันตก

(...) one is the absolute and systematic difference between the West, which is rational, developed, humane, superior, and the Orient, which is aberrant, undeveloped, inferior.²⁴

เมื่อเจสซีถูกลิงแย่งเกมกดไปเขาก็รู้สึกโกรธแค้นเป็นอย่างมาก

Briefly Jesse stood motionless in shock ; then he ran after them, furious that he'd let himself be conned. Only five minutes in the Third World and some midget who didn't reach to his shoulder had swindled him out of fifty bucks of computer game.²⁵

²⁴ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 300.

ความรู้สึกโกรธแค้นของเจสซีที่มีต่อคนตะวันออกนั้นระคนไปด้วยความรู้สึกแบ่งแยกและแตกต่างดังจะเห็นได้จากการที่เจสซีใช้คำว่า “ประเทศในโลกที่สาม” (the Third World) อันหมายถึงประเทศกำลังพัฒนาที่แตกต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างตะวันตก นิยามดังกล่าวเป็นนิยามที่ตะวันตกกำหนดขึ้นเองแต่ฝ่ายเดียวเพื่อใช้เรียกประเทศที่ด้อยพัฒนา กว่าตะวันตกที่หมายถึงประเทศตะวันออก ทั้งนี้เนื่องจากตะวันตกมองว่าตนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างแท้จริงส่วนตะวันออกเป็นประเทศในโลกที่สามที่ยังล้าหลังและด้อยพัฒนาและยังจะต้องทำการพัฒนาต่อไปอีกเพื่อให้ทัดเทียมกับชาติตะวันตกการใช้คำว่า “โลกที่สาม” ของผู้ประพันธ์จึงสื่อว่าตะวันตกมองว่าตะวันออกแตกต่างจากตนในแง่ของความเจริญทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและผู้คนจึงได้แยกตะวันออกเป็นคนละพวกกับตะวันตก กล่าวคือ คนตะวันตกจะมองว่าคนตะวันออกมีลักษณะทางกายภาพที่แคระแกร็นหรือตัวเตี้ยกว่าคนตะวันตกหรือเจสซีดังจะเห็นได้จากการใช้คำว่า “คนแคระ” (midget) ของผู้ประพันธ์ในการเรียกชาวตะวันออก สิ่งนี้สามารถสื่อถึงสิ่งที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของผู้ประพันธ์เป็นอย่างดีว่าแท้จริงแล้วเขารู้สึกดูถูกเหยียดหยามตะวันออกหรือผู้ที่ตนคิดว่าต่ำต้อยกว่าโดยแสดงผ่านตัวละครเจสซีรวมทั้งยังเป็นการเน้นย้ำถึงความแตกต่างระหว่างคนตะวันตกและคนตะวันออกมากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่อยู่ภายใต้จิตใต้สำนึกของเจสซีทั้งสิ้น เป็นความรู้สึกที่ไม่ต้องสร้างขึ้นใหม่แต่สามารถแสดงออกมาได้เองโดยอัตโนมัติเพราะสิ่งเหล่านี้ได้ถูกปลูกฝังและลอกเลียนแบบกันมาจากตัวบทตั้งแต่ในอดีต และได้มีการสืบทอดแนวคิดจนกลายมาเป็นแนวคิดที่เป็นมาตรฐานอันตรงกับแนวคิดบูรพาคตินิยมของชาอิต แม้บางคนอาจจะมองว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่เราจะยอมเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีกับคนที่มาทำไม่ดีกับเราแต่ว่าในนวนิยายเรื่องนี้ประโยคที่ว่า “...ในโลกที่ 3 เจ้าแคระนั้นซึ่งสูงไม่ถึงไหล่เขา...” นั้นแสดงถึงการตอกย้ำความแตกต่างและความรู้สึกดูถูกเหยียดหยามผู้ที่ตะวันตกมองว่าต่ำต้อยกว่าในแง่กายภาพว่าแม้แต่ความสูงก็ไม่อาจเทียบเท่าได้กับไหล่ของตน

นอกจากนี้การที่เจสซีเลือกใช้คำที่มีการสร้างขึ้นมาก่อนอยู่แล้วตามแนวคิดบูรพาคตินิยมแสดงว่าเจสซีใช้คำเหล่านี้โดยอัตโนมัติเพราะคำเหล่านี้ถือเป็นมาตรฐานในการใช้เรียกคนตะวันออกที่แตกต่างจากคนตะวันตก ตามความเห็นของผู้เขียนวิทยานิพนธ์สิ่งเหล่านี้น่าจะมีอยู่ในใจของผู้ประพันธ์ที่เป็นชาวตะวันตกอยู่แล้วและได้ถ่ายทอดความคิดของตนที่มีต่อตะวันออกโดยการใช้คำในแบบบูรพาคตินิยม

²⁵ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 123.

อีกทั้งการเจตนาขโมยเกมกดของเจสซีไปก็ถือเป็นการกระทำที่ต่ำช้าของพวกเขาด้วย พัฒนาอย่างเห็นได้ชัด จุดนี้น่าคิดว่าเหตุใดผู้ประพันธ์จึงยังเจาะจงเลือกใช้คำว่า “โลกที่สาม” และ “คนแคระ” ในการบรรยายความเป็นตะวันออกทั้งที่จะละคำเหล่านี้ออกไปเสียก็ได้แล้ว เขียนเพียงว่า “เจสซีเจ็บใจที่ถูกขโมยเกมกดไป” เหตุผลก็คือว่าคำพูดเหล่านี้สอดคล้องกับ ความเป็นวัฒนธรรมชนนิยมของนวนิยายเรื่องนี้ที่ต้องการนำเสนอให้ตรงกับสิ่งที่อยู่ในจิตใจของ ชาวตะวันตกที่ผู้ประพันธ์ถือเป็นมาตรฐานที่ยอมรับกันทั่วโลกเพื่อให้ผู้บริโภควรรณกรรมถูกใจ และยอมรับสินค้าตัวนี้ และสิ่งที่อยู่ในจิตใจที่สำคัญของชาวตะวันตกส่วนใหญ่ก็คือแนวคิดแบบ บурพาคตินิยมอันจัดเป็น бурพาคตินิยมแฝงเร้นที่ได้แสดงออกมาให้เห็นในรูปของวรรณกรรมอันจัด เป็น бурพาคตินิยมที่แสดงออกอย่างเปิดเผย

ผู้ประพันธ์ยังคงบรรยายความแปลกประหลาดและสภาพที่ไร้ความเจริญของตะวันออกตามสายตาของคนตะวันตกต่อไปดังจะเห็นในคำบรรยายสภาพบ้านเมืองของเนปาลผ่านสายตา ของเจสซีที่กำลังไล่ตามเด็กที่ขโมยเกมคอมพิวเตอร์ของเขาว่าตรอกนั้นแคบ มีลำธารไหลผ่าน กลาง มีคนกลุ่มหนึ่งยืนทะเลาะกันหน้าแผงลอยจนทำให้เขาผ่านไปไม่ได้จึงต้องถึงกับก้มลงคลาน ไประหว่างร่องเท้าสาน พอเขายืนขึ้นก็เห็นตาของแพะ 3 ตัว ซึ่งถูกตัดหัวถลกหนังทำให้เขาตกใจ มากจนวิ่งหนีไปจนสุดซอย เจสซีพยายามหาสิ่งแต่ก็ไม่พบ ไม่มีใครสนใจเขาเลย ชายคน หนึ่งกำลังใช้ฆ้องส่งฟางข้าวขึ้นเกวียน ช่างปั้นหม้อคนหนึ่งขึ้นรูปบนแป้นหมุน คนอื่นๆ ยืน บดข้าวอยู่บนล้อ พวกเขาเฝ้าข้าวอย่างทะมัดทะแมง

He ran across the square and saw the monkey scamper down an alley, followed by the urchin. It seemed as if the crowd was on their side because he had to push and jostle his way through, and by the time he had reached the turning, he had lost them.

The alley was narrow. A stream ran down the center of it. A crowd was haggling in front of a stall. Jesse could not get through, and so he crawled between sandals ; then, as he got to his feet, he looked into the eyes of three goats. They had been beheaded and skinned except for wispy beards which fluttered in the breeze. Jesse shivered and ran on to the end of the alley, which gave onto a square. He looked left and right, but there was no sign of the monkey.

Slowly he trudged across the square. People went about their business and paid him no heed. Men forked bales, of straw onto carts. A potter worked at his wheel. Others stood on grinding wheels, whipping them into frenzied motion.²⁶

การใช้คำว่า “เด็กชายมอมแมมคนนั้น” (the urchin) เรียกตัวละครตะวันออก สื่อว่าคนตะวันออกนั้นต่ำต้อย การบรรยายกลุ่มคนที่ยืนขวางทางเจสซีจนทำให้เขาต้องผลักและดันคนเหล่านั้นให้พ้นทางก็บ่งบอกถึงอุปนิสัยใจคอของคนในโลกที่สามว่าไม่มีระเบียบวินัยและไม่รู้จักเกรงใจผู้อื่นที่จะต้องเดินทางผ่าน การบรรยายว่า “ตรอกนั้นแคบ มีลำธารไหลผ่านกลาง” ก็สะท้อนถึงสภาพบ้านเมืองที่ไม่เจริญของประเทศตะวันออก ภาพของคนกลุ่มหนึ่งที่กำลังทะเลาะกันหน้าแผงลอยก็สื่อถึงความไม่สมัครสมานสามัคคีของคนตะวันออก คำบรรยายหัวแพะที่ถูกตัดและถลกหนังหัวออกก็สื่อถึงความป่าเถื่อน ความโหดร้ายของสังคมตะวันออกที่มีลักษณะเหมือนกับในสมัยกลางที่ยังเต็มไปด้วยความป่าเถื่อนอยู่ คำบรรยายภาพคนใช้ข่ามส่งฟางข้าวขึ้นเกวียน ช่างปั้นหม้อที่ขึ้นรูปบนแป้นหมุน คนที่ยืนบดข้าวบนล้อ และคนที่ฝังข้าวอย่างทะมัดทะแมงก็สะท้อนถึงสภาพความไม่เจริญของสังคมตะวันออกในสายตาของคนตะวันตกที่ยังใช้แรงงานคนในการผลิตและเก็บเกี่ยวข้าวซึ่งตรงข้ามกับประเทศตะวันตกที่ใช้เครื่องจักรอุตสาหกรรมในการผลิตและเก็บเกี่ยวข้าวได้เป็นจำนวนมาก ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นการบรรยายสภาพสังคมตะวันออกตามมุมมองของคนตะวันตกที่มองว่าตะวันออกก็ไม่แตกต่างไปจากยุคกลาง

แน่นอนว่าในสายตาของคนตะวันตกแล้วประเทศตะวันออกคือดินแดนที่เต็มไปด้วยสิ่งประหลาดลึกลับ ป่าเถื่อน ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับความคิดของผู้อ่านผู้ประพันธ์จึงกำหนดให้เจสซีได้บังเอิญไปเจอกับหัวแพะที่ถูกตัดและถลกหนังออกซึ่งแสดงถึงความแปลกประหลาดที่เต็มไปด้วยความป่าเถื่อนและไร้อารยธรรมของประเทศตะวันออกอันเป็นสิ่งที่เจสซีซึ่งเป็นชาวตะวันตกผู้มีอารยธรรมไม่อาจจะรับได้เพราะไม่เคยประสบพบเจอสิ่งเช่นนี้มาก่อนในประเทศของตน จุดนี้ตรงกับที่ซาอิตได้กล่าวไว้ว่าทัศนคติและประสบการณ์ของผู้อ่านนั้นจะถูกจำกัดโดยสิ่งที่พวกเขาเคยอ่านและในทางกลับกันสิ่งนี้ก็มียุทธพลต่อนักเขียนให้เขียนอยู่ภายในกรอบของประสบการณ์ของผู้อ่านเช่นกัน

²⁶ Ibid.

(...) the textual attitude is the appearance of success (...) There is a rather complex dialectic of reinforcement by which the experience of readers in reality are determined by what they have read, and this in turn influences writers to take up subjects defined in advance by readers' experiences²⁷

ผู้ประพันธ์เลือกที่จะบรรยายออกมาในลักษณะดังกล่าวเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของคนตะวันตกอันจะนำมาซึ่งความนิยมตามหลักวัฒนธรรมชนนิยม ทั้งนี้ตามสายตาของคนตะวันตกแล้วสภาพสังคมตะวันออกเช่นนี้ถือเป็นสภาพที่ด้อยพัฒนาเพราะในสังคมตะวันตกที่มีความเจริญด้านวิทยา-การและเทคโนโลยีแทบจะไม่มีภาพเช่นนี้ให้เห็นอีกแล้วการบรรยายดังกล่าวจึงเป็นการแสดงถึงสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อมายังผู้อ่านว่าตะวันออกนั้นด้อยพัฒนาและล้าหลังกว่าตะวันตกซึ่งรวมถึงลักษณะของผู้คนด้วยดังจะเห็นได้ในฉากถัดไปที่เจสซีซึ่งวิ่งไล่ตามพี่ชายราชูได้เกิดหลงทางและร้องไห้พลางคิดว่าตนเป็นคนอเมริกันและจะไม่ยอมให้คนในยุคกลางเห็นเขาร้องไห้เป็นอันขาด

Jesse sat on a step and looked back the way he had come. There were so many identical alleys leading off the square, and he couldn't remember which one he had run along, in his haste to find the goddamn monkey. He was lost, and he was in danger of bursting into tears, but, he thought, To hell with that, I'm an American, I'm not gonna let these medieval people see me cry.²⁸

ประโยคที่ว่า “ฉันเป็นคนอเมริกัน” ที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้เจสซีพูดนั้นหมายถึงว่าเขาเป็นคนอเมริกันที่เก่งและเฉลียวฉลาดกว่าคนตะวันออกอย่างคนเนปาลที่ด้อยปัญญาเพราะเขาเกิดมาในประเทศที่เจริญแล้วอย่างสหรัฐอเมริกาซึ่งตรงข้ามกับเนปาลที่เป็นประเทศด้อยพัฒนารวมทั้งยังแสดงให้เห็นว่าเจสซีมีความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความแบ่งแยกระหว่างคนตะวันตกและคนตะวันออก กล่าวคือ คำพูดของเจสซีที่ว่าตนเป็นคนอเมริกันซึ่งแตกต่างจากคนยุคกลางเหล่านี้

²⁷ Ibid., pp. 93-94.

²⁸ Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 123-124.

อันหมายถึงคนตะวันออกสื่อถึงการแบ่งออกเป็นสองฝ่ายที่ไม่อาจหลอมรวมกันได้จึงสอดคล้องกับที่ซาอิดได้กล่าวถึงการแบ่งแยกประเภทไม่ว่าจะเป็นพวกนอกรีต ชนชาติที่ศักดิ์สิทธิ์ เชื้อชาติ สีผิว อารมณ์ ลักษณะต่างก็เป็นการแบ่งแยกที่เต็มไปด้วยความแตกต่างระหว่างชาวคริสต์ (ตะวันตก) กับคนอื่น ๆ

(...) the categories of what Vico called gentile and sacred nations ; race, color, origin, temperament, character, and types overwhelmed the distinction between Christians and everyone else.²⁹

ประโยคดังกล่าวที่เจสซีพูดยังสื่อให้เห็นถึงความภาคภูมิใจปนกับความหึงหวะ โสเล็กล้นของเด็กรุ่นใหม่ชาวอเมริกันที่มองว่าเนื่องจากพวกตนเป็นชาวอเมริกันนี่เองจึงมีความเหนือกว่าชนชาติอื่น ดังนั้นจะต้องไม่แสดงความอ่อนแอให้พวกที่ต่ำต้อยกว่าตนเห็นเป็นอันขาดโดยจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า “ฉันจะไม่ยอมให้คนในยุคกลางเห็นฉันร้องไห้หรือ” คำว่า “คนในยุคกลาง” (these medieval people) ที่ผู้ประพันธ์ใช้ก็หมายถึงคนตะวันออก ทั้งนี้เป็นเพราะคนในสมัยกลางนั้นอยู่ในยุคที่ได้รับการขนานนามว่า “ยุคมืด” ที่ยังเต็มไปด้วยความป่าเถื่อนและความล้าหลังซึ่งในสายตาผู้ประพันธ์แล้วเปรียบไปก็เหมือนคนตะวันออกในยุคปัจจุบันนั่นเอง นอกจากนี้คำดังกล่าวยังสอดคล้องกับที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายไว้แต่ต้นว่าตะวันออกต้อยและล้าหลังกว่าตะวันตก และเมื่อความต้อยพัฒนาแล้วของตะวันออกนำมาเทียบกับประโยคที่ว่า “ฉันเป็นคนอเมริกัน” ก็ยิ่งทำให้การแสดงออกถึงตัวตน (identity) ของคนอเมริกันชัดเจนมากยิ่งขึ้นไปอีก กล่าวคือ ถ้าเป็นคนอเมริกันก็หมายถึงว่าต้องเหนือกว่าคนตะวันออกเท่านั้น ด้วยความคิดดังกล่าวนี้เองที่ทำให้คนอเมริกันไม่ยอมที่จะแสดงออกซึ่งความอ่อนแอพ่ายแพ้ให้กับคนที่พวกตนมองว่าต้อยกว่าอย่างเด็ดขาดเพราะถือเป็นเรื่องที่น่าอดสูสำหรับผู้ที่มีความเหนือกว่าอย่างอเมริกัน

เมื่อเจสซีได้พบกับราชาก็ได้พาราซูไปพบกับพ่อของตนและลามะนอร์บูและก็ได้รู้ว่าที่จริงแล้วราชาคือตัวเก็งอีกคนที่เชื่อว่าอาจจะเป็นลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดแต่ก็ยังมีตัวเก็งอีกคนที่ทั้งหมดจะต้องเดินทางไปหาโดยดินอาสาเป็นคนขับรถให้ ในระหว่างที่กำลังขับรถอยู่ดินก็

²⁹ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 120.

ได้เปรียบเทียบตัวเองเป็นเรือต้องคำสาป (Flying Dutchman)* ที่ต้องพาพวกเด็ก ๆ เดินทางไป
ทั่วเอเชียไปตลอดกาล

Dean glanced in his mirror at the two boys, the latest monk, the Lama, and the monkey. He began to wonder if he was going to turn into some Flying Dutchman here, forever traveling around Asia, having to hire bigger and better vans as they filled up with eight-year-olds. Then, at a word from Lama Norbu, he turned south onto a dirt track.³⁰

อีกทั้งดินยังรู้สึกมีนงงและเริ่มรู้สึกว่าจะถูกล่อใจด้วยสถานที่

Maybe it was the air, but he felt light-headed as if he had smoked some dope. Or maybe it was the presence of the Lama and the two monks, but he felt kind of spiritual. Or maybe it was just the combination of lingering jet lag and culture shock, but he was beginning to feel seduced by the place.³¹

ดินรู้สึกงงวายนกับการปรากฏตัวของลามะเพราะเขารู้สึกว่าเป็นประสบการณ์อัน
แปลกประหลาดที่ตนไม่เคยประสบมาก่อน การใช้คำว่า “ความตกใจในเรื่องของวัฒนธรรม”
(culture shock) เมื่อดินได้ประสบกับสิ่งที่แปลกประหลาดแตกต่างไปจากสังคมตะวันตกที่ตน
อาศัยอยู่นั้นสื่อถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออกตามทัศนะของผู้ประพันธ์
และสามารถสื่อถึงอคติที่มีต่อตะวันออกผ่านดินได้เป็นอย่างดีว่าสิ่งที่เขาได้เจอล้วนแต่เป็นสิ่งที่เขา
ไม่คาดคิดมาก่อนทั้งสิ้น เช่น รถยนต์ที่ใช้เกียร์แบบคันโยก การจราจรที่ไร้ระเบียบ
นอกจากนี้ประโยคที่ว่า “เขาเริ่มรู้สึกว่าจะถูกล่อใจด้วยสถานที่” (to feel seduced by the place.)
ซึ่งในที่นี้หมายความว่า เป็นสถานที่ที่มีความแตกต่างจาก “เรา” ที่เป็นชาวตะวันตกรวมทั้งยังสื่อ
ถึงการมองตะวันออกในแง่ลบว่าเป็นสถานที่ที่มีลักษณะลวงล่อผู้คนให้หลงใหลเคลิบเคลิ้มซึ่งจะ
เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์เคยใช้คำเดียวกันนี้ในการบรรยายน้ำเสียงของพระภิกษุซอมปาว่า “มันเป็น
เสียงของผู้ที่เย้ายวนลวงล่อ” (It was the voice of seducer.)

* Flying Dutchman คือชื่อเรือที่ถูกสาปให้เดินทางอยู่ในห้วงทะเลตลอดกาล

³⁰ Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 126–127.

³¹ Ibid., p. 127.

เมื่อตื่นกล่าวว่า “พ่อคิดว่าพ่อกำลังจะหันกลับไปเป็นพวกฮิปปี” (I think I’m turning into a hippie.) ก็ยิ่งเป็นการตอกย้ำความล้าหลังและจิตใจที่ยังด้อยพัฒนาของคนตะวันออก เพราะตื่นเปรียบคนตะวันออกว่าเหมือนพวกฮิปปี* ซึ่งเป็นกลุ่มคนหนุ่มสาวในสหรัฐอเมริกาที่ต่อต้านสังคมที่เจริญแล้วและต้องการกลับไปใช้ชีวิตอยู่ตามธรรมชาติที่ยังไร้ความเจริญทางเทคโนโลยีอยู่ และการที่ตื่นรู้สึกว่าคุณแดนในตะวันออกมีลักษณะที่ล่อลวงผู้คนก็หมายความว่า มันจะคอยล่อลวงให้คนที่เจริญแล้วอย่างคนตะวันตกกลับไปใช้ชีวิตอย่างพวกด้อยพัฒนาที่เหมือนกับพวกฮิปปี

การบรรยายดินแดนตะวันออกกว่าล้าหลัง ไม่เจริญ ของผู้ประพันธ์ยังปรากฏให้เห็นอยู่ต่อไปในการบรรยายอาคารปรักหักพัง

The track led through trees and up to a crumbling mansion that must once have been grand, a place of pillars, wide verandahs and cornices, and Dean had visions of the old days, of iced tea served beneath ceiling fans pulled by punkah wallahs and orders lazily given in drawling English accents, a Merchant-Ivory sort of a place, now gone to seed.³²

การที่ผู้ประพันธ์บรรยายบ้านของคีตาว่ามีลักษณะหักพัง ในบ้านมีเสาหิน ระเบียงกว้าง มีลายบัวบนกรอบประตูด้านบน จนทำให้ตื่นเมื่อเห็นแล้วต้องหวนนึกถึงภาพในสมัยเก่าก็

* ในสหรัฐอเมริการาว ค.ศ. 1967 คนหนุ่มสาวที่เปื้อนระบอบสังคมนิยมชนชั้นกลางและระดับสูงกว่านั้นเพราะไม่อาจปฏิบัติรูปสังคมได้ตั้งใจและไม่อาจเข้าใจถึงค่านิยมของพ่อแม่ที่เน้นความสำคัญของเงินตรา สถานภาพทางสังคม และความสำคัญของการทำงานหนักในชีวิตเพราะตนเติบโตมาโดยไม่ต้องผ่านการต่อสู้ชีวิตมาอย่างหนักเช่นพ่อแม่ คนเหล่านั้นต่างพากันปลีกตัวออกนอกสังคมและหันไปดำรงชีวิตอย่างนอสมเพศ หนุ่มสาวเหล่านี้ได้ชื่อว่าพวก “ฮิปปี” คนพวกนี้โดยทั่วไปจะด้อยการศึกษา อายุน้อย พุดน้อย ฐานะทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะต่ำ แต่งกายสกปรกชอมชอรูปร่าง ไร้หนวดเครา ผมยาว ห้อยลูกประคำ สวมรองเท้าแตะ ไม่สนใจจะผูกเนคไทหรือสวมถุงเท้า นิยมสูบบุหรี่และยาเสพติดอื่น ๆ ซึ่งซึ่งการสะสมความมั่งคั่ง บางคนทำงานหนักที่ไม่ต้องใช้สมองเท่าใดนักและรายได้ต่ำมาก บางคนก็ขอเงินจากทางบ้านและมีไม่น้อยทำตนเป็นขอทาน พวกฮิปปีต้องการจะมีชีวิตอยู่ตามธรรมชาติเหมือนอดัมกับอีฟมนุษย์คู่แรกของโลก เมื่อใกล้จะสิ้นทศวรรษ ค.ศ. 1960 สภาวะของพวกฮิปปีได้เลวร้ายลงกลายเป็น “คนข้างถนน” (street people) ที่สกปรก โสมม ภาคภูมิใจกับการลักเล็กขโมยน้อยเพื่อยังชีพ ร่อนเร่พเนจรทั่วไป บ้างก็จับกลุ่มมั่วโลกีย์กันเป็นกลุ่มๆ และก่อความรุนแรงที่ทำทลายกฎหมาย

³² Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 127-128.

เป็นการให้ภาพของที่อยู่อาศัยของคนตะวันออกว่ามีลักษณะโบราณ เก่าคร่ำคร่าเหมือนกับที่อยู่ของคนในสมัยก่อนที่ยังล้าหลังอยู่

ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “สมัยเก่า” (the old days) เพื่อสื่อถึงความเป็นตะวันออกตามสายตาของดินที่เป็นชาวตะวันตก ดินรู้สึกว่าการที่ชาวประมงที่เข้ามาจากที่อื่นเปรียบได้กับความเป็นตะวันออกเพราะเขามองว่าตะวันออกก็คือโลกในสมัยโบราณส่วนตะวันตกคือโลกสมัยใหม่

เมื่อทุกคนไปถึงบ้านของคีตาก็ได้พบกับคีตา อนิลา และมารดาของอนิลา คีตาได้แสดงท่าทีไม่เชื่อว่าเด็กทั้งคู่จะมีคุณสมบัติที่จะเป็นลามะดอร์เจโดยบอกว่าราชูไม่เคยไปโรงเรียนเลยส่วนเจสซีก็เป็นเพียงคนต่างชาติ

(...) then turned and walked up to the boys, throwing her head back in disdain. (...) ...she said defiantly, and looked Raju up and down as if he had just crawled out of a sewer. “She was the abbess of a convent. But how could you know? You don’t even go to school.” Then she turned on Jesse. “And you’re just a foreigner.”³³

ผู้ประพันธ์ได้พยายามให้ภาพของคนตะวันออกว่าเป็นชาติที่มีนิสัยที่ไซไม่ได้ กล่าวคือ มีนิสัยชอบดูถูกและมองผู้อื่นอย่างมีอคติ โดยการกำหนดให้ตัวละครตะวันออก คีตา แสดงกริยาท่าทางดูถูกราชูและเจสซีและกล่าวว่าทั้งคู่เป็นเพียงพวกที่แอบอ้างว่าตนเป็นลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดแต่ผู้ประพันธ์สร้างตัวละครเจสซี (characterization) ให้เป็นเด็กที่มีเหตุผล ไม่กล่าวหาหรือดูถูกผู้อื่นง่าย ๆ ดังเช่นคีตา ทั้งที่จริงแล้วเจสซีก็ดูถูกแต่สิ่งที่ดูถูกนั้นอยู่ในจิตใจได้สำนึกมานานจนดูเป็นธรรมชาติ การสร้างตัวละครคีตาและเจสซีให้มีลักษณะดังกล่าวก็เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าคนตะวันออกนั้นมีนิสัยที่ชอบกล่าวหาหรือดูถูกผู้อื่นอย่างไรเหตุผลเหมือนกับเด็ก ๆ ส่วนคนตะวันตกจะมีเหตุผล ไม่กล่าวหาใครง่าย ๆ

³³ Ibid., p. 129.

นอกจากนี้การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้คีตา ตัวละครตะวันออกพูดจาถูกเจสซีว่าเป็นเพียงคนต่างชาติและเจสซีก็พยายามจะโต้กลับไปในนั้นก็เป็นการทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและคล้อยตามเจสซีซึ่งเป็นตัวละครตะวันตกว่าเขาไม่ใช่คนต่างชาติและอาจทำให้รู้สึกหวาดกลัวซึ่งเป็นตัวละครตะวันออกต่างหากที่เป็นคนต่างชาติและมีนิสัยที่ชอบดูถูกผู้อื่น การกำหนดเนื้อเรื่องในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นคนตะวันตกมีอคติต่อคนตะวันออกว่าคนตะวันออกเป็นคนต่างชาติและมองว่าทั่วโลกรู้ดีว่าคนอเมริกันไม่ใช่คนต่างชาติซึ่งอาจส่งผลให้ผู้อ่านที่ยังไม่มีวุฒิภาวะพอคิดว่าคนตะวันออกเป็นเช่นนี้จริง ๆ

ยิ่งไปกว่านี้ประโยคที่ว่า “ส่วนเจ้าก็เป็นคนต่างชาติ” (And you're just a foreigner.) นั้นแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์เชื่อว่าแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมได้เข้าครอบงำความคิดทั้งของคนตะวันออกและคนตะวันตก กล่าวคือ ผู้ประพันธ์กำหนดให้คีตาเป็นฝ่ายพูดว่าเจสซีเป็นแค่คนต่างชาติซึ่งสอดคล้องกับที่ซาอิดได้กล่าวไว้ว่าไม่ว่าจะเป็นฝ่ายตะวันตกหรือตะวันออกล้วนแล้วแต่ถูกบังคับให้ต้องประกาศตัวว่าตนเป็นคนตะวันตกหรือไม่ก็เป็นคนตะวันออกอันเนื่องมาจากแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่ยังคงมีอยู่และไม่ได้รับการแก้ไขนั่นเอง

เจสซีเกือบจะพูดสวนกลับไปว่าเขาไม่ใช่คนต่างชาติ เขาเป็นคนอเมริกัน
หล่อนต่างหากเป็นคนต่างชาติ ทุกคนรู้ว่าคนอเมริกันไม่ใช่คนต่างชาติ

Jesse blinked again. Just a foreigner indeed. He was about to say he wasn't a foreigner, he was an American. It was she who was just a foreigner. Everybody knew that Americans weren't foreign, but she was not about to let him interrupt. She posed dramatically, hands on hips, and said. "I have a secret garden."³⁴

ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้เจสซีเกือบจะกล่าวโต้กลับกลับไปว่าเขาไม่ใช่คนต่างชาติแต่เธอคิดเอาเองว่าเขาเป็นคนต่างชาติเพราะเจสซีคิดว่าความคิดที่ว่าคนอเมริกันไม่ใช่คนต่างชาติหรือคนต่างด้าวแต่เป็นที่รู้จักทุกแห่งทั่วโลกซึ่งตรงกับที่ซาอิดได้กล่าวไว้ว่าคนตะวันตกมักจะใช้แนวคิดการยึดเอายุโรปเป็นศูนย์กลาง (Eurocentricism) ในการมองและตัดสินสิ่งต่างๆ และคิดว่าคน

³⁴ Ibid.

ตะวันตกเท่านั้นที่เป็นมนุษย์ที่แท้จริง มีอารยธรรม ต่างจากคนตะวันออกที่เป็นแค่คนต่างชาติ นอกจากนี้ประโยคที่ว่า “ทุกคนรู้ว่าคนอเมริกันไม่ใช่คนต่างชาติ” (Everybody knew that Americans weren't foreign.) ก็ยังสื่อถึงความแบ่งแยกของคนตะวันตกที่มีต่อคนตะวันออกที่มีเพียง “พวกเรา” (us) ที่เป็นชาวอเมริกันส่วน “พวกเขา” (them) คือคนตะวันออก ตามความเห็นของผู้วิจัยนั้นการเลือกใช้ถ้อยคำเหล่านี้ของผู้ประพันธ์สื่อถึงแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมผ่านทางความคิดของเจสซีซึ่งเป็นตัวละครเอก ทั้งนี้การใช้คำเหล่านี้อาจส่งผลต่อผู้อ่านวรรณกรรมให้เข้าใจผิดว่าคนตะวันออกเป็นคนที่ประหลาดหรือคนต่างดาว

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังใช้คำที่มีความหมายลบบรรยายท่าทางของคีตาเพื่อจะสื่อให้เห็นว่าสิ่งที่คีตาพูดออกมานั้นไม่น่าเชื่อถือ เต็มไปด้วยอคติเพราะกิริยาท่าทางที่แสดงออกมาภายนอกของเธอนั้นทำให้ดูแล้วไม่น่าเชื่อถือ ในทางกลับกันผู้ประพันธ์ก็จะไม่บรรยายกิริยาอาการของเจสซีออกมาในทางลบเพราะต้องการสื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าสิ่งที่เจสซีพูดนั้นเป็นความจริงว่าคนอเมริกันเช่นเขาไม่ถือเป็นคนต่างดาวอันเป็นไปตามมุมมองของผู้ประพันธ์เพราะกิริยาท่าทางของเขาที่แสดงออกมานั้นดูเป็นผู้ใหญ่ มีเหตุผลซึ่งทำให้สิ่งที่เจสซีพูดออกมาดูน่าเชื่อถือมากกว่า คีตาซึ่งอาจจะมีผลให้ผู้อ่านเกิดความคิดคล้อยตามไปว่าคนอเมริกันไม่ใช่คนต่างชาติแต่ชาติที่ไม่ใช่อเมริกันถือเป็นคนต่างชาติ ประโยคที่เจสซีกล่าวสื่อให้เห็นถึงความคิดที่ว่าชาติอเมริกันเหนือกว่าชนชาติอื่นอยู่ตลอดเวลา

ตามความเห็นของผู้วิจัยแล้วแนวคิดบูรพาคตินิยมแสดงผ่านออกมาทางตัวละครเจสซีได้ชัดมาก ผู้ประพันธ์ได้พยายามทำให้เห็นว่าความคิดของเจสซีนั้นเป็นสัจธรรม (truth) ที่คนทั่วโลกต้องยอมรับและเชื่อตามความคิดดังกล่าวก็ยิ่งนำไปสู่การแบ่งฝ่ายมากยิ่งขึ้นไปอีก

เมื่อคีตาพาเจสซีและราชูไปดูอุทยานลับของเธอเจสซีก็รู้สึกว่าเป็นดินแดนที่แปลกประหลาดไม่เคยพบมาก่อนตามความคิดของเขา ดังนั้นเมื่อเขาเห็นรูปปั้นงูเห่ากำลังแผ่แม่เบี้ยจึงรีบเอามือไปแตะที่ลิ้นของรูปปั้นเพื่อจะได้สัมผัสกับความแปลกประหลาดนี้

Gita's secret garden was walled on all sides and overgrown with grass and vines. Two six-foot stone cobras reared out of cracked and empty water tanks. Their tongues protruded, their hoods were spread. Jesse, as he passed

one, reached out toward the tongue, then jerked back in case it suddenly came alive and spat venom at him. He wasn't taking any chances in this strange country.³⁵

ผู้ประพันธ์ได้บรรยายความรู้สึกของเจสซีที่มีต่อประเทศเนปาลว่า “เขาจะไม่ยอมทำอะไรเสี่ยง ๆ ในประเทศที่แปลกประหลาดเช่นนี้” คำว่า “ประเทศที่แปลกประหลาดนี้” (this strange country) หมายถึงประเทศเนปาลซึ่งก็คือประเทศตะวันออก ในสายตาของคนตะวันตกที่ยึดแนวคิดที่ถือว่ายุโรปเป็นศูนย์กลางนั้นจะมองว่าประเทศตะวันตกคือประเทศที่แท้จริง ผิดกับประเทศตะวันออกที่มีแต่ความแปลกประหลาดจุดนี้จึงน่าสนใจว่าเหตุใดผู้ประพันธ์จึงเลือกใช้คำว่า “ประเทศที่แปลกประหลาดนี้” ในการสื่อความเป็นตะวันออก ตามความเห็นของผู้วิจัยแล้วเป็นไปได้ว่าผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นชาวตะวันตกนั้นทราบเป็นอย่างดีว่าคนตะวันตกเกือบจะส่วนใหญ่มองว่าตะวันออกเป็นดินแดนอันแปลกประหลาดจึงเลือกใช้คำ (diction) ดังกล่าวเพราะเป็นที่เข้าใจกันดีในหมู่มนตะวันตกด้วยกันว่าคำดังกล่าวจะหมายถึงประเทศอื่นใดไปไม่ได้นอกจากประเทศตะวันออกเท่านั้น ด้วยเหตุที่คนตะวันตกมีภาพลักษณ์เกี่ยวกับคนตะวันออกอยู่ในใจอยู่แล้วผู้ประพันธ์จึงสื่อภาพของตะวันออกออกมาตามความเข้าใจของคนตะวันตกเพื่อให้เป็นที่เข้าใจของผู้อ่านและผู้ชมกลุ่มหลักซึ่งเป็นชาวตะวันตก

ผู้ประพันธ์ยังได้แสดงให้เห็นว่านอกจากคีตาจะมีนิสัยชอบดูถูกผู้อื่นแล้วก็ยังมีนิสัยเจ้าเล่ห์ชอบหลอกหลวงผู้อื่นอีกด้วยโดยกำหนดให้เธอโกหกเจสซีเรื่องปู่ของเธอ

“Right here in this garden,” she said, “my grandfather, who was a rajah and a great saint, was eaten by a tiger.” Dramatically she pointed to the spot in the corner beneath a tree.

Jesse looked at her in astonishment, Raju with suspicion.³⁶

(...) “This,” she said, “belonged to the tiger that ate my grandfather.”

³⁵ Ibid., p. 131.

³⁶ Ibid.

Again Jesse, despite himself, was impressed. He took it from her and studied it and did not hear Raju whisper to the girl, “You can’t fool me. I’ve heard that story a thousand times. But he doesn’t know that.”³⁷

การที่ราชูพูดว่า “เจ้าหลอกข้าไม่ได้หรอก” แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่คิตาเล่านั้นล้วนแต่เป็นเรื่องโกหกหลอกหลวงทั้งสิ้นสื่อว่าคนตะวันออกมีนิสัยเจ้าเล่ห์ ชอบหลอกหลวง เช่นเดียวกับที่ตินเคยเรียกลามะนอร์บูว่าเป็น “ชายแก่ที่ฉ้อฉลดวงโลก” (the old fraud) ดังนั้นเห็นได้ว่าตลอดทั้งเรื่องผู้ประพันธ์จะกำหนดให้การกระทำของตัวละครตะวันออกเป็นไปในแง่ลบเป็นส่วนใหญ่ส่วนการกระทำของคนตะวันตกจะออกมาในแง่บวก เช่น เป็นคนมีเหตุผล ไม่มีนิสัยโกหกหลอกหลวง

อย่างไรก็ตามการที่คิตาโกหกเช่นนั้นราชูซึ่งเป็นชาวตะวันออกนั้นได้ยินเรื่องนี้มานับพันครั้งแล้วจึงไม่หลงเชื่อเธอแต่เจสซีซึ่งเป็นชาวตะวันตกและไม่เคยได้ยินเรื่องนี้มาก่อนก็สามารถใช้ปัญญาของตะวันตกไตร่ตรองเรื่องดังกล่าวและรู้ว่านี่เป็นเรื่องโกหกสะท้อนให้เห็นการนำเสนอความเหนือกว่าของตะวันตกทั้งในด้านวิทยาการเทคโนโลยีและในด้านความคิด

Jesse held the tooth up. “Your grandfather must have been pretty tough if the tiger lost this on him.”

For a moment there was a standoff, and Jesse wondered how she would take it, as a joke or an insult; then she smiled and took the necklace back.³⁸

ผู้ประพันธ์ได้แสดงให้เห็นว่าเจสซีซึ่งเป็นชาวตะวันตกนั้นมีเหตุผลและปัญญามากพอที่จะไม่ถูกหลอกโดยคิตาซึ่งเป็นชาวตะวันออกที่มีนิสัยชอบโกหกหลอกหลวงผู้อื่นโดยจะเห็นได้จากประโยคที่เจสซีพูดว่า “ปู่ของเธอต้องหนักเหนียวแน่ ๆ ถ้าเจ้าเสือกินเขาแล้วฟันหลุด” ประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเจสซีเป็นคนที่รู้จักใช้เหตุผลพิจารณาว่าสิ่งที่ตนได้ยินได้ฟังนั้นเชื่อถือได้หรือไม่ ไม่ใช่ว่าเชื่ออะไรง่ายจนเกินไปเพราะเจสซีคงไม่ไร้เดียงสาเกินที่จะไม่รู้ว่าเขี้ยวของเสือนั้นแข็งแรงกว่าหน้ของมนุษย์หลายเท่าตัว

³⁷ Ibid., p. 135.

³⁸ Ibid., p. 132.

ต่อมาทั้งหมดก็ได้เดินทางกลับราชอาณาจักรภูฏานทางเครื่องบิน ผู้ประพันธ์ได้บรรยายถึงความด้อยพัฒนาที่เต็มไปด้วยความแปลกประหลาดของประเทศโลกที่สามตามสายตาของคนตะวันตกอย่างตื่นเห็นได้ชัด เช่น บรรยายว่าเครื่องบินเล็ก มีเครื่องยนต์เครื่องเดียว

Nothing that Dean had anticipated had prepared him for flight in the mountains. It was a small, single-engined aircraft with the words *Royal Bhutan* on the fuselage in maroon. When the pilot invited him into the cockpit, he could not believe the altimeter.³⁹

ความคิดของดินที่ว่าเครื่องบินนี้เล็ก มีเครื่องยนต์เครื่องเดียวแสดงให้เห็นว่าเขาไม่มั่นใจในความปลอดภัยของเครื่องบินโดยสารลำนี้เลยว่าจะสามารถพาเขาไปถึงจุดหมายปลายทางได้โดยสวัสดิภาพหรือไม่ซึ่งสะท้อนอยู่ในความคิดของเขาที่ว่า “ดินไม่เชื่อมั่นเท่าใดนัก” (...he could not believe the altimeter.)

ดินนั้นมีทัศนคติอันเต็มไปด้วยอคติต่อตะวันออกอย่างเห็นได้ชัดโดยจะเห็นได้จากการที่เขาไม่เชื่อว่าเครื่องบินลำเล็ก ๆ เช่นนั้นจะสามารถลงจอดที่ใดได้

On the way back, Dean looked out.
Land? Land where? All he could see was mountain.⁴⁰

ทั้งนี้ก็เป็นเพราะดินมองไม่เห็นลานบินแบบของตะวันตกแต่กลับเห็นแต่ภูเขาเต็มไปหมดและยังพบว่าสนามบินของที่นี่ก็คือทุ่งหญ้าที่มีกระท่อมหลังหนึ่งตั้งอยู่ภายในมีผู้ชายเพียงคนเดียวทำหน้าที่เป็นทั้งเจ้าหน้าที่ศุลกากรและกองตรวจคนเข้าเมือง

The runway was a strip of grass. Customs and Immigration was a man in a robe in his hut. Then they were off, in a bullock cart, heading north into

³⁹ Ibid., p. 141.

⁴⁰ Ibid., p. 142.

the hills, an American and his son, two monks, a Lama, a nun, two Nepalese children, and a monkey. The road was no more than pebbles. A mountain stream gurgled. Giant yaks peered at them from rhododendron bushes, then snuffled away uninterested. An occasional bullock cart trundled past.⁴¹

ทางวิ่งเป็นหญ้าแทนที่จะเป็นคอนกรีตแบบทางวิ่งของประเทศตะวันตก เจ้าหน้าที่ศุลกากรและกองตรวจคนเข้าเมืองก็มีเพียงชายคนเดียวใส่ชุดเสื้อคลุมยาวอยู่ในกระท่อมแทนที่จะเป็นเจ้าหน้าที่สวมเครื่องแบบที่มีตราบ่งบอกว่าเป็นเจ้าหน้าที่จริง ๆ หรือเป็นตึกสำนักงานที่ได้มาตรฐานพอที่จะยอมรับได้ว่าเป็นด้านศุลกากรและกองตรวจคนเข้าเมืองจริงๆ ในสายตาของคนตะวันตก นอกจากนี้ยานพาหนะที่นำเขาไปยังที่พักก็ไม่ใช่รถยนต์แต่เป็นเกวียนเทียมวัวอันเป็นพาหนะที่ล้าหลังเป็นอย่างมากในสายตาของคนตะวันตกเพราะเป็นสิ่งที่ใช้กันในสมัยโบราณที่ยังไม่มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีเท่าสมัยปัจจุบันที่มีรถยนต์ใช้กันแล้ว นอกจากนี้ถนนก็ไม่ใช่ถนนลาดยางแต่เป็นทางที่มีแต่ก้อนกรวดขรุขระเต็มไปหมด ภาพที่ผู้ประพันธ์บรรยายนี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าประเทศตะวันออกนั้นสำหรับคนตะวันตกแล้วถือว่ายังล้าหลังอยู่มาก ภาพดังกล่าวนี้สอดคล้องกับคำบรรยายของผู้ประพันธ์ที่ว่ากาฐมาณฑุคือโลกที่สามอันแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ยอมรับว่าสิ่งที่ตนกล่าวมาตั้งแต่ต้นนั้นคือการให้ภาพความล้าหลังของประเทศตะวันออก

Dean saw a baby tied into the saddlebag of a horse, like a Seattle kid strapped into a bicycle chair, and as they went ever northward and ever upward, he realized that he was feeling homesick, but not for Seattle. Seattle was lost in time and distance. He realized that such was the human ability to adapt, he was homesick for Kathmandu--and after only two nights in the place. Because at least Kathmandu was a town. At least Kathmandu was in the Third World. This place was another planet.⁴²

ดินได้เปรียบเทียบเด็กชาวตะวันออกที่ถูกผูกติดกับอานม้ากับเด็กชาวตะวันตกที่ถูกผูกมัดกับเบาะจักรยาน ภาพอันขัดแย้งนี้ได้สื่อถึงความแตกต่างในแง่ของเทคโนโลยีของชาติตะวัน

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid., pp. 142-143.

ออกและชาติตะวันตกอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ อานม้าเป็นสัญลักษณ์ของความล้าหลังหรือความด้อยพัฒนาเพราะเป็นสิ่งที่คนในสมัยโบราณใช้ในการเดินทางคมนาคมกันเพราะสมัยก่อนยังไม่มี การประดิษฐ์รถยนต์แต่จักรยานเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการเพราะเป็น สิ่งประดิษฐ์ที่มีความซับซ้อนกว่าอานม้าในขณะเดียวกันก็ใช้งานได้สะดวกและดีกว่าด้วยภาพ เปรียบเทียบนี้จึงสื่อถึงความล้าหลังของตะวันออกและความเจริญของตะวันตก

เมื่อตื่นต้องประสบกับความไม่สะดวกสบายของประเทศด้อยพัฒนาตามความคิด ของเขาเช่นนี้ก็ทำให้ตื่นเริ่มรู้สึกอึดอัดและอดคิดไม่ได้ว่าที่พักในกาฐมาณฑุยังดีกว่านี้ อย่างไรก็ตาม ผู้ประพันธ์ก็ยังกำหนดให้ตื่นมองว่ากาฐมาณฑุเป็นโลกที่สามอยู่ดีอันเป็นคำที่ ผู้ประพันธ์ใช้ซ้ำหลายครั้ง (clichés) เพื่อเน้นถึงความด้อยพัฒนาของตะวันออก เช่น ใน ตอนที่เจสซีถูกแย่งเกมกตและได้ใช้คำว่าโลกที่สามเรียกเมืองกาฐมาณฑุ สภาพของเมืองกาฐ มาณฑุสำหรับตื่นแล้วยังด้อยพัฒนามากจึงได้ใช้คำว่าโลกที่สามเรียกเมืองดังกล่าวเพื่อสื่อถึงความ คิดอันอยู่ในจิตใจสำนึกของตื่นที่ว่าตะวันออกด้อยกว่าตะวันตกและตื่นก็พบที่ชนบทที่ยังเลวร้าย และล้าหลังกว่าเมืองกาฐมาณฑุเสียอีกเพราะจะหาสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ ไม่ได้เลยแถมยังต้อง เป็นกังวลกับความปลอดภัยของเครื่องบินเสียอีกเขาจึงเรียกดินแดนนี้ว่า “ดาวดวงอื่น” (another planet) ซึ่งหมายถึงเป็นโลกอื่นที่ด้อยพัฒนาอย่างมากที่ไม่น่าเชื่อว่าจะมีอยู่จนเขาไม่ อาจเรียกโดยใช้คำว่า world ได้ ทั้งคำว่า “โลกที่สาม” และ “ดาวดวงอื่น” ก็ใช้หมายถึง ประเทศตะวันออกที่ยังคงด้อยพัฒนาอยู่ตามสายตาของชาวตะวันตกซึ่งเหตุที่ตื่นซึ่งเป็นชาวตะวัน ตกสามารถมองและนิยามตะวันออกให้มีความหมายดังกล่าวได้ก็เพราะตื่นเชื่อว่าตนมีความเหนือ กว่าคนตะวันออกในทุกๆ ด้านอันสอดคล้องกับแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันออกคือความเป็น อื่น (other) ที่ไม่ใช่พวกของตะวันตกและยังช่วยให้คำจำกัดความแก่ตะวันตกในฐานะที่เป็น ภาพ ความคิด บุคลิกลักษณะ ประสบการณ์ที่แตกต่างเมื่อเปรียบกับตะวันออก

(...) and one of its deepest and most recurring images of the Other. In addition, the Orient has helped to define Europe (or the rest) as its contrasting image, idea, personality, experience.⁴³

⁴³ Edward W. Said, *Orientalism*, pp. 1-2.

เนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้เป็นวรรณคดีหลักหนี่ที่มีลักษณะมุ่งให้ความบันเทิงเป็นหลักตามสูตรของวัฒนธรรมชนนิยมที่มีวัตถุประสงค์หลักในการผลิตคือเอาใจตลาดซึ่งก็คือชาวอเมริกัน ดังนั้นเพื่อที่จะทำให้ผู้เสพวรรณกรรมเกิดความรู้สึกสนใจและพอใจจำเป็นจะต้องสร้างสิ่งที่ตรงกับใจของผู้เสพเพื่อให้เกิดการยอมรับและบริโภคสินค้าตัวนี้

นอกจากนี้เนื่องจากในฐานะที่ผู้ประพันธ์เองก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นก็ย่อมจะได้รับอิทธิพลจากสังคมที่ตนอาศัยอยู่ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ชนบประเพณี ศาสนา ปรัชญา หรือการเมือง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ย่อมมีส่วนกำหนดโลกทัศน์และชีวทัศน์ของเขา ดังนั้นแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้ก็ น่าจะเกิดจากการที่สังคมอเมริกันส่วนใหญ่เองก็มีแนวคิดดังกล่าว ไม่น่าจะเกิดจากความคิดของผู้ประพันธ์แต่เพียงผู้เดียว

เมื่อเจสซีมาถึงวัดในภูฏานและได้พบกับเหล่าสามเณรที่กำลังเล่นลูกบอลอยู่เขาก็ไม่กลัวแต่กลับเดินเข้าไปหาสามเณรเหล่านั้นอีก

Jesse dropped Dean's hand and slowly began to walk toward them, with Raju a pace behind and Gita in the rear, and Dean remembered the day he and Lisa went to see Jesse in his new school. They had watched through the fence and had seen a big kid come up and push Jesse. Lisa had started forward, but Dean had pulled her back, just as Jesse hit the kid in the belly and walked on. He was his father's son ; he knew how to deal with bullies, and now here he was, half a world away from home, walking toward fifty strangers in robes without so much as a backward glance.⁴⁴

ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “คนแปลกหน้า 50 คน” (fifty strangers) ในการกล่าวถึงเหล่าสามเณรชาวตะวันออก คำว่า “คนแปลกหน้า” (strangers) นี้สื่อถึงความแตกต่างระหว่างตะวันตกและตะวันออกที่ต่างฝ่ายต่างก็มองว่าอีกฝ่ายเป็นคนแปลกหน้า จุดนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้ประพันธ์แสดงความแตกต่างระหว่างมนุษย์จากลักษณะทางกายภาพ ไม่ว่าจะป็นสีผิว สีผม

⁴⁴ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 145.

ภาษา เป็นต้น การใช้ความแตกต่างทางกายภาพมีการผันแปรไปตามเชื้อชาติและบริบททางสังคม (social context)

ในนวนิยายเรื่องนี้จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้ใช้คำว่า “แปลกประหลาด” (strange) ในการบรรยายตะวันออกมาอย่างสม่ำเสมอ เช่น คำว่า “สถานที่ที่แปลกประหลาด” (a strange place), “ประเทศที่แปลกประหลาดเช่นนี้” (this strange country) หรือคำอื่นแต่ความหมายในทางเดียวกัน เช่น “ต่างชาติ” (foreign) “ดาวดวงอื่น” (another planet) หรือ “โลกที่สาม” (The Third World) ซึ่งใช้ถึงสองครั้ง ดังนั้นตามความเห็นของผู้เขียนวิทยานิพนธ์การที่ผู้ประพันธ์ใช้คำดังกล่าวในการบรรยายตะวันออกอยู่อย่างสม่ำเสมอที่น่าจะสะท้อนอย่างชัดเจนถึงความคิดอันอยู่ในจิตใต้สำนึกของคนตะวันตกที่ว่าคนตะวันออกนั้นแปลกประหลาดและแตกต่างจากตน และเนื่องจากตะวันตกมองว่าตะวันออกนั้นแปลกและแตกต่างตะวันตกจึงได้ให้คำจำกัดความตัวตนของตนว่าเป็นมนุษย์ที่มีความปกติ ไม่มีลักษณะที่แปลกประหลาดเช่นเดียวกับตะวันออกโดยจะเห็นได้จากที่เมื่อตื่นมองไม่เห็นถึงความเหมือนกันระหว่างตะวันตกและตะวันออกดังเช่นที่เขาเห็นจากเครื่องบิน สนามบิน และยานพาหนะต่างๆ เขาก็ด่วนสรุปทันทีว่าคนเหล่านี้แปลกและแตกต่างไปจากคนตะวันตกโดยเป็นการตัดสินความแตกต่างจากวัตถุภายนอกแต่ไม่ยอมมองเข้าไปที่ธรรมชาติภายในใจของมนุษย์ว่าล้วนมีลักษณะที่เหมือนกันทั้งสิ้น

การบรรยายถึงความแปลกประหลาดที่เข้าใจได้ยากยังปรากฏอยู่ต่อไปเมื่อตื่นได้เห็นมณฑลที่พระภิกษูกำลังทำ

He stopped at a portico, where three monks were crouched over a table. Dean had never seen such intricacy. The mandala was six feet in diameter, a giant, multicolored jigsaw made of sand, symmetrical it seemed to the nearest grain. The oldest monk delicately picked out a pinch of red sand from one of a group of pots, held it between thumb and forefinger, then placed it in the pattern and smoothed it over.⁴⁵

⁴⁵ Ibid., p. 146.

ผู้ประพันธ์ได้บรรยายถึงความรู้สึกของตินว่า “ตินไม่เคยเห็นสิ่งที่สลับซับซ้อนเช่นนี้มาก่อน” (Dean had never seen such intricacy.) ประโยคนี้แสดงถึงมุมมองของตะวันตกว่าคนตะวันตกนั้นมองว่าความเป็นตะวันออกแปลกประหลาด ยากที่จะเข้าใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนตะวันตกนั้นมีการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างชาติตนและชาติตะวันออก

ลามะนอร์บูได้จัดห้องให้ กับคิตา เจสซี ราชู ส่วนตินนั้นพอมมาถึงห้องพักของตนก็ได้ออกไปเดินเล่นที่สนามและเห็นลามะดวลทางตรรกะกัน ตินได้ประคารมกับลามะหนุ่มผู้หนึ่งจนตนรู้สึกไม่พอใจและทนไม่ได้จึงได้กล่าวคำสบถออกมา

The monk smiled again and turned away. Dean slapped his left hand on his biceps and snapped his fingers. There, he said to himself. There's a hand signal for you, an all-American fuck-you signal.⁴⁶

เห็นได้ว่าในวรรณกรรมเรื่องนี้ผู้ประพันธ์ได้ใช้คำว่า “ชาวอเมริกัน” (American) เช่น “ฉันเป็นคนอเมริกัน” (I'm American.), “...คนอเมริกันไม่ใช่คนต่างชาติ” (...that Americans weren't foreign.) และในฉากนี้คือคำว่า “ชาวอเมริกันทั้งหลาย” เพื่อสื่อให้เห็นว่าความเป็นคนอเมริกันนั้นหมายถึงเอกลักษณ์เพียงหนึ่งเดียวที่ทำให้ชาติตนแตกต่างจากคนชาติอื่น มีสัญลักษณ์ที่ชาวอเมริกันทั้งหลายใช้กันแต่คนตะวันออกไม่ได้ใช้สัญลักษณ์ในลักษณะเดียวกันกับชาวอเมริกัน นี่ก็เป็นความแตกต่างระหว่างชาติตะวันตกของผู้ประพันธ์และชาติตะวันออก

การแสดงว่าตะวันตกมีอารยธรรมที่สูงส่งกว่าตะวันออกนั้นปรากฏให้เห็นตั้งแต่ตอนที่พระภิกษุชอมปาและลามะนอร์บูเดินทางไปถึงประเทศสหรัฐอเมริกาโดยผู้ประพันธ์ได้ทำให้ตัวละครพระภิกษุชอมปาผู้ซึ่งมาจากประเทศตะวันออกรู้สึกตื่นเต้นและประทับใจกับอารยธรรมอันสูงส่งของสหรัฐอเมริกา

Chompa's first impression as he scanned the crowds in the Arrivals Hall was of bewildering variety :...⁴⁷

⁴⁶ Ibid., pp. 149-150.

⁴⁷ Ibid., p. 26.

เมื่อพระภิกษุชอมปากำลังจะเดินเข้าประตู ๆ ก็ส่งเสียงได้พร้อมกับเปิดออกเองโดยอัตโนมัติซึ่งยิ่งทำให้เขารู้สึกตื่นเต้นและประทับใจในเวลาเดียวกัน

(...) so that he would be the first to step into America. Then he blinked, startled as the glass wall hissed and parted without a hand touching it...⁴⁸

เมื่อพระภิกษุเท็นซินชี้ให้เห็นสิ่งที่เรียกกันว่าลานจอดรถพระภิกษุชอมปากก็ยิ่งเก็บความตื่นเต้นของตนไว้ไม่อยู่จนถึงกับต้องรีบมองลอดหน้าต่างออกไปดูพร้อมกับเปลือปากเพราะความรู้สึกที่ระงับไว้ไม่อยู่แต่เมื่อจุกคิดได้ว่าตนกำลังอ้าปากอยู่ซึ่งลามะนอร์บูอาจไม่พอใจกับการกระทำเช่นนี้พระภิกษุชอมปากจึงรีบหุบปากจนเปลือกตัดสินของตัวเอง

(...), and Tenzin was through, bowing and saying welcome and pointing to something called a parking lot...

Chompa's brain could not take in the sights through the windows. He grew uncomfortably aware of Lama Norbu's disapproval and realized that his mouth was open and his tongue limp on his bottom lip. Open your mouth and catch mosquitoes. He clamped it shut so fast that he bit his tongue.⁴⁹

การที่ผู้ประพันธ์บรรยายภาพของพระภิกษุชอมปากว่ามีอาการตื่นเต้นและประทับใจมากในความเจริญก้าวหน้าของตะวันตกตามทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนั้นก็เพราะผู้ประพันธ์คิดว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในประเทศที่ด้อยพัฒนาซึ่งมีเทคโนโลยีที่ล้าหลังกว่าเมื่อได้มาเยือนประเทศที่เจริญกว่ามีเทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่าย่อมจะต้องรู้สึกตื่นเต้นและประทับใจเป็นอย่างมาก นอกจากนี้การบรรยายว่าพระภิกษุชอมปากรู้สึกตื่นเต้นกับสิ่งที่เรียกว่าลานจอดรถจนต้องมองลอดหน้าต่างออกไปดูก็เป็น การแสดงมุมมองที่เต็มไปด้วยอคติต่อตะวันออกของผู้ประพันธ์ที่มองว่าตะวันออกมีนิสัยที่เต็มไปด้วยความสงสัยที่ไม่มีในคนตะวันตกดังประโยคที่ว่า “สมองของพระภิกษุชอมปากไม่อาจจะควบคุมสายตามิให้มองลอดหน้าต่างออกไปได้ ท่านรู้สึกกังวลเกรงว่าลามะนอร์บูไม่ชอบ

⁴⁸ Ibid., p. 27.

⁴⁹ Ibid.

ใจที่ท่านเปลือยปากจนเห็นลิ้นแฉะอยู่ที่ริมฝีปากล่าง” แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์พยายามสื่อว่า คนตะวันตกมีนิสัยที่ช่างสงสัยผ่านตัวละครพระภิกษุซอมปาซึ่งทำให้ดูว่าเป็นตัวละครที่ดูตลก เป็นๆ ไม่ใช่ภาพของนักบวชที่สงบ สාරมน่าเคารพ

เมื่อผู้ประพันธ์บรรยายถึงอาการที่ไม่เคยเห็นทางด่วนมาก่อนของพระภิกษุซอมปา จึงต้องเปรียบเทียบทางด่วนกับสิ่งเก่าๆ ที่ตนรู้จักเพื่อให้เป็นการง่ายขึ้นที่จะทำความเข้าใจในสิ่งใหม่ที่ตนไม่รู้จักนี้ก็ยังแสดงถึงความล้าหลังของประชากรในโลกที่สามที่มีอยู่ในตัวพระภิกษุซอมปา ตามที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อมายังผู้อ่าน

The freeways, as Tenzin called them, swooped over bridges and across water, joining up and separating again like so many ant trails, but with cars speeding along them. And the buildings were surely a mirage, some kind of optical illusion, like a mandala only without symmetry.⁵⁰

การที่ผู้ประพันธ์บรรยายกิริยาอาการของคนในประเทศด้อยพัฒนาให้มีลักษณะ เช่นนั้นก็เนื่องมาจากผู้ประพันธ์คิดว่าในความเป็นจริงก็เป็นเช่นนั้นจริง ๆ ทำให้มักจะบรรยายถึง เทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้ากว่าของชาติตะวันตกและชาวตะวันตกทุกคนจะต้องรู้สึกประทับใจและตื่นตื้นตันจนวางตัวไม่ถูกเมื่อได้มาพบและมักจะเปรียบเทียบสิ่งที่ชาวตะวันตกไม่เคยพบเห็นมาก่อนนี้กับสิ่งที่ตนคุ้นเคยเป็นอย่างดีเพื่อจะได้เข้าใจในสิ่งที่ไม่เคยพบเห็นนี้ได้ดียิ่งขึ้น เช่น การเปรียบว่าเส้นทางของทางด่วนนั้นเหมือนกับทางเดินของมดแต่ต่างกันตรงที่มีรถขับอยู่ข้างบน หรือการเปรียบว่าตึกเหล่านั้นก็เหมือนกับวังมณฑลในสังคมตะวันตกเพียงแต่ไม่มีความสมมาตร แต่ผู้ประพันธ์จะไม่เคยบรรยายเจสซีหรือดินซึ่งเป็นชาวตะวันตกให้มีลักษณะอาการเช่นนี้เลย เช่น ตอนที่ดินมาถึงประเทศเนปาลเป็นครั้งแรกความรู้สึกแรกที่บังเกิดขึ้นในใจคือความผิดหวัง ตรงกันข้ามกับพระภิกษุซอมปาที่ความรู้สึกครั้งแรกคือความรู้สึกตื่นตื้นตันประทับใจที่ได้พบเจอสิ่งที่ไม่เคยเห็นมาก่อนและไม่มีในประเทศของตน

First impressions were a disappointment. Dean had expected something alien. He'd seen the commercials and enough travelogues. At worst he

⁵⁰ Ibid.

expected squalor, at best something exotic, but Kathmandu Airport at night could have been Cincinnati. Clouds hid the Himalayas, and all he could see from the taxi on the way to the hotel was the occasional twinkling light.⁵¹

อีกทั้งดินยังคิดว่าตนเองอาจเดินหลงไปในซอยที่มีแกะหมอมโซ่คนหนึ่งกำลังเฝ้าดูเขาอยู่ตามทางเดินที่แฉะแฉะไปด้วยน้ำและยังคิดเกี่ยวกับตะวันออกในแง่ลบว่าตีกรามบ้านช่องในตะวันออกเหมือนกับค่ายเอาชีวิตซ์ของนาซี

(...) but if he had known that he would be wandering up an alley watched by a couple of scrawny goats, alongside a stream trickling God knows what obscenities, then maybe he'd have thought twice...and the building he was being led to looked like something out of Auschwitz.⁵²

การต้อนรับก็ไม่มีพิธีรีตองหรือมีเสมียนคอยต้อนรับ พระภิกษุพาพวกเดินเดินไปตามเฉลียงที่แคบและเรียงรายไปด้วยประตูเล็ก ๆ สีส้มเงินที่เขาจำได้ว่าเป็นกุฏิของพระภิกษุ

Reception was a table and a desk but no clerk and no formalities. The young monks led them along a narrow corridor, dotted with small blue doors, and Dean remembered that they called monks' room cells, didn't they?⁵³

เหล่านี้คือสภาพของความด้อยพัฒนาของประเทศตะวันออกตามสายตาของดินที่เป็นชาวตะวันตก เช่น ทางเดินก็ไม่ใช้ทางคอนกรีตแต่กลับเต็มไปด้วยน้ำที่สกปรก การต้อนรับก็ไม่ได้ทำอย่างเป็นทางการเหมือนอย่างตะวันตกที่จะมีเสมียนคอยออกมาต้อนรับขับสู้อย่างดี นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังได้แสดงถึงความเหนือกว่าของชาติตะวันตก กล่าวคือ ดินไม่รู้สีที่ต้นเต็นหรือประทับใจในสิ่งที่พบเห็นในประเทศตะวันออกเพราะรู้ดีเกือบจะทุกอย่างเกี่ยวกับตะวันออกโดยการรู้จักที่จะสังเกตเอาเอง เช่น ดินทราบอยู่แล้วว่าประตูเล็ก ๆ สีส้มเงินนั้นคือกุฏิของ

⁵¹ Ibid., pp. 110-111.

⁵² Ibid., p. 111.

⁵³ Ibid.

พระภิกษุเพราะฟังจากที่คนตะวันออกคุยกัน และได้แสดงความด้อยกว่าของชาติตะวันออกในแง่ของความรู้ที่ไม่สามารถรู้ได้เองว่าสิ่งไหนคืออะไร เช่น พระภิกษุซอมปาที่ทั้งตื่นเต้นและทั้งในสิ่งที่เห็นและต้องให้ผู้อื่นบอกว่สิ่งที่ตนเห็นคืออะไร

การแสดงว่าประเทศตะวันออกด้อยกว่าประเทศตะวันตกทั้งในทางเทคโนโลยีนั้นจะเห็นได้จากตอนที่ผู้ประพันธ์บรรยายความคิดของดินที่มีต่อห้องพักกว่าแยะเพียงใดในสายตาของคนตะวันตก ดินมองข้ามไปข้างในเห็นหลอดไฟที่ปราศจากสิ่งใดห่อหุ้ม แสงไฟหรือจนวนจะดับเพียงก็เป็นเพียงเหล็กแคบ ๆ ดูล้ำล้ากับโคงศพ โถเคลือบในห้องน้ำก็มีรอยร้าวอยู่

Dean looked in and saw a single naked lightbulb flickering uncertainly, two narrow iron beds with mattresses that looked like slabs out of a morgue. The lavatory was “en-suite,” a cracked enamel bowl. There was a small window with shutters overlooking a courtyard.⁵⁴

จุดนี้เป็นการบรรยายให้เห็นถึงความไม่เจริญของประเทศตะวันออก กล่าวคือหลอดไฟที่ไม่มีสิ่งใดห่อหุ้มมีนัยยะว่าควรจะมีอะไรมาห่อหุ้มให้เหมือนกับที่ประเทศตะวันตกที่ตื่นอยู่มี แสงไฟที่หรือจนวนจะดับก็สื่อนัยยะว่าด้อยกว่าเมื่อเทียบกับแสงไฟอันสว่างไสวในประเทศตะวันตก เพียงแคบ ๆ สองเตียงที่ทำด้วยเหล็กที่เมื่อเทียบกับเตียงที่ทำด้วยฟูกที่นอนอันหนานุ่มใหญ่ของตะวันตกก็เปรียบเหมือนโคงศพอันเป็นการเปรียบเทียบในแง่ลบที่สื่อถึงความด้อยพัฒนาของตะวันออกซึ่งเป็นการมองของคนตะวันตกที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในการตัดสินทุกสิ่ง นอกจากนี้ในห้องน้ำยังมีโถเคลือบที่มีรอยร้าว (a cracked enamel bowl) อันสื่อถึงความด้อยพัฒนาของตะวันออกอย่างเห็นได้ชัดเพราะโถที่อยู่ในสภาพที่ควรจะเป็นใหม่ได้แล้วเช่นนี้ก็กลับยังใช้อยู่ในสังคมตะวันออก หน้าต่างที่มีก็เป็นบานเล็ก ๆ หนึ่งบานแทนที่จะเป็นหน้าต่างบานใหญ่ที่แสงสามารถส่องเข้ามาเต็มที่มากกว่า ทั้งหมดนี้ก็คือความเป็นตะวันออกในลักษณะที่ด้อยกว่าความเป็นตะวันตกที่ผู้ประพันธ์ได้สื่อให้เห็นไว้ทั้งสิ้น ในสายตาของคนตะวันตกแล้วความไม่สะดวกสบายต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากความไม่เจริญของประเทศตะวันออก ไม่ว่าจะเป็นการต้อนรับที่ไม่เหมือนการต้อนรับ ห้องน้ำที่แทบจะไม่ใช่ห้องน้ำ หลอดไฟที่แทบจะไม่ใช่หลอดไฟ เพียงนอนที่แทบจะไม่ใช่เตียงนอน หรือห้องนอนที่ไม่ต่างจากกรงขัง

⁵⁴ Ibid.

ดินได้ชำเลื่องมองเจสซึ่งอย่างอย่างวิตกว่าเจสซึ่งจะรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับห้องขังเล็กแห่งหิมาลัยแต่เขาก็หายกังวลเพราะเจสซึ่งวิ่งไปที่เตียง กระโดดโลดเต้นอย่างคึกคะนอง

Dean glanced anxiously at Jesse to see how he was taking this idea of a Himalayan cell block,...⁵⁵

แม้ว่าพระภิกษุจะบอกแล้วว่านี่เป็นห้องพักที่ดีมากแต่ดินซึ่งเป็นชาวตะวันตกก็กลับไม่รู้สึกเช่นนั้นอยู่ดีเพราะเขารู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่าที่นี่เต็มไปด้วยความไม่เจริญ ในขณะที่ชาวตะวันออกรู้สึกว่าห้องนอนเล็กๆ เช่นนี้คือห้องที่ดีที่สุดแล้วแต่สำหรับชาวตะวันตกแล้วห้องนอนที่แท้จริงควรมีความน่าอยู่มากกว่านี้ ไม่ใช่ห้องแคบๆ เช่นนี้ดินจึงเปรียบห้องเล็กๆ โทมรมๆ เช่นนี้ว่าเหมือนกับห้องขังเล็กๆ ของนักโทษที่ไม่จำเป็นต้องได้รับความสะดวกสบายมากและสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะได้อยู่ในห้องเช่นนี้เป็นการลงโทษ ดังนั้นการที่คนตะวันออกรู้สึกว่าห้องพักเช่นนี้เป็นห้องที่ดีที่สุดได้นั้นก็เป็นการสื่อให้เห็นถึงความด้อยพัฒนาของคนตะวันออกรู้สึกอย่างชัดเจนที่มองว่าสิ่งที่เลวร้ายที่สุดสำหรับคนตะวันตกเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตนซึ่งสอดคล้องกับที่ซาอิดได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดบูรพาคตินิยมเป็นแนวคิดที่แสดงถึงความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกในแง่ของความเหนือกว่าของตะวันตกที่มีต่อตะวันออกที่ด้อยกว่าที่คงทนถาวรยากต่อการเปลี่ยนแปลง

If the essence of Orientalism is the ineradicable distinction between Western superiority and Oriental inferiority, then we must be prepared to note how in its development and subsequent history Orientalism deepened and even hardened the distinction.⁵⁶

ในขณะที่ดินกำลังเอาของออกจากกระเป๋าเขาก็เริ่มทำใจได้และคิดว่าตนไม่หวังจะได้รับความสะดวกสบายเหมือนอย่างในสหรัฐอเมริกาซึ่งจะเห็นได้จากคำพูดของเขาที่ว่า “ไม่ได้หวังว่าจะมีอ่างน้ำวนหรือบาร์เหล้า” เพราะเขาคิดว่าการไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายเช่นนี้คือ

⁵⁵ Ibid., p. 112.

⁵⁶ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 42.

ลักษณะของประเทศด้อยพัฒนาแต่ก็ยังคิดบ้างเหมือนกันว่าอย่างน้อยถ้ามีไม้แขวนเสื้อสำหรับแขวนเสื้อโค้ทของเขาก็ยังดี

He got up and began to unpack, wondering what they did for cupboards here. He hadn't expected a jacuzzi or a mini-bar, but maybe a wire coat hanger....⁵⁷

การที่ตื่นแอบหวังว่าน่าจะมีไม้แขวนเสื้อสักอันในสถานที่เช่นนี้ก็แสดงถึงความคิดที่ว่าในสายตาของดินซึ่งเป็นชาวตะวันตกนั้นประเทศตะวันออกมีแต่ความล้าหลังถึงขนาดที่ชาวตะวันตกไม่อาจมองเห็นความเจริญได้เลยแม้สักนิดและโดยเฉพาะการที่ตื่นคิดเช่นนั้นกับไม้แขวนเสื้ออันเป็นเครื่องใช้ไม้สอยที่ธรรมดา มากก็ยิ่งแสดงถึงความด้อยพัฒนาเป็นอันมากของคนตะวันออกตามสายตาของคนตะวันตก

ย้อนกลับไปตอนที่พระภิกษุขอมปาได้เล่าให้ลามะนอร์บูฟังว่าตนฝันว่าลามะดอร์เจได้นุ่งกางเกงยีนส์มาหาตนเพื่อพาตนไปยังสถานที่ที่ลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิด

“Jeans?” he said. “He was wearing jeans?”

“Oh, yes,” Tenzin said, chuckling. “When in Rome, do as the Romans do. It's a Western saying.”⁵⁸

จากการที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลามะเท็นซินพูดว่า “เข้าเมืองตาหลิ่วก็ต้องหลิ่วตาตาม” นั้นมีนัยยะว่าในเมื่อตะวันออกเป็นฝ่ายที่เข้ามาในตะวันตกเองเหมือนอย่างทีลามะดอร์เจต้องการที่จะกลับชาติมาเกิดเป็นคนตะวันตกก็สมควรที่จะต้องปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมตะวันตก ดังนั้นผู้ประพันธ์จึงได้กำหนดให้ลามะดอร์เจสวมกางเกงยีนส์อันเป็นเครื่องแต่งกายของตะวันตกและเหมาะสำหรับผู้ที่ยังไม่ตัดซึ่งทางโลกแทนที่จะให้นุ่งห่มผ้าคลุมของลามะที่เป็นเครื่องแต่งกายของตะวันออกที่เรียบง่ายเหมาะสำหรับพระภิกษุผู้ที่สละแล้วซึ่งทางโลก

⁵⁷ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 111.

⁵⁸ *Ibid.*, p. 28.

อันแสดงให้เห็นว่าตะวันออกได้ยอมรับความเป็นตะวันตกไว้โดยศิโรราบซึ่งก็เท่ากับยอมรับว่า
ตะวันตกเหนือกว่าจึงได้รับวัฒนธรรมการแต่งกายของตะวันตก

การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลามาเตอร์เจสวมกางเกงยีนส์ก็สามารถสื่อถึงและเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เจสซีเลือกที่จะอยู่ในตะวันตกแทนที่จะเป็นตะวันออกดังจะวิเคราะห์ในตอนต่อไป

เมื่อพระภิกษุเห็นชินได้พบกับลามะนอร์บูและพระภิกษุชอมปากก็ได้พาทั้งสองไป
เที่ยวชมเมือง เช่น พาไปดูลานจอดรถ ทางด่วน อาคารสูงระฟ้าสเปซ นีตเดิ้ล อ่างพุเก็ต
ชาวด์ ภูเขาเรนเนียร์ ด้วยความชื่นชม

“See,” he said pointing to the tower that dominated the skyline.

“Beautiful, isn't it? One of the highest buildings on the West Coast.

Six hundred and five feet tall. And the bay, see. It's called Puget Sound,
and the hill over there is Mount Rainier.⁵⁹

ผู้ประพันธ์ได้แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในความเป็นตะวันตกที่มีความเจริญมากกว่า
ตะวันออกที่ยังด้อยพัฒนาอยู่โดยกำหนดให้ตัวละครพระภิกษุเห็นชินกล่าวชื่นชมความเป็นตะวัน
ตกซึ่งก็คือตึกระฟ้าว่างดงามและยิ่งใหญ่ ผู้ประพันธ์ยังกำหนดให้พระภิกษุชอมปากคิดว่าการ
ยอมรับประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าเป็นบาปกรรมดังเห็นได้จากความคิดคำนึงของตัวละครที่ว่า
พระภิกษุเห็นชินก็คงจะรู้สึกว่าการยอมรับประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นบาปแต่ถ้าเป็นบาปจริงก็เป็น
เพียงแค่บาปเล็กๆ น้อยๆ เพราะฉะนั้นคงไม่เป็นไร

Chompa opened his eyes, thinking that perhaps Tenzin was guilty of
the sin of pride in his adopted country, but it did not matter. If it were a sin,
it was a very minor one. The voice chattered on excitedly.⁶⁰

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid.

การที่พระภิกษุขอมปาพูดเช่นนี้ก็เท่ากับเป็นการยอมรับอย่างดุชนีว่าตะวันตกนั้นเหนือกว่าตะวันออกเนื่องจากพระภิกษุขอมปาเองก็เห็นด้วยกับพระภิกษุเทินชินว่าถึงแม้จะเป็นบาปจริงแต่ก็เป็นเพียงบาปเล็ก ๆ น้อย ๆ เพราะในสายตาของพระภิกษุขอมปาแล้วประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วจริง ๆ และตนก็ชื่นชมในความเจริญก้าวหน้าของสหรัฐอเมริกาไปไม่น้อยกว่าพระภิกษุเทินชินเลย การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้พระภิกษุทั้งคู่แสดงออกถึงความชื่นชมในตะวันตกนั้นแสดงให้เห็นว่าชาวตะวันออกซึ่งด้อยพัฒนานั้นเมื่อได้มาพบเห็นและสัมผัสกับความเจริญก้าวหน้าของตะวันตกย่อมเป็นธรรมดาจะต้องรู้สึกทั้งชื่นชมและตื่นเต้นซึ่งจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า “น้ำเสียงที่เล่านั้นก็ยังคงตื่นเต้นอยู่” (The voice chattered an excitedly.)

การที่ผู้ประพันธ์บรรยายว่า “พระภิกษุเทินชินอาจจะรู้สึกผิดต่อสิ่งที่ตนเป็นบาปในการยอมรับประเทศนี้” เป็นความพยายามของผู้ประพันธ์ที่จะแสดงให้เห็นว่าคนตะวันออกไม่อยากจะยอมรับที่ประเทศตะวันตกมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการเทคโนโลยีมากกว่าประเทศตะวันออก กล่าวคือ ผู้ประพันธ์พยายามสื่อให้เห็นว่าพระภิกษุเทินชินนั้นรู้สึกอิจฉาและไม่อยากยอมรับความจริงที่ว่าประเทศตะวันตกเจริญก้าวหน้ามากจึงพยายามหาเหตุผลต่างๆ นานามาบอกกับตัวเองว่าการยอมรับดังกล่าวถือเป็นเรื่องที่เป็นบาปกรรมแต่เนื่องจากความจริงที่ว่าอเมริกามีความเจริญมากนั้นก็เป็นที่ปฏิเสธไม่ได้พระภิกษุเทินชินจึงต้องยอมรับทั้ง ๆ ที่ใจจริงแล้วก็ไม่อยากจึงได้กล่าวว่า “ถ้าแม้ว่ามันเป็นบาปจริงก็เป็นเพียงแค่บาปเล็ก ๆ น้อย ๆ” ซึ่งสื่อให้เห็นว่าเล็ก ๆ แล้วก็ไม่อยากยอมรับว่าตะวันตกเจริญกว่าจึงพยายามหาเหตุผลว่าการยอมรับนั้นเป็นบาปเพื่อจะได้ไม่ต้องยอมรับ

นอกจากนี้การที่ผู้ประพันธ์พยายามสื่อว่าตะวันออกไม่อยากจะยอมรับความเจริญก้าวหน้าของตะวันตกก็ยังแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์มีอคติด้านเชื้อชาติอย่างเห็นได้ชัดที่มองว่าคนตะวันออกมีนิสัยขี้อิจฉาผู้ที่เจริญกว่าตนเพราะสามะซึ่งเป็นผู้ที่เจริญศีล สมาธิ ปัญญา และรู้จักใช้สติในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทันตามความเป็นจริงเช่นนี้ไม่น่าจะมีความรู้สึกอิจฉาไม่ยอมรับความจริงว่าประเทศตะวันตกเจริญก้าวหน้ามากจนต้องเอาเรื่องบาปกรรมมาเป็นข้ออ้างในการที่จะไม่ยอมรับความจริงดังกล่าวโดยเฉพาะตามหลักพุทธศาสนานั้นการยอมรับว่าประเทศอื่นเจริญไม่ถือเป็นสร้างบาปกรรมแต่อย่างใด พระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์อย่าดูถูกเหยียดหยามกันเพราะชนชั้นวรรณะต่างกันหรือชาติตระกูลสูงต่ำไม่เท่ากันหรือเชื้อชาติต่างกันและสอนให้พิจารณาคุณค่าของบุคคลที่คุณค่าคือมีศีลและความรอบรู้คือมีปัญหา ที่สำคัญคือพุทธ

ศาสนาไม่เคยสอนให้มองสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะแบ่งแยกดังเช่นในกรณีนี้ที่แบ่งว่าเป็นประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศด้อยพัฒนาแต่จะสอนว่าทุกสิ่งทุกอย่างนั้นเป็นไปตามเหตุและปัจจัยเช่นเดียวกับที่อเมริกาสามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปได้มากมายนั้นก็เพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่ประเทศด้อยพัฒนาอาจจะไม่มี ไม่ใช่มองเพียงแค่ระดับเดียวว่านี่คือประเทศด้อยพัฒนาอันจะนำมาซึ่งการแบ่งแยกและการดูแคลนเพราะไม่ได้ใช้หลักคำสอนเรื่องเหตุและปัจจัยในการมองร่วมด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงคิดว่ามุมมองที่พระภิกษุชอมปามองนั้นไม่ได้เกิดจากมุมมองตามหลักศาสนาพุทธแต่ น่าจะเป็นการใช้มุมมองแบบตะวันตกตามแบบบูรพาคตินิยมที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้มากกว่า นอกจากนี้การสร้างตัวละครพระภิกษุเท็นชินในลักษณะนี้ทำให้ตัวละครขาดความน่าเชื่อถือเพราะอุปนิสัยและการกระทำขัดแย้งกันเองซึ่งความไม่สมจริงนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์มีเจตนาที่จะสื่อว่าคนตะวันออกรู้สึกอิจฉาคนตะวันตกและแสดงว่าผู้ประพันธ์มีอคติต่อคนตะวันออก

การแสดงว่าตะวันออกด้อยกว่าตะวันตกนั้นยังคงดำเนินอยู่ต่อไป กล่าวคือ ในตอนที่เจสซีพาพระภิกษุชอมปาและลามะนอร์บูไปดูรถไฟรางเดี่ยวผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้พระภิกษุชอมปาแสดงความรู้สึกที่งัดและตื่นเต้นออกมาอย่างชัดเจนที่ได้พบกับสิ่งที่ไม่คาดว่าได้พบมาก่อน ผู้ประพันธ์บรรยายว่าพระภิกษุชอมปาไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะได้พบกับสิ่งใดบ้างในสหรัฐอเมริกาซึ่งตรงข้ามกับดินที่ไม่รู้สึกอะไรกับสิ่งที่ได้พบในตะวันออกเพราะสำหรับดินแล้วสิ่งที่เขาพบเห็นนั้นถือเป็นความด้อยพัฒนาของตะวันออกทั้งสิ้นจึงไม่มีอะไรแปลกใหม่ที่จะทำให้ตื่นเกิดความรู้สึกตื่นเต้นหรือประทับใจได้

Chompa had always been known for the power of his imagination, but nothing that he had anticipated about America had prepared him for this thing known as a monorail, this sealed tube of metal, traveling along a single track at, Jesse had told him, thirty miles an hour, fifty feet from the ground, swooping and bending between the buildings, above the traffic, sometimes seeming to go through the great glass buildings before swerving aside, then diving between towering canyons of concrete.⁶¹

⁶¹ Ibid., p. 53.

ผู้ประพันธ์ยังทำให้พระภิกษุชอมปาพยายามทำความเข้าใจสิ่งที่ตนไม่เคยพบมาก่อนโดยได้ทำการอุปมาอุปมัยตามแบบของคนที่มาจากประเทศตะวันออก กล่าวคือ ได้บรรยายว่ารถไฟรางเดี่ยวมีลักษณะเป็นแท่งผลึกโลหะหล่นบนรางเดี่ยว ทั้งนี้การที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “แท่งผลึกโลหะแล่นบนรางเดี่ยว” น่าจะเป็นเพราะว่าผู้ประพันธ์คิดว่าคนตะวันออกน่าจะใช้สิ่งที่ตนคุ้นเคยในการเปรียบเทียบกับสิ่งที่ตนไม่คุ้นเคย นอกจากนี้ประโยคที่ว่า “รถไฟรางเดี่ยวนี้ตั้งลงตามอาคารสูงในหุบเขาคอนกรีต” คำว่า “อาคารสูงในหุบเขาคอนกรีต” น่าจะเกิดจากมุมมองของผู้ประพันธ์ที่ว่าดินแดนตะวันออกส่วนใหญ่ยังคงเป็นหุบเขาคอนกรีตจึงใช้ศัพท์ทางภูมิศาสตร์ที่ตนคุ้นเคยในการเปรียบเทียบกับรถไฟรางเดี่ยวที่ตนไม่คุ้นเคยเพื่อให้เข้าใจดีขึ้น ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวก็แสดงว่าตะวันตกพยายามจะสร้างภาพของตะวันออกขึ้นมาเองเพราะคิดว่าตนมีอำนาจเหนือกว่าตะวันออกจึงมีสิทธิที่จะกำหนดความคิดแทนตะวันออกได้ซึ่งตรงกับหลักการบูรพาคตินิยมที่ชาวดอกกล่าวไว้ว่าตะวันตกได้สร้างภาพตะวันออกขึ้นมาด้วยคิดว่าตนมีอำนาจเหนือกว่าตะวันออกที่ด้อยกว่า เป็นผู้พ่ายแพ้และห่างไกลความเจริญจึงมีสิทธิที่จะกำหนดความคิดแทนตะวันออกเห็นได้จากเอสคิลุสได้สร้างภาพตะวันออกในบทละคร *The Persians* ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าตะวันตกมองว่าตนมีสิทธิที่จะกำหนดความคิด การกระทำ คำพูด ฯลฯ ทุกอย่างแทนตะวันออกตะวันตกจึงกลายเป็นผู้ให้ชีวิตตะวันออกและสร้างตะวันออกขึ้นมาอย่างแท้จริงไปโดยปริยาย

What matters here is that Asia speaks through and by virtue of the European imagination, which is depicted as victorious over Asia, that hostile “other” world beyond the seas.⁶²

A line is drawn between two continents. Europe is powerful and articulate ; Asia is defeated and distant. Aeschylus represents Asia, makes her speak in the person of the aged Persian queen, Xerxes’ mother. It is Europe that articulates the Orient; this articulation is the prerogative, not of a puppet master, but of a genuine creator, whose life-giving power represents, animates, constitutes the otherwise silent and dangerous space beyond familiar boundaries.⁶³

⁶² Edward W. Said, *Orientalism*, p. 56.

⁶³ *Ibid.*, p. 57.

การที่ผู้ประพันธ์ทำให้พระภิกษุชอมปาตื่นกลัวกับการที่จะต้องนั่งรถไฟรางเดียวนั้นก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่าเจสซีและมาเรียซึ่งเป็นชาวตะวันตกมีวุฒิภาวะและมีความเหนือกว่ามากยิ่งขึ้น เพราะทั้งคู่ไม่ได้รู้สึกตื่นกลัวกับการนั่งรถไฟรางเดียวอย่างพระภิกษุชอมปาเลย

His smile was stitched across his face in a pretense of enjoyment because it would not do to show fear in front of the boy, but his eyes betrayed him. His eyes did not smile. They stared at one spot, and his knuckles, grasping the seat in front of him, looked like lines of pebbles. Now and again he glanced at Lama Norbu and drew strength from him.⁶⁴

The machine erupted out of a canyon into brilliant sunshine and ran for a while alongside the bay, and Chompa looked behind to see how the dark-haired woman was taking it. Maria smiled at him as if to comfort him, and he felt better, knowing that she, who seemed like a stranger here, was unafraid. But why did they need to go so fast?⁶⁵

การที่ผู้ประพันธ์ทำให้เจสซีซึ่งเป็นเด็กไม่ตื่นกลัวกับการนั่งรถไฟรางเดียวนั้นสื่อถึงความเป็นผู้ใหญ่ที่สุขุม เยือกเย็น อันเป็นลักษณะของชาวตะวันตกที่มีแม่กระทั่งในเด็กตัวเล็ก ๆ อย่างเจสซี ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าตะวันตกนั้นเหนือกว่าตะวันออกที่มีลักษณะที่ไร้วุฒิภาวะแม่กระทั่งในผู้ใหญ่อย่างพระภิกษุชอมปาที่ยังคงแสดงความหวาดกลัวออกมาอย่างเก็บไม่อยู่ และถึงแม้จะเป็นเพศสมณะแต่ก็ไม่ได้ช่วยในเรื่องของความมีวุฒิภาวะเลย ดังนั้นพระภิกษุชอมปาจึงมีลักษณะของความเป็นเด็กอย่างเห็นได้ชัดตรงข้ามกับเจสซีที่เต็มไปด้วยลักษณะของผู้ใหญ่ซึ่งผู้ประพันธ์ก็ได้พยายามแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านความคิดของตัวละครที่ว่าถ้าพระภิกษุชอมปาถามเจสซีต้องให้คำตอบได้แน่ทำให้ท่านรู้สึกเหมือนตัวเองเป็นเด็กเพราะไม่รู้อะไรเลยส่วนเจสซีเป็นผู้ใหญ่

Jesse would know, and Chompa, as he, felt like the child with Jesse

⁶⁴ Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 53-54.

⁶⁵ *Ibid.*, p. 54.

as the adult.⁶⁶

การที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “เด็ก” (the child) บรรยายตัวละครพระภิกษุชอมปา และใช้คำว่า “ผู้ใหญ่” (the adult) บรรยายตัวละครเจสซีนั้นเท่ากับเป็นการกำหนดอัตลักษณ์ของตะวันตกขึ้นมาว่าตะวันตกมีความเป็นผู้ใหญ่ผ่านตัวละครเจสซี คำว่า “เด็ก” และ “ผู้ใหญ่” นั้นเป็นคำที่เป็นคู่ตรงข้ามกัน (binary opposition) ซึ่งสื่อความหมายที่ตรงกันข้ามกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ คำแรกจะใช้กับผู้ที่ยังไม่มีวุฒิภาวะที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกไว้ได้จนต้องแสดงออกมาส่วนคำหลังจะใช้กับผู้มีวุฒิภาวะที่สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกไว้ได้ ดังนั้นการที่ผู้ประพันธ์สร้างตัวละครพระภิกษุชอมปาให้มีลักษณะที่ขาดความสำรวมหรือกลัวการนั่งรถไฟรางเดี่ยวก็ล้วนแต่สะท้อนว่าตะวันตกมองตะวันออกอย่างมีอคติว่าตะวันออกมีลักษณะเหมือนเด็ก ไร้วุฒิภาวะ โดยเฉพาะจะเห็นได้ชัดจากการที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “เด็ก” บรรยายพระภิกษุชอมปา

ยิ่งเมื่อเจสซีบอกว่าความเร็วของรถไฟรางเดี่ยวยังไม่ถือว่าเร็วถ้าเทียบกับรถไฟเหาะก็ทำให้พระภิกษุชอมปารู้สึกไม่อยากจะยุ่งเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่ารถไฟเหาะเลย

“This isn't fast,” Jesse said, as if it were a dumb question.

“Wait till you go on a roller coaster.”

Whatever a roller coaster was, Chompa wanted nothing to do with it.⁶⁷

ประโยคที่ว่า “เจสซีพูดขึ้นดังคล้ายกับว่าเป็นคำถามโง่ๆ” ก็บอกให้รู้ว่าคำถามของพระภิกษุชอมปาที่ว่า “ทำไมพวกเขาจึงต้องไปกันเร็วขนาดนี้ด้วยละ” นั้นเป็นคำถามแบบเด็ก ๆ ที่ผู้ใหญ่เช่นพระภิกษุชอมปาไม่น่าจะถามเพราะคนที่เป็นผู้ใหญ่เช่นนี้น่าจะทราบว่าความเร็วเท่านี้ยังเทียบไม่ได้กับความเร็วของรถไฟเหาะตีสังกา ดังนั้นการที่เจสซีตอบคำถามลักษณะนี้ได้จึงแสดงว่าเขามีความเป็นผู้ใหญ่มากกว่าพระภิกษุชอมปาซึ่งเป็นผู้ตั้งคำถามและถามะนอร์บูอันแสดงถึงความไม่มีวุฒิภาวะ และยิ่งเมื่อพระภิกษุชอมปาแสดงท่าทีหวาดกลัวไม่ต้องการไปยุ่ง

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid.

เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่ารถไฟเหาะก็ยิ่งเป็นการตอกย้ำถึงความเป็นเด็กในตัวพระภิกษุชอมปาที่แสดงท่าทางหวาดกลัวเหมือนกับเด็ก ๆ ที่ไม่กล้านั่งรถไฟเหาะซึ่งเป็นการสื่อภาพของคนตะวันออกในแง่ลบว่ามีลักษณะเหมือนกับเด็ก ๆ อย่างเห็นได้ชัด จุดนี้แสดงให้เห็นว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกเพราะคนตะวันตกแม้แต่เด็กเล็ก ๆ ก็ล้วนแต่มีวุฒิภาวะทั้งนั้นส่วนคนตะวันออกจะไร้เหตุผล ไม่มีวุฒิภาวะแม้แต่ในผู้ใหญ่ชาวตะวันออกก็ตาม ตะวันตกคือความเป็นผู้ใหญ่ มีเหตุผล ในขณะที่ตะวันออกคือความเป็นเด็ก ไร้เหตุผล เต็มไปด้วยความอยากรู้อยากเห็น และช่างสงสัยแบบเด็ก ๆ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ตรงกับลักษณะในบุรพาคตินิยมที่ซาอิดได้กล่าวไว้ว่าตะวันตกเชื่อว่าตะวันออกนั้นไร้เหตุผล เสื่อมทราม เหมือนเด็ก แตกต่างจากตะวันตกที่เป็นผู้มีเหตุผล ทรงไว้ซึ่งความดีงาม มีวุฒิภาวะ และปกติ

The Oriental is irrational, depraved (fallen), childlike, “different,” thus the European is rational, virtuous, mature, “normal.”⁶⁸

ด้วยเหตุนี้ตะวันตกจึงเหนือกว่าตะวันออกในอีกแง่ที่ว่าตะวันออกมีลักษณะของความเป็นเด็ก ไร้วุฒิภาวะนั่นเอง

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังกำหนดให้ลามะนอร์บูที่เป็นพระผู้ใหญ่ซึ่งมีศักดิ์เป็นลามะชั้นสูงพยายามเหลียวมองไปรอบ ๆ ตัวด้วยความอยากรู้อยากเห็นเหมือนเด็ก ๆ

The old man was looking around him, as curious as a child...⁶⁹

ผู้ประพันธ์ได้พยายามสร้างภาพของตะวันออกให้มีลักษณะเหมือนกับเด็กเล็ก ๆ ที่ไม่ประสีประสา ไม่มีวุฒิภาวะโดยแสดงผ่านทางตัวละครพระภิกษุชอมปาให้มีอาการตื่นกลัวและผ่านทางตัวละครลามะนอร์บูให้มีความอยากรู้อยากเห็น ในทางตรงกันข้ามผู้ประพันธ์ได้สร้างภาพของตะวันตกให้มีลักษณะของความเป็นผู้ใหญ่โดยสื่อผ่านตัวละครเจสซีและมาเรียให้มีเหตุผล มีวุฒิภาวะโดยจะเห็นได้จากคำพูดของเจสซีที่แสดงว่านอกจากเขาจะไม่กลัวรถไฟรางเดี่ยวแล้วยังแสดงถึงความมีวุฒิภาวะด้วยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดบุรพาคตินิยมที่ซาอิดกล่าวไว้ว่าตะวันตกเชื่อ

⁶⁸ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 40.

⁶⁹ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 54.

ว่าตนแข็งแรงแต่ตะวันออกจะอ่อนแอ (...because the Orient was weaker than the West, which elided the Orient's difference with its weakness.)⁷⁰

การแสดงว่าตะวันออกมีลักษณะของความเป็นเด็กยังปรากฏต่อไปในฉากที่ลามะทั้งสามเดินทางไปบ้านเจสซีและเมื่อลิซาแม่ของเจสซีเปิดประตูออกมาก็ได้พบกับลามะทั้งสามที่ดูเหมือนเด็ก ๆ ดังที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายไว้ว่า “เมื่อเธอเปิดประตูออกเธอก็เห็นพระภิกษุร่างเด็กห่มจีวรสีแดงเข้ม” (She opened the door and saw the little, old baby in his maroon robes.)⁷¹ คำว่า “พระภิกษุร่างเด็กห่มจีวรสีแดงเข้ม” แสดงอย่างชัดเจนว่าตะวันตกพยายามสร้างภาพตะวันออกให้มีลักษณะที่ด้อยกว่า ต่ำต้อยกว่า ให้ตะวันออกคือเด็กในขณะที่ตะวันตกคือผู้ใหญ่ อีกทั้งในคำพูดที่เหมือนผู้ใหญ่ของเจสซีซึ่งพูดกับพวกลามะนอร์บูในตอนที่เราพวกลามะนอร์บูไปดูรถไฟรางเดียวที่ว่า “ความเร็วขนาดแค่อะไรรางเดียวยังไม่เรียกว่าเร็วนักเมื่อเทียบกับความเร็วของรถไฟเหาะตีลังกา” นั้นสะท้อนให้เห็นว่าเจสซีซึ่งเป็นชาวตะวันตกมีวุฒิภาวะมากกว่าพระภิกษุชอมปาซึ่งเป็นชาวตะวันออก

ผู้ประพันธ์ยังคงแสดงว่าตะวันออกนั้นต่ำต้อยกว่าตะวันตกผ่านความคิดของดินตอนที่กำลังขับรถไปที่บ้านของคิตา ดินคิดว่าชาวทิเบตไม่กระตือรือร้น ตนขับรถใช้เกียร์อัตโนมัติมานานทำให้ไม่ชินกับการขับรถคันนี้ และแม้ว่าการจราจรในกรุงกาฐมาณฑุจะค่อนข้างสับสนและถนนหนทางขรุขระแต่เขาก็มีความสุข รู้สึกตื่นเต้นกับอีกบรรยากาศหนึ่ง บางครั้งหลังต้องกระแทกกับพระภิกษุชอมปาที่นั่งถัดมาจากเขาอย่างแรงเมื่อขับตัดหน้าสามล้อเครื่อง พระภิกษุชอมปาก็ยิ้มให้เขาแล้วพูดว่า “เข้าเมืองตาหลิวต้องหลิวตาตาม”

A van was hired, and Dean offered to drive. The Tibetans did not seem too keen and it would give him something to do, a chance to take charge a little, to be something other than a chaperon. It was a wreck with a gearshift and he'd driven automatic for years, but he soon got the hang of it. Kathmandu was chaos anyway, and he happily bumped along with Chompa next to him. When he cut off a *pudrej*. Chompa grinned at him

⁷⁰ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 204.

⁷¹ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 29.

“When in Rome, do like Romans,” he said, and Dean wondered where he had come across the saying.⁷²

ประโยคที่ว่า “ดูเหมือนว่าชาวธิเบตจะไม่กระตือรือร้น” สื่อให้เห็นทัศนคติของคนตะวันตกที่ว่าคนตะวันออกอย่างเช่นคนทิเบตมีนิสัยที่ไม่กระตือรือร้น ฉะนั้นเราจึงเห็นได้ว่าคนทิเบตดูไม่กระตือรือร้นในภารกิจนี้เท่าใดนักในขณะที่คนตะวันตกอย่างดินจะตรงกันข้าม กล่าวคือ จะทำทุกอย่างอย่างกระตือรือร้นโดยผู้ประพันธ์กำหนดให้ดินเป็นคนอาสาที่จะขับรถด้วยความกระตือรือร้นซึ่งตรงกับหลักการบูรพาคตินิยมของชาติดที่ว่าคนตะวันออกจะไม่กระตือรือร้น ฉะนั้น ในขณะที่คนตะวันตกจะกระตือรือร้น

This object of study will be, as is customary, passive, non-participating, endowed with a “historical” subjectivity, above all, non-active, non-autonomous, non-sovereign with regard to itself...⁷³

นอกจากนี้ดินยังรู้สึกงงที่รถที่ตนจะต้องขับไม่ใช่ระบบเกียร์อัตโนมัติเช่นที่ตะวันตกใช้กันแต่กลับเป็นเกียร์แบบคันโยก (gearshift) ซึ่งเป็นเกียร์แบบเก่าที่ชาวตะวันตกเลิกใช้ไปนานแล้วซึ่งก็สื่อให้เห็นว่าตะวันออกนั้นล้าหลังในด้านเทคโนโลยีกว่าตะวันตกและว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกในด้านระบบเทคโนโลยีรถยนต์

ผู้ประพันธ์ยังได้บรรยายว่าการจราจรค่อนข้างสับสน ดูไม่เป็นระเบียบซึ่งแสดงถึงความด้อยพัฒนาของประเทศทางตะวันออกว่าการจราจรไม่ค่อยเป็นระเบียบนักซึ่งตรงข้ามกับประเทศที่พัฒนาแล้วที่การจราจรจะเป็นระเบียบมากกว่านี้เพราะผู้คนต่างก็ปฏิบัติตามกฎจราจรเป็นอย่างดี ผู้ประพันธ์ยังได้บรรยายอีกด้วยว่าถนนหนทางนั้นขรุขระโดยมีเจตนาที่จะสื่อว่าสภาพเช่นนี้เป็นสภาพที่จะพบได้ในประเทศโลกที่สามที่ความเจริญยังคงกระจายไปได้ไม่ทั่วถึงตรงข้ามกับเมืองซีแอตเติลที่ตีนอาศัยอยู่อย่างสิ้นเชิง

⁷² Ibid., p. 126.

⁷³ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 97.

เนื่องจากการจราจรที่ไร้ระเบียบเช่นนี้เองทำให้ดินต้องขักรถตัดหน้าสามล้อเครื่องจนทำให้ต้องกระแทกกับพระภิกษุชอมปาอย่างแรงจนพระภิกษุชอมปาต้องหันมาพูดกับดินว่า “เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม” (When in Rome, do like Romans.) อันเป็นสุภาษิตตะวันตกที่พูดโดยคนตะวันออกถึงสองครั้ง กล่าวคือ ครั้งแรกก็คือตอนที่พระภิกษุเห็นชินพูดถึงลามะดอร์เจซึ่งนั่งยีนส์ว่าเมื่อมาอยู่ในประเทศตะวันตกก็ต้องทำตามอย่างตะวันตก และครั้งที่สองก็คือครั้งนี้ที่พระภิกษุชอมปาพูดกับดิน น่าสังเกตว่าในกรณีแรกนั้นเป็นการใช้สุภาษิตดังกล่าวในแง่ที่ว่าในเมื่อคนตะวันออกไปอาศัยอยู่ในประเทศตะวันตกก็เป็นการถูกต้องแล้วที่จะปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมตะวันตกซึ่งก็เท่ากับเป็นการยอมรับตะวันตกที่เหนือกว่า ในทางกลับกันพระภิกษุชอมปากลับใช้สุภาษิตนี้ในแง่ลบว่าการจราจรของประเทศตะวันออกมักจะไม่ค่อยเป็นระเบียบเช่นนี้และในเมื่อดินเข้ามาในประเทศตะวันออกแล้วก็ควรจะต้องยอมรับสภาพเช่นนี้ด้วย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสุภาษิตเดียวกันแต่ถ้าใช้ในสถานการณ์ที่ต่างกันก็สามารถสื่อความหมายออกมาได้หลายแง่มุม กล่าวคือ ผู้ประพันธ์กำหนดให้พระภิกษุเห็นชินใช้สุภาษิตดังกล่าวเพื่อแสดงให้เห็นว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกและคนตะวันออกก็ยอมรับความเหนือกว่านี้ไว้ด้วยซึ่งจะเห็นได้จากการที่ลามะดอร์เจอมสวมกางเกงยีนส์แทนที่จะนุ่งผ้าคลุมแบบลามะและผู้ประพันธ์ยังได้กำหนดให้พระภิกษุชอมปาใช้สุภาษิตเดียวกันนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนตะวันออกก็ยอมรับว่าตนนั้นด้อยพัฒนาจริง

เมื่อเจ้าอาวาสต้องการที่จะพบกับเด็ก ๆ เพื่อที่จะทำการคัดเลือกว่าใครเป็นผู้กลับชาติมาเกิดที่แท้จริงดินก็ต้องการให้เจสซีเป็นผู้ชนะเพราะคนที่ไม่ใช่อเมริกันจะเป็นได้แค่ที่สองไม่ว่าจะเป็นชาวพุทธหรือไม่ใช่ก็ตามตามความคิดของคนตะวันตก

“The Abbot will see them now,” Sangay said.

And maybe it was the patronizing monk who did it, but Dean

suddenly came all over competitive. Go on Jesse, he said to himself.

Win.⁷⁴

Dean held his breath. He had not known how he would react. It

seemed a century ago that he had pacified Lisa by saying that it wouldn't

⁷⁴ Gordon McGill, *Little Buddha*, p.150.

be Jesse, that they'd found another candidate, that the odds were stacked against a foreigner. Though he wasn't a betting man, he'd figured that an old Tibetan lama would rather inhabit the body of a Kathmandu kid than a supporter of the Seattle Seahawks...but when Lama Norbu walked toward Raju, Dean felt a tug of disappointment. Maybe it was the American in him, but he knew now that, whatever the consequences, he had wanted Jesse to be the Chosen One. Ever since he had accepted the plane tickets from the old man, he had felt that it would pay the monks back many times over if Jesse were the one, because otherwise it was a terrible waste of time and money. But even as he thought this, Dean realized that he was rationalizing, that he wanted Jesse to be chosen because it was un-American just to take part, and it was certainly un-American to come second, Buddhism or no Buddhism.⁷⁵

ความคิดความเชื่อแบบคนอเมริกันที่บรรยายผ่านตัวละครดินนั้นสามารถสื่อให้เห็นถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่อยู่ไนจิตใต้สำนึกของชาวตะวันตกได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ดินจะมีความคิดว่าตนนั้นแตกต่างจากคนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ชาติอเมริกันเสมอ จะมองว่าคนตะวันออกนั้นเป็นคนอื่น (other) ที่ไม่ใช่พวกเดียวกับตน (...that the odds were stacked against a foreigner...) (...Maybe it was the American in him but he knew now that...) นอกจากนี้ ดินยังมีความคิดที่ว่าชาติอเมริกันนั้นมีความเหนือกว่าชนชาติอื่นเพราะความเป็นคนอเมริกันนั้นก็หมายถึงความเป็นที่หนึ่งไม่เป็นรองใครเสมอส่วนชาติที่ไม่ใช่อเมริกันก็ต้องเป็นรองเสมอ ไม่ว่าจะป็นชาวพุทธหรือไม่ก็ตาม สิ่งที่ดินคิดนั้นดูไม่มีเหตุผลเพราะชัดกับที่เขาเคยพูดว่าคนอเมริกันเป็นชาติที่มีเหตุผลแต่ดินกลับพูดสิ่งที่ไร้เหตุผลเช่นนี้เพียงเพราะอยากให้เจสซีได้รับเลือกเป็นการพูดเข้าข้างตัวเอง ทั้งนี้ผู้ที่ป็นคนมีเหตุผลน่าจะยอมรับความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุมีผล ไม่ใช่ไม่ยอมรับและหาเหตุผลที่ใช้ไม่ได้มาสนับสนุนความคิดของตน

ความคิดของดินยังสะท้อนให้เห็นว่าเขานั้นเต็มไปด้วยอคติทางด้านเชื้อชาติ (racial prejudice, racism) ในแบบบูรพาคตินิยมอันรุนแรง กล่าวคือ ดินคิดว่าแม้ว่าชาวพุทธ

⁷⁵ Ibid., p. 154.

หรือผู้ที่นับถือศาสนาอื่นจะสามารถชนะคนอเมริกันได้แต่นั่นก็ไม่อาจทำให้คนอเมริกันยอมรับได้ เพราะคนเหล่านั้นไม่ใช่คนอเมริกัน ทั้งนี้เพราะคนอเมริกันนั้นเต็มไปด้วยอคติที่ว่ามีเพียงคนอเมริกันเท่านั้นที่จะเป็นหนึ่งได้และไม่ว่าคนอเมริกันจะแสดงความไม่ฉลาดออกมาให้เห็นเพียงใด ก็ยังถือว่าคนอเมริกันเป็นผู้ชนะอยู่ดีเนื่องมาจากเขามีเชื้อชาติอเมริกันอันเป็นการตัดสินคุณค่าของคนที่ยึดชาติซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

ในความคิดเห็นของผู้วิจัยความคิดของคนตะวันตกในการพยายามหาเหตุผลที่จะยกให้ตนเหนือกว่าผู้อื่นโดยทำตัวเป็นคนหูหนวกตาบอดไม่ยอมรับฟังเหตุผลใดๆ ทั้งสิ้นนั้นจัดเป็นความคิดที่อันตรายและล่อแหลมเพราะอาจมีอิทธิพลต่อผู้ที่ยังไม่มีวุฒิภาวะพอให้ทำตามได้ซึ่งย่อมส่งผลให้การกระทำและการตัดสินใจของคนผู้นั้นเต็มไปด้วยอคติและข้อผิดพลาดอันนำไปสู่ความเสื่อมและสูญสลายของอารยธรรมของชาติตนในที่สุด ดังนั้นสิ่งที่ควรกระทำคือการทำตนเป็นผู้มีเหตุผล มองสิ่งต่างๆ อย่างเป็นกลางและตามความเป็นจริง ไม่แฝงไปด้วยอคติอันเป็นทางแก้ปัญหที่แท้จริงซึ่งจะนำมาซึ่งสันติภาพอย่างถาวร

ความคิดของเจสซีที่ว่าคนอเมริกันต้องเป็นหนึ่งในเสมอและไม่ยอมให้คนตะวันออกที่เปรียบเหมือนคนยุคกลางเห็นตอนที่ตนร้องไห้เป็นอันขาดเพราะตนถือเป็นการกระทำของผู้ที่อ่อนแออย่างคนตะวันออกเท่านั้นที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นก็เหมือนกับความคิดของดินในตอนที่คิดว่าคนอเมริกันต้องเหนือกว่าคนตะวันออกที่ต่ำต้อยกว่าเสมออันสอดคล้องกับบุรพาคตินิยมของชาติที่ว่าความคิดที่ว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกส่วนตะวันออกต้อยกว่าตะวันตกนั้นเป็นไปอย่างคงทนถาวร เหนียวแน่น และเปลี่ยนแปลงได้ยาก

เมื่อเจสซีและดินถูกทำให้โกรธขึ้นมาในตอนเจสซีถูกขโมยเกมกดและวิ่งหนีไปส่วนดินก็เป็นในตอนที่กำลังมีปากเสียงกับลามะผู้หนึ่งเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อทางศาสนาที่ทำให้เขาโกรธจนลืมนิ้วและคิดแต่จะต้องเป็นฝ่ายชนะให้ได้ซึ่งจุดนี้ก็น่าพิจารณาว่าแม้จะเป็นเช่นนี้แต่ในตอนสุดท้ายเจสซีก็ยังได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในผู้กลับชาติมาเกิดและดินก็ได้เรียกเจสซีเป็นครั้งแรกว่าเจ้าเจสซีหูยาวอันเป็นฉายาที่ลามะนอร์บูตั้งให้ ดินรู้สึกถึงความอิจฉาริษยาของเขาได้จางหายไปหมดแล้ว

“I know. Big day, Jesse Long-Ears.”

It was the first time that he had used the nickname the old man had given

his son, and Jesse grinned at him. The demon of jealousy had been defeated.⁷⁶

การที่เจสซีได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในผู้กลับชาติมาเกิดก็ไม่อาจทำให้สิ่งที่อยู่ในจิตใจได้สำนึกของดินซึ่งเป็นชาวตะวันตกจางหายไปได้เพราะมันจะผุดขึ้นมาทุกครั้งที่เขาถูกทำให้โกรธหรือรู้สึกที่กำลังถูกทำร้าย เขาจะรู้สึกเฉย ๆ ก็ต่อเมื่อคนตะวันออกยอมฟังเขาเท่านั้น

หากวิเคราะห์ตามหลักการบูรพาคตินิยมของชาอิตแล้วจะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้พยายามสื่อให้เห็นว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกโดยผ่านตัวละครเจสซีซึ่งเป็นตัวละครเอก (major character) เพราะนวนิยายและภาพยนตร์เรื่องนี้ถูกสร้างขึ้นโดยยึดหลักวัฒนธรรมชนนิยมที่ถือว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกและเป็นมาตรฐานสำหรับชาติอื่นทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ศาสนา หรือการเมือง ฯลฯ จนถึงขนาดว่าผู้ประพันธ์ต้องกำหนดให้ตัวละครเอกเป็นชาวตะวันตก

ส่วนการที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ตัวละครอื่นที่เป็นชาวตะวันออกอย่างราชาและคีตาได้รับเลือกให้เป็นลามะดอร์เจด้วยนั้นก็ไปตามหลักการของวัฒนธรรมชนนิยมที่ต้องการให้สินค้าตัวนี้เป็นที่ยอมรับจนต้องมีการผลิตซ้ำอยู่เรื่อยๆ เพื่อส่งขายไปทั่วโลก กล่าวคือ เนื่องจากคนตะวันตกเล็งเห็นว่าประเทศตะวันออกก็เป็นตลาดที่จะสามารถขายสินค้าตัวนี้ได้เหมือนกันหากทำให้คนตะวันออกยอมรับในสินค้าตัวนี้ได้และวิธีการอันแยบคายของตะวันตกก็เป็นดังนี้ คือ กำหนดให้ตัวละครรอง (minor character) เป็นชาวตะวันออกและให้ได้รับเลือกเป็นลามะดอร์เจซึ่งทำให้ตัวละครรองดูมีความสำคัญขึ้นมาโดยปริยาย ด้วยเหตุนี้เมื่อผู้ชมชาวตะวันออกได้รับชมภาพยนตร์เรื่องนี้แล้วก็จะรู้สึกว่าตนก็ได้รับความสนใจไม่แพ้ตัวละครตะวันตกเช่นกันทำให้เกิดการยอมรับที่จะบริโภคสินค้าตัวนี้อยู่เรื่อยๆ

อย่างไรก็ตามหากเราลองพิจารณาดูให้ดี ๆ แม้ว่าตัวละครรองทั้งสองคือราชาและคีตาจะถูกทำให้ดูเหมือนมีความสำคัญเท่า ๆ กับตัวละครหลักคือเจสซีแต่ผู้ประพันธ์ก็ยังคงให้ความสำคัญกับเจสซีมากที่สุดทั้งโดยใช้วิธีการแนะนำโดยตรง (direct presentation) และวิธีการแนะนำโดยอ้อม (indirect presentation) เช่น ลักษณะภายนอก (appearance) บท

⁷⁶ Ibid., p. 156.

สนทนา (dialogue) การกระทำ (action) อันทำให้แนวคิดบูรพาคตินิยมที่นักประพันธ์ต้องการจะสื่อดูแนบเนียนและเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้นโดยที่ผู้อ่านแทบจะไม่รู้ตัวเลย เช่น ในฉากที่ลามะนอร์บูได้ก้มลงกราบเด็กทั้งสามคนเพราะได้พิสูจน์แล้วว่าเด็กทั้งสามคือลามะดอร์เจ กลับชาติมาเกิดผู้ที่ได้รับบทเด่นมากที่สุดก็คือเจสซีซึ่งเป็นตัวละครชาวตะวันตกในขณะที่ราชูและคีตาซึ่งเป็นตัวละครชาวตะวันออกแทบจะไม่ได้ได้รับความสำคัญเลย กล่าวคือ ผู้ประพันธ์ไม่ได้บรรยายถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวละครทั้งคู่ตอนที่ได้รับเลือกละเอียดเท่าใดนักหรือถ้าดูในภาพยนตร์ก็จะเห็นได้จากการใช้มุมกล้องว่าจะถ่ายที่ตัวละครทั้งสองแค่ช่วงขณะเท่านั้น ในทางกลับกันผู้สร้างจะใช้มุมกล้องในการเล่าเรื่องของตัวละครเจสซีมากที่สุด กล่าวคือ เมื่อลามะนอร์บูก้มลงกราบเจสซีแล้วภาพก็ยังคงจับอยู่ที่ตัวละครเจสซีที่กำลังทำท่าล้อเลียนลามะนอร์บูโดยทำท่ากราบเช่นเดียวกับเขา

He ran across the parapet and down the stairs and reached the courtyard just in time to see Lama Norbu prostrate himself yet again, this time in front of Jesse, and through the crowd of excited monks, he saw Jesse mimic him, go down on his knees, the boy and the old man touching foreheads. Then the old man's voice boomed a third time...⁷⁷

ผู้ประพันธ์ยังให้ความสำคัญกับตัวละครเจสซีโดยบรรยายความคิดของเจสซีที่สงสัยว่า “เราทั้งหมดเป็นลามะดอร์เจได้อย่างไร?”

And it was Jesse who the question, Jesse who had never been backward at coming forward.

“But how can we all be Lama Dorje?”⁷⁸

รวมทั้งยังบรรยายฉากที่เจสซีสนทนากับดินไว้อย่างละเอียดว่า

The speech had exhausted him and he leaned against one of the monks

⁷⁷ Ibid., p. 155.

⁷⁸ Ibid., pp.155-156.

for support. Then Jesse saw his father, ran to him and leapt into arms.

“Dad, Dad,” he burred enthusiastically, “we are all Lama Dorje. Raju, Gita, and me.”

“I know. Big day, Jesse Long-Ears.”

It was the first time that he had used the nickname the old man had given his son, and Jesse grinned at him. The demon of jealousy had been defeated.

“Which one are you?” he said. “The body, speech, or mind?”

“The body,” he said. “No, the mind.” He shrugged. “I don't know.

It doesn't matter.” He squirmed out of Dean's grip and slithered to the ground. “I gotta go, Dad. The Abbot wants to see us.”⁷⁹

เห็นได้ว่าตัวละครราชูและคีตาไม่ได้รับความสนใจเท่านี้ ทั้งนี้เพราะการกำหนดตัวละครชาวตะวันออกทั้งสองขึ้นมาก็เพื่อเหตุผลทางธุรกิจดังได้กล่าวไปแล้ว

การให้ความสำคัญกับตัวละครเอกเจสซีอย่างมากมายเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้อ่านรู้สึกประทับใจและทำให้ตัวละครนี้ตราตรึงอยู่ในใจผู้อ่านผู้ชมมากยิ่งขึ้นไปอีกดังเช่นฉากที่ลามะนอร์บูก้มลงกราบเจสซีนั้นเป็นฉากที่ตราตรึงอยู่ในจิตใจของผู้ชมมากกว่าตอนที่ก้มลงกราบราชูและคีตาเสียอีก

ฉากตอนที่ลามะนอร์บูได้แสดงความเคารพเทิดทูนเจสซีซึ่งเด็กกว่านั้นยังปรากฏให้เห็นอีกหลายครั้งส่วนตัวละครรองราชูและคีตากลับไม่เคยได้รับบทที่โดดเด่นเท่านี้เลย ในตอนงานพิธีฉลองตำแหน่งของตุลกูผู้กลับชาติมาเกิดนั้นผู้ประพันธ์ก็ได้เน้นการบรรยายถึงเฉพาะความรู้สึกของตัวละครเอกเจสซีเท่านั้นว่าเขาไม่มีความกลัว ไม่คิดถึงบ้านและรู้สึกว่ามีค่าสำคัญที่มีพระผู้ใหญ่มาค้ำหนุนอยู่เบื้องหน้าเขา ผู้ประพันธ์ยังเน้นย้ำให้เห็นถึงการแสดงความเคารพของเหล่าพระภิกษุที่มีต่อเจสซีและเจสซีก็รับการแสดงความเคารพนั้นโดยการพยักหน้าและยิ้ม

Now that he was a *tulku*, Jesse was no longer afraid, no longer homesick or apprehensive about the boy in their robes. Everyone

⁷⁹ Ibid., pp.156-157.

seemed to want to make him happy ; grown men bowed before him, and he began to feel important and wondered if such a feeling were a sin.⁸⁰

He felt like Siddhartha leaving the palace to see the world, and he half expected to be showered with rose petals and lotus blossoms.

Then the cacophany began. Drums began to beat, trumpets blared, tambourines and percussion instruments shrieked and clattered, and each monk, as he passed, prostrated himself.⁸¹

Jesse watched the treasure piling up in front of him and accepted the obeisances with a nod and a smile...⁸²

ภาพที่ปรากฏซ้ำชากันได้กลายเป็นสิ่งที่ตราตรึงอยู่ในใจของผู้อ่านและผู้ชมว่า คนตะวันออกนั้นได้เซ็ดชูคนตะวันตกไว้เหนือตนซึ่งตรงกับที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายไว้แต่ต้นว่า ตะวันออกดีต่อกว่าตะวันตกในทุก ๆ เรื่องและถึงกับใช้คำว่า “โลกที่สาม” (The Third World) “ดาวดวงอื่น” (another planet) “คนแคระ” (midget) และ “คนในสมัยกลาง” (medieval people) อันเป็นคำที่มีความหมายสื่อถึงความด้อยพัฒนาแล้วหลังในการบรรยายคน ตะวันออกและประเทศตะวันออกว่าคนตะวันออกเป็นเพียงคนในโลกที่สาม คนที่มาจากดาวดวงอื่น พวกคนแคระ และคนในสมัยกลางที่ต้องยอมจำนนต่อคนตะวันตกที่เหนือกว่าพวกตนในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นการที่ลามะทั้งหลายต่างก็พากันก้มลงกราบเจสซึ้นั้นจึงมีความหมายแฝงสื่อว่า คนตะวันออกซึ่งเป็นเหมือนกับพวกที่ล้าหลังต้องยอมศิโรราบต่อคนตะวันตกซึ่งเหนือกว่าทั้งในเรื่องของปัญญาความคิดและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวัตถุซึ่งทำให้ตะวันออกกลายเป็นผู้ที่พ่ายแพ้ ที่อ่อนแอ ที่มีลักษณะของเพศหญิง ที่น่าสงสาร และที่เหมือนเด็กส่วน ตะวันตกนั้นเป็นผู้ที่มีเหตุผล มีคุณธรรม และมีวุฒิภาวะจึงย่อมเหนือกว่าตะวันออกเป็นธรรมดา

⁸⁰ Ibid., p. 160.

⁸¹ Ibid., p. 161.

⁸² Ibid., p. 163.

เมื่อพระภิกษุชอมปา ลามะนอร์บู และพระภิกษุเท็นชินไปถึงบ้านของเจสซีเจสซี ก็ได้อ้อนุญาตดินและลิซาพาลามะพวกนี้ไปตรุดไฟรางเดี่ยว ลามะนอร์บูได้ส่งของขวัญให้เจสซี พร้อมกับกล่าวว่าเจสซีจะเป็นคนนำทางให้แก่ตนพรุ่งนี้

“And this is for you... and tomorrow you will be my guide.”

“Yeah.”

Guide? thought Lisa. His old teacher was his guide. This was getting curiouser and curiouser.⁸³

คำว่า “คนนำทาง” (guide) ที่เจสซีใช้นั้นสามารถตีความได้หลายอย่างซึ่งไม่น่าจะมีความหมายจำกัดอยู่แค่คนที่นำทางไปชมรถไฟรางเดี่ยวแต่น่าจะมีความหมายในอีกระดับหนึ่ง เพราะเราจะสังเกตเห็นได้ว่าตลอดทั้งเรื่องผู้ประพันธ์จะใช้แต่คำบรรยายเจสซีให้มีลักษณะของผู้ที่เหนือกว่าตลอด เช่น ประโยคที่ว่า “ฉันเป็นคนอเมริกัน ฉันจะไม่ยอมให้คนยุคกลางเห็นฉันร้องไห้หรอก” หรือตอนที่ดินบอกให้เจสซีต้องชนะเพราะคนอเมริกันต้องเป็นที่หนึ่งเสมอ ดังนั้นคำว่า “คนนำทาง” ก็น่าจะมีความหมายแฝงว่าเจสซีซึ่งเป็นชาวตะวันตกมีลักษณะของความเป็นผู้นำที่นำทางให้กับตะวันออกในทุกๆ เรื่องส่วนตะวันออกก็มีลักษณะของผู้ตามที่ต้องตามตะวันตกที่เหนือกว่าตน การที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำ (diction) ที่มีความหมายตรงและแฝงที่แสดงถึงความเหนือกว่านี้ก็เพราะต้องการสื่อว่าตะวันตกนั้นเหนือกว่าตะวันออกนั่นเอง

ผู้ประพันธ์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ได้พยายามสื่อให้เห็นว่าชาวตะวันตกส่วนใหญ่จะมีทัศนคติในแง่ลบเกี่ยวกับชาวตะวันออกผ่านทางตัวละครสติฟ แม็กโกเวิร์นซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ศุลกากรหนุ่มประจำสนามบินซีแอตเติลซึ่งสอดคล้องกับที่ซาอิดได้กล่าวถึงพัฒนาการของบูรพาคตินิยมที่เกิดจากภูมิศาสตร์ในจินตนาการที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาเองในลักษณะของการแบ่งแยกเป็น “พวกเขา” และ “พวกเรา” อยู่ตลอด “พวกเขา” จะสื่อถึงความเป็นคนละพวกและความเป็นศัตรูกับ “พวกเรา” และสำหรับในนวนิยายเรื่องนี้ “พวกเรา” ก็คือสติฟ แม็กโกเวิร์นซึ่งเป็นศุลกากรหนุ่มผู้ทำการตรวจสัมภาระสิ่งของที่ลามะนำมาด้วยจากภูฏาน เช่น หีบ ชามเก่าๆ เครื่องประดับ พระพุทธรูป กริช แม็กโกเวิร์นนั่นไม่เข้าใจว่าสิ่งเหล่านี้มีไว้เพื่ออะไร เช่น กริชสำหรับใช้ตัดพันธนาการทางกิเลสในทางพุทธศาสนาเขากลับเข้าใจว่าไว้สำหรับใช้เป็นอาวุธ

⁸³ Ibid., p. 40.

ป้องกันตัวจึงตั้งใจจะยึดไว้แต่โรเจอร์ซึ่งเป็นเจ้านายของเขาได้ห้ามเขาเอาไว้และบอกว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มีอะไรผิดปกติแต่อย่างใด บุคคลเหล่านี้คือพวกลามะซึ่งเป็นนักบวชชาวทิเบตทำให้แม็กโกเวิร์นรู้สึกประหลาดใจ

Lama?

McGovern blinked as he watched the two men in maroon robes wander off to the exit, and then he remembered. A lama was a priest, wasn't it? So the rumors were true. Roger was a goddamn Buddhist after all. Maybe that was where he got his telepathy from.

Amen, McGovern said to himself; two more crazies with a knife in the land of the free; a drop in the ocean.⁸⁴

ผู้ประพันธ์ได้แสดงอคติของตนที่มีต่อชาวตะวันตกโดยการกำหนดให้ตัวละครแม็กโกเวิร์นใช้คำว่า “ชาวพุทธเฮงซวย” (a goddamn Buddhist) ซึ่งถือเป็นพวกนอกรีตสำหรับชาวตะวันตกเช่นเขาเพราะเมื่อเห็นเครื่องแต่งกายรวมทั้งข้าวของของพวกลามะอันเป็นสิ่งที่แม็กโกเวิร์นไม่เข้าใจว่ามีไว้เพื่ออะไรในเมื่อสังคมตะวันตกที่ตนอยู่นั้นไม่เคยปรากฏมีสิ่งเหล่านี้เลยก็ยิ่งทำให้เขาคิดว่าชาวตะวันตกเป็นพวกปกติ (normal) ส่วนพวกลามะนั้นในสายตาของเขาก็คือเป็นคนวิกลจริต (crazies) เพราะมีสิ่งที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในสังคมอเมริกัน ดังนั้นการใช้คำว่า “ชาวพุทธเฮงซวย” และ “คนวิกลจริต” จึงสื่อถึงอคติของตะวันตกต่อตะวันออกทั้งสิ้น

อย่างไรก็ดีผู้ประพันธ์ก็ยังพยายามทำให้เห็นว่าอย่างน้อยก็ยังมีชาวตะวันตกบางคนเข้าใจชาวตะวันออกอยู่เหมือนกันดังเช่นตัวละครโรเจอร์ เจ้านายของแม็กโกเวิร์นที่เข้าใจดีถึงลักษณะความเป็นตะวันออกของลามะและก็ได้อนุญาตให้ลามะเข้าเมืองได้โดยไม่ขัดข้องใดๆ แต่อย่างไรก็ตามคนตะวันตกที่เข้าใจความเป็นตะวันออกอย่างแท้จริงนั้นจะมีสักเท่าใดกันซึ่งผิดกับคนตะวันตกจำนวนมากที่ไม่ได้เข้าใจถึงความเป็นตะวันออกอย่างแท้จริงจึงมักจะตัดสินคนตะวันออกจากลักษณะภายนอกเท่านั้นดังเช่นแม็กโกเวิร์น

⁸⁴ Ibid., p. 29.

ผู้ประพันธ์ยังให้ภาพของพระภิกษุที่ปฏิบัติตัวเยี่ยงฆราวาส กล่าวคือ ทำตัวไม่
สำรวมจนมองไม่เห็นภาพของพระภิกษุซึ่งควรจะต้องเป็นผู้เต็มเปี่ยมไปด้วยศีล สมาธิ และ
ปัญญาที่ปฏิบัติตัวตามรอยพระบาทขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้

How he could not bring himself to approach them
or ring their doorbell, and Chompa sleepily nodded agreement.

Respect for privacy was paramount.

Tenzin told how he had seen Jesse at the local school
and how one day he had taken a deep breath and just walked
up to the boy's mother at the fence....

And Chompa fell asleep.⁸⁵

การที่ผู้ประพันธ์บรรยายภาพของพระภิกษุชอมปากำลังง่วงนอน พยักหน้าหงิก ๆ
และในที่สุดก็พลอยหลับลงไปอีกก็เปรียบได้กับการกระทำของผู้ที่ไร้วุฒิภาวะ ไม่รู้ว่าควรจะวาง
ตัวเช่นใดให้เหมาะกับกาลเทศะเช่นเดียวกับที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายว่าชอมปารู้สึกวาทนเองเป็น
เด็กในขณะที่เจสซีมีความเป็นผู้ใหญ่มากกว่าดังที่ได้กล่าวถึงไปแล้วซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็ล้วนแต่สะท้อน
อคติของผู้ประพันธ์ที่มีกับคนตะวันออกทั้งสิ้น

เมื่อลามะนอร์บูได้พบกับดินและลิซาก็ได้พูดถึงความว่างเปล่าว่า “ความว่างเปล่า
นั้นเป็นสิ่งประเสริฐ” และจึงหันไปหาดิน “เหมือนกับเลขศูนย์สำหรับนักคณิตศาสตร์” “แต่ว่า
จะไม่มีห้องใดว่างเปล่าเลยถ้าเราจะเติมสติปัญญาให้เต็ม” ท่านยิ้มให้พระภิกษุเท็นซินแล้วพูดต่อ
ว่า “เรียนรู้จากห้องขัง”.

“Emptiness is a big subject,” Lama Norbu said to Lisa,
then turned to Dean. “Like zero for a mathematician. But no
room will be empty if the mind is full.” He smiled at Tenzin.
“You learn that in a prison cell.”⁸⁶

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Ibid., p. 34.

คำพูดเหล่านี้ทำให้ดินและลิซาคิดว่าลามะพวกนี้คือพวกนอกรีต

Lisa shot a glance at Dean and guessed what he was thinking. He was thinking : Christ, these guys are ex-cons. In my house.⁸⁷

ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลิซาใช้คำว่า “พวกนอกรีต” (ex-cons) กับพวกลามะนอร์บู เพราะพวกนี้ได้พูดถึงหลักธรรมคำสอนที่ไม่ได้อยู่ในพระคัมภีร์ไบเบิลและสำหรับดินและลิซาซึ่งเป็นชาวตะวันตกแล้วหลักศาสนาที่ไม่ได้มาจากคัมภีร์ไบเบิลจะถือว่าเป็นหลักคำสอนของพวกนอกรีตทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะผู้ประพันธ์มีอคติกับตะวันออกในทุก ๆ ด้านอยู่แล้วรวมทั้งด้านศาสนาด้วย

นอกจากนี้ดังที่เคยกล่าวไว้ว่าวรรณกรรมสามารถสะท้อนสังคมได้ซึ่งบางที่สังคมตะวันตกในขณะนั้นอาจมองว่าหลักธรรมคำสอนของตะวันออกเป็นสิ่งนอกรีตสำหรับพวกตน ดังนั้นเพื่อให้เข้ากับความรู้สึกความเข้าใจของผู้เสพรณกรรมที่เป็นชาวตะวันตกผู้ประพันธ์จึงกำหนดให้ตัวละครดินและลิซามองว่าศาสนาพุทธเป็นสิ่งนอกรีตสำหรับพวกตนที่เป็นชาวตะวันตก ทำให้ผู้ชมที่เป็นคนตะวันตกเข้าถึงเรื่องราวได้ง่าย ดังนั้นการที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “พวกนอกรีต” จึงเป็นการสื่อให้เห็นว่าคนตะวันตกมีอคติกับคนตะวันออกไม่ว่าแม้แต่เรื่องศาสนา

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังให้ภาพของตะวันออกว่ามีลักษณะที่เย้ายวนลวงล่อ

(...) because there was something about the old man's voice, so deep, melodious, hypnotic that a sacrilegious thought sneaked into her mind. It was the voice of a seducer.⁸⁸

ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “ผู้ที่เย้ายวนลวงล่อ” (seducer) เพื่อบรรยายลักษณะน้ำเสียงของลามะนอร์บูในความคิดของลิซา คำว่า “ผู้ที่เย้ายวนลวงล่อ” เป็นคำที่แสดงให้เห็น

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Ibid., p. 36.

ถึงการรวมกันระหว่างความเป็นตะวันออกกับเรื่องราวเชิงสังวาสตั้งที่ซาอิตได้กล่าวไว้ว่าความเป็นตะวันออกกับเรื่องราวในเชิงสังวาสนั้นถูกเชื่อมโยงเข้าไว้ด้วยกัน

(...) is and almost uniform association between the Orient and sex. ...

Why the Orient seems still to suggest not only fecundity but sexual promise (and threat), untiring sexuality, unlimited desire, deep generation energies,...⁸⁹

แสดงว่าการที่ลัทธิคิดว่าน้ำเสียงของลามะนอร์บูฟังดูไพเราะล้าลึกและมีมนต์สะกดต่อความคิดของเธอนั้นไม่ได้เป็นไปในลักษณะของน้ำเสียงของผู้ทรงคุณธรรมที่ฟังดูน่าเชื่อถือและน่าเคารพยกย่องจนทำให้ต้องคล้อยตามหากแต่เป็นไปในลักษณะของสตรีผู้เปี่ยมล้นไปด้วยเสน่ห์ทางเพศอย่างมากจนทำให้บุรุษผู้ใดที่ได้แลเห็นอดไม่ได้ที่จะตกหลุมรักและเชื่อฟังทุกอย่างที่เจ้าหล่อนพูดตั้งชื่อผ่านประโยคที่ว่า “มันเป็นเสียงของผู้ที่เข้ายวนลวงล่อ” (It was the voice of a seducer.)

การที่ผู้ประพันธ์บรรยายว่าน้ำเสียงของลามะนอร์บูเปรียบเหมือนเสียงของผู้ที่เข้ายวนลวงล่อเช่นนี้ก็มักจะเกิดจากความรู้สึกที่อยู่ในจิตใจได้สำนึกของผู้ประพันธ์ที่เป็นชาวตะวันตกเอง จึงเลือกใช้คำดังกล่าวอันมีความหมายในเชิงสังวาสบรรยายความเป็นตะวันออกซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดบูรพาคตินิยมของซาอิตก็จะเข้าใจได้ว่าคนตะวันตกคิดว่าตะวันออกกับเรื่องเพศเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้จนทำให้ความเป็นตะวันออกกลายเป็นสัญลักษณ์ทางเพศ (sex symbol) สำหรับคนตะวันตกไปเสียแล้วจึงทำให้ความคิดเกี่ยวกับคนตะวันออกของคนตะวันตกสื่อความหมายในเชิงสังวาสเกือบทั้งสิ้นดังจะเห็นได้จากความคิดของลัทธิที่มีต่อลามะนอร์บู การใช้คำว่า “ผู้ที่เข้ายวนลวงล่อ” สื่อว่าคนตะวันออกเป็นผู้ที่ฝึกฝนแต่ในเรื่องกามารมณ์อย่างไม่มีขีดจำกัดตามมุมมองที่แฝงไปด้วยอคติของคนตะวันตก

ดินและลัทธิยังคงมองว่าพุทธประวัติของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเพียงตำนานโดยเฉพาที่ดินซึ่งมองว่าเรื่องราวเหล่านี้ฟังดูราวกับเป็นเทพนิยายหรือเป็นเพียงตำนานที่เล่า

⁸⁹ Ibid., p. 188.

สืบทอดกันมาซึ่งเต็มไปด้วยการใช้สำนวนที่ใช้กันซ้ำ ๆ ซาก ๆ ในการเล่าเรื่องทำให้ดูเหมือนกับเป็นเพียงเทพนิยายสำหรับเด็ก

“Strutting peacocks, gliding swans, chattering monkeys,”
Dean said. “Cliché heaped upon cliché.”⁹⁰

สำหรับดินแล้วคำว่า “มยุรารำฟ้อน” “หงส์ล่องลอยในธारा” และ “เสียงเจี๊ยกจ๊ากของฝูงลิง” ล้วนเป็นสำนวนการเขียนที่ใช้ในการเขียนหรือเล่าตำนานหรือเทพนิยายโดยเฉพาะซึ่งเขาได้เคยอ่านและฟังมาซ้ำซากหลายครั้งแล้วทำให้ดินมองประวัติพระพุทธเจ้าว่าเป็นเพียงเรื่องที่ตั้งขึ้นไปโดยปริยาย

ส่วนลิลิตถึงแม้จะไม่ได้มองว่าคำพูดเหล่านี้เป็นสำนวนที่เห็นได้บ่อยในตำนานต่าง ๆ แต่เธอก็มีความเห็นเช่นเดียวกับดินว่าพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าเป็นเพียงตำนานหรือเทวดานานดั่งที่เธอพูดว่า “แล้วไงล่ะ พระแม่มารีก็ยังมีเทวดาของท่านเช่นกัน นี่มันตำนานนะดิน เทวดานานด้วย”

“So? The virgin Mary had her angle. This is legend, Dean.
Mythology...”⁹¹

จะเห็นได้ว่านอกจากดินจะแสดงออกถึงความไม่เชื่อแล้วยังแสดงอาการดูถูกดูแคลนว่าเป็นเพียงตำนานที่เล่าสืบทอดกันมาโดยไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงแต่อย่างใด ส่วนลิลิตก็คิดว่าเป็นแค่ตำนานเช่นกันซึ่งก็แสดงว่าเธอก็ไม่เชื่อว่าพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องจริงเช่นกันดังปรากฏอยู่ในคำพูดของเธอที่ว่าดินเป็นผู้ชายที่สร้างตัวเองขึ้นมาซึ่งไม่มีเวลาให้กับวรรณคดีปรัมปราเหล่านี้

She smiled. He was kidding again, playing the role
of the down-to-earth, self-made man again with no time for

⁹⁰ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 52.

⁹¹ Ibid.

arty-farty literature, and suddenly,...⁹²

การใช้คำว่า “วรรณคดีปรัมปรา” (arty-farty literature) สื่อให้เห็นถึงความคิดของลิซาที่มองว่าพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าเป็นเพียงตำนานที่เล่าสืบต่อกันมา หาใช่เรื่องจริงแต่ประการใด และทั้งหมดที่กล่าวมาก็สะท้อนให้เห็นว่าทั้งดินและลิซาซึ่งเป็นชาวตะวันตกยังคงมีอคติต่อตะวันออก กล่าวคือ มองว่าตะวันออกเป็นประเทศที่ด้อยพัฒนามากว่าตะวันตกจึงไม่น่าจะมีบุคคลที่ยิ่งใหญ่เช่นพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นได้ เรื่องราวของบุคคลผู้ยิ่งใหญ่เช่นนี้น่าจะมีแต่ในประเทศที่เจริญแล้วเช่นประเทศตะวันตก เช่น เรื่องราวของประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์นที่เป็นผู้จัดระบบทาสให้หมดไปจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งสอดคล้องกับนักวิจารณ์ภาพยนตร์ชาวตะวันตกที่กล่าวว่าผู้กำกับภาพยนตร์เรื่องนี้ต้องการสื่อให้เห็นว่าพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าเป็นเพียงเทพนิยาย หาใช่เรื่องจริงแต่ประการใด

เจสซีได้แสดงออกซึ่งความเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ รู้จักใช้เหตุผลและสติปัญญาในการไตร่ตรองสิ่งต่างๆ โดยการโต้ตอบลามะนอร์บูว่าถ้าเขาไม่ใช่ลามะดอร์เจแล้วลามะนอร์บูจะมาถึงที่บ้านของเขาทำไม

Jesse tugged at his left ear for a moment, then nodded. “I think I am,” he said. “I am Lama Dorje.”

The old man smiled. “We’ll have to see about that,” he said.

“Then if I’m not, why did you come to our house.”

Perfectly logical, Maria thought, and the old man could not answer it. Instead, he just laughed, tweaked Jesse’s nose, and said, “You ask a lot of questions.”

Jesse was disappointed. It was like when he was younger and when his mom and dad were stumped and they just said, “Because....”⁹³

⁹² Ibid.

⁹³ Ibid., p. 56.

การที่เจสซีได้ลามาเนอร์บูเช่นนั้นซึ่งมาเรียกเห็นด้วยนั้นเป็นการสื่อให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดในตัวเจสซีที่สามารถตั้งคำถามโต้ลามาเนอร์บูกลับได้อย่างมีเหตุผลจนลามาเนอร์บูที่เป็นผู้ใหญ่กว่าก็ไม่สามารถที่จะตอบได้ดังที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายความคิดของเจสซีที่มีต่อลามาเนอร์บูว่า “มันก็เหมือนตอนที่เขาอายุน้อยกว่านี้เมื่อแม่และพ่อจนปัญญาที่จะตอบแต่เพียงว่า “ก็เพราะว่า...” จากประโยคนี้ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อว่าเจสซีซึ่งเป็นชาวตะวันตกมีความเป็นผู้ใหญ่ มีสติปัญญาเฉียบแหลม และมีเหตุผล ในขณะที่ลามาเนอร์บูซึ่งเป็นชาวตะวันออกและเป็นผู้ใหญ่แล้วยังต้องยอมแพ้ให้กับเด็กชาวตะวันตกอย่างเจสซี ความเป็นผู้ใหญ่ของเขาไม่อาจช่วยให้เขาหลุดจากสภาวะความเป็นผู้แพ้ได้

ผู้ประพันธ์ยังได้ให้ภาพของเจสซีที่มีความเป็นผู้ใหญ่ที่ต้องการคิดและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองเห็นได้จากที่เขาต้องการแสดงให้พวกของลามาเนอร์บูเห็นว่าพระพุทธเจ้าผู้นั้นอยู่ที่ไหน

He was about to press home his advantage when Maria leaned forward and whispered a suggestion. It was a good one. He wished he'd thought of it himself.

“Yes, Maria, yes,” he said and clenched his fists in triumph. He would show them where the Buddha lived.⁹⁴

การที่ผู้ประพันธ์บรรยายว่า “แต่เขาอยากคิดด้วยตัวเอง” ก็เพื่อต้องการสื่อว่าเจสซีเป็นเด็กแต่กลับมีวุฒิภาวะแบบผู้ใหญ่จึงต้องการที่จะคิดและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองบ้างซึ่งยังเป็น การเน้นย้ำว่าชาวตะวันตกมีความเหนือกว่าส่วนชาวตะวันออกอย่างเช่นลามาเนอร์บูก็เป็นได้แต่ผู้ ปราศัยต่อตะวันตกอันถือเป็นความคิดในแง่ลบที่ตะวันตกมีต่อตะวันออก

ในฉากที่เจสซีพาพวกลามาเนอร์บูไปยังพิพิธภัณฑเพื่อไปชมพระพุทธรูปที่จัดแสดง อยู่ที่นั่นผู้ประพันธ์ก็ได้บรรยายความคิดแบบบูรพาคตินิยมอย่างที่ตนคิดผ่านตัวละครพระภิกษุ ขอมปาที่คิดว่าประเทศตะวันตกใจกว้างที่ยอมให้มีรูปปั้นของศาสดาในศาสนาอื่นตั้งแสดงอยู่ใน ประเทศตนส่วนประเทศภูฏานยังไม่ยอมให้มีรูปปั้นของพระเยซูเลย

⁹⁴ Ibid., pp. 56-57.

Chompa stared at it in astonishment, amazed that nonbelievers in the West had gone to the trouble to give the Buddha pride of place in their city. It showed tolerance and compassion for the beliefs of others. These were not narrow-minded people. Indeed, he thought, they are more open than we are, for there were no statues to the man they called Jesus in Bhutan.⁹⁵

ผู้ประพันธ์ได้แสดงความคิดของตนในเรื่องบูรพาคตินิยมที่ว่าไม่ว่าจะเป็นคนตะวันตกหรือคนตะวันออกก็ล้วนแต่มีแนวคิดนี้อยู่ในใจทั้งสิ้นผ่านทางตัวละครพระภิกษุชอมปา กล่าวคือ ประการแรกการที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้พระภิกษุชอมปาใช้คำว่า “ซีกโลกตะวันตก” (the West) และ “พวกอื่น” (others) ก็สื่อให้เห็นว่าพระภิกษุชอมปาซึ่งเป็นชาวตะวันออกก็ยังมีแนวคิดในการแบ่งแยกระหว่างตะวันตกและตะวันออกและมองว่าตะวันตกเป็นพวกอื่นที่ไม่ใช่พวกเดียวกับตะวันออก

นอกจากนี้คำพูดของพระภิกษุชอมปาที่ว่า “แต่ที่นี่ก็ใช่เพราะพวกเขามีจิตใจคับแคบหรือเพราะอันที่จริงแล้วพระภิกษุชอมปาคิดว่าพวกเขายังเปิดกว้างมากกว่าพวกเราเสียอีกนะซึ่งในกฎเกณฑ์เองก็ไม่มีรูปปั้นของชายชื่อว่า “เยซู” เลย” ก็เป็นการสะท้อนแนวคิดบูรพาคตินิยมที่อยู่ในจิตใจได้สำนึกของผู้ประพันธ์ที่มองว่าตะวันตกแตกต่างจากตะวันออกในแง่ที่ว่าตะวันตกเป็นผู้มีอารยธรรมและเปิดกว้างกว่าตะวันออกจึงได้ให้ภาพของตะวันตกในแง่บวกว่าเป็นผู้มีใจกว้างและให้ภาพของตะวันออกในแง่ลบว่ามีใจคับแคบดังปรากฏในความคิดคำหนึ่งของพระภิกษุชอมปาซึ่งในความเป็นจริงแล้วพระภิกษุซึ่งเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ไม่น่าจะมีอคติกับตนเองเช่นนี้แต่น่าจะมองความเป็นไปของสิ่งต่างๆ โดยยึดหลักเหตุและปัจจัยว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกเรานี้ล้วนแต่มีเหตุและปัจจัยทั้งสิ้นเช่นเดียวกับการที่ประเทศภูฏานไม่มีรูปปั้นพระเยซูก็เพราะมีเหตุปัจจัยของมันเอง ไม่ได้หมายความว่าคนในประเทศจะต้องเป็นคนใจแคบเสมอไป ดังนั้นการด่วนสรุปว่าประเทศที่ไม่มีรูปปั้นของพระเยซูอันนี้ใจแคบจึงเป็นข้อสรุปที่ฟังดูไม่สมเหตุสมผลสมกับผู้ที่เป็พระภิกษุ ประโยคที่ว่า “พวกเขายังเปิดกว้างมากกว่าพวกเราเสียอีกนะ” เป็นการสื่อให้เห็นว่า “พวกเขา” หรือตะวันตกคือผู้ใจกว้างส่วน “พวกเรา” หรือตะวันออกเป็นผู้ที่จิตใจคับแคบเพราะไม่ยอมให้มีรูปปั้นพระเยซูอันน่าจะเป็นภาพของตะวันออกที่ผู้

⁹⁵ Ibid., p. 57.

ประพันธ์กำหนดขึ้นมาเองมากกว่าเพื่อจะสื่อแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมว่าตะวันตกดีกว่า เปิดกว้างกว่าตะวันออก

เมื่อตื่นคุยกับลิซาถึงเรื่องเจสซีซึ่งตื่นคิดว่าเจสซีมีจินตนาการแบบเด็ก ๆ และตอนนี้เขาก็กำลังสับสนอยู่และบางทีต่อไปเขาอาจจะเริ่มคิดว่าเขาคือลามาเตอร์เจก็ได้แต่ลิซาคิดว่ามันไม่น่าจะเสียหายตรงไหนที่เด็กชายตัวเล็ก ๆ จากซีแอตเทิลจะเรียนรู้เรื่องของอีกโลกหนึ่งซึ่งเหมือนกับว่าเทพนิยายได้กลายมาเป็นเรื่องจริง

But she wasn't laughing. "Maybe," she said. "But how often does a little boy from Seattle get to learn about another world? It's like a fairy tale come true."⁹⁶

คำว่า “อีกโลกหนึ่ง” (another world) และ “เทพนิยาย” (a fairy tale) นั้นสามารถสะท้อนถึงอคติที่ชาวตะวันตกมีต่อความเป็นตะวันออกได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ทั้งดินและลิซาต่างก็มีความคิดเรื่องการแบ่งแยกระหว่างตะวันตกและตะวันออกจึงมองว่าตะวันออกเป็นอีกโลกหนึ่งที่ไม่ใช่โลกเดียวกับตะวันตก นอกจากนี้ทั้งคู่ก็ยังมีอคติเกี่ยวกับเรื่องราวของตะวันออกที่ฟังดูเหลือเชื่อจึงเปรียบกับเทพนิยาย

เมื่อตื่นได้กล่าวต่อว่าตนไม่เชื่อเรื่องการกลับชาติมาเกิดและขอความเห็นลิซาเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยหวังว่าคำตอบของลิซานั้นจะต้องเห็นด้วยกับเขาแต่ว่าเธอก็ไม่พูดอะไรเลย ต่อเมื่อตื่นถามย้ำเธอก็ได้ตอบว่าเธอก็ไม่เชื่อเช่นเดียวกัน

"Except that it's not true, is it?" He had become suddenly angry.
"I don't believe in reincarnation. Not like this, anyway. Coming back as a specific person with a name, address, and telephone number. And neither do you."

He was expecting an answer, demanding that she agrees with him, but she said nothing.

⁹⁶ Ibid., p. 64.

“Or do you?” he insisted.

“No.”⁹⁷

การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลิซามีความเห็นขัดแย้งกับดินนั้นไม่ใช่เพราะเธอเชื่อว่าเรื่องราวของตะวันออกเป็นเรื่องจริงแต่เป็นเพราะท่านลามะนอร์บูมีลักษณะบางอย่างที่ทำให้ลิซาไม่กล้าที่จะทำสิ่งที่เป็นการคิดคดขบถต่อท่าน

Dean wanted reassurance from her. He wanted her to back up his skepticism, but she couldn't do it. She kept seeing the face of the old man and hearing the dignity in his voice. To agree with Dean would somehow mean betraying the Lama, and she could not bring herself to do it.

“We don't know much about anything,” she said. “And absolutely nothing about the most important things of all. We don't know why we were born. Or if there is a why.”

She looked up and dared him to contradict her, to contradict the great why-are-we-here? question that none of the biggest brains on the planet had answered.⁹⁸

การที่ผู้ประพันธ์บรรยายลักษณะอาการของดินและลิซาเช่นนี้สามารถสื่อให้เห็นถึงความคิดอันแฝงไปด้วยอคติเกี่ยวกับตะวันออกของคนตะวันตกได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ในสายตาของดินและลิซาซึ่งเป็นชาวตะวันตกเรื่องราวเกี่ยวกับตะวันออกเป็นเพียงแค่ “เทพนิยาย” ที่มาจาก “อีกโลกหนึ่ง” ซึ่งถูกแต่งขึ้นมาสำหรับเล่าให้เด็ก ๆ ฟังเท่านั้น

ผู้ประพันธ์ยังได้เน้นย้ำว่าเรื่องราวของตะวันออกเป็นเพียงเทพนิยายไว้ในฉากถัดมาที่ดินไปรับเจสซีที่ศูนย์ปฏิบัติธรรม ในขณะที่ลามะนอร์บูกำลังเล่าพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าอยู่ดินก็ยื่นฟังและกล่าวว่านั้นเป็นเทพนิยายที่ตรงตามจริง ๆ

⁹⁷ Ibid., pp. 64-65.

⁹⁸ Ibid., p. 65.

“I know,” Dean said. “I was listening. It’s a beautiful story.
A beautiful myth.”⁹⁹

ในสายตาของดินเรื่องราวของพระพุทธเจ้า นั้นเป็นเพียง “เทพนิยาย” (myth) ทำให้ความจริงแต่ประการใด จะสังเกตได้ว่าในนวนิยายเรื่องนี้ผู้ประพันธ์จะใช้คำในลักษณะนี้หลายคำในการสื่อถึงความเป็นตะวันออก ไม่ว่าจะเป็นคำว่า “legend”, “mythology” หรือ “fairy tale” เป็นต้น อันสื่อถึงอคติของตะวันตกที่มองว่าเรื่องราวของตะวันออกเป็นเพียงเรื่องโกหกหลอกลวง

ถึงแม้ดินจะบอกว่าตนมีความเคารพในศาสนาและวัฒนธรรมของตะวันออกเป็นอย่างมาก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะเลิกความคิดอันแฝงไปด้วยอคติต่อตะวันออกเช่นนี้

Dean nodded. “Lama Norbu,” he said. “I have a great for your religion and your culture. I know about the invasion of Tibet and the tragedy that happened and I--”¹⁰⁰

อคติดังกล่าวก็คือว่าแม้ว่าตะวันออกจะมีศาสนาและวัฒนธรรมแต่ในสายตาของชาวตะวันตกอย่างดินแล้วสิ่งเหล่านี้ก็เป็นเพียง “เทพนิยายที่งดงาม” (a beautiful myth) ที่ดูไม่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีความน่าเชื่อถือราวกับเป็นเรื่องที่บรรจงแต่งขึ้นเท่านั้น

ความไม่ศรัทธาในศาสนาและวัฒนธรรมตะวันออกของดินได้ปรากฏให้เห็นชัดเจนเมื่อลามะนอร์บูได้พยายามอธิบายหลักการเวียนว่ายตายเกิดหรือการกลับมาเกิดโดยเปรียบเทียบว่าน้ำชาเป็นดวงวิญญาณที่อยู่ในถ้วยน้ำชาส่วนถ้วยน้ำชาก็เปรียบเป็นร่างกายของมนุษย์ เมื่อถ้วยน้ำชาแตกหรือร่างกายได้ดับสูญไปแล้วน้ำชาก็ยังคงเป็นน้ำชาหรือวิญญาณก็ยังคงเป็นวิญญาณอยู่ และดวงวิญญาณดวงนี้ก็จะไปสู่ในร่างใหม่โดยยังเป็นวิญญาณดวงเดิมอยู่แต่สำหรับดินเรื่องเหล่านี้เป็นเพียงสาธกนิยายของพุทธศาสนาที่ยังพิสูจน์อะไรไม่ได้

⁹⁹ Ibid., p. 82.

¹⁰⁰ Ibid.

Dean grinned back at him. A neat allusion. But, as in all religious parables, it proved nothing. You still needed blind faith.¹⁰¹

ประโยคที่ว่า “นิยายของทุกศาสนา มันไม่ได้พิสูจน์อะไรเลย” (... as in all religious parables, it proved nothing.) สื่อให้เห็นว่าดินไม่ได้มีความเชื่อและศรัทธาในศาสนาตะวันออกเลยแม้แต่ชนิดเดียว ถึงแม้ลามาฆะนอร์บูจะพยายามอธิบายหลักศาสนาโดยใช้สาธกนิยายเปรียบเทียบก็ไม่อาจทำให้เขาเชื่อได้เพราะสำหรับคนตะวันตกเช่นดินแล้วสิ่งที่ลามาฆะนอร์บูเล่ายังพิสูจน์อะไรไม่ได้จึงเหมือนเป็นความเชื่อโดยไม่มีเหตุผลของคนตะวันออกซึ่งตรงกับแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่ปรากฏในงานของซาโตบรียองที่เชื่อว่าคนตะวันออกงมงายไร้เหตุผล มีศรัทธาที่มีขอบเขต ไม่ใช่ศรัทธาที่ชัดเจนอย่างชาวคริสต์ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของชาวคริสต์ที่จะต้องนำศรัทธาที่แท้จริงมาเผยแพร่ในโลกตะวันออก

Everywhere, one encountered Orientals, Arabs whose civilization, religion, and manners were so low, barbaric, and antithetical as to merit reconquest (...) the theme of Europe teaching the Orient the meaning of liberty : which is an idea that Chateaubriand and everyone after him believed Orientals, and especially Muslims, knew nothing about.

Of liberty, they know nothing ; of propriety, they have none : force is their Gods. When they go for long periods without seeing conquerors who do heavenly justice, they have the air of soldiers without a leader, citizens without legislators, and a family without a farther....

Chateaubriand puts the whole idea in the Romantic redemptive terms of a Christian mission to revive a dead world, to quicken in it a sense of its own potential, one which only a European can discern underneath a lifeless and degenerate surface. For the traveler this means that he must use the Old Testament and the Gospels as his guide in Palestine; only in this way can the apparent degeneration of the modern Orient be gotten

¹⁰¹ Ibid., p. 84.

beyond.¹⁰²

ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นมุมมองที่แฝงไปด้วยอคติของคนตะวันตกที่มีต่อตะวันออก

แม้ว่าดินจะรู้ว่าสิ่งที่ตนเคยมองเกี่ยวกับพระภิกษุในศาสนาพุทธในบางเรื่องนั้น ไม่ได้เป็นอย่างที่เขาคิดเมื่อพบว่าศาสนาพุทธจะไม่มีการบังคับในเรื่องการนับถือ เช่น การที่ลามะนอร์บูปล่อยให้เจสซีตัดสินใจเองว่าจะบวชหรือไม่เมื่อตนเองโตขึ้น แต่ความรู้สึกเช่นนี้ก็แทบจะหมดไปเมื่อเขารู้สึกโกรธที่ลามะนอร์บูพยายามจะพาเจสซีไปประเทศภูฏานเพื่อทำการพิสูจน์ว่าเป็นลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดหรือไม่เพราะสำหรับชาวตะวันตกเช่นดินการกระทำดังกล่าวถือเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลแต่สำหรับชาวทิเบตถือเป็นเรื่องธรรมดาโดยไม่ได้ถือว่าเป็นการลักพาตัวซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความไม่เข้าใจกันระหว่างคนตะวันตกและคนตะวันออก

Dean's smile died on him.

“Now you look angry,” the Lama said.

“I am,” Dean said. “Taking children away from their families. In this country we call it kidnapping.”¹⁰³

ความโกรธของดินยิ่งเพิ่มขึ้นเมื่อลูกชายคนเดียวของเขาให้ความสนใจต่อลามะนอร์บูมากกว่าตัวเขาซึ่งเป็นบิดาบังเกิดเกล้าเสียอีก

Dean had had enough of all this. His son was more interested in the old fraud than in him. He roughly lifted him up. It was time to go.¹⁰⁴

การที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “ชายแก่ที่ฉ้อโกงโลก” (the old fraud) ได้สื่อให้เห็นถึงความคิดในแง่ลบที่ดินมีต่อลามะนอร์บูอันเนื่องมาจากการที่ดินไม่ศรัทธาในศาสนาตะวันออกประกอบกับการที่เขาเข้าใจผิดว่าลามะนอร์บูพยายามใช้เล่ห์เหลี่ยมพาลูกชายไปจากเขาซึ่งสอดคล้อง

¹⁰² Edward W. Said, *Orientalism*, p. 172.

¹⁰³ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 85.

¹⁰⁴ *Ibid.*, p. 86.

คล้องกับแนวคิดบูรพาคตินิยมของชาอิตที่กล่าวไว้ว่าคนตะวันออกจะมีนิสัยคิดคดทรยศ ไม่ซื่อสัตย์ เป็นผู้ร้ายที่คอยทำร้ายและล่อหลอกคนตะวันตกซึ่งสะท้อนอยู่ในคำว่า “ชายแก่ที่ฉ้อโกงลวงโลก” ที่ผู้ประพันธ์ใช้บรรยายลามะนอร์บู แต่ผู้ประพันธ์ก็ได้แสดงให้เห็นว่าตนเองก็มีสำนึกเพราะเขาตระหนักดีว่าความโกรธของเขานั้นเกิดจากความอิจฉาขุ่นเคืองที่มีต่อลามะนอร์บู เขารู้สึกสับสนว่าทั้ง ๆ ที่ตนมั่นใจว่าความเชื่อของคนตะวันออกในเรื่องการกลับชาติมาเกิดเป็นสิ่งที่ไร้สาระและไม่น่าเชื่อถือแม้แต่น้อยแต่เหตุใดเขาจึงต้องรู้สึกอิจฉาลามะนอร์บู หรือเป็นเพราะว่าลามะนอร์บูเป็นคนดีจริง ถ้าเป็นเช่นนั้นเหตุใดคนดี ๆ เช่นนี้จึงได้แต่นั่งเล่นเกมกับถ้วยน้ำชามอบของขวัญให้กับคนแปลกหน้า เดินทางมาไกลครึ่งโลกเพื่อมาหาเจสซีและจะพาเขาเดินทางไปยังเทือกเขาหิมาลัยซึ่งในสายตาของดินถือเป็นการกระทำที่ไร้สาระแต่เจสซีกลับให้ความสำคัญและรู้สึกเป็นจริงเป็นจังมากกว่าเขาซึ่งแน่ใจแล้วว่ามันเป็นเรื่องไร้สาระ เขาไม่เข้าใจว่าทำไมเจสซีจะต้องใส่ใจกับเรื่องราวไร้สาระเช่นนี้

They drove in silence, father and son, Dean's hands tight-knuckled on the wheel. He knew his anger was a jealous pique, and the knowledge merely reinforced the problem. So the old boy was a nice guy? So what? So he played games with teacups? So he gave presents to strangers? So he'd come halfway around the world to see Jesse? So what? The very notion of traveling to the Himalayas was absurd. How could the old guy have the gall to ask? It was like proposing on a first date. It was crazy. It was goddamn un-American.¹⁰⁵

ประโยคที่ว่า “บ้าเซมัด ไม่ใช่วิถีแบบอเมริกัน” (It was crazy. It was goddamn un-American.) สื่อให้เห็นถึงความคิดของคนตะวันตกที่มองว่าคนตะวันออกแตกต่างจากตนในแง่ที่ว่าคนตะวันออกนั้นมีวิถีชีวิตที่ไร้สาระ แปลกประหลาด ซึ่งไม่มีในสังคมอเมริกัน ทำให้ตนไม่อาจยอมรับได้ ดังนั้นวรรณกรรมเรื่องนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าสังคมอเมริกันซึ่งยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบอเมริกันว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นมาตรฐานสำหรับชาติอื่น ๆ นั้นเมื่อได้มาเห็นวิถีชีวิตอื่นไม่ได้มีวิถีชีวิตเช่นเดียวกับตนก็ทำให้ไม่อาจยอมรับได้และมองว่าชาตินั้นมีวิถีชีวิตที่แปลกและแตกต่างจากตนซึ่งแน่นอนในสายตาของคนอเมริกันย่อมถือว่าเป็นการใช้ชีวิตที่ไม่ได้มาตรฐาน

¹⁰⁵ Ibid., p. 87.

ของผู้ด้อยพัฒนามากว่าตนในทุก ๆ ด้านอันเป็นการมองแบบยึดตนเองเป็นหลักในการวัดคุณค่าและวัฒนธรรมของสังคมอื่น (Eurocentricism) ซึ่งชาวตะวันตกมักจะยึดถือมุมมองดังกล่าวจึงทำให้การพิจารณาสิ่งต่าง ๆ เติบโตด้วยอคติตั้งที่ปรากฏในดินซึ่งเป็นชาวตะวันตกกำลังใช้บรรทัดฐานทางสังคมตะวันตกวัดสังคมตะวันออกทำให้มองว่าวิถีชีวิตของสังคมตะวันออกเป็นวิถีชีวิตของผู้ที่สติไม่ดี

ความไม่เชื่อเรื่องการกลับชาติมาเกิดของดินยังคงมีอยู่ต่อไป กล่าวคือเมื่อดินทราบว่าเป็นเพื่อนร่วมหุ่นธุรกิจของเขา อีแวน ฆ่าตัวตายเขาก็รู้สึกสับสนเป็นอย่างมากกว่าชีวิตนี้คืออะไร และพยายามที่จะหาคำตอบให้กับตัวเอง เนื่องจากศาสนาที่อีแวนเคยยึดถือก็คือความอิสระที่ทำอะไรได้หลายอย่างแล้วรวยแต่เมื่ออีแวนพลาดก็ทำให้เขาถึงกับฆ่าตัวตาย และนี่หรือคือทางออกของศาสนาในแบบที่อีแวนยึดถือ พระเจ้าคือเงินตราตั้งที่อีแวนยึดจริงหรือ ดินรู้สึกสะเทือนใจและสับสนจนอยากจะลองเชื่อในเรื่องการกลับชาติมาเกิดแบบคนตะวันออกเพื่อเป็นการปลอบประโลมจิตใจตัวเองว่าอีแวนน่าจะได้รับโอกาสอีกครั้งจากการกลับชาติมาเกิด เพราะถ้าอีแวนมีโอกาสกลับชาติมาเกิดใหม่บางที่อาจจะไม่ต้องตกอยู่ในภาวะที่สับสนและเป็นทุกข์เยี่ยงนี้ แต่ถึงดินจะพยายามค้นหาคำตอบของชีวิตเพื่อจะได้ลบล้างความรู้สึกสับสนที่อยู่ในจิตใจเขาออกไปก็ไม่อาจทำให้เขาสามารถละทิ้งความรู้สึกไม่เชื่อในเรื่องการกลับชาติมาเกิดได้

“You know,” he said, “at the funeral I wished I did believe in reincarnation.”¹⁰⁶

ประโยคที่ว่า “ผมอยากจะทำให้ตัวเองเชื่อเรื่องการกลับชาติมาเกิดจริงๆ” สื่อว่าจริงๆ แล้วดินซึ่งเป็นชาวตะวันตกไม่เชื่อในเรื่องการกลับชาติมาเกิดของตะวันออกเลยแม้แต่นิดเดียวซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่มองตะวันออกอย่างมีอคติของดินตั้งที่วิเคราะห์ในข้างต้นที่ว่าสำหรับชาวตะวันตกเรื่องราวของตะวันออกยังคงเป็นเพียงเทพนิยายที่ไม่น่าเชื่อถือแม้แต่น้อย

ผู้ประพันธ์ได้พยายามที่จะนำเสนอประวัติของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นเรื่องราวทางตะวันออกว่าเป็นเพียงตำนานเรื่องเล่าหรือเทพนิยายเท่านั้นดังในตอนผู้ประพันธ์บรรยายถึงเจสซี

¹⁰⁶ Ibid., p.101.

ว่า “อาการเพี้ยนเครื่อง” ก็ถูกรวบรวมไว้ในเทพนิยายต่าง ๆ เช่นเดียวกับเรื่องราวของซานตาครอส รวมทั้งตำนานของเจ้าชายสิทธัตถะแต่เจสซีกลับเชื่อในเรื่องราวของเจ้าชายสิทธัตถะมากกว่า

Jet lag had been filed under Fairy Stories, like Father Christmas and the legend of Siddhartha, except that he wanted to believe in Siddhartha.¹⁰⁷

คำว่า “ตำนานของเจ้าชายสิทธัตถะ” (the legend of Siddhartha) สื่อว่าผู้ประพันธ์มองว่าประวัติพระพุทธเจ้าเป็นเพียงตำนานหรือเรื่องที่แต่งขึ้นเหมือนกับเทพนิยายต่าง ๆ (fairy stories) เช่น เรื่องราวของซานตาครอส (Father Christmas) และประโยคที่ว่า “แต่เจสซีกลับเชื่อในเรื่องราวของเจ้าชายสิทธัตถะมากกว่า” ก็สื่อให้เห็นว่าการที่เด็กอย่างเจสซียอมรับเรื่องราวของเจ้าชายสิทธัตถะก็เพราะเป็นเรื่องราวที่เต็มไปด้วยความสนุกสนานตื่นเต้นแบบเทพนิยายสำหรับเด็กซึ่งสอดคล้องกับที่ได้วิเคราะห์ไว้ตั้งแต่ต้นแล้วว่าตะวันตกยังคงมองตะวันออกอย่างมีอคติว่าเรื่องราวของตะวันออกเป็นเพียงตำนานที่ไม่น่าเชื่อถือ

โดยเฉพาะดินที่ความมืดของเขาต่อตะวันออกจะปรากฏอย่างเด่นชัดเมื่อเขาได้สัมผัสกับดินแดนตะวันออกเป็นครั้งแรก กล่าวคือ เขาคาดว่าจะต้องได้พบกับสิ่งที่แปลกกว่าไม่คุ้นเคย ความมอซอเลวร้าย หรือความแปลกประหลาด แต่เขาก็พบว่าดินแดนตะวันออกก็แทบจะไม่ต่างจากอเมริกาเลยเมื่อมองในเวลากลางวันเพราะมีกลุ่มเมฆหมอกบดบังทุกสิ่งทุกอย่างทำให้เขาสามารถมองเห็นได้แค่เพียงแสงไฟที่กระพริบเป็นบางครั้งบางคราวเท่านั้นซึ่งก็สร้างความผิดหวังให้เขาเป็นอย่างมาก

First impressions were a disappointment. Dean had expected something alien. He'd seen the commercials and enough travelogues. At worst he expected squalor, at best something exotic, but Kathmandu Airport at night could have been Cincinnati. Clouds hid the Himalayas, and all he could see from the taxi on the way to the hotel was the occasional twinkling light.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Ibid., p. 105.

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในใจของดินเต็มไปด้วยความมือคติต่อตะวันออกอันเนื่องมาจากการที่เขาถูกปลูกฝังในเรื่องแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมโดยสังคมอเมริกันซึ่งก็จะเห็นได้จากคำว่า “อะไรที่แปลกกว่าไม่คุ้นเคยต่างไป” (something alien) “ความมอซอเลวร้าย” (squalor) และ “ของแปลกประหลาด” (something exotic) ที่สื่อถึงความมือคติของตะวันตกที่มีต่อตะวันออกได้เป็นอย่างดี

โฆษณาทางโทรทัศน์และภาพยนตร์สโลดทอ่งเที่ยวที่ดินได้ถูกจัดเป็นเครื่องมือ (tool) ที่เป็นบูรพาคตินิยมที่แสดงออกอย่างเปิดเผยที่แพร่หลายอยู่ในสังคมตะวันตกและมีบทบาทต่อการเผยแพร่ความคิดแบบบูรพาคตินิยมในสังคมตะวันตกอีกด้วยทำให้สิ่งเหล่านี้เข้าไปอยู่ในจิตใต้สำนึกใจของคนตะวันตกซึ่งส่งผลให้คนตะวันตกคิดว่าสิ่งที่เห็นในสื่อเหล่านั้นเป็นความจริงของประเทศตะวันออกและคิดว่าจะได้พบเห็นสิ่งที่ตนชมตามสื่อต่างๆ ในประเทศตะวันออกจริง ๆ ซึ่งความรู้สึกผิดหวังของดินก็เป็นหลักฐานอย่างหนึ่งที่แสดงว่าคนตะวันตกมีแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมต่อคนตะวันออกจริง ๆ

ในระหว่างที่ดินเดินออกจากวัดไปยังที่พักของตนเขาต้องเดินผ่านตรอกซอยต่างๆ ซึ่งก็ทำให้เขารู้สึกกระอักกระอ่วนใจมากจนต้องร้องครวญครางออกมาเสียงดังพอให้พระภิกษุชอมปาได้ยิน

Then they got out. They were in some sort of alley. Two monks were picking up the bags and motioning them to follow. Dean groaned loud enough for Chompa to ask what was wrong. He said, “Nothing.” He couldn’t be rude to his hosts. They were picking up the tab after all, but if he had known that he would wandering up an alley watched by a couple of scrawny goats, alongside a stream trickling God knows what obscenities, them maybe he’d have thought twice...and the building he was being led to looked like something out of Auschwitz.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Ibid., pp. 110-111.

¹⁰⁹ Ibid., p. 111.

ประโยคที่ผู้ประพันธ์บรรยายว่า “ดินกลับคิดว่าเขาอาจจะเดินหลงไปในซอยที่มี
 แกะผอมกร่องคูหนึ่งกำลังเฝ้าดูเขาอยู่ก็ได้ตามทางที่เขาละด้วยน้ำเฉอะแฉะที่พระเจ้าเล่นสกปรก”
 ก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงความคิดอย่างมีอคติของดินที่มองว่าสภาพบ้านเมืองของตะวันออกนั้นไร้
 ระเบียบขนาดที่ปล่อยให้สัตว์อย่างเช่นแกะมาเดินเล่นพาดอยู่กลางซอยซึ่งก็เป็นแกะที่ผอมกร่อง
 อันสื่อให้เห็นว่าประเทศตะวันออกนั้นยากจนข้นแค้นถึงขนาดที่ไม่สามารถเลี้ยงดูสัตว์ให้อ้วนท้วน
 สมบูรณ์ได้ และว่าบ้านเมืองตะวันออกนั้นสกปรกมอมชอมมากเสียจนเขารู้สึกทนไม่ได้จนต้องพูด
 ออกมาว่า “พระเจ้าเล่นสกปรก” เพื่อสื่อให้เห็นถึงสภาพที่น่ารังเกียจนี้

นอกจากนี้ประโยคที่ว่า “เขาคิดย้อนนึกอีก... บางทีตีกรรมพวกนี้เหมือนค่าย
 เอาชีวิตของนาซีก็ได้” ซึ่งการที่เขาเปรียบเทียบบ้านเมืองของตะวันออกว่าเหมือนค่ายเอาชีวิต
 ของนาซีนั้นก็สื่อให้เห็นว่าดินซึ่งเป็นชาวตะวันตกมองตะวันออกในแง่ลบไม่ใช่แบบธรรมดาแต่เป็น
 แบบที่รุนแรงร้ายกาจมากเพราะนอกจากจะเป็นการมองว่าบ้านเมืองของตะวันออกปราศจากความ
 สะดวกสบายแล้วยังเท่ากับว่าเขาคิดว่าผู้คนที่อาศัยอยู่ในตึกนั้นมีนิสัยโหดร้ายทารุณเหมือนกับพวก
 นาซีอีกด้วย

การบรรยายถึงสภาพบ้านเมืองและความเป็นอยู่ของตะวันออกในแง่ลบยังคงมีอยู่
 ต่อไป

Reception was a table and a desk but no clerk and no formalities.

The young monks led them along a narrow corridor, dotted with small
 blue doors,...¹¹⁰

คำบรรยายข้างต้นสื่อให้เห็นความคิดของผู้ประพันธ์ผ่านตัวละครดินซึ่งมองว่า
 ประเทศตะวันออกล้ำหลัง ไม่เจริญ เพราะในสายตาของดินสังคมที่เจริญแล้วจะต้องมีเสมียน
 และการต้อนรับที่เป็นทางการมากกว่านี้ ไม่ใช่มีโต๊ะเพียงตัวเดียว ทางเดินก็น่าจะกว้างมาก
 กว่านี้ ไม่ใช่เป็นแค่เฉลียงแคบๆ

¹¹⁰ Ibid.

ความคิดของผู้ประพันธ์ที่ว่าสังคมตะวันตกจะเห็นได้ชัดขึ้นในฉากที่ พระภิกษุชอมปาพาเดินไปดูห้องพักซึ่งเขาบอกดีว่าเป็นห้องที่ดีที่สุดแต่สำหรับชาวตะวันตกเช่น ดินห้องนี้ตรงกันข้ามกับที่พระภิกษุชอมปาพูดโดยสิ้นเชิงเห็นได้จากคำบรรยายของผู้ประพันธ์ที่ บอกว่า “ดินมองข้ามไปข้างในเห็นหลอดไฟที่ปราศจากอะไรห่อหุ้ม แสงไฟหรือจวนดับไม่ดับ แห่กับมีเสียงเหล็กแควๆ สองเตียงซึ่งมีที่นอนอยู่ ดูแล้วคล้ายกับโลงศพ ห้องน้ำเกือบจะ เหมือนห้องน้ำของห้องสวีท มีโถเคลือบขาวอยู่ มีหน้าต่างบานเล็กๆ 1 บาน พร้อมบานเกล็ด ซึ่งสามารถที่จะมองไปยังสนามข้างล่างได้”

Dean looked in and saw a single naked lightbulb flickering uncertainly, two narrow iron beds with mattresses that looked like slabs out of a morgue. The lavatory was "en-suite," a cracked enamel bowl. There was a small window with shutters overlooking a courtyard.¹¹¹

คำบรรยายห้องพักที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ตัวละครตีความนั้นล้วนแล้วแต่เป็นในทางลบทั้งสิ้น การใช้คำว่า “แคบๆ” (narrow) และ “เล็กๆ” (small) ในการบรรยายสภาพในห้องพักต่างก็เป็นคำที่ความหมายแฝงในแง่ลบที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อว่าที่พักในประเทศตะวันตกตรงข้ามกับที่พักในตะวันตกที่มีความใหญ่โตกว้างขวาง ไม่อึดอัด และดินยังใช้คำในลักษณะนี้บรรยายห้องน้ำว่าเป็น “ห้องน้ำที่มีลักษณะแบบห้องขังเล็กแบบหิมาลัย” (a Himalayan cell block) และเมื่อเดินออกจากกระเปาะเขาก็เกิดความคิดเชิงดูถูกสภาพอันลำห้งของสังคมตะวันตกโดยคิดว่าตนไม่ได้หวังว่าจะมีอ่างน้ำวนหรือบาร์เหล้าเล็กๆ เพราะในความคิดของดินนั้นมองว่าสังคมตะวันตกลำห้งแบบสุดๆ และเขาก็ติดต่อไปว่าอย่างน้อยก็คงจะมีไม้แขวนเสื้อบ้างอันเป็นการดูถูกตะวันตกอย่างร้ายกาจที่คิดว่าสังคมตะวันตกลำห้งมากเสียจนจะไม่รู้จักสิ่งของธรรมดาอย่างไม้แขวนเสื้อ ซึ่งทั้งหมดนี้คือการบรรยายภาพของสังคมตะวันตกออกออกมาในแง่ลบของผู้ประพันธ์โดยผ่านความคิดของตัวละครตีซึ่งเป็นชาวตะวันตก

เมื่อดินกลับไปยังที่พักเขาได้สั่งให้เจสซึนนอนหลับส่วนตัวเขาเองก็ได้ออกไปเดินเล่น และได้พบกับพระที่กำลังสวดบทสวดมนต์ครั้งแล้วครั้งเล่าจนทำให้เขารู้สึกกลัว

¹¹¹ Ibid.

“Om mani padone hum.”

Again and again, the mantra becoming, in Dean’s brain, the sound of a swarm of bees. He shivered. Sweat broke out on his forehead and upper lip.

His memory dredged up terrible sermons of his Presbyterian childhood, of the price of sin being an eternity of hellfire, and the awful panic when he was six and burnt his finger on a match and could not comprehend the notion of an eternity of that scorching pain...¹¹²

บทสวดโอม มณี ปัทเม หุม ถือเป็นบทสวดที่สำคัญยิ่งในพุทธศาสนาแบบทิเบตเพราะมีความหมายในการอัญเชิญแก้วมณีอันมีค่ายิ่งเปรียบได้กับคำสอนของพระพุทธเจ้าให้มาสถิตอยู่ในจิตใจของผู้สวดแต่สำหรับชาวตะวันตกเช่นดิ้นกลับรู้สึกวาทสวดนี้คล้ายกับเสียงหึ่งของผึ้งที่ฟังดูน่าสะพรึงกลัวและคิดว่าเหมือนกับบทเทศน์อันน่ากลัวของศาสนาคริสต์นิกายเพรสไบทีเรียน* ที่เขาเคยฟังตั้งแต่สมัยเป็นเด็กที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผลของบาปอันเผาไหม้ใจให้ทุกข์ทรมานอย่างยาวนาน เสียงของบทสวดนี้ยังทำให้ตื่นต้อหวนกลับไปคิดถึงเหตุการณ์อันน่ากลัวในตอนที่ยังมีอายุได้เพียง 6 ขวบ ที่นิ้วของเขาไหม้ไฟจากไม้ขีดไฟ เขาก็ยังไม่อาจเข้าใจได้ถึงความรู้สึกเจ็บปวดชั่ววันรันดร์นั้นได้โดยเปรียบเทียบับสิ่งที่น่ากลัวและเหตุการณ์ที่น่ากลัวที่ดิ้นไปประสบมาตั้งแต่เด็กสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความที่มีอคติในแง่ลบต่อคนตะวันตกโดยเป็นการสื่อให้เห็นถึงมุมมองที่ตะวันตกมีต่อตะวันออกว่าไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมหรือศาสนาของคนตะวันออกล้วนแล้วแต่เป็นพิธีที่มีแต่ความลึกลับจนน่าขนพองสยองเกล้า อีกทั้งยังมีความเชื่อมมายในเรื่องเหนือธรรมชาติตั้งเช่นความเชื่อในเรื่องลามะผู้ศักดิ์สิทธิ์กลับชาติมาเกิด ทั้งที่ความหมายของบทสวดอันศักดิ์สิทธิ์ของทิเบตโดยแท้จริงแล้ว ล้วนแล้วแต่มีความหมายในทางที่เป็นสิริมงคลต่อตัวผู้สวดเองทั้งสิ้น

คำบรรยายของผู้ประพันธ์เกี่ยวกับเมืองกาฐมาณฑุผ่านตัวละครดิ้นได้สื่อให้เห็นถึงแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่มีอยู่ในจิตใจได้สำนึกของเขาอย่างชัดเจน

Kathmandu.

¹¹² Ibid., p. 115.

* เพรสไบทีเรียน (Presbyterian) เป็นนิกายหนึ่งที่แยกมาจากนิกายโปรเตสแตนต์ เครื่องครัดและถือระบอบอาวุโสอย่างมาก

Geography had never been one of Dean's strongest subjects.

Kathmandu was one of those places you could spell three or four ways. There was something about a little green-eyed idol to the north of it, wasn't there? The town where old hippies went to die.

If he had considered it at all in his subconscious, he would have expected filth an despair, poverty and sly villains out of Indiana Jones tugging at his sleeve.

What he saw was bustle and color, a swirl of perpetual motion, of seemingly happy-go-lucky chaos. The insults traded between drivers, the cyclists and motorized rickshaw bikes seemed haphazard and even affectionate. A cow chewed the cud in the middle of the street. And at last, there, in all their magnificence, were the Himalayas.¹¹³

คำว่า “เทวรูปตาสีเขียว” ที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ดินใช้สื่อให้เห็นว่าดินมองว่าประเทศตะวันออกเป็นดินแดนเก่าแก่โบราณที่ยังเต็มไปด้วยความลึกลับเพราะสำหรับดินเทวรูปตาสีเขียวคือสัญลักษณ์ของความเก่าแก่โบราณและความลึกลับ

นอกจากนี้ประโยคที่ว่า “เมืองที่พวกฮิปปีรุ่นเก่าไปตาย” ก็สื่อให้เห็นว่าผู้ประพันธ์มีเจตนาที่ให้ภาพของเมืองในตะวันออกในแง่ลบเพราะพวกฮิปปีสำหรับสังคมอเมริกันแล้วคือกาฝากสังคมที่ไม่ยอมทำงาน ดังนั้นการที่ผู้ประพันธ์บรรยายเช่นนี้ก็แสดงว่าผู้ประพันธ์มองว่ารัฐมาดทุเป็นเมืองที่มีสภาพเลวร้ายเหมาะกับพวกกาฝากสังคมอย่างพวกฮิปปีอย่างที่ผู้ประพันธ์บรรยายไว้ว่าเมืองนี้น่าจะเต็มไปด้วยสิ่งไม่ดีต่างๆ ดังในประโยคที่ว่า “เขาแน่ใจว่าจะได้เจอกับความโสมม การลึกลับ ความยากจน และเจ้าตัวโกงชั่วจากหนังเรื่องอินเดียน่าโจนส์ ที่มาดึงแขนเสื้อของเขา” สิ่งเหล่านี้ก็สอดคล้องกับที่เจคอบ เรซ (Jacob Raz) และเอเวียด อี เรซ (Aviad E. Raz) ได้ศึกษาในงานวิจัย *America “Meets” Japan : A Journey for Real between Two Imaginaries* ที่ได้ศึกษาแนวบูรพาคตินิยมที่มีอยู่ในภาพยนตร์ฮอลลีวูดเรื่อง *Black Rain* และ *Rising Sun* ที่ให้ภาพของตะวันออกเป็นผู้ร้าย เป็นคนละพวกกับตะวันตก

¹¹³ Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 115-116.

(otherness) มีความสัมพันธ์ในลักษณะ “ฝ่ายดี” (good) และ “ฝ่ายชั่ว” (evil) โดยที่ฝ่ายดีคือตัวละครเอกชาวตะวันตกส่วนฝ่ายชั่วคือตัวละครชาวตะวันออกดังเช่นในภาพยนตร์เรื่อง *Indiana Jones* ซึ่งสิ่งที่อยู่ในจิตใจไต่สำนึกของผู้ประพันธ์ที่สื่อผ่านดินก็ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เรียกว่า บुरพาคตินิยมแฝงเร้นที่มีความคิดความเชื่อซ้ำ ๆ ซาก ๆ (clichés) เกี่ยวกับตะวันออกว่าเป็นประเทศที่แปลกประหลาด ล้าหลัง ปรับตัวได้ช้า มีนิสัยเผด็จการ จิตใจผิดปกติ นิสัยไม่ดี มีข้อบกพร่อง บ้า และต่ำต้อย

ผู้ประพันธ์ยังได้ให้ภาพของตะวันออกในแง่ลบที่เป็นบुरพาคตินิยมแฝงเร้นอีกว่า “ภาพที่เขาเห็นคือความวุ่นวายระคนด้วยสีสน ความเคลื่อนไหวที่หมุนตลอดเวลา ขาดซึ่งระเบียบทุกอย่างปล่อยตามยถากรรม” และ “วิวตัวหนึ่งยื่นเคี้ยวเอื้องอยู่กลางถนน...” ซึ่งสื่อว่าสังคมตะวันออกไร้ระเบียบ เต็มไปด้วยความวุ่นวาย เช่น การปล่อยให้วัวม้ายืนขวางทางสัญจร

ผู้ประพันธ์ก็ยังให้ภาพของตะวันออกอีกว่า “การพูดจากรุนแรงหยาบคายในหมู่คนขับรถ ในหมู่คนที่ขี่จักรยานดูเหมือนว่ามันจะเกิดขึ้นตามอำเภอใจและไม่เคยรักการปรองดองกันเลย” ซึ่งสื่อว่าคนตะวันออกมีนิสัยป่าเถื่อนหยาบคาย ทำสิ่งต่างๆ ตามอำเภอใจ ขาดความสามัคคีกันระหว่างคนในชาติแต่ท่ามกลางสภาพที่เลวร้ายนี้ผู้ประพันธ์บรรยายว่าก็ยังมียิ่งดี ๆ อยู่บ้างซึ่งก็คือเทือกเขาหิมาลัย การที่ผู้ประพันธ์กล่าวชื่นชมเทือกเขาหิมาลัยซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตแต่กลับกล่าวดูถูกคนตะวันออกซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่ย่อมแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นชาวตะวันตกมองชาวตะวันออกอย่างมีอคติ ไม่เห็นคุณค่าของชาวตะวันออกในฐานะที่เป็นคน

ผู้ประพันธ์ยังให้ภาพประเทศตะวันออกในแง่ลบต่อไปในฉากที่ดินและเจสซีได้เดินไปตามถนนและได้เห็นตึกกรมบ้านช่องซึ่งสำหรับดินแล้วดูน่ากลัวมากที่สุดเท่าที่เคยเห็นมา

In front of them Jesse and Dean, hand in hand, turned out of the street into a square and stopped in their tracks. The building that confronted them was the most awesome Dean had ever seen. His camera seemed to come alive in his hand, so eager was he to get a record of it, just in case this was some sort of optical illusion, some mirage brought on by jet lag.

The backdrop was a plaza of crooked medieval houses, with turrets, attics,

and balconies, leaning Pisa-like in all directions and painted in a variety of colors ; built, it seemed at first, haphazardly, but as he gazed around, Dean felt that perhaps it was by design, as if the turret on the western side complimented the attic opposite.¹¹⁴

ประโยคที่ผู้ประพันธ์บรรยายว่า “เห็นตึกรามบ้านช่องประจันหน้ากันซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัวที่สุดเท่าที่ดินเคยพบเคยเห็นมา” และ “จากหลังคือร้านรวงซึ่งเป็นบ้านในยุคกลางหลายหลัง ทุกหลังมีป้อม มีห้องใต้หลังคา และระเบียงซึ่งเอียงที่คล้ายหอเอนเมืองพิซ่าในทุกทิศ มันเป็นสิ่งก่อสร้างที่ดูตอนแรกเหมือนปล่อยไปตามบุญตามกรรม...” เป็นการเจตนาให้ภาพของตะวันออกในแง่ลบว่ามีสภาพบ้านเมืองเหมือนในยุคกลางซึ่งเป็นยุคมืดที่ยังคงล้าหลังและเต็มไปด้วยความชั่วร้ายต่างๆ ทำให้ชาวอเมริกันผู้เจริญแล้วอย่างดินเกิดความรู้สึกหวาดผวาเป็นอย่างมากเพราะไม่เคยพบเห็นสิ่งก่อสร้างที่น่าสะพรึงกลัวเช่นนี้มาก่อนและถึงแม้ดินจะรู้สึกว้า “บางทีมันอาจจะจงใจให้ถูกออกแบบขึ้นก็ได้ด้วยให้มีป้อมกลมกลืนกับห้องเพดานทางตรงข้ามด้านตะวันตก” แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความรู้สึกลบที่ดินมีต่อบ้านเมืองตะวันออกจะหายไปแต่อย่างใด

การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ดินใช้คำว่า “บ้านในยุคกลาง” (medieval houses) และ “คนยุคกลาง” (medieval people) ก่อนหน้านั้นนั้นสะท้อนว่าผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นชาวตะวันตกมองตะวันออกอย่างมีอคติว่ามีสภาพไม่ผิดกับยุคมืดในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นบ้านเมืองหรือผู้คน

ดังเช่นในฉากต่อไปนี้ที่บรรยายว่าคนตะวันออกมีลักษณะเหมือนคนในยุคกลางเพื่อให้สอดคล้องกับที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายไว้ในตอนต้นว่าบ้านเมืองและวิถีชีวิตของคนตะวันออกเหมือนกับของคนยุคกลางที่ไร้ความเจริญดังในประโยคที่ว่า “เด็ก ๆ กลุ่มที่ใส่เสื้อคลุมยาวกระแทกเขาจนหมวกจนหมุนเอาข้างหลังมาไว้ข้างหน้า” (A gang of kids in robes jostled him and twisted his cap round back to front,...) อันเป็นการบรรยายถึงเครื่องแต่งกายของคนตะวันออกว่าเหมือนของคนสมัยกลางในแง่ที่ว่าดูโบราณ และเมื่อเจสซี “เดินไปจนสุดกำแพง ถอยกลับมาเกือบหกล้มเมื่อสะดุดชายชราที่นั่งขัดสมาธิหันหลังให้กำแพง ชายคนนั้นเปลือยเปล่า

¹¹⁴ Ibid., pp. 117-118.

นอกจากผ้าเตี่ยวแล้วยังทาตัวด้วยขี้เถ้า” (He got to the end of wall, turned, and nearly fell over an old man who was sitting with his back to the wall, cross-legged. He was naked except for a loincloth and covered with ash.) ก็เป็นคำบรรยายวิถีชีวิตคนตะวันออกที่แปลกประหลาด เข้าใจยาก ดูเหมือนคนยุคกลางสำหรับคนตะวันตกซึ่งสอดคล้องกับที่ซาอิดกล่าวไว้ว่า

“ (...) the Orient suddenly appeared lamentably underhumanized, antidemocratic, backward, barbaric,... (...) ...the Orient was undervalued.”¹¹⁵

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังบรรยายคณะละครสัตว์ที่มีการใช้เครื่องดนตรีโบราณ เด็ก ๆ ก็ใส่เสื้อผ้าขาด ๆ แคร่ครึ่งตัว ไม่ใส่รองเท้า เด็กพวกนี้กำลังเล่นอยู่กับลูกบอลสีลูกและ แสยะยิ้มราวกับคนบ้า

They were ragged and half naked. Two of the boys were dancing to the tinny sound of an ancient record player. The girl was playing a tambourine. A monkey in a hat and red waistcoat was jiggling a tin cup. But it was the third boy who fascinated Jesse--a barefooted urchin in a torn shirt, juggling with four balls that seemed to be on fire, flames spurting from them. But the boy wasn't burned; he just leapt around as if plugged into an electrical socket, all the while grinning like a maniac.¹¹⁶

คำบรรยายของผู้ประพันธ์ข้างต้นเป็นการให้ภาพของสังคมและคนตะวันออกในลักษณะที่ล้าหลัง ด้อยพัฒนาราวกับอยู่ในยุคกลาง และคำบรรยายที่ว่า “...แสยะยิ้มได้ราวกับคนบ้า” (...grinning like a maniac.) ก็สื่อว่าคนตะวันออกมีจิตใจที่ผิดปกติดังตามสายตาของคนตะวันตก

¹¹⁵ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 150.

¹¹⁶ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 121.

แนวคิดเรื่องการจัดให้ตะวันออกเป็นประเภทนั้น (type) เป็นการทำให้ลักษณะความเป็นตะวันออกที่ถูกกำหนดในแบบบูรพาคตินิยมนั้นกลายเป็นแนวคิดที่มั่นคงไม่เปลี่ยนแปลงมากขึ้นโดยจะเห็นได้ในฉากที่ผู้ประพันธ์บรรยายถึงการแต่งกายของเด็ก ๆ ในกรุงกาฐมาณฑุที่กำลังเดินตามเสียงของเครื่องเสียงดนตรีโบราณ

(...), through the crowd, saw three boys and a girl, all around his age.

They were ragged and half naked. Two of the boys were dancing to the tinny sound of an ancient record player.¹¹⁷

ประโยคที่ผู้ประพันธ์บรรยายการแต่งกายของเด็ก ๆ ว่า “พวกเขาสวมเสื้อผ้าขาด ๆ แค่อริ่งตัว” (They were ragged and half naked.) สื่อถึงอคติของคนตะวันตกที่ยังมองคนตะวันออกว่าล้าหลัง ไร้ความเจริญขนาดที่เสื้อผ้าที่ใส่ก็ยังมีแค่อริ่งตัว ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ซาอิดได้บอกไว้ถึงประเภท (type) ที่คนตะวันตกมักคิดถึงเกี่ยวกับตะวันออกมักแบ่งแยกให้ตะวันออกเป็นไปตามสิ่งที่ตนให้เป็นอย่างมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง

The perfidious Chinese, half-naked Indians, and passive Muslims are described as vulture for “our largesse and are damned when “we lose them” to communism, or to their unregenerate Oriental instincts :the difference is scarcely significant.¹¹⁸

ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนตะวันตกยังคงมองคนตะวันออกซึ่งในที่นี้คือชาวเนปาลที่มีรูปร่างลักษณะท่าทางคล้ายกับคนอินเดียว่าเป็นอินเดียที่นุ่งห่มแค่อริ่งตัว (half-naked Indians) อยู่ตลอดเวลาโดยไม่เปลี่ยนแปลงอย่างที่เราเห็นได้ในการบรรยายเด็ก ๆ ชาวเนปาลของผู้ประพันธ์ที่ยังคงใช้คำในลักษณะดังกล่าวที่ถือได้ว่าเป็นความคิดความเชื่อซ้ำ ๆ ซาก ๆ (clichés) เกี่ยวกับคนตะวันออกไปแล้ว

¹¹⁷ Ibid., p. 108.

¹¹⁸ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 108.

จากแนวคิดบูรพาคตินิยมที่มองว่าตะวันออกกับเรื่องเพศเป็นสิ่งคู่กันดังที่ได้กล่าวไปแล้วจะเห็นได้ว่าบ่อยครั้งที่ผู้ประพันธ์จะใช้คำที่มีความหมายพื้นฐานในเชิงสังวาสบรรยายความเป็นตะวันออก เช่น ใช้บรรยายน้ำเสียงของลามะนอร์บูหรือใช้บรรยายเมืองกาฐมาณฑุซึ่งเป็นเมืองในประเทศตะวันออก และแม้แต่ในตอน πουถึงพุทธประวัติพระพุทธเจ้าก็ยังมี การเลือกใช้คำที่มีความหมายในลักษณะดังกล่าว เช่น คำว่า (tempt) (temptation) (desire) (seduction) ในการบรรยายฉากที่บุตรสาวทั้งห้าของพญามารได้มายั่ววนเจ้าชายสิทธัตถะว่า...

And so Mara sent his five daughters to tempt him. They were the spirits of Pride, Greed, Fear, Ignorance and Desire. Each one could ruin a man. All five together will be irresistible.

They approached him in the guise of village girls, graceful figures dressed in red and gold saris. One carried a sitar, another a tambourine, another an earthenware jar, and they knew that Siddhartha was aware of them even with his eyes closed for they had bathed in scented water and smelled like young girls in summer.

The seduction began. The first walked past Siddhartha to the well that bubbled through the roots of the tree. She drew water and filled the jar, then lowered her sari to her waist and washed her body. A second sat opposite him, mimicking his cross-legged posture then loosened her hair and began combing it, gazing into his face without blinking, but he did not open his eyes.

The third and fourth sat by the well and played the sitar and the tambourine, and the rhythm caused the others to sway and dance before him. Finally the fifth, the spirit of Desire, stretched out in front of him within touching distance and caressed the neck of the jar as if caressing a lover, and still Siddhartha did not open his eyes, not even when she tipped it over and the water gushed out to form a pool in front of him.

Mara knew that his daughters had failed him. He had disguised the temptations in the simplest forms, but Siddhartha was looking beyond

*form, beyond the present.*¹¹⁹

ในฉากนี้ผู้ประพันธ์ได้บรรยายว่าบุตรสาวทั้งห้าของพญามารได้พยายามยั่ววนเจ้าชาย สิทธิธิดะด้วยวิธีการต่างๆ นานา เช่น คนแรกได้ตักน้ำใส่ไหรดสำหรับลงมาที่เอวชำระล้างร่างกาย คนที่สองนั่งลงตรงข้ามพระองค์แล้วทำเป็นนั่งสมาธิล้อเลียนและค่อยๆ ปล่อยผมลงมาสาบพลาจ จ้องมองพระพักตร์ของพระองค์โดยไม่กระพริบตาเลย คนที่สามและคนที่สี่จะนั่งอยู่บนบ่อน้ำ พลาจติดพิณ ตีกลอง เต้นรำเบื้องพระพักตร์ และคนที่ห้าก็จะยืนหน้าแนบชิดพระพักตร์เจ้า ชายสิทธิธิดะในระยะที่สัมผัสได้และได้ทำท่าโอบกอดปากไหประหนึ่งว่ากำลังโอบกอดคนรักพร้อมกับแตะพระองค์เบาๆ ซึ่งฉากนี้ถ้าใช้หลักบูรพาคตินิยมวิเคราะห์ก็จะเห็นได้ว่าคนตะวันตกมีความ คิดที่ว่าคนตะวันออกกับเรื่องทางกามารมณ์เป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ กล่าวคือ คนตะวันออกมีความ มักรมากในเรื่องกามารมณ์และยังเต็มไปด้วยความต้องการทางเพศและความใคร่อย่างไม่มีขีด จำกัดทำให้สตรีชาวตะวันออกกลายเป็นสัญลักษณ์ทางเพศสำหรับชาวตะวันตกไปโดยปริยายซึ่ง สอดคล้องกับที่โฟลแบร์ตได้กล่าวถึงคูชุก (Kuchuk) หญิงเต้นระบำชาวอียิปต์ที่ได้กลายมาเป็น สัญลักษณ์ทางเพศสำหรับเขาไว้ว่า “Kuchuk is a disturbing symbol of fecundity, peculiarly Oriental in her luxuriant and seemingly unbounded sexuality.”¹²⁰ และยังสอดคล้องกับที่ซาอิด กล่าวไว้ว่า “Why the Orient seems still to suggest not only fecundity but sexual promise (and threat), untiring sensuality, unlimited desire deep generative energies...”¹²¹ การบรรยาย ให้เห็นภาพของสตรีอินเดียทั้งห้าซึ่งเป็นตัวละครตะวันออกกำลังยั่ววนเจ้าชายสิทธิธิดะก็สะท้อน อคติของผู้ประพันธ์ที่เป็นชาวตะวันตกกว่ามองว่าตะวันออกและเรื่องเพศเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ดังที่ซาอิดกล่าวไว้ว่า Woven through all of Flaubert’s Oriental experiences, exciting or disappointing, is an almost uniform association between the Orient and sex.¹²²

เมื่อทุกคนมาถึงบริเวณวัดก็เห็นเหล่าสามเณรกำลังเล่นลูกบอลอยู่

The children were staring at the game. It seemed to have no rules.

The ball was flung from one end of the courtyard to the other. The boys

¹¹⁹ Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 134–135.

¹²⁰ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 187.

¹²¹ *Ibid.*, p. 188.

¹²² *Ibid.*

chased it, robes flapping, sandals slapping. The first to reach it, kicked it against the wall. It rebounded, and the chase began again.¹²³

ประโยคที่ว่า “ดูเหมือนว่าไม่มีกฎเกณฑ์อะไร” (It seemed to have no rules.) ที่ผู้ประพันธ์ใช้บรรยายการเล่นบอลของเหล่าสามเณรสื่อให้เห็นถึงความไร้ระเบียบกฎเกณฑ์ในสังคมตะวันออกที่แม้แต่ในการเล่นบอลก็ยังไม่มียกติกาดูเหมือนอย่างตะวันตกที่กีฬาทุกประเภทจะต้องมีกติกาในการเล่นอันเป็นการมองตะวันออกอย่างมือคิต

ความคิดอันแฝงอคติของตะวันตกยังมีต่อไปผ่านการบรรยายของผู้ประพันธ์ในฉากการดวลกันทางตรรกะของตะวันออกที่ตีกลับมองว่ามันน่าจะเป็นคาราเต้มากกว่า

“It is a philosophical debate,” the monk said. “A duel of logic.”
To Dean, it looked more like karate.¹²⁴

คำบรรยายข้างต้นสื่อให้เห็นถึงความคิดของดินที่มองว่าการดวลกันทางตรรกะ¹²⁵นี้ ดูเหมือนการต่อสู้โดยใช้กำปั้นและหน้าแข้งอย่างคาราเต้มากกว่าการต่อสู้โดยใช้ความคิดอันเป็นการมองแบบลดคุณค่าความเป็นตะวันออกโดยชาวตะวันตก

¹²³ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 145.

¹²⁴ Ibid., p. 148.

¹²⁵ ตรรกวิทยา คือ การโต้แย้งที่ใช้ตรรกะโดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อให้มีทัศนะที่ถูกต้องและจัดข้อโต้แย้งในทัศนะที่ถูกต้องนั้น กล่าวคือ เป็นการจัดความเห็นผิดและช่วยให้เข้าใจในคุณลักษณะแห่งความเป็นพุทธะโดยถ่องแท้โดยมีวิธีการดังนี้คือพระที่จะเป็นผู้ตอบจะนั่งในขณะที่พระที่เป็นผู้ถามจะยืน สถานที่มักจะเป็นลานกว้างของวัดทั้งในฤดูหนาวและฤดูร้อนในตอนเริ่มต้น ทั้งสองฝ่ายจะตบมือและสวดมนต์คาถาของพระมัญชุศรีโพธิสัตว์คือ dhīh เนื่องจากทั้งสองฝ่ายมีความตั้งใจที่ถูกต้อง มุ่งมั่นที่จะช่วยสรรพสัตว์ให้หลุดพ้นจากสังสารวัฏซึ่งการจะทำให้เป็นจริงมิใช่เรื่องง่ายจะต้องมีทั้งความรู้และปัญญา ดังนั้นจึงต้องสวดมนต์ถึงพระมัญชุศรีเพื่อขอขบารมีปัญญาจากพระองค์เพราะพระองค์นั้นทรงเป็นบุคลาธิษฐานแห่งปัญญาของพระพุทธเจ้าทั้งหลายที่มีบทบาทโดยตรงทางด้านตรรกะ ลักษณะเด่นของตรรกะวิทยาคือการใช้มือเมื่อผู้ถามถามคำถามแรกแก่ผู้ตอบมือซ้ายจะยื่นไปที่ผู้ถาม มือขวายกขึ้นเหนือระดับไหล่ เมื่อสิ้นคำถามจะตบมือขวาลงบนฝ่ามือซ้ายแล้วชักมือกลับ เสร็จแล้วยกมือขวาระดับบ่า ฝ่ามือหงายขึ้น วางฝ่ามือซ้ายลงบนฝ่ามือขวาซึ่งการเคลื่อนไหวมือซ้ายเป็นสัญลักษณ์หมายถึงการปิดประตูสังสารวัฏ การชักมือขวากลับและยกขึ้นระดับบ่าเป็นสัญลักษณ์ว่าเราจะช่วยหรือสัตว์ชนสัตว์จากสังสารวัฏ มือซ้ายหมายถึงปัญญาซึ่งจะสามารถเอาชนะสังสารวัฏได้ มือขวาหมายถึงวิธีการที่มหายานใช้ความกรุณาเป็นหลักในการช่วยเหลือสรรพสัตว์ เมื่อใช้ทั้งปัญญาและ

เนื่องจากผู้ประพันธ์เป็นชาวตะวันตกที่มีแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมอยู่ในจิตใจได้
 สำนึกที่มองว่าตะวันตกแตกต่างจากตะวันออกคำบรรยายจึงเต็มไปด้วยคำที่มีความหมายแบ่งแยก
 ระหว่างตะวันตกและตะวันออก

“How can you have a loser and not a winner?” A fair question,
 Dean thought, but the young monk shook his head and chuckled.

“Very good,” he said. “Very western. You must be a Christian.”¹²⁶

ในที่สุดต้นก็บังเกิดความรู้สึกไม่พอใจเพราะเขารู้สึกเหมือนถูกพระภิกษุชั้นเกย์สบ
 ประมาท

“I was born a Christian.”

“But you still are,” the monk insisted, “if you look for duality in life--the
 good, the bad ; the winner, the loser. In the same way, you Christians believe
 in God because it makes you sure that you exist. You exist because God
 created you.”

“Maybe,” Dean said. “Anyway I’m more Christian than I am a Buddhist.”

The monk nodded. “May I make a suggestion?” he said. “Start to think
 the other way around. God exists because you exist. You created God.”

It was the tone as much as the content--patronizing, smart-ass--that made
 Dean angry.¹²⁷

กรุณาด้วยกันก็จะบรรลุโพธิญาณได้ ดูใน ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ชาญเสน, *พระพุทธศาสนาแบบอโศก*
 (กรุงเทพฯ : บริษัทส่องสยามจำกัด, 2538), หน้า 153-158.

¹²⁶ Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 148-149.

¹²⁷ Ibid., p. 149.

การที่พระภิกษุชั้นเถระพูดว่า “คุณมีชีวิตอยู่เพราะพระผู้เป็นเจ้าของคุณ” หรือพระเจ้าดำรงอยู่เพราะคุณมีชีวิตอยู่ คุณต่างหากที่ เป็นผู้สร้างพระเจ้า สำหรับเขาเป็นเพียงการดวลทางตรรกะเท่านั้นแต่ผู้ประพันธ์ได้พยายามสื่อว่าสำหรับดินมันเป็นคำสบประมาททำให้เขารู้สึกโกรธขึ้นมาอันเป็นการแสดงนิสัยของคนตะวันออกในแง่ลบว่ามีนิสัยชอบดูถูกผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ดินจึงได้กลับไปว่า “ท่านจะไปรู้อะไร? นอกจากการซ่อนตัวในปราสาท การโต้เถียงเกี่ยวกับเรื่องปลา ท่านรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต?” “คุณเป็นชาวพุทธที่ดีแต่พูดถึงเรื่องการปล่อยวางเรื่องของการละกิเลส”

“What do you know?” he said. “Hiding away in your castle, arguing about fish. What do you understand about life?” He waited. The young monk just smiled. “About passion?” The smile broadened. “What about love?”

The monk shrugged. “You Buddhists talk of detachment, of giving up all passions--”¹²⁸

แม้ว่าพระภิกษุชั้นเถระจะพยายามอธิบายว่าดินกำลังเข้าใจผิดในหลักศาสนาพุทธแต่ดินก็หาเข้าใจไม่ เขายังคงเต็มไปด้วยความมึนงงต่อตะวันออกและได้แสดงกริยาที่เป็นการดูถูกเหยียดหยามพระภิกษุชั้นเถระออกมา

“No, no, mister,” the monk said. “You misunderstand Buddhism. You can keep all your passions if you give up your ego.”

“What?” The word of bafflement came out like a quack.

“I said you can have the strongest, deepest, most endless emotions--if you are able to give up that *you*.”

The monk smiled again and turned away. Dean slapped his left hand on his biceps and snapped his fingers. There, he said to himself. There’s a hand signal for you, an all-American fuck-you signal. ¹²⁹

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ibid., pp. 149-150.

คำว่า “ชาวอเมริกันทั้งหลาย” ที่ผู้ประพันธ์ใช้สามารถเชื่อมกับประโยคที่เจสซี เคยกล่าวว่า “ฉันเป็นคนอเมริกัน ฉันจะไม่ยอมให้คนในยุคกลางเห็นฉันร้องไห้หรอก” (...I'm an American, I'm not gonna let these medieval people see me cry.) และความคิดของ ดินที่ว่า “เพราะคนที่ไม่ใช่อเมริกันจะเป็นแค่ที่สอง ไม่ว่าจะป็นชาวพุทธหรือไม่ใช้ก็ตาม” (...and it was certainly un-American to come second, Buddhism or no Buddhism.) ซึ่งทั้งหมดต่างก็สื่อถึงความคิดที่ว่าตะวันตกจะต้องเหนือกว่าตะวันออกเสมอและการที่คำว่า “ชาวอเมริกันทั้งหลาย” ปรากฏร่วมกับคำผรุสวาทอย่างหยาบคายก็ยิ่งเป็นการเน้นย้ำความต่ำต้อยของชาวตะวันออกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้การที่ผู้ประพันธ์มุ่งแต่บรรยายความคิดความรู้สึกของตัวละครดินก็ทำให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามความคิดความรู้สึกของตัวละครนี้มากกว่าตัวละครอื่น ๆ อย่างไม่รู้ตัวทำให้เกิดความรู้สึกสนับสนุนความคิดที่เป็นอคติต่อตะวันออกอย่างที่ตัวละครเป็นก็ได้

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเรื่องการแบ่งประเภทที่ตะวันตกกำหนดมาว่าทั้งคนตะวันตกและคนตะวันออกจะต้องมีลักษณะที่เป็นไปตามประเภท (type) ที่ตะวันตกกำหนดขึ้นมา ดังจะเห็นได้จากผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้ดินซึ่งเป็นคนอเมริกันมีลักษณะตามแบบของคนตะวันตก กล่าวคือ ถ้าเป็นคนตะวันตกจะต้องมีลักษณะตรงไปตรงมาและโกรธฉุนเฉียวง่ายโดยจะเห็นได้จากนี้ที่เขาปะทะคารมกับพระภิกษุชั้นเถี่ยจนทำให้เขาารู้สึกโกรธและแสดงอาการฉุนเฉียวออกมาให้เห็นได้โดยง่ายโดยการตบฝ่ามือซ้ายขวาหนึ่งลงบนท่อนแขน หักนิ้วมือ ทำสัญญาณมือที่มีความหมายเป็นคำคำคู่สนทนา ในฉากนี้ในขณะที่พระภิกษุชั้นเถี่ยที่สงบเสถียร สำรวม ไม่แสดงอาการโกรธ แต่แสดงออกโดยการยิ้ม แต่ดินกลับโกรธจนควบคุมตนเองไม่ได้จนถึงกับต้องแสดงว่าตนเองโกรธโดยทำกริยาอันหยาบคายใส่พระภิกษุชั้นเถี่ยดังที่ได้กล่าวไป ซึ่งสะท้อนให้ว่าดินซึ่งเป็นคนตะวันตกจะโกรธง่าย มีความตรงไปตรงมา

นอกจากนี้นิสัยที่ตรงไปตรงมาของดินซึ่งเป็นคนตะวันตกยังสะท้อนอยู่ในคำพูดของเขาที่โต้ตอบกับพระภิกษุชั้นเถี่ย

“How can you have a loser and not a winner?” A fair question, Dean thought, but the young monk shook his head and chuckled.

“Very good,” he said. “Very western. You must be a Christian.”

“I was born a Christian.”¹³⁰

ในฉากนี้ดินได้ถามว่ามีผู้แพ้แล้วจะไม่มีผู้ชนะได้อย่างไรและพระภิกษุชั้นเกย์ก็ตอบว่า “ดีมาก ตามแบบคนตะวันตกเปียบ” ซึ่งคำตอบนี้ก็สื่อให้เห็นว่าลักษณะการถามที่ตรงไปตรงมาเช่นนี้ของดินเป็นลักษณะของคนตะวันตก

ดังนั้นทั้งตอนที่ดินแสดงความโกรธออกมาให้เห็นโดยใช้ภาษามือที่มีความหมายหยาบคายและตอนที่ดินตั้งคำถามออกมาตรง ๆ ถามพระภิกษุชั้นเกย์นั้นก็สื่อว่าดินเป็นคนที่โกรธฉุนเฉียวง่าย ควบคุมอารมณ์ไม่อยู่ และตรงไปตรงมาอันเป็นลักษณะของคนตะวันตกที่ได้มีการกำหนดไว้ในศตวรรษที่ 18 ว่า ...Physiological and moral characteristics are distributed more or less equally : the American is “red, choleric, erect...”¹³¹ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ตรงกับลักษณะของดินซึ่งเป็นชาวอเมริกันได้แสดงออกมานั่นเอง

เมื่อพระภิกษุชอมปาเรียกเจสซี ราชู และคีตาให้เข้าไปรับการทดสอบด้วยการให้เลือกหมวกใบที่เป็นของลามะดอร์เจตินซึ่งกำลังรู้สึกโกรธอยู่ก็มีความรู้สึกเหมือนกับว่าตนได้มีส่วนร่วมในการทดสอบครั้งนี้ด้วย และด้วยความรู้สึกแบ่งแยกระหว่างตะวันตกและตะวันออกและความเชื่อว่าชาติตะวันตกต้องเป็นที่หนึ่งเสมอคืนจึงคิดอยู่อย่างเดียวว่าตนต้องชนะ

(...) when he saw Chompa come out of a doorway and call to the children.

He had three *katas* in his hand, and as they ran to him, he handed one to each child, then led them away.

“The Abbot will see them now,” Sangay said.

And maybe it was the patronizing monk who did it, but Dean suddenly came all over competitive. Go on Jesse, he said to himself. Win.¹³²

¹³⁰ Ibid., pp. 148-149.

¹³¹ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 119.

¹³² Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 150.

เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์กำหนดให้ความโกรธของดินระคนไปด้วยความรู้สึกแบ่งแยกที่อยู่ในจิตใจสำนึกซึ่งจัดเป็นบุรพาคตินิยมแฝงเร้นซึ่งสามารถสะท้อนอคติที่ตะวันตกมีต่อตะวันออกที่มองว่าตะวันออกต่ำต้อยกว่าและต้องเป็นรองตะวันตกเสมอ

เมื่อเด็กทั้งสามต่างก็เลือกหมวกของลามะดอร์เจได้ถูกใบเจ้าอาวาสและลามะนอร์บู จึงต้องให้พระภิกษุชารูปหนึ่งเข้าทรงเพื่อจะได้ถามว่าเด็กคนไหนสมควรจะได้รับเลือกให้เป็นลามะดอร์เจที่กลับชาติมาเกิด

The Lama stared at him and waited. The old man's face was delicate and feminine, without wrinkle or eyelash or eyebrow. His expression was blank, as if asleep. He had been told the tales of the three children and given the charts. Now he closed his eyes, took one deep breath, and entered the transitional world between men and the gods.¹³³

(...) Suddenly the old man's arms jerked upright, his spine arched in violent convulsion, then he slumped forward and began to speak in a high voice that did not seem human.

And the attendant wrote down the sounds, until the spirit that inhabited the old man departed and he slumped to the floor.¹³⁴

การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลามะนอร์บูและเจ้าอาวาสทำเช่นนี้ก็เนื่องจากต้องการสื่อให้เห็นว่าคนตะวันออกเป็นชาติที่มั่งคั่ง ไร้เหตุผล เชื่อในเรื่องทรงเจ้าเข้าผีและเรื่องพรหมลิขิต (fatalistic) อันเป็นสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ทางวิทยาศาสตร์และว่าความคิดความเชื่อนี้ฝังรากลึกลงในสังคมตะวันออกเสียจนในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ คนตะวันออกก็จะพึ่งวิธีการทรงเจ้าเข้าผีซึ่งที่จริงแล้วเป็นมุมมองอันแฝงไปด้วยอคติของตะวันตกที่มองว่าสังคมตะวันออกล้าหลัง ต้อยพัฒนา การศึกษาน้อยจึงไม่รู้จักรที่จะใช้สติปัญญาในการขบคิดสิ่งต่างๆ ส่วนสังคมตะวันตกนั้นเจริญก้าวหน้า ผู้คนมีการศึกษาจึงรู้จักที่จะใช้สติปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่างๆ ซึ่งการคิดเช่นนี้ก็

¹³³ Ibid., pp. 152-153.

¹³⁴ Ibid., p. 153.

สอดคล้องกับที่ซาอิดกล่าวไว้ว่า ตะวันออกตามมุมมองของนักบูรพาคดีนิยมนั้นเป็นชนชาติในปกครองของตะวันตกที่มีความเชื่อในเรื่องพรหมลิขิต Orient worked havoc with Orientalist conceptions of passive, fatalistic “subject races”¹³⁵ ซึ่งหากผู้ประพันธ์แต่งวรรณกรรมเรื่องนี้ด้วยความรู้สึกเคารพและศรัทธาในศาสนาพุทธอย่างแท้จริงแล้วก็ไม่น่าจะใส่นักที่แสดงถึงความไม่ใช้ลักษณะของพุทธศาสนาที่แท้จริงอย่างเรื่องความเชื่อในเรื่องทรงเจ้าเข้าผีนี้ลงไปเพราะแท้จริงแล้วพุทธศาสนาสอนให้พึ่งตนเองในการยกระดับชีวิตของตนให้สูงขึ้น ไม่สอนให้อ้อนวอนบวงสรวงขอความช่วยเหลือจากสิ่งลึกลับซึ่งการกระทำเช่นนี้เป็นการปล่อยตนให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้อื่นทำให้ไม่คิดจะพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าสูงขึ้นด้วยสติปัญญาของตนเองแต่อย่างใด อีกทั้งพระพุทธเจ้ายังสอนให้เชื่ออย่างมีเหตุผลตามหลักกาลามสูตรที่ว่าอย่าเชื่อ

1. โดยฟังตามกันมา
 2. โดยปฏิบัติสืบต่อมา
 3. โดยฟังข่าวลือ
 4. โดยอ้างตำรา
 5. โดยนึกเอาเอง
 6. โดยคาดคะเนเอาเอง
 7. โดยคิดเอาตามอาการที่เป็นไป
 8. โดยชอบใจว่าถูกต้องตามลัทธิตน
 9. โดยเชื่อว่าผู้พูดควรเชื่อได้
 10. โดยนับถือว่าท่านเป็นครูอาจารย์ของเรา
- นั่นคืออย่าเชื่อมมาย ให้ใช้ปัญญาพิจารณาควบคู่ไปกับศรัทธาและความเชื่อ

เมื่อตื่นซึ่งเป็นคนตะวันตกโกรธแล้วก็ยอมจะแสดงความมีอคติอันอยู่ในจิตใจได้สำนึกออกมาดังที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายว่า

Dean held his breath. He had not known how he would react.

It seemed a century ago that he had pacified Lisa by saying that it wouldn't be Jesse, that they'd found another candidate, that the odds were stacked against a foreigner. Though he wasn't a betting man, he'd figured that an old Tibetan lama would rather inhabit the body of a Kathmandu kid than a supporter of the Seattle Seahawks...but when Lama Norbu walked toward Raju, Dean felt a tug of disappointment. Maybe it was the American in him, but he knew now that, whatever the consequences, he had wanted Jesse to be the Chosen One. Ever since he had accepted the plane tickets from the old man, he had felt that it would pay the monks back many times over if Jesse were the one, because

¹³⁵ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 105.

otherwise it was a terrible waste of time and money. But even as he thought this, Dean realized that he was rationalizing, that he wanted Jesse to be chosen because it was un-American just to take part, and it was certainly un-American to come second, Buddhism or no Buddhism.¹³⁶

ประโยคที่ว่า “...ว่าพวกลามะได้พบผู้ถูกทดสอบอีกคนหนึ่งไม่ใช่นางซี ขณะนี้พวกที่ไม่เห็นด้วยกำลังต่อต้านชาวต่างชาติ ถึงแม้ว่าเขาจะไม่ใช้สิ่งไหนเขาก็คิดว่าลามะชาวทิเบตค่อนข้างจะโน้มเอียงไปยังร่างของเด็กชาวคาฐมาณฑุมากกว่าจะสนับสนุนเหยี่ยวทะเลแห่งซีแอตเติล...” สื่อถึงความคิดที่แบ่งแยกระหว่างตะวันออกและตะวันตก กล่าวคือ คำว่า “พวกลามะ” (they) และ “พวกที่ไม่เห็นด้วย” (the odds) ที่ดินใช้หมายถึงพวกลามะสื่อให้เห็นความคิดของผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นคนตะวันตกว่าคนตะวันตกมองว่าคนตะวันออกไม่ใช่พวกเดียวกับตนแต่เป็นพวกอื่นที่แปลกประหลาดโดยเฉพาะจะเห็นได้จากการใช้คำว่า “the odds”

นอกจากนี้คำว่า “เด็กชาวคาฐมาณฑุ” (a Kathmandu kid) และ “เหยี่ยวทะเลแห่งซีแอตเติล” (the Seattle Seahawks) ก็มีความหมายที่สื่อว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกเพราะตะวันออกเป็นเพียงเด็กธรรมดาคนหนึ่งในขณะที่ตะวันตกไม่ใช่เด็กธรรมดาแต่กลับได้รับการเปรียบเทียบกับเป็นเหยี่ยวทะเลที่ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็ง งามสง่า และกล้าหาญ

ถึงแม้ดินจะมองว่าลามะนอร์บูอาจจะเลือกราชหรือคิตาซึ่งเป็นตะวันออกเหมือนกันแต่เขาก็คิดว่าไม่ว่าอย่างไรเจสซีก็ต้องได้รับเลือกเป็นแน่เพราะมีฉะนั้นจะเป็นการเสียเงินและเวลาอย่างเลวร้ายทีเดียวซึ่งก็ไม่ใช่เหตุผลที่แท้จริงแต่เหตุผลที่แท้จริงแล้วที่ทำให้เขาคิดว่าเจสซีต้องได้รับเลือกเพราะเขามีความคิดว่าชนชาติอเมริกันมีความเหนือกว่าชาติอื่นๆ เสมอคงจะเห็นได้จากความคิดของเขาที่ว่า “เพราะคนที่ไม่ใช่อเมริกันจะเป็นแค่ที่สอง ไม่ว่าจะป็นชาวพุทธหรือไม่ใช่ก็ตาม”

¹³⁶ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 154.

เห็นได้ว่าทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมของผู้ประพันธ์ผ่านตัวละครดินที่มองว่าตะวันออกต่ำต้อยกว่าและตะวันตกเหนือกว่าและจะต้องเป็นผู้ชนะเสมอ ไม่ว่ากรณีใดก็ตามอันจัดเป็นอคติของตะวันตก

ความคิดที่แฝงตัวยอคติของดินยังปรากฏออกมาให้เห็นในตอนที่ดินรู้สึกตกใจและยอมไม่ได้ที่ลามะดอร์เจจะแบ่งวิญญาณออกมาเป็นสององค์ราวกับตัวอมีบา

Dean was stunned. He didn't get it. How could there be two?

How could Lama Dorje separate his soul, like some kind of spiritual amoeba? Now it was a double insult to Jesse.¹³⁷

ดินรู้สึกงุนงงและไม่อยากเชื่อว่าวิญญาณของลามะดอร์เจสามารถแบ่งภาคได้โดยได้เปรียบเทียบวิญญาณของลามะดอร์เจว่าเหมือนกับตัวอมีบาที่สามารถแบ่งตัวได้เหมือนกัน

การที่ผู้ประพันธ์เปรียบเทียบวิญญาณลามะดอร์เจซึ่งเป็นถึงผู้นำทางศาสนาและวิญญาณของชาวธิเบตกับตัวอมีบาซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในลำดับต่ำสุดสื่อให้เห็นว่าผู้ประพันธ์มีอคติกับตะวันออกกว่ามีความประหลาด มีความคิดและการกระทำที่ต่ำต้อยไม่ต่างจากตัวอมีบา และคนตะวันออกมีข้อบกพร่อง มีนิสัยดูถูกผู้อื่นอย่างไม่มีเหตุผลดังที่ปรากฏให้เห็นในตัวละครคีตาดังที่กล่าวไปแล้วซึ่งทั้งหมดนี้ก็เป็นอาการมองโดยยึดตะวันตกเป็นศูนย์กลางเพราะความจริงแล้วตะวันตกต่างหากที่เป็นฝ่ายดูถูกชาติอื่นอยู่ตลอดเวลาดังเช่นในกรณีนี้ที่ตะวันตกมองว่าตะวันออกต่ำต้อยกว่า แปลกประหลาด ไม่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบซึ่งเป็นแนวบูรพาคตินิยมที่ผู้ประพันธ์แฝงไว้ในวรรณกรรมเรื่องนี้เพื่อให้ตรงกับความคิดของผู้อ่านชาวตะวันตกจะได้ยอมรับและบริโภคนิสัยคำขึ้นนี้

เมื่อเจสซีได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นร่างของลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดเช่นเดียวกับราชูและคีตาก็ทำให้ดินหายโกรธและรู้สึกพอใจ

¹³⁷ Ibid., p. 155.

“Dad, Dad,” he burred enthusiastically, “we are all Lama Dorje. Raju, Gita, and me.”

“I know. Big day, Jesse Long-Ears.”

It was the first time that he had used the nickname the old man had given his son, and Jesse grinned at him. The demon of jealousy had been defeated.¹³⁸

การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้เจสซี่ได้รับเลือกด้วยก็เพราะต้องการจะแสดงว่าคนตะวันตกยอมรับว่าคนตะวันตกเหนือกว่าและยอมรับว่าตนต่ำต้อยกว่าและว่าคนอเมริกันจะต้องเป็นผู้ชนะเสมอในทุก ๆ เรื่องซึ่งก็ทำให้คนอเมริกันอย่างดินพิงพอใจเป็นอย่างมากดังในประโยคที่ว่า “ปีศาจแห่งความอิจฉาริษยาพ่ายแพ้ไปแล้ว” ซึ่งเป็นการสื่อให้เห็นถึงความคิดที่มีอคติต่อตะวันตกของคนตะวันตกว่าตะวันตกต่ำต้อยต้อยกว่านั่นเอง

3.2 แนวคิดที่ว่าตะวันตกมีสิทธิในการเปลี่ยนแปลงตะวันออก

ด้วยแนวคิดบูรพาคตินิยมตะวันตกจึงมองตะวันออกว่าเป็นชาติที่ยังมีข้อบกพร่องไม่สามารถพัฒนาชาติของตนได้เองทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และว่าตะวันออกไร้ความสามารถที่จะสร้างระบบด้วยตนเองรวมถึงไม่สามารถเข้าใจตนเองได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวตะวันตกจึงมองว่าชาติตนมีความเหนือกว่าตะวันออกในทุกด้านจึงมีสิทธิและศักยภาพที่จะช่วยเหลือตะวันออกซึ่งมีสภาพเหมือนอยู่ในยุคมืดหรือยุคกลางในสายตาคนตะวันตกให้พัฒนาสู่ยุคสมัยใหม่แบบตะวันตกซึ่งกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือเป็นการเปลี่ยนแปลงตะวันออกของตะวันตก

เนื่องจากตะวันตกเชื่อว่าชาติตนเท่านั้นที่มองเห็นถึงความเสื่อมของประเทศตะวันออกตะวันตกจึงเชื่อในแนวคิด “ภาระของคนผิวขาว” ตามความเชื่อทางศาสนาคริสต์ในการช่วยเหลือตะวันออกให้หลุดพ้นจากสภาพอันไร้อารยธรรมโดยได้อาศัยหลักทางคริสต์ศาสนาอย่างเช่น ในคัมภีร์ไบเบิลฉบับพันธสัญญาเดิมในการทำให้ตะวันออกดีขึ้น นอกจากนี้ตะวันตกยังเชื่อในเรื่องความเหนือกว่าอย่างแท้จริงของกองกำลังชาวคริสต์ที่ไม่อาจทนนิ่งเฉยต้องทำการต่อสู้กับเหล่า

¹³⁸ Ibid., p. 156.

ชนป่าเถื่อนชาวตะวันตกออกเพื่อความชอบธรรมสันติสุขของมวลมนุษย์ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นการทำเพื่อผลประโยชน์ของคนตะวันตกเอง ไม่ใช่เพื่อคนทั้งโลกแต่อย่างใด

ด้วยแนวคิดบูรพาคตินิยมตะวันตกยังเชื่อว่าตนมีสิทธิในการพูดเกี่ยวกับตะวันออกได้ในทุกแง่มุมรวมทั้งมีสิทธิที่จะพูดแทนตะวันออก กล่าวคือ สามารถกำหนดความคิด การกระทำ คำพูด ฯลฯ ทุกอย่างแทนตะวันออกได้ทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีชาวตะวันออกผู้ใดจะสามารถรู้ดีเกี่ยวกับตัวเองได้เท่าตะวันตก นอกจากนี้ตะวันตกยังเชื่อว่าตนมีสิทธิในการสร้างตะวันออกขึ้นใหม่ให้มีลักษณะตามธรรมชาติของมันซึ่งแท้จริงแล้วก็คือลักษณะที่ตะวันตกสมมติขึ้นมาเองโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เช่น การถอดรหัสทางวัฒนธรรม การแปลนิรุกติศาสตร์ ฯลฯ

ตะวันตกมองตะวันออกเหมือนจำเลยที่ถูกพิพากษาตัดสินในศาล เหมือนบทเรียนที่ต้องศึกษาทำความเข้าใจในชั้นเรียน เหมือนนักเรียนหรือนักโทษที่ต้องสร้างกฎขึ้นมาควบคุม และเหมือนภาพประกอบคำบรรยายที่อยู่ในคู่มือความรู้เกี่ยวกับสัตว์ซึ่งจะเห็นได้ว่าถ้าตะวันตกมองเช่นนี้ก็หมายความว่าตะวันออกอยู่ในสถานะสำหรับให้ตะวันตกศึกษา เรียนรู้ และทำความเข้าใจเพื่อที่จะได้ทราบว่าควรเปลี่ยนแปลงตะวันออกในส่วนใดบ้างนักบูรพาคตินิยมจึงเปรียบเสมือนผู้สร้างโลกใหม่ให้ตะวันออกเช่นเดียวกับพระเจ้า

ตะวันตกยังมีความคิดแบบมานุษยนิยม (anthropocentrism) ความคิดที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในการตัดสินสิ่งต่างๆ (Europocentrism) และความคิดที่ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ (dehumanized thought) เพราะตะวันตกมองว่าตนซึ่งเป็นคนผิวขาวมีสิทธิที่จะปรับเปลี่ยนและครอบครองผู้ที่ไม่ใช่คนผิวขาวซึ่งไม่ใช่มนุษย์ที่แท้จริงในสายตาคนตะวันตกดังจะเห็นได้ว่าด้วยแนวคิดที่ว่าตะวันตกอยู่ในฐานะผู้ครอบครองหรือผู้นำ ผู้บริโภคนิวชาวยุโรปซึ่งเป็นส่วนน้อยในโลกกลับได้รับสิทธิในการบริโภคทรัพยากรของโลกเป็นจำนวนมากที่สุดเพราะผู้นำสมควรจะได้รับมากที่สุด ความคิดดังกล่าวก็ได้ทำให้เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรมของตะวันตกต่อชาติอื่น

ดังนั้นตะวันตกจึงสามารถพูดเกี่ยวกับตะวันออกได้ในฐานะผู้ที่มีอคติทางเชื้อชาตินักจักรวรรดินิยมตะวันตกมองว่าตะวันออกเป็นชาติที่สมควรถูกครอบครองให้อยู่ในฐานะอาณานิคมเพราะด้อยกว่า ดังนั้นสังคมตะวันตกจึงเต็มไปด้วยความคิดเกี่ยวกับภารกิจอันยากลำบาก

ของชาวตะวันตกในการช่วยให้ชาวตะวันออกผู้ไร้อารยธรรมกลายเป็นผู้มีอารยธรรมเฉกเช่นเดียวกับชาวตะวันตกซึ่งความคิดดังกล่าวทำให้สังคมตะวันตกเต็มไปด้วยคำพูดที่ว่า “ความเป็นคาทอลิก”, “ความเป็นพหุนิยม”, “ความใจกว้าง” (catholicity, plurality, open-mindedness) ซึ่งชาวอดิกกล่าวว่าการที่คำพูดเหล่านี้เกิดจากการที่สังคมตะวันตกให้ความสำคัญกับเสรีภาพจึงได้เกิดคำพูดที่สอดคล้องกับความหมายของเสรีภาพซึ่งในทางปฏิบัติแล้วคนตะวันตกทำได้ทำเช่นนั้นไม่อย่างเช่นคำว่า “ความเป็นศาสนาคาทอลิก” ก็เกิดจากการที่ตะวันตกต้องการเผยแพร่ศาสนาคาทอลิกซึ่งการกระทำนี้ก็มีนัยยะแฝงอยู่อีกชั้นว่าตะวันตกต้องการแสดงว่าศาสนาของตนนั้นดีส่วนศาสนาอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่ป่าเถื่อน

หลักการบูรพาคตินิยมที่ตะวันตกมองว่าตะวันออกสมควรครอบครองมีมาตั้งแต่สมัยกรีกแล้วก่อนหน้าการเกิดลัทธิอาณานิคมในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ด้วยเหตุนี้การเป็นอาณานิคมของตะวันออกจึงถูกกำหนดล่วงหน้าโดยหลักการบูรพาคตินิยมซึ่งเป็นการหาเหตุผลให้กับตนเองของตะวันตกในการที่จะครอบครองและครอบงำตะวันออกและยังเป็นระบบความรู้ที่เหมือนกันเกือบทั้งหมดที่มีอยู่ในตะวันตกที่ใช้ในการครอบครองและครอบงำตะวันออกซึ่งกลายเป็นมาจักรวรรดินิยมตะวันตกไปในที่สุด

ดังได้กล่าวไปแล้วว่าภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุดดา* ได้นำเสนอเรื่องการกลับชาติมาเกิดอันเป็นหลักศาสนาพุทธโดยที่ผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นชาวตะวันตกได้ดัดแปลงหลักศาสนาพุทธบางส่วนให้เป็นศาสนาคริสต์เพื่อให้ตรงกับมาตรฐานที่ตะวันตกกำหนดขึ้นมาทำให้ผู้ชมชาวตะวันตกซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์เข้าใจและยอมรับปรัชญาพุทธที่ถูกดัดแปลงนี้ทำให้มีการบริโภคลินค้าตัวนี้กันมากมายอันนำไปสู่ผลกำไรมหาศาลตามสูตรของวัฒนธรรมชนนิยมที่เน้นเรื่องผลกำไรเป็นหลัก ดังนั้นเพื่อให้ได้กำไรมาก ๆ บรรดาผู้สร้างจึงต้องดูความนิยมของผู้บริโภคส่วนใหญ่ดังเช่นคณะผู้สร้างเรื่องนี้ที่สร้างโดยยึดกระแสเรื่องการกลับชาติมาเกิดในสังคมตะวันตกในขณะนั้น เมื่อจะนำเสนอปรัชญาตะวันออกผู้สร้างก็เห็นว่าจำเป็นจะต้องดัดแปลงปรัชญาตะวันออกให้คล้ายปรัชญาตะวันตกเพื่อที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่เป็นชาวตะวันตกจะได้เข้าใจและยอมรับได้

ดังจะเห็นได้ในฉากที่พระภิกษุชอมปาได้พบกับโยคีภูเขาดนหนึ่งที่ตนเคยรู้จักซึ่งโยคีตนนี้ต้องนำขามของลามะดอร์เจมาให้ลามะนอร์บูใช้ในการค้นหาลามะดอร์เจ

Chompa stared at him, trying to remember. He must have

been about ten when he last saw this man. Then he had been straight, bright-eyed, and well-muscled, but he had chosen the way of the ascetic to find salvation.¹³⁹

การที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “salvation” (ทางรอด) อันเป็นศัพท์เฉพาะในศาสนาคริสต์นั้นเป็นการบิดเบือนหลักศาสนาพุทธเพราะคำดังกล่าวในทางคริสต์ศาสนามีความถึงทางรอดจากบาปทั้งปวงที่มนุษย์มีติดตัวมาแต่กำเนิดเพราะตามตำนานในคัมภีร์ไบเบิลอดัม (Adam) กับอีฟ (Eve)* ซึ่งเป็นมนุษย์คู่แรกของโลกได้ฝ่าฝืนคำสั่งของพระเจ้าเป็นเจ้ากินผลของต้นไม้แห่งปัญญาที่สามารถรู้ดีรู้ชั่ว (Tree of the Knowledge of Good and Evil) ที่อยู่ในสวนอีเดน (the Garden of Eden) เพราะโดนซาตาน*ซึ่งแปลงร่างเป็นงู (serpent) ได้พูดจาล่อลวงอีฟว่า ผลไม้ของต้นไม้ต้องห้ามนั้นดีที่สุดในวันที่พระเจ้าห้ามกินก็เพราะถ้ากินเข้าไปแล้วจะเป็นเหมือนพระเจ้าคือรู้ความดีและความชั่ว กินแล้วจะฉลาด ด้วยเหตุนี้บาปที่อดัมและอีฟทำไว้ก็ได้ตาม

¹³⁹ Ibid., p. 20.

* ก่อนที่จะมีการสร้างโลกจักรวาลถูกแบ่งออกเป็นครึ่งซึ่งวงกลมสองซีก กล่าวคือ ส่วนบนเรียกว่า “สวรรค์” ซึ่งเป็นที่อยู่ของพระเจ้า ส่วนล่างเป็นความมืดที่ไร้ขอบเขต (chaos) ต่ำกว่า chaos เรียกว่า “นรก” ต่อมาจะมีการสร้างโลกมนุษย์ขึ้นซึ่งอยู่ระหว่างสวรรค์กับ chaos พระเจ้าใช้เวลา 6 วันในการสร้างโลก โดยในวันแรกพระเจ้าได้สร้างแสงสว่าง (light) ขึ้นในโลกเพราะในตอนแรกมีแต่ความมืดและเรียกแสงสว่างนั้นว่ากลางวัน (day) ส่วนความมืดก็เรียกว่ากลางคืน (night) ในวันที่สองพระเจาก็ได้ทรงแยกสวรรค์ออกมาจากพื้นดินของโลก วันที่สามได้ทรงสร้างพื้นดิน (earth) ต้นไม้หลากหลายชนิด พระอาทิตย์ และพระจันทร์ขึ้นมา ในวันที่สี่พระเจ้าทรงสร้างดวงดาว (star) ในวันที่ห้าพระเจ้าทรงสร้างปลาและนก ในวันที่หกพระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา และในวันที่เจ็ดพระเจ้าทรงพักผ่อน พระเจ้าได้ทรงสร้างมนุษย์คนแรกของโลกขึ้นชื่อว่าอดัมและต่อมาพระเจ้าทรงเห็นว่าอดัมอยู่ตามลำพังคนเดียวจึงทรงตั้งชื่อโคตรออกมาจากกายของอดัมขณะที่เขาหลับและได้สร้างมนุษย์ผู้หญิงจากซี่โครงชื่อว่าอีฟขึ้นมา

* ซาตานชื่อลูซิเฟอร์ (Lucifer) เดิมเป็นเทพที่อยู่บนสวรรค์คอยรับใช้พระเจ้าเป็นเจ้า ต่อมาเกิดมักใหญ่ใฝ่สูงอยากมีอำนาจเหนือพระเจ้าจึงได้คิดก่อการกบฏแต่ก็ต้องพ่ายแพ้และถูกพระเจ้าขับไล่ออกมาจากสวรรค์ให้ลงไปบนนรก ต่อมาพระเจ้าได้สร้างโลกและสร้างมนุษย์ขึ้นซึ่งหลังจากที่สร้างเสร็จแล้วซาตานก็ได้ขึ้นมาจากนรกและได้เห็นโลกใหม่ที่พระเจ้าสร้างขึ้นจึงคิดแผนชั่วที่จะทำลายโลกที่พระเจ้าสร้างโดยการล่อลวงให้ออดัมและอีฟทานผลไม้ต้องห้าม เมื่อพระเจ้าทรงทราบจึงลงโทษทั้งคู่โดยได้สาปให้มนุษย์นั้นต้องตาย อดัมจะต้องทำงานหนักต่อสู้กับธรรมชาติอันโหดร้ายส่วนอีฟจะต้องเจ็บปวดทรมานจากการคลอดลูก การที่มนุษย์ละเมิดคำสั่งของพระเจ้านี้ก็เป็นที่มาของหลักคำสอนเรื่องบาปกำเนิด (The doctrine of Original Sin) ที่เชื่อว่ามนุษย์ชาติต้องเกิดมาพร้อมกับบาปกำเนิดที่สืบเนื่องมาแต่บาปของอดัมกับอีฟนั่นเอง

ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิดซึ่งทางรอดจากบาปกำเนิด (original sin) ก็มีอยู่ทางเดียวคือ การเชื่อฟังและศรัทธาในพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของซึ่งจะทำให้คนผู้นั้นเมื่อตายไปแล้วก็จะได้มีชีวิตนิรันดร์กับ พระเจ้าบนสวรรค์ส่วนผู้ที่ไม่ศรัทธาในพระเจ้าเมื่อตายไปก็ต้องตกนรกหมกไหม้ไปตลอดกาล

จากที่กล่าวมาแล้วนี้เองการที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “salvation” ในบริบททางศาสนาพุทธจึงเป็นการบิดเบือนหลักศาสนาพุทธโดยตั้งใจเพื่อให้ผู้อ่านที่นับถือศาสนาคริสต์เข้าใจ เนื่องจากการใช้คำว่า “Nirvana” (นิพพาน) หรือ “the complete Deliverance” (การหลุดพ้นจากกิเลสโดยสิ้นเชิง) จะไม่เป็นที่เข้าใจในหมู่คนตะวันตกที่นับถือศาสนาคริสต์เพราะคำทั้งคู่ในทางพุทธศาสนาหมายความว่าถึงการหลุดพ้นออกจากกิเลสทั้งปวงซึ่งก็คือ โลภะ โทสะ โมหะ ที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคนที่ได้ตกเป็นทาสของกิเลสเหล่านี้จนถอนตัวไม่ขึ้นทำให้ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดเพื่อชดใช้กรรมที่เกิดจากกิเลสเหล่านี้อย่างไม่มีที่สิ้นสุดซึ่งหากมนุษย์ละกิเลสเหล่านี้ได้ก็จะทำให้เข้าถึงนิพพานอันเป็นสภาพของผู้หลุดพ้นจากกิเลสแล้วโดยสิ้นเชิงและปราศจากกรรมที่ต้องชดใช้ในวัฏสังสารต่อไปอันเนื่องมาจากสามารถละกิเลสที่มีอยู่ในจิตใจได้โดยสิ้นเชิงอันเป็นการหมดเชื้อที่จะก่อให้เกิดกรรมอีกต่อไปนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ภาวะหลุดพ้นหรือนิพพานในพระพุทธศาสนาจึงไม่ได้หมายถึงภาวะที่จะได้ไปอยู่ในแดนสวรรค์กับพระเจ้าอย่างในศาสนาคริสต์แต่เป็นภาวะที่เกิดจากการที่มนุษย์สามารถหลุดพ้นออกจากกิเลสทั้งปวงได้ด้วยตัวเองโดยหาต้องพึ่งพลังของพระเจ้าเช่นในศาสนาคริสต์แต่อย่างใดไม่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าคำว่า “salvation” และ “Nirvana” หรือ “the complete Deliverance” มีความหมายแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

ตามความเห็นของผู้วิจัย แบร์โตลูซซีน่าจะจงใจเลือกใช้คำว่า “salvation” เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ว่าคำทั้งคู่มีความหมายที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงเพราะดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า แบร์โตลูซซีได้ศึกษาพุทธศาสนามาเป็นเวลานานก่อนที่จะนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์จึงไม่น่าจะเป็นไปได้ที่ผู้สร้างที่มีความละเอียดรอบคอบเช่นนี้จะละเลยรายละเอียดที่สำคัญ ๆ เหล่านี้ไปได้

เนื่องจากคำเหล่านี้เป็นคำหลักที่สื่อถึงหัวใจหรือแก่นแท้ของแต่ละศาสนาการที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำว่า “salvation” ที่เป็นคำที่สื่อถึงเป้าหมายสูงสุดในศาสนาคริสต์มาใช้กับศาสนาพุทธที่มีเป้าหมายสูงสุดคือการนิพพานจึงทำให้เนื้อหาของพุทธศาสนามาดคลาดเคลื่อนไป

นั่นก็คือ กลายเป็นว่าหลักปฏิบัติในศาสนาพุทธ ไม่ว่าจะเป็นการละเว้นการทำ ความชั่วให้ทำแต่ความดี การทำจิตให้บริสุทธิ์ การดำเนินตามมรรคมงคล 8 เพื่อให้เกิด ศีล สมาธิ ปัญญา และการละกิเลสเป็นการนำไปสู่ทางรอด (salvation) ที่จะได้อยู่กับพระผู้เป็นเจ้า หาใช่การนำไปสู่นิพพานหรือภาวะแห่งการหลุดพ้นจากกิเลสโดยสิ้นเชิงแต่อย่างใด

การกระทำดังกล่าวก็คือการที่ตะวันตกทำให้ตะวันออกกลายเป็นอย่างที่ตะวันตกต้องการให้เป็นซึ่งก็ล้วนแต่สอดคล้องกับแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่ว่าผู้ประพันธ์คือแบร์โตลูซซี ซึ่งเป็นชาวตะวันตกนั้นมักจะปรับเปลี่ยนตะวันออกไม่ว่าจะเป็นในแง่ของปรัชญาความคิดหรือวัฒนธรรมก็ตามให้เป็นไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่ตะวันตกเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับที่ชาวดัตช์กล่าวไว้ดังนี้

Yet the Orientalist makes it his work to be always converting the Orient from something into something else : he does this for himself, for the sake of the Oriental. This process of conversion is a disciplined and it is taught, it has its own societies, periodicals, traditions, vocabulary, rhetoric, all in basic ways connected to and supplied by the prevailing cultural and political norms of the West...¹⁴⁰

การที่ผู้ประพันธ์ได้ดัดแปลงปรัชญาของตะวันออกให้เป็นไปในทางปรัชญาแบบตะวันตกนั้นก็เพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้ประพันธ์เอง กล่าวคือ เพื่อให้ผู้อ่านวรรณกรรมที่เป็นชาวตะวันตกเข้าใจและยอมรับวรรณกรรมเรื่องนี้ได้ง่ายขึ้นเพราะได้ทำสิ่งที่ตรงกับ ความเข้าใจของผู้เสพวรรณกรรมชาวตะวันตกที่ส่วนใหญ่นับถือคริสต์ศาสนาและมีความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนเรื่องทางรอดของศาสนาคริสต์มากกว่า

พระภิกษุเห็นชินเล่าให้ลามะนอร์บูและพระภิกษุขอมปาว่าตนฝันเห็นลามะดอร์เจ มาหาเพื่อจะบอกว่ากลับชาติมาเกิดอยู่ที่ใดซึ่งในความฝันนั้นลามะดอร์เจได้ใส่กางเกงยีนส์

“Jeans?” he said. “He was wearing jeans?”

¹⁴⁰ Edward W. Said, *Orientalism*, pp. 67–68.

“Oh, yes,” Tenzin said, chuckling. “When in Rome, do as the Romans do. It's a Western saying.”¹⁴¹

ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้ตัวละครลามะดอร์เจมุ่งกางเกงยีนส์ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายแบบตะวันตกแทนที่จะให้ห่มผ้าคลุมแบบลามะอันสื่อถึงความเป็นตะวันออกเพราะต้องการสื่อว่าวัฒนธรรมตะวันตกสูงส่ง ดีเลิศ ซึ่งทำให้แม้แต่กับบวชชาวตะวันออกก็ยังคงยอมรับวัฒนธรรมการแต่งกายแบบตะวันตกจนทำให้มีพฤติกรรมและความคิดแบบคนตะวันตกไปโดยปริยาย ผิดกับคนตะวันตกที่ไม่มีวันจะเปลี่ยนตนเองไปตามแนวทางของคนตะวันออกเนื่องจากมีความเชื่อในแนวคิดบูรพาคตินิยมที่เชื่อในเรื่องความเหนือกว่าของตะวันตกที่มีต่อตะวันออกนั่นเองซึ่งจะเห็นได้ในตอนที่ดินกำลังขับรถเพื่อไปยังบ้านของคิตาพระภิกษุชอมปาพูดกับดินว่า “เข้าเมืองตาหลิ่วก็ต้องหลิ่วตาตาม” (When in Rome, do as the Romans do.) เพื่อบอกให้ดินรู้ว่าเขาต้องปรับตัวให้เข้ากับการขับรถในประเทศตะวันออกที่สภาพการจราจรไม่เป็นระเบียบซึ่งดินก็ต้องยอมทำตามคนตะวันออกแต่ก็เนื่องจากความจำเป็นเท่านั้นเพราะเขาหาได้มีพฤติกรรมและความคิดเป็นแบบคนตะวันออกไม่ ทั้งนี้เห็นได้จากการที่ดินยังมีความคิดในเรื่องการแบ่งแยกระหว่างตะวันตกและตะวันออกอยู่ และลักษณะของการปรับเปลี่ยนตะวันออกให้เป็นตะวันตกนั้นยังสามารถเห็นได้ในตัวละครเจสซีที่ผู้ประพันธ์พยายามสื่อว่าเป็นคนตะวันออกกลับชาติมาเกิดได้กลายเป็นมีพฤติกรรมและความคิดแบบตะวันตกโดยสิ้นเชิง เช่น เห็นได้จากความคิดของเจสซีที่ว่าตนเป็นคนอเมริกันและจะไม่ยอมให้คนยุคกลางเห็นเขาร้องไห้เด็ดขาดอันเป็นความคิดของคนตะวันตกที่คิดว่าตนเหนือกว่าคนตะวันออก

ทั้งหมดนี้ก็เกิดจากความคิดแบบบูรพาคตินิยมของผู้ประพันธ์ที่มองว่าตะวันตกมีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงตะวันออกจากสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งอยู่เสมออันเป็นไปเพื่อคงฐานะที่เหนือกว่าของตะวันตกไว้โดยที่จะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมกับตะวันออกในด้านใด ๆ ก็ตามแต่จะคอยสังเกตการณ์ตะวันออกดังเช่นพฤติกรรมของดินตอนที่อยู่ในเมืองการูมาณูที่จะคอยสังเกตความเป็นไปต่าง ๆ ของเมืองในตะวันออกโดยจะไม่ยอมเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมใดก็ตาม และพร้อมเสมอสำหรับสิ่งใหม่ที่เป็นความบันเทิงที่พิสดารในตะวันออก เช่น ตอนที่ดินรู้สึกกระตือรือร้นที่จะได้ถ่ายรูปบ้านเมืองในการูมาณูที่ดูแปลกประหลาดและเหมือนบ้านเมืองในสมัยกลางในสายตาของเขาซึ่งสอดคล้องกับที่ซาอิดกล่าวไว้

¹⁴¹ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 28.

(...) so is the Orient watched for its “infinite peculiarity.” As with the male gaze, the Orient-watcher is never involved, always detached, always ready for new examples of “bizarre jouissance.”¹⁴²

ด้วยแนวคิดบูรพาคตินิยมดังกล่าวผู้ประพันธ์จึงยังมองว่าตะวันตกและตะวันออกแตกต่างกันในแง่ที่ว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกในทุกด้านซึ่งก็ทำให้คนตะวันตกคิดว่าตนมีสิทธิอย่างเต็มที่ที่จะเปลี่ยนตะวันออกให้เป็นอีกสิ่งหนึ่งซึ่งสิ่งนี้ซาอิดได้กล่าวไว้ว่าแท้ที่จริงแล้วคือจักรวรรดินิยมยุคใหม่

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าเนื่องจากผู้ประพันธ์มีเจตนาจะเขียนวรรณกรรมเรื่องนี้ให้เป็นวรรณคดีหลักหนึ่งซึ่งมุ่งเน้นไปที่ความสนุกสนานบันเทิงเป็นหลักหาได้มุ่งให้ข้อคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับชีวิตแต่อย่างใดจึงเห็นได้ว่าแก่นเรื่อง (theme) ของนวนิยายเรื่องนี้คือมุ่งที่จะสร้างความสนุกสนานบันเทิงหาใช่แก่นเรื่องพุทธศาสนาไม่

แน่นอนว่าวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์วรรณคดีหลักหนึ่งก็คือรายได้ที่จะได้จากการขายหนังสือจึงจำเป็นต้องประพันธ์ขึ้นให้เข้ากับค่านิยมของผู้อ่านเป็นหลัก นอกจากผู้สร้างภาพยนตร์เรื่องนี้จะสร้างขึ้นตามกระแสนิยมเรื่องการกลับชาติมาเกิดในสังคมตะวันตกเพราะเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับสังคมตะวันตกไม่ใช่เพราะความมีศรัทธาในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากสังคมตะวันตกมีรากฐานความเจริญมาจากอารยธรรมกรีก-โรมันและคริสต์ศาสนาจึงเป็นการยากที่จะลบเลือนความเชื่อแบบคริสต์ศาสนาไปจากสังคมตะวันตกส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้การที่ภาพยนตร์เรื่องนี้จะได้รับความนิยมจึงจำเป็นต้องสร้างสิ่งที่ไม่ขัดกับหลักความเชื่อแบบคริสต์ศาสนาที่คนตะวันตกส่วนใหญ่ยึดถือซึ่งจะทำให้ผู้ชมตะวันตกส่วนใหญ่เข้าใจและยอมรับ

ดังจะเห็นได้ว่าภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุดดา* ที่แม้จะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับตะวันออกเพื่อสนองความสนใจของผู้ชมบางกลุ่มแต่ในที่สุดหลักคำสอนแบบพุทธศาสนาก็ได้ถูกดัดแปลงให้กลายเป็นหลักคำสอนแบบคริสต์ศาสนาเพื่อจะได้เป็นที่นิยมของชาวตะวันตกอันจะนำมาซึ่งรายได้มหาศาลและเพื่อคงฐานะที่เหนือกว่าของตะวันตกไว้ซึ่งลักษณะนี้ก็สอดคล้องกับที่ซา

¹⁴² Edward W. Said, *Orientalism*, p. 103.

อิดกล่าวถึงบุรพาคตินิยมไว้ว่าตะวันตกจะเปลี่ยนแปลงตะวันออกจากสิ่งหนึ่งไปเป็นอีกสิ่งหนึ่งเสมอทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่ชาวตะวันตกเอง

นอกจากนี้ในตอนที่มาฆะนอร์มูเล่าพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าให้เจสซี ราชู และคีตาฟังก็ยังใช้คำว่า “salvation” ในการหมายถึงเป้าหมายสูงสุดของศาสนาพุทธ

He knew there was no salvation without compassion for every other being.¹⁴³

การที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “salvation” ซ้ำอีกครั้งเพื่อหมายความว่าเป้าหมายสูงสุดของศาสนาพุทธคือการค้นหาทางรอดเพื่อจะได้มีชีวิตนิรันดร์กับพระผู้เป็นเจ้าของให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ต้องการจะเปลี่ยนแปลงหลักศาสนาพุทธให้เป็นแบบศาสนาคริสต์ซึ่งเป็นไปตามบุรพาคตินิยมที่อยู่ในจิตใจได้สำนึกของคนตะวันตกที่มองว่าชาติตนเหนือกว่าชาติอื่นในทุกด้านรวมทั้งด้านศาสนา

คนตะวันตกจะมองว่าศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่เป็นมาตรฐานสำหรับศาสนาอื่น ด้วยเหตุนี้การยอมรับว่าเป้าหมายของศาสนาพุทธคือนิพพานก็เท่ากับตะวันตกสูญเสียฐานะที่เหนือกว่าตะวันตกจึงไม่ยอมรับในสิ่งที่ตะวันออกเป็นและพยายามเปลี่ยนแปลงตะวันออกเสียใหม่ ยิ่งไปกว่านี้การบิดเบือนหลักศาสนาพุทธเช่นนี้ก็จะทำให้ผู้ชมชาวตะวันตกยอมรับเพราะถือว่าได้กลายเป็นหลักศาสนาคริสต์ที่เป็นมาตรฐานสำหรับศาสนาอื่น ๆ แล้ว

เห็นได้ว่าชาซีได้พยายามเปลี่ยนแปลงตะวันออกจากสิ่งหนึ่งไปเป็นสิ่งหนึ่งอยู่เสมอ เพราะมองว่าความเป็นตะวันออกต่ำต้อยด้อยค่าไม่ควรแก่การชื่นชมจึงต้องเปลี่ยนให้เป็นแบบตะวันตกเสียเพื่อให้ได้งานที่สูงส่งเหมาะกับรสนิยมคนตะวันตก เห็นได้ว่าเมื่อเปลี่ยนแปลงแล้วผู้ชมชาวตะวันตกก็เข้าใจและยอมรับเพราะตรงกับแนวคิดบุรพาคตินิยมที่อยู่ในใจของชาวตะวันตกเกือบทุกคน ไม่ว่าจะ เป็นความคิดที่ว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกหรือการมองตะวันออกอย่างมีอคติดังที่กล่าวไป

¹⁴³ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 140.

เนื่องจากการที่ผู้ประพันธ์ได้สื่อออกมาว่าเป้าหมายสูงสุดของศาสนาพุทธคือทางรอดนี้เองทำให้คำว่า “ผู้ที่ตื่นแล้วจากกิเลส” (the awakened one) ที่ผู้ประพันธ์ใส่เข้ามาในประโยคที่ว่า (“From the moment on, Siddhartha was called the Buddha, the awakened one.”) กลายเป็นเพียงคำอีกคำสำหรับใช้เรียกพระผู้ไถ่บาป หาได้หมายถึงพระพุทธเจ้าจริงๆ แต่อย่างใดไม่

นอกจากนี้ยังมีศัพท์ในศาสนาคริสต์อีกคำคือคำว่า “redeemer” (พระผู้ไถ่บาป หรือพระเยซู) ที่ผู้ประพันธ์ใช้ในตอนที่อสิตาบาสได้ถวายคำทำนายต่อสิทธัตถะกุมาร

*Asita gazed at the baby and smiled. “He will be the master of the world,” he said. “Or its redeemer.”*¹⁴⁴

เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “ผู้เป็นใหญ่ในโลกนี้” (the master of the world) ที่น่าจะใช้กับพระเยซูและ “ผู้ไถ่บาป” (redeemer) ที่เป็นคำสำหรับเรียกพระเยซูเพื่อหมายถึง เจ้าชายสิทธัตถะซึ่งอันที่จริงพระพุทธเจ้าไม่ได้เป็นพระผู้ไถ่บาปแต่ถือกำเนิดมาเพื่อเป็นผู้ชี้หนทางหลุดพ้นจากทุกข์และกิเลสอันจะนำไปสู่นิพพานจึงน่าจะใช้คำว่า “ผู้ที่ตื่นแล้วจากกิเลส” (the Awakened one) หรือ “ผู้ตรัสรู้” (enlightened Buddha) มากกว่า

การที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำเช่นนี้หากวิเคราะห์โดยใช้หลักบูรพาคตินิยมก็ไม่น่าจะเป็นเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์แต่เพราะความจงใจมากกว่า ผู้ประพันธ์ทราบเป็นอย่างดีถึงความหมายของคำดังกล่าวโดยจะเห็นได้ว่าในบางฉากที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำว่า “ผู้ที่ตื่นแล้วจากกิเลส” (the Awakened one) ในการเรียกพระพุทธเจ้า

นอกจากนี้ในตอนที่เราพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าผู้ประพันธ์ก็ได้เปลี่ยนแปลงเรื่องราวของพระพุทธเจ้าบางส่วนให้เป็นแบบของพระเยซูเพื่อให้ผู้ชมชาวตะวันตกยอมรับทำให้นิเวศของวรรณกรรมจึงแฝงไปด้วยแนวคิดบูรพาคตินิยม เริ่มตั้งแต่พระเจ้าสุทโธทนะได้ทรงให้บรรดาพราหมณ์ทำนายพระสุบินของพระนางมายาซึ่งพราหมณ์ได้ทายว่าพระราชโอรสผู้นี้จะมาเป็นผู้ที่ปกครองโลกทั้งโลก

¹⁴⁴ Ibid., p. 50.

*The next day the King sent for the Brahmans who could interpret dreams, and they told him that he would soon have a son who would become ruler of the world.*¹⁴⁵

คำว่า “ผู้ที่ปกครองโลกทั้งโลก” (ruler of the world) ที่ผู้ประพันธ์ใช้น่าจะมีความหมายแฝงถึงพระเยซูซึ่งถือว่าพระองค์คือกษัตริย์แห่งกษัตริย์ทั้งปวงในโลก (King of the King) เพราะพระองค์ทรงประกาศว่าพระองค์ทรงเป็นบุตรของพระเจ้า เป็นผู้มาไถ่บาปให้มวลมนุษย์หรือแมสสิอาห์ (Messiah)* ที่พระเจ้าส่งมาให้ช่วยมวลมนุษย์ให้พ้นทุกข์และบาป ดังนั้นการที่พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์แห่งกษัตริย์ทั้งปวงในโลกก็มีความหมายโดยนัยคือพระองค์ทรงเป็นผู้ที่ปกครองโลกทั้งโลกนั่นเองเพราะตามพุทธประวัติพระพุทธเจ้าไม่ได้เป็นกษัตริย์ปกครองโลกแต่ทรงมาโปรดเหล่าสรรพสัตว์ให้หลุดพ้นจากทุกข์และกิเลส

ดังนั้นการที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “ผู้เป็นใหญ่ในโลกนี้” (the master of the world) ก่อนหน้านี้และ “ผู้ที่ปกครองโลกทั้งโลก” (ruler of the world) ก็เพื่อจะบิดเบือนว่าพระพุทธเจ้าก็คือพระเยซูหรือแมสสิอาห์นั่นเอง

ผู้ประพันธ์ยังได้ดัดแปลงประวัติพระพุทธเจ้าให้คล้ายของพระเยซูโดยการทำให้พระนางมายาทรงมีพลังลึกลับในการรักษาคนป่วยได้โดยพลังอำนาจนี้หาใช่อำนาจของพระนางเองแต่เกิดมาจากพลังอำนาจของพระราชกุมารสิทธัตถะเป็นผู้ทำให้เกิดทั้งที่ความจริงแล้วในพุทธประวัติฝ่ายมหายานธิเบตและฝ่ายเถรวาทก็ไม่ได้มีการกล่าวถึงการมีพลังอำนาจของพระนางมายาที่ทรงเพียงวางพระหัตถ์ถูกต้องคนที่เจ็บป่วยก็จะสามารถหายจากอาการเจ็บป่วยได้แต่ประการใด ซึ่งเหตุการณ์ในตอนนีเหมือนกันกับพระคัมภีร์ฉบับพันธสัญญาใหม่ที่ไดกล่าวถึงพระเยซูว่ามีพลัง

¹⁴⁵ Ibid., p. 47.

* พระแมสสิอาห์ (Messiah) คือพระผู้ช่วยให้รอดพ้นจากทุกข์ที่เป็นความหวังของชาวยิวทั้งหลายซึ่งมีความเชื่อมั่นอย่างเหนียวแน่นว่าพระเจ้าจะส่งผู้มียุมาช่วยเหลือชาวยิวให้รอดพ้นจากการกดขี่จากการปกครองของพวกโรมันเช่นเดียวกับเมื่อครั้งที่พระองค์ได้เคยส่งโมเสสมาช่วยชาวยิวให้รอดพ้นจากการเป็นทาสของพวกอียิปต์ชาวยิวในสมัยนั้นจึงมีความทุกข์มากและเฝ้ารอคอยความหวังในพระผู้ช่วยให้รอดหรือพระผู้ไถ่บาป โดยคาดคิดเอาเองว่าจะต้องเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่จึงจะช่วยชาวยิวได้เพราะกองทัพของโรมันผู้กดขี่นั้นยิ่งใหญ่เข้มแข็งยิ่งนักผู้ที่จะมาช่วยพวกเขาได้จึงจะต้องยิ่งใหญ่และมีกองทัพที่เข้มแข็งและเกรียงไกรกว่าโรมัน

ในการรักษาคนเจ็บโดยเพียงทรงวางพระหัตถ์ถูกต้องตัวคนเหล่านั้น เช่น คนเป็นโรคเรื้อน คนตาบอด หรือแม้แต่คนบ้า

*Maya had the power of healing. Her touch drew out pain. As she reached out to the suffering, the blind regained their sight, and the lame the use of their limbs, and the dying were comforted.*¹⁴⁶

เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้ดัดแปลงประวัติพระพุทธเจ้าให้เหมือนของพระเยซูในจุดที่ทำให้พระนางมามีพลังในการรักษาคนเจ็บเนื่องจากอำนาจของพระกุมารสิทธิ์ที่อยู่ในพระครรภ์ของพระนางนั้นดังในประโยคที่ว่า “พระนางมายาก็ทรงมีพลังลึกลับปรากฏขึ้น” (*Maya had the power of healing.*) ซึ่งก็เหมือนกับเรื่องราวของพระเยซูในพระคัมภีร์พันธสัญญาใหม่ที่มีพลังในการรักษาคนเป็นโรคเรื้อน คนตาบอด คนบ้า คนพิการ รวมทั้งคนที่ถูกผีสิง

พระนางมามาเพียงแต่วางพระหัตถ์ไปที่คนเจ็บคนเหล่านั้นก็หายได้ดังในประโยคที่ว่า “การสัมผัสของพระนางนั้นสามารถขจัดความเจ็บปวดได้” (*Her touch drew out pain.*) ซึ่งเป็นการดัดแปลงให้เหมือนกับพระเยซูที่เพียงทรงวางพระหัตถ์ถูกต้องคนป่วยก็หายจากโรคได้

พระนางสามารถรักษาคนตาบอดให้มองเห็นได้ดังในประโยค “ที่ตาบอดกลับมองเห็นอีกครั้ง” (...the blind regained their sight,...) ซึ่งก็เหมือนกับที่พระเยซูรักษาคนตาบอดที่เมืองเยรีโค พระนางยังทรงรักษาคนขาพิการให้กลับเดินได้ดังในประโยค “ที่ขาพิการก็สามารถเดินได้” (...the lame the use of their limbs,...) ซึ่งเหมือนกับที่พระเยซูรักษาคนมือลีบและคนง่อยให้หายเป็นปกติได้รวมทั้งพระนางมายังสามารถรักษาคนที่กำลังจะตายให้ฟื้นขึ้นมาได้ดังในประโยคที่ว่า “ที่กำลังจะตายก็กลับฟื้นขึ้นมา” (...the dying were comforted.) ซึ่งก็เหมือนกับที่พระเยซูทรงรักษาทาสของนายร้อยคนหนึ่งที่ป่วยหนักจนเจียนจะตายและบุตรของแม่ม่ายที่นาอินที่ตายไปแล้วให้กลับฟื้นคืนมาได้ อีก ปาฏิหาริย์เหล่านี้หาใช่เพราะพระนางมามีพลังแต่เกิดจากพลังศักดิ์สิทธิ์ของบุตรในครรภ์พระนางเพราะผู้ประพันธ์ต้องการสื่อว่าบุตรที่ชื่อเจ้าชายสิทธิ์ถือนี้ก็คือพระเยซูเพราะเด็กในครรภ์มีพลังลึกลับเช่นเดียวกับที่พระเยซูมี

¹⁴⁶ Gordon McGill, *Little Buddha*, p.47.

เห็นได้ว่าจากสายตาของคนตะวันตกเจ้าชายสิทธัตถะก็คือพระเยซูโดยจะเห็นได้จากการเลือกใช้คำของผู้ประพันธ์ เช่น “salvation” (ทางรอด) “ผู้เป็นใหญ่ในโลกนี้” (the master of the world) “ผู้ที่ปกครองโลกทั้งโลก” (ruler of the world) รวมกับการทำให้พระนางมามีพลังในการรักษาคนเจ็บซึ่งทั้งหมดนี้ก็สื่อถึงความพยายามของผู้ประพันธ์ที่จะเปลี่ยนแปลงหลักศาสนาพุทธให้เป็นแบบศาสนาคริสต์ด้วยความคิดที่ว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกจึงมีลัทธิที่จะทำเช่นไรก็ได้กับตะวันออกเพื่อเป็นคงไว้ซึ่งสถานะภาพที่เหนือกว่าของตะวันตกดังที่กล่าวไปแล้ว

เมื่อพระนางมายาได้ทรงคลอดเจ้าชายสิทธัตถะแล้วอสิตะดาบสได้เดินทางมาเข้าเฝ้าพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางมายาโดยกล่าวว่าทูตสวรรค์ได้แจ้งแก่ท่านว่าเจ้าชายสิทธัตถะโอรสของกษัตริย์แห่งสาकยะประสูติแล้วและจะได้ตรัสรู้ความจริงอันสูงสุด

The Queen handed the baby to him, and Asita, in a voice that had not spoken for many years, said that divine voice had told him that a son had been born to the King of the Sakyas and would attain true knowledge.¹⁴⁷

การที่ผู้ประพันธ์สร้างเนื้อเรื่องให้มีเทวทูตมาแจ้งข่าวการประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะแก่อสิตะดาบสเขาจึงต้องเดินทางมาพบพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางมายาเพื่อดูเด็กทารกที่ประสูติก็เหมือนกับเหตุการณ์ในคัมภีร์ไบเบิลฉบับพันธสัญญาใหม่ที่มีทูตสวรรค์มาแจ้งข่าวการเกิดของพระเยซูกับบรรดาคนเลี้ยงแกะทำให้พวกเขาต้องเดินทางไปยังสถานที่ประสูติของพระเยซู และได้พบโจเซฟและมารีย์และทารกนอนอยู่ในรางหญ้า

ด้วยเหตุนี้เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้เปลี่ยนแปลงประวัติพระพุทธเจ้าให้เหมือนของพระเยซูเพื่อให้ผู้อ่านชาวตะวันตกที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์เข้าใจได้ง่ายและยอมรับเพราะหากนำเสนอตะวันออกอย่างที่เป็นจริง ๆ ผู้อ่านชาวตะวันตกส่วนใหญ่อาจจะไม่ยอมรับเพราะสิ่งที่นำเสนอไม่ตรงกับสิ่งที่อยู่ในจิตใจของตน และทั้งหมดนี้ที่ผู้ประพันธ์ทำก็เป็นบุรพาคตินิยมทั้งสิ้น

¹⁴⁷ Ibid., p. 49.

เมื่อพระเจ้าสุทโธทนะทรงไม่พอพระทัยกับคำทำนายของอสิตะดาบสที่บอกว่าเจ้าชายสิทธัตถะจะทรงได้เป็นพระผู้ไถ่บาปให้กับสัตว์โลกจึงทรงตรัสว่าไว้ให้ลูกชายของตนแก้ตัวเสียก่อนจึงค่อยเป็นครูเช่นอสิตะดาบสส่วนตอนนี้พระองค์ต้องการให้ลูกชายเป็นกษัตริย์เหมือนกับตนก่อนซึ่งอสิตะดาบสรู้สึกไม่เห็นด้วยจึงกล่าวขึ้นว่า

*“It may be as you wish, Suddhodana,” he said, “but the gods often betray the wishes of mortal men.”*¹⁴⁸

ประโยคที่ว่า “แต่บ่อยครั้งที่เทวดาก็ไม่สนองตอบความปรารถนาของมนุษย์นะพระองค์ท่าน” (“but the gods often betray the wishes of mortal men.”) สื่อให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากเทวดานานกรีกเพราะตามเทวดานานกรีกบรรดาเทพบางครั้งก็มียารมณแปรปรวนที่ทำให้กลายเป็นทำร้ายมนุษย์ได้เช่นกันแทนที่จะช่วยเหลือมนุษย์

คำว่า “เทพเจ้า” (the gods) ที่ผู้ประพันธ์ใช้ก็เป็นการพยายามทำให้เนื้อหาของศาสนาพุทธเป็นแบบศาสนาคริสต์เพราะคำดังกล่าวปกติจะใช้หมายถึงเทพหรือเทวดาของตะวันตก ไม่ใช่เทวดาอย่างในตะวันออก

นอกจากนี้คำว่า “มนุษย์ที่ไม่ใช่มนุษย์” (mortal men) ที่ผู้ประพันธ์ใช้ก็เป็นการบิดเบือนศาสนาพุทธให้เป็นแบบศาสนาคริสต์เช่นกันเนื่องจากคำดังกล่าวปรากฏอยู่ในคัมภีร์ไบเบิลเพราะตามตำนานในคัมภีร์ไบเบิลเนื่องจากอดัมกับอีฟฝ่าฝืนคำสั่งของพระเจ้าโดยการแอบกินผลของต้นไม้แห่งปัญญาพระเจ้าจึงลงโทษโดยให้มนุษย์ทุกคนไม่สามารถจะมีชีวิตที่เป็นอมตะได้ นอกจากนี้ในพระไตรปิฎกก็ไม่ได้กล่าวถึงความเป็นอมตะหรือไม่เป็นอมตะของมนุษย์แต่จะสอนหลักชั้น 5 เพื่อให้เห็นว่าร่างกายของมนุษย์เป็นเพียงการมาประชุมกันของชั้น 5 ได้แก่ รูปคือส่วนประกอบที่เป็นร่างกายทั้งหมด, เวทนาคือความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉยๆ ที่เกิดจากผัสสะทางประสาททั้งห้าคือทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ, สัญญาคือความกำหนดความจำได้คือกำหนดรู้อาการ เครื่องหมาย ลักษณะต่างๆ อันเป็นเหตุให้จดจำสิ่งที่จัดรับรู้ได้, สังขารคือคุณสมบัติของจิตที่มีเจตนาเป็นตัวนำ เป็นตัวปรุงแต่งจิตให้มีการแสดงออกต่างๆ อันเป็นที่มาของการประกอบกรรม และวิญญาณคือความรู้จากการได้รับสัมผัสทางประสาททั้งห้า

¹⁴⁸ Ibid., p. 50.

และทางใจ และสอนหลักไตรลักษณ์หรือลักษณะโดยธรรมชาติสามอย่างที่ทุกสิ่งในโลกต่างก็มีเหมือนกันคือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตาที่สอนว่าทุกสิ่งเมื่อมีขึ้นมาได้ก็ย่อมจะสูญสลายหายไปได้อันเป็นธรรมดาของโลกเพื่อให้เข้าใจว่าร่างกายมนุษย์ก็เช่นเดียวกันที่เมื่อมีเกิดมาแล้วก็ย่อมต้องมีเน่าเปื่อยสูญสลายไปเพราะสรรพสิ่งย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกฎธรรมชาติและกฎไตรลักษณ์ ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าทั้งหมดนี้เป็นความพยายามของผู้ประพันธ์ในการบิดเบือนเนื้อหาศาสนาพุทธให้เป็นแบบศาสนาคริสต์

นี่ก็เป็นอีกตอนที่ผู้ประพันธ์ได้พยายามนำเสนอประวัติพระพุทธเจ้าให้เหมือนของพระเยซู กล่าวคือ การให้มีปาฏิหาริย์จากเหล่าทวยเทพเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยโดยผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้เทพเจ้าดลใจให้เจ้าชายสิทธัตถะทรงถามคนสวนเรื่องการเปลี่ยนดอกไม้ซึ่งในพุทธประวัติไม่ว่าจะเป็นฝ่ายมหายานทิเบตหรือฝ่ายเถรวาทก็ไม่มีการกล่าวถึงเหตุการณ์ในลักษณะเช่นนี้เลย

They left the arena and walked past a flower bed. A gardener was changing the flowers and the Gods made Siddhartha notice and ask the man what he was doing.¹⁴⁹

การที่ผู้ประพันธ์ทำเช่นนี้สะท้อนว่าเขาได้ปรับเปลี่ยนประวัติของพระพุทธเจ้าให้เหมือนกับเทวดานานกรีก-โรมันเพราะตามเทวดานานกรีก-โรมันบ่อยครั้งที่เหล่าเทพเจ้าได้ดลบันดาลใจให้มนุษย์พูดหรือกระทำการที่เทพเจ้าต้องการโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเห็นได้ชัดในประโยคต่อมาที่ผู้ประพันธ์บรรยายว่า “ราวกับเป็นกลอุบายของเทวดาที่คิดแต่เรื่องร้าย” (As if tricked by a mischievous god.) กล่าวคือ เป็นแผนของเทพเจ้าที่ทำให้พระนางยโสธราพลั้งเผลอพูดถึงดินแดนที่อยู่ห่างไกลอันงดงามนำพิศวงให้เจ้าชายสิทธัตถะฟัง

การที่ผู้ประพันธ์ได้นำเทวดานานกรีก-โรมันมาใช้นี้ก็เพราะต้องการทำให้ประวัติพระพุทธเจ้าเป็นเพียงเทพนิยายเรื่องหนึ่งที่ได้มไปด้วยสิ่งเหนือธรรมชาติ ปาฏิหาริย์ต่างๆ และต้องการทำให้ผู้อ่านชาวตะวันตกส่วนใหญ่เข้าใจเรื่องได้ง่ายเพราะเทวดานานกรีก-โรมันเป็นสิ่งที่คนตะวันตกคุ้นเคยอยู่แล้ว แท้ที่จริงแล้วพุทธศาสนาหาได้มีรากฐานอยู่บนอิทธิปาฏิหาริย์ไม่แต่

¹⁴⁹ Ibid., p. 60.

จะเน้นเรื่องเหตุและปัจจัยรวมทั้งการทำความดีที่เห็นผลได้จริงซึ่งหมายความว่าหากมนุษย์ทำเช่นใดก็ย่อมได้รับผลตอบแทนเช่นนั้น ไม่ใช่เรื่องของความมหัศจรรย์แต่อย่างใด

ตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกนอกปราสาทเพื่อไปชมบ้านเมืองภายนอกเป็นครั้งแรกพระองค์ก็ทรงแลเห็นชายชราสองคน และเนื่องจากไม่เคยเห็นคนแก่มาก่อนจึงถามฉันทว่าชายพวกนั้นเป็นใคร ฉันทก็ตอบว่าเป็นคนเช่นเดียวกับพวกเราเพียงแต่เป็นคนชราที่มีความร่วงโรยและทุกขเวทนาซึ่งเป็นคำที่เจ้าชายสิทธัตถะไม่เคยได้ยินมาก่อนจึงตัดสินใจกระโจนจากพระเกี้ยวเพื่อตามชายชราสองคนนั้นไป ฉันทคิดว่าคงหาเจ้าชายไม่พบแต่แล้วก็ต้องขอบคุณพระเจ้าที่ทำให้เขามองเห็นเจ้าชายอยู่

(...) and thanked the gods for the gold crown that bobbed up among the crowd,...¹⁵⁰

เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้ทำให้เนื้อหาความเป็นตะวันออกกลายเป็นแบบตะวันตก กล่าวคือ การกำหนดให้ฉันท ตัวละครตะวันออกใช้คำพูดแบบตะวันตก คือ “ขอบคุณเทวดาที่...” (And thanked the gods for...) ซึ่งเป็นสำนวนที่คนตะวันตกใช้เวลารู้สึกพึงพอใจหรือรู้สึกดีใจกับบางสิ่ง ในที่นี้ฉันทรู้สึกดีใจที่ยังมองเห็นพระมงกุฎของเจ้าชายสิทธัตถะอยู่ ทั้งนี้คนตะวันตกถือว่าพระเจ้าคือทุกสิ่งทุกอย่างของเขา ทรงเป็นทั้งพระผู้สร้าง ผู้ทำลายและทรงทำทุกอย่างตามแต่พระองค์คิดอยากจะทำ ด้วยเหตุนี้ภาษาของเขาจึงมีการพูดถึงพระเจ้าอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะถ้าพวกเขาไปเจอกับสิ่งที่อธิบายความไม่ได้แล้วพระเจ้านั้นแหละคือที่พึ่งอันศักดิ์สิทธิ์ในยามนั้นเลยทำให้ในภาษาของพวกเขามีสำนวนเกี่ยวกับพระเจ้าอยู่มากพอสมควรทีเดียว

เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะทรงเห็นคนแก่ คนเจ็บ และคนตายก็ได้ทรงคว้าเอาขี้เถ้าที่ยังอุ่นอยู่แล้วตรงไปหาพระเจ้าสุทโธทนะพร้อมกับถามด้วยความโกรธว่าเหตุใดจึงได้ปิดบังความจริงเอาไว้มาตลอด เจ้าชายสิทธัตถะกล่าวว่าไม่ต้องการจะอาศัยอยู่ในวังที่เต็มไปด้วยความกลวงเช่นนี้แต่ต้องการออกไปภายนอกเพื่อค้นหาทางดับทุกข์และได้ทรงเฝ้าไปคว้าพระหัตถ์ของพระบิดาแล้วเอาขี้เถ้าทา พระเจ้าสุทโธทนะเมื่อถูกทำเช่นนี้ก็รู้สึกขะเขวและได้กล่าวว่า

¹⁵⁰ Ibid., p. 75.

“ใช่แล้ว เราทุกคนต้องตายและกลับมาเกิดใหม่แล้วตายอีก ไม่มีมนุษย์คนใดที่จะหลีกเลี่ยงจากคำสาปนี้ได้”

“Yes,” he said softly. “We must all die and be reborn and die again.

No man can ever escape that curse.”¹⁵¹

การที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “คำสาปนี้” (that curse) เรียกสภาพของการเวียนว่ายตายเกิดสะท้อนว่าผู้ประพันธ์พยายามดัดแปลงหลักศาสนาพุทธให้เป็นแบบศาสนาคริสต์เพราะตามคัมภีร์ไบเบิลฉบับพันธสัญญาเดิมดัมและอีฟ มนุษย์คู่แรกของโลกที่พระเจ้าสร้างขึ้นมาได้ฝ่าฝืนคำสั่งของพระเจ้าที่ห้ามกินผลของต้นไม้แห่งปัญญา ด้วยเหตุนี้แทนที่ทั้งคู่จะได้มีชีวิตนิรันดร์ในสวนอีเดนกลับต้องถูกขับไล่ออกมาให้อยู่บนโลกพร้อมกับคำสาปของพระเจ้าที่ทำให้มนุษย์ทุกคนไม่สามารถมีชีวิตอมตะได้ชาวตะวันตกจึงถือว่าการที่มนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมาแล้วต้องตายเป็นเพราะคำสาปจากพระเจ้า

ในหลักศาสนาพุทธ สภาพของการเวียนว่ายตายเกิดหรือสังสารวัฏไม่ใช่เพราะคำสาปของพระเจ้าแต่เป็นเพราะแรงกรรมทั้งกรรมดีและกรรมชั่วที่เราทำไว้ในชาติก่อนๆ ส่งผลให้เราต้องกลับมาเกิดใหม่อีกครั้งเพื่อชดใช้กรรมที่เราเคยก่อไว้ และหากเรายังชดใช้กรรมไม่หมดในชาตินี้แต่ต้องมาตายไปเสียก่อนเราก็ยังต้องมาเกิดใหม่อีกในชาติหน้าเพื่อชดใช้กรรมต่อไปจนกว่าจะหมดกรรม แม้อูเหมือนว่าผู้ประพันธ์จะนำเสนอหลักการเวียนว่ายตายเกิดโดยไม่บิดเบือนที่ว่ามนุษย์เราต้องตายแล้วเกิดอีกนับครั้งไม่ถ้วนดังคำพูดของพระเจ้าสุทโธทนะที่ว่า “เราทุกคนต้องตายและกลับมาเกิดใหม่แล้วตายอีก” (We must all die and be reborn and die again.) แต่การใช้คำว่า “คำสาปนี้” ก็สื่อให้เห็นว่าสำหรับผู้ประพันธ์ที่เป็นชาวตะวันตกการเวียนว่ายตายเกิดตามหลักพุทธศาสนาก็เกิดจากคำสาปของพระเจ้าหาใช่เกิดจากอำนาจกรรมไม่

เจ้าชายสิทธัตถะก็ได้ตอบพระเจ้าสุทโธทนะกลับไปว่า “ถ้าเช่นนั้นการเรียนรู้คำสาปก็เป็นภารกิจของหม่อมฉันซิพะยะคะ หม่อมฉันจะศึกษาเรียนรู้คำสาปนี้ด้วยตนเอง”

“Then that curse is my task,” Siddhartha said.

¹⁵¹ Ibid., p. 81.

*“I will lift that curse.”*¹⁵²

คำพูดของตัวละครสิทธิ์ตะขังต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์พยายามทำให้เนื้อหาของประวัติพระพุทธเจ้าเหมือนของพระเยซูเพราะการที่ผู้ประพันธ์ทำให้เจ้าชายสิทธิ์ตะขังคิดว่าเป็นภารกิจของตนในการหาวิธีที่จะหลุดจากคำสาปนี้ก็เหมือนกับพระเยซูที่ถือว่าเป็นภารกิจของตนในการขจัดคำสาปของพระเจ้าที่มีต่อมวลมนุษย์ให้หมดสิ้นไป

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์เน้นเรื่องความตายว่าเป็นทุกซ์แทนที่จะเน้นว่าการเกิดนั้นเป็นทุกซ์ตามหลักศาสนาพุทธโดยจะเห็นได้จากคำบรรยายของผู้ประพันธ์ที่บรรยายสภาพศพที่อยู่ในโลงศพว่าเหมือนนกบางจำพวกที่ตัวใหญ่สีขาวแต่เมื่อยกออกมาจากโลงศพที่เจ้าชายสิทธิ์ตะขังคิดว่าเป็นรังกลับรูปร่างดูเหมือนมนุษย์ทารกที่มีผ้าพันกายอยู่ซึ่งต้องถูกนำไปวางบนกองฟืนเพื่อจะเผา อันเป็นการเน้นเรื่องความตาย นอกจากนี้การเน้นเรื่องความตายยังเห็นได้จากคำพูดของตัวละครฉันทะที่ว่า “ความตายทำให้มนุษย์พลัดพรากจากทุกสิ่ง ทุกคนในครอบครัวเมื่อร่างกายเริ่มเย็นและแข็งทื่อเหมือนท่อนไม้เมื่อนั้นชีวิตก็สิ้นสุดและจะต้องถูกเผาเหมือนกับท่อนไม้”

“Death is the moment of separation which comes to every person,”
Channa was saying. *“Everyone, in every family. When a body grows cold and stiff like wood, then its life is ended and it has to be burned like wood.”*¹⁵³

คำบรรยายข้างต้นสื่อให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ได้เน้นเรื่องความตายเป็นอย่างมากเพราะได้เลือกใช้คำที่เมื่ออ่านแล้วก่อให้เกิดความรู้สึกสะเทือนอารมณ์เป็นอย่างมากเกี่ยวกับความตาย นอกจากนี้ยังมีฉากอื่นๆ ที่บ่งบอกว่าผู้ประพันธ์ได้ให้ความสำคัญกับความตาย ไม่ว่าจะเป็นลามะดอร์เจที่ได้มรณภาพไปแล้วและกลับชาติมาเกิดใหม่ การตายของอีแวน เพื่อนรักของดินที่ได้ฆ่าตัวตายเพราะธุรกิจล้มละลาย การตายของพระนางมายา ความตายที่เจ้าชายสิทธิ์ตะขังได้ทรงทอดพระเนตรเป็นครั้งแรก และในตอนท้ายเรื่องคือความตายของลามะนอร์บูที่ชราภาพและมีอาการอาพาธด้วยโรคหัวใจ แม้ว่าสิ่งเหล่านี้จะเกี่ยวโยงกับแนวคิดเรื่องการกลับชาติมาเกิดที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอแต่การที่ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงความตายตลอดทั้งเรื่องก็แสดงให้เห็นว่าผู้

¹⁵² Ibid., p. 82.

¹⁵³ Ibid., p. 79.

ประพันธ์ให้ความสำคัญในเรื่องของความตายเช่นเดียวกับที่คริสต์ศาสนาได้ให้ความสำคัญกับความตายว่าเป็นทุกข์เพราะเป็นคำสาปจากพระเจ้าที่ลงโทษมนุษย์จนถึงขนาดมีคำกล่าวที่ว่า “มนุษย์นั้นเป็นมรตัยชน”

ผู้ประพันธ์ยังคงเน้นเรื่องความตายต่อไปโดยการบรรยายให้เห็นภาพของศพที่กำลังถูกเผาว่ามีกลิ่นของเนื้อย่าง ไขมันละลายซึมจากเนื้อผ้าตราสังที่เผาไหม้หยดลงถ่านที่ยังคุไฟอยู่ ใบหน้ากลายเป็นหัวกระดูก ร่างกายกลายเป็นโครงเป็นซี่

...

*Siddhartha moved closer to the pyre, and as he watched, a holy man in a loincloth squatted next to him. Siddhartha did not notice him. All he could see was the burning. All he could smell was the roasting. He saw fat ooze from the burning shroud and drip into the embers. He saw the face become a skull, the body become a branch of ribs, and he did not notice Channa leave or the sun go down or the day become night.*¹⁵⁴

คำบรรยายข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นชาวตะวันตกได้ให้ความสำคัญกับเรื่องความตายอันถือเป็นคำสาปจากพระเจ้าตามคัมภีร์ไบเบิลโดยการกำหนดให้สิทธิ์ดละมีความรู้สึกสนใจในศพที่ถูกเผาจนเสียจนลืมสิ่งอื่นดังในประโยคที่ว่า “และพระองค์ก็ไม่ได้ทรงสนพระทัยว่าฉันจะไปที่หรือพระอาทิตย์จะขึ้นจะตกหรือกลางวันจะกลายเป็นกลางคืน”

เมื่อศพถูกเผาจนเหลือแต่ขี้เถ้าแล้วเจ้าชายสิทธัตถะก็ได้ทรงเอื้อมมือไปคว้าขี้เถ้า และทรงตรงไปหาบิดา

*Finally the fires were out and the people had gone, and only he and the holy man remained. Siddhartha reached out and gathered a handful of warm ashes, then he got to his feet and walked back toward the square and along the filthy alley to the street, which was still carpeted with rose petals.*¹⁵⁵

¹⁵⁴ Ibid., pp. 79-80.

¹⁵⁵ Ibid., p. 80.

การที่ผู้ประพันธ์ให้เจ้าชายสิทธัตถะทรงคว่ำซีเถ้านั้นเป็นการให้ความสำคัญกับความตายเพราะซีเถ้านั้นเป็นสิ่งสกปรกที่ไร้ประโยชน์ใด ๆ แต่การที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงคว่ำซีเถ้ามาไว้นั้นแสดงว่าซีเถ้าอันเป็นสัญลักษณ์แทนความตายต้องมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพระองค์

คำพูดของเจ้าชายสิทธัตถะที่มีต่อพระบิดาก็ล้วนแต่สื่อว่าความตายคือความทุกข์สำหรับมนุษย์

*For I know that they too will have to grow old and die. Like you, like all of us.*¹⁵⁶

เมื่อตรัสจบเจ้าชายสิทธัตถะก็ทรงเอื้อมมือไปคว่ำพระหัตถ์พระบิดาแล้วทาด้วยซีเถ้า

*And he reached for his father's hand and smeared it with ashes. The King shuddered and drew back in revulsion.*¹⁵⁷

การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้สิทธัตถะทำเช่นนั้นสื่อถึงการให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับเรื่องความตายของผู้ประพันธ์โดยผ่านการกระทำของตัวละครสิทธัตถะ และคำพูดของพระเจ้าสุทโธทนะก็ยังสื่อให้เห็นว่าผู้ประพันธ์เน้นเรื่องความตายเป็นความทุกข์และเป็นคำสาปจากพระเจ้าตามหลักศาสนาคริสต์มากกว่าจะเน้นเรื่องการเกิดมามีชีวิตนั้นเป็นทุกข์ตามหลักที่แท้จริงของศาสนาพุทธ และแม้ว่าพระพุทธศาสนาจะสอนว่าการเกิดมามีชีวิตนั้นเป็นทุกข์ก็ไม่ได้สอนให้มนุษย์ทอดอาลัยตายอยากในความทุกข์เหล่านั้นแต่สอนให้มนุษย์สู้กับความจริงของชีวิต เช่น เรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และให้เอาประโยชน์จากความจริงมาใช้งานให้ได้คือการทำให้ตนเองไม่ให้ตั้งอยู่ในความประมาทในการดำรงอยู่กับความเป็นจริงเหล่านั้นโดยให้ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต รู้ว่าตนเองนั้นมีศักยภาพเพียงพอในการกำจัดทุกข์ได้โดยพิจารณาที่ต้นเหตุและให้

¹⁵⁶ Ibid., p. 81.

¹⁵⁷ Ibid.

แก้ไขโดยใช้เหตุผลทุกซื่อก็จะหมดไปได้ด้วยความเพียรพยายามและสติปัญญาของตนนั้น และการที่ผู้ประพันธ์พยายามบิดเบือนหลักศาสนาพุทธให้เป็นแบบศาสนาคริสต์นั้นก็เกินไปตามหลักการบูรพาคตินิยมตั้งได้กล่าวไปแล้ว

เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะทรงตัดสินพระทัยที่จะเสด็จหนีออกจากวังในคืนนั้นผู้คนในวังต่างก็หลับไหลไม่ได้สติยกเว้นแต่พระองค์เท่านั้น

*Nothing moved. The world was asleep. Peacocks nodded. Swans hid their heads. Birds nestled in the vines, and even the insects were motionless. The gods had put the world to sleep in order to achieve their purpose.*¹⁵⁸

การที่ผู้ประพันธ์ให้เทพเจ้ามีบทบาทในการช่วยเหลือเจ้าชายสิทธัตถะเกือบจะตลอดเรื่องนั้นสื่อถึงความพยายามของผู้ประพันธ์ที่จะทำให้ประวัติพระพุทธเจ้ากลายเป็นเพียงเทพนิยายเรื่องหนึ่งเหมือนกับเทพตำนานกรีก-โรมันซึ่งเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมา ทั้งนี้ตามเทพตำนานกรีก-โรมันเทพเจ้าที่อยู่บนสวรรค์บ่อยครั้งจะคอยช่วยเหลือมนุษย์ที่กำลังเดือดร้อนหรือตกทุกข์ได้ยากเพราะเทพเจ้าเหล่านี้มีอำนาจที่จะดลบันดาลให้สิ่งต่าง ๆ บนโลกมนุษย์เป็นเช่นไรก็ได้สุดแต่ใจจะปรารถนา ด้วยเหตุนี้หลายครั้งที่มนุษย์ต้องตกอยู่ใต้การควบคุมและอำนาจของเทพเจ้าเช่นเดียวกับที่เทพเจ้าเนรมิตให้สิ่งมีชีวิตทุกอย่างในวังต้องหลับไหลไม่ได้สติเช่นนี้

รวมทั้งตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงย่องไปยังห้องบรรทมของพระนางยโสธราและพระโอรสเพื่อกล่าวอำลาเป็นครั้งสุดท้ายแต่แล้วก็ทรงนึกคิดได้ว่าหากทรงปลุกทั้งคู่ขึ้นมาอาจจะถูกรั้งตัวไว้ซึ่งพระองค์ทรงทราบดีว่าเทพเจ้ากำลังทดสอบพระองค์อยู่ดังในประโยคที่ว่า “ทรงทราบว่าเทพทูตกำลังทดสอบพระองค์อยู่” (*And he knew that he was being tested by the gods...*) ซึ่งก็เหมือนกับเทพตำนานกรีกโรมันที่บ่อยครั้งที่เดียวที่เทพเจ้าจะคอยลงใจมนุษย์ ด้วยเหตุนี้การนำเอาลักษณะอำนาจของทวยเทพที่ปรากฏอยู่ในเทพตำนานกรีก-โรมันมาใช้ในประวัติพระพุทธเจ้าย่อมทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่ประวัติพระพุทธเจ้าเป็นเพียงตำนานที่แต่งขึ้นเท่านั้นอย่างเทพตำนานกรีก-โรมันเพราะมีองค์ประกอบหลายอย่างเหมือนกัน

¹⁵⁸ Ibid., p. 88.

ทั้งหมดที่ผู้ประพันธ์กระทำลงไปนั้นก็เกิดจากแนวคิดบูรพาคตินิยมที่มีอยู่ในสังคมตะวันตกเพื่อทำให้ผู้ชมชาวตะวันตกยอมรับโคคลินคำตัวนี้ดังที่ซาอิตกล่าวว่าคุณอ่านผู้ชมชาวตะวันตกต่างก็ได้รับเอาแนวคิดบูรพาคตินิยมที่มีอยู่ในตัวบทที่ส่งต่อกันมาหลายชั่วอายุคนจนกลายเป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในจิตใต้สำนึกของคนตะวันตกที่เชื่อว่าสิ่งที่ได้อ่านได้เห็นในตัวบทเป็นเรื่องจริง และในทางกลับกันสิ่งที่ฝังอยู่ในจิตใต้สำนึกของผู้อ่านผู้ชมก็มีส่วนกำหนดสิ่งที่ผู้ประพันธ์จะเขียน นั่นคือ การเขียนให้สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่ในจิตใจของผู้อ่านดังที่ผู้ประพันธ์นวนิยายเรื่อง *ลิตเติล บุคคา* จำเป็นต้องแต่งให้สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่ในใจผู้อ่านเพื่อให้เป็นที่นิยม

คำพูดที่ยืนยันว่าเจสซีซึ่งเป็นพระพุทธรูปเจ้าคือพระเยซูและพระผู้เป็นเจ้า (God) จะเห็นได้จากตอนที่ลิซาพูดกับดินและดินก็พูดว่า “คุณรู้มั๊ยที่พิธีฝังศพนั้นผมอยากที่จะเชื่อเรื่องการกลับชาติมาเกิดจริง ๆ” และลิซาก็ตอบว่า “คุณอาจจะจำเป็นต้องเชื่อ คุณอาจจะกลับมาเป็นพ่อของพระผู้เป็นเจ้าผู้มีจิตวิญญาณอันสูงส่งก็ได้”

“You know,” he said, “at the funeral I wished I did believe in reincarnation.”

She pulled back again and smiled.

“You may have to. You may come back as the father of a spiritual God.”¹⁵⁹

เห็นได้ว่าในประโยคที่ลิซาพูดว่า “คุณอาจจะกลับมาเป็นพ่อของพระผู้เป็นเจ้าผู้มีจิตวิญญาณอันสูงส่งก็ได้” นั้น ผู้ประพันธ์กำหนดให้ตัวละครลิซาใช้คำว่า “พระผู้เป็นเจ้าผู้มีจิตวิญญาณอันสูงส่ง” (spiritual God) เรียกวิญญาณของลามะดอร์เจและเจสซีแทนซึ่งมีความหมายแฝงว่าพระพุทธรูปเจ้าก็คือเจสซี (เห็นได้ชัดจากการตั้งชื่อเรื่องว่า “พระพุทธรูปเจ้าองค์น้อย”) เจสซีก็คือลามะดอร์เจซึ่งก็คือเป็นพระเยซู และพระเยซูก็คือพระผู้เป็นเจ้า ดังนั้นจะเห็นว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีความเป็นคริสต์ศาสนามากกว่าความเป็นพุทธศาสนาเพราะแม้ว่าแก่นเรื่องหลักดูเหมือนจะเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาแต่อันที่จริงแล้วกลับเต็มไปด้วยความเป็นคริสต์ศาสนามากกว่า เช่น การใช้ศัพท์ทางคริสต์ศาสนาว่า “spiritual God” เรียกลามะดอร์เจอันหมายถึงเจสซี

¹⁵⁹ Ibid., p. 101.

ผู้ประพันธ์ยังคงสร้างความเป็นตะวันตกในเรื่องราวของพระพุทธเจ้าต่อไปในตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาร่วมกับสาวกทั้งหลายจนร่างกายผ่ายผอม จนในที่สุดวันหนึ่งก็ได้มีชายชราและเด็กชายคนหนึ่งล่องแพมาตามแม่น้ำ เด็กชายกำลังเล่นพิณอยู่ชายชราก็สอนว่าถ้าซึ่งสายพิณตึงเกินไปมันก็จะขาดแต่ถ้าซึ่งสายหย่อนเกินไปก็จะไม่สามารถเล่นได้ เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะได้ยินดังนั้นก็ทรงตระหนักได้ว่าหนทางที่แท้จริงคือทางสายกลางซึ่งผู้ประพันธ์ก็ได้บรรยายว่าคำพูดของชายชราคือสารจากเทวทูต

*And yet the knowledge that they were seeking was elusive...until one day
Siddhartha received a message from the gods.¹⁶⁰*

ประโยคที่ว่า “เจ้าชายสิทธัตถะได้รับสารจากเทวทูต” (Siddhartha received a message from the gods.) แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์พยายามทำให้เรื่องราวของพระพุทธเจ้ามีลักษณะแบบเทวดานานกรีก-โรมันของตะวันตกเพราะตามเทวดานานกรีก-โรมันเหล่าเทพเจ้ามักจะมอบบาทในการส่งสารบางอย่างมาเป็นการช่วยเหลือมนุษย์บนโลกซึ่งตามประวัติพระพุทธเจ้าจะไม่มีการส่งสารของเทวทูตเช่นนี้

อิทธิพลของเทวดานานกรีก-โรมันในลักษณะเช่นนี้ยังคงปรากฏให้เห็นในตอนที่เทพเจ้าได้บันดาลให้ประตูเปิดออกได้เอง

(...) --and as the gods had decreed--the gates opened, parting without a hand touching them, and Siddhartha walked out to discover the world...¹⁶¹

ผู้ประพันธ์ได้ตัดแปลงเหตุการณ์ตอนหนึ่งในพระไตรปิฎกที่มีเทวดาองค์หนึ่งเปิดประตูถวายพระพุทธเจ้าให้เป็นเทวดาฝรั่งช่วยเปิดประตูให้เจ้าชายสิทธัตถะตั้งจะเห็นได้จากคำว่า “เทพเจ้า” (the gods) ซึ่งเป็นคำที่หมายถึงเทพเจ้าของตะวันตกซึ่งลักษณะเหตุการณ์ที่มีเหล่า

¹⁶⁰ Ibid., p. 108.

¹⁶¹ Ibid., pp. 89-90.

ทวยเทพคอยช่วยเหลือเจ้าชายสิทธัตถะเช่นนี้ก็เหมือนกับเทวดานานกรีก-โรมันที่เทพเจ้าบนสวรรค์จะมิบทบาทในการช่วยเหลือมนุษย์อยู่เสมอ การประยุกต์เนื้อหาในเทวดานานกรีก-โรมันมาใช้เช่นนี้ก็เพราะผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อความเชื่อตามหลักคริสต์ศาสนาที่ว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นบนโลกล้วนแล้วแต่เป็นเพราะพระเจ้าเป็นเจ้าดลบันดาลให้เกิดซึ่งก็ตรงข้ามกับหลักศาสนาพุทธที่เชื่อว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นเกิดจากกระทำของมนุษย์ในขณะปัจจุบันหรือเกิดจากแรงกรรมที่มนุษย์ได้เคยทำไว้ การที่ผู้ประพันธ์ทำเช่นนี้ก็เพื่อให้ตรงกับสิ่งที่อยู่ในใจผู้อ่านที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์และจะได้ยอมรับที่จะบริโภคสินค้าตัวนี้

ผู้ประพันธ์ยังได้สร้างเนื้อเรื่องให้มีมารมาผจญพระพุทธเจ้า กล่าวคือ พญามารได้พยายามใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้พระพุทธเจ้าไม่สามารถบรรลุธรรมได้ซึ่งก็เหมือนกับในคัมภีร์ไบเบิลฉบับพันธสัญญาใหม่ที่มีมารมาผจญพระเยซู นั่นคือ มารร้ายได้พยายามต่าง ๆ นานาที่จะทำลายความศรัทธาของพระเยซูที่มีต่อพระเจ้า เช่น ในตอนที่พระวิญญูณได้ทรงนำพระเยซูไปอยู่ในถิ่นทุรกันดารและไม่มีอาหารตกถึงท้องมาเป็นเวลา 40 วันแล้วมารก็ได้พูดกับพระเยซูว่า ถ้าพระเยซูเป็นบุตรของพระเจ้างั้นก็จงสั่งก้อนหินให้กลายเป็นอาหาร พระเยซูก็ทรงแย้งว่าพระคัมภีร์เขียนไว้ว่ามนุษย์จะบำรุงชีวิตด้วยอาหารสิ่งเดียวหามิได้ แล้วมารก็นำพระองค์ขึ้นไปโดยลำแดงบรรดาราชาอาณาจักรทั่วพิภพให้พระองค์เห็น มารได้ทูลพระองค์ว่าจะยกราชอาณาจักรให้แก่พระเยซูหากยอมกราบนมัสการมาร พระเยซูก็ได้ตรัสตอบมารว่ามีพระคัมภีร์เขียนไว้ว่าจงกราบนมัสการพระองค์ผู้เป็นพระเจ้าของท่านและปรนนิบัติพระองค์แต่ผู้เดียว ต่อมามารได้นำพระเยซูไปยังกรุงเยรูซาเล็มและให้พระองค์ประทับอยู่ที่ยอดหลังคาพระวิหารและทูลพระองค์ว่าถ้าพระองค์เป็นพระบุตรของพระเจ้าจริงก็ให้โจนลงมาจากที่นี่เพราะพระคัมภีร์เขียนไว้ว่าพระเจ้าจะรับสั่งให้เหล่าทูตของพระองค์ปกป้องรักษาท่านไว้พระเยซูจึงตรัสตอบมารว่ามีคำกล่าวไว้ว่าอย่าทดลองพระองค์ผู้เป็นพระเจ้าของท่าน (ลูกา Luke)¹⁶² จะเห็นได้ว่ามารได้ใช้วิธีการต่าง ๆ นานาแต่ในที่สุดก็รู้ว่าไม่อาจจะสั่นคลอนศรัทธาของพระเยซูได้จึงยอมแพ้อภัยไป ด้วยเหตุนี้เหตุการณ์ตอนมารผจญพระพุทธเจ้าก็กับมารผจญพระเยซูจึงเหมือนกันในด้านการใช้วิธีการที่หลากหลายเพียงแต่ต่างกันรายละเอียดเท่านั้น

¹⁶² พระคริสต์ธรรมใหม่ (กรุงเทพฯ : องค์การกึ่งเดียนส์อินเตอร์เนชั่นแนลแห่งประเทศไทย, 1994), หน้า 237-238.

ในตอนที่ยุทธรู้อาจารย์เจ้าชายสิทธัตถะทรงกำลังจะค้นพบความสงบได้ตั้งในประโยคที่ว่า “(Siddhartha were to find peace and impart the knowledge.) ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “ความสงบ” (peace) แทนคำว่า “นิพพาน” (Nirvana) ที่ตามหลักศาสนาพุทธถือเป้าหมายสูงสุดของศาสนาซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้ที่ผู้ประพันธ์จะไม่ทราบความหมายของคำนี้จึงน่าจะเป็นการตั้งใจของผู้ประพันธ์ที่จะใช้คำว่า “ความสงบ” ซึ่งจะสอดคล้องกับคำว่า “ทางรอด” (salvation) ที่ผู้ประพันธ์ได้เลือกใช้ไว้ก่อนหน้าและในตอนท้ายเรื่องซึ่งก็จะสามารถสื่อได้ว่าเป้าหมายที่แท้จริงของศาสนาพุทธคือการค้นพบทางรอด หาใช่การบรรลุนิพพานไม่

เมื่อพญามารรู้ว่าเจ้าชายสิทธัตถะทรงใกล้จะบรรลุธรรมก็ได้ส่งบุตรสาวทั้งห้ามายั่วยวนเจ้าชายด้วยวิธีการต่างๆ แต่ก็ไม่อาจทำให้พระองค์หวั่นไหวได้พญามารจึงตัดสินใจปลอมตัวมายั่วยวนแต่พระพุทธเจ้าก็ยังหาทรงสนพระทัยไม่จนทำให้พญามารโกรธประกาศทำรบ ด้วยพลังแห่งความโกรธทำให้เจ้าชายสิทธัตถะทรงล้มพระเนตรขึ้นและทรงทอดพระเนตรเห็นพญามารหลบซ่อนอยู่ในสระน้ำรอบๆ พระองค์ พระองค์ทรงรู้ทันทีว่าการผจญมารได้เริ่มขึ้นแล้ว

Mara was enraged and entered the arena, and the force of his rage pried open Siddhartha's eyelids. He gazed into his reflection in the pool that lapped at his feet and saw Mara's hideous face and knew that the battle was truly joined.¹⁶³

การที่ผู้ประพันธ์บรรยายว่า “พระองค์รู้ทันทีว่าการผจญมารเริ่มขึ้นแล้ว” (...and knew that the battle was truly joined.) ก็เพราะต้องการแสดงให้เห็นความเหมือนกันระหว่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลทั้งสอง คือ พระเยซูและพระพุทธเจ้าที่ต่างก็มีมารมาขัดขวางไม่ให้พบหนทางไปสู่เป้าหมายสูงสุดทางศาสนาได้

ในที่สุดพญามารก็กระโดดออกมาจากน้ำแล้วร้องออกมาด้วยความโกรธซึ่งทำให้เกิดลมเจือพิษพัดโหมอย่างรุนแรงซึ่งก็ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงความโกรธของมันได้แม้แต่บุตรสาวพญามาร พญามารบังคับธาตุทั้งสี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ให้ต่อสู้แต่พระพุทธเจ้าได้

¹⁶³ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 135.

ทรงใช้พลังแห่งสติสัมปชัญญะเป็นเกราะป้องกันและทรงใช้ญาณพิจารณาหัวใจธรรมหลักปฏิบัติสมุปบาทจนทำให้พญามารต้องเรียกกองทัพมารออกมาและรวบรวมพลังโจมตีพระองค์ด้วยธนูไฟ ซึ่งได้กลายเป็นกลีบดอกบัวตกใส่พระองค์

เจ้าชายสิทธัตถะทรงทอดพระเนตรไปที่ภาพสะท้อนของพระองค์และทรงยื่นพระหัตถ์ออกไปตึงเงาของพระองค์ออกมาจากสระ

Lotus petals dissolved on the surface of the pool as Siddhartha gazed at his reflection. For a moment he sat motionless, then reached forward with his right hand and touched the water. His reflected fingers curled around his wrist, and he pulled his reflection out from beneath the pool to face him.

And the reflection spoke : “You who will go where no one else will dare, will you be my God?”

“It is hard to be born so many times,” Siddhartha said. “Architect, finally I have met you. You will not rebuild your house again.”

“But I am your house, and you live in me,” his reflection said.

Siddhartha touched the ground with his left hand and said, “O Lord of my own ego, you are pure illusion. You do not exist. The earth is my witness.”

*And his reflection metamorphosed into the bloated body and hideous face of Mara, but there was no longer any terror in him, only the resigned look of the defeated. Then the vision vanished, leaving Siddhartha alone, cocooned in compassion.*¹⁶⁴

ในฉากนี้จะได้เห็นได้ชัดถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมอันแฝงอยู่ในเนื้อเรื่อง กล่าวคือ ความคิดของผู้ประพันธ์ที่ว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกทุกด้านรวมทั้งด้านศาสนา ผู้ประพันธ์ ซึ่งเป็นชาวตะวันตกมองว่าศาสนาคริสต์เป็นศาสนาอันเป็นมาตรฐานสำหรับคนทั่วโลกจึงได้ตัด

¹⁶⁴ Ibid., p. 139.

แปลงประวัติพระพุทธเจ้าบางส่วนให้คล้ายกับประวัติพระเยซู กล่าวคือ ผู้ประพันธ์ได้สร้างเนื้อเรื่องให้พญามารใช้วิธีต่าง ๆ นานาขัดขวางไม่ให้พระพุทธเจ้าทรงบรรลุธรรมได้ซึ่งเป็นการดัดแปลงพุทธประวัติฝ่ายมหายานธิเบต* นั่นคือ ผู้ประพันธ์ได้ตัดเหตุการณ์ตอนที่พญามารออกอุบายทูลพระพุทธเจ้าว่าพระเทวทัตปล้นเมืองกบิลพัสดุ ยึดพระราชวังและย้ายพวกคักกะและได้บันดาลให้พระพุทธเจ้าทรงเห็นนางยโสธรา นางมฤคชา นางโคปาซึ่งนางเหล่านี้คือพระชายาของเจ้าชายสิทธัตถะ และพวกคักกะที่หลบหนีมาได้ พญามารยังกล่าวอีกว่าพระพุทธเจ้าไม่อาจจะทรงตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณได้ นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากเดิมในพุทธประวัติที่มีลูกสาวของพญามารที่ยั่วยวนเจ้าชายสิทธัตถะเพียงสามคนคือนางตัมหา นางราคา และนางรติให้เพิ่มเป็นห้าคน ในพุทธประวัติที่แท้จริงเมื่อนางเหล่านี้ยั่วยวนเจ้าชายสิทธัตถะไม่สำเร็จก็ทรงถูกบันดาลให้กลายเป็นหญิงชราโดยเจ้าชายสิทธัตถะ และเหล่าบรรดาเทวดาก็พากันไปรดดอกไม้ลงบนพระชินเจ้าและบรรเลงเพลงขับประกาศความมีชัยของพระพุทธเจ้าซึ่งผู้ประพันธ์ก็ได้ดัดแปลงเนื้อหาช่วงนี้ให้ลูกสาวของพญามารถูกทำลายด้วยลมเจือพิษที่เกิดจากความโกรธของพญามารที่บรรดานางเหล่านี้ไม่อาจทำงานได้สำเร็จ

ผู้ประพันธ์ยังได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงพิจารณาในวันตรัสรู้โดยกำหนดให้พระพุทธองค์ทรงพิจารณาหลักธรรมเพียงหัวข้อเดียวคือหลักปฏิจจสมุปบาททั้งที่ในความเป็นจริงแล้วพุทธประวัติฝ่ายมหายานธิเบตกล่าวไว้ว่าพระองค์ทรง

* การใช้พุทธประวัติฝ่ายมหายานธิเบตในการอ้างอิงเปรียบเทียบกับวรรณกรรมเรื่องนี้นั้น เนื่องจากเมื่อนำเอาพุทธประวัติฝ่ายมหายานธิเบตมาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ตอนที่พระพุทธเจ้าทรงผจญมารในวรรณกรรมและภาพยนตร์นี้แล้วพบว่ามีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมากกว่าฉบับของฝ่ายเถรวาทเพราะมีความเหมือนกันในขั้นตอนของลำดับเหตุการณ์กล่าวคือการให้บุตรสาวของพญามารมายั่วยวนพระพุทธองค์ด้วยการพิจารณาธรรมของพระพุทธองค์ ซึ่งคล้ายกับการพิจารณาปฏิจจสมุปบาทในวรรณกรรม จากนั้นกองทัพพญามารก็ได้พ่ายแพ้สอดคล้องกับขั้นตอนที่ปรากฏในวรรณกรรมที่กองทัพพญามารพ่ายแพ้เมื่อพระองค์ทรงพิจารณาปฏิจจสมุปบาทเสร็จสิ้นซึ่งผิดกับพุทธประวัติฝ่ายเถรวาทที่กล่าวถึงการยั่วยวนของบุตรสาวพญามารเกิดขึ้นในตอนที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้แล้ว และทรงสามารถเอาชนะพระยาวัสวัตติมาราธิราชได้ในเวลาที่สั้นแสง พระอาทิตย์ กล่าวคือทรงกำจัดพลมารได้ก่อนที่พระองค์จะทรงตรัสรู้ในตอนรุ่งอรุณของวันถัดมามิใช่ตรัสรู้ในตอนที่ยังผจญพระพุทธองค์อยู่ดังปรากฏในพุทธประวัติฝ่ายมหายานธิเบตไม่ สันนิษฐานว่าอาจเพราะเป็นการถ่ายทำภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาแบบธิเบต ประกอบกับยังมีลามะอาวูโส ซองซาร์ เคียน สเต มาเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการสร้างภาพยนตร์ครั้งนี้ด้วย จึงทำให้ผู้สร้างได้ใช้พุทธประวัติฝ่ายมหายานธิเบตในการอ้างอิงเป็นหลัก

พิจารณาหลักอริยสัจสี่อันเป็นหลักธรรมสำคัญของพุทธศาสนาซึ่งรวมถึงปฏิจาสุมุปาบทด้วยดังที่หนังสือพุทธประวัติฝ่ายมหายานในธิเบตได้กล่าวถึงเหตุการณ์ตอนนี้ว่า “พระโฬิสต์พิจารณาด้วยพระองค์เองก็ทราบเหตุแห่งชาติ ชรา มรณะ และทางหลุดพ้นสิ่งทั้งสามและทรงทราบเหตุผลที่เกี่ยวเนื่องกันอันจะนำมาซึ่งภพและความดับภพก็ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า”

นอกจากนี้แม้ผู้ประพันธ์จะยังคงเนื้อหาช่วงที่พญามารยกกองทัพมาราวิพระพุทธเจ้าไว้แต่ก็ได้ปรับเปลี่ยนลักษณะกองทัพมารให้เป็นแบบตะวันตกใสชุดนักรบหุ้มเกราะซึ่งไม่ตรงกับกองทัพพญามารในพระไตรปิฎกที่มีลักษณะของการเนรมิตกายที่แตกต่างกันไปดังที่บรรยายไว้ว่า “บ้างหน้าแดงกายเขียว บ้างก็กายขาวหน้าเหลือง บางจำพวกเป็นครุฑตอนล่างเป็นนาคตอนบน บางจำพวกสำแดงอิทธิฤทธิ์ให้สรพิษเลื้อยเข้าไปในช่องหูเบื้องซ้ายย้ายออกเบื้องขวาแผ่พังพานแลปลิ้นปล้อนตาอำปากดูหลากหลาย มารแต่ละตัวล้วนแต่น่าพิลึกสะพรึงกลัวตาเหลือกเหลืองเขี้ยวโง้ง หน้าผากเถิกหัวถลอก ปลิ้นปล้อนตา หนวดแดงเป็นแสงนำเสยะ”

ในวรรณกรรมเรื่องนี้ผู้ประพันธ์ยังได้เพิ่มเนื้อหาที่ไม่ปรากฏในพระไตรปิฎก เช่น การที่พญามารปลอมตัวช่วยลูกสาวของตนยั่ววนเจ้าชายสิทธัตถะหรือเนื้อหาช่วงที่พญามารปลอมตัวเป็นเงาของพระองค์มาพูดให้พระองค์ลี้ภัยความตั้งใจในการแสวงหาสัจธรรมเพื่อให้เนื้อเรื่องออกมาในลักษณะที่พญามารได้ใช้วิธีการต่าง ๆ นานาในการล่อลวงพระพุทธเจ้าเพื่อให้เมื่อภพที่มารใช้วิธีการหลากหลายล่อลวงพระเยซูดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั่นเอง

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังนำเหตุการณ์ในพุทธประวัติฝ่ายเถรวาทมาเป็นเนื้อหาในงานอีกด้วย กล่าวคือ ตอนที่พระพุทธเจ้าทรงเหยียดพระหัตถ์ขวาชี้พระธรรมวินัย (นิ้วชี้) ลงกับพื้นธรณีแล้วตรัสต่อหน้าพญามารให้ธรณีเป็นพยานในบุญบารมีที่ท่านได้บำเพ็ญเพียรมาเพื่อเป็นการยืนยันว่ารัตนบัลลังก์ที่พระองค์ทรงประทับนั้นมิใช่ขึ้นด้วยบารมีของพระองค์เองซึ่งผู้ประพันธ์ได้ปรับเปลี่ยนให้เป็นที่ว่าพระพุทธเจ้าทรงเพียงสัมผัสพื้นด้วยพระหัตถ์ซ้ายแล้วตรัสให้แผ่นดินเป็นพยานว่ามารนั้นเป็นเพียงภาพลวงตาที่เต็มไปด้วยกิเลสตัณหาและไม่มีอยู่จริงโดยได้ตัดเรื่องราวของพระแม่ธรณีที่มาเป็นพยานของพระพุทธเจ้าออก ทั้งนี้เนื่องจากหากคงเรื่องราวของพระแม่ธรณีไว้้นอกจากจะทำให้ผู้อ่านหรือผู้ชมชาวตะวันตกไม่เข้าใจแล้วก็ยังคงไม่เป็นตะวันตกอย่างที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะให้เป็นอย่างยิ่งจึงต้องตัดแปลงเรื่องราวของตะวันออกให้มีลักษณะของตะวันตกดังเช่นการให้พญามารปลอมตัวเป็นเงาของพระพุทธเจ้าพูดคุยโต้ตอบกับพระพุทธเจ้าเองซึ่ง

หากมองในเชิงจิตวิเคราะห์ลักษณะเช่นนี้จะดูคล้ายกับอาการของผู้ป่วยโรคจิตที่มีอาการหลงทาง ประสาทซึ่งแน่นอนว่าลักษณะเช่นนี้ผู้อ่านชาวตะวันตกย่อมเข้าใจได้ง่ายกว่าการให้พญามารมาพูด ทวงรัตนบัลลังก์หรือการกล่าวถึงบุญบารมีของพระพุทธองค์ที่ได้ทรงบำเพ็ญเพียรมาโดยให้พระแม่ ธรณีเป็นพยานเพราะคำว่า “รัตนบัลลังก์” “บุญบารมี” หรือ “พระแม่ธรณี” นั้นผู้อ่านชาว ตะวันตกส่วนมากย่อมจะไม่คุ้นเคยเพราะไม่เคยได้สัมผัสกับความเชื่อหรือวัฒนธรรมแบบพุทธ ศาสนามาก่อน

นอกจากนี้การพูดโต้ตอบระหว่างพระพุทธเจ้าและพญามารซึ่งจบลงด้วยชัยชนะ ของพระพุทธเจ้าก็เป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์แต่งขึ้นมาเองเพื่อให้เหมือนกับเหตุการณ์ในคัมภีร์ไบเบิลที่ พระเยซูได้พูดโต้ตอบกับมารซึ่งก็จบลงด้วยชัยชนะของพระเยซูเช่นกัน

ยิ่งไปกว่านั้นจะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์จะเน้นเรื่องราวการต่อสู้ระหว่างพระพุทธเจ้ากับ พญามารมากกว่าจะเน้นรายละเอียดขั้นตอนของการตรัสรู้แต่กลับกล่าวถึงหลักคำสอนของพระ พุทธองค์เพียงอย่างเดียวคือหลักปฏิจาสุมุปาบาทที่แสดงกระบวนการเกิดและกระบวนการดับซึ่งที่ เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากรวมกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมแนวหลีกเลี่ยงหนี (escape literature) ที่เน้น ความสนุกสนานบันเทิงเป็นหลักจึงต้องมีการใส่ฉากที่สร้างความตื่นเต้นเร้าใจเข้าไปมาก ๆ ซึ่งก็ทำ ให้ประวัติพระพุทธเจ้าถูกบิดเบือนไป

Lama Norbu looked from one child to the other. “Siddhartha alone won the battle against an army of demons through the force of his love and the great compassion he had found, and he achieved the great calm that precedes detachment from emotions.”¹⁶⁵

คำบรรยายที่ว่า “เจ้าชายสิทธัตถะเพียงลำพังพระองค์ทรงเอาชนะการต่อสู้กับกอง ทักษมารโดยผ่านพลังแห่งความรัก ความเมตตาอันยิ่งใหญ่ที่พระองค์ค้นพบ” (“Siddhartha alone won the battle against an army of demons through the force of his love and the great compassion he had found,...) แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์เน้นไปที่การต่อสู้เอาชนะพญา

¹⁶⁵ Ibid., p. 140.

มารของพระพุทธเจ้าจนสามารถบรรลุธรรมและนำหลักธรรมคำสอนนี้ไปเผยแผ่ต่อไปได้มากกว่า จะเน้นที่หลักธรรมคำสอนซึ่งเป็นการถูกทำให้เหมือนกับเรื่องราวของพระเยซูที่สามารถเอาชนะมาร จึงบรรลุภารกิจของพระผู้ไถ่บาปได้ซึ่งสอดคล้องกับที่คลินตัน เบนเนท (Clinton Bennett) ที่ได้กล่าวไว้ว่าในฉากที่พระพุทธเจ้าผจญมารที่ต้องการจะล่อลวงพระองค์ให้ละทิ้งหนทางในการตรัสรู้ ซึ่งพระองค์ก็ทรงสามารถเอาชนะมารได้ด้วยตัวของพระองค์เองเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้ชมระลึกถึง พระเยซูที่ทรงผจญมารและสามารถเอาชนะมารได้ด้วยเช่นกันหรือกล่าวโดยนัยก็คือเรื่องราวของ พระพุทธเจ้านั้นเหมือนกันกับเรื่องราวของพระเยซูอันเนื่องจากการปรับเปลี่ยนปรัชญาแบบตะวันตก ออกให้เป็นแบบตะวันตก

(...) in the film, are the qualities with which Siddhartha defeats all the demons and Mara himself, the chief demon, who try to deflect him from his path in the temptation sequence that has so often reminded people of Jesus.¹⁶⁶

คำว่า “ความรัก” ที่ผู้ประพันธ์ใช้กับพระพุทธเจ้านั้นแท้ที่จริงเป็นคำที่ใช้ในคริสต์ ศาสนาดังเช่นในคัมภีร์ไบเบิลฉบับพันธสัญญาใหม่ที่มีคำกล่าวว่า “พระเจ้าทรงรักโลก” ในทาง พระพุทธศาสนาจะไม่กล่าวว่า “พระพุทธเจ้ามีความรัก” แต่จะใช้ว่า “พระพุทธเจ้าทรงมีเมตตา ต่อมนุษย์” เพราะคำว่า “ความรัก” สื่อถึงความรู้สึกแบบทางโลกที่ยังเจอไปด้วยกิเลสแต่คำว่า “เมตตา” เป็นความรู้สึกปรารถนาดีที่ปราศจากกิเลสอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ฉากที่เจ้าชายสิทธัตถะตั้งเงาของตนเองขึ้นมาจากน้ำมาพูดโต้ตอบนั้น นอกจากจะคล้ายกับอาการของผู้ป่วยโรคจิตที่มีอาการประสาทหลอนในเชิงจิตวิเคราะห์แบบ ตะวันตกน่าจะเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ระหว่างเจ้าชายสิทธัตถะกับกิเลสตัณหาที่อยู่ ในใจของพระองค์ เงาของพระองค์เป็นสัญลักษณ์แทนกิเลสตัณหาที่ผู้ประพันธ์พยายามสื่อให้ ออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อที่เมื่อผู้อ่านชาวตะวันตกจะได้เข้าใจได้ง่ายรวมทั้งยังรู้สึก สนุกสนานมากกว่าการนั่งอ่านหลักธรรมอันลึกซึ้งที่ตนไม่คุ้นเคย การที่ผู้ประพันธ์เน้นฉากที่ตื่น

¹⁶⁶ Clinton Bennett, The Little Buddha [Online]. 2001 (Available from : <http://www.geocities.com/clintonbennett/Lectures/The Little Buddha.html>) [2002, December 2]

แต่นี่ที่ได้กล่าวมานี้ก็เพื่อจะเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้ผู้อ่านได้สนุกกับเรื่องได้ปลดปล่อยอารมณ์ตามลักษณะของวรรณคดีหลักนี้

ส่วนหลักธรรมของพระพุทธเจ้า เช่น ปฏิจสุมุปาบาท การตัดอึดตาและตัณหาของพระพุทธองค์โดยพิจารณาว่าการเกิดบ่อย ๆ เป็นทุกข์ก็เป็นเพียงองค์ประกอบย่อยที่ใส่เข้ามาเพื่อให้มีลักษณะของตะวันออกอยู่บ้างเพื่อใช้ในการรับแก่นของเรื่องราวที่ต้องการสื่อถึงความเป็นศาสนาคริสต์อันเป็นการเปลี่ยนแปลงพุทธปรัชญาให้อยู่บนพื้นฐานของคริสต์ปรัชญาดังเห็นได้จากคำพูดของลามะนอร์บูที่เป็นการสรุปเหตุการณ์ทั้งหมด

“He had seen the ultimate reality of all things. He had understood that nothing happens by chance, that every moment in the universe is an effect provoked by a cause. He knew there was no salvation without compassion for every other being....”¹⁶⁷

คำว่า “ทางรอด” (salvation) ที่ผู้ประพันธ์ใช้สื่อให้เห็นว่าการที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงตัดสินพระทัยออกมาบำเพ็ญเพียรและต้องเผชิญกับอุปสรรคนานับประการนั้นก็เพื่อที่จะได้ค้นพบ “ทางรอด” ตามหลักศาสนาคริสต์ หากใช้เพื่อจะได้บรรลุนิพพานไม่ สิ่งนี้สอดคล้องกับหลักการบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันตกจะปรับเปลี่ยนตะวันออกจากสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่งเสมอโดยให้อยู่บนพื้นฐานความเป็นตะวันตกเสมอซึ่งก็เพื่อประโยชน์ของตะวันตกเองซึ่งในที่นี้คือประโยชน์ที่ได้จากการยอมรับและการบริโภคนิยมของผู้อ่านอันจะนำมาซึ่งรายได้มหาศาล ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแม้ว่านวนิยายเรื่อง *ลิตเติล บุดดา* จะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแต่ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดบางอย่างให้เป็นแบบคริสต์ศาสนา

นอกจากนี้การที่ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอเรื่องราวโดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยมุมมองที่รู้แจ้งทำให้สามารถแทรกความเห็นส่วนตัวของตนลงไปได้อย่างแนบเนียนซึ่งยิ่งช่วยเสริมการนำเสนอปรัชญาพุทธที่ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นแบบปรัชญาคริสต์ไปบางส่วน เช่น เมื่อลามะนอร์บูไปเยี่ยมเจสซีที่บ้านเขาได้พูดกับลิซาและตินว่าความว่างเปล่านั้นเป็นสิ่งประเสริฐเหมือนกับศูนย์สำหรับนักคณิตศาสตร์แต่จะไม่มีห้องใดว่างเปล่าเลยถ้าเราเติมสติปัญญาให้เต็ม เรียนรู้ได้จาก

¹⁶⁷ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 140.

ห้องซึ่งเมื่อฟังแล้วลิซาและตินก็คิดอย่างเดียวกันว่าลามะนอร์บูเป็นพวกนอกรีต ลักษณะเช่นนี้เป็นการแทรกความเห็นในเชิงดูถูกเหยียดหยามตะวันออกของผู้ประพันธ์ผ่านตัวละครทั้งสองที่ถือว่าศาสนาคริสต์ศักดิ์สิทธิ์กว่าศาสนาพุทธ

ในตอนที่ดินกำลังชมทัศนียภาพจากบ้านของเขาและได้เห็นความสวยงามของท้องฟ้ายามเย็นที่เป็นริ้วสีชมพู เมืองมีแสงไฟระยิบระยับประดุจดวงดาวพร่างพรายอยู่จนเขามีความรู้สึกคล้ายกับว่ามีพระเจ้าประทับอยู่ ณ ที่นั่นดังในประโยคที่ว่า “ไม่ห่างออกไปเขามีความรู้สึกคล้ายกับว่าพระเจ้าประทับอยู่ ณ ที่นี้ จ้องมองจอมปลวกโปร่งใสแห่งมนุษย์” (Not so long ago he had felt almost godlike up here, gazing down upon transparent anthills of humanity.) ซึ่งสื่อถึงความสูงส่งของพระเจ้า และยิ่งเขาอุทานว่า “พระเจ้า” (Christ) เมื่อเขาคิดว่าเขากำลังรินเหล้าให้แก่กว่าที่เขาคิดก็สื่อถึงความเชื่อและศรัทธาในพระเจ้าของเขามากยิ่งขึ้นมากเสียจนอุทานออกมา ยิ่งไปกว่านั้นการที่ดินยืนยันว่าเขาเป็นชาวคริสต์ในตอนที่เขาเฝ้าปากเสียงกับพระภิกษุชินเกียว่า “ผมเป็นคริสเตียนตั้งแต่เกิด” (“I was born Christian.”) และ “อย่างไรก็ตามผมเป็นคริสเตียนมากกว่าเป็นพุทธ” (“Anyway I’m more Christian than I am a Buddhist.”) ก็สื่อนัยยะว่าศาสนาคริสต์ศักดิ์สิทธิ์กว่าศาสนาพุทธเขาจึงได้นับถือ และเมื่อพระภิกษุชินเกียพูดถึงเรื่องการกลับชาติมาเกิดของลามะนอร์บูซึ่งตินก็คิดว่าเขาคงจะเชื่อเรื่องดังกล่าวได้ดังในประโยคที่ว่า “ตินหวังว่าบางที่เขาอาจจะสามารถ เลื่อมใสศรัทธาและสามารถเชื่อเช่นนั้นได้” (And Dean wished that he had the faith. He wished that he could believe.) ก็หมายความว่าแท้ที่จริงแล้วเขาหาได้เชื่อไม่ซึ่งสื่อนัยยะว่าหลักคำสอนศาสนาคริสต์มีความน่าเชื่อถือกว่าของศาสนาพุทธ รวมทั้งการที่ทั้งตินและลิซาต่างก็ใช้คำอุทานว่า “พระเจ้า” (God.) ก็แสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาอย่างเหนียวแน่นของตินและลิซาต่อพระเจ้ายิ่งกว่าศาสนาอื่นใด และเมื่อลามะนอร์บูได้กลับไปแล้วลิซาก็พูดขึ้นว่า “ภิกษุเหล่านั้นเหมือนกับกษัตริย์ทั้ง 3 องค์ที่มาจากตะวันออกเลยนะ” (“Like the three kings from the East, huh?”) ซึ่งคัมภีร์ไบเบิลฉบับพันธสัญญาเดิมกษัตริย์สามองค์ซึ่งเดินทางมาจากตะวันออกได้เห็นดาวตกดวงใหญ่และได้ไปตามทางที่ดาวตกจนได้พบพระเยซูที่เพิ่งประสูติ ผู้ประพันธ์ได้ดัดแปลงเนื้อหาตอนนี้มาไว้ในฉากที่ลามะนอร์บู พระภิกษุเค็มโป เท็นชิน และพระภิกษุซอมปาได้เดินทางมาจากตะวันออกเพื่อพบเจสซีซึ่งก็สื่อนัยยะว่าเจสซีก็คือพระพุทธเจ้าและในขณะเดียวกันก็คือพระเยซูสำหรับคนตะวันตก

การสื่อว่าเจสซีซึ่งเป็นพระพุทธเจ้าก็คือพระเยซูสำหรับคนตะวันตกยังปรากฏให้เห็นในประโยคที่ว่า

“Yeah,” he said, pouring another, thinking about Dutch courage.

“Amazing. At least they didn’t tell us Jesse was the result of an immaculate conception.”¹⁶⁸

คำพูดของดินที่ว่า “น่าแปลกนะที่อย่างน้อยท่านก็ไม่ได้บอกเราว่าเจสซีนั้นเป็นผลมาจาก การตั้งครรรภ์ที่ไม่มีมลทินใดๆ ของพระแม่มารี” เป็นการนำเสนอหลักศาสนาคริสต์มากกว่า ศาสนาพุทธเพราะเป็นการใช้พื้นฐานความเชื่อแบบคริสต์ในบริบททางศาสนาพุทธในการเสียดสี

ผู้ประพันธ์ยังคงพยายามเปรียบเทียบว่าศาสนาพุทธก็เหมือนศาสนาคริสต์ในตอน ที่เจสซีพาลามะนอร์บูไปดูพระพุทธรูปที่ตั้งแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์แล้วถามลามะนอร์บูว่าพระพุทธรู เจ้าเป็นพระเจ้าหรือเปล่า

“Was Buddha a god?” he asked, looking into the smiling stone face.

“No,” the Lama said, “he was a real person.”

“Like Jesus?” Jesse continued, pulling a book from his backpack.

“Yes. Quite a bit like Jesus, although he was born long before.”¹⁶⁹

การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้เจสซีถามลามะนอร์บูว่า “เหมือนกับพระเยซูหรืออะ” (“Like Jesus?”) และลามะนอร์บูก็ตอบว่า “ใช่ ค่อนข้างคล้ายกับพระเยซู...” (“Yes. Quite a bit like Jesus,...”) สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ต้องการทำให้พระพุทธรูเจ้ากลายเป็นพระเยซู โดยพยายามเปรียบเทียบให้เห็นว่าพระพุทธรูเจ้าก็มีบางส่วนที่คล้ายกับพระเยซูซึ่งจะช่วยเสริมสิ่งที่ผู้ ประพันธ์ต้องการจะสื่อในนวนิยายเรื่องนี้ว่าเป้าหมายสูงสุดของศาสนาพุทธคือการค้นพบทางรอด

¹⁶⁸ Ibid., p. 42.

¹⁶⁹ Ibid., p. 57.

ผู้ประพันธ์ยังพยายามทำให้เห็นว่าศาสนาพุทธเหมือนกับศาสนาคริสต์แม้แต่บทสวดมนต์ในฉากที่ลีซาพาเจสซีไปศูนย์ปฏิบัติธรรมและได้ยินพระภิกษูกำลังสวดพระสูตรสำคัญอยู่ ลีซาจึงได้เอ่ยถามว่า

“That is the Heart Sutra,” he said. “It’s our most famous prayer.”

“Like the Lord’s Prayer!”

“I expect so.”¹⁷⁰

ผู้ประพันธ์พยายามแสดงให้เห็นว่าบทสวดมนต์ของศาสนาพุทธเหมือนกับบทสวดสรรเสริญพระเจ้าของศาสนาคริสต์ทั้งที่จริงแล้วในเนื้อหาและรายละเอียดนั้นแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงซึ่งแสดงให้เห็นความพยายามของผู้ประพันธ์ที่จะปรับเปลี่ยนศาสนาพุทธให้มีลักษณะเหมือนศาสนาคริสต์

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังพยายามสื่อว่าทั้งศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ต่างก็มองว่าความตายเป็นทุกข์ ศาสนาคริสต์ถือว่าความตายเป็นทุกข์ที่เกิดจากคำสาปของพระเจ้าแต่ศาสนาพุทธจะถือว่าการเกิดมามีชีวิตต่างหากเป็นทุกข์เพราะเมื่อเกิดมาแล้วในขณะที่ดำรงอยู่ก็ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดและเพื่อประคับประคองชีวิตไว้ทั้งมนุษย์ พืช และสัตว์จึงต้องมีภาระหนักในการประคับประคองรักษาชีวิตทั้งสิ้นส่วนความตายศาสนาพุทธถือเป็นเรื่องธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งหลาย นั่นคือ สิ่งมีชีวิตทุกชนิดเมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็จะดำรงอยู่ชั่วคราวแล้วก็ต้องดับไปซึ่งเรียกในภาษาสามัญใช้ว่า “ตาย” นั่นเอง

ดังนั้นเห็นได้ว่าเป็นความพยายามของผู้ประพันธ์ที่จะดัดแปลงศาสนาพุทธให้มีลักษณะเหมือนศาสนาคริสต์ในแง่ที่ว่าต่างก็เน้นว่าความตายเป็นทุกข์ผ่านตัวละครลิตตะ กล่าวคือ ตอนที่เจ้าชายลิตตะตระหงเห็นความตายเป็นครั้งแรกและทรงรู้สึกเศร้ามากจนถึงกับทรงกล่าวกับพระบิดาว่าแม้แต่ความรักของตอนที่มียโสธราและลูกก็ไม่อาจขจัดความเจ็บปวดที่ตนรู้สึกในตอนนี้ได้ นอกจากนี้เจ้าชายลิตตะยังได้เอาซี่เอกจากศพทาทที่มีของพระบิดา จากคำพูดและการกระทำนี้สื่อว่าเจ้าชายลิตตะให้ความสำคัญกับความตายอย่างใหญ่หลวงแทนที่จะเน้นว่าการมีชีวิตอยู่เป็นทุกข์และทำอย่างไรจึงจะหลุดจากทุกข์นี้ได้

¹⁷⁰ Ibid., p. 69.

ในฉากงานศพของอีวานผู้ประพันธ์ยังได้เน้นย้ำคำว่า “ขี้เถ้า” อันสื่อถึงความเป็นคริสต์ศาสนาเพราะตามหลักศาสนาคริสต์มนุษย์เกิดมาจากขี้เถ้าและเมื่อตายก็ต้องสูญสลายกลายเป็นขี้เถ้าอีกเหมือนเดิมซึ่งแสดงว่าผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นชาวตะวันตกได้ให้ความสำคัญกับเรื่องความตาย

Maybe it was the word *ashes* that was the catalyst. When the preacher had said the words over the open grave on that San Francisco hillside, Dean thought back to Jesse’s comic book and the King washing his hands like Pontius Pilate.

“Ashes to ashes.”¹⁷¹

Ashes to ashes.

Now he envied the Christians their faith in the afterlife, and especially he envied the Buddhists.¹⁷²

เห็นได้ว่านอกจากการเน้นย้ำคำว่า “ขี้เถ้า” แล้วผู้ประพันธ์ยังได้สร้างเหตุการณ์ตอนที่พระเจ้าสุทโธทนะทรงชำระล้างพระหัตถ์ที่เปื้อนขี้เถ้าให้เหมือนกับเหตุการณ์ในคัมภีร์ไบเบิลฉบับพันธสัญญาใหม่ตอนที่พอนทิวส ไพเลทซึ่งเป็นเจ้ากรมบัญชีที่เมืองจูเดียแห่งอาณาจักรโรมันและเป็นผู้ตัดสินให้ตรึงกางเขนพระเยซูอย่างเลียงไม่ได้ ได้ล้างมือเพื่อชำระบาปที่เกิดจากการกระทำของตน และนี่ก็หมายความว่าพระเจ้าสุทโธทนะทรงชำระล้างพระหัตถ์เพื่อเป็นการล้างบาปจากการที่ตนปิดบังความจริงเรื่องความแก่และความตายต่อเจ้าชายสิทธัตถะซึ่งก็สื่อนัยยะว่าพระพุทธเจ้าก็คือพระเยซูนั่นเองอันเป็นการทำให้ศาสนาพุทธมีลักษณะเหมือนศาสนาคริสต์ของผู้ประพันธ์

ผู้ประพันธ์ยังพยายามสื่อถึงอิทธิพลของเทพเจ้าต่อมนุษย์ให้ปรากฏอยู่ในนวนิยายเรื่องนี้ในตอนที่ลามะนอร์บูไปขอคำแนะนำจากร่างทรงที่เป็นพระภิกษุชรา

¹⁷¹ Ibid.,p. 96.

¹⁷² Ibid.,p. 97.

Now he closed his eyes, took one deep breath, and entered the transitional world between men and the gods.¹⁷³

เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์พยายามแสดงว่าเทพเจ้ามีอิทธิพลต่อมนุษย์เพราะได้ลงมาสถิตในร่างทรงเพื่อช่วยให้คำแนะนำแก่ลามะนอร์บูซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนหลักศาสนาของตะวันออกให้เป็นความเชื่อแบบตะวันตก

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังได้ดัดแปลงการกระทำของพระพุทธเจ้าให้เหมือนกับการกระทำของพระเยซูในตอนทีลามะนอร์บูตัดสินใจแล้วว่าทั้งเจสซี ราชู และคีตาคือลามะดอร์เจกัลับชาติมาเกิดและได้กล่าวกับเด็กทั้งสามว่า

(...)--“the most important thing of all is to feel compassion for all beings, to give of oneself, and above all to pass on knowledge like the Buddha did. After his Enlightenment, Buddha devoted the rest of his years to helping others. And he is still helping us. Even now.”¹⁷⁴

ในประโยคที่ว่า “แล้วพระพุทธเจ้าทรงสละเวลาที่เหลือแรมปีช่วยเหลือผู้อื่น” เป็นการปรับเปลี่ยนการกระทำของพระพุทธเจ้าให้เหมือนกับการกระทำของพระเยซูเพราะตามความเชื่อทางคริสต์ศาสนาว่าพระเยซูเป็นผู้ที่ช่วยมวลมนุษย์ให้รอดพ้นจากบาป นอกจากนี้ประโยคที่ว่า “พระองค์ยังคงช่วยพวกเรา แม้เดี๋ยวนี้” ก็สะท้อนความเชื่อตามแบบคริสต์ที่ว่าแม้ปัจจุบันพระเยซูก็ยังคงดำรงอยู่เพื่อคอยช่วยผู้ที่ศรัทธาในตัวท่านให้รอดพ้นจากบาปเพราะศาสนาคริสต์ถือว่ามนุษย์ไร้ซึ่งศักยภาพที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ที่พึ่งเพียงอย่างเดียวของมนุษย์จึงเป็นพระเจ้าเท่านั้น

ทั้งนี้ตามหลักศาสนาพุทธพระพุทธเจ้าเป็นเพียงผู้ชี้ทางที่จะให้หลุดพ้นจากทุกข์โดยผู้ที่จะสามารถหลุดจากทุกข์ได้ก็คือตัวเราเอง หากได้เป็นผู้นำเราให้พ้นจากความทุกข์ด้วยตัวพระพุทธเจ้าเองไม่ ดังคำกล่าวของพระพุทธองค์ที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” และแม้ว่าพุทธ

¹⁷³ Ibid., pp. 152-153.

¹⁷⁴ Ibid., p. 156.

ศาสนาแบบมหายานจะเชื่อในสัมโภคกายหรือกายพระพุทธเจ้าสากลซึ่งคือการที่พระพุทธเจ้าได้เนรมิตกายหยาบเพื่อให้มนุษย์สามารถมองเห็นได้เพื่อที่ว่าพระพุทธองค์จะได้สั่งสอนหลักธรรมได้ แต่ในที่สุดพระพุทธเจ้าก็ยังเป็นเพียงผู้นำทางที่จะหลุดพ้นจากทุกข์โดยผู้ที่จะสามารถหลุดจากทุกข์ได้ก็คือตัวเราเอง ด้วยเหตุนี้การกระทำของพระพุทธเจ้าที่เหมือนกับของพระเยซูซึ่งที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้จึงเป็นการปรับเปลี่ยนหลักศาสนาพุทธให้เหมือนหลักศาสนาคริสต์ของผู้ประพันธ์

การสอดแทรกแนวคิดทางคริสต์ศาสนาเข้าไปในหลักพุทธศาสนายังปรากฏให้เห็นในตอนที่ลามะนอร์บูกล่าวกับตีนก่อนที่จะละสังขาร

The old man took a deep breath and attempted a smile. “I’m afraid I’m not a very good example of Buddhist detachment.” And the smile became a chuckle. “Children,” he said. “We are all children.”¹⁷⁵

ประโยคที่ลามะนอร์บูกล่าวว่า “เด็ก เราเป็นเด็กทุกคน” (“Children,” he said. “We are all children.”) สื่อให้เห็นถึงการสอดแทรกหลักคริสต์ศาสนาเข้ามาเพราะตามหลักศาสนาคริสต์มนุษย์ทุกคนถือเป็นเด็กเล็ก ๆ สำหรับพระเจ้าดังที่พระเยซูทรงกล่าวเมื่อมีผู้อุ้มเด็กทารกเข้ามาว่า “จงยอมให้เด็กเล็ก ๆ เข้ามาหาเรา อย่าห้ามเขาเลยเพราะว่าแผ่นดินของพระเจ้ายอมเป็นของคนเช่นเด็กเหล่านั้น เราบอกความจริงแก่ท่านทั้งหลายว่าผู้หนึ่งผู้ใดมิได้รับแผ่นดินของพระเจ้าเหมือนเด็กเล็ก ๆ ผู้นั้นจะเข้าไปในแผ่นดินนั้นไม่ได้”¹⁷⁶ เห็นได้ว่าพระเจ้าทรงมองมนุษย์ว่าเป็นเด็กเล็ก ๆ ในอาณาจักรของพระองค์และทรงให้มนุษย์ปฏิบัติตนเยี่ยงเด็กเล็กต่อพระองค์หากปรารถนาให้พระองค์ยอมรับที่จะพาไปสู่ชีวิตนิรันดร์บนสวรรค์ ด้วยเหตุนี้การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลามะนอร์บูกล่าวเช่นนั้นจึงมีความหมายแฝงว่ามนุษย์ทุกคนล้วนเป็นเด็กของพระเจ้า

ตามหลักศาสนาพุทธมนุษย์ทุกคนล้วนตกอยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์ที่ว่าทุกสิ่งในโลกต่างก็มีขึ้น ตั้งอยู่ และในที่สุดก็ต้องดับไปเนื่องจากไม่สามารถคงสภาพเดิมไว้ได้ตลอดไป

¹⁷⁵ Ibid., p. 157.

¹⁷⁶ พระคริสต์ธรรมใหม่, หน้า 320.

ร่างกายเป็นเพียงการมาประชุมร่วมกันของชั้น 5 หาได้มีแก่นสารตัวตนใดๆ ไม่ ดังนั้นการที่ลามะนอร์บูกล่าวว่าคุณคนเป็นเด็กนั้นจึงเป็นคำกล่าวของผู้ที่ยังยึดในอัตตาความมีตัวตน หาใช่ผู้ที่มองเห็นอนัตตาหรือความไม่มีตัวตนไม่โดยเฉพาะกำลังจะไปสู่ช่วงสุดท้ายของชีวิตซึ่งน่าจะกล่าวคำที่แสดงถึงการปล่อยวางให้สมกับสภาพจิตที่จะปล่อยวางจากสังขารของตนซึ่งขัดกับตอนที่ลามะนอร์บูได้กล่าวถึงเรื่องความว่างเปล่า ไร้ตัวตนโดยการเปรียบห้องที่ว่างเปล่ากับความว่างให้ดินและลิซาฟิ่งอันทำให้การสร้างตัวละครของผู้ประพันธ์ไม่น่าเชื่อถือ ด้วยเหตุนี้การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลามะนอร์บูกล่าวเช่นนั้นจึงสะท้อนถึงความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนแนวคิดแบบพุทธศาสนาให้เป็นแบบคริสต์ศาสนาตามหลักการบูรพาคตินิยมนั่นเอง

3.3 แนวคิดที่ว่าตะวันออกเป็นดินแดนที่เหมาะสมสำหรับแสวงหาคำตอบชีวิตในด้านจิตใจ (spiritual answer)

ตามทฤษฎีของซาอิด เนื่องจากชาวตะวันตกมองว่าประเทศตะวันออกรับรู้ความเจริญทางวัตถุ ผู้คนส่วนใหญ่ยังมีชีวิตอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติซึ่งคนตะวันตกจะเปรียบประเทศตะวันออกว่าเหมือนกับสมัยกลางในด้านที่ว่าผู้คนจะใกล้ชิดกับธรรมชาติและศาสนาซึ่งเป็นเรื่องทางจิตใจและจิตวิญญาณตะวันตกจึงมองว่าตะวันออกคือดินแดนสำหรับการแสวงหาคำตอบชีวิตในด้านจิตใจของมนุษย์ซึ่งแม้แต่ในปัจจุบันชาวตะวันตกส่วนใหญ่ก็ยังมีความคิดเช่นนั้น

(...) ...the Orient was a place of pilgrimage, and every major work belonging to a genuine if not always to an academic Orientalism took its form, style, and intention from the idea of pilgrimage there. In this idea as in so many of the other forms of Orientalist writing we have been discussing, the Romantic idea of restorative reconstruction (natural supernaturalism) is the principal source... (...)¹⁷⁷

จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าสำหรับตะวันตกแล้วตะวันออกคือสถานที่สำหรับแสวงหาคำตอบในด้านจิตใจดังที่ลามาร์ตินและซาโตบรียองต์เคยได้เดินทางไปตะวันอกด้วยจุดประสงค์ดังกล่าวซึ่งในนวนิยายเรื่องนี้ก็มีแนวคิดดังกล่าวโดยจะเห็นได้ในตอนที่ดินเริ่มตั้งคำถาม

¹⁷⁷ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 168.

เกี่ยวกับชีวิตและศาสนาเมื่อทราบว่าอีแวนซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของตนได้ฆ่าตัวตาย ตอนที่อีแวนยังมีชีวิตอยู่เขาเคยพูดอย่างมั่นใจว่าศาสนาที่เขานับถือคือความอิสระที่ทำอะไรก็ได้หลาย ๆ อย่างแล้ว รวย เขาคือว่าสำนักงานของเขาก็คือโบสถ์ โทรศัพท์ก็คือลูกประคำ อันเป็นค่านิยมแบบวัตถุนิยมที่ถือว่าเงินเท่านั้นคือพระเจ้า และเมื่ออีแวนประสบปัญหาล้มละลายพระเจ้าของเขาหรือเงินทองอันเป็นเพียงวัตถุนั้นก็ไม่อาจช่วยอะไรได้เลยจนในที่สุดก็ตัดสินใจฆ่าตัวตาย จากเหตุการณ์นี้ได้ทำให้ดินรู้สึกเศร้าสะเทือนใจเป็นอย่างมากในขณะที่เดียวกันก็เกิดความรู้สึกไม่เข้าใจว่าชีวิตคืออะไรทำให้มีความรู้สึกอยากจะแสวงหาคำตอบชีวิตทางด้านจิตใจให้กับตนเองเขาจึงตัดสินใจที่จะเดินทางไปภูฏานกับเจสซีซึ่งทำให้ลิซารู้สึกตกใจมากเพราะเธอไม่คาดคิดมาก่อนว่าดินจะตัดสินใจเช่นนี้ ลิซายังรู้สึกโกรธตัวเองที่ไม่ได้อยู่เคียงข้างเขากับเจสซีในขณะเดียวกันก็รู้สึกอิจฉาที่ดินที่ได้ไปผจญภัยในดินแดนตะวันออกในขณะที่เธอไม่ได้ไปด้วย

“I’m just upset. I’m upset with myself for not encouraging you, for not being with you and Jesse.”

(...) And then she hit him with a low blow.

“I’m upset with you for taking the adventure away from me.”¹⁷⁸

ประโยคที่ลิซาพูดว่า “ฉันโกรธคุณที่คุณเอาการผจญภัยไปจากฉัน” นั้นแสดงให้เห็นว่าในสายตาของลิซาตะวันออกเป็นเพียงดินแดนสำหรับการปลดปล่อย ผจญภัย และแสวงหาความตื่นเต้นแปลกใหม่ที่ไม่เคยได้พบเห็นมาก่อน ดินเองก็มองตะวันออกว่าเป็นดินแดนที่เขาจะเดินทางไปเพื่อแสวงหาคำตอบทางด้านจิตใจให้กับตนเองเนื่องจากตอนนั้นจิตใจของเขาสับสนและชีวิตเขาก็ล้มเหลวในหลาย ๆ เรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องอีแวนล้มละลายซึ่งเขาเองก็เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งของอีแวนด้วย หรือจะเป็นเรื่องความตายของอีแวนซึ่งทำให้เขาตกอยู่ในสภาพของคนที่กำลังจมลึกอยู่ในหุบเหวแห่งความสับสนในเรื่องของชีวิตมนุษย์ เขาคิดว่าบางทีการได้ไปตะวันออกซึ่งในสายตาของคนตะวันตกถือว่าเป็นสถานที่แห่งความบริสุทธิ์เริ่มแรก เป็นแหล่งกำเนิด มีความบริสุทธิ์ห่างไกลจากความเจริญน่าจะทำให้คำตอบทางด้านจิตใจกับเขาได้ดังจะเห็นได้จากประโยคที่ดินอ่านจากหนังสือของเจสซี

“My friends,” Siddhartha said, “let us search for Enlightenment

¹⁷⁸ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 101.

together and vow to be silent until we find it.”

He read the sentence twice, took Jesse’s bookmark from his bedside table, slipped it in, and laid the book down. Then he led Lisa out of the room and into their bedroom, took a deep breath and said it : “I think Jesse should go to Bhutan.”¹⁷⁹

ประโยคที่เจ้าชายสิทธัตถะตรัสว่า “สหายของเรา เรามาร่วมค้นหาการรู้แจ้งด้วยกันเถิด และจงตั้งปณิธานว่าเราจะเสียบจนกว่าเราจะหามันพบ” นั้นหมายถึงว่าเจ้าชายสิทธัตถะทรงตั้งพระราชหฤทัยว่าจะทรงแสวงหาคำตอบทางด้านจิตวิญญาณด้วยตัวของพระองค์เอง และจะไม่ทรงเลิกการค้นหาหากยังไม่ทรงพบคำตอบดังกล่าวซึ่งเมื่อตื่นอ่านแล้วก็รู้สึกเช่นเดียวกับเจ้าชายสิทธัตถะว่าเขาจะต้องแสวงหาคำตอบทางด้านจิตวิญญาณให้กับตนเองบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากการที่เขายึดแนวคิดวัตถุนิยมตามสังคมอเมริกันสิ่งที่เขาได้รับคือการล้มละลายและความตายของอีแวนอันซึ่งทำให้เขาเศร้าสะเทือนใจเป็นอันมาก และการที่เขามีปัญหาด้านจิตใจ (spiritual problem) นี้เองเขาจึงอยากแสวงหาคำตอบด้านจิตใจของเขา (spiritual answer) ดังที่ตื่นได้พูดไว้ในตอนต้นว่าเขาไม่เคยได้พิจารณาครุ่นคิดเกี่ยวกับเรื่องของตนเองในทางจิตวิญญาณเลย (Dean had never indulged in introspection. He hadn’t had the time.)

เนื่องจากความต้องการที่จะแสวงหาคำตอบให้กับชีวิตประกอบกับการที่เขาจะต้องรอให้ทนายคุยกับทนายเกี่ยวกับกฎหมายอันเนื่องมาจากการตายของอีแวนเขาจึงตัดสินใจที่จะเดินทางไปภูฏานอันเป็นประเทศในทางตะวันออกดังที่เห็นได้จากคำพูดของเขาที่ว่า “ผมคิดว่าเจสซีควรไปภูฏานนะ” (I think Jesse should go to Bhutan.) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสำหรับดินภูฏานซึ่งเป็นดินแดนในทางตะวันออกเป็นดินแดนสำหรับการปลดปล่อย ผจญภัย และแสวงหาซึ่งก็ตรงกับแนวคิดบูรพาคตินิยมที่กล่าวไว้ในตอนต้นนั่นเอง

¹⁷⁹ Ibid., p. 98.

3.4 แนวคิดที่ว่าภาพของตะวันออกขึ้นอยู่กับทัวบท (text)

ภาพของตะวันออกในมุมมองของตะวันตกคือภาพที่นักบูรพาคดีนิยมได้คัดลอกต่อ ๆ กันมาจากต้วบทที่นักบูรพาคดีนิยมรุ่นก่อน ๆ อย่างเช่นโฮเมอร์ อเล็กซานเดอร์ ซีซาร์ เพลโต โซลอน และพีทาโกรัสได้กำหนดไว้ว่าเป็นระบบหลักการ ดังนั้นความรู้และความจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับตะวันออกจึงเกิดจากต้วบทที่นักบูรพาคดีนิยมในอดีตได้กำหนดขึ้นมาและถ่ายทอดกันมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบันซึ่งฟูโกเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วาทกรรม” ที่ผลิตออกมาจากต้วบทรุ่นก่อน ๆ อย่างเช่นโปเลียนและเฟอร์ดินานด์ เดอ เลสเสฟส์ก็สำคัญผิดว่าตะวันออกมีลักษณะตามที่ตนได้เคยพบเห็นหรืออ่านจากต้วบทอันเป็นลักษณะของบูรพาคดีนิยม

เมื่อเป็นเช่นนั้นซาอิดจึงได้กล่าวว่หากเราคิดว่จะสามารถทำความเข้าใจกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการศึกษาจากต้วบทก็ย่อมจะเป็นความคิดที่ผิด ๆ ที่อาจส่งผลให้เกิดความหายนะขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อชาวตะวันออกได้ทำการปฏิวัติซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ได้กล่าวถึงในต้วบทจึงทำให้คนตะวันตกถึงกับงุนงงและตกใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นในตะวันออก

เมื่อความเป็นจริงเกี่ยวกับตะวันออกที่ปรากฏไม่ตรงกับสิ่งที่อยู่ในต้วบทความขัดแย้งไม่ลงรอยและความไม่เข้าใจระหว่างตะวันตกและตะวันออกจึงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เนื่องจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตะวันออกของตะวันตกนั้นเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนตลอดมาและจะคงเป็นเช่นนี้ตลอดไปหากตะวันตกยึดภาพของตะวันออกโดยอยู่บนพื้นฐานของต้วบท

นวนิยายเรื่องนี้ได้สะท้อนความคิดของคนตะวันตกที่ว่ภาพลักษณ์ตะวันออกมักขึ้นอยู่กับทัวบท (text) อย่างเช่นในตอนทีลิลิซาพูดถึงพวกลามะนอร์บูกับดินหลังจากที่ทั้งหมดได้ออกไปแล้ว

“The monks,” she said. “Like the three kings from the East, huh?”¹⁸⁰

¹⁸⁰ Ibid.,p. 42.

คำว่า “กษัตริย์ทั้งสามองค์ที่มาจากตะวันออก” (the three kings from the East) ที่ลิซ่าใช้เปรียบเทียบกับพระภิกษุ นั้นเป็นคำที่นำมาจากเรื่องราวในคัมภีร์ไบเบิลในตอนที่ได้กล่าวถึงกษัตริย์สามพระองค์ซึ่งเดินทางมาจากตะวันออกได้เห็นดาวตกดวงใหญ่สว่างไสวจึงได้เดินทางไปตามทิศทางนั้นและได้พบกับพระเยซูในที่สุด ดังนั้นการใช้คำที่มีอยู่ในพระคัมภีร์ไบเบิลมาเปรียบเทียบกับพระภิกษุ นั้นแสดงให้เห็นว่าคนตะวันตกมักจะนำภาพของตะวันออกที่มีอยู่ในตัวบทมาเปรียบเทียบกับภาพของตะวันออกที่ตนได้พบเห็นหรือได้สัมผัสอยู่เสมอ ดังเช่นที่ซาอิดได้กล่าวไว้ว่าคนเรายังมีแนวโน้มที่จะตัดสินสิ่งใด ๆ ก็ตามจากตัวบทที่ตนได้อ่านมาซึ่งภาพของตะวันออกของนักบูรพาคดีนิยมส่วนใหญ่แล้วก็เป็นภาพที่ได้มาจากการลอกแบบต่อ ๆ มาของตัวบทรุ่นก่อน ๆ ดังนั้นภาพของตะวันออกที่ปรากฏจึงขึ้นอยู่กับภาพที่อยู่ในตัวบทที่นักบูรพาคดีนิยมรุ่นก่อน ๆ ได้สร้างไว้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งบางที่ทำให้ภาพของตะวันออกที่แท้จริงไม่ตรงกับภาพที่อยู่ในตัวบท และชาวตะวันตกคิดว่าเป็นภาพที่ตัวบทไม่ได้เตรียมไว้ให้ และภาพของตะวันออกที่มีอยู่ในตัวบทก็กลายเป็นภาพที่ฝังลึกอยู่ในจิตใต้สำนึกของตะวันตกจนยากที่จะลบล้างได้และอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในความเป็นจริงอันเนื่องมาจากภาพที่อยู่ในตัวบทมิได้สอดคล้องกับตะวันออกในความเป็นจริงนั่นเอง

นอกจากนี้ลิซ่ายังได้ยกตัวอย่างนวนิยายเรื่อง *สิทธารถะ* ที่เขียนโดยเฮร์มานน์ เฮสเส (Hermann Hesse) ให้กับคนที่สงสัยและไม่เชื่อในเรื่องราวประวัติของพระพุทธเจ้าราวกับว่าเป็นสิ่งที่เขาไม่เคยได้ยินมาก่อน

“So? The virgin Mary had her angel. This is legend, Dean. Mythology.

Didn't you read Hesse at college?”

“Who's Hesse?”

“Hermann. You know. Siddhartha. Steppenwolf.”¹⁸¹

ประโยคที่ลิซ่าถามคืนว่า “หรือคุณไม่เคยอ่านเรื่องที่เฮสเสเขียนตอนเรียนอยู่มหาวิทยาลัยเลยหรือ” สะท้อนให้เห็นว่าความคิดความเข้าใจของลิซ่าเกี่ยวกับตะวันออกนั้นจะขึ้นอยู่กับตัวบทที่หล่อนได้เคยสัมผัสมาและเธอก็คาดหวังว่าดินจะเข้าใจเรื่องราวของพุทธประวัติได้ โดยยกตัวอย่างนวนิยายเรื่อง *สิทธารถะ* ของเฮสเส ซึ่งทำให้เห็นว่าภาพของตะวันออกที่ ลิซ่า

¹⁸¹ Ibid.,p. 52.

รับรู้มันเป็นภาพที่ขึ้นอยู่กับตัวบทมาเพราะเธอก็ได้ใช้ตัวบทต่างๆ ที่ได้เขียนไว้ก่อนหน้านี้เกี่ยวกับเรื่องราวของตะวันออกมายกตัวอย่างให้ตื่นเข้าใจลักษณะของคนตะวันออกกว่าเป็นคนเช่นไร เช่น การใช้ภาพของตะวันออกที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลเทียบเคียงกับลักษณะของพระภิกษุผู้มาจากตะวันออก

นอกจากนี้ภาพของตะวันออกที่ขึ้นอยู่กับตัวบทก็ยังสะท้อนอยู่ในความคิดของดิน กล่าวคือ ดินจะคิดว่าตะวันออกมีลักษณะอย่างที่ปรากฏในโฆษณาทางโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสไลด์ท่องเที่ยวที่เขาเคยดูมา

First impressions were a disappointment. Dean had expected something alien. He'd seen the commercials and enough travelogues. At worst he expected squalor, at best something exotic, but Kathmandu Airport at night could have been Cincinnati. Clouds hid the Himalayas, and all he could see from the taxi on the way to the hotel was the occasional twinkling light.¹⁸²

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภาพของตะวันออกในสายตาคนตะวันตกขึ้นอยู่กับตัวบทไม่ว่าจะเป็นโฆษณาทางโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสไลด์ท่องเที่ยวและว่าสื่อดังกล่าวล้วนแล้วแต่สื่อภาพของตะวันออกออกมาในลักษณะที่แปลกแตกต่างจากตะวันตกและยังเสนอภาพในแง่ลบด้วยว่าตะวันออกเป็นดินแดนที่มีแต่ความมอซอ เลวร้าย และของที่แปลกประหลาดดังจะเห็นได้จากความคิดของดินที่ว่า “ดินหวังจะได้เจอคือความมอซอ เลวร้าย หรือของแปลกประหลาด” แต่เมื่อไม่ได้เป็นตามที่ดินคาดหวังไว้อันเนื่องมาจากความมืดบอดบังสิ่งที่เขาอยากจะเห็นทั้งหมดทำให้ดินเกิดการผิดหวังดังประโยคที่ว่า “ความประทับใจครั้งแรกคือความผิดหวัง” ซึ่งบอกให้รู้ว่าความคิดในแง่ลบของดินที่มีต่อตะวันออกเป็นความคิดที่ติดแน่นฝังลึกอยู่ในจิตใต้สำนึกของเขาดังที่ซาอิดกล่าวถึงว่าเป็นบุรพาคตินิยมแฝงเร้น และเมื่อเขาไม่เห็นในสิ่งที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของเขาก็ถึงกับแสดงอาการผิดหวังอย่างเต็มที่

ในวันต่อมาเมื่อดินได้เข้าไปในเมืองกาฐมาณฑุกับเจสซีเราก็ยังเห็นชัดมากขึ้นว่าภาพของตะวันออกในสายตาของดินซึ่งเป็นคนตะวันตกนั้นขึ้นอยู่กับตัวบททั้งสิ้น

¹⁸² Ibid., pp.110-111.

Kathmandu.

Geography had never been one of Dean's strongest subjects. Kathmandu was one of those places you could spell three or four ways. There was something about a little green-eyed idol to the north of it, wasn't there? The town where old hippies went to die. If he had considered it at all in his subconscious, he would have expected filth and despair, poverty and sly villains out of *Indiana Jones* tugging at his sleeve.¹⁸³

ประโยคที่ตื่นคิดว่า “มีบางสิ่งบางอย่างบอกเล่าถึงเทวรูปตาสีเขียวที่อยู่ทางทิศเหนือของกรุงมาณฑุ” สื่อให้เห็นว่าดินกำลังพูดถึงตัวบทที่เคยอ่านมาซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเทวรูปตาสีเขียวที่อยู่ทางทิศเหนือของกรุงมาณฑุซึ่งส่งอิทธิพลต่อความคิดของเขาเกี่ยวกับตะวันออกว่าเป็นดินแดนที่มีความเก่าแก่โบราณไร้ความเจริญและเป็นเมืองที่ฮิปปีรุ่นเก่าไปตาย

นอกจากนี้การที่ผู้แต่งใช้คำว่า “เทวรูปตาสีเขียว” และ “ฮิปปีรุ่นเก่า” (old hippies) ซึ่งสื่อถึงความเก่าแก่โบราณ ไร้อารยธรรม ก็ยิ่งตอกย้ำให้เห็นถึงความด้อยพัฒนาล่าหลังของตะวันออก

ภาพของตะวันออกในความคิดของดินยิ่งชัดเจนมากขึ้นในประโยคที่ตื่นคิดคำนึงว่า “ถ้าเขาพิจารณาให้ถี่ถ้วนด้วยจิตใจที่สำนึกเขาแน่ใจว่าจะได้เจอกับความโสมม การสิ้นหวัง ความยากจน และเจ้าตัวโกงชั่วจากหนังเรื่อง *อินเดียนา โจนส์* ที่มาดึงแขนเสื้อของเขา” ความคิดของดินเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าภาพของตะวันออกมีการถ่ายทอดปลูกฝังให้อยู่ลึกภายในจิตใจที่สำนึกของคนตะวันตกแทบทุกคนอันจัดเป็นบุรพาคตินิยมแฝงเร้น กล่าวคือ ความคิดในเรื่องความโสมม การสิ้นหวัง ความยากจน และเจ้าตัวโกงชั่วล้วนเป็นภาพที่เขาได้มาจากตัวบทที่เขาเคยดูในภาพยนตร์เรื่อง *อินเดียนา โจนส์* และมันได้ฝังลึกอยู่ในจิตใจที่สำนึกของเขาจนเขาเชื่อว่าเจ้าตัวโกงชั่วที่เขาเห็นในหนังเรื่อง *อินเดียนา โจนส์* นี้จะต้องมาดึงแขนเสื้อเขาแน่ๆ เขาจึงแน่ใจเหลือเกินว่าจะได้เจอสิ่งเหล่านี้ในดินแดนตะวันออกเป็นแน่ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาพของตะวัน

¹⁸³ Ibid., pp.115-116..

ออกในสายตาของคนตะวันตกก็คือความโสมม การสิ้นหวัง ความยากจน และเป็นเจ้าตัวโกง
ชั่วช้าตามที่ได้ดูมาจากตัวบท

การสร้างภาพลักษณ์ของตะวันออกขึ้นมาดังที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์เรื่องนี้ก็สอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ชื่อว่า *America 'Meet' Japan' A Journey for Real between Two imaginaries* ของเจค็อบ แรช และ เอเวียด อี แรช (Jacob Raz and Aviad E.Raz) ที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ว่ามีแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่สะท้อนอยู่ในภาพยนตร์ฮอลลีวูดอเมริกันเรื่อง *Black Rain* และ *Rising Sun* ที่ให้ภาพตะวันออกกว่าเป็นผู้ร้าย เป็นพวกอื่น (otherness) เป็นพวกแปลกประหลาด (alien) ไร้อารยธรรม และด้อยกว่าตะวันตกซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาพของตะวันออกทั้งหมดขึ้นอยู่กับตัวบทที่ตะวันตกสร้างขึ้นมาและคนตะวันตกที่ไม่รู้จักตะวันออกอย่างแท้จริงก็มักจะใช้ตัวบทนั้นๆ มาเทียบเคียงกับคนตะวันออกจริงๆ หรือคิดว่าสิ่งที่ตนได้พบเจอจากตัวบทนั้นเป็นเรื่องจริงดังที่เห็นได้จากภาพยนตร์เรื่องนี้ที่สื่อให้เห็นว่าภาพของตะวันออกตามสายตาของคนตะวันตกมาจากตัวบทอย่างเช่น โฆษณาทางโทรทัศน์, สไลด์ท่องเที่ยว, ภาพยนตร์อย่างเช่นเรื่อง *อินเดียนา โจนส์* และคนตะวันตกก็มักจะนึกเอาเองว่าตะวันออกมีลักษณะอย่างที่ตัวบทเหล่านี้กล่าวไว้ทั้งสิ้น

ภาพของตะวันออกที่ตัวบทเหล่านี้นำเสนอแล้วแต่เป็นภาพในแง่ลบทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นภาพของความด้อยอารยธรรมกว่าตะวันตก ความโสมม ความชั่วร้าย ความยากจน ความสิ้นหวัง ความสกปรกมอซอ ความแปลกประหลาดของตะวันออกซึ่งหลายครั้งที่ภาพของตะวันออกที่ถูกนำเสนออยู่ในตัวบทเหล่านี้ก็ไม่ได้สอดคล้องกับภาพของตะวันออกในความเป็นจริง เพราะเป็นภาพที่เกิดจากแนวความคิดบูรพาคตินิยมอันเต็มไปด้วยอคติของคนตะวันตกที่มีต่อคนตะวันออก ดังนั้นจึงไม่อาจถือเป็นภาพที่สะท้อนความเป็นจริงออกมาได้

การที่ภาพในตัวบทกับภาพที่แท้จริงของตะวันออกไม่ตรงกันเช่นนี้ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนตะวันตกกับคนตะวันออกได้ดังที่ได้เห็นอยู่ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมก็ตามดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นในบทบูรพาคตินิยมกับ *ลิตเติล บุคดา* ซึ่งก็สอดคล้องกับคำทำนายของซาอิดในหนังสือ *Orientalism* ที่ว่าปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนตะวันตกและคนตะวันออกจะรุนแรงมากยิ่งขึ้นหากแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมนี้ยังได้รับการเพิกเฉย ความขัดแย้งจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนไม่อาจแสวงหาสันติภาพในที่แห่งใดในโลกใบนี้ได้อีกต่อไป

3.5 แนวคิดที่ว่าตะวันออกลอกเลียนแบบตะวันตก

เอ็ดเวิร์ด ซาอิด ได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องตะวันออกพยายามลอกเลียนแบบตะวันตกว่านักบูรพาคดีพยายามที่จะมองว่าตะวันออกพยายามทำตามอย่างตะวันตกในทุกๆ เรื่องอย่างเช่นการที่ตะวันออกพยายามสร้างลัทธิชาตินิยมตามอย่างตะวันตกหรือในด้านค่านิยม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การแต่งกาย อาหารที่รับประทาน ฯลฯ ตะวันออกก็พยายามทำตามตะวันตกเช่นกัน

The Orientalist now tries to see the Orient as an imitation West which, according to Benard Lewis, can only improve itself when its nationalism “is prepared to come to terms with the West.”¹⁸⁴

เห็นได้จากตอนที่พระภิกษุเค็มโป เห็นชินได้เล่าให้ลามะนอร์บูฟังว่าได้ฝันเห็นลามะดอร์เจสวมชุดยีนส์มาหาท่าน เพื่อแจ้งให้ท่านได้รับทราบถึง สถานที่ที่ท่านได้กลับชาติมาเกิด

Lama Norbu listened intently as the monk described the dream, interrupting only once.

“Jeans?” he said. “He was wearing jeans?”

“Oh, yes,” Tenzin said, chuckling. “When in Rome, do as the Romans do. It’s a Western saying.”¹⁸⁵

ลามะดอร์เจสวมกางเกงยีนส์อันเป็นเครื่องแต่งกายแบบตะวันตกซึ่งสื่อได้ว่าคนตะวันออกเลียนแบบคนตะวันตกโดยการสวมกางเกงยีนส์ที่เป็นเครื่องแต่งกายแบบตะวันตก นอกจากคำพูดของพระภิกษุเค็มโป เห็นชินที่ว่า “เข้าเมืองตาหลิ่วก็ต้องหลิ่วตาตาม” (When in Rome as the Romans do.) ก็สื่อให้เห็นว่าลามะดอร์เจซึ่งเป็นคนตะวันออกนั้นทำตามอย่างคนตะวันตก

¹⁸⁴ Edward W. Said, *Orientalism*, p. 321.

¹⁸⁵ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 28.

ในทางกลับกันในกรณีของดินซึ่งเป็นคนตะวันตกที่ไปใช้ชีวิตในประเทศเนปาลที่ยังไม่เจริญซึ่งมีวิถีชีวิตต่างจากคนในประเทศที่เจริญแล้วอย่างดินจนทำให้ดินรู้สึกอึดอัดใจพระภิกษุขอมปาจึงพูดกับดินว่า “เข้าเมืองตาหลิ่วก็ต้องหลิ่วตาตาม” (When in Rome as the Romans do.) นั้นจะเห็นได้ว่าการที่ดินทำตามคนตะวันออคนั้นเป็นเพราะภาวะจำยอมแต่ไม่ได้เจตนาหรือเต็มใจที่จะทำอย่างคนตะวันออคนเลย ผิดกับลามาเตอร์เจที่เลียนแบบคนตะวันตกอย่างตั้งใจและเต็มใจโดยจะเห็นได้จากที่สวมกางเกงยีนส์แบบตะวันตก ดินไม่ได้อยากจะทำตามคนตะวันออคนแต่ทำเพราะสภาวะบีบบังคับ เช่น การต้องใช้เกียร์แบบคันโยกทั้ง ๆ ที่ปกติเขาจะขับแต่เกียร์แบบอัตโนมัติมาหลายปีแล้ว (It was a wreck with a gearshift and he'd driven automatic for years.) ซึ่งเขาก็รู้สึกลำบากที่จะต้องมาใช้เกียร์คันโยกแบบนี้ (It was a wreck with a gearshift.) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่ต้องใช้เกียร์คันโยกนั้นเป็นเรื่องของความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้จึงไม่ใช่การทำตามอย่างตั้งใจและเต็มใจ นอกจากนี้ตอนที่ดินต้องขับรถอย่างไร้มารยาทจนทำให้เขาต้องชนกระแทกกับพระภิกษุขอมปานั้นก็เป็นเพราะสภาพการจราจรที่ไร้ระเบียบในตะวันออคนที่ทำให้เขาต้องขับรถอย่างไม่เป็นระเบียบอย่างเลี่ยงไม่ได้ ไม่ใช่เกิดจากการอยากเลียนแบบแต่อย่างใด

การที่ตะวันตกได้ทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตะวันออคนั้นเป็นไปตามที่ตนต้องการให้เป็นดังที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าเกิดจากการที่ตะวันตคมองว่าตะวันออคนเลียนแบบตะวันตกที่มีความเจริญมากกว่าจึงได้ทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตะวันออคนั้นเป็นไปตามแนวคิดแบบตะวันตกด้วยความคิดว่าตะวันออคนด้อยกว่าตะวันตกจึงต้องพยายามเลียนแบบสังคมที่มีความเจริญมากกว่าอย่างตะวันตกเพื่อพัฒนาตนไปสู่สังคมของผู้ที่เจริญแล้วอย่างตะวันตกที่ถือว่าเป็นสังคมที่มีความเจริญอันเป็นความเจริญที่เป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับตามค่านิยมของสังคมตะวันตกที่กำหนดขึ้นเอาเอง ดังนั้นการรับเอาปรัชญา ความคิด วัฒนธรรมแบบคนตะวันออคนเข้ามาใช้ในสังคมตะวันตกจึงเต็มไปด้วยความคิดที่ดูถูกดูแคลนคนตะวันออคนว่าเป็นเพียงวัฒนธรรมที่ไม่ได้มาตรฐาน ที่ไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และเป็นวัฒนธรรมที่เลียนแบบปรัชญาความคิดแบบตะวันตกอันถือว่าเป็นปรัชญาของผู้ที่มีความเหนือกว่าดังที่ปรากฏให้เห็นว่าตะวันตกได้ทำการปรับเปลี่ยนปรัชญาความคิดแบบพุทธศาสนาให้เป็นแบบคริสต์ศาสนาให้ออกมาในลักษณะที่ดูเหมือนกับว่าศาสนาพุทธพยายามเลียนแบบความเชื่อแบบศาสนาคริสต์เพราะศาสนาพุทธมีลักษณะที่เหมือนกับศาสนาคริสต์มากกว่าที่ศาสนาคริสต์จะมีลักษณะเหมือนกับศาสนาพุทธเสียอีก

ภาพของตะวันออกในมุมมองของตะวันตกที่สะท้อนอยู่ในนวนิยายและภาพยนตร์ เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ดังที่ได้เสนอไปแล้วว่ามีถึง 5 แนวคิดด้วยกันคือ แนวคิดที่ว่าตะวันออกดีกว่าตะวันตก โดย ตะวันออกเป็นดินแดนที่แปลกประหลาด ล้ำหลัง เป็นโลกแห่งอดีต มีลักษณะเหมือนเทพหึง อ่อนแอทั้งร่างกายและจิตใจ ไร้เหตุผล แนวคิดที่ว่าตะวันตกมีสิทธิในการเปลี่ยนแปลงตะวันออกจึงได้ทำการปรับเปลี่ยนปรัชญาแบบตะวันอกคือศาสนาพุทธ ให้เป็นไปในแนวทางของ ศาสนาคริสต์และอารยธรรมกรีก-โรมันซึ่งเป็นอารยธรรมในแบบตะวันตก เช่น การสร้างเนื้อเรื่องที่สื่อว่าความตายเป็นทุกขอันปั่นความเชื่อแบบคริสต์ศาสนา แนวคิดที่ว่าตะวันออกเป็นดินแดนที่เหมาะสมสำหรับแสวงหาคำตอบชีวิตในด้านจิตใจ เพราะเป็นประเทศที่ยังไร้ความเจริญทางวัตถุ ผู้คนส่วนใหญ่ยังใช้ชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติและศาสนาซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจตะวันออกจึงน่าจะเป็นดินแดนสำหรับการแสวงหาคำตอบชีวิตในด้านจิตใจดังที่ตื่นได้ตัดสินใจเดินทางไป ตะวันออกเพื่อหาคำตอบทางด้านจิตใจให้กับตนเองเนื่องจากเขาอยู่ในสภาพที่สับสนเพราะชีวิตเขาล้มเหลวในหลายๆ เรื่อง แนวคิดที่ว่าภาพของตะวันออกขึ้นอยู่กับตัวบทที่นักบูรพาคดีนิยมได้คัดลอกต่อ ๆ กันมาจากตัวบทที่นักบูรพาคดีนิยมรุ่นก่อนกำหนดไว้ อย่างเช่นตอนที่ตื่นรู้สึกผิดหวังว่าประเทศตะวันอกไม่ได้มีลักษณะดังที่เขาเคยเห็นในโทรทัศน์ ภาพยนตร์ แนวคิดที่ว่าตะวันออกลอกเลียนแบบตะวันตกดังเห็นได้จากلامะดอร์เจที่เป็นชาวตะวันอกได้เลียนแบบการแต่งกายแบบตะวันตกโดยได้สวมกางเกงยีนส์ตามแบบตะวันตก เหล่านี้เป็นเรื่องยืนยันได้เป็นอย่างดีว่าแนวคิดแบบบูรพาคดีนิยมยังคงมีและแฝงเร้นอยู่ในงานวรรณกรรมและภาพยนตร์ในปัจจุบัน โดยผู้สร้างงานมีวัตถุประสงค์เพื่อจะให้วรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับของชาวตะวันตก ผู้ประพันธ์จึงจำเป็นต้องสร้างสิ่งที่ไม่ขัดกับหลักความคิดความเชื่อที่มีอยู่ในจิตใจของผู้อ่านและผู้ชมชาวตะวันตกซึ่งก็ได้แก่แนวคิดบูรพาคดีนิยมดังที่ได้นำเสนอมาอีกทั้งผู้ประพันธ์และผู้สร้างภาพยนตร์ก็ยังมี การนำเสนอแนวคิดบูรพาคดีนิยมผ่านเทคนิคหรือกลวิธีในการประพันธ์หรือการสร้างภาพยนตร์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการทำให้การนำเสนอแนวคิดบูรพาคดีนิยมเป็นไปอย่างมีความสอดคล้องกลมกลืนกันและแนบเนียนยิ่งขึ้นจนดูเหมือนเป็นธรรมชาติ ตรงกับความต้องการของตลาดซึ่งได้แก่ชาวตะวันตกส่วนใหญ่ที่จะไม่ต่อต้านหากการนำเสนองานของผู้ประพันธ์และผู้สร้างภาพยนตร์ไม่ขัดกันกับรสนิยมหรือความคิดความเชื่อของตนเอง ดังนั้นกลวิธีทุกกลวิธีที่ผู้ประพันธ์และผู้สร้างภาพยนตร์ได้นำมาใช้ย่อมต้องผ่านการไตร่ตรองอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้วว่าจะช่วยนำผู้อ่านไปสู่แนวคิดบูรพาคดีนิยมที่ต้องการนำเสนอได้ ประเด็นเรื่องการใช้เทคนิคหรือกลวิธีในการประพันธ์หรือการสร้างภาพยนตร์เพื่อนำเสนอแนวคิดแบบบูรพาคดีนิยมนี้จึงเป็นขั้นตอนที่จะได้นำมากล่าวถึงอย่างละเอียดในบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลวิธีที่ใช้ในการนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมในนวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา*

จากการศึกษาวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ผู้วิจัยพบว่านอกจากการมีแนวคิดบูรพาคตินิยมแฝงอยู่ในงานแล้วยังปรากฏว่าผู้ประพันธ์และผู้สร้างภาพยนตร์ยังได้ใช้กลวิธีหรือเทคนิคในการประพันธ์หรือการสร้างภาพยนตร์รูปแบบต่างๆเป็นไปเพื่อนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมทั้งสิ้นหรืออาจกล่าวได้ว่ากลวิธีต่างๆเหล่านี้มีขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ชาติดักกล่าวว่ามีอยู่ในจิตใต้สำนึกของผู้ชมหรือผู้อ่านชาวตะวันตกแทบทั้งสิ้นโดยผู้ประพันธ์และผู้สร้างภาพยนตร์ได้เลือกใช้กลวิธีหรือเทคนิคดังกล่าวในการนำเสนอเนื้อหาของตนเพื่อเป็นการเอาใจตลาดและไม่ได้รับการต่อต้านจากชาวตะวันตกที่ส่วนใหญ่อาจจะไม่ยอมรับถ้าหากได้ผลงานที่ไม่เข้ากับรสนิยมหรือความคิดความเชื่อของตนเอง ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงกลวิธีที่ใช้ในการนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมในนวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ที่ได้รวบรวมมา 9 กลวิธี เพื่อชี้ให้เห็นว่าแต่ละวิธีผู้ประพันธ์และผู้สร้างภาพยนตร์ได้ใช้เพื่อช่วยสนับสนุนแนวคิดบูรพาคตินิยมได้อย่างไร กลวิธีทั้ง 9 วิธีนี้ได้แก่ การปรับเปลี่ยนปรัชญาตะวันออกให้มีลักษณะเหมือนปรัชญาตะวันตก กลวิธีการเล่นเรื่องโดยใช้สายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่สาม กลวิธีการใช้ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยด้านเดียว กลวิธีการใช้ความเปรียบ กลวิธีการจบเรื่องแบบสุนาฏกรรม กลวิธีการใช้โครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรอง กลวิธีการยอมรับว่าละครคือละครไม่ใช่เรื่องจริง กลวิธีการใช้แนวแฟนตาซี การใช้องค์ประกอบทางภาพยนตร์ในการสื่อถึงความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตก

4.1 การปรับเปลี่ยนปรัชญาตะวันออกให้มีลักษณะเหมือนปรัชญาตะวันตก

ด้วยแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ตะวันตกมองว่าตนเหนือกว่าตะวันออกในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นปรัชญา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง เป็นต้น และว่าชาวตะวันออกไม่ว่าจะเป็นชาวจีนที่ชั่วร้าย (perfidious Chinese) ชาวอียิปต์จอมวางแผน (scheming Egyptians) หรือคนอินเดียเปลือยครึ่งตัว (half-naked Indians)¹ ปรากฏจากศักยภาพในการพัฒนาตนเองได้อย่างชาวตะวันตกตะวันตกจึงคิดว่าตนสมควรที่จะปรับเปลี่ยนตะวันออกซึ่งเต็มไปด้วยลักษณะ

¹ Edward W Said, *Orientalism* (New York : Vintage Books Edition, 1979), p. 90.

ในด้านลบให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น การที่ตะวันตกมีความคิดเช่นนี้แท้ที่จริงแล้วก็เพื่อผลประโยชน์ของตะวันตกนั่นเอง กระบวนการการปรับเปลี่ยนที่ตะวันตกใช้จะเป็นไปอย่างมีระบบและหลักการ นั่นก็คือ ตะวันตกจะมีการเรียนการสอน มีลักษณะสังคม ประเพณีปฏิบัติ คำศัพท์ วาทศิลป์ที่อยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานทางการเมืองและวัฒนธรรมของตะวันตก ทั้งนี้เนื่องจากหากตะวันตกยอมรับในความเป็นตะวันออกอย่างสมบูรณ์สถานะอันเหนือกว่าของตะวันตกก็จะสั่นคลอนอันจะส่งผลให้ตะวันออกกลายเป็นคู่แข่งทางวัฒนธรรมที่ทำทลายอำนาจของตะวันตก และหากเป็นเช่นนี้ตะวันตกก็ต้องเผชิญหน้ากับวิกฤตทางวัฒนธรรม (culture crisis) ที่จะทำให้อำนาจของตะวันตกในการครอบครองดินแดนส่วนต่างๆ ในโลกลดน้อยลง ดังนั้นเพื่อเป็นการคงไว้ซึ่งสถานะอันเหนือกว่าของตะวันตก ตะวันตกจึงได้พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างของตะวันออกให้เป็นไปในลักษณะที่เอื้อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองเป็นหลัก เช่น การสร้างคลองสุเอซ (Suez Canal) ซึ่งเป็นคลองที่เชื่อมระหว่างตะวันออกและยุโรปของ Ferdinand de Lesseps ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงตะวันออกเพื่อผลประโยชน์ของตะวันตก กล่าวคือทำให้ตะวันออกเปลี่ยนจากที่เคยเป็นศัตรูกลายเป็นหุ้นส่วนที่รู้สึกสำนึกในความช่วยเหลือของตะวันตกในขณะเดียวกันก็ช่วยให้ตะวันตกคงไว้ซึ่งสถานะของควมมีอำนาจเหนือกว่าตะวันออกตลอดไป

4.1.1 การปรับเปลี่ยนปรัชญา

ในเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* นั้น ดังที่วิเคราะห์ไปแล้วในข้อ 3.2 ตะวันตกมีสิทธิในการเปลี่ยนแปลงตะวันออก ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่ตะวันตกนำเอาปรัชญาความคิดตะวันออกไปใช้ในการประพันธ์นวนิยายโดยได้บิดเบือนปรัชญาความคิดความเชื่อตะวันออกให้เป็นแบบตะวันตกด้วย หากวิเคราะห์โดยใช้แนวบูรพาคตินิยมของชาอิตแล้วการที่ตะวันตกทำเช่นนี้ก็เนื่องจากตะวันตคมองว่าปรัชญาความคิดตะวันออกไม่มีความสูงส่งเทียบเท่าได้กับของตะวันตกและที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะตะวันตกยึดตนเองเป็นมาตรฐานในการตัดสินผู้อื่นโดยถือว่าทุกสิ่งทุกอย่างของตะวันตก เช่น วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ หรือปรัชญาความคิดความเชื่อใด ๆ ล้วนแต่สูงส่งกว่าของตะวันออกจึงเหมาะสมที่จะใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ ดังนั้นเมื่อตะวันตกนำปรัชญาตะวันออกมาใช้ในการประพันธ์นวนิยายจึงได้ปรับเปลี่ยนเสียใหม่ให้เป็นแบบตะวันตกเพราะในสายตาคนตะวันตกการทำเช่นนี้เป็นการยกระดับปรัชญาตะวันออกให้สูงค่าขึ้นเพื่อจะได้เป็นที่ยอมรับในสังคมตะวันตก

นอกจากนี้การที่ผู้ประพันธ์ได้ปรับเปลี่ยนปรัชญาความคิดตะวันออกให้เป็นแบบตะวันตกก็เพื่อให้สอดคล้องกับความคิดแบบบูรพาคตินิยมที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของผู้บริโภคชาวตะวันตกส่วนใหญ่เพื่อจะได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคอันจะนำมาซึ่งรายได้อันมหาศาลให้แก่ผู้สร้างเพราะแน่นอนว่าผู้สร้างคงไม่คิดที่จะสร้างภาพยนตร์ที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดจนต้องขาดทุนเป็นอันขาด การที่ผู้ประพันธ์บิดเบือนหลักธรรมและคำสอนของพระพุทธศาสนาให้เป็นแบบคริสต์ศาสนาก็สอดคล้องกับที่ Clinton Bennett ได้กล่าวไว้ว่าฉากที่พระพุทธเจ้าผจญมารที่ล่อลวงพระองค์ให้ละทิ้งหนทางในการตรัสรู้แต่พระองค์ก็ทรงสามารถเอาชนะมารได้ด้วยตัวของพระองค์เองนั้นสอดคล้องกับเหตุการณ์ตอนที่พระเยซูทรงผจญมารและสามารถเอาชนะมารได้เช่นกันหรืออาจกล่าวได้ว่าผู้สร้างต้องการสื่อสารมายังผู้ชมว่าเรื่องราวของพระพุทธเจ้าั้นเหมือนกันกับเรื่องราวของพระเยซูซึ่งเป็นการบิดเบือนปรัชญาตะวันออกให้มีลักษณะแบบตะวันตกนั่นเอง

(...) in the film, are the qualities with which Siddhartha defeats all the demons and Mara himself, the chief demon, who try to deflect him from his path in the temptation sequence that has so often reminded people of Jesus.²

การบิดเบือนปรัชญาตะวันออกให้เป็นแบบตะวันตกยังสอดคล้องกับที่ Roger Ebert ได้วิจารณ์ไว้ว่าฉากในสมัยพุทธกาลดูเหมือนกับเรื่องราวในคัมภีร์ไบเบิลและเขายังกล่าวอีกด้วยว่าเขาไม่ยากที่จะคิดว่าผู้ที่ทำภาพยนตร์เกี่ยวกับศาสนาพุทธเรื่องนี้อาจจะได้รับเงินช่วยเหลือจากศาสนาคริสต์จึงได้สร้างภาพยนตร์ในลักษณะที่ผิวเผินขาดความลึกซึ้งถึงเพียงนี้

The ancient sequences play like the equivalent of a devout Bible story. (...) I cannot imagine a Buddhist filmmaker, subsidized with church money, making a film with less complexity or irony³

² Clinton Bennett, *The Little Buddha* [Online]. 2001. (Available from : [http://www.geocities.com/clintonbennett/Lectures/The Little Buddha.html](http://www.geocities.com/clintonbennett/Lectures/The_Little_Buddha.html) [2002, December 2]).

ในการวิเคราะห์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* เราจำเป็นต้องยอมรับข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ประพันธ์นวนิยายหรือผู้สร้างภาพยนตร์เรื่องนี้ไม่ได้รังสรรค์งานชิ้นนี้ขึ้นด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะหากมีศรัทธาจริงก็ควรจะนำประวัติพระพุทธเจ้ามาสร้างโดยตรงเลยดังเช่นที่จอห์น เฮย์แมน และ ริชาร์ด ดัลตัน ได้สร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับประวัติพระเยซูโดยตรงเพราะมีความเชื่อและศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าโดยผู้สร้างได้ให้ภาพของพระเยซูราวกับเป็นพระผู้เป็นเจ้าที่จะนำพามนุษย์ไปสู่ทางรอดและตลอดทั้งเรื่องผู้สร้างก็ได้ถ่ายทอดเรื่องราวของพระเยซูรวมทั้งหลักศาสนาออกมาอย่างปราณีตบรรจงจนผู้ชมสามารถเข้าใจและซาบซึ้งในหลักคำสอนทางศาสนาและเกิดความเคารพศรัทธาในตัวพระเยซูและพระผู้เป็นเจ้า

ในทางกลับกันเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับเจสซีซึ่งเป็นตัวละครชาวตะวันตกและเนื้อหารองจะเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าที่เมื่อผู้ชมชมภาพยนตร์จบแล้วก็ไม่เกิดความรู้สึกซาบซึ้งในหลักธรรมคำสอนที่ปรากฏในภาพยนตร์รวมทั้งไม่อาจเข้าใจได้ว่าศาสนาพุทธคืออะไรสารหลักที่ผู้ชมได้รับกลับเป็นเพียงความรู้สึกสนุกตื่นเต้นเพราะผู้สร้างได้เลือกนำเสนอหลักศาสนาพุทธที่ตะวันตกไม่เคยได้เห็นหรือได้ยินมาก่อนอย่างเช่นเรื่องการกลับชาติมาเกิดซึ่งทำให้ผู้ชมรู้สึกสนุกสนานเพราะเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับตนรวมทั้งมีการเน้นฉากบางฉากเพื่อเพิ่มความตื่นเต้นใจ เช่น มีการใช้เทคนิคพิเศษในฉากพระพุทธเจ้าผจญมารหรือฉากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้

ในแง่หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในภาพยนตร์เนื่องจากการปรับเปลี่ยนหลักคำสอนของพุทธศาสนาบางส่วนให้เป็นแบบคริสต์ศาสนาจึงทำให้ผู้ชมรู้สึกสับสนระหว่างหลักคำสอนของศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์หรืออาจจะเข้าใจว่าศาสนาพุทธก็คือศาสนาคริสต์เพราะมองไม่เห็นถึงความแตกต่างระหว่างสองศาสนา

นอกจากนี้ในภาพยนตร์ยังมีฉากการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างดินกับลิซาซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สร้างต้องการสร้างให้เข้ากับค่านิยมของสังคมตะวันตกที่ถือว่าเรื่องเพศสัมพันธ์เป็นสิ่งที่พูดกันได้อย่างเปิดเผยและอย่างตรงไปตรงมา ดังนั้นในภาพยนตร์ตะวันตกจึงมักมีฉากการที่เพศสัมพันธ์ที่แสดงกันอย่างเปิดเผยซึ่งขัดกับค่านิยมในสังคมตะวันออกที่จะไม่พูดถึงเรื่องเพศกัน

³ Roger Ebert. *Little Buddha*. [Online]. 1994. (Available from : http://www.suntimes.com/ebert/ebert_reviews/1994/05/922043.html [2002,January 5]).

อย่างเปิดเผยเพราะถือเป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ภาพยนตร์ตะวันออกจึงมักไม่มีฉากดังกล่าวที่แสดงออก
อย่างเปิดเผย แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากปัจจุบันสังคมตะวันออกได้รับเอาค่านิยมตะวันตกใน
เรื่องเพศเข้ามาทำให้ภาพยนตร์ตะวันออกบางเรื่องมีฉากการที่เพศสัมพันธ์ที่แสดงออกอย่าง
เปิดเผยแบบตะวันตก

หากผู้สร้างมีความศรัทธาและอยากนำเสนอศาสนาพุทธอย่างแท้จริงแล้วก็คงจะไม่
ใส่ฉากการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างดินกับลิชาอันเป็นฉากในเชิงโลกีย์ไว้ในภาพยนตร์เกี่ยวกับศาสนา
เช่นนี้ อย่างเช่นผู้ที่สร้างประวัติพระเยซูเป็นภาพยนตร์ที่ไม่ปรากฏว่าไม่มีฉากดังกล่าวอยู่เลย
เพราะผู้สร้างมีความศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าและหลักคำสอนของศาสนาคริสต์ที่ดูศักดิ์สิทธิ์จึงเขา
ไม่กล้าที่จะนำภาพที่ไม่เหมาะสมใส่เข้าไปเพราะการกระทำเช่นนั้นเท่ากับเป็นการแสดงถึงความไม่
เคารพต่อพระผู้เป็นเจ้าและเป็นบาปเพราะเป็นการทำให้ศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์ต้องแปดเปื้อน
ด้วยเหตุนี้การที่มีฉากการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างดินกับลิชาจึงสะท้อนความรู้สึกของผู้สร้างที่มีต่อ
พุทธศาสนาได้เป็นอย่างดีว่าไม่เคยมีความรู้สึกเคารพศรัทธาต่อศาสนาพุทธอย่างแท้จริงเลย
ทั้งนี้เนื่องจากผู้สร้างภาพยนตร์สนใจแต่เรื่องผลกำไรที่จะได้รับเท่านั้นทำให้ผู้ชมและผู้อ่านชาวตะวัน
ออกที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์อาจจะเข้าใจผิดคิดว่าผู้สร้างวรรณกรรมและภาพยนตร์นำเอาปรัชญาตะวัน
ออกมาสร้างด้วยความเคารพและชื่นชมในความเป็นตะวันออกซึ่งแท้จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่

นอกจากนี้เนื้อหาส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าก็มีเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับเนื้อหา
ส่วนที่เกี่ยวกับเจสซี นั่นคือ ผู้สร้างได้เล่าแต่เพียงพุทธประวัติในช่วงประสูติจนถึงตรัสรู้เท่านั้น
แต่ไม่ได้เล่าถึงช่วงที่พระพุทธเจ้าทรงออกเผยแผ่พระธรรมคำสอนและตอนที่พระพุทธองค์ทรง
ปรินิพพานซึ่งตรงข้ามกับภาพยนตร์เกี่ยวกับประวัติพระเยซูที่สร้างขึ้นด้วยความรู้สึกเคารพศรัทธา
นั้นได้นำเสนอประวัติตั้งแต่พระเยซูประสูติ ออกเผยแผ่คำสอน ล้างพระชนม์ และเหตุการณ์
หลังจากที่พระองค์สิ้นพระชนม์ซึ่งทำให้ผู้ชมได้ทราบเกี่ยวกับพระเยซูอย่างละเอียดถี่ถ้วนทำให้
เกิดความรู้สึกซาบซึ้งในหลักคำสอน ความรู้สึกเลื่อมใสในศาสนาคริสต์ และความศรัทธาในตัว
พระผู้เป็นเจ้าแต่เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ผู้สร้างจะเล่าถึงเรื่องราวของพระพุทธเจ้าเพียงบางส่วนโดย
ไม่ได้เล่าส่วนที่สำคัญ คือ ช่วงที่พระพุทธเจ้าทรงออกเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนและทรงพระ
ปรินิพพานซึ่งเป็นส่วนที่จะทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ดีถึงความเป็นพุทธศาสนาเพราะผู้ชมจะได้รับรู้ถึง
หลักศาสนาพุทธที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนผู้คนเช่นเดียวกับที่ผู้สร้างประวัติพระเยซูได้ทำและยัง
ได้รับรู้หลักธรรมเรื่องไตรลักษณ์ที่พระองค์ทรงสอนโดยยกตัวอย่างจากตัวพระองค์เองเมื่อพระ

องค์ทรงพระปริณิพพาน นอกจากนี้ศัพท์ทางพุทธศาสนาหลายคำที่ตัวละครลามะพูดก็ได้ถูกเปลี่ยนให้เป็นศัพท์ทางคริสต์ศาสนาเพื่อให้เป็นที่เข้าใจง่ายกับผู้ชมชาวตะวันตกตั้งได้กล่าวไปแล้ว การที่ผู้สร้างทำเช่นนี้ทำให้เมื่อผู้ชมชมภาพยนตร์จบแล้วก็ยังไม่เข้าใจว่าจริง ๆ แล้วพุทธศาสนาคืออะไร หลักธรรมคำสั่งสอนที่แท้จริงของพุทธศาสนาคืออะไร ส่งผลให้ไม่เกิดความรู้สึกซาบซึ้งหรือเข้าใจในศาสนาพุทธอันเนื่องมาจากการนำเสนอพุทธปรัชญาเพียงบางส่วนและการเปลี่ยนศัพท์พุทธศาสนาของผู้สร้างนั่นเอง

การที่ผู้สร้างไม่ได้สร้างภาพยนตร์เรื่องนี้ด้วยความรู้สึกศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแท้จริงทำให้การนำเสนอหลักศาสนาของผู้สร้างเป็นไปอย่างปราศจากความระมัดระวังว่าการนำเสนอเช่น ๆ จะเป็นการบิดเบือนหลักศาสนาพุทธหรือไม่ กล่าวคือ ผู้สร้างไม่ได้นำเสนอเรื่องราวทั้งหมดของพระพุทธเจ้ารวมทั้งได้ปรับเปลี่ยนหลักศาสนาพุทธบางส่วนให้เป็นแบบศาสนาคริสต์ผู้ชมเมื่อชมแล้วจึงไม่อาจเข้าใจแก่นแท้ของพุทธศาสนาได้

หลักศาสนาพุทธที่ปรากฏเด่น ๆ ในเรื่องนี้คือ หลักสัจจสุญญา หลักปฏิจจนสมุบาท และหลักกรรม หลักปรัชญาทั้งหมดที่ผู้ประพันธ์เลือกมานำเสนอนี้เป็นไปอย่างฉาบฉวยขาดความลุ่มลึกเพราะผู้ประพันธ์ขาดการตีความหลักคำสอนอย่างเช่นหลักปรัชญาสุญญาของมหายานที่ผู้ประพันธ์ใช้โดยตลอดเรื่องโดยจะเห็นได้ตั้งแต่ฉากที่ลามะนอร์บูไปหาเจสซีที่บ้านและได้พบลิซากับดิน ลามะนอร์บูได้พูดขึ้นชมยกย่องความว่างเปล่าของห้องในบ้านของลิซา

Lama Norbu put the picture down. "Very beautiful,"

he said. "Very empty."

Lisa chuckled at the description. "Yes," she said.

"My husband loves emptiness. He wants to keep it this way."

Moving along now right, she thought, what do you offer Tibetans?⁴

การที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า "ว่างเปล่ามาก" ("Very empty.") ก็เพื่อสื่อให้เห็นถึงความคิดเรื่องสุญญาของลามะนอร์บูว่าสุญญาก็คือความว่างเปล่า และหัวข้อเรื่องความว่างเปล่าก็ถูกพูดถึงขึ้นอีกครั้งเมื่อดินกลับมาถึงบ้านและได้เข้าร่วมวงสนทนาด้วย

⁴ Gordon Mcgill, *Little Buddha* (n.p.) (Mimeographed), p. 31.

“Our friends were admiring the emptiness of the room,” Lisa said.

“Right,” Dean said. “Nothing can be empty enough for me.”

“Emptiness is a big subject,” Lama Norbu said to Lisa, then turned to Dean. “Like zero for a mathematician. But no room will be empty if the mind is full.” He smiled at Tenzin. “You learn that in a prison cell.”

Lisa shot a glance at Dean and guessed what he was thinking. He was thinking: Christ, these guys are ex-cons. In my house⁵

การที่ลามะนอร์บูกล่าวว่าความว่างเปล่าอันเป็นสิ่งประเสริฐ ความว่างเปล่าก็เหมือนกับเลขศูนย์สำหรับนักคณิตศาสตร์ก็คือหลักสุญญิตตามความหมายของผู้ประพันธ์ที่ว่าสุญญิตก็คือความว่างเปล่าอันเป็นการสื่อหลักสุญญิตออกมาตามตัวอักษรโดยใช้เลขศูนย์ซึ่งมีนัยยะสื่อถึงความว่างเปล่าอยู่ในตัวอยู่แล้ว สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ตีความหลักธรรมทางพุทธศาสนาออกมาอย่างผิวเผินจึงตีความหลักสุญญิตว่าสุญญิตก็คือความว่างเปล่า และการที่ผู้ตีความขาดความเข้าใจอย่างแท้จริงในหลักพุทธปรัชญาเช่นนี้ก็เป็นที่ล่อแหลมเพราะจะทำให้หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาผิดไปจากความเป็นจริงและแน่นอนว่าย่อมส่งผลให้ความเข้าใจของผู้อ่านคลาดเคลื่อนไปได้ นั่นคือ การตีความดังกล่าวของผู้ประพันธ์อาจจะทำให้ความเข้าใจของผู้อ่านที่ไม่มีความรู้ในพุทธศาสนาคลาดเคลื่อนไปได้ว่าเป็นการสอนที่ให้ปฏิเสธความจริงของสรรพสิ่งโดยสิ้นเชิงและยังทำให้เมื่อผู้อ่านอ่านจบแล้วก็ยังไม่อาจเข้าใจได้ว่าสุญญิตแท้จริงคืออะไรเพราะผู้ประพันธ์กล่าวแต่เพียงว่าสุญญิตคือความว่างเปล่าโดยผู้ประพันธ์ก็ไม่อาจให้ความกระจ่างแก่ผู้อ่านได้ว่าเป็นการวางจากสิ่งใด

ในตอนต่อมาคำพูดของลามะนอร์บูเกี่ยวกับหลักปฏิบัติสมุภาทก็ดูจะขัดแย้งกับความหมายของสุญญิตที่ผู้ประพันธ์ให้ไว้ในตอนต้น

And how about the dialogue. Like something out of a fortune cookie.

And it looked like there was more to come. The Lama looked at Dean again.

⁵ Ibid., p. 34.

“All form is about emptiness,” he said.

Then to Lisa.

“Every cause has its effect.”

Then to them both, switching from one face to the other as he spoke.

“Everything is impermanent, and nothing happens by chance. One should be nonviolent to oneself, to others, to nature. Buddhists believe these things.”⁶

หลักคำสอนต่อมาที่ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงในนวนิยายเรื่องนี้ก็คือหลักปฏิจจสมุปบาทโดยกล่าวว่าทุกเรื่องที่เกิดย่อมมีเหตุผล ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นโดยบังเอิญ ซึ่งคำกล่าวนี้อาจขัดกับความหมายของสุญญตาที่ผู้ประพันธ์ได้ให้ไว้ในตอนต้นว่าเป็นความว่างเปล่าเพราะหากทุกสิ่งคือความว่างเปล่าแล้วเหตุใดผู้ประพันธ์จึงได้กล่าวว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เกิดขึ้นมาจากความบังเอิญแต่เกิดขึ้นเพราะมีเหตุผลอยู่ในตัวของมันเอง หากผู้ประพันธ์เข้าใจว่าหลักสุญญตาคือความว่างเปล่าก็ไม่น่าจะกล่าวว่าสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นจากการอิงอาศัยกันในเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างคือว่างเปล่าการอิงอาศัยกันเกิดจะมีขึ้นได้อย่างไร ความว่างเปล่าจะอิงอาศัยความว่างเปล่าได้อย่างไรเพราะตัวมันคือความว่างเปล่าที่ไม่มีอะไรให้อิงอาศัยเลย ด้วยเหตุนี้หลักปฏิจจสมุปบาทที่ผู้ประพันธ์อธิบายมาจึงไม่น่าเชื่อถือเพราะขัดแย้งกับหลักสุญญตาที่หมายถึงความว่างเปล่าของผู้ประพันธ์

ดังนั้นการนำเสนอพุทธปรัชญาโดยขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและลึกซึ้งของผู้ประพันธ์เช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อพุทธศาสนา กล่าวคือ นอกจากหลักพุทธศาสนาจะถูกบิดเบือนแล้วยังทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศาสนาของผู้อ่านผิดไปจากความเป็นจริงเพราะยึดการตีความของผู้ประพันธ์เป็นหลักและแน่นอนว่าย่อมนำมาซึ่งการยึดถือและปฏิบัติตามหลักธรรมที่ผิด ๆ อันอาจจะก่อให้เกิดผลในทางลบตามมา จะเห็นได้ว่าการตีความหลักสุญญตาซึ่งเป็นคำสอนของมหายานของผู้ประพันธ์นั้นเป็นการตีความออกมาในลักษณะของปฏิเสณนิยม นั่นคือการตีความว่าสุญญตาคือความว่างเปล่า ปราศจากการมีอยู่ของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งการตีความเช่นนี้ถือเป็นความคิดที่ผิด ๆ เกี่ยวกับหลักพุทธศาสนาเพราะเป็นการตีความที่ไม่ได้เป็นไปในทางสายกลาง แต่เป็นการตีความอย่างสุดโต่งที่ปฏิเสธการมีอยู่ของสรรพสิ่งโดยสิ้นเชิง

⁶ Ibid.

ลักษณะของการตีความดังกล่าวจะเห็นได้ชัดในตอนที่มาณะนอร์บูบอกให้เจสซี รา
ชู และคีตาฟังบทสวดหฤทัยสูตรที่เหล่าพระภิกษุกำลังสวดร่วมกัน

“O Shariputra, form is empty,
Emptiness is form.
Form is none other than emptiness,
Emptiness is none other than form.

Jesse's lips moved silently as he followed the old man's words, and
he forced his eyes tightly shut to hold back the tears.

“O Shariputra, all that exist
Are expressions of Emptiness ;
Not born, not destroyed, not stained, not pure,
Without loss, without gain.
So in emptiness there is no form,
No sensation, conception, discrimination,
awareness.
No eye, ear, nose, tongue, body, mind.
No color, sound, smell, taste, touch, existing thing ...”

And halfway round the world, in the Dharma Center in Seattle
Kempo Tenzin spoke on the phone, and Lisa listened.

“No realm of sight, no realm of consciousness.
No ignorance and no end to ignorance,
No old age and death.
No suffering, no cause of or end to suffering.
No path, no wisdom, and no gain.
No gain, thus bodhisattvas live

In perfect understanding with no hindrance,
 Of mind, no hindrance, therefore no fear.
 Far beyond deluded thoughts,
 This is Nirvana.”⁷

ในฉภาณนี้ผู้ประพันธ์ได้นำเอาบทสวดพระหฤทัยสูตรที่อยู่ในปรัชญาปารมิตาสูต
 ของมหายานมาใช้สื่อถึงความเป็นสุญญตาโดยตรง ลักษณะของการนำมาใช้เป็นการนำมาใช้
 โดยตรงตามตัวอักษรปราศจากการตีความของผู้ประพันธ์ตั้งเห็นได้จากการคัดลอกบทสวดมาโดย
 ตรงว่า “ดูกร สารีบุตร รูปในที่นี้เป็นธรรมชาติว่างเปล่า(สุญญตา) สุญญตาเองก็เป็นรูป รูปไม่
 ต่างไปจากสุญญตา สุญญตาก็ไม่ต่างไปจากรูป” ในตอนต่อมาก็คัดลอกบทสวดมาต่อว่า “ดูกร
 สารีบุตร ธรรมทั้งหมดในที่นี้มีความว่างเปล่าเป็นลักษณะ ไม่เกิด ไม่ดับ ไม่มีมลทิน ไม่มีความ
 ปราศจากมลทิน ไม่พร่อง ไม่เต็ม ดังนั้นสุญญตานี้ไม่มีรูป ไม่มีเวทนา ไม่มีสัญญา ไม่มีสังขาร ไม่
 มีวิญญาน ไม่มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่มีรูป เสียงกลิ่น รส สัมผัส ธรรม(อารมณ์ของใจ) ไม่มี
 จักขุธาตุ จนถึงมนโวิญญานธาตุ ไม่มีอวิชชา ไม่มีความสิ้นอวิชชาจนถึงไม่มีชรามรณะ ไม่มีทุกข์
 สมุทัย นิโรธ มรรค ไม่มีความรู้(ญาณ) ไม่มีการบรรลุ เพราะเหตุที่ไม่ติดอยู่กับการบรรลุ พระ
 โพธิสัตว์ยอมอยู่ได้โดยไม่มีเครื่องกีดขวางทางจิต เมื่อปราศจากเครื่องกีดขวางทางจิตแล้ว ท่านก็
 ไม่หวาดหวั่น ล่วงพ้นการมีความคิดเห็นผิดวิปลาส และบรรลุถึงพระนิพพานในที่สุด” จะเห็นได้
 ว่าเป็นลักษณะการคัดลอกนำบทสวดมาใช้โดยตรงเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่ามีลักษณะของความ
 เป็นตะวันออกอยู่ตั้งนั้นถึงแม้ว่าจะมีการกล่าวว่าการมีความคิดเห็นผิดวิปลาส และบรรลุถึง
 พระนิพพานในที่สุดก็เป็นเพียงการใช้คำตามบทสวดเท่านั้นโดยแท้จริงคำว่านิพพานตามความ
 หมายของผู้ประพันธ์นั้นไม่ใช่ความหมายของการล่วงพ้นในความคิดเห็นที่ผิดหรืออวิชชาแต่คือ
 ทางรอดมากกว่าเพราะเห็นได้จากผู้ประพันธ์ได้กล่าวเน้นย้ำหลายครั้งถึงคำว่าทางรอดอันเป็นคำที่
 ใช้ในทางคริสต์ศาสนาโดยคำคำนี้ก็มีความหมายที่สัมพันธ์ไปถึงพระผู้ไถ่บาป มนุษย์ผู้ไม่เป็น
 อมตะ คำสาปที่ผู้ประพันธ์ใช้ในตอนแรก แต่อย่างไรก็ตามการตีความหมายของคำว่าสุญญตาของ
 ผู้ประพันธ์ก็เป็นไปในเชิงปฏิเสธนิยมเห็นได้จากทรรคนะของผู้ประพันธ์ผ่านคำพูดของเจสซีโดย
 สรุปว่าสุญญตาคือความหมายของการปฏิเสธการมีอยู่ของสรรพสิ่งต่าง ๆ

Jesse opened his eyes. The place was still now, the monks silent
 and at prayer, and his father was kneeling in front of him.

⁷ Ibid., pp. 164-165.

“Dad,” he whispered, “Lama Norbu just said, ‘No eye, no ear, no nose...’”

He pointed to himself. “No Jesse, no Lama...”

He pointed at his father, “No you, no death, no fear.”⁸

ผู้ประพันธ์ได้สรุปออกมาตามทรรศนะของตนเองว่าสุญญตาคือความว่างเปล่า ความไม่มีตัวตนของสิ่งใด ๆ ทั้งสิ้นโดยเห็นได้จากคำพูดของเจสซีที่ว่า “ท่านลามะ นอร์บูเพิ่งพูดว่าไม่มีตา ไม่มีหู ไม่มีจมูก...” และประโยคที่ว่า “เจสซีชี้ไปที่ตัวเอง ‘ไม่มีเจสซี ไม่มีลามะ...’” และประโยคที่ว่า “เขาชี้ไปที่พ่อของเขา ‘ไม่มีพ่อ ไม่มี ความตาย ไม่มีความกลัว’” จะเห็นได้ว่าความหมายของสุญญตาในทรรศนะของผู้ประพันธ์ เป็นไปในเชิงการปฏิเสธสิ่งต่าง ๆ ทำนองเดียวกับการตีความในแง่ของปฏิเสธนิยม ประโยคทั้งหมดที่กล่าวมานี้ผู้ประพันธ์ได้ใช้คำพูดที่สื่อว่าสุญญตา คือความว่างเปล่าอันเป็น ไปในลักษณะของปฏิเสธนิยมโดยที่ผู้ประพันธ์เองก็ไม่สามารถอธิบายเพิ่มเติมถึงความหมาย ของหลักสุญญตาได้มากไปกว่านี้ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความรู้ความเข้าใจต่อพุทธศาสนาของผู้ ประพันธ์นั้นไม่ลึกซึ้งและกระจ่างแจ้ว ทั้งนี้โดยแท้จริงแล้วหลักสุญญตาตามหลักศาสนา พุทธนั้นไม่ได้เป็นแบบปฏิเสธนิยมดังที่ผู้ประพันธ์ได้ตีความออกมา ในทางตรงกันข้าม พุทธศาสนาจะสอนให้ยึดวิธีคิดแบบทางสายกลาง หลีกเลียงวิธีคิดแบบสุดโต่งที่ไม่ว่าจะ เป็นการยึดมั่นอย่างเหนียวแน่นในเรื่องความมีตัวตนหรือการปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงถึงการมีอยู่ ของสิ่งต่าง ๆ

ในการทำความเข้าใจหลักสุญญตาจำเป็นจะต้องทำความเข้าใจเรื่องปฏิเสธนิยม บทบาทอันเป็นหลักความจริงของชีวิตที่ต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย กล่าวคือ เป็นกฎธรรมชาติที่ว่า ด้วยธรรม* ทั้งหลายเกิดขึ้นมาจากการอิงอาศัยกัน เหตุของมันอิงอาศัยกับสิ่งอื่นซึ่งสิ่งใดก็ตามที่ เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่อิงอาศัยเหตุและผล เมื่อมีเหตุก็ย่อมมีผลและผลของเหตุอย่างหนึ่งก็กลายเป็นเหตุของอีกอย่างหนึ่งโดยที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยตัวของมันเอง ดังนั้นสุญญตาจึงไม่ใช่

⁸ Ibid., p. 165.

* “ธรรม” เป็นคำที่มีความหมายกว้างที่สุด กินความครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างบรรดามี ทั้งที่มีได้ และไม่มี ตลอดจนกระทั่งความไม่มีที่เป็นคู่กับความมีนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างที่ใครก็ตามกล่าวถึง คิดถึง หรือรู้ถึง ทั้งเรื่องทางวัตถุและทางจิตใจ ทั้งที่ดีและที่ชั่ว ทั้งที่เป็นสามัญวิสัยและเหนือสามัญวิสัย รวมอยู่ในคำว่าธรรม ทั้งสิ้น

เพียงความว่างเปล่า ไม่มีอะไร หรือไม่มีความมีอยู่เพราะสรรพสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นได้ก็ต้องอิงอาศัยกันและกันหรือเป็นเหตุปัจจัยแก่กันและกันสรรพสิ่งจึงปราศจากตัวตนของมันเอง นั่นก็คือไม่มีความจริงที่เป็นแก่นแท้ภายในเพราะมันไม่สามารถมีฐานะที่ตั้งมั่นอยู่ได้โดยลำพังด้วยตนเอง ต้องอิงอาศัยกันและกันเกิดขึ้นเท่านั้น มีแต่ความจริงในเชิงปรากฏการณ์ในทางโลกที่ดูเหมือนมายา⁹ จะเห็นได้ว่าคำอธิบายหลักสัจธรรมในลักษณะเช่นนี้ไม่ได้ขัดกับหลักปฏิจลสมุปบาท หากแต่หลักธรรมทั้งสองกลับสอดคล้องเข้ากันได้เป็นอย่างดีซึ่งผิดกับคำอธิบายหลักสัจธรรมในเชิงปฏิเสณนิยัมและคำอธิบายหลักปฏิจลสมุปบาทที่ผู้ประพันธ์ได้ให้ไว้ข้างต้นที่ขัดแย้งกันเอง

ดังนั้นเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์นั้นได้ตีความหลักสัจธรรมด้วยมุมมองที่ผิวเผินปราศจากความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักพระพุทธศาสนาซึ่งทำให้ความหมายที่ออกมาคลาดเคลื่อน การตีความที่ผิดไปจากความเป็นจริงจนผลงานที่ออกมานั้นฉาบฉวย ไม่ตรงกับความเป็นจริงแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์หาได้มีความศรัทธาในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริงหรือไม่ หากแต่มุ่งจะสร้างงานที่ตรงกับความต้องการของตลาดเท่านั้นเพราะผู้ประพันธ์มีจุดมุ่งหมายหลักคือผลกำไรจากการขายหนังสือ หากผู้มีจุดมุ่งหมายที่จะทำความเข้าใจในจิตวิญญาณของมนุษย์หรือที่จะส่งเสริมเชิดชูพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงไม่

นอกจากหลักสัจธรรมที่ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอไปอย่างผิวเผินแล้วผู้ประพันธ์ก็ยังได้นำเสนอหลักปฏิจลสมุปบาทไว้ในเหตุการณ์ตอนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ หลักปฏิจลสมุปบาทเป็นหลักธรรมที่มีความลึกซึ้งเป็นอย่างมากจนยากที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้อย่างชัดเจนแต่ผู้ประพันธ์ได้นำมาใช้โดยผิวเผินเช่นเดียวกับหลักธรรมหัวข้ออื่นๆ ที่ปราศจากความลึกซึ้งในการตีความหลักธรรมดังกล่าวให้มีความกระจ่างแจ้ง เป็นการใส่เข้ามาเพื่อสร้างบรรยากาศความเป็นตะวันออกเท่านั้นเพราะปฏิจลสมุปบาทในแบบที่ผู้ประพันธ์นำเสนอไม่อาจช่วยในให้เกิดความเข้าใจความรู้สึกศรัทธาในเรื่องสัจธรรมหรือหลักกรรม รวมทั้งเห็นความสำคัญของหลักธรรมเหล่านี้แต่ประการใด การใช้ปฏิจลสมุปบาทเพื่อแสดงถึงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าก็ผิดไปจากความเป็นจริงและผิวเผินจนเกินไป เมื่ออ่านจบผู้อ่านก็ไม่สามารถตอบได้ว่าปฏิจลสมุปบาทคืออะไร พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้อะไร ทรงค้นพบอะไร แก่นแท้หรือหลักธรรมพื้นฐานที่สำคัญของพุทธศาสนาคืออะไรที่จะสามารถทำให้มองเห็นภาพรวมของศาสนาว่าต้องการสอนเรื่องอะไรและ

⁹ ดูสรุปใน ทะโลลามะ, ความจริงสี่ประการคำสอนพื้นฐานในพระพุทธศาสนา. แปลโดย จิตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ษัณฺเณ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2543), หน้า 87-100.

สามารถทำให้มองเห็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนที่ได้รับนั้นเพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถบรรลุธรรมอันเป็นเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการได้

เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ประพันธ์ได้ใช้กฎปฏิจจสมุบาทเพื่อแสดงกระบวนการเกิด ของสิ่งต่าง ๆ ตามเหตุปัจจัย

“What is the cause of contact?”

“The answer is the six senses.

“What is the cause of the six senses?”

“The answer is name and form.”¹⁰

ผู้ประพันธ์ให้พระพุทธเจ้าทรงตั้งคำถามและตรัสตอบด้วยพระองค์เองว่า “อะไรคือเหตุปัจจัยให้เกิดสัมผัส? คำตอบคือประสาททั้งหก อะไรคือเหตุปัจจัยแห่ง ประสาททั้งหก คำตอบคือนามและรูป” และผู้ประพันธ์ยังได้ใช้กฎปฏิจจสมุบาทเพื่อแสดง กระบวนการดับอันเป็นไปตามเหตุปัจจัยเช่นกัน

“Suppress the six senses by suppressing contact.

“Suppress contact by suppressing sensation.

“Suppress sensation by suppressing desire.”¹¹

พระพุทธเจ้าทรงตั้งคำถามและตรัสตอบด้วยพระองค์เองอีกครั้งว่า “จงทำลาย อายตนะทั้งหกด้วยการทำลายสัมผัส จงทำลายสัมผัสด้วยการทำลายเวทนา จงทำลายเวทนา ด้วยการทำลายตัณหา”” อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าการเข้าถึงพระนิพพานก็เป็นไปด้วยการดับซึ่ง ตัณหาเช่นกันดังคำตรัสที่ว่า...

“Holiness stifles desire, and we cease to endure birth

¹⁰ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 137.

¹¹ *Ibid.*, p. 138.

and suffering.”¹²

จากคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า “การดับสิ้นซึ่งต้นหานั้นแหละคือวิมุตติ ลীনสุดของการเกิดและความทุกข์” แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้วในทรรคนะของผู้ประพันธ์

เห็นได้ว่าหลักปฏิจสมุปบาทที่ผู้ประพันธ์แสดงให้เห็นมีเพียงกระบวนการล้วน ๆ ที่เป็นไปโดยเหตุปัจจัยตามธรรมชาติเท่านั้น หาได้ระบุถึงรายละเอียดของสิ่งที่ต้องปฏิบัติว่ามีอะไรบ้าง จะต้องทำอย่างไรกระบวนการอย่างนั้นจึงจะเกิดขึ้นได้ มีลำดับขั้นการปฏิบัติอย่างไร กระบวนการเข้าถึงอย่างไรเช่นเดียวกับแพทย์ที่รู้วิธีการรักษาโรคแต่ไม่ได้สั่งยาและแนะนำวิธีปฏิบัติในการรักษาตัวให้กับคนไข้ ดังนั้นหลักปฏิจสมุปบาทที่ถูกลำเสนอออกมาตามมุมมองของผู้ประพันธ์จึงไม่สามารถทำให้เข้าใจหรือมองเห็นภาพรวมของคำสั่งสอนและแนวทางปฏิบัติของศาสนาพุทธได้เพราะเป็นการแสดงให้เห็นเพียงกระบวนการของสรรพสิ่งเท่านั้น

หากพระพุทธเจ้าทรงเห็นเพียงหลักปฏิจสมุปบาทที่แสดงถึงกระบวนการเกิดของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นไปตามเหตุปัจจัยก็ไม่น่าที่จะทรงบรรลุธรรมได้เพราะการเห็นแต่เพียงตัวกระบวนการโดยปราศจากมรรควิธีในการประพฤติปฏิบัติย่อมไม่สามารถทำให้เข้าถึงพระนิพพานได้ ผู้ประพันธ์ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงมรรควิธีที่ครบถ้วนอันนำพระพุทธเจ้าเข้าสู่พระนิพพานแต่ได้แสดงว่าการดับเพียงต้นหานั้นก็สามารถเข้าถึงพระนิพพานได้โดยวิธีดับซึ่งต้นหาและทำให้พระนิพพานเกิดขึ้นผู้ประพันธ์ก็ไม่ได้กล่าวถึง การที่ผู้ประพันธ์ใช้หลักปฏิจสมุปบาทในการสื่อถึงหัวใจหรือแก่นของพุทธศาสนาซึ่งจะเห็นได้จากการที่นำปฏิจสมุปบาทมาใช้ในตอนพระพุทธเจ้าตรัสรู้ซึ่งเป็นตอนสำคัญที่สื่อถึงสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอนแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์นั้นขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในหลักปฏิจสมุปบาท ทั้งนี้ปฏิจสมุปบาท¹³ ที่แปลว่า “อาศัยการเกิดพร้อม” หมายความว่าอาศัยซึ่งกันและกันและเป็นกฎแห่งสภาวะต่อ

¹² Ibid., p. 139.

¹³ ปฏิจสมุปบาทมีองค์หรือหัวข้อ 12 (การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิดมีขึ้น The Dependent Origination) 1. อวิชชา-ความไม่รู้ (Ignorance) 2. สังขาร-สภาพที่ปรุงแต่ง (Karma Formation) 3. วิญญาณ-ความรู้แจ้งอารมณ์ (Consciousness) 4. นามรูป-นามและรูป (Mind and Matter) 5. สฬายตนะ อยตนะ (Six Sense Bases) 6. ผัสสะ ความกระทบ (Contact) 7. เวทนา ความเสวยอารมณ์ (Feeling) 8. ตัณหา ความทะยานอยาก (Craving) 9. อุปาทาน ความยึดมั่น

เนื่องของชีวิตเป็นหลักคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงใช้เพียงอธิบายขยายความขั้นตอนที่เป็เหตุปัจจัยในอริยสัจสี่โดยใช่ทั้ง 12 ห้วงแห่งปฏิจสมุปบาทนี้จะใช้อธิบายให้เห็นเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การมีชีวิตที่ไม่รู้แจ้งที่ในอริยสัจสี่นั้นคือเหตุปัจจัยที่ผูกพันระหว่างความทุกข์และเหตุแห่งทุกข์ซึ่งลำดับของปฏิจสมุปบาทจะสามารถอธิบายได้ว่าด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ มนุษย์เราเข้าสู่กระบวนการแห่งชีวิตที่ไม่รู้แจ้งได้อย่างไร เช่น เพราะอวิชชาเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดสังขาร สังขารเป็นเหตุให้เกิดวิญญาณ วิญญาณเป็นเหตุให้เกิดนามรูป นามรูปเป็นเหตุให้เกิดอายตนะ อายตนะเป็นเหตุให้เกิดผัสสะ ผัสสะเป็นเหตุให้เกิดเวทนา เวทนาเป็นเหตุให้เกิดตัณหา ตัณหาเป็นเหตุให้เกิดอุปาทาน อุปาทานเป็นเหตุให้เกิดภพ ภพเป็นเหตุให้เกิดชาติ ชาติเป็นเหตุให้เกิดชรา มรณะ และเกิดทุกข์ และในทางกลับกันปฏิจสมุปบาทยังให้เห็นขั้นตอนที่นำไปสู่ชีวิตที่รู้แจ้งซึ่งสัมพันธ์กับข้อต่อแห่งเหตุปัจจัยระหว่างมรรคและนิโรธ นั่นคือ บุคคลใดที่ได้ปฏิบัติทางจิตวิญญาณเขาก็จะสามารถสร้างกระแสต้านได้และจะได้รับผลกลับกันนั่นคือ การตรัสรู้ เช่น หากวิญญูแห่งอวิชชาหมดพลังลงวิญญูแห่งสังขารก็จะไม่เกิด เมื่อวิญญูแห่งสังขารไม่เกิดวิญญาณก็เกิดขึ้นไม่ได้ ต่อเนื่องกระทบกันไปเช่นนี้

ดังนั้นหลักปฏิจสมุปบาทจึงมีหน้าที่หลักคือช่วยขยายความเหตุปัจจัยสองชุดที่อธิบายไว้ในอริยสัจสี่ซึ่งเป็นเพียงองค์ประกอบย่อยของอริยสัจสี่ ด้วยเหตุนี้การที่ผู้ประพันธ์ใช้หลักปฏิจสมุปบาทในการสื่อถึงแก่นของศาสนาพุทธจึงนับเป็นข้อผิดพลาดอย่างมากเพราะการนำหลักปฏิจสมุปบาทมาใช้ของผู้ประพันธ์นั้นขาดความลึกซึ้ง นั่นคือ กล่าวถึงเพียงกระบวนการเกิดดับโดยขาดการตีความให้ลึกซึ้งทำให้ไม่อาจเข้าใจได้ว่าผู้ประพันธ์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมดังกล่าวดีเพียงไร

ด้วยเหตุนี้การเห็นเพียงปฏิจสมุปบาทที่เป็นหลักธรรมเพียงประการเดียวก็ไม่ นำทำให้พระองค์ตรัสรู้ได้ อริยสัจสี่จึงน่าจะเป็นหลักธรรมที่สำคัญในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเพราะเป็นหลักธรรมพื้นฐานของพระพุทธศาสนาที่ให้ภาพรวมของศาสนาพุทธและอธิบายได้ถึงสิ่งที่

(Clinging) 10. ภพ ภาวะชีวิต (Becoming) 11. ชาติ ความเกิด (Birth) 12. ชรามรณะ ความแก่และความตาย (Decay and Death) ดูรายละเอียดใน พระธรรมปิฎก. (ประยุทธ์ ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538), ข้อ 328.

ศาสนาพุทธสอน มีมรรควิธีการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของศาสนาอย่างไรซึ่งปฏิเสธสมุภบาทไม่ได้บอกแนวทางเหล่านี้ไว้ ดังนั้นการนำปฏิเสธสมุภบาทเพื่อแสดงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าของผู้ประพันธ์จึงแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ได้ละเลยต่อสิ่งที่เป็นแก่นแท้ของพุทธศาสนา โดยการรับเอาพุทธปรัชญามาแล้วปรับเปลี่ยนตามต้องการโดยปราศจากความระมัดระวังอันเป็นไปตามความคิดที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจึงมีสิทธิปรับเปลี่ยนปรัชญาตะวันออกให้เป็นไปเช่นใดก็ได้โดยขาดความเคารพต่อต้นแบบที่ตนนำมา

อริยสัจสี่เป็นความจริงอันประเสริฐสี่ประการและเป็นหนทางที่จะนำมนุษย์ไปสู่การหลุดพ้นจึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญที่สุดในบรรดาธรรมทั้งปวงและถือว่าเป็นคำสอนพื้นฐานในพุทธศาสนาเพราะเป็นหลักธรรมที่ครอบคลุมคำสอนทั้งหมดในพระพุทธศาสนาดังคำกล่าวของพระสารีบุตรที่ว่า “อริยสัจสี่เป็นที่รวมลงแห่งธรรมที่เป็นกุศลทั้งหลาย เหมือนรอยเท้าช้างใหญ่กว่ารอยเท้าสัตว์บกทุกชนิด เอรอยเท้าของสัตว์อื่นทุกชนิดมาใส่ในรอยเท้าช้างได้ฉันใดธรรมที่เป็นกุศลทุกอย่างรวมลงในอริยสัจสี่ได้ฉันนั้น”¹⁴ นั่นก็คือ หลักธรรมทั้งหมดของพุทธศาสนาสรุปรวมที่อริยสัจสี่ส่วนหลักธรรมต่างๆ เช่น ไตรลักษณ์ ปฏิจจสมุภบาท หลักกรรม ก็เป็นเพียงการอธิบายขยายความอริยสัจสี่ ดังนั้นทั้งศาสนาพุทธนิกายเถรวาทและมหายานจึงล้วนแต่ยึดคำสอนพื้นฐานของพุทธศาสนาไว้ทั้งสิ้นเพราะเป็นการสอนความจริงที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตอันนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้และยังช่วยให้มนุษย์สามารถหลุดพ้นจากทุกข์ อริยสัจสี่จึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญและจำเป็นสำหรับทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์

อริยสัจ 4 (The Four Noble Truths) เป็นความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ อริยสัจ 4 นี้ เรียกกันสั้น ๆ ว่าทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

1. ทุกข์ หมายถึง ความทุกข์
2. สมุทัย หมายถึง เหตุให้ทุกข์เกิดหรือสาเหตุของปัญหา สืบเนื่องมาจากตัณหา 3 อย่างคือ กามตัณหา คือ ความอยากได้ ภวตัณหา คือ ความอยากเป็น วิภวตัณหา คือ ความอยากจะไม่เป็น
3. นิโรธ หมายถึง ความดับทุกข์หรือภาวะหมดปัญหา

¹⁴ วคิน อินทสระ, *หลักธรรมอันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา* (โครงการเผยแพร่ธรรมะของเครือข่ายเมตต์ไทย, 2530), หน้า 3.

4. มรรค หมายถึงข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์หรือวิธีปฏิบัติเพื่อกำจัดสาเหตุของปัญหา ข้อปฏิบัติในพระพุทธศาสนาเพื่อกำจัดเหตุแห่งทุกข์หรือวิธีแก้ไขปัญหาเรียกว่า “มรรค” อันเป็นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ที่เป็นเสมือนหนทางนำไปสู่จุดหมายชื่อว่า มรรคมีองค์ 8 เพราะเป็นทางสายเดียวแต่มีองค์ประกอบ 8 อย่าง ดังนี้ สัมมาทิฐิ - ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ - ดำริชอบ สัมมาวาจา - วาจาชอบ สัมมากัมมันตะ - ปฏิบัติชอบ สัมมาอาชีวะ - เลี้ยงชีวิตชอบ สัมมาวายามะ - ความเพียรชอบ สัมมาสติ - ระลึกชอบ และสัมมาสมาธิ - จิตมั่นชอบ

โดยองค์ประกอบทั้ง 8 ของมรรคนี้สามารถที่จะย่อลงเป็นไตรสิกขา คือ ปัญญา ศีล และสมาธิ สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ คือ ปัญญา สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ คือ ศีล สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ คือ สมาธิ

ในการปฏิบัติตนตามมรรค 8 เพื่อบรรลุนิพพานต้องปฏิบัติให้องค์ประกอบทั้ง 8 นี้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติอย่างสอดคล้องและพร้อมเพรียงกันอย่างพอเหมาะพอดีจึงเรียกว่าเป็น “มัชฌิมาปฏิปทา” คือทางสายกลางซึ่งเป็นการฝึกฝนตามระบบไตรสิกขาที่เป็นวิธีฝึกอบรมจากภายนอก คือส่วนที่หยาบเข้าไปหาภายในส่วนที่ละเอียด ยาก และลึกซึ้งยิ่งกว่าโดยใช้สัมมาทิฐิที่เป็นความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อปัญหาและการมองโลกและชีวิตตามความเป็นจริง เป็นฐานฝึก และใช้ศีลในการฝึกส่วนหยาบภายนอกที่จะช่วยในการฝึกส่วนละเอียดภายในในขั้นของการฝึกสมาธิ จิต และปัญญาให้ได้ผลดียิ่งขึ้นซึ่งจะเป็นผลส่งสะท้อนกลับมาต่อการดำเนินชีวิตด้านนอกให้มีความประพฤติสุจริตมั่นคง มีศีลที่เป็นปกติธรรมดาของตนเอง ไม่ต้องฝืนใจหรือคอยบังคับควบคุมรักษาแต่การแก้ปัญหาและทำกิจต่าง ๆ ก็จะเป็นไปด้วยปัญญาที่สมบูรณ์และบริสุทธิ์

จากที่อธิบายไปทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าปฏิจสุมุปาบาทที่ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงในนวนิยายนั้นไม่ได้ครอบคลุมคำสอนทั้งหมดในพระพุทธศาสนาได้เท่าเทียมอริยสัจสี่ หากผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์วรรณกรรมเรื่องนี้ขึ้นมาเพราะความศรัทธาและความชื่นชมในพุทธศาสนาอย่างแท้จริงก็ไม่น่าจะละเลยหลักธรรมขั้นพื้นฐานอันสำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนาอย่างอริยสัจสี่ไปได้

นอกจากนี้แม้ว่าผู้ประพันธ์ได้นำเสนอประวัติพระพุทธเจ้าออกมาในลักษณะแนวพุทธแบบธิเบตที่ถือนิกายวัชรยานให้เป็นไปตามโทนเรื่องที่ได้นำเสนอเรื่องราวของลามะธิเบตที่กลับชาติมาเกิด นั่นคือ ผู้ประพันธ์ได้ให้พระพุทธเจ้าสวดบทสวด โอม มณีปัทเมหุม (Om manipadone hum) ซ้ำแล้วซ้ำเล่าในตอนที่พระองค์ตรัสรู้จนทำให้พวกมารคลุ้มคลั่งแต่เนื่องจากพระองค์ทรงมีพระเมตตาจึงได้หยุดสวดมนต์เสีย การนำเสนอศาสนาพุทธแนววัชรยานในลักษณะนี้ก็เป็นกรนำเสนอที่ผิวเผินเพราะมีการใช้เพียงบทสวดโอม มณีปัทเมหุมในการสื่อและให้พระพุทธเจ้าเป็นผู้ทอมนต์ เราไม่อาจเห็นมรรควิธีทางปฏิบัติแนววัชรยานใดๆ ได้ในเรื่องนี้แม้แต่ตอนตรัสรู้ผู้ประพันธ์ก็ไม่ได้แสดงมรรควิธีปฏิบัติในแนววัชรยานออกมาให้เห็นเลยเราจึงเห็นเพียงแต่พระพุทธเจ้าทรงหลับตาทำสมาธิเท่านั้นแต่ไม่รู้ว่ามีวิธีการทำสมาธิแบบใดเช่นเดียวกับที่ตัวละครลามะนอร์บูก็มีวิธีการทำสมาธิที่ดูเรียบง่ายธรรมดาไม่ต่างจากพระพุทธเจ้าในแบบฉบับของผู้ประพันธ์ดังที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายในตอนที่ลามะนอร์บูนำเจสซีและดินมุงสู่ภูฏานเพื่อเข้ารับการทดสอบว่าเจสซีนั่นคือลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดหรือไม่ซึ่งเจสซีได้ถามลามะนอร์บูซึ่งกำลังหลับตาอยู่

Jesse smiled. "Are you praying?" he asked.

"I'm meditating."

"What is meditating?"

"It's a way to free the mind," the old man explained. "It's a way to detach yourself from the world, to watch your thoughts as if they were passing clouds...nothing more."

Jesse's smile broadened. "I love clouds," he said.

The Lama opened the blind and pointed out. Jesse leaned over the seat and saw the distant range of the Himalayas and the cumulus above.

"If we can learn to meditate in the right way," the Lama continued, "we can all reach Enlightenment."

"What's Enlightenment?"

“It's what we look for but we cannot describe.”¹⁵

จากประโยค “มันเป็นวิถีทางสู่ความว่างภายในจิตใจ” และ “มันเป็นหนทางสู่การหลุดพ้นจากโลกภายนอก คอยตรวจสอบความคิดของเธอเองว่าทุกอย่างเกิดขึ้นแล้วก็ผ่านไป เหมือนก้อนเมฆ.....ไม่มีอะไรมากไปกว่านั้น” จะเห็นได้ว่าคำอธิบายเรื่องสมาธิของลามะนอร์บูซึ่งเป็นลามะที่ปฏิบัติตามแนววัชรยานนั้นผิวเผินและขาดความลึกซึ้งจนแทบจะไม่เห็นความแตกต่างจากการฝึกสมาธิแบบอื่น ๆ ที่ไม่ว่าจะเป็นสมาธิแบบคริสต์ อิสลาม หรือฮินดูก็ตามและไม่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการปฏิบัติในแบบวัชรยานอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ประโยคที่ว่า “ถ้าเราสามารถที่จะเรียนรู้ถึงการทำสมาธิที่ถูกต้องเราก็จะสามารถไปถึงการรู้แจ้งได้” ก็กล่าวแต่เพียงว่าการทำสมาธิที่ถูกต้องแต่ก็ไม่ได้อธิบายให้เห็นว่าวิธีการทำสมาธิที่ถูกต้องนั้นต้องปฏิบัติเช่นไรซึ่งแสดงให้เห็นถึงความฉาบฉวยและความไม่ระมัดระวังในการนำเอาปรัชญาตะวันออกมาเป็นวัตถุดิบในการเขียนนวนิยายเพราะผู้ประพันธ์ได้บิดเบือนหลักปรัชญาตะวันออกซึ่งเป็นเรื่องอันตรายเพราะผู้อ่านที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์อาจจะเข้าใจผิดว่าหลักปฏิบัติที่บรรยายไว้ในนวนิยายนั้นถูกต้องแม่นยำแล้วอันมีผลทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ที่คลาดเคลื่อนจากหลักการที่แท้จริงได้

โดยแท้จริงการปฏิบัติตามมรรควิธีแบบวัชรยานมรรคนั้นเป็นไปตามที่องค์ดาไลลามะได้ทรงกล่าวไว้ว่าความลุ่มลึกของตันตระหรือวัชรยานเกิดจากการปฏิบัติที่หลอมรวมอุปายะและปัญญาให้เป็นหนึ่ง ในวัชรยานสอนว่าผู้ปฏิบัติจะต้องพิจารณาการรับรู้ในเรื่องตัวตนและโลก โดยมีความเข้าใจในสัจธรรมและสลายทุกสิ่งลงสู่สัจธรรม จากนั้นพิจารณาสัจธรรมให้เห็นเป็นนิมิตคือรูปเทพสมาธิที่สมบูรณ์พร้อม ต่อจากนั้นท่านพิจารณาดูธรรมชาติอันว่างเปล่าของเทพนั้นในการพิจารณาเพียงครั้งเดียวทั้งอุปายะและปัญญาจะปรากฏพร้อมกันโดยสมบูรณ์ กล่าวคือมีทั้งการเห็นเทพนิมิตและขณะเดียวกันก็เกิดความเข้าใจในธรรมชาติอันว่างเปล่าของเทพนั้น

ตามประเพณีของวัชรยานมีตันตระหลักอยู่สี่ระดับตามนิยามของเกลุก ลักยะ กา จู คือ กิริยาตันตระ จรรยาตันตระ โยคะตันตระ และอนุตรโยคะตันตระ ในสองชั้นแรก

¹⁵ Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 106-107.

ไม่จำเป็นต้องรับศีลของวัชรยานแต่ในโยคะตันตระและอนุตตรโยคะตันตระจะต้องรับศีลตันตระ ในอนุตตรโยคะตันตระมีการปฏิบัติสมาธิที่ใช้ธาตุต่างๆ ในร่างกาย เช่น การตริกพิจารณาช่องพลังในร่างกาย พลังที่วิ่งผ่านช่องต่างๆ ในการทำสมาธิวิธีเหล่านี้กัญญาหลักก็คือความตั้งมั่นในโพธิจิตและการทำวิปัสสนาอยู่ในสุญญตา หากขาดปัจจัยทั้งสองนี้แล้วการปฏิบัติทั้งหลายทั้งปวงก็ไม่อาจนับได้ว่าเป็นการปฏิบัติของพุทธ¹⁶

ด้วยเหตุนี้จะเห็นได้ว่าการอธิบายการปฏิบัติมรรควิธีแบบวัชรยานของผู้ประพันธ์ที่เมื่อเทียบกับท้องคัมภีร์ลามาธิบายนั้นเป็นไปอย่างฉาบฉวยมากอันแสดงให้เห็นว่าความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาของผู้ประพันธ์มีน้อยมาก ยิ่งไปกว่านี้ด้วยความคิดของผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นชาวตะวันตกที่มองว่าตนเหนือกว่าชาติตะวันตกจึงมีสิทธิที่จะกระทำเช่นไรก็ได้ต่อตะวันออกเมื่อนำพุทธปรัชญามาเป็นวัตถุดิบในการประพันธ์นวนิยายจึงได้ปรับเปลี่ยนตามใจชอบทำให้ผิดไปจากความเป็นจริงหลายเรื่องซึ่งการกระทำเช่นนี้ของผู้ประพันธ์สร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่พุทธปรัชญาและแก่ผู้ที่อ่านนวนิยายหรือผู้ที่ชมภาพยนตร์เรื่องนี้เพราะได้รับทราบเนื้อหาที่ไม่ถูกต้อง

ตามที่ได้อธิบายไปแล้วว่าผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์นวนิยายเรื่องนี้ให้สอดคล้องกับแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของคนตะวันตกที่มองว่าทุกสิ่งทุกอย่างของชาติตะวันออก เช่น ความคิดความเชื่อ ปรัชญา ศาสนา ล้วนแล้วแต่ไร้ค่าและด้อยกว่าตะวันตก พุทธปรัชญาในนวนิยายเรื่องนี้จึงถูกนำเสนอผ่านสิ่งที่ไม่สูงค่าหรือศักดิ์สิทธิ์ เช่น การนำเสนอประวัติพระพุทธเจ้าในนิทานภาพสำหรับเด็กซึ่งถือว่าพุทธประวัติพระพุทธเจ้านั้นเป็นเพียงเทพนิยายอันสนุกสนานสำหรับเด็กๆ เท่านั้น การนำเสนอหลักพุทธปรัชญาอันลึกซึ้งผ่านสายตาของตัวละครเจสซีซึ่งเป็นเด็กที่มองประวัติพระพุทธเจ้าว่าเป็นเหมือนเทพนิยายสำหรับเด็ก หรือแม้แต่การนำเสนอเรื่องหลักกรรมผ่านตัวละครลามาที่เป็นเด็กที่นำเสนอออกมาในลักษณะที่ผิวเผินขาดความลึกซึ้ง กล่าวคือ ในตอนต้นเรื่องของนวนิยายลามาเธอร์บูได้สอนเรื่องหลักกรรมแก่เหล่าสามเณรโดยการยกนิทานมาสอนว่ามีแพะตัวหนึ่งที่กำลังจะถูกฆ่าบูชาขัยญเพื่อความเป็นสิริมงคลในการเพาะปลูก ในขณะที่มันกำลังจะถูกฆ่ามันก็ได้หัวเราะขึ้นมาพร้อมกับพูดกับนักบวชที่กำลังจะฆ่ามันว่าเมื่อห้าร้อยชาติที่แล้วมันก็เคยเป็นนักบวชเช่นกันและได้ฆ่าแพะสังเวท

¹⁶ ดูสรุปใน ทะไลลามะ, *ความจริงสี่ประการคำสอนพื้นฐานในพระพุทธศาสนา*. แปลโดย จัตรสมุมาลัย กบิลสิงห์ ษัญเสน, หน้า 109-110.

เจ้ามานักต่อนัก ต่อมาพอมันตายจึงต้องมาเกิดเป็นแพะและต้องถูกฆ่าตาย เป็นเช่นนี้มาแล้วถึง 499ชาติ และหากชาตินี้มันได้ถูกฆ่าตายอีกชาติหน้ามันก็จะได้ไปเกิดเป็นมนุษย์เสียที่ ดังนั้นมันจึงรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ตาย เมื่อได้ฟังดังนั้นนักบวชจึงสำนึกได้ถึงบาปกรรมที่ตนได้ทำลงไปจึงตั้งใจว่านับแต่นี้ไปตนจะเป็นผู้ปกป้องรักษาแพะทุกตัวในแผ่นดินนี้เองแต่แพะก็รู้ตัวว่าเวลาของมันได้มาถึงแล้ว ทันใดนั้นอัสนีบาตที่ดังกึกก้องกัมปนาทจากยอดเขานั้นได้ผ่าแยกหินลงมาตามไหล่เขาและตกใส่ตัวมันจนถึงแก่ความตาย พอเล่าจบลามะนอร์บูก็ได้ถามบรรดาสามเณรว่านิทานโบราณเรื่องนี้ต้องการสอนอะไรและได้กล่าวนำขึ้นมาก่อนว่า “สำหรับผู้ที่ทำตามที่เราทำความชั่ว” เหล่าสามเณรทั้งหลายก็ตอบพร้อมกันว่า “แล้วผู้นั้นก็จะได้รับผลกรรมอันน่าเวทนา” ซึ่งก็ทำให้ลามะนอร์บูพยักหน้าและยิ้มอย่างพึงพอใจในคำตอบของบรรดาสามเณร จะเห็นได้ว่ากฎแห่งกรรมที่ผู้ประพันธ์นำเสนอขึ้นเป็นการนำเสนอออกมาในลักษณะที่ผิวเผินจนเกินไปทำให้ไม่สามารถมองเห็นความแตกต่างระหว่างกรรมในศาสนาพุทธและกรรมในศาสนาคริสต์ได้ กรรมในพุทธศาสนาเกิดมาจากกิเลสอันได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ แต่ในศาสนาคริสต์ไม่เชื่อในเรื่องกรรมอันเกิดมาจากกิเลสแบบในทางพุทธศาสนาแต่จะเชื่อในเรื่องบาปกำเนิดที่ได้รับมาจากอดัมและอีฟที่ถือว่ามนุษย์ทุกคนมีความบกพร่องไม่สมบูรณ์แบบเนื่องจากเป็นคนบาปและมนุษย์ได้ทำบาปเพราะขัดขึ้นคำสั่งของพระเจ้าที่ได้ทรงบัญญัติไว้ มนุษย์จะรอดพ้นจากบาปกำเนิดได้หากมีความศรัทธาในพระเยซูและพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของโดยปราศจากความลังเลสงสัย ด้วยเหตุนี้หากผู้ประพันธ์ต้องการแสดงหลักกรรมในแบบพุทธศาสนาก็น่าจะกล่าวถึงกรรมที่เกิดจากกิเลสของมนุษย์มากกว่าการแสดงเพียงว่ามนุษย์ได้รับผลกรรมจากการทำความชั่วซึ่งเหมือนกับความเชื่อแบบคริสต์ศาสนาที่ว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว หากกล่าวว่าการเกิดจากกิเลสแบบทางพุทธศาสนาก็จะสามารถเชื่อมโยงได้ว่าการระงับผลของกรรมสามารถทำได้โดยการละกิเลสเช่นกันซึ่งผู้ประพันธ์มิได้กล่าวถึงและความเชื่อในลักษณะนี้ก็ไม่มีในศาสนาคริสต์ด้วยเช่นกัน

ดังนั้นการที่ผู้ประพันธ์นำพุทธปรัชญามาใช้โดยไม่ได้คงลักษณะเดิมที่แท้จริงไว้แต่กลับบิดเบือนเสียรวมทั้งการนำเสนอหลักธรรมคำสอนออกมาในลักษณะที่ฉาบฉวยจึงสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าหลักคำสอนที่ไม่ว่าจะจะเป็นหลักสัจธรรมในแบบมหายาน หลักปฏิจจสมุปบาท หรือหลักกรรม (ความเชื่อในเรื่องการกลับชาติมาเกิดหรือการเวียนว่ายตายเกิดหรือความเชื่อในเรื่องชาติหน้านั้นอยู่ในหลักกรรมด้วย นั่นคือ ผู้ที่ยังไม่อาจหลุดพ้นจากกิเลสตัณหา เครื่องร้อยรัด และอวิชชาคือความไม่รู้จะต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏอยู่ตลอดเวลา แต่หาก

สามารถหลุดพ้นจากกิเลส ตัณหา และอวิชชาได้ก็จะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดอันเป็นทุกข์ของสัตว์โลกได้ ชาวพุทธธิเบตมีความเชื่อว่าลामะองค์สำคัญ ๆ อย่างเช่นทะโลลามะที่เปรียบเป็นทั้งพระสังฆราชและกษัตริย์ของประเทศเมื่อสิ้นชีวิตลงก็จะกลับชาติมาเกิดใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากแม้ว่าท่านเหล่านี้จะสามารถเข้าถึงกระแสพระนิพพานได้แล้วแต่ก็ได้ยอมสละความสุขส่วนตัวที่จะไม่เข้าสู่พระนิพพานและตั้งจิตอธิษฐานขอกลับมาเกิดในโลกมนุษย์เพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งหลายท่านเหล่านี้จึงได้รับการขนานนามว่า “ตุลกู” หรือ “รินโปเช” ซึ่งก็คือผู้กลับมาเกิดใหม่พร้อมกับความสูงส่งทางปัญญาญาณ) จึงเป็นเพียงองค์ประกอบย่อยหรือเครื่องประดับสำหรับนวนิยายเพื่อให้ดูสมจริงว่าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนาอันเป็นปรัชญาแบบตะวันออก หากเราลองพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วก็จะเห็นว่าหลักพุทธศาสนาเหล่านี้ได้ถูกดัดแปลงให้เป็นแบบคริสต์ศาสนาไปเสียแล้วทำให้สารัตถะแห่งพุทธศาสนาสูญหายไปเมื่อเป็นเช่นนี้สิ่งที่ถูกนำเสนอจึงกลับกลายเป็นปรัชญาตะวันตกที่แฝงอยู่ในปรัชญาตะวันออกอีกทีหนึ่ง เช่น มีการดัดแปลงศัพท์ทางศาสนาพุทธให้เป็นแบบศาสนาคริสต์ มีการปรับเปลี่ยนประวัติพระพุทเจ้าให้เหมือนกับประวัติพระเยซูเพื่อสื่อว่าแท้ที่จริงแล้วศาสนาพุทธนั้นเหมือนกับศาสนาคริสต์หรือความเชื่อแบบพุทธก็คือความเชื่อแบบคริสต์นั่นเองหาใช้ความเชื่อแบบคริสต์ไปเหมือนกับความเชื่อแบบพุทธไม่ซึ่งก็หมายความว่าผู้ประพันธ์ได้ยึดตามศาสนาคริสต์เป็นหลักในการนำเสนอศาสนาพุทธซึ่งก็เป็นไปตามหลักบูรพาคตินิยมดังที่กล่าวไปแล้ว มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดทางพุทธศาสนาเป็นแบบคริสต์ศาสนาที่นำเสนอผ่านมุมมองของตัวละคร ไม่ว่าจะเป็นดินลิวา เจสซี หรือแม้แต่ลामะนอร์บู ดังที่ได้กล่าวไป

ในภาพยนตร์ประวัติพระเยซูนั้นมีเนื้อหาหลักคือประวัติพระเยซูและหลักศาสนาคริสต์ซึ่งผู้สร้างก็นำเสนอได้อย่างตรงประเด็นหลักของเรื่องโดยไม่มีหลักศาสนาอื่นเข้ามาสอดแทรกเลยแม้แต่เพียงนิดเดียวทำให้ผู้ชมเกิดความศรัทธาเป็นอย่างยิ่ง ในทางกลับกันนวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุตดา* ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตะวันออกและน่าจะมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับประวัติพระพุทเจ้าและหลักศาสนาพุทธโดยเฉพาะจะเห็นได้จากชื่อเรื่องซึ่งแปลว่า “พระพุทเจ้าองค์น้อย” แต่การที่ผู้ประพันธ์ได้ปรับเปลี่ยนศาสนาพุทธให้เป็นแบบศาสนาคริสต์ทำให้พุทธปรัชญาซึ่งควรจะได้รับ การนำเสนอเป็นประเด็นหลักกลับกลายเป็นเพียงองค์ประกอบรองไปโดยปริยายทำให้ตัวตนของตะวันตกถูกนำเสนอมากกว่าตัวตนของตะวันออกเสียอีกซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้สามารถอ่านรายละเอียดได้ในบทที่ 3 ข้อ 3.2 แนวคิดที่ว่าตะวันตกมีสิทธิในการเปลี่ยนแปลงตะวันออก

ดังที่กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่านวนิยายเรื่องนี้นำเสนอปรัชญาความคิดความเชื่อแบบตะวันตกคือศาสนาคริสต์มากกว่าแบบตะวันออกคือศาสนาพุทธจริงดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้มีผู้ที่เป็นลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดมีถึงสามคน การกำหนดเช่นนี้นอกจากจะเพื่อให้มีทั้งตัวละครตะวันออกและตะวันตกปรากฏในงานเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นวัฒนธรรมขนานนิยมแล้วยังเพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาคริสต์ กล่าวคือ การกำหนดให้มีผู้ที่เป็นลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดมีสามคนคือเจสซี ราชู และคีตา นั้นสอดคล้องกับความคิดความเชื่อแบบคริสต์ในเรื่องหลักตรีเอกานุภาพ ตามหลักพุทธมหายานจะมีความเชื่อในเรื่องตรีกาย¹⁷ คือ

1. ธรรมกาย หมายถึง สัจธรรมอันมีอมตสภาวะอันเป็นลักษณะของความเป็นพุทธะ

2. นิรมลกาย คือ กายหยาบหรือกายเนื้อที่ถูกแปลงหรือสร้างขึ้นโดยพระพุทธเจ้าสากลนั้นคือเป็นรูปกายที่มีรูปลักษณะปรากฏให้มนุษย์ทั่วไปเห็นได้

3. สัมโภคกาย คือ กายละเอียดของพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธเจ้าสากลที่มีอมตสภาวะคอยช่วยเหลือสรรพสัตว์ตลอดกาลโดยมากนิยมจัดสัมโภคกายของพระพุทธเจ้าเป็น 5 หมู่ โดยมีพระไวโรจนพุทธเจ้า พระอมิตาภพุทธเจ้า พระรัตนสัมภพพุทธเจ้า พระอโฆสสิทธิพุทธเจ้า และพระอักษุภพพุทธเจ้าเป็นประธานของแต่ละหมู่ซึ่งในหมู่หนึ่ง ๆ ก็ยังประกอบไปด้วยพระโพธิสัตว์ใหญ่น้อยจำนวนมากมาย ดังนั้นตามหลักของพุทธมหายานพระสมณโคดมเป็นนิรมลกายหรือกายหยาบของพระพุทธเจ้าสากล (สัมโภคกาย) ที่อุบัติขึ้นในโลก

สัมโภคกายก็คือพระอมิตาภพุทธเจ้า เป็นต้น ดังนั้นชาวพุทธมหายานจึงนิยมกราบไหว้เคารพบูชาพระอมิตาภพุทธเจ้าเพราะเป็นการไหว้พระพุทธเจ้าโดยตรงมากกว่าที่จะต้องไหว้ผ่านพระสมณโคดมพระพุทธเจ้าที่เป็นเพียงนิรมลกายเท่านั้น แม้พุทธมหายานจะมีความเชื่อในลักษณะเช่นนี้ก็ตามแต่ลักษณะของการกำหนดให้มีตัวละครที่กลับชาติมาเกิดถึงสามคนนี้จะสอดคล้องกับหลักตรีเอกานุภาพในคริสต์ศาสนามากกว่าหลักตรีกายของพุทธมหายาน กล่าวคือหลักตรีเอกภาพหรือตรีเอกานุภาพ (Trinity) นั้นเป็นความเชื่อของชาวคริสต์ที่ว่าพระบิดา พระบุตร และพระจิต (พระวิญญาณบริสุทธิ์) นั้นเป็นสามบุคคลที่รวมกันเป็นหนึ่งซึ่งความจริงแล้วก็คือพระเป็นเจ้าองค์เดียวกันนั่นเองซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้วิญญาณของลา

¹⁷ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ชาญเสน. *พระพุทธศาสนาแบบทิเบต* (กรุงเทพฯ : บริษัทส่องสยามจำกัด, 2538), หน้า 111-122.

มะตอร์เจนั้นแยกออกเป็นร่างกาย คำพูด และจิตใจ โดยบอกว่าทั้งสามอย่างไม่มีอันไหนที่จะคงอยู่โดยปราศจากสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งก็หมายความว่าทั้งสามคือร่างกาย คำพูด จิตใจรวมกันเป็นหนึ่ง ซึ่งความจริงก็คือลามะตอร์เจคนเดียวกันตรงตามหลักตรีเอกานุภาพของคริสต์ศาสนา เห็นได้จากคำพูดของลามะนอร์บูที่ได้กล่าวขึ้นหลังจากที่เจสซีถามว่าพวกเราทั้งหมดเป็นลามะตอร์เจได้อย่างไรและลามะนอร์บูก็ตอบว่า “มันเป็นสิ่งที่ยากมากแต่มันก็เคยเกิดขึ้นก่อนหน้านี้ ญาณถูกแยกเป็นร่างกาย คำพูด และจิตใจ ทั้งสามอย่างไม่มีอันไหนที่จะคงอยู่โดยปราศจากสิ่งหนึ่งสิ่งใด พวกเราทุกคนผูกพันกันเช่นเดียวกับโลกมนุษย์กับจักรวาลจำสิ่งนี้ไว้”

“It is very rare,” the old man said, “but it has happened before.

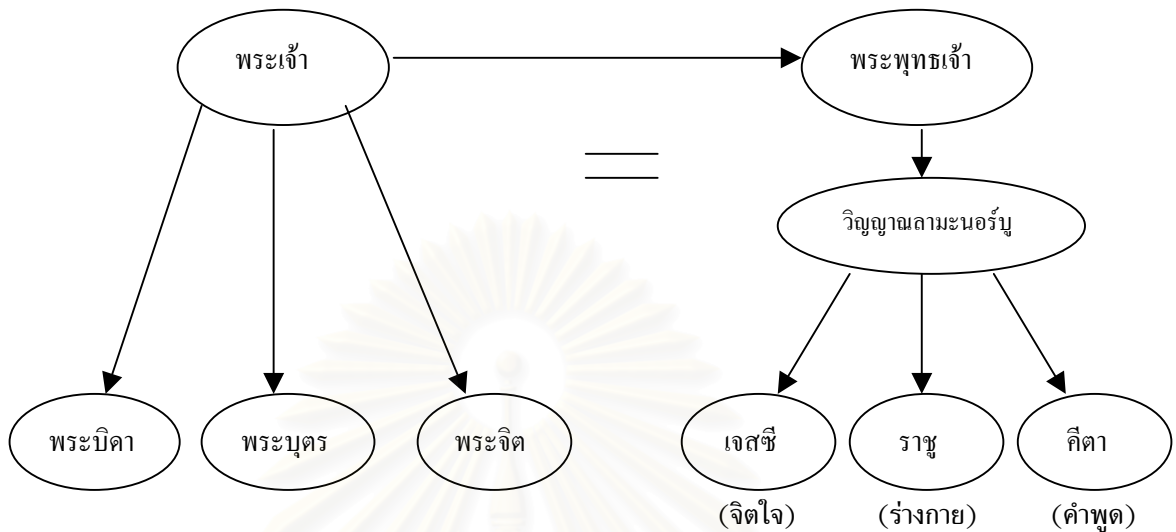
Separate manifestations of the body, the speech, and the mind. None of these three exist without the others. All of us are attached, like the world to the universe. But remember this”¹⁸

เห็นได้ว่าญาณของลามะตอร์เจแยกออกจากกันอย่างเป็นประจักษ์ชัดเป็นสามบุคคลอันได้แก่ ร่างกาย (คือราชาเป็นคนเดียวที่มีร่างกายเหมือนกับลามะตอร์เจในอดีตชาติ กล่าวคือ เป็นชาวตะวันออกและเป็นเพศชายในขณะที่คิตาเป็นเพศหญิงและเจสซีเป็นชาวตะวันตกราชาจึงเป็นส่วนกายของลามะตอร์เจ) คำพูด (คือคิตาเห็นได้จากที่เธอสามารถท่องมนต์พุทธสูตรได้ในตอนที่โซนาลี มารดาของคิตากำลังเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุตรสาวเธอที่สามารถสวดมนต์ภาษาทิเบตให้ลามะนอร์บูฟัง การที่คิตาท่องมนต์พระพุทธสูตรได้ในขณะที่ราชาและเจสซีท่องไม่ได้แสดงว่าเธอคือส่วนของคำพูดที่แยกออกมาจากญาณของลามะตอร์เจ) และจิตใจ (คือเจสซีซึ่งเห็นได้จากคำพูดของเด็กน้อยที่พูดโต้ตอบคืนว่าเขาคือส่วนของจิตใจไม่ใช่ร่างกาย ผู้ประพันธ์กำหนดให้เจสซีใช้คำว่า “จิตใจ” (the mind) เพื่อสื่อว่าตัวเขาคือส่วนของจิตใจและยังเห็นได้จากอุปนิสัยของเขาที่ชอบดึงหูซ้ายเป็นประจำเหมือนกับลามะตอร์เจ การแสดงว่าเจสซีมีอุปนิสัยเช่นนี้แสดงว่ามีจิตใจเหมือนกับลามะตอร์เจ) ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นว่าหาได้สอดคล้องกับกายละเอียด (สัมโภคกาย) กายหยาบ (นิรมาณกาย) หรือธรรมกาย สัมโภคกายคือกายละเอียดของพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธเจ้าสากลน่าจะอยู่ได้อย่างเอกเทศจากกายหยาบหรือนิรมาณกายได้ กล่าวคือ แม้ว่าพระพุทธเจ้าสากลจะไม่เนรมิตรกายหยาบของตนขึ้นมาท่านก็สามารถอยู่ได้โดยตัวของท่านเองโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งกายหยาบหรือนิรมาณกายที่ตนเองสร้างขึ้นมาแต่อย่างใดเพราะเป็นเพียงของเทียมที่สร้างขึ้นมาจากตัวท่านเพื่อให้มนุษย์ทั่วไป

¹⁸ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 156.

สามารถเห็นได้ด้วยตาเนื้อจนทำให้พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนมนุษย์ได้ สัมโภคกายน่าจะถือว่าเป็นพระพุทธเจ้าที่แท้จริงต่างหากซึ่งผิดกับที่วิญญานของลามะดอร์เจแยกออกเป็นบุคคล คำพูด จิตใจ โดยที่ทั้งสามก็คือลามะดอร์เจของแท้ (ผิดกับนิรมาณกายที่เป็นพระพุทธเจ้าเทียมที่ถูกสร้างขึ้น สัมโภคกายคือพระพุทธเจ้าของแท้) ที่แยกออกเป็นสามบุคคลและทั้งสามบุคคลนี้คือ ร่างกาย คำพูด และจิตใจ ไม่อาจที่จะแยกจากกันได้เพราะตามคำพูดของลามะนอร์บูแล้วทั้งสามอย่างไม่มีอันไหนที่จะสามารถคงอยู่โดยปราศจากสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทั้งสามบุคคลนี้จะผูกพันกัน เช่นเดียวกับโลกมนุษย์ผูกพันกับจักรวาล ดังนั้นทั้งสามจึงแยกจากกันไม่ได้ในขณะที่สัมโภคกายและนิรมาณกายสามารถแยกจากกันได้เพราะสัมโภคกายสามารถดำรงอยู่โดยไม่มีนิรมาณกายก็ได้ อีกทั้งธรรมกายที่มีลักษณะเป็นสภาวะของสังขารที่มีความเป็นอมตะอันเป็นลักษณะที่ไม่ใช่ตัวตนหรือบุคคลในแบบเจสซี ราชู หรือคีตา ดังนั้นลักษณะการแยกออกของตัวตนทั้งสามที่ถือว่าเป็นบุคคลจากวิญญานเดียวกันคือลามะดอร์เจจึงมีลักษณะเหมือนกับหลักตรีเอกานุภาพมากกว่า เพราะพระเจ้าได้แยกออกเป็นสามบุคคล คือ พระบิดา พระบุตร พระจิต เช่นเดียวกันกับที่วิญญานลามะดอร์เจแยกออกเป็นสามบุคคลคือ ร่างกาย (ราชู) คำพูด (คีตา) เจสซี (จิตใจ) โดยทั้งสามมีลักษณะที่เป็นพระเจ้าของแท้และวิญญานลามะดอร์เจของแท้เช่นกันและทั้งสามบุคคลนี้ไม่สามารถอยู่ได้โดยปราศจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรืออยู่เป็นเอกเทศจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เพราะเป็นพระเจ้าหรือวิญญานของลามะดอร์เจแท้จริงเช่นเดียวกัน ดังนั้นทั้งสามบุคคลจึงรวมกันเป็นหนึ่งซึ่งแท้ที่จริงก็คือพระเจ้าองค์เดียวกันหรือวิญญานลามะดอร์เจดวงเดียวกันนั่นเอง ดังนั้นวิญญานของลามะดอร์เจก็เปรียบได้ว่าเป็นเหมือนพระเจ้าในศาสนาคริสต์เพราะสามารถตีความได้จากลักษณะการแบ่งออกเป็นสามทำนองเดียวกันกับหลักตรีเอกานุภาพและในการวิเคราะห์มาข้างต้นที่ได้วิเคราะห์ถึงลักษณะความเหมือนกันระหว่างวิญญานลามะดอร์เจ เจสซีกับพระพุทธเจ้า และกับพระเยซูหรือพระเจ้าจึงเป็นการแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าผู้ประพันธ์นั้นได้นำเสนอหลักปรัชญาความคิดความเชื่อในแบบตะวันตก (คริสต์) มากเสียยิ่งกว่าปรัชญาของตะวันออก (พุทธ) ซึ่งเป็นไปตามหลักการบูรพาคตินิยมที่เชื่อในเรื่องความเหนือกว่าของตะวันตกและมีสิทธิ์ในการปรับเปลี่ยนปรัชญาความคิดความเชื่อของตะวันออกให้อยู่ในพื้นฐานปรัชญาความเชื่อแบบตะวันตกซึ่งลักษณะตามที่ได้วิเคราะห์มาแล้วนี้สามารถเขียนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นแผนภาพเพื่อให้ดูเข้าใจง่ายดังนี้

หลักตรีเอกานุภาพ

ภาพประกอบที่1 หลักตรีเอกานุภาพ

นอกจากนี้ยังมีการใช้ศัพท์ทางศาสนาคริสต์แทนศัพท์ทางศาสนาพุทธ ตัวอย่างเช่น คำที่ใช้เรียกพระพุทธเจ้าซึ่งก็คือคำว่า “awakened one” หรือ “enlightened Buddha” (ผู้ตรัสรู้หรือผู้ตื่นแล้วจากกิเลส) ผู้ประพันธ์ก็ใช้คำว่า “redeemer” (พระเจ้าผู้ไถ่บาปอันหมายถึงพระเยซู) แทนดังจะเห็นได้จากตอนที่อสิตะดาบสถวายคำทำนายให้กับเจ้าชายสิทธัตถะที่เพิ่งประสูติว่า “พระองค์จะทรงเป็นใหญ่ในโลกนี้” “หรือไม่ก็เป็นผู้ไถ่บาปแห่งสัตว์โลก” (“He will be the master of the world,” he said. “Or its redeemer.”) การทำเช่นนี้ทำให้คุณลักษณะของพระพุทธเจ้าถูกบิดเบือนไปเพราะคำว่า “awakened one” นั้นหมายถึงมนุษย์ธรรมดาที่สามารถตรัสรู้ได้ด้วยการเพียรพยายามปฏิบัติธรรมจนสามารถบรรลุนิพพานได้ด้วยตนเอง หาได้พึ่งพาลิขิตศักดิ์สิทธิ์ไม่ส่วนคำว่า “redeemer” หมายถึงผู้ไถ่บาปซึ่งหาใช่มนุษย์ธรรมดาไม่แต่เป็นบุตรของพระเจ้าซึ่งก็คือพระเยซูที่ได้รับหน้าที่จากพระเจ้าให้มาไถ่บาปให้กับมวลมนุษย

แม้ในภายหลังผู้ประพันธ์จะกำหนดให้ตัวละครสามะนอร์ภูใช้คำว่า “awakened one” เรียกพระพุทธเจ้าในตอนที่เราพุทธประวัติให้พวกเจตซีฟังแต่การใช้คำว่า “awakened

one” หลังคำว่า “redeemer” ก็ทำให้ดูเหมือนว่าศัพท์ทั้งสองคำมีความหมายเดียวกันเพราะผู้ประพันธ์ต้องการสื่อว่าพระพุทธรูปก็คือ redeemer ส่วน the awakened one ที่ผู้ประพันธ์ใช้ในตอนหลังนั้นก็ต้องการสื่อว่าก็คือคนเดียวกับ redeemer นั่นเองซึ่งก็สอดคล้องกับที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วว่านวนิยายเรื่องนี้ผู้ประพันธ์ได้ทำให้ดูเหมือนกับว่าพุทธศาสนานั้นมีลักษณะที่ไปเหมือนกับคริสต์ศาสนามากกว่าที่คริสต์ศาสนาจะไปเหมือนกับพุทธศาสนา

ในประเด็นนี้ยังเห็นได้จากที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลิตะดาบสกล่าวตอบพระเจ้าสุทโธทนะผู้ซึ่งไม่ปรารถนาจะให้พระโอรสออกบวชว่า “แต่บ่อยครั้งที่เทวดาก็ไม่สนองตอบความปรารถนาของมนุษย์ผู้ไม่มีความเป็นอมตะนะพระองค์ท่าน” (“but the gods often betray the wishes of mortal men.”) จากคำพูดนี้สื่อให้เห็นถึงความคิดความเชื่อแบบตะวันตกที่มีอยู่ในเทวดาในกรีก-โรมันหรือในคัมภีร์ไบเบิลที่ว่าเหล่าเทพเจ้ามักมีอิทธิพลต่อมนุษย์ เช่น บางทีอาจจะทำร้ายหรือทรยศหักหลังมนุษย์ นอกจากนี้การใช้คำว่า “มนุษย์ผู้ไม่ใช่ออมตะ” (mortal men) ก็สอดคล้องกับที่พระเจ้าสุทโธทนะได้ตรัสกับเจ้าชายสิทธัตถะว่า “เราทุกคนต้องตายและกลับมาเกิดใหม่แล้วตายอีก ไม่มีมนุษย์คนใดที่จะหลีกเลี่ยงจากคำสาปนี้ได้” (“We must all die and be reborn and die again. No man can ever escape that curse.”) ในความหมายที่ว่าเนื่องจากอาตมและอีฟได้ฝ่าฝืนคำสั่งของพระเจ้าพระเจ้าจึงลงโทษให้มนุษย์ทุกคนไม่สามารถที่จะมีชีวิตนิรันดร์ได้ซึ่งเป็นคำสาป (curse) จากพระเจ้านั่นเองคำว่า “คำสาป” ที่พระเจ้าสุทโธทนะกล่าวจึงสื่อถึงความเชื่อตามหลักศาสนาคริสต์เนื่องจากศาสนาพุทธถือว่าการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์เป็นเพียงกฎธรรมชาติเท่านั้น หากใช้เป็นคำสาปจากพระเจ้าไม่การสอดคล้องกับหลักศาสนาคริสต์ในลักษณะเช่นนี้จะปรากฏให้เห็นอยู่ตลอดโดยผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้เจ้าชายสิทธัตถะใช้คำว่า “คำสาป” อีกครั้งเพื่อเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงความคิดความเชื่อแบบคริสต์ศาสนาให้เด่นชัดมากกว่าแบบพุทธศาสนาในประโยคที่ว่า “ถ้าเช่นนั้นการเรียนรู้คำสาปก็เป็นภารกิจของหม่อมฉันซิพะยะคะ” เจ้าชายตรัส “หม่อมฉันจะศึกษาเรียนรู้คำสาปนี้ด้วยตนเอง” (“Then that curse is my task,” Siddhartha said .“I will lift that curse.”)

เห็นได้ว่าการใช้คำว่า “curse” อันเป็นศัพท์ทางคริสต์ศาสนานั้นสอดคล้องกับคำว่า “We must all die.”, “mortal man”, “the gods”, “redeemer” และ “the master of the world” ซึ่งล้วนสื่อถึงความคิดความเชื่อแบบคริสต์ทั้งสิ้นอันทำให้ตัวตนของตะวันตกในนวนิยายเรื่องนี้เด่นชัดมากกว่าตัวตนของตะวันออกเสียอีก กล่าวคือ เป็นการเน้นย้ำว่าพระพุทธรูป

นั้นก็ทรงเป็นพระเยซูซึ่งเป็นพระผู้ไถ่บาปที่จะทรงนำพามนุษย์ให้รอดพ้นจากคำสาปที่ทำให้มนุษย์เป็นมรรตัยชน (mortal man)

การตีความดังกล่าวก็สอดคล้องกับที่ผู้ประพันธ์ได้ใช้คำว่า “salvation” (ทางรอด) แทนคำว่า “Nirvana” (นิพพาน) คำทั้งสองนั้นมีความหมายต่างกันจึงไม่อาจใช้แทนกันได้ นั่นคือ คำว่า “นิพพาน” มาจากคำว่า “นิรวาณ” ซึ่งท่านพุทธทาสภิกขุได้ให้ความหมายของนิพพานไว้ว่า “เป็นความดับสนิทแห่งความเร่าร้อน เผาผลน ความเสียดแทง ยอดดำ และความผูกพันร้อยรักอันมีอยู่ในจิตใจของมนุษย์”

ในพระพุทธพจน์ยังได้กล่าวถึงความหมายของพระนิพพานไว้ด้วยเช่นกันดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้ถอดความออกมาเป็นภาษาไทยว่า “สิ่งๆ นั้นมีอยู่แน่ ภิกษุทั้งหลาย ซึ่งในสิ่งๆ นั้นไม่ใช่โลกอื่น ไม่ใช่ดวงจันทร์ ไม่ใช่ดวงอาทิตย์ ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตไม่กล่าวสิ่งนั้นว่าเป็นการมา เป็นการไป การหยุดอยู่ การเคลื่อนจากภพหนึ่งหรือการเกิดใหม่ๆ สิ่งๆ นั้นไม่หยุดอยู่ ไม่เวียนไป ไม่มีอารมณ์เลย สิ่งนั้นแหละคือที่สุดของความทุกข์” ซึ่งก็หมายความว่าพระนิพพานสามารถเข้าถึงได้ก็ด้วยการดับสันกิเลสตัณหาที่ร้อยรัดจิตใจทั้งปวงจนเกิดปัญญาที่แท้จริงและจิตใจได้หลุดพ้นจากความทุกข์ พบกับความสงบอย่างแท้จริง และหลุดพ้นจากการต้องเวียนว่ายตายเกิดต่อไป อย่างไรก็ตามการเข้าถึงและคำอธิบายเกี่ยวกับพระนิพพานอาจแตกต่างกันบ้างในแต่ละนิกาย¹⁹

เสฐียร พันธรั้งได้ให้ความหมายของคำว่านิพพานไว้ว่านิพพานแปลว่า “ธรรมชาติที่ดับ มีความหมายเหมือนหนึ่งเปลวไฟที่หมดเชื้อแล้วก็ดับไปเอง” อีกอย่างหนึ่งแปลว่า “ธรรมชาติที่ปราศจากเครื่องรังรัดมีความหมายว่าไม่มีกิเลสรังรัดอยู่ในภวะนั้น ไม่ใช่เป็นการดับตัวเองของนิพพานหรือไม่ใช่การรังรัดตัวเองของนิพพาน”²⁰

กล่าวโดยสรุปแล้วนิพพานคือสภาวะซึ่งเข้าถึงได้เมื่อจิตวิญญาณหลุดพ้นจากกิเลสตัณหา อวิชชา และอกุศลกรรมทั้งปวงทำให้จิตวิญญาณของผู้เข้าถึงพ้นจากสังสารวัฏแห่งการเวียนว่ายตายเกิดอันเป็นการหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงอย่างแท้จริง การจะเข้าถึงพระ

¹⁹ วนิดา ข้าเขียว, *ศาสนาเปรียบเทียบ* (นนทบุรี: สำนักพิมพ์เจนเดอร์เพรส, 2541), หน้า 133.

²⁰ ดูใน เสฐียร พันธรั้ง, *ศาสนาเปรียบเทียบ* (กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2524), หน้า 154-155.

นิพพานได้นั้นต้องปฏิบัติตามวิถีแนวทางที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนไว้ซึ่งได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ตามแนวทางอริยสัจสี่ประการ อริยมรรค 8 ประการ และหลักปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น

ส่วนคำว่า “ทางรอด” เป็นเป้าหมายสูงสุดของศาสนาคริสต์ที่ว่าคนที่มนุษย์ทั้งหลายจะสามารถรอดพ้นจากความทุกข์และบาปกำเนิด (original sin) ที่ได้รับจากอัครทูตและอัครทูตคนแรกของโลกได้นั้นจะต้องเชื่อและศรัทธาในพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของโดยปราศจากความเคลือบแคลงใดๆ ทั้งสิ้น ต้องปฏิบัติตามคำสอนของพระเจ้าดังปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลและปฏิบัติตามศีลศักดิ์สิทธิ์ (Sacrament) อันเป็นสื่อสัมพันธ์โดยองค์พระเยซูบุตรของพระเจ้าที่ได้มอบจิตของพระองค์ให้ดำรงอยู่กับศาสนาจักรนี้โดยให้พระศาสนาจักรเป็นเครื่องหมายและเครื่องมือสำหรับทางรอดต่อไป ศาสนาคริสต์เชื่อว่ามี “วันสิ้นโลก” หรือ “วันพิพากษาโลก” (The Judgement Day) ที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของจะเสด็จลงมาตัดสินมวลมนุษย์ กล่าวคือ ผู้ที่ศรัทธาและปฏิบัติตามคำสอนของพระเจ้าก็จะได้พบกับทางรอดที่เป็นหนทางไปสู่ชีวิตนิรันดร์ นั่นคือ เขาจะได้ไปอาศัยอยู่ในอาณาจักรของพระเจ้าซึ่งอยู่บนสวรรค์ซึ่งเป็นสถานที่ที่ปราศจากความทุกข์ยาก ไม่มีความเจ็บปวด ร้อน หนาว หิวโหย ความยากไร้ ส่วนผู้ที่ไม่ศรัทธาในพระเจ้าและก่อกรรมทำชั่วก็จะถูกพิพากษาให้ตกนรกและต้องได้รับความทุกข์ทรมานตลอดไป

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าศัพท์ทั้งสองคำมีความหมายแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงแต่ผู้ประพันธ์กลับใช้คำว่า “salvation” แทนคำว่า “Nirvana” ในการสื่อถึงเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนาโดยตลอดเรื่อง จะเห็นได้ตั้งแต่ในตอนต้นเรื่องของผู้ประพันธ์บรรยายโยคีภูเขาซึ่งออกบวชถือพรตเพื่อที่จะค้นหาทางรอดโดยผ่านคำพูดของพระภิกษุชอมปาว่า “เขาเลือกหนทางบำเพ็ญทุกรกิริยาเพื่อค้นหาทางรอด” (... , but he had chosen the way of the ascetic to find salvation.) อันที่จริงแล้วโยคีภูเขาซึ่งเป็นนักบวชในพุทธศาสนาน่าจะมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือการเข้าถึงนิพพานตามหลักพุทธศาสนา ไม่ใช่การค้นหาทางรอดอันเป็นความเชื่อแบบคริสต์ศาสนาซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์มีเจตนาที่จะบิดเบือนความเชื่อทางศาสนาพุทธให้เหมือนศาสนาคริสต์อันเป็นไปตามแนวคิดบูรพาคตินิยม นั่นคือ เป้าหมายสูงสุดของศาสนาพุทธคือการค้นพบทางรอด หากใช้การเข้าถึงซึ่งพระนิพพานไม่ และการที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “salvation” แทนคำว่า “Nirvana” ตั้งแต่ต้นเรื่องก็กลายเป็นว่าการเข้าถึงพระนิพพานก็เหมือนกับการค้นพบทางรอดนั่นเอง

ในช่วงถัดมาของนวนิยายผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้ตัวละครลามะนอร์บูใช้คำว่า “นิพพาน” ในตอนที่เขาเล่าเรื่องความเชื่อในเรื่องการกลับชาติมาเกิดของชาวทิเบตที่เชื่อว่า “มีคนเพียงไม่กี่คนที่สามารถหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดและเข้าถึงซึ่งนิพพานเพราะได้รู้แจ้งแต่ท่านเหล่านั้นก็สมัครใจที่จะกลับมาเกิดอีกเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นหลังจากการตายไปแล้ว” (... , but there are a very few beings who, by reaching Enlightenment, could escape from this endless circle of deaths and rebirths and attain Nirvana. But they decided voluntarily, after death, to come back to help others.) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “salvation” ในการสื่อถึงเป้าหมายสูงสุดของศาสนาพุทธในตอนต้นเรื่องแล้วจึงค่อยใช้คำว่า “Nirvana” ในช่วงถัดมาจึงแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ต้องการให้ศัพท์สองคำนั้นสื่อถึงสิ่งเดียวกันซึ่งก็คือการค้นพบทางรอด การที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “salvation” ไว้ตั้งแต่ต้นเรื่องเพื่อให้เป็นความหมายหลักหรือเป้าหมายหลักของศาสนาทั้งสอง

การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ตัวละครลามะนอร์บูใช้คำว่า “salvation” ในตอนท้ายเรื่องในตอนที่กำลังถึงพระพุทธเจ้าในประโยคที่ว่า “พระองค์ทรงรู้ว่าการหลุดพ้นจากบาปของมนุษย์จะมีไม่ได้ถ้าไม่มีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย” (He knew there was no salvation without compassion for every other being.) ก็เพื่อให้เกิดความสมจริงน่าเชื่อถือว่าการไปสู่นิพพานในทางพุทธศาสนาก็คือการค้นพบทางรอดในทางคริสต์ศาสนานั้นเองเพราะการที่ให้พระภิกษุซึ่งเป็นนักบวชในศาสนาพุทธเป็นผู้กล่าวนั้นจะทำให้น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการใช้คำว่า “salvation” ในตอนท้ายเรื่องอีกครั้งนี้จึงแสดงถึงความพยายามของผู้ประพันธ์ที่ต้องการจะเน้นย้ำว่านิพพานในศาสนาพุทธก็คือสิ่งเดียวกับทางรอดในศาสนาคริสต์

การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลามะนอร์บูและพระภิกษุซอมปาใช้คำว่า “salvation” และการที่กำหนดให้เจ้าชายสิทธัตถะกล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นการเรียนรู้คำสาปก็เป็นภารกิจของหม่อมฉันซิพะยะค่ะ” เจ้าชายตรัส “หม่อมฉันจะศึกษาเรียนรู้คำสาปนี้ด้วยตนเอง” (“Then that curse is my task,” Siddhartha said. “I will lift that curse.”) ก็เพราะต้องการสื่อว่าหลักธรรมทั้งหมดที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และได้เผยแผ่ไปยังมวลมนุษยามีจุดหมายเช่นเดียวกับพระเยซูคือต้องการให้มนุษย์พบทางรอดจากบาปเพื่อจะได้มีชีวิตนิรันดร์กับพระผู้เป็นเจ้าบนสวรรค์ ทั้งนี้เป็นเพราะพระภิกษุทั้งสองก็ได้กล่าวแล้วว่าเป้าหมายของศาสนาพุทธคือการค้นพบ

ทางรอดรวมทั้งเจ้าชายสิทธัตถะเองก็ได้กล่าวว่าพระองค์จะหาทางรอดจากคำสาปซึ่งก็หมายถึงการที่มนุษย์ต้องตาย ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ได้บิดเบือนพุทธปรัชญาให้อยู่บนพื้นฐานของศาสนาคริสต์อันทำให้ตัวตนของตะวันตกถูกเสนอให้เห็นมากกว่าตัวตนของตะวันออกอันเป็นไปตามหลักการบูรพาคตินิยมดังที่ได้กล่าวไว้แต่ต้น

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังได้ดัดแปลงประวัติพระพุทธเจ้าโดยการสอดแทรกเรื่องราวของพระเยซูไว้ในพุทธประวัติโดยตลอดดังเห็นได้ตั้งแต่ในตอนแรกของผู้ประพันธ์ได้ดัดแปลงประวัติพระพุทธเจ้าในตอนที่มีพระนางมายาผู้ทรงกำลังตั้งครรภ์เจ้าชายสิทธัตถะให้มีพลังอำนาจพิเศษเช่นเดียวกับที่พระเยซูทำ กล่าวคือ พระเยซูทรงสามารถรักษาคนเจ็บป่วยเป็นโรคต่างๆ ให้หายได้ไม่ว่าจะเป็นคนที่เป็นโรคเรื้อน ตาบอด ง่อย พิการ คนที่ผีเข้า หรือแม้แต่ทำให้คนที่ตายไปแล้วกลับฟื้นคืนชีวิตได้อีกครั้งหนึ่งซึ่งตามพุทธประวัติที่ถูกต้องแท้จริงแล้วไม่เคยปรากฏมีการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์เช่นนี้เพราะแม้ว่าจะมีผู้มาบุตรของตนมาให้พระพุทธเจ้าช่วยชีวิตให้พระองค์ก็ทรงไม่ทำแต่ได้ทรงสั่งสอนผู้ที่เป็นมารดาโดยการให้นางไปหาเมล็ดพันธุ์ผักกาดในบ้านของผู้ใดก็ตามที่ไม่เคยมีคนเสียชีวิตซึ่งนางก็ไม่สามารถจะหาได้ ดังนั้นพระพุทธองค์จึงทรงตรัสกับนางว่าการตายถือเป็นกฎธรรมชาติของโลกมนุษย์ มนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมาแล้วล้วนแต่ต้องตายด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเทวดา พรหม หรือพระองค์ก็ตาม ยิ่งไปกว่านั้นผู้ประพันธ์ยังได้แทรกความเชื่อแบบตะวันตกที่ว่าพระเจ้าหรือบรรดาเทพเจ้านั้นมีอิทธิพลต่อมนุษย์ซึ่งปรากฏในเทวดานานกรีก-โรมันหรือในคัมภีร์ไบเบิลลงในฉากที่อลิสะดาบส์ได้เดินทางมาเข้าเฝ้าพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางมายาโดยกล่าวว่า “...เทวทูตแจ้งแก่ท่านว่าพระราชโอรสของกษัตริย์แห่งศากยะประสูติแล้วและจะได้ตรัสรู้ความจริงอันสูงสุด” (...divine voices had told him that a son had been born to the King of the Sakyas and would attain true knowledge.) การที่ผู้ประพันธ์สร้างเนื้อเรื่องให้มี “เทวทูต” (divine voices) หรือเสียงแห่งพระเจ้าซึ่งผู้ประพันธ์หมายถึงบรรดาเทวทูตที่ทำหน้าที่รับพระบัญชาโองการจากพระเจ้าเป็นการแจ้งข่าวสารสำคัญแก่มนุษย์มาแจ้งข่าวการเกิดของพระพุทธเจ้าให้อลิสะดาบส์ได้รับทราบเป็นความพยายามของผู้ประพันธ์ที่จะบิดเบือนพุทธประวัติให้เหมือนกับประวัติพระเยซูในตอนที่มีเทวทูตมาแจ้งกับบรรดาคนเลี้ยงแกะถึงการประสูติของพระเยซูทำให้พวกเขาต้องพากันไปดูซึ่งยิ่งทำให้ศาสนาพุทธมีลักษณะเหมือนศาสนาคริสต์มากยิ่งขึ้นไปอีก

ความคิดเรื่องอิทธิพลของเหล่าเทพเจ้าที่มีต่อมนุษย์ยังสะท้อนให้เห็นอยู่ในความคิดของอัสติเตดาบสที่เชื่อว่าเทพเจ้ามีอำนาจอิทธิพลเหนือมนุษย์ดังประโยคที่กล่าวกับพระเจ้าสุทโธทนะว่า “แต่บ่อยครั้งที่เทวดาก็ไม่สนองตอบความปรารถนาของมนุษย์นะพระองค์ท่าน” (“but the gods often betray the wishes of mortal men”)

และในตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงตรัสถามคนสวนว่าเหตุใดจึงต้องเปลี่ยนดอกไม้ซึ่งคนสวนก็ได้ตอบกลับว่าพระเจ้าสุทโธทนะทรงให้เปลี่ยนก่อนที่มันจะร่วงโรยทำให้เจ้าชายสิทธัตถะเกิดความสงสัยว่าความร่วงโรยคืออะไรซึ่งการที่พระองค์ทรงตรัสถามคนสวนเช่นนั้นก็เป็นเพราะเทพเจ้าดลใจพระองค์ ทำให้เกิดจากการที่พระองค์ทรงอยากจะถามเอง

ยิ่งไปกว่านี้ผู้ประพันธ์ยังกำหนดให้เหล่าเทพเจ้าดลบันดาลให้พระนางยโสธราทำผิดพลาดอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ นางได้เผลอเล่าถึงเรื่องราวของดินแดนที่ไกลออกไปจนทำให้เจ้าชายสิทธัตถะทรงเกิดความใคร่รู้จนทรงอยากจะออกไปทอดพระเนตรโลกภายนอก ผู้ประพันธ์ยังทำให้เหล่าเทพเจ้ามีอิทธิพลต่อฉันนะในการช่วยให้เขาสามารถมองเห็นพระมงกุฎทองคำของเจ้าชายสิทธัตถะที่ลอยไหว ๆ อยู่ท่ามกลางฝูงชนจนเขาสามารถตามเสด็จทันพระองค์ได้ บรรดาเทพเจ้ายังช่วยให้เจ้าชายสิทธัตถะทรงหลบหนีออกจากวังได้อย่างง่ายดายเพื่อออกผนวช โดยได้ดลบันดาลให้ทุก ๆ คนในพระราชวังหลับไหล

ผู้ประพันธ์ยังได้แทรกความคิดตะวันตกที่ว่าเทพเจ้าในบางครั้งก็จะลงใจมนุษย์เข้าไปในฉากที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงกลับไปยังวังเพราะทรงต้องการเห็นพระนางยโสธราและพระโอรสเพื่อทรงกล่าวอำลาเป็นครั้งสุดท้ายก็ทรงทราบข่าวเหตุที่นั่นกำลังทดสอบพระองค์อยู่เพราะหากพระองค์ทรงปลุกพระนางและทรงได้เห็นพระพักตร์ของพระโอรสพระองค์ก็จะถูกยับยั้งให้ประทับอยู่ในวังเป็นนักโทษตลอดชีวิตอันเป็นการที่เทวดาได้ทดสอบจิตใจของพระองค์ว่าจะมีคุณสมบัติพอที่จะออกผนวชหรือไม่

เมื่อเจ้าชายทรงผ่านการทดสอบของเทวดาแล้วเทวดาก็ได้แสดงอำนาจของตนในการทำให้ประตูวังเปิดออกได้เองทำให้เจ้าชายสิทธัตถะสามารถเสด็จหนีออกจากพระราชวังที่คุ้มกันอย่างแน่นหนาได้ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่เจ้าชายสิทธัตถะสามารถออกผนวชเพื่อหาสัจธรรมได้นั้น (แต่ในเรื่องนี้ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้เจ้าชายสิทธัตถะค้นหาทางรอด) เป็นเพราะเหล่าเทพเจ้าที่คอยช่วยเหลืออยู่โดยตลอด ทำให้เพราะตัวพระองค์เองไม่

หรือแม้แต่ในตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะได้ทรงหาทางหลุดพ้นโดยได้ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาร่วมกับสาวกทั้งห้าจนร่างกายผ่ายผอมเหล่าเทพเจ้าก็ยังช่วยดลบันดาลให้เจ้าชายสิทธัตถะค้นพบวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องอย่างแท้จริงได้โดยการส่งสารให้เจ้าชายสิทธัตถะได้ยินคำพูดของชายชราที่สอนวิธีเล่นพิณให้แก่เด็กชายว่าถ้าซึ่งสายพิณให้ตึงเกินไปก็จะขาด ถ้าซึ่งสายพิณให้หย่อนเกินไปก็จะเล่นมันไม่ได้ การใช้คำว่า “สารจากเทพทูต” (a message from the gods) สื่อให้เห็นถึงความคิดในลักษณะเดียวกับคริสต์ศาสนาที่แสดงว่าผู้ประกาศศาสนาหรือผู้เผยพระวจนะต่างได้รับสาร (message) จากพระเจ้าทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นโมเสส ยอห์น พระเยซู หรือเปาโล การที่ผู้ประพันธ์ทำให้แนวความคิดของศาสนาคริสต์ปรากฏในศาสนาพุทธนั้นทำให้ดูราวกับว่าพุทธศาสนามีลักษณะที่ไปเหมือนคริสต์ศาสนาในขณะที่คริสต์ศาสนาไม่มีส่วนใดที่เหมือนพุทธศาสนาเลยและแสดงให้เห็นว่าปรัชญาตะวันออกนั้นต้อยกว่าปรัชญาตะวันตกจึงสมควรจะถูกปรับเปลี่ยนให้ดูเป็นปรัชญาที่ได้มาตรฐานขึ้นตามแบบตะวันตกซึ่งก็ตรงกับหลักการบูรพาคตินิยมนั่นเอง

ทั้งหมดนี้ก็แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ได้บิดเบือนแนวคิดทางพุทธศาสนาให้เป็นแบบคริสต์ศาสนา นั่นคือ มีการแทรกความคิดแบบตะวันตกที่ว่าเทพเจ้ามีอิทธิพลเหนือมนุษย์เข้าไปในพุทธประวัติโดยเฉพาะตัวละครเจ้าชายสิทธัตถะที่ด้วยอำนาจของพระเจ้าที่ส่งผ่านเหล่าเทพทูตได้ช่วยให้พระองค์ทรงเห็นความจริงของชีวิต ทรงออกผนวช ทรงค้นพบวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง และทรงบรรลุธรรมซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อแบบคริสต์ศาสนาที่ว่ามนุษย์สามารถรอดพ้นจากบาปไม่ใช่ด้วยตนเองแต่ด้วยอำนาจของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังได้สร้างเหตุการณ์ช่วงที่พระพุทธเจ้าถูกมารผจญให้เหมือนกับเหตุการณ์ตอนมารผจญพระเยซูในคัมภีร์ไบเบิล กล่าวคือ จะเน้นวิธีการอันหลากหลายที่พญามารใช้เพื่อทำให้พระพุทธเจ้าไม่สามารถตรัสรู้ได้มากกว่าจะมุ่งเน้นแสดงให้เห็นหลักธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้ซึ่งก็เหมือนกับในคัมภีร์ไบเบิลที่จะเน้นวิธีการอันหลากหลายที่มารใช้ทดสอบพระเยซู ผู้ประพันธ์ได้พยายามขยายและเน้นเรื่องราวช่วงที่พระพุทธเจ้าผจญพญามารจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดวิกฤติ (climax) ของโครงเรื่องรองก็ได้ นั่นคือ ตั้งแต่ที่พญามารส่งธิดาทั้งห้ามายั่วชวนพระพุทธเจ้าแต่ไม่สำเร็จพญามารจึงตัดสินใจปลอมตัวมายั่วชวนด้วยแต่ก็ยังไม่เป็นผลพญามารจึงนำกองทัพมารโจมตีพระพุทธองค์ เมื่อไม่สำเร็จก็ได้ปลอมเป็นเงาของพระพุทธองค์พูดให้พระองค์เลิกล้มความตั้งใจในการปฏิบัติให้บรรลุธรรมพระพุทธเจ้าจึงทรงให้แผ่นดิน

เป็นพยานโดยกล่าวว่าต้นหาคือภาพมายาเก่าๆ ไม่มีอยู่จริง ทำให้พญามารต้องกลับสู่ร่างเดิม และล่าถอยไปซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการลวงละเมิดและบิดเบือนพุทธประวัติฝ่ายมหายานธิเบตที่มีเนื้อหาที่แท้จริงคือพญามารได้มาบอกแก่พระโพธิสัตว์ว่าพระเทวทัตปล้นเมืองกบิลพัสดุ์ ยึดพระราชวัง และย้ายพวกศักยะ พญามารได้บันดาลรูปนางยโสธรา นางมฤคชา นางโคปา พระเทวทัต และพวกศักยะซึ่งหลบหนีมาได้ให้ปรากฏอยู่เฉพาะพระพักตร์พระโพธิสัตว์แต่พระโพธิสัตว์ก็ได้หวั่นไหวพญามารจึงยกเหตุผลมากล่าวต่อไปว่าพระโพธิสัตว์ไม่สามารถจะได้ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณแต่ก็ไม่สมประสงค์พญามารอีก ภายหลังพญามารจึงเรียกลูกสาวทั้งสามคือนางต้นหา นางราคา นางรติ ให้ช่วยวนแต่ก็ไร้ประโยชน์ พระโพธิสัตว์ได้ทรงบันดาลมารธิดาทั้งสามให้เป็นหญิงแก่ เหล่าเทวดาสุทธาวาสและเทวดาทั้งหมดได้แลเห็นเหตุการณ์นี้จึงพากันโปรยดอกไม้ลงบนพระชินเจ้าและบรรเลงเพลงขับประกาศความมีชัย พระโพธิสัตว์พิจารณาด้วยพระองค์เองก็ทรงทราบเหตุแห่งชาติ ชรา มรณะ และทางหลุดพ้นสิ่งทั้งสามและทรงทราบเหตุผลที่เกี่ยวข้องกันอันจะนำมาซึ่งภพและความดับภพก็ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระองค์ได้สัพพัญญุตญาณแล้วธนูและธชชยก็ร่วงหลุดจากมือพญามาร พลมารจำนวนล้านสามแสนหกหมื่นก็ตกประหม่าพากันแตกหนี²¹

เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้ใช้พุทธประวัติฝ่ายเถรวาทผสมปนเปกับพุทธประวัติมหายานธิเบตในเรื่องของพระแม่ธรณีที่ทรงบีบน้ำออกจากมวยผมเพื่อเป็นพยานยืนยันในบุญบารมีของพระพุทธเจ้าที่ได้ทรงบำเพ็ญเพียรสร้างสมบุญบารมีมาถึงสี่แสนปีโดยในพุทธประวัติฝ่ายเถรวาทกล่าวว่าในวันที่พระพุทธเจ้าทรงชนะมารนั้นพระยาสวัตติมาราชซึ่งอยู่ในสวรรค์ชั้นที่หกคือชั้นปรนิมมิตวสวัตตี ผู้ครองแดนหนึ่งในสวรรค์ชั้นสูงสุดในระดับกามารจรที่ได้ติดตามหาโอกาสขัดขวางพระพุทธองค์มาตั้งแต่เสด็จออกผนวช มาครั้งนี้หมายจะกล่าวตู่ยึดเอาบัลลังก์ที่ประทับได้เนรมิตแขนของตนขึ้นข้างละพันซึ่งถืออาวุธดาบ หอก ธนู หลาวเหล็ก เป็นต้น ช้างครีเมฆละ และยกกำลังเสนามารอย่างมีดฟ้ามีวดินจนเหล่าเทพยดาพรหมต่างตกใจกลัวหนีกันไปคนละทาง พระพุทธองค์ทรงระลึกถึงบารมี 30 ทศที่พระองค์ทรงบำเพ็ญแล้วทรงประทับสงบนิ่งอยู่ พระยาสวัตติมารได้สั่งเสนามารเข้าโจมตี ระดมยิงอาวุธเข้าใส่แต่อาวุธนั้นก็กลับกลายเป็นเครื่องสักการบูชาไปหมดสิ้น พญามารได้ใช้วาจาให้พระองค์ทรงลุกขึ้นโดยอ้างว่ารัตนบัลลังก์ที่พระพุทธเจ้าประทับนั้นเป็นของตนโดยให้เสนามารทั้งหลายเป็นพยาน

²¹ ดูใน ราชบัณฑิตยสภา, *พุทธประวัติฝ่ายมหายานในธิเบต*. ใน อนุสรณ์งานฌาปนกิจศพนางสมเชื้อ ประมิตินการ, (กรุงเทพฯ, 2501), หน้า 29-30.

ฝ่ายพระพุทธรองค์มองหาใครเป็นพยานไม่ได้จึงทรงเหยียดพระหัตถ์ขวาและทรงชี้พระดรรชนี (นิ้วชี้) ลงกับพื้นธรณีแล้วตรัสว่า “ธรณีจงเป็นพยานของเรา” ขณะนั้นธรณีคือพื้นปฐพีอันใหญ่ก็บันดาลเป็นเหมือนเทพยনারีคือแม่พระธรณีผุดขึ้นพร้อมกับบิบน้ำออกจากมวยผม น้ำนั้นคือทักษิโณทก* ที่พระองค์ทรงกรวดน้ำทุกครั้งที่ทรงบำเพ็ญบุญบารมีมาแต่ชาติก่อนซึ่งแม่พระธรณีเก็บไว้ที่มวยผม เมื่อนางบิบบมวยผมน้ำก็ไหลออกมากลายเป็นท้องทะเลท่วมไปจนถึงอากาศ พัดพาให้ทัฬหภูมิรพ่ายแพ้ย่อมดลื่นไป

ด้วยเหตุนี้จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์ที่พญามารปลอมตัวมายั่วชวนหรือปลอมเป็นเงาพระพุทธรองค์นั้นเป็นเพียงเหตุการณ์ที่ผู้ประพันธ์แต่งเพิ่มเข้าไปเองและได้ตัดเหตุการณ์ที่แม่พระธรณีบิบบน้ำออกจากมวยผมเพื่อเป็นพยานในการบำเพ็ญบุญบารมีของพระพุทธรองค์ การที่ผู้ประพันธ์ทำเช่นนี้อาจเป็นเพราะต้องการประพันธ์นวนิยายเรื่องนี้ขึ้นให้คนตะวันตกอ่านเป็นหลัก ซึ่งหากใส่ตัวละครพระแม่ธรณีเข้าไปอันเป็นสิ่งที่ไม่มีในหลักศาสนาตะวันตกก็อาจทำให้ผู้อ่านชาวตะวันตกไม่เข้าใจทำให้ขาดอรรถรสในการอ่านซึ่งอาจส่งผลให้นวนิยายเรื่องนี้ไม่เป็นที่นิยมเท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อให้ผู้อ่านชาวตะวันตกยอมรับและสามารถเข้าใจได้จึงต้องตัดเหตุการณ์ช่วงพระแม่ธรณีออกไปและได้เพิ่มเนื้อหาใหม่ขึ้นมาแทนซึ่งก็คือเหตุการณ์ที่พญามารปลอมเป็นเงาพระพุทธรเจ้าในแอ่งน้ำและให้พระพุทธรเจ้าใช้พระหัตถ์สัมผัสพื้นดินและตรัสให้แผ่นดินเป็นพยานว่า ตัณหาเป็นเพียงภาพมายาไม่มีอยู่จริงซึ่งจะทำให้ผู้อ่านชาวตะวันตกสามารถเข้าใจและยอมรับได้มากกว่า

ด้วยเหตุนี้จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้บิดเบือนปรัชญาตะวันออกให้อยู่บนพื้นฐานปรัชญาตะวันตกดังจะเห็นได้จากในพุทธประวัติและในความคิดความเชื่อของตัวละครที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ตัวละครทั้งตะวันออกและตะวันตกล้วนแต่มีความคิดความเชื่อส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะของศาสนาคริสต์อย่างเหนียวแน่น และการที่ผู้ประพันธ์ทำเช่นนี้ก็เพื่อให้ผู้อ่านชาวตะวันตกยอมรับได้ซึ่งก็ตรงกับหลักการบูรพาคตินิยมและเพื่อให้ศาสนาคริสต์ถูกนำเสนอเป็นหลักมากกว่าศาสนาพุทธทั้งที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธรเจ้า ด้วยเหตุผลดังกล่าวความเป็นพุทธศาสนาที่แท้จริงจึงไม่สามารถสื่อออกมาได้เพราะผู้ประพันธ์ได้ทำตามหลักการบูรพาคตินิยมที่อยู่

* ทักษิโณทก คือ น้ำที่หลั่งในเวลาทำทานเพื่ออุทิศผลให้แก่ผู้ตาย, น้ำที่หลั่งลงเป็นการแสดงว่ามอบให้เป็นสิทธิ์ขาด

ในจิตใต้สำนึกของคนตะวันตกเพื่อให้ได้รับการยอมรับและการบริโภคจากผู้อ่านชาวตะวันตก เพราะนวนิยายได้นำเสนอภาพที่ตรงกับที่อยู่ในใจของคนตะวันตก

4.1.2 การปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของศาสดา

พระพุทธเจ้าทรงเป็นศาสดาของศาสนาพุทธซึ่งเมื่อผู้ประพันธ์นำมาเป็นตัวละครในเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ก็ได้ดัดแปลงลักษณะของพระองค์เช่นเดียวกับพุทธปรัชญาจนไม่เหลือคุณลักษณะที่แท้จริงของพระพุทธเจ้าไว้เลย ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของความสามารถ สติปัญญา หรือทัศนคติในการดำรงชีวิต และการออกผนวชของพระองค์ ด้วยเหตุนี้ภาพลักษณ์ของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้จึงมีลักษณะที่ไม่แตกต่างจากพระเยซูราวกับว่าผู้ประพันธ์ต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจว่าบุคคลทั้งสองคือคนคนเดียวกันนอกเหนือไปจากที่หลักศาสนาทั้งสองศาสนาจะเหมือนกันแล้ว

ในวรรณกรรมเรื่องนี้ดังที่กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่าผู้ประพันธ์นำเสนอพุทธประวัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างไม่ครบถ้วน นั่นคือ แทนที่จะนำเสนอพุทธประวัติตั้งแต่เริ่มประสูติ ตรัสรู้ ออกเผยแผ่คำสอน และปรินิพพาน ตามลำดับกลับนำเสนอเพียงตอนต้นเริ่มประสูติและตรัสรู้แล้วเท่านั้นแต่ขาดการนำเสนอช่วงที่พระพุทธองค์ทรงเผยแผ่คำสั่งสอนให้กับสาวกและมวลมนุษย์และช่วงที่ทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน ในทางกลับกันภาพยนตร์เกี่ยวกับพระเยซูที่ได้นำเสนอประวัติของพระเยซูไว้ครบถ้วนตั้งแต่ประสูติ ออกเผยแผ่คำสอน และสิ้นพระชนม์ ตามลำดับซึ่งทำให้ผู้ชมได้เห็นและเข้าใจถึงภาพรวมของศาสนา หลักคำสอนต่าง ๆ และจุดมุ่งหมายของศาสนาได้อย่างครบถ้วนโดยจะเห็นได้ว่าในภาพยนตร์เรื่องนี้ผู้สร้างได้เน้นเรื่องราวช่วงที่พระองค์ทรงออกเผยแผ่คำสั่งสอนมากที่สุดซึ่งจะเห็นได้จากที่เนื้อหาในช่วงนี้จะมีมากและมากกว่าช่วงที่พระองค์ประสูติหรือสิ้นพระชนม์เสียอีก ทั้งนี้เป็นเพราะเนื้อหาช่วงที่ทรงเผยแผ่คำสั่งสอนเป็นส่วนที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้ผู้ชมได้เข้าใจได้ถึงความเป็นศาสนาคริสต์และหลักศาสนาคริสต์ทำให้เมื่อชมแล้วสามารถตอบได้ว่าศาสนาคริสต์คืออะไรและสอนอะไร

ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าการที่ผู้ประพันธ์นวนิยายไม่ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ช่วงที่พระพุทธเจ้าทรงออกเผยแผ่คำสั่งสอนให้แก่มวลมนุษย์นั้นอาจเป็นเพราะผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อว่าศาสนาพุทธเหมือนศาสนาคริสต์รวมทั้งยังมีเป้าหมายสูงสุดเดียวกันคือการค้นพบทางรอดจึง

เกรงว่าหากผู้อ่านได้อ่านเนื้อหาช่วงนี้ก็จะเข้าใจได้ทันทีว่าศาสนาพุทธคืออะไรและต่างจากศาสนาอื่นอย่างไรเนื่องจากเรื่องราวช่วงนี้จะสามารถให้ความกระจ่างชัดได้ว่าพุทธศาสนาคืออะไรและยังช่วยให้เห็นถึงข้อแตกต่างระหว่างพุทธศาสนากับศาสนาอื่น ไม่ว่าจะเป็นหลักคำสอน วิธีปฏิบัติ ไปสู่เป้าหมายสูงสุด แต่หากผู้ประพันธ์นำเสนอเฉพาะเรื่องราวช่วงตรัสรู้ก็จะเป็นการง่ายที่จะทำให้เห็นว่าพระพุทธเจ้านั้นเหมือนกับพระเยซูราวกับเป็นบุคคลคนเดียวกันหากแต่เพียงว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นพระเยซูในแบบของคนตะวันออกเท่านั้นเอง ด้วยเหตุนี้ผู้ประพันธ์จึงได้ดัดแปลงพระพุทธเจ้าให้มีลักษณะเหมือนพระเยซูเกือบจะทุกประการซึ่งก็เพื่อที่ว่าผู้อ่านชาวตะวันตกจะสามารถเข้าใจและยอมรับได้

สิ่งที่กล่าวมานี้จะเริ่มเห็นได้ในตอนที่พระนางสิริมหามายาทรงตั้งครรภ์เจ้าชายสิทธัตถะซึ่งผู้ประพันธ์ได้ปรับเปลี่ยนเรื่องราวให้พระนางทรงมีพลังวิเศษในการรักษาคนป่วยให้หายได้ คนตาบอดให้มองเห็น คนขาพิการให้เดินได้ รวมทั้งคนตายให้ฟื้นคืนได้ ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากพลังวิเศษที่พระนางได้รับจากเจ้าชายสิทธัตถะซึ่งอยู่ในครรภ์ของนาง เรื่องราวเช่นนี้เหมือนกับที่พระเยซูทรงมีพลังอำนาจวิเศษและแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ในการรักษาคนเจ็บคนป่วย คนตาบอด คนพิการ ให้หายรวมทั้งทำให้คนตายฟื้นขึ้นมาได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์นวนิยายมีเจตนาที่จะปรับเปลี่ยนตัวละครเจ้าชายสิทธัตถะให้มีลักษณะเหมือนกับพระเยซูเพื่อสื่อว่าทั้งคู่เป็นบุคคลเดียวกัน ในพุทธประวัติฝ่ายเถรวาทได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่คนตาบอดก็กลับมีตาดู คนหูหนวกได้ยินเสียง คนใบ้พูดได้ คนหลังคดค้อมมีตัวตรง คนเปลี้ยเดินได้นั้นเป็นเพียงเหตุการณ์ที่อยู่ในบุพพนิมิต ๓๒ ประการที่เกิดขึ้นในขณะที่พระโพธิสัตว์เจ้าทรงถือปฏิสนธิในพระครรภ์พระมารดานั้นหมื่นโลกธาตุดีไหวใหญ่พร้อมกันพร้อมกับได้มีบุพพนิมิต ๓๒ ประการปรากฏขึ้น ھاใช้เกิดจากอำนาจวิเศษของเจ้าชายสิทธัตถะที่อยู่ในครรภ์พระนางมาตาล บันดาลให้พระนางมีพลังวิเศษไม่

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังกำหนดให้อิสิตะดาบสทำนายว่าในภายภาคหน้าเจ้าชายสิทธัตถะจะได้เป็นพระผู้ไถ่บาปให้แก่สัตว์โลก (redeemer) ก็ยิ่งสื่อให้เห็นว่าพระพุทธเจ้ากับพระเยซูเป็นบุคคลคนเดียวกัน เพียงแต่พระพุทธเจ้าเป็นเพียงการเรียกพระเยซูในแบบตะวันออก

ยิ่งไปกว่านั้นผู้ประพันธ์ยังสร้างลักษณะภายนอกของเจ้าชายสิทธัตถะให้เป็นแบบคนตะวันตก กล่าวคือ ประการแรกให้มีผมสีลอนด์ซึ่งขึ้นอยู่ระหว่างพระขนง (a tuft of

blond hair between the baby's eyebrows) ลักษณะดังกล่าวสื่อถึงความเป็นตะวันตกและยังเหมือนกับผมสีบลอนด์ของเจสซีดังได้กล่าวไปแล้ว ลักษณะของพระพุทธรเจ้าที่มีขนระหว่างคิ้วเป็นสีบลอนด์ดังปรากฏในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นลักษณะที่ผิดไปจากมหาบุรุษลักษณะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๓๒ ประการที่กล่าวถึงลักษณะที่ ๓๑ คือ อุณณาภมูโก มีขนระหว่างคิ้วคือระหว่างคิ้วมีขนขาวอ่อนดังสำลี เวียนขวาเป็นวงกลมเหมือนกับก้นหอย ถ้าคล้ออกก็จะยาวถึงกึ่งแขน ประการที่สองให้มีพระกรรณยาว (long earlobes)* ซึ่งก็เหมือนกับเจสซีที่มีนิสัยชอบดึงหูข้างซ้ายของตัวเองแบบลามะเตอร์เจจนได้สมญานามว่าเจสซีหูยาว (Jesse long-Ears) การที่ผู้ประพันธ์ทำเช่นนี้ก็เพราะต้องการจะสื่อว่าเจสซีซึ่งเป็นลามะเตอร์เจกลับชาติมาเกิดก็คือพระพุทธรเจ้าเนื่องจากมีลักษณะภายนอกที่เหมือนกัน นอกจากนี้จากชื่อนวนิยายที่ผู้ประพันธ์ตั้งว่า “พระพุทธรเจ้าองค์น้อย” ก็สื่อให้เห็นว่าหมายถึงเจสซีที่เป็นพระพุทธรเจ้าซึ่งยังเป็นเด็กตัวน้อยอยู่นั่นเองส่วนพระพุทธรเจ้าทรงเป็นพระเยซูเนื่องจากได้ทรงออกผนวชเพื่อค้นหาทางรอดจากบาปที่มนุษย์ได้รับจากของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าดังที่กล่าวไปแล้ว ดังนั้นในมุมมองของผู้ประพันธ์ลามะเตอร์เจ เจสซี พระพุทธรเจ้า และพระเยซูจึงถือได้ว่าเป็นบุคคลคนเดียวกัน

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังปรับเปลี่ยนพระพุทธรเจ้าให้เป็นตัวละครที่ไร้ซึ่งความสามารถที่จะค้นพบทางรอดได้ด้วยพระองค์เองแต่กลับต้องได้รับความช่วยเหลือจากพระผู้เป็นเจ้าของ โดยผ่านเหล่าเทวทูตซึ่งก็เหมือนกับพระเยซูที่ต้องทรงพึ่งพาพระผู้เป็นเจ้าของเพื่อรับเอาวิญญานของพระองค์ไปสู่สรวงสวรรค์ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าเหล่าเทวทูตจะมีบทบาทในการช่วยเหลือเจ้าชายสิทธิตถะตั้งแต่ประสูติจนถึงตรัสรู้อันเป็นความคิดแบบตะวันตกที่ว่าเหล่าเทพเจ้ามักจะคอยช่วยเหลือมนุษย์ดังปรากฏในเวทตำนานกรีก-โรมัน นั่นคือ เมื่อตอนที่พระองค์จะทรงประสูติก็มีเทวทูตแจ้งข่าวการประสูติให้อิสิตะดาบสทราบ และเมื่อเจ้าชายสิทธิตถะทรงเติบโตขึ้นเทวทูตก็ยัง دلใจให้เจ้าชายสิทธิตถะถามคนสวนว่าเหตุใดจึงต้องเปลี่ยนดอกไม้จนทำให้ทรงเริ่มคิดไตร่ตรองกับคำว่ารุ่งโรยซึ่งเป็นคำที่พระองค์ไม่ทรงคุ้นเคย เทวทูตยังมีบทบาทให้พระนางมายาทรงพลั้งปากเล่าเกี่ยวกับดินแดนที่อยู่ไกลโพ้นออกไปจนทำให้พระองค์ทรงอยากทอดพระเนตรโลกภายนอก และเมื่อทรงได้ออกไปทอดพระเนตรโลกภายนอกก็ทรงลงจากพระเก้าอี้ไล่ตามคนชราไป

* คือ พระลักษณะน้อย ๑ ใน ๘๐ ประการหรือที่เรียกกันว่า “อัสติยานุพัตถุชชะ ๘๐” ข้อที่ ๔๙ ที่ว่า พระกรรณทั้ง ๒ ยาวเหมือนกลีบดอกปทุม

เทวทูตยังทำให้ฉันนะได้เห็นพระมงกุฎทองคำของเจ้าชายสิทธัตถะท่ามกลางฝูงชนทำให้สามารถไล่ตามพระองค์ได้ทันและมีโอกาสได้พาเจ้าชายไปเห็นสิ่งที่เรียกว่าความตายซึ่งก็ทำให้พระองค์ทรงตระหนักได้ถึงความทุกข์ของมนุษย์จึงได้ตัดสินใจออกผนวช

ในการออกผนวชเทวทูตก็ยังมีบทบาทช่วยให้พระองค์ทรงหลบหนีออกมาจากพระราชวังได้สำเร็จโดยได้บันดาลให้ผู้คนหลับไหลและเปิดประตูวังให้พระองค์หลบหนีออกมาได้แม้พระเจ้าสุทโธทนะจะสั่งให้มีเวรยามคอยเฝ้าไว้อย่างแน่นหนาก็ตาม แม้ว่าพุทธประวัติในฝ่ายเถรวาท (เอกนิบาตวรรณนา) จะมีเหตุการณ์ที่เทวดาได้เปิดประตูวังถวายเพื่อเสด็จออกทรงบรรพชา นั่นก็เป็นการแสดงถึงความเคารพที่เทวดามีต่อพระพุทธเจ้าซึ่งผิดกับการกระทำของเทวทูตในเรื่องนี้ที่แสดงถึงลักษณะของความมีอิทธิพลของพระเจ้า (แสดงผ่านเหล่าเทวทูต) ที่มีต่อเจ้าชายสิทธัตถะ เทวทูตยังได้ทดสอบเจ้าชายสิทธัตถะอีกด้วยว่าทรงมีคุณสมบัติพอที่จะออกผนวชหรือไม่ซึ่งเมื่อเทวทูตเห็นว่ามีความเหมาะสมจึงได้ช่วยเปิดประตูวังให้ นอกจากนี้เทวทูตยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้เจ้าชายสิทธัตถะทรงสามารถค้นพบวิธีการที่ถูกต้องในการบำเพ็ญเพียรภาวนาจนสามารถตรัสรู้ได้โดยการส่งสารจากพระเจ้าผ่านไปยังคนชราที่กำลังสอนเด็กดัดพิน

ด้วยเหตุนี้เราจะเห็นได้ว่าพระเจ้าจะมีอิทธิพลและบทบาทต่อชีวิตของเจ้าชายสิทธัตถะโดยตลอด พระพุทธเจ้าในนวนิยายเรื่องนี้ไม่สามารถที่จะตรัสรู้ได้ด้วยตนเอง ต้องพึ่งพาอำนาจของพระเจ้าเป็นเจ้าผ่านเทวทูตตลอดซึ่งการที่ผู้ประพันธ์ดัดแปลงให้พระพุทธเจ้ากลายเป็นผู้ที่ไร้ศักยภาพเช่นนี้ก็ขัดกับหลักศาสนาพุทธที่ปฏิเสธเรื่องการมีอยู่ของพระเจ้าและสอนว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นล้วนเป็นไปตามเหตุและปัจจัยทั้งสิ้น หาได้มีใครมีอำนาจมาบังคับควบคุมไม่ได้ด้วยเหตุนี้การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าก็เป็นเพราะกำลังความสามารถ สติปัญญาของพระองค์เองหาใช่เป็นเพราะพลังอำนาจของผู้อื่นไม่ เพราะการจะละกิเลสตัณหาได้นั้นต้องเกิดจากตัวของบุคคลนั้น ๆ เอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าในนวนิยายเรื่องนี้จึงตรงกันข้ามกับพระเจ้าตามพุทธประวัติอย่างสิ้นเชิง

ผู้ประพันธ์ยังกำหนดให้พระพุทธเจ้าเป็นตัวละครที่มีทัศนคติเกี่ยวกับการมีชีวิตและเป้าหมายของการออกผนวชเป็นไปในแบบคริสต์ศาสนาดังเห็นได้จากการที่พระองค์ทรงมองว่าความทุกข์ที่มนุษย์ได้รับนั้นไม่ว่าจะเป็นความยากจน ความตาย และความชรา นั่นคือคำสาปที่ได้รับจากพระเจ้าซึ่งทำให้พระองค์ตัดสินใจออกผนวชเพื่อหาทางรอดพ้นจากบาปที่เป็นคำสาปที่ได้รับ

รับมาจากพระเจ้า ตามพุทธประวัติที่แท้จริงแล้วแล้วพระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงสอนเช่นนี้เลยแต่ทรงสอนว่าความทุกข์ที่มนุษย์ได้รับคือกฎธรรมชาติดำเนินไปตามที่ควรจะเป็นจากพระเจ้าไม่ได้ และยังทรงสอนว่าเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนิกชนคือการเข้าสู่นิพพานหรือการดับกิเลสตัณหาได้สนิทอันจะช่วยให้หลุดจากความทุกข์เวทนาและการเวียนว่ายตายเกิดได้ หากการค้นพบทางรอดจากบาปที่เกิดจากคำสาปของพระเจ้าเป็นเจ้าไม่

ผู้ประพันธ์ยังปรับเปลี่ยนให้พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ได้โดยการเห็นสังขารเพียงเรื่องเดียวคือปฏิจกสมุปบาทที่แสดงให้เห็นกระบวนการดับและกระบวนการเกิดของเหตุปัจจัยและโดยการสามารถเอาชนะมารได้เท่านั้นซึ่งตามพุทธประวัติที่ถูกต้องนั้นการที่พระพุทธองค์จะทรงไปถึงขั้นบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณได้นั้นนอกจากจะทรงตรัสรู้สังขารเรื่องปฏิจกสมุปบาทแล้วยังทรงต้องตรัสรู้สังขารเรื่องอริยสัจสี่ด้วย อริยสัจสี่ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ซึ่งแต่ละประการจะมีความสัมพันธ์ต่อกัน ทุกข์คือตัวปัญหา สมุทัยคือตัวต้นเหตุของปัญหา ได้แก่ ตัณหา นิโรธคือตัวเป้าหมายของชีวิตคือการแก้ปัญหาให้หมดไปเป็นอิสรภาพของชีวิต หมายถึง พระนิพพาน มรรคคือวิธีปฏิบัติหรือทางเดินไปสู่เป้าหมายนั้นซึ่งมีองค์ 8 ประการ ด้วยเหตุนี้หากพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้เพียงหลักปฏิจกสมุปบาทแต่ไม่ทรงตรัสรู้เรื่องมรรคซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติในการดับเหตุปัจจัยอันจะนำไปสู่พระนิพพานพระองค์ก็ย่อมทรงไม่สามารถเข้าสู่พระนิพพานได้

ตามความเห็นของผู้วิจัยการที่ผู้ประพันธ์ตัดหลักธรรมส่วนอริยสัจสี่ออกไปนั้น เพราะหลักธรรมข้อนี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนาซึ่งหากใส่รวมเข้าไปด้วยก็อาจทำให้ขัดกับสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอคือการนำเสนอความเป็นคริสต์ศาสนา ด้วยเหตุนี้ผู้ประพันธ์จึงนำเสนอให้เห็นเพียงว่าพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้เพียงหลักปฏิจกสมุปบาทและทรงเอาชนะพญามารได้เพราะสองจุดนี้เป็นสิ่งที่ไม่ขัดกับหลักคริสต์ศาสนาที่ผู้ประพันธ์มุ่งนำเสนออย่างชัดเจนนักเนื่องจากการแสดงเพียงหลักปฏิจกสมุปบาทก็ไม่ได้ขัดกับหลักศาสนาคริสต์อย่างสิ้นเชิงส่วนการเอาชนะมารได้ก็เหมือนกับที่พระเยซูเอาชนะมารได้

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้ปรับเปลี่ยนลักษณะของพระพุทธเจ้าให้เหมือนพระเยซูจึงอาจกล่าวได้ว่าพระพุทธเจ้าในแบบของผู้ประพันธ์ก็คือพระเยซูนั่นเองซึ่งที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากผู้ประพันธ์ต้องการจะประพันธ์วรรณกรรมให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับสิ่งที่อยู่ในจิต

ไต่สำนึกของผู้อ่านชาวตะวันตกหรือให้ตรงกับความต้องการของตลาดส่วนใหญ่ นั่นเองรวมทั้งการสร้างจุดขายโดยการกำหนดให้คีนู รีฟส์ ดาราฮอลลีวูดที่เป็นที่นิยมชื่นชอบรับบทพระพุทธเจ้าทั้งที่บทบาทการแสดงเป็นพระพุทธเจ้าของคีนู รีฟส์ก็ยังไม่ถึงขั้นดังที่มีนักวิจารณ์กล่าวว่าคีนู รีฟส์นั้นไม่เหมาะกับบทพระพุทธเจ้าเพราะการแสดงของเขาดูแล้วยากที่จะเชื่อว่าเขาคือผู้นำทางจิตวิญญาณที่ค้นหาความจริงของชีวิตอย่างผู้ที่ใช้ความคิดอย่างเพ่งพินิจพิจารณาและอย่างเอาจริงเอางัง นอกจากนี้การแสดงของเขาก็ไม่เป็นธรรมชาติ ดูแข็งที่อร่ามกับรูปปั้น การแสดงของเขาเป็นเพียงการแสดงที่ต้องการจะให้दनออกมาดูดีเท่านั้นซึ่งทำให้ดูแล้วการแสดงบทพระพุทธเจ้าของเขาขาดความสมจริงดังที่ James Berardinelli²² กล่าวไว้

So what about Keanu Reeves? Choosing one of today's least able (but most popular) actors in such a critical role might at first seem bizarre (to say the least), but in a weird way, it sort of works. This isn't because Reeves has suddenly learned how to act, but with his part of the story nestled in the cozy frame of a fable, his stilled style isn't harmful. All that he needs to do is look nice--which he does--and not flub his lines. His failed attempt at an Indian accent is a bit distracting...

หรือที่ Camden Hubbard²³ วิเคราะห์ว่าคีนู รีฟส์ในบทของพระพุทธเจ้านั้นดูน่าขัน

Keanu Reeves was ridiculous as Buddha. Because Reeves has played a “creep” in nearly everything he has ever been in, it would have taken at least a moderate amount of talent to convince me he could play the pensive and truth-seeking spiritual leader.

Unfortunately this ability never materialized. Reeves was as unsure

²² James Berardinelli, Little Buddha [Online]. 1994. (Available from : http://www.all-reviews.colossus.net/movies/l/little_buddha.html [2002, January 4].).

²³ Camden Hubbard, “Little Buddha” reviewed [Online]. (n.d.). (Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=2&rid=35349> [2002, January 7]).

of himself as a high school kid in his first Shakespeare production.

เช่นเดียวกับคำวิจารณ์ของ John Walker²⁴

I gather lots of reviews have begun with references to BILL AND TED'S EXCELLENT ADVENTURE. Bertolucci's casting Keanu Reeves as Siddhartha has raised a lot of eyebrows. In fact, one complaint--that Reeves's style can be "wooden"--is actually a requirement here. Reeves is called to play an icon, and everyone around him (all Indian actors) similarly behave in a stylized way. The Siddhartha parts are written that way.

ด้วยเหตุนี้การที่ผู้สร้างภาพยนตร์เลือกผู้รับบทพระพุทธรูปเจ้าตามความนิยมของผู้ชมมากกว่าจะเลือกนักแสดงที่มีความสามารถเหมาะกับบทดังกล่าวก็แสดงว่าภาพยนตร์เรื่องนี้สร้างขึ้นเพราะต้องการให้เป็นที่ยอมรับอันจะนำมาซึ่งรายได้มหาศาล หาได้สร้างขึ้นด้วยความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาไม่ หากผู้สร้างสร้างด้วยความศรัทธาแล้วก็น่าที่จะคัดเลือกนักแสดงซึ่งมีทักษะและสุนทรียะทางการแสดงที่เหมาะสมกับบทพระพุทธรูปเจ้ามากกว่านี้และน่าจะนำเสนอหลักพุทธรูปศาสนาและพุทธประวัติอย่างครบถ้วนตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ เหยียดคำสั่งสอน จนถึงปรินิพพาน รวมทั้งไม่ควรจะมีฉากการมีเพศสัมพันธ์ปรากฏในภาพยนตร์ซึ่งเหมือนเป็นการไม่ให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การที่มีบทดังกล่าวก็เนื่องจากผู้สร้างภาพยนตร์ไม่ได้มีความรู้สึกเคารพและศรัทธาในพระพุทธรูปเจ้าดังเช่นพระเยซูจึงกล้าที่จะใส่ฉากการมีเพศสัมพันธ์อย่างโจ่งแจ้งระหว่างดินกับลิซาเพื่อเป็นการดึงดูดผู้ชมซึ่งหากตัดฉากนี้ไปก็มิได้ทำให้เรื่องราวเปลี่ยนแปลงหรือเสียหายแต่ประการใดเลย

ดังนั้นการที่ผู้สร้างภาพยนตร์ได้ปรับเปลี่ยนหลักพุทธรูปศาสนาให้อยู่บนพื้นฐานของหลักคริสต์ศาสนาก็เพราะต้องการให้เนื้อหาของภาพยนตร์สอดคล้องกับแนวคิดบูรพาคตินิยมที่อยู่

²⁴ John Walker, Little Buddha (1993) [Online]. 1993. (Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie/1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=3&rid=35345> [2002, January 6].).

ในจิตใต้สำนึกของชาวตะวันตกส่วนใหญ่จะได้เป็นที่นิยมและได้รับการบริโภคอันนำมาซึ่งรายได้มหาศาลซึ่งเป็นไปตามลักษณะของภาพยนตร์ฮอลลีวูดที่มักจะสร้างภาพยนตร์เพื่อเอาใจผู้ชมเป็นหลัก

4.2 กลวิธีการเล่าเรื่องโดยสายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่สาม (omniscient point of view)

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นว่าคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นยุคแห่งแนวคิดบูรพาคตินิยมสมัยใหม่มีความเชื่อว่าวัฒนธรรมทุกอย่างในโลกล้วนแล้วแต่มีลักษณะในทางจิตวิญญาณบางอย่างร่วมกัน ด้วยเหตุนี้คนตะวันตกซึ่งอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างและอยู่ภายนอกตะวันออกจึงสามารถศึกษาและเข้าถึงจิตใจของคนตะวันออกได้เป็นอย่างดีทำให้คนตะวันตกสามารถเห็นถึงองค์ประกอบภายในที่ซ่อนอยู่ของตะวันออกได้

ตามทฤษฎีของชาอิตความสัมพันธ์ในลักษณะที่ว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกนี้ ตะวันตกได้เชื่อมโยงเข้ากับเรื่องทางเพศ นั่นก็คือ ตะวันตกเปรียบตนเป็นบุรุษเพศส่วนตะวันออกก็เปรียบได้กับสตรีเพศ ตะวันออกคือสาวพรหมจรรย์ที่ยังบริสุทธิ์ ปราศจากราคีและกำลังเฝ้าคอยให้ตะวันตกหรือบุรุษเพศนี้มาเปิดเผยและเมื่อทั้งสองฝ่ายได้หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน (harmony) แล้วสิ่งที่ตะวันตกจะได้รับก็คือการหยั่งถึงกันบังของจิตใจและความรู้สึกนึกคิดของคนตะวันออกโดยที่คนตะวันออกเองก็ไม่อาจจะรู้จักตนเองได้ดีเท่ากับคนตะวันตกดังที่ Arthur James Balfour ได้กล่าวว่าความรู้ความเข้าใจของตนที่มีต่อประเทศอียิปต์และชาวอียิปต์ลึกซึ้งมากกว่าที่ชาวอียิปต์มีเสียอีกรวมทั้งยังรู้ว่าสิ่งใดคือสิ่งที่เหมาะสมที่สุดสำหรับชาวอียิปต์ ดังนั้นอียิปต์จึงสมควรจะถูกครอบครองโดยอังกฤษซึ่งเป็นผู้รู้จักอียิปต์ดีจึงรู้ว่าควรจะทำอะไรในลักษณะเช่นไร

ในนวนิยายเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ผู้ประพันธ์ได้เลือกใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยสายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่ 3 (omniscient point of view)* เพื่อจะสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่เชื่อว่า

* กลวิธีการเล่าเรื่องโดยสายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่ 3 คือวิธีการที่ผู้ประพันธ์เล่าเรื่องโดยผ่านสายตาของบุคคลที่ 3 ซึ่งเป็นผู้รอบรู้และเห็นเหตุการณ์ทุกอย่างโดยผู้ประพันธ์จะไม่กำหนดให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นแต่ผู้ประพันธ์จะเป็นผู้เล่าเรื่องเอง ผู้ประพันธ์หรือผู้เล่าเรื่องจะไม่อยู่ในเรื่องและจะไม่กล่าวถึงตัวเองด้วย วิธีนี้ผู้ประพันธ์จะรู้ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ของตัวละคร ผู้ประพันธ์จะเป็นผู้บรรยายให้เห็นถึงความคิดและความรู้สึกของตัวละครทุกตัวหรือเกือบทุกตัว

ตะวันตกสามารถเข้าใจและมองทะลุไปถึงจิตใจและความรู้สึกนึกคิดของคนตะวันออกได้โดยที่แม่ แต่คนตะวันออกเองก็ยังไม่สามารถเข้าใจและมองตนเองออกได้เท่าตะวันตก เมื่อเป็นเช่นนั้น ตะวันตกจึงมีสิทธิ์ที่จะครอบครองและมีอำนาจเหนือตะวันออก ด้วยเหตุนี้การที่ผู้ประพันธ์ใช้ กลวิธีการเล่าเรื่องดังกล่าวก็เพื่อสื่อให้เห็นถึงความสามารถของตะวันตกในอันที่จะเข้าใจและตีแผ่ ถึงอารมณ์ ความคิด จิตใจและพฤติกรรมของคนตะวันออกผ่านตัวละครตะวันออกอันเป็นไปตามแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่ตะวันตกยึดถือ

“Perhaps” was enough for Chompa. “Perhaps” meant the possibility of seeing the world. If “perhaps” could become a probability, then he, as the old man’s favorite pupil, would go on the search. He would leave the mountains and go down the earth below and into an airplane and over the oceans. The very idea made him feel dizzy.²⁵

เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์สามารถบรรยายทั้งอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของพระภิกษุชอมปาได้อย่างกระจ่างชัดราวกับเป็นผู้ที่สามารถมองทะลุทะลวงได้เข้าไปถึงก้นบึ้งของจิตใจของชาวตะวันออกได้ กล่าวคือ ผู้ประพันธ์ได้บรรยายถึงความรู้สึกนึกคิดของพระภิกษุชอมปาว่ามีความต้องการลึก ๆ ที่จะได้เดินทางออกจากเมืองภูฏานซึ่งเป็นเมืองทางฝั่งตะวันออกเพื่อไปยังโลกข้างล่างหรือฝั่งตะวันตกรวมทั้งยังได้บรรยายความรู้สึกของพระภิกษุชอมปาอีกด้วยว่าความคิดหลากหลายที่เกิดขึ้นได้ทำให้ท่านเกิดรู้สึกเวียนศีรษะขึ้นมาทันที และการที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายทั้งความคิดและความรู้สึกของตัวละครชาวตะวันออกออกมาให้เห็นได้ขนาดนี้ก็เพื่อจะสื่อให้เห็นว่าคนตะวันตกสามารถจะมองทะลุเข้าไปในจิตใจของชาวตะวันออก รู้ว่าคนตะวันออกคิดและรู้สึกเช่นไร

Chompa stared at him, trying to remember. He must have been about ten when he last saw this man. Then he had been straight, bright-eyed, and well-muscled, but he had chosen the way of the ascetic to find salvation. He had probably never spoken in all these years, and Chompa wondered if it hurt.

²⁵ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 17.

He was laughing at some private joke now as he cleared the bowl on his elbow.²⁶

เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยสายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่สามอันทำให้ผู้ประพันธ์สามารถเข้าถึงจิตใจของตัวละครทำให้ทราบและสามารถบรรยายความคิดความรู้สึกของตัวละครพระภิกษุชอมปาที่มีต่อโยคีภูเขาว่าเป้าหมายของการค้นพบทางรอด การใช้กลวิธีเช่นนี้อาจมีอิทธิพลต่อผู้อ่านนวนิยาย นั่นคือ ทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าความคิดความรู้สึกของตัวละครตะวันออกที่ผู้ประพันธ์บรรยายนั้นเป็นความจริงทั้งที่จริงแล้วเป็นหลักพุทธศาสนาที่ถูกบิดเบือนให้เป็นอย่างคริสต์ศาสนาดังเช่นเป้าหมายสูงสุดของโยคีภูเขาตามหลักพุทธศาสนาคือการเข้าถึงพระนิพพาน หากการค้นพบทางรอดไม่ การที่ผู้ประพันธ์ทำเช่นนี้ก็แสดงให้เห็นถึงแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่เชื่อว่าตะวันตกสามารถมองทะลุเข้าไปในจิตใจของคนตะวันออกได้

His smile was stitched across his face in a pretense of enjoyment because it would not do to show fear in front of the boy, but his eyes betrayed him. His eyes did not smile. They stared at one spot, and his knuckles, grasping the seat in front of him, looked like lines of pebbles. Now and again he glanced at Lama Norbu and drew strength from him. The old man was looking around him, as curious as a child, and Chompa told himself that if he was unafraid, then there was nothing to worry about.²⁷

เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องในฐานะผู้รอบรู้ทุกสิ่งจึงสามารถเข้าถึงความรู้สึกของตัวละครพระภิกษุชอมปาได้ว่าท่านกำลังกลัวอยู่จึงต้องแสวงหีมเพื่อกลบเกลื่อนความกลัวไม่ให้เจสซีเห็นว่าท่านรู้สึกตื่นกลัวที่ต้องมานั่งรถไฟรางเดียวซึ่งท่านไม่เคยนั่งมาก่อนแต่ดวงตาของพระภิกษุชอมปาก็ได้ทรยศต่อท่านเสียแล้วเพราะได้แสดงให้เห็นถึงความกลัวออกมาอย่างชัดเจนด้วยการจับจ้องไปยังจุดเดียว ข้อนี้น่ามีอีกเกาะที่นั่งด้านหน้า ผู้ประพันธ์ยังบรรยายการกระทำของพระภิกษุชอมปาด้วยว่าทรงมองไปรอบ ๆ ด้วยท่าทางที่อยากรู้อยากเห็นแบบเด็ก ๆ และยังบรรยายให้เห็นถึงความคิดของพระภิกษุชอมปาที่ว่าหากตัวท่านเองไม่กลัวเสียอย่างแล้วอย่างอื่น

²⁶ Ibid., p. 20.

²⁷ Ibid., pp. 53-54.

ก็ไม่มีอะไรต้องกลัว การที่ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องดังกล่าวก็ทำให้แนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันตกสามารถหยั่งถึงพฤติกรรม อารมณ์ ความคิด และความรู้สึกของตะวันออกได้เป็นอย่างดีที่ปรากฏในบทตัดตอนข้างต้นน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นเนื่องจากในการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องดังกล่าวนี้จะถือว่าผู้ประพันธ์ซึ่งก็เป็นผู้เล่าเรื่องในขณะเดียวกันเป็นผู้ที่ทราบทุกสิ่งทุกอย่าง ดังนั้นไม่ว่าผู้ประพันธ์จะเล่าเรื่องเช่นไรก็ผู้อ่านก็มักจะคล้อยตามว่าทุกอย่างต้องเป็นไปตามที่ผู้ประพันธ์เล่าซึ่งก็ทำให้ภาพลักษณ์ในแง่ลบของตะวันออกที่ผู้ประพันธ์สมมติขึ้นมา เช่น ตะวันออกอ่อนแอกว่าตะวันตก กลายเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือโดยผู้อ่านชาวตะวันตกที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์เพราะว่าในการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องดังกล่าวทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้ประพันธ์เล่าดูเหมือนว่าจะเป็นเช่นนั้นจริง ๆ

Chompa stared at it in astonishment, amazed that nonbelievers in the West had gone to the trouble to give the Buddha pride of place in their city. It showed tolerance and compassion for the beliefs of others. These were not narrow-minded people. Indeed, he thought, they are more open than we are, for there were no statues to the man they called Jesus in Bhutan.²⁸

ผู้ประพันธ์ยังได้บรรยายความคิดความรู้สึกของตัวละครพระภิกษุซอมปาอีกว่า สังคมตะวันตกยังเปิดกว้างต่อสิ่งต่าง ๆ มากกว่าสังคมตะวันออกที่มีจิตใจคับแคบเพราะตะวันตกยังอนุญาตให้มีพระพุทธรูปมาประดิษฐานในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ในขณะที่ตะวันออกไม่เคยปรากฏว่ามีรูปปั้นของพระเยซูประดิษฐานอยู่ในประเทศภูฏานเลยซึ่งการที่ผู้ประพันธ์บรรยายความคิดของพระภิกษุซอมปาออกมาในลักษณะเช่นนี้ก็เพื่อจะสื่อว่าสังคมตะวันตกมีความเปิดกว้าง มีจิตใจที่กว้างขวางมากกว่าสังคมตะวันออก สิ่งนี้ก็เป็นการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องด้วยสายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่สามของผู้ประพันธ์ในการทำให้ตะวันออกคิดและกล่าวอย่างที่ว่าตะวันตกต้องการให้เป็นอันเป็นไปตามหลักบูรพาคตินิยมนั่นเอง

ผู้ประพันธ์ยังใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยสายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่ 3 ในการบรรยายความคิดความรู้สึกของคนตะวันตกเพื่อนำเสนอว่าคนตะวันตกเหนือกว่าส่วนคนตะวันออกนั้นแล้วหลังจากความคิดของเด็กน้อยเจสซี

²⁸ Ibid., p. 57.

Jesse sat on a step and looked back the way he had come. There were so many identical alleys leading off the square, and he couldn't remember which one he had run along, in his haste to find the goddamn monkey. He was lost, and he was in danger of bursting into tears, but, he thought, To hell with that, I'm an American, I'm not gonna let these medieval people see me cry. He'd just have to pull himself together, that's all. When the going gets tough,...

²⁹

ผู้ประพันธ์ได้บรรยายความคิดของเจสซีเพื่อสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าคนตะวันตกเหนือกว่าคนตะวันออกโดยจะเห็นได้จากการที่ผู้ประพันธ์เปรียบคนตะวันออกว่าเป็นคนยุคกลางเนื่องจากคนในยุคกลางยังคงล้าหลังอยู่มากโดยเฉพาะเมื่อเปรียบกับคนในยุคปัจจุบัน การใช้กลวิธีการเล่าเรื่องดังกล่าวที่ทำให้ดูเหมือนว่าทุกอย่างที่ผู้ประพันธ์เล่าจะเป็นเช่นนั้นจริงๆ ก็อาจส่งผลให้ผู้อ่านที่ไม่รู้เท่าทันเข้าใจว่าในชีวิตจริงคนตะวันออกก็มีลักษณะดังกล่าวจริงๆ ซึ่งความคิดที่ว่าชาวตะวันตกเหนือกว่าชาวตะวันออกก็ยังปรากฏอยู่ในความคิดของตัวละครดินที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายดังนี้

(...) Dean realized that he was rationalizing, that he wanted Jesse to be chosen because it was un-American just to take part, and it was certainly un-American to come second, Buddhism or no Buddhism.³⁰

ความคิดของดินที่ผู้ประพันธ์บรรยายว่าดินต้องการให้เจสซีเป็นผู้ชนะเพราะคนตะวันตกไม่ว่าจะอย่างไรต้องเป็นที่หนึ่งเสมอสื่อให้เห็นถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของชาวตะวันตกที่ว่าประเทศตะวันตกเหนือกว่าประเทศตะวันออก ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี หรือวัฒนธรรมซึ่งผู้อ่านชาวตะวันตกบางคนเมื่ออ่านแล้วอาจคิดว่าสังคมตะวันออกเป็นเช่นนั้นจริงๆ เนื่องมาจากการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยสายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่สามทำให้ดูเหมือนว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้ประพันธ์กล่าวจะต้องเป็นจริงตามนั้นเสมอ

²⁹ Ibid., pp. 123-124.

³⁰ Ibid., p. 154.

โดยสรุปกล่าวได้ว่าการใช้ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยผ่านสายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่สามซึ่งสามารถทราบถึงความคิดความรู้สึกและจิตใจของตัวละครทุกตัวทำให้ผู้อ่านที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์คิดว่าตะวันตกและตะวันออกมีลักษณะตามที่คุณประพันธ์บรรยายเนื่องจากกลวิธีนี้จะทำให้ดูเหมือนว่าทุกสิ่งที่คุณประพันธ์บอกทุกอย่างน่าจะเป็นความจริง

4.3 กลวิธีการใช้ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยด้านเดียว (static character)

ผู้ประพันธ์ได้สร้างตัวละครตะวันตกและตัวละครตะวันออกให้เป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยด้านเดียวตลอดทั้งเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ กล่าวคือ ในตอนเปิดเรื่องตัวละครมีความคิด อารมณ์ ความรู้สึก นิสัย หรือทัศนคติอย่างไรตอนจบก็ยังคงเป็นเช่นนั้นเพื่อนำเสนอให้เห็นว่าตัวละครตะวันตกและตัวละครตะวันออกเป็นไปตามแบบฉบับ (type) ที่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามที่ตะวันตกได้กำหนดไว้ในหลักการบูรพาคตินิยม

4.3.1 ตัวละครตะวันออก

ก. พระภิกษุชอมปา

พระภิกษุชอมปาเป็นตัวละครที่ขี้สงสัย มีลักษณะเหมือนเด็ก อ่อนแอ ง่วงซึม ไม่กระตือรือร้น เป็นฝ่ายยินยอม (passive)

Lama Norbu was already moving toward him, and Chompa had to move fast to catch up, pushing his trolley up to the Lama's side and past him so that he would be the first to step into America. Then he blinked, startled as the glass wall hissed and parted without a hand touching it, and Tenzin was through, bowing and saying welcome and pointing to something called a parking lot....

Chompa's brain could not take in the sights through the windows. He grew uncomfortably aware of Lama Norbu's disapproval and realized that his mouth was open and his tongue limp on his bottom lip. Open your mouth and catch mosquitoes. He clamped it shut so fast that he bit his

tongue.³¹

เห็นได้ตั้งแต่ต้นเรื่องว่าผู้ประพันธ์จะสร้างตัวละครพระภิกษุชอมปาให้มีลักษณะนิสัยที่ช่างสงสัย อยากรู้อยากเห็น โดยแสดงผ่านการกระทำ (action) ของตัวละคร กล่าวคือ เมื่อพระภิกษุชอมปาเห็นประตูอัตโนมัติก็รู้สึกตื่นเต้นระคนไปด้วยความอยากรู้อยากเห็นว่าจะประตูเปิดเองได้อย่างไร และเมื่อพระภิกษุเห็นชินซีให้ดูลานจอดรถพระภิกษุชอมปาก็ยิ่งควบคุมความตื่นเต้นและความอยากรู้อยากเห็นไว้ไม่อยู่จนต้องมองลอดหน้าต่างออกไปดูจนถึงกับอ้าปากค้างซึ่งลักษณะนิสัยเช่นนี้จะไม่ปรากฏให้เห็นในตัวละครตะวันตกเพราะผู้ประพันธ์สร้างให้มีนิสัยที่สุขุม ไม่มีความอยากรู้อยากเห็นเหมือนเด็ก ๆ เพราะชาวตะวันตกเป็นผู้รอบรู้ในทุก ๆ เรื่องแม้แต่ตัวละครชาวตะวันตกที่เป็นเด็กผู้ประพันธ์ก็ได้สร้างให้มีความฉลาดหลักแหลมกว่าตัวละครชาวตะวันออกรวมทั้งเป็นผู้ใหญ่ในสังคมตะวันออกรวมทั้งจะเห็นได้ในฉากถัดไป

The machine erupted out of a canyon into brilliant sunshine and ran for a while alongside the bay, and Chompa looked behind to see how the dark-haired woman was taking it. Maria smiled at him as if to comfort him, and he felt better, knowing that she, who seemed like a stranger here, was unafraid. But why did they need to go so fast?

Jesse would know, and Chompa, as he, felt like the child with Jesse as the adult.

“This isn't fast,” Jesse said, as if it were a dumb question. “Wait till you go on a roller coaster.”

Whatever a roller coaster was, Chompa wanted nothing to do with it.³²

ในฉากนี้ผู้ประพันธ์ยังคงกำหนดให้ตัวละครพระภิกษุชอมปาแสดงนิสัยที่ช่างสงสัยออกมา นั่นคือ พระภิกษุชอมปาเต็มไปด้วยความรู้สึกสงสัยว่ามาเรียรู้สึกอย่างไรเวลานั่งรถไฟฟาราเงียวและว่าทำไมพวกเขาถึงต้องไปกันเร็วขนาดนี้และว่ารถไฟเหาะคืออะไรอีกทั้งยังแสดงความฉลาดกลัวไม่ต้องการจะไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียกว่ารถไฟเหาะนี้ ยิ่งไปกว่านั้นคำบรรยายที่ว่าพระภิกษุชอมปา รู้สึกว่าตนเป็นเด็กส่วนเจสซีเป็นผู้ใหญ่เพราะเจสซีต้องรู้แน่หากท่าน

³¹ Ibid., p. 27.

³² Ibid., p. 54.

ถามว่าทำไมรถไฟต้องแล่นเร็วขนาดนี้ก็สื่อถึงลักษณะของตะวันออกตามแบบฉบับ (type) ในหลักการบูรพาคตินิยมที่ว่าชาวตะวันออกมีลักษณะเหมือนเด็กที่ไม่รู้อะไรเลยส่วนชาวตะวันตกเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรอบรู้โดยเฉพาะเมื่อเจสซีตอบว่าความเร็วขนาดนี้ยังไม่ถือว่าเร็วหากเทียบกับรถไฟเหาะที่เขาพูดขึ้นคล้ายกับว่าคำถามของพระภิกษุชอมปาเป็นคำถามโง่ ๆ ก็ยิ่งเป็นการเน้นย้ำถึงความเฉลียวฉลาดรอบรู้อย่างผู้ใหญ่ของชาวตะวันตกที่มีแม่แต่ในเด็กเล็กอย่างเจสซีและความไม่รู้สิ่งต่าง ๆ เหมือนกับเด็ก ๆ ของชาวตะวันออกที่มีอยู่แม้กระทั่งในผู้ใหญ่และผู้ทรงศีลอย่างพระภิกษุชอมปา

How he could not bring himself to approach them or ring their doorbell, and Chompa sleepily nodded agreement. Respect for privacy was paramount.

Tenzin told how he had seen Jesse at the local school and how one day he had taken a deep breath and just walked up to the boy's mother at the fence....

And Chompa fell asleep.

นอกจากผู้ประพันธ์จะสร้างภาพในเชิงลบของชาวตะวันออกผ่านตัวละครพระภิกษุชอมปาว่าช่างสงสัย เหมือนเด็ก ไม่ฉลาดแล้วยังให้ภาพว่าพระภิกษุชอมปามีนิสัยที่มักจะง่วงซึมไม่ใส่ใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวดังเห็นได้ในประโยคที่ว่า “แล้วพระภิกษุชอมปาก็หลับไป” ซึ่งขัดกับความจริงเพราะผู้ที่เป็นพระภิกษุคือผู้ที่คอยระแวดระวังอยู่ตลอดเวลาไม่ให้นิเวศน์ได้ง่ายเช่นนี้ และการที่ผู้ประพันธ์ทำเช่นนี้ก็เพราะต้องการสื่อว่าตะวันออกเป็นชาติที่ด้อยพัฒนาในทุก ๆ ด้านทำให้มีพฤติกรรมที่บกพร่องเช่นนี้

ผู้ประพันธ์ยังบรรยายว่าพระภิกษุชอมปามีท่าทางตื่นเต้นเหมือนกับเด็ก ๆ ที่จะได้เดินทางไปยังสหรัฐอเมริกาว่า

(...) , Chompa walked slowly, trying to look solemn, not wanting his excitement to seem obvious.

การที่พระภิกษุชอมปาแสดงท่าทางที่สำรวมเพราะไม่ต้องการให้ผู้อื่นล่วงรู้ถึงความรู้สึกตื่นเต้นของตน มิใช่เกิดจากการกำหนดรู้เท่าทันต่อภาวะความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายอย่างที่พระภิกษุควรจะเป็นซึ่งก็เป็นการที่ผู้ประพันธ์พยายามให้ภาพของพระภิกษุว่าไม่ต่างจากปุถุชนที่ยังเต็มไปด้วยอารมณ์และกิเลสอยู่อันทำให้ภาพของพระภิกษุผู้ทรงศีล สมาธิ และปัญญาถูกบิดเบือนไปและหากผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้เสพงานชิ้นนี้ก็อาจคิดว่านี่เป็นเรื่องจริง

ในตอนทั้งหมดจะเดินทางไปบ้านคีตาผู้ประพันธ์ได้บรรยายตัวละครพระภิกษุชอมปาว่าไม่กระตือรือร้นในภารกิจครั้งนี้เท่ากับคนที่อาสาจะขับรถพาทุกคนไป

A van was hired, and Dean offered to drive. The Tibetans did not seem too keen and it would give him something to do, a chance to take charge a little, to be something other than a chaperon. It was a wreck with a gearshift and he'd driven automatic for years, but he soon got the hang of it. Kathmandu was chaos anyway, and he happily bumped along with Chompa next to him. When he cut off a pudrej, Chompa grinned at him.

“When in Rome, do like Romans,” he said, and Dean wondered where he had come across the saying.³³

ผู้ประพันธ์ให้ภาพของชาวทิเบตที่รวมถึงพระภิกษุชอมปาว่ามีนิสัยเฉื่อยชาตรงข้ามกับดินซึ่งเป็นชาวตะวันตกที่มีความกระตือรือร้นดังเห็นได้จากการที่เขาเสนอตัวเป็นคนขับรถ แม้แต่ระหว่างที่ขับรถไปและเกือบจะประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์เพราะคนขับรถชาวตะวันออกที่ไม่ยอมปฏิบัติตามกฎจราจรพระภิกษุชอมปาก็ยังไม่รู้สึกรู้สมต่อสิ่งที่เกิดขึ้นดังเห็นได้จากการที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ท่านยิ้มและพูดกับดินว่าเข้าเมืองตาหลิวต้องหลิวตาตามแทนที่จะแสดงความวิตกกังวลกับสิ่งที่เกิดขึ้น

³³ Ibid., p. 126.

ข. ลามะนอร์บู

ตัวละครลามะนอร์บูเช่นเดียวกับพระภิกษุชอมปาคือมีนิสัยเหมือนเด็ก ไม่กระตือรือร้น เป็นฝ่ายยินยอม อ่อนแอตั้งเห็นได้ตั้งแต่ต้นเรื่องตอนที่เจสซีอาสาจะพาคณะของลามะนอร์บูไปดูรถไฟรางเดียว

Jesse whooped with delight. Then the Lama bent toward him, took the third package from Chompa, handed it to him, and touched his forehead gently against Jesse's.

“And this is for you... and tomorrow you will be my guide.”

“Yeah.”

Guide? thought Lisa. His old teacher was his guide. This was getting curiouser and curiouser.³⁴

ผู้ประพันธ์แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้ใหญ่ที่ลักษณะเป็นผู้นำของชาวตะวันตกผ่านเจสซีและความอ่อนแอที่ทำให้ต้องเป็นผู้ตามของชาวตะวันออกผ่านลามะนอร์บูตั้งในประโยคที่ลามะนอร์บูกล่าวว่าพรุ่งนี้เจสซีจะเป็นผู้นำทางให้ท่านอันแสดงถึงการยอมรับว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกจึงสามารถชี้แนะให้ตะวันออกเป็นเช่นไรก็ได้ตามที่ตะวันตกต้องการ การยินยอมต่อทุก ๆ สิ่งที่ตะวันตกกระทำต่อตะวันออกเช่นนี้นั้นก็สอดคล้องกับตอนที่ทุกคนจะเดินทางไปบ้านคีตาโดยชาวธิเบตจะไม่กระตือรือร้นแต่จะยินยอมให้คนตะวันตกเช่นดินจัดการอย่างไรก็ได้คือตีเป็นคนอาสาขับรถไปบ้านคีตาตนเอง

การสื่อว่าตัวละครตะวันออกมีลักษณะเหมือนเด็กทั้งด้านร่างกายและจิตใจของผู้ประพันธ์ยังปรากฏให้เห็นในตัวละครพระภิกษุเค็มโปเห็นชินในตอนทีลีซาได้พบกับท่านและคิดว่า “เขาคงมีอายุสัก 60 ได้ ไร้วรรอย่นเหมือนกับเด็กที่โตแล้ว” และว่า “เขายังมีกลิ่นตัวเหมือนเด็กอีกด้วย นั่นคือ มีกลิ่นนมเสี้ยวเด็กและยาโต๊ปที่โชยมาจากร่างกายอันอ้วนท้วมของท่านผู้สูงอายุ ดูเป็นฮิปปี๊แบบเด็กๆ” จากความคิดของลีซานอกจากจะเห็นถึงอคติของตะวันตกจากการบรรยายว่าคนตะวันออกมีลักษณะเหมือนเด็กแล้วยังเห็นอคติได้จากการเปรียบเทียบพระภิกษุเค็มโปเห็นชินว่าเหมือนฮิปปี๊แบบเด็กๆ (baby hippie) เพราะฮิปปี๊หมายถึงพวกบุปผาชนในยุค

³⁴ Ibid., p. 40.

ทศวรรษ 1960 ที่รักษารวมชาติ สันติ ดนตรี และยาเสพติด คนเหล่านี้จะไม่สนใจการแต่งกาย จะสกปรกมอมแมม และเหม็นขี้ยา ในยุคปัจจุบันผู้ที่เป็นฮิปปีก็จะถูกเปรียบเทียบกับเป็นสวะสังคมเพราะลักษณะของการประพฤติปฏิบัติที่ต่อต้านสังคม เหมือนกับไม่ยอมปฏิบัติตามหน้าที่และความรับผิดชอบตามบทบาทของตนในสังคมคนเหล่านี้จึงถูกมองว่าเป็นพวกที่คอยถ่วงความเจริญของชาติบ้านเมืองที่ไม่คิดจะช่วยพัฒนาสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติแต่อย่างใด หากผู้ใดทำตัวแบบนี้ก็มีสิทธิ์ที่จะถูกรังเกียจจากสังคม ด้วยเหตุนี้การที่ผู้ประพันธ์เปรียบเทียบกับคนตะวันออกกับพวกฮิปปีก็เพราะมองว่าลักษณะที่แปลกประหลาดของคนตะวันออกเหมือนกับพวกฮิปปีที่พยายามทำในสิ่งที่แปลกประหลาดที่คนทั่วไปในสังคมไม่ประพฤติปฏิบัติกัน

การให้ภาพของคนตะวันออกว่ามีลักษณะเป็นเด็กนอกจากจะปรากฏในตัวละคร พระภิกษุเค็มโปเห็นชินแล้วยังครอบคลุมไปถึงพระภิกษุซอมปาและลามะนอร์บูอีกด้วยดังคำบรรยายของผู้ประพันธ์ตอนที่ลามะทั้งสามได้เดินทางไปพบลิซาที่บ้านของเธอและเมื่อเธอเปิดประตูออกมาก็ได้พบกับ “พระภิกษุร่างเด็กที่ห่มจีวรสีแดงเข้ม” อันสื่อถึงการพยายามสร้างบุคลิกลักษณะของตัวละครตะวันออกให้เหมือนกับเด็กอันเป็นไปตามบูรพาคตินิยมที่มองว่าคนตะวันออกมีลักษณะของความเป็นเด็ก

ภาพแห่งความเป็นเด็กของลามะนอร์บูยังคงอยู่ปรากฏให้เห็นในตอนที่เจสซีพาพวกลามะนอร์บูไปนั่งรถไฟรางเดี่ยวโดยผู้ประพันธ์บรรยายว่าลามะนอร์บูมองไปรอบ ๆ ตัวด้วยความอยากรู้อยากเห็นเหมือนเด็ก ๆ เพราะไม่เคยเห็นรถไฟรางเดี่ยวมาก่อน บุคลิกลักษณะและนิสัยแบบเด็กของลามะนอร์บูนั้นจะคงที่แม้ในตอนปลายเรื่องที่ลามะนอร์บูพูดกับดินก่อนที่ท่านจะทำการละสังขารว่าตนเป็นเด็ก

The old man took a deep breath and attempted a smile. “I’m afraid I’m not a very good example of Buddhist detachment.” And the smile became a chuckle. “Children,” he said. “We are all children.”³⁵

การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลามะนอร์บูพูดว่า “เด็ก เราเป็นเด็กทุกคน” ก็เพราะต้องการเน้นย้ำว่าคนตะวันออกมีลักษณะที่เหมือนเด็กทั้งด้านร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะคำ

³⁵ Ibid., p. 157.

กล่าวของลามะนอร์บูในสภาพการณ์เช่นนี้ก็ยิ่งทำให้หน้าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นเพราะผู้ที่ใกล้จะตายย่อมไม่โกหกเป็นแน่

จะเห็นได้ว่าตลอดทั้งเรื่องผู้ประพันธ์จะกำหนดให้ตัวละครตะวันตกออกแสดงอุปนิสัยหรือมีลักษณะภายนอกที่เหมือนกับเด็กไม่ว่าจะเป็นการบรรยายพระภิกษุเห็นชินว่าเหมือนเด็กที่โตแล้ว มีท่าทางเหมือนเด็ก หรือกลิ่นตัวเหมือนเด็ก การบรรยายว่าพระภิกษุทั้งสามเหมือนเด็กที่สูงอายุตัวเล็ก ๆ การให้ภาพของพระภิกษุขอมป่าวว่าไร้วุฒิภาวะ อยากรู้อยากเห็นเหมือนเด็ก ๆ ว่างซึมแทนที่จะมีลักษณะของผู้มีเหตุผลในแบบผู้ใหญ่อันจะช่วยควบคุมจิตและสติให้ระลึกรู้เท่าทันความเป็นไปของสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นโดยรอบตัวโดยถือว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงแค่รูปและนามโดยไม่เอาความรู้สึกที่เป็นกิเลสอันได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ เข้าไปจับต่อสิ่งที่เป็นเพียงรูปและนามนั้นอันเป็นลักษณะการมองที่ปราศจากอคติของพระภิกษุชาวตะวันตกอย่างแท้จริง ลามะนอร์บูนั้นแม้จะมีความสำรวมในแบบพระภิกษุอยู่บ้างแต่ผู้ประพันธ์ก็ยังคงกำหนดให้มีลักษณะของความเป็นเด็กที่อยากรู้อยากเห็นเพื่อให้ตรงกับลักษณะของตะวันตกตามหลักการอย่างบูรพาคตินิยม ในทางกลับกันภาพของตัวละครตะวันตกนั้นผู้ประพันธ์จะกำหนดให้มีเฉพาะลักษณะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีเหตุผล มีความเป็นผู้นำดังเช่นตัวละครเจสซีดังที่ได้กล่าวไปแล้ว และบุคลิกลักษณะดังกล่าวทั้งของตัวละครตะวันตกและตะวันออกรก็จะคงเดิมเช่นนี้ตลอดทั้งเรื่อง

ลักษณะที่อ่อนแอของลามะนอร์บูนั้นจะเห็นได้ตั้งแต่ต้นเรื่องและผู้ประพันธ์กำหนดให้ตัวละครนี้มีความอ่อนแอทั้งด้านจิตใจและด้านร่างกายคือเป็นโรคหัวใจ

The old man had a bad night of cold perspiration and nightmares.

The face of Mara, the Lord of Darkness, mocked him, and in his sleep he feared death and Mara laughed at his weakness. In his waking hours, he had no fear of the death that was imminent, no fear that this particular life was coming to an end, but in his sleep, Mara stripped away the protective armor of his faith and terrorized him as if he were no more than a nonbeliever.³⁶

บทตัดตอนนี้แสดงถึงความอ่อนแอในด้านจิตใจของลามะนอร์บูด้งเห็นได้จากการที่ลามะนอร์บูเต็มไปด้วยความหวาดกลัวความตายและฝันร้ายเห็นหน้าพญามารหัวเราะเยาะในความ

³⁶ Ibid., pp. 17-18.

อ่อนแอของท่าน การที่ผู้ประพันธ์บรรยายว่าลามะนอร์บู “กลัวความตาย” ก็เพื่อจะแสดงถึงความอ่อนแอที่ซ่อนอยู่ภายในใจของลามะนอร์บูประกอบกับการใช้คำว่า “ความอ่อนแอของท่าน” (his weakness) ก็ยังเป็นการส่งเสริมความอ่อนแอของลามะนอร์บูให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และแม้ว่าลามะนอร์บูจะแสดงท่าทีเหมือนว่าไม่กลัวความตายก็ตามแต่เมื่อพญามารนำเอาเคราะห์แห่งความศรัทธาของท่านออกไปในความฝันจิตใต้สำนึกของท่านก็อดไม่ได้ที่จะมีความรู้สึกตกใจกลัวที่จะต้องตายและไม่ได้เป็นผู้ที่รับการไว้วางใจอีกต่อไป

อย่างไรก็ตามพระภิกษุผู้ที่ได้บำเพ็ญเพียรภาวนาปฏิบัติสมาธิฝึกจิตใจเช่นลามะนอร์บูไม่น่าจะมีความรู้สึกเช่นนี้แต่น่าจะเกิดความสงบระงับขึ้นในจิตใจและมีพลังจิตมากเพียงพอที่จะทำให้สามารถควบคุมจิตให้นอนหลับได้อย่างเป็นปกติสุข ปราศจากฝันร้ายที่มารบกวนหลอกหลอนจิตใจรวมทั้งน่าจะเกิดดวงตาแห่งธรรมที่มองว่าความตายเป็นเรื่องธรรมดาเพราะสรรพสิ่งต่างๆ ในโลกนี้ไม่มีอะไรที่คงทนถาวร ทุกอย่างเมื่อมีขึ้น ตั้งอยู่ และก็ต้องดับไปตามกฎของธรรมชาติ ไม่มีผู้ใดหรือสิ่งใดจะฝืนกฎนี้ได้ และเมื่อตายลงแล้วการจะได้ไปเกิดในภพใดภูมิใดก็ขึ้นอยู่กับกรรมอันหมายถึงทั้งกรรมดีและกรรมชั่วที่ตนได้กระทำความ ด้วยเหตุผลเช่นนี้แลพระภิกษุที่ปฏิบัติธรรมมาเป็นระยะเวลายาวนานในพระพุทธศาสนานั้นจึงไม่รู้สึกกลัวตายเพราะได้ฝึกตนจนสามารถทำให้ตนตายได้เองก่อนที่จะต้องตายจริงๆ ตั้งแต่เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ดังเช่นลามะนอร์บูซึ่งเป็นพระที่ปฏิบัติธรรมมาเป็นระยะเวลายาวนานหลายปีจนสามารถนั่งสมาธิทำการละสังขารเพื่อให้ดวงวิญญาณของตนไปสู่สุคติได้ด้วยตนเองจึงไม่น่าจะแสดงถึงความกลัวความตายเช่นนี้เพราะลามะนอร์บูน่าจะมีพลังจิตที่กล้าแข็งมากพอจนทำให้ไม่เกิดความรู้สึกเช่นนี้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าบุคลิกลักษณะของลามะนอร์บูที่ผู้ประพันธ์ได้สร้างจึงขาดความสมจริงเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการบูรพาคตินิยมที่ชาวตะวันตกส่วนมากเชื่อว่าคนตะวันตกออกอ่อนแอขลาดกลัวแบบเด็ก ๆ ตรงกันข้ามกับตะวันตกที่มีความเข้มแข็ง และมีวุฒิภาวะมากกว่า

นอกจากลามะนอร์บูจะมีความอ่อนแอทางด้านจิตใจแล้วยังมีความอ่อนแอทางด้านร่างกายอันเนื่องมาจากอาการเจ็บป่วยของท่านอีกด้วย

Then he sat again on the bed and took a deep breath. The sound was unhealthy, a rasp like wood being sawn. He took a small box from the altar, opened it, and placed a black pill beneath his tongue. The pills would prolong this particular life, at least until his job was done. He would not deign to ask the Buddha for

favors, but he hoped that his wish would be granted, to meet Lama Dorje again before he died.³⁷

ผู้ประพันธ์พยายามสื่อให้เห็นว่าลามะนอร์บูมีความอ่อนแอด้านร่างกายผ่านคำบรรยายที่ว่า “ท่านกลับไปนั่งที่เตียงสุดท้ายใจลึกๆ เสียงหายใจไม่สู้ดีนัก ชัดๆ เหมือนไม้ที่ต้องตะไบแต่ง” อันแสดงให้เห็นว่าลามะนอร์บูอาการทางด้านร่างกายที่ไม่สู้ดีนักคืออาการหายใจติดขัดท่านจึง “หยิบกล่องเล็กๆ จากแท่นบูชา เปิดมันออก หยิบเม็ดสีดำๆ วางไว้ใต้ลิ้น” ยาเม็ดที่ท่านวางไว้ใต้ลิ้นนั้นจะช่วยให้อาการเจ็บป่วยของท่านทุเลาลง อาการเจ็บป่วยของลามะนอร์บูคงจะปรากฏให้เห็นชัดเจนมากเสียจนเจ้าอาวาสต้องเตือนให้ท่านยาสิมฉันทยาด้วยความเป็นห่วง

อาการของลามะนอร์บูได้กำเริบมากขึ้นเรื่อยๆ ดังเห็นได้จากตอนที่ลามะนอร์บูได้พาดีนกับเจสซีไปถึงภูฐานและลามะนอร์บูได้หยิบยามาฉันทจนตื่นสังเกตเห็นได้จึงรู้สึกอดไม่ได้ที่จะถามพระภิกษุชอมปาว่าลามะนอร์บูไม่สบายหรือ

He saw him reach into his robe, produce a small box, and take a black pill.

Chompa sat at the next table, idly gazing out over the square, and Dean leaned over and asked softly, “Is Lama Norbu ill?”³⁸

พระภิกษุชอมปาก็ตอบว่าลามะนอร์บูไม่ค่อยสมบูรณ์เท่าไรแต่แกร่งมากซึ่งคำพูดของพระภิกษุชอมปาก็ยังเป็นการเน้นย้ำถึงความอ่อนแอทางด้านร่างกายของลามะนอร์บูซึ่งได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในตอนที่ลามะนอร์บูและท่านเจ้าอาวาสกำลังปรึกษากันว่าจะเลือกเด็กคนไหนให้เป็นลามะดอร์เจอาการโรคหัวใจของลามะนอร์บูก็ได้กำเริบขึ้นอีก

The pain zipped through him again and shuddered down his left arm.

He winced and turned to the Abbot.

“I think I have very little time, Your Holiness,” he said.³⁹

³⁷ Ibid., pp. 18-19.

³⁸ Ibid., p. 125.

³⁹ Ibid., p. 152.

อาการเจ็บป่วยของลามะนอร์บูทำให้ท่านคิดว่าเวลาของท่านนั้นเหลือน้อยลงทุกทีๆ แล้ว และผู้ประพันธ์ยังคงให้ภาพลามะนอร์บูผู้มีสุขภาพร่างกายที่แสนจะอ่อนแอต่อไปอีกว่าร่างกายของท่านอ่อนแอลงมากจนทำให้หายใจแทบไม่ออก

Lama Norbu felt his heart batter his ribcage. Claustrophobia was like a pillow on his face.⁴⁰

หลังจากที่ลามะนอร์บูได้เลือกเด็กทั้งสามคนให้เป็นลามะดอร์เจแล้วอาการเจ็บปวดที่หน้าอกก็ยิ่งรุนแรงขึ้นจนทำให้ท่านต้องสะดุดล้มลง มือจับที่หน้าอกพลางเอนพิงกำแพงอย่างแรงและมีสีหน้าที่เหน็ดเหนื่อย และเมื่อตีงถามท่านว่าไม่เป็นไรใช่ไหมลามะนอร์บูก็ตอบว่า “แค่หมดแรงไปนิดหน่อย” อันยังเป็นการเน้นย้ำถึงความอ่อนแอทางด้านร่างกายของลามะนอร์บู และยิ่งลามะนอร์บูกล่าวกับตีงว่า “อาตมาเกรงว่าตัวเองจะไม่ใช่ตัวอย่างที่ดีของการปล่อยวางแบบชาวพุทธ” ก็ยิ่งสื่อให้เห็นถึงความอ่อนแอทั้งทางร่างกายและจิตใจของลามะนอร์บู กล่าวคือลามะนอร์บูเกรงว่าเนื่องจากสุขภาพร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวยของท่านอาจทำให้ท่านไม่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีของการปล่อยวางแบบชาวพุทธได้ซึ่งลามะนอร์บูก็พูดกับตีงด้วยท่าทีที่เหนื่อยอ่อน และก่อนที่ลามะนอร์บูจะทำการละสังขารก็ได้แสดงถึงความทุกข์ทรมานทางด้านร่างกายของท่านอันเนื่องมาจากสุขภาพที่อ่อนแอจนทำให้ท่านไม่อาจจะครองสังขารได้อีกต่อไป

(...) , and the old man wheezed away, laughing at some private joke, and climbed the three steps to the chapel door, and his laughter became a hacking cough.⁴¹

ผู้ประพันธ์ยังให้ภาพของลามะนอร์บูว่าเป็นคนที่เข้มงวด เคร่งครัด เฉียบขาดกับตัวเอง และเศร้าสร้อยอันสอดคล้องกับหลักการบูรพาคตินิยมที่กล่าวว่าคนเอเชียจะมีผิวเหลือง เศร้าสร้อย หดหู่ เข้มงวด เฉียบขาด (The Asiatic is “yellow, melancholy, rigid,...”)⁴²

⁴⁰ Ibid., p. 153.

⁴¹ Ibid., pp.157-158.

⁴² Edward W. Said, *Orientalism*, p. 119.

ความเศร้าสร้อยหดหู่ของลามะนอร์บูปรากฏให้เห็นตั้งแต่ตอนที่ลามะนอร์บูฝันว่า พญามารจะมาเอาชีวิตท่านประกอบกับสุขภาพที่ไม่เอื้ออำนวยของท่านทำให้ท่านคิดว่าภารกิจในการค้นหาลมะดอร์เจอาจไม่ประสบผลสำเร็จจึงทำให้ท่านรู้สึกค่อนข้างจะเศร้าสร้อยแต่แม้ว่าด้วยความฝันและสุขภาพที่ไม่ค่อยดีก็ไม่เป็นอุปสรรคสำหรับลามะนอร์บูเพราะท่านเป็นผู้ที่เข้มงวดกับตนเองมากในการที่จะต้องปฏิบัติภารกิจครั้งสุดท้ายนี้ให้ลุล่วงไปได้ดังเห็นได้จากการที่ท่านฉันทยาเพื่อให้อาการทุเลาและฝึกร่างกายตื่นขึ้นมาจัดสัมภาระเตรียมออกเดินทางและลุกขึ้นแทนที่จะพักผ่อนให้เต็มที่เพื่อที่อาการจะได้ดีขึ้น ความเศร้าสร้อยของลามะนอร์บูปรากฏขึ้นอีกในตอนที่ดินอัมเจสซีกลับไปและท่านพยายามที่จะเดินตามและส่งหนังสือพุทธประวัติให้เจสซีโดยผู้ประพันธ์ได้บรรยายว่า “ดินและเจสซีได้ยินเสียงอันเศร้าสร้อยของท่านที่พูดขึ้นว่า “ลาก่อนนะ หนูเจสซีหูยาว””⁴³

ลักษณะนิสัยอันเคร่งครัดของลามะนอร์บูยังปรากฏให้เห็นในตอนที่ลามะนอร์บูนั่งอยู่บนเครื่องบินพร้อมกับนั่งสมาธิปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนของศาสนาพุทธ

Farther back he saw Lama Norbu at a window seat, eyes closed, his head bowed. Jesse bounded into the empty seat in front of him and wiggled his fingers. The old man opened his eyes.

“Good morning, Jesse Long-Ears,” he said.

Jesse smiled. “Are you praying?” he asked.

“I’m meditating.”⁴⁴

การที่ลามะนอร์บูนั่งสมาธิปฏิบัติแม้กระทั่งในตอนที่กำลังนั่งเครื่องบินอยู่ก็แสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยที่เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดีซึ่งอุปนิสัยดังกล่าวนี้ได้ปรากฏให้เห็นอีกในตอนที่ท่านได้ตัดสินใจละสังขารตนเองโดยการนั่งสมาธิภายในห้องสวดมนต์ตั้งที่ผู้ประพันธ์บรรยายอยู่ในความพูดของดินและพระภิกษุชั้นเกี้ยว...

“How long can he sit like that?” Dean asked. “He hasn't moved since last night.”

⁴³ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 86.

⁴⁴ *Ibid.*, p. 106.

“He has controlled all his emotion and attachment,” the monk said, “so he can sit like a mountain, serene and unmoving for days, and meditate like the ocean, deep and vast, for as long as he likes. And when he wants to depart from this body, he can do so, with his choice.”⁴⁵

คำพูดของตื้นที่ว่า “ท่านนั่งในท่านั้นนานเท่าไรแล้วครับ” และว่า “ท่านไม่ได้ขยับตัวเลยตั้งแต่เมื่อคืนนี้ครับ” แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มีอุปนิสัยที่เคร่งครัดอย่างสูงของลามะนอร์บูในการปฏิบัติสมาธิจนทำให้ท่านสามารถควบคุมอารมณ์ได้ทั้งหมด สงบนิ่งได้ดูจุนเขา ไม่เคลื่อนไหวเป็นเวลาหลายวันได้ และสามารถเลือกเวลาที่จะจากร่างของตนไปเมื่อใดก็ได้

จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์จะให้ภาพของลามะนอร์บูว่าเป็นผู้อ่อนแอทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีนิสัยขี้เมงวด เกร็งครัด เศร้าสร้อย เหมือนเด็ก และไม่กระตือรือร้นอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งเรื่องเพื่อให้ตรงกับแนวคิดบูรพาคตินิยมที่แฝงอยู่ในจิตใจของผู้่านชาวตะวันตกส่วนใหญ่เพื่อที่นวนิยายเรื่องนี้จะได้เป็นที่นิยม

ค. ราชู

ผู้ประพันธ์สร้างตัวละครราชูให้มีลักษณะทางกายภาพและจิตใจอย่างประชากรในโลกที่สามตามแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ได้กล่าวไปแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์กำหนดให้ราชูสวมเสื้อผ้าขาดๆ แฉ่ครึ่งตัว ไม่ใส่รองเท้า เนื้อตัวสกปรกมอมแมม แสดงกิริยาอาการอันแปลกประหลาดในสายตาคนตะวันตก เช่น เดินตามเสียงของเครื่องเสียงโบราณ กำลังเล่นกับลูกบอล 4 ลูกที่มีไฟอยู่ กระโดดไปรอบๆ เหมือนกับถูกไฟดูด แสยะยิ้มราวกับคนบ้า

They were ragged and half naked. Two of the boys were dancing to the tinny sound of an ancient record player. The girl was playing a tambourine. A monkey in a hat and red waistcoat was jiggling a tin cup. But it was the third boy who fascinated Jesse--a barefooted urchin in a torn shirt, juggling with four balls that seemed to be on fire, flames spurting from them. But the boy wasn't burned ; he just leapt around as if plugged into an electrical socket, all the while grinning like a maniac.⁴⁶

⁴⁵ Ibid., p. 162.

พฤติกรรมที่แปลกประหลาดของราชูในสายตาของเจสซีทำให้เจสซีเกิดความรู้สึกที่เพราะไม่เคยพบเห็นลักษณะเช่นนี้มาก่อนดังในประโยคที่ว่า “เจสซีถูกสะกดจิตโดยการแสดงของเด็กผู้ชายที่เนื้อตัวมอมแมม” ราชูนอกจากจะมีลักษณะของผู้ที่ไร้ความเจริญดังเช่นการใส่เสื้อผ้าขาดๆ แคร่ครึ่งตัว ไม่ใส่รองเท้า เนื้อตัวสกปรกมอมแมม และมีกิริยาอาการที่ดูแปลกประหลาดราวกับเป็นคนบ้ายังเป็นตัวละครที่เต็มไปด้วยความหวาดกลัวเช่นเดียวกับตัวละครพระภิกษุขอมปาและลามะนอร์บูดังจะเห็นได้ในตอนที่พระภิกษุชันเกย์ได้พาตินไปยังห้องพักของเขา หลังจากที่ทั้งหมดกลับมาจากการเดินทางไปพบศีตาแล้วพระภิกษุชันเกย์ได้บอกกับตินว่าเจสซีกับราชูจะพักอยู่ในห้องเดียวกันเนื่องจากราชูจำเป็นต้องมีเพื่อนเพราะว่าเขานั้นรู้สึกตื่นกลัว

Sangay said, “Jesse will stay with Raju tonight. Gita, of course, has her own room, but Raju needs a friend. He is nervous.”⁴⁷

เมื่อตินได้ยินดังนั้นก็เกิดความรู้สึกประหลาดใจว่าราชูที่ดูเหมือนว่าเป็นเจ้าถิ่นซึ่งคุ้นเคยกับเมืองการฐมาณฑุเหตุใดจึงมีความรู้สึกหวาดกลัวที่จะต้องมานอนค้างคืนในวัดที่เป็นสถานที่ที่แทบจะไม่ต่างจากที่ที่ตินได้อาศัยอยู่มาแต่ดั้งเดิมเพราะว่าเป็นตะวันออกเหมือนกัน

“That kid?” Dean said. “The circus boy? Nervous?”

“He is all right in the city,” Sangay said. “But here ...this is different.”⁴⁸

ความจริงเด็กอย่างราชูที่ต้องทำงานหาเงินตั้งแต่ยังเด็กโดยการแสดงละครสัตว์เร่ร่อนอันเป็นชีวิตที่ยากลำบากและต้องอาศัยความอดทนเป็นอย่างมากน่าจะหล่อหลอมให้ราชูกลายเป็นเด็กที่มีความแข็งแกร่งทั้งทางกายและใจเพื่อที่จะได้ต่อสู้เอาตัวรอดได้ในสังคมที่โหดร้ายเช่นนี้ ราชูจึงน่าจะมีลักษณะที่เข้มแข็งมากกว่าเด็กอย่างเจสซีที่มีชีวิตอย่างสุขสบาย ไม่ต้องดิ้นรนเพื่อจะหาเงินมาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเพราะมีทั้งพ่อและแม่คอยดูแลประคบประหงมเป็นอย่างดีเจสซีจึงน่าเป็นฝ่ายที่รู้สึกตื่นกลัวเมื่อได้มาเผชิญกับโลกภายนอกมากกว่าแต่ผู้ประพันธ์กลับสร้างตัวละครเจสซีให้เป็นเด็กที่ไม่มีความหวาดกลัวใด ๆ อยู่ในจิตใจดังเห็นได้จากการที่เขาวิ่งไปที่เตียงของตนและ

⁴⁶ Ibid., p. 121.

⁴⁷ Ibid., p. 147.

⁴⁸ Ibid.

กระโดดโลดเต้นอย่างคึกคะนองส่วนราชูที่น่าจะมีความเข้มแข็งกว่าเจสซีผู้ประพันธ์กลับกำหนดให้เป็นตัวละครที่อ่อนแอโดยการใช้คำว่า “nervous” เพื่อเป็นการเน้นย้ำรวมทั้งยังกำหนดให้พระภิกษุชั้นเก๋กว่าราชูมีอาการตื่นกลัวจริงๆ เพราะไม่คุ้นเคยกับสถานที่ที่ตนไม่เคยได้พักมาก่อนอย่างในเมือง

ความอ่อนแอของราชูตามแบบฉบับของคนตะวันออกในบุรพาคตินิยมยังปรากฏให้เห็นในตอนที่ราชูได้รับเลือกให้เป็นลามะดอร์เจและลามะนอร์บูก็ได้ก้มลงกราบเขา หากดูในภาพยนตร์เราจะเห็นได้ว่าราชูได้แสดงออกถึงความไม่แน่ใจและความหวาดกลัวโดยได้ถอยหนีไปเกาะพระภิกษุที่ยืนเป็นเพื่อนอยู่ด้านหลัง

ง. คีตา

ตัวละครคีตาผู้ประพันธ์ก็ได้กำหนดให้มีลักษณะนิสัยในแง่ลบเช่นเดียวกับตัวละครตะวันออกอื่นๆ เช่น มีนิสัยที่ไซไม่ได้ ชอบดูถูกผู้อื่นอย่างไรเหตุผล ซึ่งจะเห็นได้จากตอนที่ราชูและเจสซีได้พบกับคีตาเป็นครั้งแรกซึ่งเธอก็ได้แสดงกิริยาอันเสียมารยาทใส่เด็กทั้งสอง

(...) , then turned and walked up to the boys, throwing her head back in disdain.⁴⁹

การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้คีตาแสดงกิริยาดูหมิ่นเด็กชายทั้งสองโดยการสะบัดศรีษะไปด้านหลังในท่าที่รังเกียจก็เพื่อจะสื่อว่าคนตะวันออกมีอุปนิสัยที่แยบยลรวมทั้งการกำหนดให้คีตากล่าวหาเจสซีและราชูว่าทั้งคู่หาใช่ลามะดอร์เจไม่ก็เพราะต้องการสื่อว่าคนตะวันออกมีนิสัยชอบกล่าวหาผู้อื่นโดยไร้เหตุผล

ผู้ประพันธ์ยังใช้คำในแง่ลบบรรยายคีตาต่อไปเพื่อเน้นย้ำอุปนิสัยที่ไซไม่ได้ของเธอ

“He was,” she said defiantly, and looked Raju up and down as if he had just crawled out of a sewer. “She was the abbess of a convent. But how could you know? You don't even go to school.” Then she turned on Jesse. “And

⁴⁹ Ibid., p. 129.

you' re just a foreigner.”⁵⁰

คีตาแสดงกิริยาดูหมิ่นราชูโดยมองราชูราวกับว่าเขาเพียงคลานออกมาจากท่อระบายน้ำและกล่าววาจาดูถูกราชูและเจสซีว่าราชูจะไปรู้เรื่องอะไรได้เพราะว่าเขาไม่เคยได้ไปโรงเรียนส่วนเจสซีก็เป็นเพียงคนต่างชาติจะไปรู้เรื่องอะไรซึ่งเจสซีก็คิดคำนึงอยู่ในใจว่าเขาไม่ใช่คนต่างชาติแต่เธอต่างหากที่เป็น จุดนี้แสดงให้เห็นว่าเจสซีแม้จะรู้สึกไม่พอใจที่ถูกกล่าวหาเช่นนั้นแต่ก็รู้จักเก็บอารมณ์ ไม่แสดงออกในสิ่งที่จะกระทบกระเทือนต่อจิตใจผู้อื่นทั้งที่จะทำก็ได้อันเป็นกลวิธีที่แยบคายของผู้ประพันธ์ที่ต้องการแสดงให้เห็นว่าคนตะวันตกมีความเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักควบคุมอารมณ์และใช้เหตุผลมากกว่าคนตะวันออกอย่างคีตาที่มีนิสัยชอบกล่าวหาผู้อื่นอย่างไรเหตุผลเมื่อผู้อ่านอ่านแล้วก็ย่อมจะต้องเชื่อเจสซีผู้มีกิริยาสุภาพ เป็นผู้ใหญ่มากกว่าคีตาที่ดูเป็นเด็กที่ไร้เหตุผล จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์มีกลวิธีที่จะแทรกแนวคิดบูรพาคตินิยมได้อย่างแนบเนียนและสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามความคิดนี้ได้

นิสัยที่ใช้ไม่ได้ของคีตายังแสดงออกมาให้เห็นโดยการที่เธอทำท่าเอามือแตะที่สะโพกแล้วพูดขึ้นว่า “ฉันมีอุทยานลับ”

She posed dramatically, hands on hips, and said. “I have a secret garden.”⁵¹

จากนั้นเธอยังแสดงกิริยาหยิ่งยะโสโดยการกางแขนออกคล้ายกับนักเต้นบัลเล่ย์และหมุนตัวด้วยสันเท้าข้างเดียวและยังกล่าววาจาดูหมิ่นเด็กทั้งสองว่าเจ้าเด็กโง่

Then she spread her arms like a ballet dancer ; spun on one heel, and
marched off toward a thick grove of trees, calling over her shoulder :
“Come. Come, ignorant boys.”⁵²

คีตายังกล่าวหาเจสซีกับราชูต่อไปอีกว่า “ว่าไง เจ้าคนเสแสร้ง มันเลวร้ายเกินไปที่เธอต้องมาที่นี่อย่างเปล่าประโยชน์”

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid., p. 129.

⁵² Ibid.

“So, pretenders,” she said. “It is too bad you had to come all this way for nothing.”⁵³

คีตากล่าวหาเจสซีกับราชูว่าเสแสร้ง (pretenders) ทำเป็นลามะดอร์เจและยังได้แสดงกิริยาอันเย่อหยิ่งโดยเอามือวางไว้บนสะโพกในขณะที่เล่าเรื่องโกหกให้เด็กทั้งสองฟังว่าปู่ของเธอเป็นพระราชานักบุญผู้ยิ่งใหญ่ที่ยอมสละชีวิตตนเองให้กับเสือแม่ลูกอ่อนที่กำลังหิวโซ อย่างไรก็ตามเจสซีกับราชูหาได้เชื่อเรื่องที่ยินไม่ ราชูแสดงท่าที่สงสัยพร้อมทั้งพูดว่าคีตาไม่อาจจะทำให้เขาเชื่อในสิ่งที่โง่ ๆ ได้หรอกเพราะเขาเคยได้ยินเรื่องนั้นมาหลายพันเที่ยวแล้วส่วนเจสซีก็พูดปู่ของคีตาจะต้องหนักเหนียวแน่ ๆ ถ้าเสือกินเขาแล้วถึงกับฟันหลุดออกมาซึ่งแสดงให้เห็นว่าเขาไม่เชื่อในเรื่องโกหกของคีตาแม้แต่น้อย คีตาเมื่อรู้ว่าเด็กทั้งสองรู้ทันก็แสร้งทำเป็นยิ้มกลมเกลื่อแล้วเฉฉายเป็นแต่ตั้งให้เด็กชายทั้งสองเป็นสมาชิกของกลุ่มลับของพญานาคในฐานะที่เธอเป็นเจ้าของฟันเสือ ทั้งนี้เด็กทั้งสองจะได้ลืมเรื่องที่เธอโกหกเมื่อไหร่จะได้ไม่ต้องรู้สึกอับอายและเด็กทั้งสองจะได้ไม่กล้าตีเสมอเธอเพราะเธออยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่าในฐานะเจ้าของฟันเสือที่อนุญาตให้เจสซีและราชูเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มลับของพญานาคได้ซึ่งการที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้คีตาทำเช่นนี้ก็เพื่อจะสื่อว่าคนตะวันออกมีนิสัยเจ้าเล่ห์และชอบพูดอันเป็นลักษณะที่คงที่เสมอตามหลักการบูรพาคตินิยม

4.3.2 ตัวละครตะวันตก

ก. เจสซี

เจสซีซึ่งเป็นตัวละครที่มีบทบาทที่สำคัญและโดดเด่นที่สุดของเรื่องเป็นตัวละครที่มีความเฉลียวฉลาด รอบรู้ ทนคน มีเหตุผล มีวุฒิภาวะราวกับเป็นผู้ใหญ่ มีจิตใจที่ปกติ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบตลอดทั้งเรื่อง ในตอนจบเราก้ยังคงไม่เห็นพัฒนาการในด้านความเชื่อทางศาสนาของเจสซี กล่าวคือ เจสซีก็ยังคงไม่เกิดความซาบซึ้งหรือเข้าถึงพระพุทธศาสนาหรือต้องการเปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาพุทธเพื่อศึกษาพระธรรมคำสอนตามแต่อย่างใด

⁵³ Ibid., p. 131.

ในตอนต้นเรื่องที่เจสซีพาพวกลามะนอร์บูไปนั่งรถไฟรางเดี่ยวผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้เจสซีแสดงความเฉลียวฉลาดในตอนที่เจสซีพูดกับพระภิกษุชอมปาว่า “นี่เขายังไม่เรียกว่าเร็วหรอกนะ” ราวกับมีพลังจิตหยั่งรู้ความคิดพระภิกษุชอมปาว่าพระภิกษุชอมปาคงจะรู้สึกสงสัยว่าเหตุใดพวกคนตะวันตกถึงต้องไปกันด้วยความเร็วขนาดนี้ และเมื่อผู้ประพันธ์กำหนดให้พระภิกษุชอมปาเกิดความรู้สึกกลัวที่ได้นั่งรถไฟรางเดี่ยวเมื่อเทียบกับเจสซีที่ไม่มีความรู้สึกกลัวแต่อย่างใดก็ยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้ใหญ่ของคนตะวันตกอย่างเจสซีที่ไม่รู้สึกกลัวรถไฟรางเดี่ยวเพราะรู้ว่าสิ่งนี้เป็นเพียงพาหนะสำหรับเดินทางที่ทุก ๆ คนก็ใช้กันทั้งนั้นในขณะที่คนตะวันออกราวอย่างพระภิกษุชอมปามีลักษณะเป็นเด็กที่กลัวอย่างไรเหตุผลทั้งที่มันไม่ได้น่ากลัวแม้แต่นิดเดียว ยิ่งไปกว่านั้นการที่พระภิกษุชอมปาไม่ต้องการจะไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียกว่ารถไฟเหาะก็ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์อ่อนแอแบบเด็ก ๆ ที่ไม่มีในตัวเจสซีเพราะความมีวุฒิภาวะแบบผู้ใหญ่ที่ไม่กลัวทั้งรถไฟรางเดี่ยวและรถไฟเหาะตีลังกา

ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้เจสซีแสดงความฉลาดเฉลียวออกมาในตอนที่เขาถามคำถามที่ทำให้ลามะนอร์บูถึงกับจมนมูม เจสซีถามว่าหากลามะนอร์บูไม่คิดว่าเจสซีเป็นลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดแล้วเหตุใดจึงต้องมาพบเขาซึ่งความเฉลียวฉลาดและมีเหตุมีผลของเจสซีก็ได้รับการส่งเสริมโดยความคิดของมาเรียที่ว่าคำพูดของเด็กน้อยเจสซีเป็นคำตอบที่มีความสมเหตุสมผลอย่างเยี่ยมยอดเลย พระภิกษุชราเองก็ไม่อาจตอบคำถามนี้จึงได้หัวเราะแค้นแล้วใช้มอหยุกมูกเจสซีปลางพูดว่า “หนูลามะมากจัง” เป็นการตัดบทอันแสดงให้เห็นว่าเด็กชาวตะวันตกอย่างเจสซีมีความเฉลียวฉลาดมากกว่าผู้ใหญ่ชาวตะวันออกราวอย่างลามะนอร์บูที่ไม่อาจตอบคำถามของผู้ที่เป็นเด็กกว่าได้ซึ่งผู้ประพันธ์ก็บรรยายว่าเมื่อกับเวลาที่ลิซากับดินจนปัญญาไม่อาจตอบคำถามเจสซีได้เช่นกันก็จะพูดตัดบทเช่นกันอันยังเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดของเจสซี

ความมีวุฒิภาวะแบบผู้ใหญ่ของเจสซีที่ต้องการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองยังปรากฏให้เห็นในตอนที่มาเรียจะกระซิบบอกคำตอบเขาแต่เขากลับต้องการที่จะคิดด้วยตนเองว่าพระพุทเจ้าอยู่ที่ใด และการที่เขากำหมัดแน่นซึ่งหมัดนี้เป็นหมัดแห่งชัยชนะที่เขาสามารถคิดด้วยตนเองได้ก็ยิ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักคิดอะไรด้วยตัวเองโดยไม่ต้องมีใครมาบอกซึ่งตรงข้ามกับพระภิกษุชอมปาที่เหมือนกับเด็กที่ไม่อาจจะเข้าใจอะไรได้เองดังที่เขาสงสัยว่ารถไฟเหาะคืออะไร

เจสซียังแสดงถึงความเป็นผู้ใหญ่ที่กล้าหาญ ไม่หวาดกลัวสิ่งต่าง ๆ ในตอนที่ตื่น เกิดความรู้สึกกลัวเมื่อนึกถึงเหตุการณ์ตอนที่เขาเป็นเด็กที่เขาได้ฟังบทเทศน์ที่น่ากลัวของศาสนา คริสต์นิกายเพรสไบทีเรียนและเหตุการณ์เสียชีวิตในตอนที่ตื่นอายุเพียง 6 ขวบ แล้วนิ้วของเขา โหมไปด้วยไม้ขีดโดยเจสซีได้พูดปลอบโยนบิดาว่า “อย่ากลัวไปเลยพะพ่” ซึ่งทำให้ตื่นรู้สึก คลายใจลงจนและนึกถึงคำของกวีที่ว่า “The child is father of the Man.” ซึ่งแปลว่า “เด็กคือ บิดาของมนุษย์” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตื่นยอมรับในความเข้มแข็งของเจสซีที่เป็นเหมือนบิดาของตน ที่สามารถเยียวยาจิตใจของเขาให้คลายความหวาดกลัวลงได้

ในตอนท้ายเรื่องลักษณะความเป็นผู้นำที่เฉลียวฉลาด ทันคน กล้าหาญ ก็ยัง ปรากฏให้เห็นอยู่ดังที่ตัวเจสซีเองก็ยังรู้สึกได้ถึงภาวะความเป็นผู้นำของเขาโดยเขามีความรู้สึก เหมือนกับว่าเขามีความสำคัญราวกับตนเป็นเจ้าของชายสิทธิ์ตะก่ที่กำลังเสด็จออกจากพระราชวังสู่โลก ภายนอก

He felt like Siddhartha leaving the palace to see the world, and he half expected to be showered with rose petals and lotus blossoms.⁵⁴

การที่ผู้ประพันธ์เปรียบเจสซีว่าเหมือนเจ้าชายสิทธิ์ตะก่ก็เพราะต้องการสื่อว่า เจสซีมีความสำคัญและสูงส่งเท่า ๆ กับเจ้าชายสิทธิ์ตะก่เพราะเจ้าชายสิทธิ์ตะก่กับเจสซีเป็นคนคน เดียวกันดังที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วข้างต้น

ผู้ประพันธ์ยังได้บรรยายว่าพระภิกษุแต่ละรูปหมอนกราบเจสซีขณะที่เขาเดินผ่าน ไปก็ยิ่งแสดงให้เห็นถึงภาวะความเป็นผู้นำของเจสซีที่ชาวตะวันออกให้ความเคารพยำเกรง นอก จากนี้ในตอนที่เราชูและคีตาร้องไห้เสียใจกับการตายของลามะนอร์บูเจสซีกลับไม่ได้แสดงความ อ่อนแอออกมาเช่นนั้นแต่แม้เขาพยายามที่จะสะกดกลั้นไม่แสดงความเสียใจออกมา

ข. ดิน

ตัวละครดินมีนิสัยตรงไปตรงมา โกรธฉุนเฉียวง่ายตามแบบฉบับของคนอเมริกัน มีความกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ มีเหตุผล มีจิตใจที่ปกติ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ มีความเฉลียวฉลาดกว่าคนตะวันออก ตลอดทั้งเรื่องจะไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงของความคิด

⁵⁴ Ibid., p. 161.

เกี่ยวกับศาสนาของดิน กล่าวคือ ในตอนจบดินก็ยังคงศรัทธาในคริสต์ศาสนา นอกจากนี้ดินยังมีความคิดที่ว่าตะวันออกแตกต่างจากตะวันตกและตะวันตกเหนือกว่าตะวันออก ลักษณะดังกล่าวของดินปรากฏให้เห็นดังในเนื้อหาบางส่วนที่ยกมาดังต่อไปนี้

ความเป็นผู้มีความมุ่งมั่น กระทำทุกสิ่งด้วยความกระตือรือร้นของตัวละครดิน ปรากฏให้เห็นตั้งแต่ตอนต้นเรื่องที่ดินลุกขึ้นไปสนามบินแต่เช้าเพื่อไปทำงาน

He kissed her throat. She grabbed his thumb and came blearily awake, but he shushed her and whispered that it was too early, and as he went out, he heard her mumble bye-bye and not to forget to phone from the airport.⁵⁵

คำบรรยายข้างต้นแสดงให้เห็นว่าดินนั้นเป็นชายหนุ่มที่มีความกระตือรือร้นสูงรวมทั้งมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนเพราะแม้เขาจะเหน็ดเหนื่อยปานใดจากการวิตกกังวลและได้นอนหลับพักผ่อนเพียงสี่ชั่วโมงเขาก็ยังเป็นคนตรงต่อเวลาในเรื่องการงาน

ดินยังเป็นคนที่มีความมุ่งมั่น เป็นตัวของตัวเองสูง และมีความเป็นผู้นำตั้งเห็นได้จากความคิดคำนึงของเขาคือจะไม่ยอมให้ภรรยาของตนเป็นฝ่ายทำงานหาเลี้ยงครอบครัวเพียงฝ่ายเดียว

She was watching as he drank, and he began to worry again. What if they had to move? What if his money, tied in with Evan's, was all gone? What if he had to start again? It was one thing to pick yourself up by your bootstraps once, but what if they took your boots away? What if they had to live on Lisa's salary? Could he be a house husband? He was a Self-made Man. He'd missed out on the New Man phenomenon. He sure as hell couldn't make the leap to Kept Man.⁵⁶

⁵⁵ Ibid., p. 8.

⁵⁶ Ibid., p. 42.

คำบรรยายข้างต้นแสดงให้เห็นว่าดีนเป็นผู้ที่มีความภูมิใจที่สามารถสร้างเนื้อสร้างตัวได้ด้วยตัวเองมากกว่าจะต้องพึ่งพาผู้อื่นรวมทั้งยังมีภาวะความเป็นผู้นำดังปรากฏในความคิดคำนึงของดีนที่ว่าแม้ธุรกิจที่เขาทำอยู่จะล้มละลายเขาก็จะไม่ยอมให้ลิซาเป็นฝ่ายหาเลี้ยงครอบครัว แต่เพียงลำพังเป็นแน่เพราะเขาไม่ยากได้ขึ้นชื่อว่าเป็นแมงดาเกาะเมียกินซึ่งลิซาเองก็ยังคงตระหนักถึงอุปนิสัยดังกล่าวของดีนได้เป็นอย่างดี

(...) , and immediately she knew it. A man like Dean worked for time to spend with his family. He needed to earn it. Force-feed him leisure, and he would grow fat and miserable....⁵⁷

คำบรรยายของผู้ประพันธ์ข้างต้นสื่อให้เห็นถึงความเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดีของดีนที่ทำงานอย่างหนักเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวและมีความรักครอบครัวอันเป็นลักษณะของมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ให้ดีนเป็นคนตรงไปตรงมาและโกรธฉุนเฉียวง่ายตามแบบฉบับของคนอเมริกันดังจะเห็นได้ในตอนเริ่มเรื่องที่พวกลามะนอร์บูได้ไปหาลิซาและดีนที่บ้านเพื่อแจ้งถึงภารกิจในการค้นหาอาจารย์คนสำคัญของพวกตนที่ได้กลับชาติมาเกิดเป็นเจสซีโดยดีนก็ได้แสดงออกถึงความตรงไปตรงมาของตนดังปรากฏในคำบรรยายว่าดีนซุ่มดักขึ้นเหมือนนักมวยรอที่จะแยบออกไปซึ่งก็หมายถึงว่าดีนพร้อมที่จะพูดสิ่งที่เขาคิดออกมาตรง ๆ ดังที่ดีนได้ถามลามะนอร์บูขึ้นมาตรง ๆ ว่าลามะนอร์บูคิดว่าเจสซีมีวิญญาณของอาจารย์ท่านสิงอยู่หรือ

ค. ลิซา

ลิซาซึ่งเป็นตัวละครชาวตะวันตกที่มีมีศรัทธาอย่างเหนียวแน่นในคริสต์ศาสนาเช่นเดียวกับตัวละครดีนรวมทั้งยังมีแนวคิดบูรพาคตินิยมที่เชื่อในเรื่องความเหนือกว่าของตะวันตกที่มีต่อตะวันออก

ในตอนต้นเรื่องที่ลิซากำลังขับรถไฟล์คสวาเกินของเธอเพื่อไปรับเจสซีที่โรงเรียนเธอก็คิดถึงเจสซีว่าสิ่งที่ลูกเธอมักคือความอยากรู้อยากเห็นที่ไม่จำกัดและลู่ทางที่ไร้พันธนาการใด

⁵⁷ Ibid., p. 44.

ๆ ซึ่งพระเจ้าประทานมาให้ฉันเป็นคำพูดที่แสดงถึงความเชื่อในการมีอยู่ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ
 ประทานพรให้กับเจสซี ผู้ประพันธ์ยังได้บรรยายว่าเธอได้ร้องเพลงขอบคุณพระเจ้าเพื่อเน้นย้ำ
 ถึงศรัทธาที่ลืซามีต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ

ความมึนงงของลืซาต่อประเทศตะวันออกปรากฏให้เห็นในความคิดของเธอที่ว่า
 การที่ต้องใส่ชุดคลุมและนั่งบนพื้นเพื่อทำสมาธินั้นไม่ใช่การกระทำที่เข้าท่าเลยแม้แต่นิดเดียว

She glared at him.

“He'd get to wear all those little robes and sit on the floor and do
 meditation...”

But she wasn't buying.

“It's not funny,” she said, deadly serious.

“...hang out with other monks.”

“It's not fucking funny.”⁵⁸

ด้วยเหตุนี้ลืซาจึงไม่สนับสนุนให้เจสซีเดินทางไปภูฐานเพราะความคิดที่มีอคติต่อ
 ตะวันออกของเธอตั้งเห็นได้จากการใช้คำว่า “those little robes” และ “It's not fucking
 funny.” ที่สื่อให้เห็นว่าเธอไม่ได้มีความเชื่อหรือศรัทธาในพุทธศาสนาแม้แต่น้อยซึ่งสอดคล้อง
 กับที่เธอไม่เชื่อในเรื่องการกลับชาติมาเกิดเช่นเดียวกันกับดิน

จากที่ได้วิเคราะห์มาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้สร้างให้ตัวละครในเรื่องมี
 ลักษณะนิสัยด้านเดียวทั้งตัวละครตะวันออกและตะวันตกโดยที่ตัวละครทั้งหมดจะมีบุคลิกลักษณะ
 ตรงตามหลักการอย่างบูรพาคตินิยม กล่าวคือ ตัวละครตะวันออกจะมีลักษณะที่เหมือนเด็ก
 อ่อนแอ ด้อยสติปัญญา เจ้าเล่ห์ ด้อยพัฒนา ล้าหลัง ในขณะที่ตัวละครตะวันตกจะมีวุฒิ
 ภาวะเป็นแบบผู้ใหญ่ เข้มแข็ง เฉลียวฉลาดกว่า มีเหตุมีผล มีความก้าวหน้ายิ่งกว่า

⁵⁸ Ibid., p. 199.

4.4 กลวิธีการใช้ความเปรียบ (comparison)

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าผู้ประพันธ์นวนิยายเรื่อง *ลิตเติล บุคคา* มีวัตถุประสงค์แอบแฝงคือการนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมที่เชื่อว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกในทุก ๆ ด้าน และด้วยความเชื่อดังกล่าวตะวันตกจึงเชื่อว่าตนมีสิทธิที่จะปรับเปลี่ยนตะวันออกให้เป็นอย่างที่ต้องการรวมทั้งยังมีสิทธิที่จะครอบครองตะวันออกอีกด้วย ดังนั้นภาพของตะวันออกที่ปรากฏในนวนิยายจึงเป็นภาพที่ถูกปรับเปลี่ยนและบิดเบือนเพื่อนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมซึ่งในการนำเสนอภาพของตะวันออกที่ถูกบิดเบือนนี้ผู้ประพันธ์ก็ได้ใช้ความเปรียบ (comparison) ประเภทต่าง ๆ ตลอดทั้งเรื่องในการสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมแก่ผู้อ่านที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การใช้อุปมาอุปไมย (metaphor) เปรียบเทียบว่าเจสซีเป็นผู้นำทาง (guide) ของลามะนอร์บูในฉากที่เจสซีขออนุญาตลี้ภัยพาพวกลามะนอร์บูไปตุรกีไฟรางเดียวโดยผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้ลามะกล่าวว่ “พรุ่งนี้หนูจะเป็นคนนำทางให้แก่อาตมานะ” (...and tomorrow you will be my guide.) รวมทั้งยังกำหนดให้ลิลิซาคิดถึงคำที่มีความหมายเป็นนัยว่าเจสซีนั่นคือผู้นำของลามะนอร์บูดังในประโยคที่ว่า “นำทางหรือ? ลิลิซาคิด อาจารย์เก่าของท่านก็เป็นคนนำทางท่าน” (Guide? thought Lisa. His old teacher was his guide.) การที่ผู้ประพันธ์เปรียบเทียบเจสซีว่าเป็นผู้นำทางของลามะนอร์บูก็เพื่อสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันออกด้อยกว่าตะวันตกส่วนตะวันตกนั้นมีความเหนือกว่าตะวันออกดังที่เจสซีซึ่งเป็นเด็กชาวตะวันตกได้เป็นผู้นำทางแก่ลามะนอร์บูซึ่งเป็นชาวตะวันออกอันเป็นความหมายที่แฝง (connotation) ไว้ของผู้ประพันธ์นั่นเอง

ผู้ประพันธ์ยังเปรียบเทียบพุทธประวัติกับเรื่องราวในคัมภีร์ไบเบิลว่าในพุทธประวัติมีเทวดา (the gods) เหมือนกับที่พระแม่มารีก็มีทูตสวรรค์ของท่านเช่นกันอันเป็นการสื่อว่าพุทธศาสนาเลียนแบบศาสนาคริสต์เพราะพระพุทธรูปเจ้าทรงมีเทวดาของพระองค์เองเหมือนกับที่พระแม่มารีก็ยังมีทูตสวรรค์ของท่านเองซึ่งจะเห็นได้ว่าพุทธศาสนาไปเหมือนกับคริสต์ศาสนามากกว่าที่คริสต์ศาสนาจะมาเหมือนพุทธศาสนาเสียอีก ดังนั้นศาสนาพุทธจึงเป็นเพียงการเลียนแบบศาสนาคริสต์ซึ่งเป็นศาสนาที่เหนือกว่าและจริงแท้มากกว่าในมุมมองของตะวันตก การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลิลิซาพูดว่า “พระแม่มารีก็มีทูตสวรรค์ของท่านเช่นกัน” (The virgin Mary had her angel.) ก็แสดงว่าเรื่องราวในทางคริสต์ศาสนาเป็นจริงในสายตาเธอแต่เรื่องราวในพุทธศาสนาเป็นเรื่องโกหกโดยเฉพาะเมื่อผู้ประพันธ์กำหนดให้ลิลิซาพูดว่าพุทธศาสนาเป็นเพียงตำนานไม่ใช่เรื่องจริง การใช้คำว่า “ตำนาน” (legend) หรือ “เทวดาตำนาน” (mythology) ก็สื่อว่า

เรื่องราวของพระพุทธเจ้าเป็นเพียงตำนานหรือเรื่องเล่าที่ปราศจากความน่าเชื่อถือ ยิ่งไปกว่านั้น การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ลีลาพูดถึงนวนิยายเรื่อง *สิทธารถะ* ที่ประพันธ์โดย เฮอร์มันน์ เฮสเส^{*} อันมีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธศาสนาก็ยังเป็นเหมือนเครื่องสนับสนุนความคิดของคนตะวันตกที่ว่าพุทธประวัติเป็นเพียงเรื่องแต่งขึ้นมาเหมือนกับนวนิยายเรื่องดังกล่าวของเฮสเสซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันออกดีกว่ตะวันตกร มีข้อบกพร่อง ไร้เหตุผล ส่วนตะวันตกเหนือกว่า มีเหตุผล ด้วยเหตุนี้เรื่องราวของตะวันออกจึงถือว่าเชื่อไม่ได้เนื่องจากตะวันออกดีกว่ตะวันตกนั่นเอง

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังใช้อุปมา (simile) เปรียบเทียบพระพุทธเจ้าว่าเหมือนพระเยซูในตอนทีเจสซีพาพวกลามะนอร์ยูไปชมรูปปั้นพระพุทธเจ้าในพิพิธภัณฑ์และถามลามะนอร์บูว่าพระพุทธเจ้าเหมือนกับพระเยซูหรือเปล่า ลามะนอร์บูยอมรับว่าค่อนข้างคล้ายกับพระเยซู การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ตัวละครลามะนอร์บูกล่าวเช่นนี้ก็เพื่อจะสื่อว่าพระพุทธเจ้ามีลักษณะที่ไปเหมือนกับพระเยซูซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดบูรพาคตินิยมที่เชื่อในเรื่องความเหนือกว่าของตะวันตกร จึงมีสิทธิ์ที่จะปรับเปลี่ยนตะวันออก (ศาสนาพุทธ) ให้อยู่บนพื้นฐานความเชื่อแบบตะวันตก (ศาสนาคริสต์)

ผู้ประพันธ์ยังใช้อุปมาเปรียบเทียบว่าบทสวดพระหฤทัยสูตรในพระพุทธศาสนานั้นเป็นบทสวดที่เหมือนกับบทสวดพระเจ้าในคัมภีร์ไบเบิลในตอนทีลีซาได้พาเจสซีไปยังศูนย์ปฏิบัติธรรมและได้ยินเสียงพระภิกษุกำลังสวดพระหฤทัยสูตรซึ่งเป็นพระสูตรที่สำคัญในพระพุทธศาสนา มหายานเธจึงถามพระภิกษุขอมป่าว่าเป็นบทสวดที่เธอได้ยินเหมือนกับบทสวดพระเจ้าใน ไบเบิลหรือไม่ พระภิกษุขอมปากก็ยอมรับว่าเป็นบทสวดที่เหมือนกันทั้งทีจริงแล้วบทสวดพระหฤทัยสูตรมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นศูนย์ตาส่วนบทสวดสรรเสริญพระเจ้าในคัมภีร์ไบเบิลหาได้มีเนื้อหาเช่นนั้นไม่ซึ่งการที่ผู้ประพันธ์ใช้อุปมาเปรียบเทียบว่าบทสวดในศาสนาทั้งสองนั้นเหมือนกันก็เพราะต้องการสื่อแนวคิดบูรพาคตินิยมโดยเฉพาะการกำหนดให้ตัวละครพระภิกษุเป็นผู้กล่าวก็ยิ่งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

^{*} เฮอร์มันน์ เฮสเส (Hermann Hesse) 1877–1962 เป็นนักเขียนนวนิยาย กวี นักเขียนวิเคราะห์ รายงาน บทความ นักปรัชญาชาวเยอรมัน เขียนเรื่อง *Siddhartha* ในปีค.ศ.1922

ผู้ประพันธ์ยังใช้อุปมาเปรียบเทียบบ้านเมืองของกรุงมาณฑุว่าเหมือนกับค่ายเอาช์วิทซ์ของนาซีในความคิดของดินดิงในประโยคที่ว่า “บางทีตีกรามพวกนี้เหมือนกับค่ายเอาช์วิทซ์ของนาซีก็ได้” (...and the building he was being led to looked like something out of Auschwitz.) เพื่อสื่อว่าบ้านเมืองในประเทศตะวันออกนั้นทึม แห้งแล้งพอ ๆ กับค่ายทหารของพวกนาซีในสมัยสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งเป็นการแฝงแนวความคิดบูรพาคตินิยม

อีกทั้งผู้ประพันธ์ยังใช้อุปมาเปรียบเทียบเจสซีว่าเหมือนกับลูกสุนัขตัวน้อยที่อยู่ในที่แปลกถิ่นในตอนเจสซีไปถึงห้องพักของตนในกรุงมาณฑุในประโยคที่ว่า “เจสซีลุกขึ้น เริ่มเดินไปรอบ ๆ ห้องคล้ายกับลูกสุนัขที่อยู่ในที่แปลกถิ่น” (Jesse got up and began to prowl the room like a puppy in a strange place.) ซึ่งการที่ผู้ประพันธ์เปรียบเช่นนี้ก็สื่อว่าที่แปลกถิ่นนั้นก็คือกรุงมาณฑุซึ่งเป็นเมืองในประเทศตะวันออกซึ่งมีนัยยะแฝงว่าตะวันออกเป็นดินแดนที่แปลกประหลาดต่างไปจากตะวันตกอย่างสิ้นเชิงอันเป็นแนวความคิดบูรพาคตินิยมที่ผู้ประพันธ์แฝงไว้นั่นเอง

ผู้ประพันธ์ยังเปรียบเทียบคำสอนทางพุทธศาสนากับคำสอนของพวกเมธอดิสต์ซึ่งมีทัศนคติต่อโลกอย่างร้ายกาจที่ให้เชื่อในคำสอนที่เยือกเย็นและให้เกรงกลัวต่อพระเจ้าดังปรากฏในความคิดของลิซาตอนที่พาเจสซีไปยังศูนย์ปฏิบัติธรรมว่า “ลิซามองไปรอบ ๆ อย่างพอใจ สิ่งที่ยหายไปคือความเข้มงวดบังคับจิตใจของพวกเมธอดิสต์ให้เชื่อในคำสอนที่เยือกเย็นให้เกรงกลัวต่อพระเจ้า” (Lisa looked around approvingly. Gone was the austerity and grimness of the Methodists with their hard pews and bleak exhortations about the fear of God.) และ “ดีกว่าไปอยู่กับพวกเมธอดิสต์ที่มีทัศนคติต่อโลกอย่างร้ายกาจและทำให้เกรงกลัวต่อพระเจ้า” (Better with their grim view of the world and their fear of God.) จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์จงใจนำคำสอนของพวกเมธอดิสต์มาเปรียบกับศาสนาพุทธเพื่อจะสื่อว่าพระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์ว่างใจและศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าและในความรักที่พระองค์ทรงมีแก่มวลมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้านี้ก็คือความเคารพไว้วางใจที่มนุษย์มีต่อพระเจ้า ไม่ใช่ความเกรงกลัวที่มีต่อพระเจ้าในแบบที่พวกเมธอดิสต์สอน

ผู้ประพันธ์ยังใช้อุปมาเปรียบเทียบในการเปรียบเทียบว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นพระเจ้า (God) ดังปรากฏในคำพูดของพญามารที่แปลงร่างเป็นเงาสะทอนของพระพุทธเจ้าและได้กล่าวขอร้องให้พระองค์ของเป็นพระเจ้าของพญามารว่า “ (And the reflection spoke : “You who

will go where no one else will dare, will you be my God?") การที่ผู้ประพันธ์เปรียบเทียบ เช่นนี้ก็เพื่อจะสื่อว่าแท้จริงแล้วพระพุทธเจ้านั้นก็คือพระเจ้านั่นเองซึ่งก็คือแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันตกมีสิทธิที่จะปรับเปลี่ยนปรัชญาความคิดตะวันออกให้เป็นอย่างที่ตนต้องการ

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังเปรียบเทียบว่าพวกลามะนอร์บูเหมือนกับกษัตริย์สามพระองค์ที่มาจากตะวันออกดังปรากฏในคำพูดของลิซาที่พูดกับดินหลังจากที่พวกลามะนอร์บูกลับไปแล้วว่า “ภิกษุเหล่านั้นเหมือนกับกษัตริย์ทั้งสามองค์ที่มาจากตะวันออกเลยนะ” (“The monk,” she said. “Like the three kings from the East, huh?”) ในคัมภีร์ไบเบิลฉบับพันธสัญญาใหม่ กษัตริย์ 3 พระองค์ที่มาจากตะวันออกได้ตามหาพระเยซูซึ่งผู้ประพันธ์ได้เปรียบเทียบว่าเหมือนกับพวกลามะนอร์บูที่ตามมาหาเจสซีอันเป็นการสื่อว่าเจสซีซึ่งเป็นพระพุทธเจ้าตามมุมมองของผู้ประพันธ์นั้นก็ยังเป็นพระเยซูด้วยเพราะเป็นบุคคลที่ลามะนอร์บูตามหาเช่นเดียวกับที่พระเยซูคือบุคคลที่กษัตริย์ 3 พระองค์ตามหา จุดนี้สอดคล้องกับที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ว่าผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อว่าพระพุทธเจ้า พระเยซู และเจสซีคือบุคคลคนเดียวกัน การที่ผู้ประพันธ์ใช้ความเปรียบเช่นนี้ก็เพื่อสื่อว่าพุทธศาสนามีเนื้อหาและหลักการเป็นไปในทางเดียวกันกับคริสต์ศาสนา

ผู้ประพันธ์ยังกำหนดให้ดินใช้สำนวน “เถ้าสู่อเถ้า” (Ashes to ashes.) อันเป็นสำนวนในทางคริสต์ศาสนาในตอนที่ได้ครุ่นคิดถึงเรื่องของอีแวนเพื่อนรักของเขาที่ต้องมาจบชีวิตตัวเองลงด้วยการฆ่าตัวตายเพราะธุรกิจล้มละลายซึ่งเห็นได้ชัดว่าสำนวนนี้มีความเชื่อมโยงกับคำว่า “เถ้าถ่าน” (ashes) ที่ผู้ประพันธ์ใช้บรรยายตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงหยิบเอาเถ้าถ่านที่เหลือจากการเผาศพและได้เสด็จไปเข้าเฝ้าพระเจ้าสุทโธทนะเพื่อทรงต่อว่าพระบิดาที่ทรงปิดบังความจริงเรื่องความแก่และความตายของมนุษย์พร้อมกับทรงทำซีเถ้าของคนตายที่พระหัตถ์ของพระเจ้าสุทโธทนะอีกด้วยซึ่งทำให้พระเจ้าสุทโธทนะทรงรู้สึกขะแยงเป็นอันมากจนต้องทรงรีบชำระซีเถ้าออกจากพระหัตถ์ของพระองค์ จากที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ได้ให้ความสำคัญกับคำว่า “ashes” เป็นอันมากโดยเฉพาะสำนวน “เถ้าสู่อเถ้า” ที่เป็นสำนวนที่ใช้ในงานศพแบบตะวันตกที่มีความหมายว่ามนุษย์ทุกคนนั้นสุดท้ายแล้วเมื่อตายแล้วก็ต้องกลับไปเป็นซีเถ้าเหมือนตอนเกิดเพราะอดัมที่เป็นมนุษย์คนแรกของโลกนั้นพระเจ้าได้สร้างขึ้นมาจากซีเถ้า ด้วยเหตุนี้การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้เจ้าชายสิทธัตถะใช้ซีเถ้าเป็นสัญลักษณ์แทนความตายของมนุษย์จึงสอดคล้องกับความเชื่อทางคริสต์ศาสนาที่ถือว่าซีเถ้าสื่อถึงความตายของมนุษย์เช่นกัน การที่ผู้

ประพันธ์กระทำเช่นนี้ก็เพราะต้องการสร้างความน่าเชื่อถือว่าปรัชญาแบบพุทธศาสนาแม้แต่ในเรื่องของความตายก็ยังสอดคล้องกับปรัชญาแบบคริสต์ศาสนา

4.5 กลวิธีการจบเรื่องแบบสุขนาฏกรรม (happy ending)

ในวรรณกรรมเรื่องนี้ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการจบเรื่องแบบสุขนาฏกรรม (happy ending) ซึ่งเป็นการจบเรื่องที่ตัวละครเอกในเรื่องสามารถแก้ปัญหาของตัวเองได้หรือสามารถเอาชนะอุปสรรคหรือศัตรูได้และก็ได้พบกับความสุข ความสมหวังในตอนจบ

ในตอนจบของนวนิยายนั้นจะเห็นได้ว่าปัญหาของเจสซีซึ่งเป็นตัวละครเอกได้คลี่คลายไปในทางที่ดี ปัญหาของเด็กน้อยก็คือความสงสัยที่ว่าเขาคือลามะคอร์เจกลับชาติมาเกิดหรือไม่ซึ่งผู้ประพันธ์ก็กำหนดให้เจสซีสามารถผ่านการทดสอบเพื่อพิสูจน์ความสงสัยดังกล่าวไปได้ด้วยดี ไม่ว่าจะเป็นการที่พระภิกษุเคมโป เห็นชินตามวัน เดือน ปี และเวลาเกิดของเจสซี หรือการที่ลามะนอร์บูให้เจสซีเลือกหมวกใบที่เป็นของลามะดอร์เจซึ่งเจสซีก็เลือกได้ถูกใบ นอกจากนี้ตัวละครรองคือราชูและคีตาซึ่งเป็นเด็กตัววันออกชวเนปาลซึ่งเป็นผู้ที่คาดว่าน่าจะเป็นลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดด้วยก็ยังสามารถผ่านการทดสอบไปได้ด้วยดีเช่นกัน และในตอนจบปัญหาดังกล่าวทั้งของเจสซี ราชู และคีตาก็ได้รับการคลี่คลายไปในที่สุด

การจบเรื่องแบบสุขนาฏกรรมในลักษณะที่กล่าวมานี้ทำให้สิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอว่าเจสซีคือพระพุทธรูปเจ้านั้นล้นเหลือเพราะไม่ตรงกับพุทธประวัติของพระพุทธรูปเจ้าในช่วงท้ายของชีวิตท่าน กล่าวคือ ในชีวิตของพระพุทธรูปเจ้าพระองค์ทรงออกจากพระราชวังอันแสนสุขสบายและไม่เคยย้อนกลับไปอีกเลยแต่ในนวนิยายเรื่องนี้ผู้ประพันธ์กลับนำเสนอให้เด็กชายชาวตะวันตกที่ได้เดินทางออกจากสหรัฐอเมริกาอันเป็นประเทศแห่งความสุขเลือกที่จะกลับไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกาตามเดิม หากจะประพันธ์นวนิยายให้มีเนื้อหาเหมือนกับพุทธประวัติที่แท้จริงก็ต้องมีช่วงที่เจสซีศึกษาหลักธรรมอย่างเอาจริงเอาจังจนสามารถบรรลุธรรมและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้แก่ผู้อื่นอันเป็นหน้าที่ที่จำเป็นในฐานะที่เป็นพระอาจารย์คนสำคัญของชาวทิเบตซึ่งการที่ผู้ประพันธ์ไม่ได้ใส่เนื้อหาส่วนนี้อาจเป็นเพราะไม่ต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจถึงลักษณะที่แท้จริงของพุทธศาสนาเพราะอาจจะขัดกับหลักพุทธศาสนาที่ผู้ประพันธ์ได้ปรับเปลี่ยน ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่านวนิยายเรื่องนี้นำเสนอเนื้อหาอย่างไม่ถูกต้องครบถ้วนจึงมีข้อบกพร่องปรากฏให้เห็นซึ่งก็คือ

อคติของตะวันตกที่มีต่อตะวันออกในแบบบูรพาคตินิยมและปรัชญาความเชื่อแบบตะวันออกที่ถูกบิดเบือนจนแทบไม่เหลือแก่นแท้ของความเป็นตะวันออกเลย

ในฉากสุดท้ายผู้ประพันธ์ก็พยายามสื่อว่าเจสซีและเจ้าชายสิทธัตถะคือคนคนเดียวกันโดยผู้ประพันธ์กำหนดให้เจสซีวางขามลงในทะเล

As Jesse stared at the bobbing bowl, it seemed in his imagination to be moving against the current.

And the boy smiled.⁵⁹

เหตุการณ์ในตอนนี้ก็เหมือนกับเหตุการณ์ในพุทธประวัติ ตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงวางขามขาลงในแม่น้ำ

“If I can reach Enlightenment,” he said to Sujata, “may this bowl float upstream.”

He placed it in the river and watched as it slowly floated downstream, then stopped, spun twice, and began to move against the current.

And Siddhartha smiled.⁶⁰

เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้กำหนดเนื้อเรื่องเป็นว่าขามที่เจสซีวางลงในทะเลได้ลอยทวนกระแสน้ำให้เหมือนกับที่เจ้าชายสิทธัตถะได้วางขามขาลงในแม่น้ำซึ่งมันก็ได้ลอยทวนกระแสน้ำเช่นกันแม้ว่าของเจสซีจะเป็นเพียงจินตนาการก็ตามรวมทั้งในตอนจบเรื่องก็ผู้ประพันธ์กำหนดให้เจสซียิ้มดังในประโยค “เจสซียิ้ม” (And the boy smiled.) เช่นเดียวกับที่เจ้าชายสิทธัตถะเมื่อเห็นขามลอยทวนน้ำดังในประโยคที่ว่า “เจ้าชายสิทธัตถะทรงยิ้มพระโอษฐ์” (And Siddhartha smiled.) การที่ผู้ประพันธ์พยายามสื่อว่าการกระทำของทั้งคู่เหมือนกันก็เพราะต้องการแสดงให้เห็นว่าเจสซีและเจ้าชายสิทธัตถะคือบุคคลคนเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับที่ได้กล่าวไปแล้วว่าผู้ประพันธ์ต้องการสื่อให้เห็นว่าบุคคลทั้งสองคือคนคนเดียวกัน ผู้ประพันธ์ยังกำหนดให้เจสซีเลือกที่จะกลับไปอยู่ประเทศตะวันตกและเนื่องจากเจสซีในชาติก่อน ๆ ก็เคยเกิดเป็นเจ้า

⁵⁹ Gordon McGill, *Little Buddha*, p. 169.

⁶⁰ Ibid., p. 110.

ชายสิทธิศักดิ์และลามะดอร์เจซึ่งเป็นคนตะวันออกจึงเป็นการสื่ออย่างเป็นนัยของผู้ประพันธ์ว่าในที่สุดคนตะวันออกก็ยอมรับว่าตะวันตกเหนือกว่า ดีกว่าโดยผ่านการกระทำของตัวละครเจสซีที่เลือกจะกลับไปอยู่ในสหรัฐอเมริกาอันเป็นไปตามหลักการบูรพาคตินิยมที่มีอยู่ในจิตใจที่สำคัญของผู้ประพันธ์ที่เชื่อว่าประเทศตะวันตกเหนือกว่าประเทศตะวันออก หากผู้ประพันธ์กำหนดให้เจสซีเลือกที่จะอยู่ที่ประเทศตะวันออกก็จะทำให้สถานะอันเหนือกว่าของตะวันตกสั่นคลอนเพราะการกระทำของเจสซีเท่ากับเป็นการยอมรับว่าตะวันออกมีความทัดเทียมหรือเหนือกว่าตะวันตกจึงเลือกที่จะไปอยู่ตะวันออกแทนที่จะเป็นตะวันตก ดังนั้นเพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งสถานะอันเหนือกว่าของคนตะวันตกผู้ประพันธ์จึงกำหนดให้เจสซีซึ่งเป็นตัวละครชาวตะวันตกเลือกที่จะไปอยู่ในตะวันตกเท่านั้น

กล่าวโดยสรุปการที่ผู้ประพันธ์เลือกจบเรื่องแบบสุขนานุกรม กล่าวคือ การให้เจสซีเลือกที่จะอยู่กับพ่อแม่ของตนในประเทศสหรัฐอเมริกาแทนที่จะอยู่ในตะวันออกโดยให้เรื่องราวทั้งหมดจบลงเพียงเท่านี้ก็เพื่อให้ตรงกับหลักการอย่างบูรพาคตินิยมที่มีอยู่ในจิตใจของผู้อ่านชาวตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ซึ่งก็จะทำให้ผู้อ่านชาวตะวันตกรู้สึกพึงพอใจและเต็มใจที่จะบริโภคอันจะนำมาซึ่งรายได้จำนวนมหาศาลที่ตอบแทนกลับคืนมายังผู้ประพันธ์ที่มุ่งประพันธ์นวนิยายที่เอาใจตลาดเป็นหลักเพื่อแสวงหาผลกำไรมากกว่าจะสร้างผลงานด้วยความชื่นชมศรัทธาในคุณค่าของปรัชญาแบบตะวันออก

4.6 กลวิธีการใช้โครงเรื่องหลัก (main plot) และโครงเรื่องรอง (subplot)

ในวรรณกรรมเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ผู้ประพันธ์ได้สร้างให้มีโครงเรื่องหลัก (main plot) และโครงเรื่องรอง (subplot) เพื่อนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยม

4.6.1 โครงเรื่องหลัก

เนื่องจากผู้ประพันธ์ต้องการใช้ความเชื่อในเรื่องการกลับชาติมาเกิดในพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกจึงให้โครงเรื่องหลักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการค้นหาลามะดอร์เจที่กลับชาติมาเกิดโดยได้เริ่มเรื่อง (exposition) ให้พระภิกษุเค็มโป เห็นชินฝันถึงลามะดอร์เจที่มรณภาพไปแล้วได้มาบอกถึงสถานที่

ที่ท่านได้ไปเกิดใหม่ทำให้พระภิกษุเค็มโป เห็นชินได้ไปยังสถานที่นั้นและได้พบกับเจสซีและลิซาซึ่งเป็นแม่ของเจสซีและได้ทำความรู้จักไว้ พระภิกษุเค็มโป เห็นชินได้ส่งข่าวแจ้งไปยังลามะนอร์บูที่ภูฏานลามะนอร์บูจึงเดินทางมาที่เมืองซีแอตเติลในประเทศสหรัฐอเมริกาพร้อมกับพระภิกษุหนุ่มชอมปาเพื่อจะมาพาเจสซีกลับไปพิสูจน์ที่ภูฏานว่าเป็นลามะดอร์เจที่กลับชาติมาเกิดจริงหรือไม่โดยได้นำหนังสือสำหรับเด็กที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระประวัติขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้กับเจสซีด้วยเพื่อให้เด็กน้อยเกิดความรู้สึกคุ้นเคยกับพุทธศาสนา ในตอนแรกดินและลิซาซึ่งเป็นพ่อและแม่ของเจสซีไม่เห็นด้วยที่จะให้ลูกของตนไปภูฏานเพื่อรับการทดสอบแต่ในเวลาต่อมาด้วยความเศร้าสะเทือนใจจากเหตุการณ์ที่อ๊วแวน เพื่อนรักของดิน ได้ฆ่าตัวตายเพราะธุรกิจล้มละลาย ดินจึงหันกลับมาครุ่นคิดเกี่ยวกับชีวิตและความตายซึ่งมีผลให้เขาเปลี่ยนใจอนุญาตให้เจสซีไปภูฏานกับลามะนอร์บูโดยที่ดินจะเดินทางไปด้วย เมื่อทั้งหมดเดินทางไปถึงภูฏานแล้วก็ยังต้องเดินทางไปพบเด็กอีกสองคนคือราชูและคีตาซึ่งคาดว่าจะเป็นลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดด้วยเช่นกันแต่ในที่สุดเมื่อได้ทำการทดสอบโดยการให้เด็กทั้งสามคนเลือกหมวกของลามะดอร์เจซึ่งทั้งสามก็เลือกได้ถูกใบรวมทั้งได้สอบถามกับคนทรงลามะนอร์บูก็ตัดสินได้ว่าเด็กทั้งสามคนคือลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดและได้มีการทำพิธีต้อนรับเด็กทั้งสาม ในตอนจบลามะนอร์บูก็ได้มีรูปภาพคีตาและราชูยังคงอยู่ในภูฏานโดยราชูได้ตัดสินใจบวชเป็นสามเณร เจสซีได้เลือกที่จะกลับประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อใช้ชีวิตอยู่กับบิดามารดาของตนดั้งเดิม

4.6.2 โครงเรื่องรอง

ผู้ประพันธ์จะนำเสนอโครงเรื่องรองสลับกับโครงเรื่องหลัก โครงเรื่องรองเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติโดยผู้ประพันธ์ได้ใช้โครงเรื่องรองสนับสนุนโครงเรื่องหลักในการนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออก โครงเรื่องรองเริ่มขึ้นในตอนที่สามของเรื่องคือหลังจากที่ลามะนอร์บูได้มอบหนังสือสำหรับเด็กเกี่ยวกับพระประวัติของพระพุทธเจ้าให้แก่เจสซีและลิซาก็ได้อ่านให้ลูกของเธอฟัง โครงเรื่องรองเริ่มโดยการกล่าวถึงพระมารดาของพระพุทธเจ้าคือพระนางสิริมหามายาได้ทรงพระสุบินว่ามีช้างเผือกลอยจากสวรรค์เข้ามาสู่ครรภ์ของพระนางและได้ทรงมีพระประสูติกาลที่ชายป่าลุมพินีและเสด็จสวรรคตหลังจากเจ้าชายสิทธัตถะประสูติแล้ว ในเวลาต่อมาอสิตะดาบสได้ให้คำทำนายในระหว่างพิธีเฉลิมฉลองว่า เจ้าชายสิทธัตถะเมื่อเจริญวัยขึ้นจะทรงเป็นพระเจ้าผู้ไถ่บาปแห่งสัตว์โลก พระเจ้าสุทโธทนะทรงไม่พอพระทัยในคำทำนายดังกล่าวเป็นอันมากเพราะทรงมีพระประสงค์จะให้เจ้าชายสิทธัตถะสืบสันตติวงศ์และเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ในอนาคตจึงได้ทรงทำทุกอย่างเพื่อให้เจ้าชายสิทธัตถะได้พบแต่ความสุข

สบายและความรื่นรมย์โดยได้ทรงสร้างพระราชวังสำหรับฤดูร้อน ฤดูหนาว และฤดูฝนให้เจ้าชายและทรงมิให้พระองค์ได้รับรู้ว่าโลกภายนอกนั้นเป็นเช่นไรรวมทั้งทรงจัดพิธีอภิเษกสมรสระหว่างเจ้าชายสิทธัตถะและเจ้าหญิงโศตราอีกด้วยแต่แล้ววันหนึ่งเจ้าชายสิทธัตถะทรงได้สดับบทเพลงที่นางสนมขับขานซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับโลกภายนอกทำให้เจ้าชายสิทธัตถะทรงมีพระประสงค์ที่จะเสด็จออกไปทอดพระเนตรโลกภายนอก ในขณะที่ทรงเสด็จออกประพาสนั้นได้ทรงพบคนแก่ คนเจ็บ และคนตายจนทำให้ตัดสินใจออกบรรพชาเป็นนักบวชเพื่อแสวงหาสัจธรรม โดยมีปัจฉิมศัทธิทั้งห้ามาร่วมค้นหาสัจธรรมด้วย แม้เจ้าชายสิทธัตถะจะทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาต่างๆ เช่น ทรงอดอาหาร แต่ก็ทรงไม่สามารถตรัสรู้ได้จนกระทั่งวันหนึ่งพระองค์ทรงได้ยินเสียงชายชราบอกกับเด็กชายว่า “ถ้าเจ้าซึ่งสายพิณให้ตึงเกินไปก็จะขาดแต่ถ้าเจ้าซึ่งสายพิณหย่อนเกินไปเจ้าก็จะเล่นมันไม่ได้” ซึ่งคำกล่าวนี้ทำให้พระองค์ทรงได้แนวคิดเรื่องการฝึกปฏิบัติในทางสายกลาง ในระหว่างนั้นปัจฉิมศัทธิทั้ง 5 เข้าใจว่าเจ้าชายสิทธัตถะทรงลืมนึกพระทัยแล้วจึงพากันละทิ้งไป ในวันที่พระองค์จะทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพญามารก็ได้ส่งบุตรสาวทั้งห้ามายั่วชวนพระองค์ เมื่อเห็นว่าไม่สามารถขัดขวางพระองค์ได้จึงได้ส่งกองทัพมารมาโจมตีพระองค์ซึ่งก็ต้องปราชัยกลับไปเนื่องด้วยพลังแห่งความรักและความเมตตาอันยิ่งใหญ่ที่พระองค์ทรงค้นพบและในที่สุดเจ้าชายสิทธัตถะก็ได้ทรงตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

การที่ผู้ประพันธ์ได้สร้างให้มีทั้งโครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรองก็เพื่อจะนำเสนอหลักการบูรพาคตินิยมโดยให้โครงเรื่องหลักเป็นเรื่องเกี่ยวกับตะวันตกส่วนโครงเรื่องรองซึ่งเกี่ยวกับตะวันออกก็จะนำเสนอสลับเข้ามาเป็นช่วง ๆ เป็นการเสริมโครงเรื่องหลัก นั่นก็คือผู้ประพันธ์จะกล่าวถึงเรื่องราวของเจสซีเป็นหลักและสลับมากล่าวถึงเรื่องราวของเจ้าชายสิทธัตถะไปพร้อม ๆ กันและก็กลับไปเล่าถึงเจสซีและก็สลับไปเล่าถึงเจ้าชายสิทธัตถะเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ โดยที่เรื่องราวของเจสซีจะเหมือนกับเรื่องราวในอดีตของเจ้าชายสิทธัตถะโดยตลอด การที่ผู้ประพันธ์ทำเช่นนี้ก็เพราะต้องการจะสื่อว่าเจสซีในชาติปัจจุบันนี้ก็คือเจ้าชายสิทธัตถะในอดีตชาติซึ่งก็หมายความว่าทั้งสองเป็นคนคนเดียวกันนั่นเองอันเป็นไปตามหลักการบูรพาคตินิยมที่เชื่อว่าตะวันตกที่มีสิทธิจะปรับเปลี่ยนปรัชญาความคิดความเชื่อของตะวันออกให้อยู่บนพื้นฐานความคิดความเชื่อแบบตะวันตกที่ตะวันตกถือว่ามีคุณค่าและเป็นมาตรฐานสำหรับทุกชาติในโลก ตะวันตกมองว่าเมื่อทำเช่นนี้แล้วปรัชญาความคิดแบบตะวันออกที่ถูกปรับเปลี่ยนนี้จึงจะมีคุณค่า เหมาะสมกับบรรณานุกรมหรือภูมิปัญญาของตะวันตกดังที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วข้างต้น

การนำเสนอเรื่องราวของตัวละครเจ้าชายสิทธัตถะกับเจสซีควบคู่กันไปเพื่อสื่อว่าทั้งสองเป็นบุคคลคนเดียวกันนั้นเริ่มต้นในฉากที่ลามะนอร์บูได้รับแจ้งข่าวทางโทรเลขเรื่องการค้นพบลามะดอร์เจที่กลับชาติมาเกิดเป็นเจสซีพวกลามะนอร์บูจึงได้เดินทางไปพบเจสซีและได้บอกกับดินและลิซาซึ่งเป็นบิดามารดาของเจสซีว่าเขาอาจเป็นลามะดอร์เจซึ่งเป็นอาจารย์คนสำคัญของพวกตนกลับชาติมาเกิด เมื่อได้ฟังดังนั้นดินผู้เป็นบิดาก็รู้สึกโกรธจนแสดงออกมาว่าตนไม่เชื่อและไม่เห็นด้วยในเรื่องนี้อันสอดคล้องกับเรื่องราวของพระพุทธเจ้าที่ผู้ประพันธ์กล่าวสลับเข้ามาในตอนที่อยู่ติดาปสได้รับสารเรื่องการประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะจากเทวทูตและทราบดีว่าเป็นพระพุทธเจ้ามาเกิดอดิสิตดาปสจึงได้เดินทางไปพบเจ้าชายสิทธัตถะและได้กล่าวกับพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางมายาซึ่งเป็นพระราชบิดาและพระราชมารดาของเจ้าชายสิทธัตถะว่าเจ้าชายสิทธัตถะจะทรงออกบวชและจะทรงได้เป็นพระพุทธเจ้าหรือผู้ไถ่บาปแห่งสัตว์โลก (ในความคิดของผู้ประพันธ์) เมื่อได้ยินดังนั้นพระเจ้าสุทโธทนะก็รู้สึกโกรธเป็นอย่างมากจนแสดงออกมาว่าตนไม่เชื่อในเรื่องดังกล่าว

ต่อมาผู้ประพันธ์ก็ได้เล่าถึงเจสซีที่เริ่มสงสัยเกี่ยวกับเรื่องความตายและได้ถามลิซาว่าหากเธอตายเธอจะกลับมาอีกไหมรวมทั้งได้แสดงความปรารถนาที่จะได้เดินทางไปยังภูฏานซึ่งก็เหมือนกับโครงเรื่องรองที่ผู้ประพันธ์ได้เล่าถึงเจ้าชายสิทธัตถะที่ทรงเริ่มเกิดความสงสัยในสิ่งที่เรียกว่าความร่วงโรยหรือความตายเนื่องจากทรงทอดพระเนตรเห็นคนสวนเปลี่ยนดอกไม้ที่เหี่ยวเฉาร่วงโรยรวมทั้งทรงอยากรู้เรื่องราวของดินแดนที่อยู่ห่างไกลออกไปจึงมีพระประสงค์ที่จะเสด็จออกไปยังโลกภายนอก

โครงเรื่องหลักในตอนถัดมาก็คือว่าดินได้มารับเจสซีที่สถานปฏิบัติธรรมและได้พบกับลามะนอร์บู ลามะนอร์บูได้ขอร้องให้ดินอนุญาตให้เจสซีเดินทางไปยังภูฏานเพื่อรับการทดสอบว่าเป็นลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดหรือไม่แต่ดินก็ไม่ยอมทั้งที่ตัวเจสซีนั้นเต็มใจและปรารถนาที่จะไปซึ่งก็พ้องกับเหตุการณ์ในโครงเรื่องรองที่หลังจากเจ้าชายสิทธัตถะได้ทรงเห็นความจริงของชีวิตในเรื่องความแก่และความตายแล้วก็ทรงมีพระประสงค์จะออกบวชแต่พระเจ้าสุทโธทนะก็ทรงไม่ยินยอมและทรงสั่งให้ปิดประตูวังและเพิ่มองครักษ์เป็นสองเท่าเพื่อไม่ให้เจ้าชายสิทธัตถะทรงหนีไปได้

ต่อมาดินได้เริ่มครุ่นคิดเกี่ยวกับเรื่องของชีวิตหลังจากที่อิวานเพื่อนรักของเขาได้ฆ่าตัวตายเพราะประสบปัญหาธุรกิจล้มละลาย ดินรู้สึกสับสนและอยากจะแสวงหาคำตอบให้กับชีวิตจึงอนุญาตให้เจสซีไปภูฏานซึ่งดินก็จะไปด้วย เนื้อเรื่องช่วงนี้ก็จะสอดคล้องกับเรื่องราวของ

เจ้าชายสิทธัตถะที่ทรงเสด็จหนีออกจากวังในกลางดึกเพื่อออกบวชได้สำเร็จ จุดที่เหมือนกันก็คือ เจสซีและเจ้าชายสิทธัตถะได้ทำในสิ่งที่ตนปรารถนา นั่นคือ เจสซีได้เดินทางไปยังภูฏานเพื่อเข้ารับการทดสอบว่าเป็นลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดส่วนเจ้าชายสิทธัตถะได้ออกบวชเป็นนักบวชเพื่อแสวงหาสัจธรรม

โครงเรื่องหลักในตอนถัดมาผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงสภาพการณ์ของเจสซีในประเทศทางตะวันออกคือกรุงกฐมาณฑุโดยเริ่มตั้งแต่ตอนที่ดินและเจสซีได้มาถึงสนามบินและเดินทางไปวัด ต่อมาเจสซีและดินได้เข้าไปในเมืองกฐมาณฑุและเจสซีก็ได้พบกับราชูในขณะละครสัตว์ของเขาและได้ถูกกลืนในขณะละครสัตว์ขโมยเกมคอมพิวเตอร์หนีเอาไปซึ่งราชูก็ได้ตามเอากลับคืนมาให้เจสซีจนทั้งสองได้กลายมาเป็นเพื่อนกัน ต่อมาทุกคนได้เดินทางไปพบคีตาซึ่งเป็นตัวเก็งอีกคน คีตาได้พาราชูและเจสซีไปดูอุทยานลับของเธอ เรื่องราวในช่วงนี้ก็สอดคล้องกับเรื่องราวในโครงเรื่องรองที่ผู้ประพันธ์ได้เล่าถึงสภาพการณ์ของเจ้าชายสิทธัตถะที่ได้ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาอยู่ในป่าจนร่างกายผ่ายผอมซึ่งต่อมาก็ทรงค้นพบทางปฏิบัติอันเป็นหนทางสายกลางจากการได้ยินคำพูดที่ชายชรากล่าวสอนเด็กชายที่ตีตพิณว่าถ้าซึ่งสายพิณให้ตึงเกินไปก็จะขาดแต่ถ้าซึ่งสายพิณหย่อนเกินไปก็จะเล่นมันไม่ได้ ต่อมาได้มีสตรีนางหนึ่งนำข้าวมาถวายพระองค์พระองค์จึงทรงวางขามข้าวลงในแม่น้ำและอธิษฐานว่าหากพระองค์จะทรงสามารถบรรลุซึ่งสัมมาสัมโพธิญาณได้ก็ขอให้ขามข้าวลอยทวนกระแสน้ำ สิ่งที่เหมือนกันของเหตุการณ์ในโครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรองในช่วงนี้ก็ถือเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสภาพการณ์ของเจสซีและเจ้าชายสิทธัตถะที่ได้ออกไปสัมผัสกับโลกภายนอก

ในตอนท้ายเรื่องทั้งเจสซี ราชู และคีตาต่างก็ได้รับการตัดสินว่าเป็นลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิด เท่ากับว่าปัญหาของเจสซีที่ว่าตนคือลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดหรือไม่ ได้รับการคลี่คลายในที่สุดอันสอดคล้องกับที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงสามารถบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าซึ่งก็หมายความว่าปัญหาของพระองค์ในการแสวงหาทางหลุดพ้นก็ประสบผลสำเร็จในที่สุด

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าการที่ผู้ประพันธ์นำเสนอเรื่องราวของเจสซีและเจ้าชายสิทธัตถะควบคู่กันไปตลอดทั้งเรื่องก็เพราะต้องการจะสื่อว่าเจสซีและเจ้าชายสิทธัตถะคือบุคคลคนเดียวกัน

การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอโครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรองควบคู่กันไปนอกจากจะเพื่อสื่อให้เห็นว่าเจสซีและเจ้าชายสิทธัตถะเป็นบุคคลคนเดียวกันแล้วก็ยังเป็นการสื่อว่าตัวละครเอกของเรื่องคือเจสซี ทำให้เจ้าชายสิทธัตถะทั้งที่นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแต่ผู้ประพันธ์กลับไม่กำหนดให้เรื่องราวของพระพุทธเจ้าอยู่ในโครงเรื่องหลักและให้เรื่องของเจสซีเป็นโครงเรื่องรอง ในทางกลับกันผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้โครงเรื่องหลักเป็นเรื่องของเจสซีส่วนโครงเรื่องรองเป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้า แน่่อนว่าการที่ผู้ประพันธ์สร้างโครงเรื่องในลักษณะนี้ย่อมทำให้บทบาทของเจสซีโดดเด่นขึ้นมาส่วนเรื่องราวของเจ้าชายสิทธัตถะก็มีหน้าที่เพียงช่วยให้เรื่องราวของตัวละครเอกโดดเด่นยิ่งขึ้นไปอีกหรืออาจกล่าวได้ว่าโครงเรื่องรองมีบทบาทหน้าที่จำกัดอยู่เพียงการสนับสนุนโครงเรื่องหลักให้โดดเด่นขึ้นเท่านั้นดังจะเห็นได้จากตอนเริ่มเรื่องและตอนจบเรื่องที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้เป็นเรื่องราวของเจสซีโดยทั้งสิ้น การที่ผู้ประพันธ์ได้กระทำเช่นนี้ก็เป็นที่ไปตามหลักการบูรพาคตินิยมที่เชื่อว่าคนตะวันตกมีความเหนือกว่าคนตะวันออก

ด้วยเหตุนี้แม้นวนิยายเรื่องนี้จะนำเสนอเรื่องราวปรัชญาความคิดความเชื่อของตะวันออกแต่ด้วยความคิดของผู้ประพันธ์ที่ว่าคนตะวันตกย่อมมีความเหนือกว่าเสมอจึงสมควรได้รับความสำคัญมากกว่าคนตะวันออกผู้ที่ได้รับบทเด่นในนวนิยายจึงไม่ใช่คนตะวันออกเช่นเจ้าชายสิทธัตถะแต่กลับเป็นคนตะวันตกเช่นเจสซีรวมทั้งด้วยความคิดที่ว่าตะวันตกเหนือกว่าจึงมีสิทธิที่จะปรับเปลี่ยนตะวันออกจึงได้ปรับเปลี่ยนปรัชญาความคิดความเชื่อของตะวันออกให้อยู่บนพื้นฐานความคิดความเชื่อแบบตะวันตกโดยใช้จินตนาการส่วนตัวอย่างผิด ๆ ว่าเจสซีก็คือพระพุทธเจ้าของชาวตะวันออกนั่นเอง

4.7 กลวิธีการยอมรับว่าละครคือละครไม่ใช่เรื่องจริง (theatricalism)

ดังที่กล่าวไว้แล้วในตอนต้นว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความสนุกสนานบันเทิงเป็นหลักจากการได้พบกับความแปลกประหลาด ความลึกลับที่ไม่คุ้นเคยหรือแตกต่างจากวัฒนธรรมของคนตะวันตกซึ่งนี่ก็เป็นแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมที่อยู่ในจิตใจสำนึกของคนตะวันตก ด้วยเหตุนี้การประพันธ์นวนิยายที่แฝงไว้ด้วยแนวคิดแบบบูรพาคตินิยมเช่นนี้ทำให้ความสมจริงหลายประการของนวนิยายขาดหายไป กล่าวคือ องค์ประกอบต่างๆ ในนวนิยายเรื่องนี้ไม่ว่าจะเป็นตัวละคร บทบาทของตัวละคร ฉาก หรือการดำเนินเรื่องล้วนแล้วแต่ขาดความสมจริงเนื่องจากผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีที่ยอมรับว่าละครคือละครไม่ใช่เรื่องจริง (theatricalism)

ด้วยกลวิธีดังกล่าวทำให้การที่องค์ประกอบต่าง ๆ ในนวนิยายจะมีความสมจริงหรือไม่นั้นไม่ใช่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเลยเพียงแต่หากองค์ประกอบต่าง ๆ มีความสอดคล้องกันในการนำเสนอให้เห็นถึงแนวความคิดแบบบูรพาคตินิยมได้ผู้ประพันธ์ก็ถือว่าเป็นบรรลุเป้าหมายแล้ว กลวิธีที่ยอมรับว่าละครคือละครที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่องนี้มี 4 ประการดังต่อไปนี้

4.7.1 ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยด้านเดียว (static character)

กลวิธีที่ยอมรับว่าละครคือละครประการแรกคือผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้ตัวละครทุกตัวในเรื่องมีลักษณะนิสัยเพียงด้านเดียว ไม่ว่าจะเป็นตัวละครตัวนอกหรือตัวละครตัวใน นั่นคือ ตัวละครตัวนอกจะมีบุคลิกลักษณะและอุปนิสัยใจคอที่ด้อยกว่าตัวละครตัวใน เช่น มีลักษณะที่อ่อนแอเหมือนกับเด็ก มีความคิดสติปัญญาด้อยกว่า มีนิสัยเจ้าเล่ห์ ไม่ค่อยมีเหตุผล ในขณะที่ตัวละครตัวในจะมีบุคลิกลักษณะและอุปนิสัยใจคอที่เหนือกว่า เช่น มีลักษณะที่เข้มแข็งของคนที่เป็นผู้ใหญ่ มีความเฉลียวฉลาดกว่า มีนิสัยซื่อสัตย์ มีเหตุมีผล

การกำหนดตัวละครให้มีลักษณะนิสัยเพียงด้านเดียวตลอดทั้งเรื่องนั้นทำให้ตัวละครขาดความสมจริงอย่างมนุษย์จริง ๆ เนื่องจากในชีวิตจริงมนุษย์ย่อมมีทั้งส่วนดีและส่วนไม่ดีอยู่ในตัวด้วยกันทุกคนซึ่งตัวละครที่ขาดความสมจริงนี้มักพบในวรรณคดีหลักหนี ตัวละครที่มีความสมจริงนั้นจะต้องมีทั้งส่วนดีและส่วนเสียอยู่ในตัวอย่างมนุษย์จริง ๆ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงในด้านนิสัย ความคิด บุคลิกลักษณะ และพฤติกรรมซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะเป็นไปในด้านบวกหรือด้านลบก็ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยต่าง ๆ เหมือนอย่างในชีวิตมนุษย์จริง ๆ จะเห็นได้ว่าตัวละครที่มีความสมจริงนั้นหาได้ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่องนี้ไม่เนื่องจากการนำเสนอตัวละครที่ขาดความสมจริงสามารถสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมได้อย่างที่ผู้ประพันธ์ต้องการมากกว่า

4.7.2 การกระทำของตัวละคร (action)

ในนวนิยายเรื่องนี้การกระทำของตัวละครหลายอย่างจะขาดความสมเหตุสมผลอย่างที่เราจะเป็นดังเช่นในตอนทีลีซายอมให้พวกกลาเมเนอร์บูนั้นเข้ามาในบ้านของตน แม้ว่าลีซาจะเคยพบกับพระภิกษุเค็มโปเห็นชินมาก่อนหน้านี้และแม้ว่าพวกกลาเมเนอร์บูจะมีท่าทางที่สุภาพเรียบร้อยแต่ลีซาก็ยังไม่ได้รู้จักสนิทสนมคุ้นเคยกับพระภิกษุเหล่านี้เพียงพอถึงกับยอมให้เข้ามาในบ้านได้รวมทั้งยอมให้สาวใช้บ้านเธอลับบ้านและเหลือเธออยู่ตามลำพังกับพวกกลาเมเนอร์บูรวมทั้ง

ยอมให้เจสซีพูดคุยเล่นกับพวกลามะนอร์บูได้อย่างง่ายดาย อีกทั้งยังอนุญาตให้เจสซีพาพวกลามะนอร์บูไปดูรถไฟรางเดี่ยวได้ตามลำพังโดยที่ตนหรือดินไม่ได้แสดงความเป็นห่วงในตัวบุตรชายเลย ด้วยเหตุนี้การกระทำของตัวละครลิซาจึงดูไม่สมเหตุสมผลเพราะเป็นไปได้ที่บิดามารดาชาวตะวันตกจะยอมให้บุตรของตนไปกับคนที่เคยพบกันเพียงครั้งเดียวโดยเฉพาะยังเป็นคนต่างชาติต่างภาษาเช่นนี้ถึงแม้จะให้พี่เลี้ยงของเจสซีไปเป็นเพื่อนด้วยก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันมีคดีเด็กถูกลักพาตัวไปเป็นจำนวนมากบิดามารดาชาวอเมริกันจึงไม่ค่อยไวใจนักที่จะให้ผู้ที่ตนยังไม่รู้จักดีพอให้เข้ามาในบ้านหรือยอมให้ลูก ๆ ของตนไปใกล้ชิดกับคนเหล่านี้ได้ โดยง่ายซึ่งสอดคล้องกับคำวิจารณ์ของ Marjorie Baumgarten ที่วิจารณ์ไว้ดังนี้

The parents' very willingness to accept into their lives these Tibetan monks who literally just appear on their doorstep, and, furthermore, allow these strangers--though they be sweet and gentlemen of religion--unsupervised access to their son, strikes me as unlikely during this modern American crisis of missing children.⁶¹

ยิ่งไปกว่านั้นการที่ตินอนุญาตให้เจสซีเดินทางไปรับการทดสอบที่ภูฏานและตนก็ต้องการไปแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับชีวิตที่นั่นก็ดูไม่สมจริงเพราะครอบครัวของตินไม่ได้นับถือศาสนาพุทธความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องการกลับชาติมาเกิดในพุทธศาสนาแบบทิเบตจึงแทบจะไม่มีจึงมีความเป็นไปได้น้อยกว่าตินกับเจสซีจะเข้าใจอย่างแท้จริงถึงเป้าหมายของลามะนอร์บูและยอมเดินทางไปกับคนที่ตนไม่รู้จักดีพอไปยังดินแดนต่างถิ่นโดยไม่คิดว่าพระภิกษุเหล่านี้อาจมีวัตถุประสงค์อย่างอื่นแอบแฝงไว้ก็ได้ ด้วยเหตุนี้การกระทำของตินจึงขาดแรงจูงใจ (motivation) ที่สมเหตุสมผลซึ่งก็เป็นการใช้กลวิธีที่ถือว่าละครเป็นเพียงละครไม่ใช่เรื่องจริง เพื่อที่จะนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมผู้ประพันธ์จึงไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องความสมจริงของการกระทำของตัวละครแต่กำหนดให้ตัวละครทำอะไรก็ได้เพื่อให้เนื้อเรื่องดำเนินไปว่าเจสซีได้เดินทางไปยังภูฏานเพื่อรับการทดสอบซึ่งเป็นจุดสำคัญจุดหนึ่งที่จะสื่อให้เห็นถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมได้อย่างชัดเจนเนื่องจากผู้ประพันธ์สามารถบรรยายทัศนคติแบบบูรพาคตินิยมที่คนตะวันตกมีต่อสังคมตะวันออกผ่านตัวละครตินและเจสซีที่ได้เข้าไปอยู่ในเมืองกาฐมาณฑุ

⁶¹ Marjorie Baumgarten, *Little Buddha* [Online]. 1994. (Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=1&rid=35341> [2001,December 2]).

4.7.3 การใช้ภาษาของตัวละคร

ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้ตัวละครทุกตัวทั้งตัวละครตะวันตกและตัวละครตะวันออก รวมถึงตัวละครตะวันออกที่อยู่ในสมัยก่อนพุทธกาลใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารซึ่งทำให้ขาดความสมจริงในแง่ของการใช้ภาษา เช่น ตัวละครราชูและคีตาซึ่งเป็นคนเนปาลกลับใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารราวกับเป็นภาษาแม่ (native language) ของตนรวมทั้งตัวละครชาวตะวันออกในสมัยพุทธกาลอย่างเช่นพระเจ้าสุทโธทนะหรือเจ้าชายสิทธัตถะซึ่งในความเป็นจริงต้องพูดภาษาของชาวตะวันออกที่ใช้ในสมัยโบราณแต่ในนวนิยายผู้ประพันธ์กลับกำหนดให้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร

การที่ผู้ประพันธ์ทำเช่นนี้ก็เพื่อให้การนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมผ่านบทสนทนา คำพูดของตัวละครเป็นไปอย่างราบรื่นและซึมซาบเข้าไปในความคิดของผู้ชมทั้งชาวตะวันตกและชาวตะวันออกได้เป็นอย่างดีเนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีผู้เรียนมากที่สุดในโลกจนจัดเป็นภาษาสากลที่ใช้สำหรับติดต่อสื่อสารทั่วโลก (lingua frangua) เช่น เราสามารถเข้าใจความคิดแบบบูรพาคตินิยมของเจสซีต่อคนตะวันออกตอนที่เขาถูกขโมยเกมกดไปหรือของพระภิกษุชอมปาเมื่อตอนได้สัมผัสกับประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นครั้งแรก

ในส่วนของภาพยนตร์การที่ผู้สร้างกำหนดให้ตัวละครทุกตัวใช้ภาษาอังกฤษก็เพราะต้องการสร้างให้คนตะวันตกดูเป็นหลักซึ่งสอดคล้องกับที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วว่าผู้สร้างได้สร้างภาพยนตร์เรื่องนี้เพื่อเอาใจตลาดคือผู้ชมชาวตะวันตกเป็นหลักจึงต้องใช้ภาษาอังกฤษทั้งหมดเพื่อให้คนตะวันตกเข้าใจถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ผู้สร้างสร้างให้สอดคล้องกับที่อยู่ในใจของผู้ชมชาวตะวันตกทำให้ภาพยนตร์ได้รับการยอมรับและบริโภคจากผู้ชมชาวตะวันตกได้มากที่สุด ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ตัวละครทั้งหมดพูดภาษาอังกฤษซึ่งแม้จะทำให้ขาดความสมจริงแต่ก็สามารถสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมอันเป็นวัตถุประสงค์แอบแฝงของผู้ประพันธ์ได้อย่างแนบเนียนและดูสมจริงต่อผู้อ่าน

4.7.4 ตัวละครพระพุทธเจ้า

ในส่วนของภาพยนตร์เนื่องจากการวิเคราะห์ตัวละครพระพุทธเจ้าของผู้กำกับภาพยนตร์ไม่ลึกซึ้งเพียงพอทำให้ไม่สามารถเข้าใจบุคลิกลักษณะที่แท้จริงของพระพุทธเจ้าได้จึงได้ใช้ความเป็นศิลปินที่ใช้จินตนาการผิด ๆ มาตีความบุคคลในพระพุทธศาสนาออกอย่างผิด ๆ และละเลยต่อความจริงให้มีลักษณะเหมือนพระพุทธรูปที่เป็นเพียงรูปปั้นทำให้ผู้ที่รับบทพระพุทธเจ้าไม่สามารถแสดงให้เข้าถึงลักษณะที่แท้จริงของพระพุทธเจ้าผู้เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณได้ กล่าวคือ การแสดงจะมีลักษณะแข็งทื่อ ไร้ชีวิตชีวาราวกับรูปปั้นพระพุทธรูปอันสอดคล้องกับที่ Camden Hubbard ได้วิจารณ์ดังนี้

Keanu Reeves was ridiculous as Buddha. Because Reeves has played a “creep” in nearly everything he has ever been in, it would have taken at least a moderate amount of talent to convince me he could play the pensive and truth-seeking spiritual leader.⁶²

หรือที่ John Walker ได้วิจารณ์ว่า

(...)that Reeve’s style can be “wooden”--is actually a requirement here. Reeves is called to play an icon and everyone around him call Indian actors similarly behave in a stylized way.⁶³

รวมทั้งที่ James Berardinelli ได้วิจารณ์ไว้

Reeves has suddenly learned how to act, but with his part of the story nestled in the cozy frame of a fable, his stilted style isn’t harmful. All that he needs to do is look nice--⁶⁴

⁶² Camden Hubbard, “Little Buddha” reviewed [Online]. (n.d.).

⁶³ John Walker, Little Buddha (1993) [Online].1993.

⁶⁴ James Berardinelli, Little Buddha [Online]. 1994.

ผู้แสดงไม่สามารถเข้าถึงบทบาทของตัวละครได้ว่าตัวละครเป็นอย่างไรจึงทำได้แค่แสดงเลียนแบบลักษณะท่าทางของพระพุทธรูปเท่านั้นโดยเห็นได้จากการที่ผู้กำกับได้ออกแบบทรงผมของคีนู รีฟส์ซึ่งรับบทพระพุทธรเจ้าเหมือนกับพระเศียรของพระพุทธรูป นักแสดงจะยิ้มน้อย ๆ ที่มุมปากซึ่งเหมือนกับพระพุทธรูปที่มีรอยยิ้มที่มุมปากอันแสดงถึงความเมตตาที่มีต่อมวลมนุษย์ซึ่งนักแสดงไม่สามารถแสดงออกให้เห็นเช่นนั้นได้เลย เครื่องแต่งกายก็เหมือนกับพระพุทธรูปคือสวมจีวรที่ลวดลายลงข้างหนึ่ง และแม้ว่าจะมีฉากที่คีนู รีฟส์นั่งขัดสมาธิใต้ต้นโพธิ์โดยมีรัศมีเปล่งออกมาซึ่งเหมือนกับพระพุทธรเจ้าที่ประทับอยู่ใต้ต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ซึ่งมีฉัพพรรณรังสีเปล่งออกมาแต่การแสดงในการสื่อความเป็นพระพุทธรเจ้าของเขาก็อาจจะกล่าวได้ว่ายังเข้าไม่ถึงแก่นความจริงของตัวละคร

ดังนั้นการที่ผู้กำกับไม่คำนึงถึงความสมจริงในด้านบุคลิกลักษณะของตัวละครเช่นนี้ก็เกินไปตามกลวิธีที่ถือว่าละครคือละครที่จะเสนอสิ่งที่ต้องการเสนอออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัดโดยไม่คำนึงถึงความสมจริงในด้านอื่น ๆ นั่นคือ ต้องการนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมเป็นหลักจึงไม่ใส่ใจว่าบุคลิกลักษณะของพระพุทธรเจ้านั้นจะสมจริงหรือไม่

4.8 กลวิธีการใช้แนวแฟนตาซี (Fantasy)

ในวรรณกรรมเรื่อง *ลิตเติล บุดดา* จะเห็นลักษณะแฟนตาซี (Fantasy) ปรากฏอยู่ด้วย แนวแฟนตาซีคือแนวการเขียนวรรณกรรมที่เน้นการใช้จินตนาการเป็นหลัก ไม่ใช่โลกแห่งความเป็นจริง ไม่คำนึงถึงเหตุผลที่ถูกต้องเนื้อเรื่องจึงเต็มไปด้วยสิ่งเหนือธรรมชาติ เวทมนตร์ สัตว์ประหลาด หรือภูติผีปีศาจดังปรากฏในฉากที่เจ้าชายสิทธัตถะนั่งสมาธิร่วมกับปัญจวัคคีย์ทั้งห้าและจู่ ๆ ฝนก็ได้ตกลงมาอย่างหนัก ทันใดนั้นเองพญานาคตัวใหญ่ตัวหนึ่งได้เลื้อยมาทางข้างหลังเจ้าชายสิทธัตถะและได้แผ่แม่เบี้ยเพื่อช่วยกันไม่ให้พระองค์ทรงเปียกฝน ฉากนี้เป็นฉากที่ผู้ประพันธ์ดัดแปลงมาจากพุทธประวัติฝ่ายมหายานในธิเบตที่กล่าวถึงเหตุการณ์ในตอนที่พระพุทธรเจ้าทรงกำลังนั่งทำมณฑิการ ณ ที่อยู่ของพระยามจุลินทนาคราชเป็นเวลาเจ็ดวันซึ่งพระยามจุลินทนาคราชก็ได้มาพันพระกายของพระองค์เจ็ดรอบและแผ่พังพานปกบพระเศียรเพื่อช่วยกันแดดและฝนให้พระองค์ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดหลังจากที่พระพุทธรเจ้าได้ทรงตรัสรู้แล้วแต่ผู้

ประพันธ์กลับตัดแปลงเหตุการณ์ตอนนี้เอามาไว้ก่อนที่พระองค์จะทรงตรัสรู้รวมทั้งยังให้มีปัญจวัคคีย์ทั้งห้าอยู่ในเหตุการณ์ด้วยดังต่อไปนี้...

Siddhartha looked from one to the other, then at the sky. A monsoon cloud moved across the rising sun. Thunder crackled. A moment later the first raindrops spattered around them, and a giant cobra, the serpent-king Mucilinda, slithered toward them, past the five men, who stared at him in terror. Siddhartha closed his eyes once more and did not see Mucilinda approach, nor did he flinch when the snake began to coil himself around him. And as the torrent began, Mucilinda rose behind Siddhartha's neck and spread his mighty hood over him so that throughout the storm, which lasted all day, not a drop dampened him.

When it was over, Mucilinda uncoiled himself and departed, and when Siddhartha opened his eyes once more, the five men were lying prostrate before him in worship.

"My friends," Siddhartha said, "let us search for Enlightenment together and vow to be silent until we find it."

He touched both hands to his lips, and the Ascetics did the same.⁶⁵

การที่ผู้ประพันธ์ทำเช่นนี้ก็เพราะต้องการให้ฉากนี้มีลักษณะของแนวแฟนตาซี กล่าวคือ ทำให้เหตุการณ์ตอนนี้ดูเป็นเรื่องราวเหนือธรรมชาติเพราะในนวนิยายเจ้าชายสิทธัตถะในตอนนั้นยังเป็นคนธรรมดาอยู่ หากได้ทรงมีอิทธิปาฏิหาริย์ดังเช่นตอนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าไม่การที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้มีพญานาคมาช่วยบังฝนให้กับมนุษย์ธรรมดาที่ไม่มีพลังอำนาจวิเศษก็เพราะต้องการทำให้เป็นลักษณะแบบแฟนตาซีที่มีสิ่งเหนือธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเหมือนดังที่ในเทพนิยายตะวันตกที่มักจะมีเหล่าภูติหรือนางฟ้าตัวน้อย ๆ มาช่วยเหลือพระเอกหรือนางเอกที่เป็นมนุษย์ธรรมดาให้รอดพ้นจากอันตราย

⁶⁵ Gordon McGill, *Little Buddha*, pp. 92-93.

ลักษณะแฟนตาซียังปรากฏในฉากที่พระพุทธเจ้าผจญมาร กล่าวคือ บุตรสาวทั้งห้าของพญามารได้พยายามยั่วยวนเจ้าชายสิทธัตถะเพื่อให้เกิดกิเลสจะได้ทรงไม่สามารถตรัสรู้ได้ แต่ก็ทำไม่สำเร็จทำให้พญามารโกรธมากจนทำให้เกิดลมเจือพิษพัดโหมอย่างรุนแรงซึ่งทำให้แม้แต่บุตรสาวทั้งห้าของพญามารก็สลายกลายเป็นฝุ่นละอองพัดกระจายไปทั่วทั้งสี่ทิศ พญามารได้ส่งกองทัพมารมาและได้ยิงธนูไฟใส่พระพุทธเจ้าแต่ธนูไฟเหล่านั้นกลับกลายเป็นดอกไม้บูชาพระพุทธเจ้าไปเสีย ลมเจือพิษที่พญามารสร้างขึ้น กองทัพมารที่พญามารส่งมา รวมทั้งการที่ธนูไฟกลายเป็นดอกไม้เหล่านั้นล้วนเป็นลักษณะแฟนตาซีเพราะมีลักษณะเหนือธรรมชาติ

ยิ่งไปกว่านั้นในฉากที่พญามารได้ปลอมตนเป็นเงาของเจ้าชายสิทธัตถะพูดจาล้อลวงให้พระองค์ทรงไม่สามารถตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้ก็เป็นลักษณะของแนวแฟนตาซีเพราะเป็นการใช้จินตนาการและมีลักษณะเหนือธรรมชาติห่างไกลจากโลกแห่งความเป็นจริงที่เงาของเจ้าชายสิทธัตถะในแอ่งน้ำลุกขึ้นมาพูดกับพระองค์ได้ นักวิจารณ์บางท่านได้วิจารณ์ไว้ว่าฉากนี้เจ้าชายสิทธัตถะทรงดูเหมือนกับผู้ที่ทรงมีอาการประสาทหลอนเห็นเงาของตัวเองลุกขึ้นมาพูดกับตนได้ดังที่ Joe Brown ได้วิจารณ์ไว้ดังนี้

Surprising effects that never try to seem realistic. When a rainstorm threatens the meditating Reeves, a giant hooded cobra appears and serves as his umbrella ; when worldly temptations try to seduce Reeves from enlightenment, they appear as rapturously psychedelic hallucinations.⁶⁶

อาจกล่าวได้ว่าลักษณะแฟนตาซีที่ผู้ประพันธ์ใช้ในนวนิยายเรื่องนี้ก็เพื่อจะสร้างความรู้สึกสนุกสนาน ความตื่นเต้น และความรู้สึกแปลกใหม่ให้กับผู้อ่านงานของตนโดยเฉพาะฉากที่พระพุทธเจ้าผจญมารจะมีองค์ประกอบแนวแฟนตาซีปรากฏอยู่มากเป็นพิเศษซึ่งกลายเป็นฉากที่โดดเด่นในนวนิยายเรื่องนี้

⁶⁶ Joe Brown ,Little Buddha'(PG)[Online]. (n.d.). (Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=2&rid=35336> [2002,January 6]).

และการที่ผู้ประพันธ์ใช้องค์ประกอบแฟนตาซีมากเช่นนี้ก็เพื่อจะสื่อว่าประวัติพระพุทธเจ้าเป็นเพียงเรื่องที่เกิดมาจากจินตนาการเหมือนดังที่แนวแฟนตาซีที่เน้นการใช้จินตนาการอันเป็นไปตามแนวบูรพาคตินิยมซึ่งก็สอดคล้องกับคำว่า “legend”, “mythology” และ “fairy tale” ที่ผู้ประพันธ์ใช้เรียกพุทธประวัติดังได้กล่าวไปแล้ว

4.9 การใช้องค์ประกอบทางภาพยนตร์ในการสื่อถึงความแตกต่างระหว่าง ตะวันออกและตะวันตก

วรรณกรรมและภาพยนตร์มีความสัมพันธ์กันเพราะต่างก็เป็นศิลปะในการเล่าเรื่อง จึงมีลักษณะร่วมกันบางประการโดยวรรณกรรมจะใช้ตัวหนังสือเป็นสื่อส่วนภาพยนตร์จะใช้ภาพและเสียงเป็นสื่อ ทั้งสองอย่างนี้จะมียุคองค์ประกอบที่เหมือนกัน เช่น โครงเรื่อง ตัวละคร แนวคิดหลักหรือแก่นเรื่อง เป็นต้น เมื่อองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้รวมกันแล้วก็จะกลายเป็นเรื่องราวที่มีเนื้อหาและสาระตามที่คุณสร้างงานอยากจะสื่อ หากเราใช้แนวบูรพาคตินิยมในการวิเคราะห์วรรณกรรมและภาพยนตร์แล้วจะเห็นว่าสื่อทั้งสองประเภทนี้ต่างก็เป็นบูรพาคตินิยม ประเภทที่แสดงออกอย่างเปิดเผยซึ่งเป็นการแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมของบูรพาคตินิยม ประเภทแฝงเร้นที่แม้รูปแบบจะต่างกันแต่สารที่ต้องการจะสื่อ นั้นยังคงเดิม ยิ่งไปกว่านั้นรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายนี้ก็ยิ่งจะเป็นการช่วยเผยแพร่แนวคิดบูรพาคตินิยมให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้นไปอีก

ในการศึกษาวิเคราะห์ห้วงกรรมที่ตะวันตกมีต่อตะวันออกหรือแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* นี้สามารถศึกษาจากวรรณกรรมได้เช่นกันเพราะสื่อทั้งสองประเภทต่างก็มีองค์ประกอบที่เหมือนกันดังที่ได้กล่าวไป

วรรณกรรมเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ถือเป็นสินค้าชิ้นหนึ่งของอุตสาหกรรมแบบวัฒนธรรมชนนิยม กล่าวคือ เป็นการผลิตแบบอุตสาหกรรมที่มีการผลิตสินค้าตัวนี้ในรูปแบบต่างๆ อย่างครบวงจร เช่น เมื่อมีการสร้างภาพยนตร์ก็จะมีผู้เขียนบทภาพยนตร์หรือวรรณกรรมออกมาขายรวมทั้งยังมีโรงภาพยนตร์ไปจนถึงอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนิตยสาร หนังสือพิมพ์ หรือว่าจะเป็นโรงภาพยนตร์ ห้างสรรพสินค้าที่โยงไปถึงอุตสาหกรรมบริการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการบริโภคของประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการขายสินค้า

ตามรูปแบบวัฒนธรรมชนนิยมหรือนัยหนึ่งก็คือการครอบงำหรือควบคุมจิตใจสำนึกของผู้คนในสังคมนั่นเอง⁶⁷

วรรณกรรมเรื่องนี้ได้ประพันธ์ขึ้นโดยดัดแปลงมาจากบทภาพยนตร์ของ Rudy Wurlitzer และ Mark Peploe ที่เขียนจากเรื่องของแบร์นาร์โด แบร์โตลูซซี เมื่อนำมาเขียนเป็นนวนิยายได้มีการเพิ่มเติมเนื้อหาขึ้นบางส่วนที่ไม่มีในภาพยนตร์เพื่อเพิ่มสีสันให้กับตัวงานเพื่อความสนุกสนานบันเทิง เช่น มีการแทรกกิจกรรมปฏิจจสมุขบาทเข้าไป อย่างไรก็ตามแม้จะเป็นนวนิยายแต่โดยรวมแล้วยังคงคงเนื้อหาและสารได้เหมือนกับที่เป็นภาพยนตร์จนอาจกล่าวได้ว่านวนิยายเรื่องนี้เป็นภาษาภาพยนตร์ของเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* จึงสามารถใช้ในการศึกษา

⁶⁷ Theodor Adorno และฮือคโฮเมอร์ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ระบบอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (culture industry) ว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ วรรณกรรม บทภาพยนตร์ ทีวี โอ วีซีดี ดีวีดี ไม่ได้สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะออกมาสู่สายตาประชาชนหากแต่ผลิตสิ่งที่เป็นสูตรมาตรฐาน (standardized) โดยผลิตครั้งละจำนวนมากๆ (mass production) ซึ่งก็ไม่ต่างจากสินค้าประเภทอื่น ๆ เพื่อเพิ่มอำนาจของระบบทุนนิยมผูกขาดโดยอ้างว่าเป็นการผลิตเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค (consumers' needs) ในการผลิต “สินค้าวัฒนธรรม” (cultural commodity) ในอุตสาหกรรมวัฒนธรรมหรือ “อุตสาหกรรมจิตสำนึก” (consciousness industry) ที่เรียกเช่นนี้เพราะสินค้าเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งในการกล่อมเกลาและควบคุมความคิดและจิตสำนึกของคนในสังคมนักสื่อสารมวลชนได้สร้างสูตรมาตรฐาน เช่น การสร้างดารายอดนิยมเพื่อดึงความสนใจของผู้รับสื่อซึ่งสูตรมาตรฐานนี้ได้กลายเป็นตัวกำหนดทิศทางของ “สาร” ที่ศิลปินจะสื่อออกมาในผลงานของตนทำให้ศิลปินไม่สามารถผลิตผลงานได้อย่างอิสระตั้งใจปรารถนาอีกต่อไปเช่นเดียวกับที่นักบูรพาคดีนิยมได้สร้างแนวคิดบูรพาคดีนิยมออกมาสำหรับเป็นมาตรฐานซึ่งก็ได้กลายเป็นตัวกำหนดผลงานที่ผู้สร้างภาพยนตร์หรือศิลปินแขนงอื่น ๆ ได้ผลิตออกมาให้สอดคล้องกับแนวคิดบูรพาคดีนิยมเพราะหากไม่ทำเช่นนั้นผลงานนั้น ๆ ก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากผู้เสพชาวตะวันตก

การป้อนสินค้าประเภทวัฒนธรรมมวลชน (mass culture product) ให้แก่ผู้รับสื่อทำให้ผู้รับรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมรวมทั้งยังเป็นการสร้างความเป็นปัจเจกบุคคลปลอม ๆ (pseudo individuality) ให้ด้วย เช่น บางคนอาจจะเลียนแบบการแฟชั่นการแต่งกายของนักร้องคนหนึ่งเพราะว่าทำให้รู้สึกมีสไตล์ของตัวเองในท่ามกลางสินค้ามวลชนที่มีเนื้อหาซ้ำ ๆ กัน ประโยชน์ของสินค้าวัฒนธรรมไม่ได้อยู่ที่คุณค่าในตัวของมันเอง (use value) แต่กลับอยู่ที่ราคาในการซื้อขายแลกเปลี่ยนหรือคุณค่าทางสัญลักษณ์ (exchange value or sign value) เช่น การอ่านนวนิยายหรือเลือกที่จะไปชมภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ของคนบางกลุ่มอาจไม่ใช่เป็นเพราะสนใจในเนื้อหาที่เกี่ยวกับศาสนาของงานนี้แต่เป็นการเลือกเสพตามกระแสสังคมตะวันตกที่ในขณะนั้นมีความสนใจในเรื่องราวการกลับชาติมาเกิดของลามาธิเบตซึ่งเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และน่าสนใจสำหรับคนตะวันตกหรืออาจเลือกดูเรื่องนี้เพราะอยากดูดาราทิ่ตนชื่นชอบ เช่น คีนู รีฟส์

ด้วยกระบวนการดังกล่าวผู้ที่บริโภคสื่อจึงกลายเป็นหัวใจสำคัญในการขายอุตสาหกรรมจอมปลอม (false consciousness) ของอุตสาหกรรมบันเทิง (pleasure industry) (ดู อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, *ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทยโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542, หน้า 60-62.).

วิเคราะห์ว่าทศวรรษที่ตะวันตกมีต่อตะวันออกได้อย่างชัดเจนเพราะนิยายสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตัวละครหรือทัศนคติของผู้ประพันธ์ได้ชัดเจนยิ่งกว่าในภาพยนตร์

อย่างไรก็ตามภาพยนตร์ก็ยังคงเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อผู้เสพมากกว่าเพราะมีภาพและเสียงที่ทำให้รู้สึกเหมือนอยู่ในเหตุการณ์จริงจึงทำให้เกิดอารมณ์คล้อยตามไปได้มากกว่าการเสฟสื่อแขนงอื่น ๆ สำหรับภาพยนตร์นั้นการรับชมของผู้ชมจะถูกจำกัดอยู่โดยภาพที่ปรากฏบนจอภาพที่ปรากฏบนจอจึงเป็นตัวกำหนดขอบเขตการรับรู้ของผู้ชม ภาพที่ปรากฏนั้นก็ เป็นภาพที่ผู้สร้างภาพยนตร์เลือกสรรมาแล้วเพื่อจะสื่อสารที่ตนต้องการจะสื่อให้กับผู้ชมและย่อมมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้ชมด้วยเราจึงสามารถวิเคราะห์ภาพยนตร์โดยมุ่งไปที่องค์ประกอบทางภาพยนตร์ที่ผู้สร้างกำหนดขึ้นมาเพื่อจะสื่อแนวคิดบูรพาคตินิยมที่อยู่ในจิตใจได้สำนึกของคนตะวันตกได้ เพราะการศึกษาองค์ประกอบดังกล่าวจะช่วยให้เรามองเห็นและเข้าใจว่าทศวรรษและวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่ตะวันตกกระทำต่อตะวันออกได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4.9.1 การใช้สี

ในภาพยนตร์เรื่องนี้การใช้สีสื่อถึงความ เป็นตะวันออกและความเป็นตะวันตกเป็นกลวิธีที่โดดเด่นที่สุด ผู้สร้างได้ใช้เฉดสีฟ้ากับฉากในประเทศตะวันตกซึ่งก็คือเมืองซีแอตเติล ประเทศสหรัฐอเมริกาและใช้เฉดสีน้ำตาลแดงกับฉากในประเทศตะวันออกซึ่งก็คือประเทศภูฏาน และเนปาล โจอี บราวน์ (Joe Brown) ได้วิจารณ์การเลือกใช้โทนสีในภาพยนตร์ของแบร์โต ลุซซีไว้

(...) as Bertolucci weaves between color-coded sections, cool blue for the western scenes, warm red-gold for those set in the ancient East⁶⁸

โรเจอร์ อีเบิร์ต (Roger Ebert) กล่าวถึงการใช้สีในภาพยนตร์เรื่องนี้ไว้เช่นกัน

The movie's color strategy, by cinematographer Vittorio Storaro, schematizes these flashbacks by drenching them in warm reds, oranges,

⁶⁸ Joe Brown, Little Buddha (PG) [Online]. (n.d.).

yellows and browns--as opposed to the chilly blues, grays and greens of the American scenes.⁶⁹

การใช้สีที่แตกต่างกันในการสื่อความเป็นตะวันตกและตะวันออกนี้สื่อให้เห็นถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมของผู้กำกับการแสดงที่ยังคงมองว่าตะวันตกและตะวันออกมีความแตกต่างกันเพราะการใช้สีในลักษณะดังกล่าวสื่อให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างตะวันตกและตะวันออกได้อย่างชัดเจน ตามความเห็นของผู้วิจารณ์ตีความว่าเฉดสีน้ำตาลแดงที่ใช้กับประเทศตะวันออกสื่อถึงความอบอุ่นและความศักดิ์สิทธิ์ส่วนเฉดสีฟ้าที่ใช้กับประเทศตะวันตกสื่อถึงความเย็นชานั่นไม่ถูกต้องเพราะหากแบร์โตลูซซีต้องการทำเช่นนั้นจริง ๆ ก็ควรจะให้ทุกสิ่งเกี่ยวกับตะวันออกมีเฉดสีน้ำตาลแดงไม่ว่าสิ่งเหล่านั้นจะอยู่ในประเทศตะวันตกหรือประเทศตะวันออกก็ตามอย่างเช่นตัวละครชาวตะวันออก ศูนย์ปฏิบัติธรรม หรือพระพุทธรูปที่ตั้งแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์ในสหรัฐอเมริกา ผู้กำกับได้กำหนดให้สิ่งเหล่านี้มีเฉดสีฟ้าอันแสดงให้เห็นว่าเขาให้ความสำคัญกับการใช้สีในการสื่อให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างตะวันตกและตะวันออกตามแนวคิดบูรพาคตินิยมมากกว่า เช่นเดียวกับที่เมื่อตัวละครตะวันตกไปอยู่ในประเทศตะวันออกแบร์โตลูซซีก็ได้กำหนดให้ใช้เฉดสีน้ำตาลแดง เช่น ตัวละครดินและเจสซี

หากผู้สร้างต้องการสื่อว่าเฉดสีน้ำตาลแดงที่ใช้กับประเทศตะวันออกสื่อถึงความอบอุ่นและความศักดิ์สิทธิ์ส่วนเฉดสีฟ้าที่ใช้กับประเทศตะวันตกสื่อถึงความเย็นชาก็จริงไม่ว่าสิ่งเกี่ยวกับตะวันออกจะอยู่ในซีกโลกไหนก็ควรที่จะคงสีเช่นนั้นไว้ในทำนองเดียวกันสิ่งเกี่ยวกับตะวันตกก็เช่นกัน

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าแบร์โตลูซซีหาได้ใช้เฉดสีน้ำตาลแดงในการสื่อความอบอุ่นหรือใช้เฉดสีฟ้าในการสื่อความเย็นชาก็ไม่แต่เป็นการสื่อความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกตามแนวคิดบูรพาคตินิยม กล่าวคือ เฉดสีน้ำตาลแดงที่ใช้กับประเทศตะวันออกสื่อถึงความไม่เจริญ ความล้าหลัง ความด้อยพัฒนาส่วนเฉดสีฟ้าที่ใช้กับประเทศตะวันตกสื่อถึงความเจริญก้าวหน้า ความทันสมัย

⁶⁹ Roger Ebert, Little Buddha [Online]. 1994.

ภาพประกอบที่ 2 ฉากในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ เมืองซีแอตเติล คณะของลามะ นอร์บูและลิซา ดินกับลิซา ศูนย์ปฏิบัติธรรม และพระพุทธรูปในพิพิธภัณฑ์ที่สหรัฐอเมริกาตามลำดับ

การใช้เน็ตส์ฟ้าในการสื่อถึงความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ เทคโนโลยี และบ้านเมืองของประเทศตะวันตกของแบร์โตลูซซีนั้นสอดคล้องกับคำพูดของพระภิกษุซอมปาที่ผู้ประพันธ์นวนิยายกำหนดให้กล่าวถึงประเทศสหรัฐอเมริกาว่าเป็นโลกแห่งอนาคตซึ่งมีนัยว่าสหรัฐอเมริกาคือโลกที่เจริญก้าวหน้าและพัฒนาไปมากกว่าโลกตะวันออกนั้นเองดังในประโยคที่ว่า “ที่ซึ่งทั้งสองจะโดยสารเครื่องบินข้ามมหาสมุทรไปยังอนาคตที่รู้จักกันว่า ‘อเมริกา’”

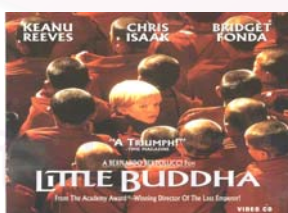
ภาพประกอบที่ 3 ฉากในประเทศตะวันออก ได้แก่ บ้านเมืองในกรุงกาฐมาณฑุ บรรดาหญิงสาวเมืองกรุงกบิลพัสดุ์ ป่าในกรุงกบิลพัสดุ์ และเจสซีที่กำลังนั่งอยู่บนเครื่องบินไปภูฏาน

ส่วนการใช้เน็ตส์น้ำตาแดงในการสื่อถึงความไม่เจริญและความล้าหลังทั้งในด้านความคิดจิตใจและด้านวัตถุของประเทศตะวันออกเหมือนกับสมัยกลางตามมุมมองของผู้กำกับการแสดงก็สอดคล้องกับคำบรรยายของผู้ประพันธ์นวนิยายเกี่ยวกับสภาพบ้านเมืองของเมืองกาฐมาณฑุ

ที่ซึ่งเป็นประเทศตะวันออกที่ว่า “ฉากหลังคือร้านรวงซึ่งเป็นบ้านในยุคกลางหลายหลัง” หรือกับคำบรรยายผู้คนในกรุงกาฐมาณฑุว่าเหมือนคนยุคกลางดังที่ปรากฏในความคิดของเจสซีที่ว่า “ฉันเป็นคนอเมริกัน ฉันจะไม่ยอมให้คนในยุคกลางเห็นฉันร้องไห้หรอก” หรือความคิดของเจสซีที่ว่าเมืองกาฐมาณฑุคือประเทศโลกที่สามดังในประโยคที่ว่า “เพียงเวลาแค่ 5 นาทีในโลกที่ 3 เจ้าแคะนั้นซึ่งสูงไม่ถึงไหล่เขาแยงเอาเกมคอมพิวเตอร์ราคา 50 เหรียญ ไปจากเขา” หรือความคิดของตินที่ว่า “อย่างน้อยกาฐมาณฑุก็คือโลกที่ 3” ซึ่งการใช้คำว่า “บ้านในยุคกลาง” “คนในยุคกลาง” หรือ “โลกที่สาม” ก็เป็นการสื่อให้เห็นว่าประเทศตะวันออกนั้นยังล้าหลัง ไม่เจริญเหมือนกับในยุคโบราณตะวันออกจึงน่าจะเป็นโลกแห่งอดีตที่ยังไม่เจริญก้าวหน้า แตกต่างจากตะวันตกซึ่งถือว่าเป็นโลกแห่งอนาคต (the future) สำหรับผู้ประพันธ์นั่นเอง

4.9.2 การวางองค์ประกอบของภาพในโปสเตอร์

หากพิจารณาภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล बुद्धา* ตามแนวคิดบูรพาคตินิยมการจัดวางองค์ประกอบของภาพมีลักษณะที่จะสื่อให้เห็นแนวคิดดังกล่าวเช่นกันดังจะเห็นได้จากภาพหน้าปกของภาพยนตร์ที่มีการกำหนดให้เจสซีซึ่งเป็นตัวละครเอกอยู่ตรงกลางภาพ ลักษณะเช่นนี้ทำให้เจสซีมีความสำคัญและมีความโดดเด่น ยิ่งไปกว่านั้นการกำหนดให้เหล่าสามเณรยืนล้อมรอบตัวเจสซีก็ยิ่งทำให้ตัวละครเจสซีดูโดดเด่นมากยิ่งขึ้นไปอีก นอกจากนี้การใช้ภาพถ่ายมุมสูง (high angle) ที่ทำให้เห็นเป็นภาพเหล่าสามเณรทุกองค์ยื่นหันหลังส่วนเจสซีเป็นผู้เดียวที่ยืนหันหน้ามาก็ยิ่งสื่อว่าความเป็นตะวันตกมีความสำคัญมากกว่าความเป็นตะวันออก

ภาพประกอบที่ 4 ภาพโปสเตอร์ภาพยนตร์เรื่อง *Little Buddha*

ผู้สร้างยังกำหนดให้เจสซีแสดงสีหน้าที่เต็มไปด้วยความสงสัยว่าตนเป็นใคร คำตอบพิมพ์อยู่ที่ใต้ภาพของเจสซีด้วยตัวอักษรขนาดใหญ่คือคำว่า “LITTLE BUDDHA” ที่แปลว่า “พระพุทธเจ้าองค์น้อย” ซึ่งก็สื่อว่าเจสซีกับพระพุทธเจ้าคือบุคคลคนเดียวกันรวมทั้งยัง

เป็นพระเยซูอีกด้วยดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น การจัดวางองค์ประกอบของภาพในลักษณะนี้เมื่อเราเห็นแล้วก็จะเข้าใจทันทีว่าเจสซีก็คือพระพุทธรูปเจ้าแต่ยังเป็นเด็กอยู่นั่นเอง

นอกจากนี้ผู้สร้างยังใช้สีสื่อถึงความแตกต่างระหว่างตะวันตกและตะวันออกโดยเห็นได้จากการที่ผู้สร้างใช้สีโทนมืดกับตัวละครตะวันออกซึ่งเกิดจากการที่ผู้สร้างกำหนดให้เหล่าสามเณรทั้งหมดหันหลังทำให้เห็นศีรษะที่เป็นสีดำของตัวละครตะวันออก สีของจีวรที่เป็นสีแดงก็ได้มีการจัดให้ภาพดูย้อนแสงเพื่อเงาตกกระทบไปที่จีวรทำให้จีวรของเหล่าสามเณรกลายเป็นสีแดงมืด สำหรับตัวละครตะวันตกคือเจสซีผู้สร้างใช้สีโทนสว่าง เมื่อต้องแสงที่ส่องมากระทบก็จะยิ่งสว่างไสวมากขึ้นทำให้ตัวละครยิ่งมีความโดดเด่นแตกต่างยิ่งขึ้นไปอีกจากตัวละครตะวันออกอื่นๆ ในภาพทำให้การสื่อถึงความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกตามหลักการบูรพาคตินิยมชัดเจนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผมสีทองของเจสซีก้เป็นสีที่สื่อถึงความมีสติปัญญา ความศักดิ์สิทธิ์ ความน่าเคารพเลื่อมใสดูเดียวกับพระพุทธรูปเจ้านอกจากจะสื่อว่าตะวันตกมีความสูงส่งอย่างเห็นได้ชัดแล้วยังสื่อว่าคนตะวันตกเป็นผู้นำคนตะวันออกในการค้นพบความจริงของชีวิตซึ่งก็คือการค้นพบทางรอดตามความคิดของผู้กำกับนั่นเอง

การพิมพ์คำว่า “A TRIUMPH!” ซึ่งเป็นคำวิจารณ์ที่มาจากนิตยสารไทม์ได้ภาพของเจสซีนั่นก็เพื่อเป็นการยืนยันชัยชนะในด้านความเหนือกว่าของตะวันตก (เจสซี) ที่มีต่อตะวันออก (เหล่าสามเณร)

การสื่อว่าเจสซีคือพระพุทธรูปเจ้านั้นก็เป็นการบ่งบอกว่าตะวันตกมองว่าปรัชญาความคิดตะวันออกเป็นเรื่องราวที่ไกลตัว ไม่คุ้นเคย และอาจไม่น่าสนใจสำหรับคนตะวันตก ตะวันตกจึงต้องปรับเปลี่ยนปรัชญาความคิดตะวันออกให้อยู่บนพื้นฐานปรัชญาความคิดตะวันตกอันเป็นการยกระดับและเพิ่มคุณค่าให้กับปรัชญาตะวันออกตามแนวคิดบูรพาคตินิยมคือจึงได้มีการปรับเปลี่ยนหลักศาสนาพุทธให้เหมือนหลักศาสนาคริสต์

4.9.3 การใช้แสง (light)

การจัดแสงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้สร้างใช้ในการสื่อแนวคิดบูรพาคตินิยม กล่าวคือ นอกจากผู้สร้างจะนำเสนอโครงเรื่องสองโครงเรื่องควบคู่กันไปตลอดทั้งเรื่องเพื่อสื่อให้เห็นว่าเจสซีและพระพุทเจ้าเป็นบุคคลคนเดียวกันแล้วผู้สร้างยังใช้หลักการจัดแสงเพื่อสื่อความหมายดังกล่าวด้วย

ในตอนต้นและตอนกลางของโครงเรื่องหลักที่เป็นเรื่องราวของเจสซีและของโครงเรื่องรองที่เป็นเรื่องราวของพระพุทเจ้าผู้สร้างจะใช้แสงน้อยกับฉากในช่วงนี้เพื่อให้ภาพที่ออกมาดูทึม ๆ เพื่อเป็นการสื่อถึงความมืดมนในการหาทางออกของปัญหาหรือปัญหาที่ยังไม่ได้รับการคลี่คลายนั่นเอง นั่นคือ เมื่อผู้กำกับเล่าเรื่องของเจสซีในช่วงตอนต้นและตอนกลางฉากที่ปรากฏจะทึม ๆ ไม่ว่าจะเป็นฉากในบ้านของเจสซี ศูนย์ปฏิบัติธรรม รถราง บนเครื่องบิน ฉากที่ไปเที่ยวในเมืองกาฐมาณฑุ หรือฉากในสวนลับของคิตา เป็นต้น เช่นเดียวกับกับเรื่องราวของพระพุทเจ้าในตอนต้นและตอนกลางฉากที่ปรากฏจะทึม ๆ ตลอดแม้แต่ในฉากที่พระองค์ผจญมาร อย่างไรก็ตามฉากที่พระเจ้าสุทโธทนะทรงยื่นพระพักตร์แอบดูเจ้าชายสิทธัตถะที่ทรงกำลังเสด็จออกจากพระราชวังเพื่อชมโลกภายนอกโดยที่มีเงาพาดผ่านพระพักตร์ของพระองค์ครึ่งพระพักตร์ก็สื่อว่าพระองค์ทรงกำลังปกปิดความจริงเรื่องความแก่และความตายไว้ไม่ให้พระโอรสทรงทราบเพราะพระองค์ทรงสั่งให้ทหารนำคนเจ็บ คนชรา และคนตายให้ออกไปให้พ้นทางเสด็จประพาสของพระโอรสนั่นเองแต่เมื่อเรื่องราวทั้งของเจสซีและเจ้าชายสิทธัตถะดำเนินไปถึงตอนปลายผู้กำกับจะใช้แสงมากกับฉากในช่วงนี้เพื่อให้ภาพออกมาดูสว่างเพื่อสื่อว่าปัญหาอุปสรรคของตัวละครทั้งคู่สามารถลุล่วงไปได้ด้วยดีในที่สุด กล่าวคือ ในฉากที่ลามะนอร์บูได้แสดงความเคารพเจสซีที่พิสูจน์แล้วว่าเป็ลลามะตอร์เจผู้กำกับจะกำหนดให้ใช้แสงมากรวมทั้งใช้ภาพถ่ายแบบกลางแจ้งในมุมกว้างในช่วงนี้เพื่อให้ภาพที่ออกมาดูสว่าง เช่นเดียวกับฉากที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงชนะมารได้แล้วแสงสว่างก็จะค่อย ๆ ปรากฏออกมาจนไล่ความมืดไปจนหมดและก็ได้มีฉัพพรรณรังสีปรากฏอยู่รอบกายพระองค์ซึ่งสื่อว่าพระองค์ทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั่นเองซึ่งก็เป็นการถ่ายภาพแบบกลางแจ้งในมุมกว้างเช่นกัน

การที่ผู้กำกับใช้วิธีการจัดแสงเช่นนี้ยังทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ร่วมไปกับเนื้อหาเรื่องราวที่ว่าเจสซีและเจ้าชายสิทธัตถะคือบุคคลคนเดียวกันที่ผู้สร้างต้องการจะสื่อให้เห็นเด่นชัดในความ

คิดของผู้ชมมากยิ่งขึ้นตามที่ผู้สร้างได้บิดเบือนปรัชญาความคิดตะวันออกให้เป็นไปตามแบบตะวันตกตามหลักบูรพาคตินิยมนั่นเอง

4.9.4 การเลือกผู้แสดง

ในการเลือกนักแสดงรับบทพระพุทธเจ้าหากผู้กำกับต้องการให้มีความสมจริงก็ควรเลือกนักแสดงที่เป็นชาวอินเดียซึ่งจะเหมาะกับบทพระพุทธเจ้าที่เป็นชาวอินเดียมากกว่าการให้นักแสดงชาวตะวันตกอย่างคีนู รีฟส์รับบท ยิ่งไปกว่านั้นนักแสดงเด็กชาวตะวันตกที่รับบทเจสซีก็น่าเลือกเด็กที่ดูน่ารักและมีเสน่ห์ทำให้ดูโดดเด่นกว่านักแสดงเด็กชาวตะวันออกที่รับบทราชาและคิตาที่ดูสกรปรกมอมแมม ไม่มีเสน่ห์ดึงดูดเท่าเจสซี จากที่กล่าวมานี้เราก็จะเห็นได้ว่าผู้สร้างไม่ได้สร้างภาพยนตร์ที่ส่งเสริมเชิดชูพระพุทธศาสนาแต่ได้บิดเบือนบุคคลในพระพุทธศาสนาอันเป็นไปตามแนวคิดบูรพาคตินิยม

4.9.5 การใช้มุมกล้องแบบออบเจกตีฟ (objective camera angle)

ในนิยายเรื่อง *ลิตเติล บุดดา* ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องด้วยสายตาที่รู้แจ้งของบุคคลที่ 3 (omniscient point of view) ซึ่งเป็นกลวิธีที่ผู้ประพันธ์รู้เหตุการณ์ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในเรื่องและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครทุกตัวโดยผู้ประพันธ์จะทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่องราวทั้งหมดแต่ผู้ประพันธ์หรือผู้เล่าเรื่องนี้จะไม่อยู่ในเรื่องและจะไม่กล่าวถึงตัวเองด้วย กลวิธีดังกล่าวนี้ถ้าเป็นในภาพยนตร์จะใช้การเล่าเรื่องด้วย “มุมออบเจกตีฟ” (objective camera angle) อันเป็นการใช้มุมกล้องถ่ายจากรอบนอกของเหตุการณ์หรือการแสดงทำให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนกับว่าเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้น ในบางครั้งจะเรียกมุมกล้องประเภทนี้ว่า “มุมคนดู” มุมกล้องประเภทนี้จะมีความเป็นกลางเพราะตัวแสดงทุกตัวจะไม่รู้สึกตัวว่ามีผู้อื่นแอบดูอยู่ ด้วยเหตุนี้ตัวแสดงจะหันมามองกล้องไม่ได้เพราะถ้าตัวแสดงมองมายังกล้องคนดูก็จะรู้สึกเหมือนถูกรบกวน

ในภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ผู้กำกับการแสดงก็ได้ใช้มุมมองแบบออบเจ็คตีฟเป็นส่วนใหญ่ทำให้ผู้ชมรู้สึกราวกับว่ากำลังสังเกตความเป็นไปของตัวละครในเรื่องเหมือนกับเวลาอ่านนวนิยาย* เรื่องนี้

เนื่องจากเทคนิคการใช้มุมมองในลักษณะดังกล่าวในภาพยนตร์จะมีผลทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกว่าเรื่องราวที่ตนกำลังรับชมอยู่เบื้องหน้านั้นเป็นเรื่องที่กำลังเกิดขึ้นจริง ๆ แนวคิดบูรพาคตินิยมที่แฝงมากับภาพยนตร์จึงสื่อเข้าไปยังความรู้สึกนึกคิดของผู้ชมได้ง่ายยิ่งขึ้นจนอาจทำให้เกิดการครอบงำทางพฤติกรรม ความคิด รวมถึงจิตใจสำนึกของผู้ชมในเรื่องของแนวคิดบูรพาคตินิยมได้ในที่สุด

4.9.6 การจัดวางองค์ประกอบภาพ

การนำเสนอแนวความคิดบูรพาคตินิยมผ่านทางองค์ประกอบภาพในภาพยนตร์เรื่องนี้พบได้ตั้งแต่ในตอนเริ่มเรื่องเป็นการเล่าถึงสถานที่ในประเทศตะวันออกคือ วัดปาโร ประเทศภูฏาน (Paro Monastery, Bhutan) จะเห็นได้จากภาพว่ามีการใช้เฉดสีน้ำตาลแดงในการสื่อถึงความเก่าแก่ ความโบราณ และความล้าหลังของประเทศตะวันออกอันเข้ากันกับลักษณะทางสถาปัตยกรรมของวัดที่ดูเก่าแก่ โบราณ ไม่ใช่เป็นแบบสมัยใหม่

ภาพประกอบที่ 5 วัดปาโร ประเทศภูฏาน

นอกจากนี้วัดแห่งนี้ยังตั้งอยู่กลางหุบเขาที่รายล้อมไปด้วยที่อยู่อาศัยของผู้คนซึ่งตั้งอยู่อย่างไม่เป็นระเบียบซึ่งก็สื่อให้เห็นถึงความไม่เป็นระเบียบ ความห่างไกลความเจริญเนื่องจาก

* อ่านคำศัพท์ภาพยนตร์ได้ในปิยกุล เลาว์ลย์ศิริ, *การวางมุมมอง* (กรุงเทพฯ : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528) และประวิทย์ แต่งอักษร, *มาทำหนังกันเถอะ*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : แพรวเอนเตอร์เทน, 2542)

อยู่กลางหุบเขาที่แทบจะตัดขาดจากโลกภายนอกตามแนวความคิดแบบบูรพาคตินิยมนั่นเอง ภาพในฉากนี้ยังมีลักษณะเป็น “ภาพไกล” (long shot(LS) อยู่ในระดับสายตาดวงเกือบจะเป็นมุมสูง (high angle) ภาพในลักษณะนี้จะเป็นการเปิดเผยให้เห็นสภาพของสถานที่เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกคุ้นเคยและรู้ถึงความกว้างและขนาดของฉากหรือสถานที่ทำให้เห็นถึงความโบราณ ความล้าหลังที่นำเสนออันมีความเด่นชัดมากขึ้น

ภาพประกอบที่ 6 ถนนไฮเวย์และทางด่วนในเมืองซีแอตเติล

ฉากต่อมาเป็นฉากของถนนไฮเวย์และทางด่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา ในภาพจะเห็นได้ว่ามีการใช้เจดสีฟ้าสื่อถึงความทันสมัยและความเจริญของประเทศตะวันตกอย่างสหรัฐอเมริกาซึ่งเข้ากับถนนไฮเวย์และทางด่วนอันเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญก้าวหน้าในด้านการคมนาคมขนส่งอันสะดวกและรวดเร็วของประเทศตะวันตก นอกจากนี้ถนนไฮเวย์และทางด่วนนี้ยังรายล้อมไปด้วยตึกสูงระฟ้าจำนวนมากซึ่งอันสื่อให้เห็นถึงความเจริญและความมีอารยธรรมของสหรัฐอเมริกา อีกทั้งท้องฟ้าก็เป็นสีครามสดใส ปราศจากหมู่เมฆซึ่งก็สื่อถึงความเป็นสมัยใหม่และความก้าวหน้าของประเทศตะวันตก ฉากในภาพนี้ยังเป็นภาพไกลเช่นเดียวกับฉากก่อนหน้านี้เพื่อให้ความเป็นสมัยใหม่ ความทันสมัยที่ผู้กำกับต้องการจะสื่อเด่นชัดยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้โดยรวมแล้วอาจกล่าวได้ว่าฉากในประเทศตะวันตกนี้เป็นการให้ภาพที่ขัดแย้งกับฉากในประเทศตะวันออกก่อนหน้านี้ซึ่งทำให้ความด้อยพัฒนา ความล้าหลังของประเทศตะวันออกที่ผู้สร้างต้องการจะสื่อให้เห็นมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นอันเป็นไปตามหลักการบูรพาคตินิยมนั่นเอง

ภาพประกอบที่ 7 พระภิกษุขอมปากำลังนั่งสัปหงกบนรถยนต์

ภาพนี้เป็นภาพของพระภิกษุขอมปากำลังนั่งสัปหงกไปตลอดทางอันบ่งบอกถึงลักษณะนิสัยของคนตะวันออกในแนวคิดบูรพาคตินิยม นั่นคือ ไม่กระตือรือร้น ง่วงเหงาหาว

นอนอยู่ตลอดเวลาตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในตอนต้น ภาพนี้เป็น “ภาพถ่ายใกล้เฉพาะศีรษะ” (head close-up) ซึ่งด้วยการโฟกัสภาพไปยังพระภิกษุชอมปาทำให้ตัวละครนี้มีความเด่นและมีขนาดใหญ่กว่าลามะนอร์บูที่ชำเลื่องมองอยู่ข้างๆ ทั้งนี้เพราะผู้กำกับต้องการสื่อแนวคิดบูรพาคตินิยมผ่านตัวละครพระภิกษุชอมปานั้นเอง

ภาพประกอบที่ 8 ลามะดอร์เจสวมีเสื้อและกางเกงยีนส์

ภาพนี้เป็นภาพลามะดอร์เจซึ่งสวมเสื้อและกางเกงยีนส์แบบตะวันตกอันมีนัยยะที่ผู้กำกับแฝงไว้ว่าตะวันออกยอมรับว่าตะวันตกนั้นเหนือกว่าและดีกว่าตามหลักการบูรพาคตินิยม ดังนั้นแทนที่พระภิกษุอย่างลามะดอร์เจจะสวมผ้าคลุมแบบลามะอันเป็นข้อบัญญัติสำหรับพระภิกษุสงฆ์ที่ให้นั้นการปฏิบัติตนอย่างเรียบง่ายเพื่อเป็นการละกิเลสกลับสวมชุดยีนส์แบบตะวันตกอันเป็นการปฏิบัติตนของผู้ยังมีกิเลสอยู่ นอกจากนี้สีฟ้าของชุดยีนส์ที่ลามะดอร์เจสวมใส่นั้นก็สื่อถึงความเป็นตะวันตกอันตีความได้ในอีกระดับหนึ่งว่าชาวตะวันออกยอมรับความตะวันตกไว้กับตนเองอย่างศิโรราบ ภาพนี้เป็น “การถ่ายภาพในลักษณะที่เป็นภาพขนาดกลาง” (medium shot) ซึ่งจะเข้าใกล้ตัวผู้แสดงพอที่จะทำให้ผู้ชมเห็นชัดถึงสีหน้า ท่าทาง การเคลื่อนไหว และรายละเอียดของเครื่องแต่งกาย การถ่ายภาพในลักษณะเช่นนี้ย่อมช่วยให้ผู้กำกับสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมผ่านตัวละครลามะดอร์เจได้เป็นอย่างดีทีเดียว

ภาพประกอบที่ 9 พระภิกษุเค็มโป เห็นชินนั่งโยกตัวไปมาขณะนั่งสนทนา

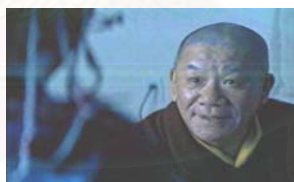
ภาพนี้พระภิกษุเค็มโป เห็นชินในขณะนั่งสนทนาจะโยกตัวไปมาหรือไม่ก็จะผุดลุกผุดนั่งคล้ายกับเด็ก ๆ ซึ่งเป็นการสื่อสารของผู้กำกับมายังผู้ชมว่าคนตะวันออกมีลักษณะเหมือนเด็กที่มีความอ่อนแอกว่าตะวันตกตามหลักการบูรพาคตินิยม ภาพนี้เป็น “ภาพถ่ายขนาดไกลปานกลาง” (medium long shot) หรือ “ภาพฟูล ช็อต” (full shot) ซึ่งทำให้ผู้ชมสามารถเห็นนัก

แสดงได้ทั้งตัวจึงทำให้มองเห็นการกระทำอันสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมของตัวละครพระภิกษุเค็มโป เห็นชินได้อย่างชัดเจน

ภาพประกอบที่ 10 เจสซีสวมหน้ากากแบบธิเบตที่ตัวเอง

ภาพเจสซีสวมหน้ากากแบบชาวธิเบตที่มักสวมหน้ากากเวลาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและมีนิสัยชอบดึงหูซ้ายแบบลามะดอร์เจมีความหมายแฝงตามที่ผู้สร้างต้องการจะสื่อว่าชาติก่อนเจสซีอาจเคยเกิดเป็นลามะดอร์เจซึ่งเป็นชาวธิเบต การที่ผู้สร้างกำหนดให้เด็กชาวตะวันตกเคยเกิดเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณอันยิ่งใหญ่ของชาวตะวันออกก็เป็นการสื่อว่าตะวันตกมีความเหนือกว่า ยิ่งใหญ่กว่าตะวันออกตามแนวคิดบูรพาคตินิยมนั่นเอง ด้วยเหตุนี้การจะสื่อนัยยะดังกล่าวผู้กำกับจึงถ่ายภาพแบบ “ภาพใกล้ปานกลาง” (medium close-up) อันเป็นภาพมุมต่ำซึ่งจะช่วยเน้นถึงความยิ่งใหญ่ของเจสซีผู้เคยเกิดเป็นลามะดอร์เจอันมีความหมายแฝงถึงความยิ่งใหญ่ของตะวันตกที่มีต่อตะวันออกนั่นเอง

ภาพประกอบที่ 11 ลามะนอร์บูคุยกับเจสซี

ในฉากถัดมาเป็น “ภาพซึ่งถ่ายข้ามไหล่จากผู้แสดงคนหนึ่งไปยังผู้แสดงอีกคนหนึ่ง” (over the shoulder shot) ซึ่งทำให้ผู้ชมรู้ว่านักแสดงทั้งสองอยู่ห่างกันไม่มากนักประกอบกับการใช้ภาพมุมสูงและการโฟกัสไปที่หน้าลามะนอร์บูเพื่อแสดงว่าลามะนอร์บูอยู่ในสถานะที่ต่ำกว่าเจสซี เนื่องจากเจสซีเคยเกิดเป็นลามะดอร์เจซึ่งเป็นพระอาจารย์คนสำคัญแห่งธิเบตผู้กำกับจึงกำหนดตำแหน่ง (blocking) ของตัวละครให้อยู่สูงกว่าลามะนอร์บูซึ่งการจัดตำแหน่งของตัวละครในลักษณะนี้มีนัยยะสื่อว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกตามแนวคิดบูรพาคตินิยม

ภาพประกอบที่ 12 พระกุมารสิทธัตถะเสด็จพระราชดำเนินพร้อมกับดอกบัวผุดขึ้นตามรอยพระบาท

ภาพพระกุมารสิทธัตถะเสด็จพระราชดำเนินโดยมีดอกบัวผุดบานขึ้นตามรอยพระบาทนั้นเป็นแนวแฟนตาซีที่ผู้สร้างใช้เพื่อจะสื่อว่าพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าเป็นเพียงเรื่องแต่งที่เกิดจากจินตนาการเช่นเดียวกับเทพนิยายตะวันตกที่มีเรื่องราวของเวทมนตร์ ลึกลับหรือธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยอันเป็นไปตามแนวคิดบูรพาคตินิยม ฉากนี้เป็น “การถ่ายภาพโคลส อัพ” (close-up) เพื่อจะเน้นให้เห็นถึงแนวคิดดังกล่าวของผู้กำกับ

ภาพประกอบที่ 13 อสิตะดาบสเดินทางมาพบพระกุมารสิทธัตถะ

อสิตะดาบสได้เดินทางมาหาพระกุมารสิทธัตถะเพราะได้รับการแจ้งจากเทวทูตถึงการประสูติของพระองค์และได้พบกับพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางมยาซึ่งสอดคล้องกับเรื่องราวในคัมภีร์ไบเบิลที่เหล่าคนเลี้ยงแกะได้รับการแจ้งจากทูตสวรรค์ถึงการมาประสูติของพระเยซูจึงได้เดินทางไปหาพระเยซูและได้พบกับโจเซฟและมารีย์ฉากนี้จึงแสดงให้เห็นว่าผู้กำกับชาวตะวันตกมองว่าตนเป็นผู้มีความเหนือกว่าตามหลักการบูรพาคตินิยมจึงมีสิทธิที่จะปรับเปลี่ยนปรัชญาความคิดตะวันตกให้อยู่บนพื้นฐานปรัชญาความคิดแบบตะวันตก ฉากนี้เป็น “ภาพใกล้ศีรษะและหัวไหล่” (head and shoulder close-up) ซึ่งถ่ายข้ามไหล่ตัวแสดงหนึ่งไปยังอีกตัวแสดงหนึ่งเพื่อสื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงทั้งสองที่แสดงโต้ตอบกันมีระยะห่างพอควร ภาพมุมสูงแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอสิตะดาบสที่อยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าและพระเจ้าสุทโธทนะที่อยู่ในฐานะที่สูงกว่า

ภาพประกอบที่ 14 เจ้าชายสิทธัตถะทรงกำลังกรรแสง

ภาพนี้แสดงให้เห็นว่าเจ้าชายสิทธัตถะทรงมีความรู้สึกเศร้าสะเทือนใจเกี่ยวกับเรื่องความตายมากกว่าความทุกข์ในรูปแบบอื่นเพราะความทุกข์อันเกิดจากความตายนี้ได้ทำให้เจ้าชายสิทธัตถะถึงกับทรงหลังน้ำตาออกมาอย่างเศร้าโศกสะเทือนใจพร้อมกับทรงหยิบเอาซีเถ้าที่เหลือจากการเผาศพไปด้วยซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้กำกับต้องการนำเสนอว่าความตายเป็นทุกข์ ทั้งนี้ ศาสนาคริสต์เชื่อว่าความตายเป็นคำสาปที่พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของได้มอบให้กับมนุษย์อันเนื่องมาจากการไม่ยอมเชื่อฟังคำสั่งของพระเจ้าของอดัมและอีฟ มนุษย์คู่แรกของโลก ที่ได้แอบกินผลไม้แห่งปัญญา ดังนั้นภาพนี้จึงแสดงให้เห็นว่าผู้กำกับชาวตะวันตกได้รับเปลี่ยนหลักพุทธศาสนาให้อยู่บนพื้นฐานหลักคริสต์ศาสนา ประโยคที่พระองค์ทรงตรัสว่า “They were him and he was them.” ในขณะที่ทรงหยิบซีเถ้าของศพขึ้นมาเป็นการสื่อให้เห็นถึงความเชื่อแบบคริสต์ศาสนาอย่างชัดเจนที่ว่าในที่สุดแล้วมนุษย์ทุกคนก็ต้องตายและกลับกลายเป็นเถ้าธุลีตามเดิมดังสำนวนที่ว่า “เถ้าสู่เถ้า ธุลีสู่ธุลี” (Ashes to ashes. Dust to dust.) ที่มีที่มาจากเรื่องราวในคัมภีร์ไบเบิลที่ว่าพระเจ้าได้สร้างอดัมซึ่งเป็นมนุษย์คนแรกของโลกขึ้นมาจากเถ้าธุลีและเมื่อมนุษย์ตายลงไปร่างกายก็จะเน่าเปื่อยผุพังกลายเป็นเถ้าธุลีดังเดิม

ภาพประกอบที่ 15 ศพที่กำลังถูกเผาจนเห็นซี่โครง

ภาพของศพถูกเผาบนเชิงตะกอนจนเหลือแต่ซี่โครงซึ่งเป็นฉากเกี่ยวกับความตายนี้เป็นการแพนกล้องซูมภาพในระยะใกล้และเป็นฉากที่ปรากฏนานถึง 3.94 นาที ซึ่งนานกว่าฉากที่แสดงถึงความเจ็บและความชรา การที่ผู้กำกับทำเช่นนี้ก็แสดงว่าต้องการเน้นถึงเรื่องความตายเพราะถือว่าความตายเป็นความทุกข์ตามความเชื่อของทั้งคริสต์ศาสนาและพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน

ภาพประกอบที่ 16 ชี้เถ้าที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงฉวยติดพระหัตถ์มา และเจ้าชายสิทธัตถะทรงกำลังป้ายชี้เถ้าใส่พระหัตถ์พระเจ้าสุทโธทนะ

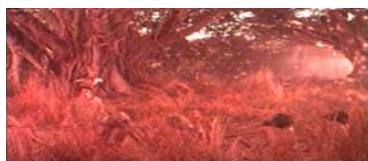
นอกจากนี้ภาพเจ้าชายสิทธัตถะทรงคว่ำชี้เถ้าอันเป็นสัญลักษณ์แห่งความตายของมนุษย์จากศพติดมือและทรงนำไปป้ายพระหัตถ์ของพระบิดาโดยผู้กำกับได้ถ่ายภาพพระยะใกล้ก็แสดงให้เห็นว่าผู้กำกับต้องการจะเน้นย้ำว่าความตายเป็นความทุกข์ซึ่งก็สอดคล้องกับที่ผู้กำกับได้กำหนดให้มีเรื่องของความตายปรากฏอยู่เสมอตั้งแต่ต้นจนจบภาพยนตร์ กล่าวคือ ในตอนต้นเรื่องจะมีภาพของแพะถูกหินกระเด็นมาตัดศีรษะตาย การตายของลามะดอร์เจที่ทำให้ลามะนอร์บูต้องมาค้นหาร่างกลับชาติมาเกิดของท่าน เมื่อมาถึงตอนกลางเรื่องก็จะกล่าวถึงการฆ่าตัวตายของอี่แวน เพื่อนสนิทของดินเนื่องจากธุรกิจล้มละลาย ความตายของพระนางมายาและความตายที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงได้เห็นเป็นครั้งแรก ในตอนปลายก็เป็นความตายของลามะนอร์บู ด้วยเหตุนี้ภาพความตายที่ปรากฏอยู่ตลอดทั้งเรื่องนี้จึงแสดงให้เห็นว่าผู้กำกับต้องการจะสื่อว่าความตายเป็นทุกข์ (Death is suffering.) ตามความเชื่อแบบศาสนาคริสต์

ภาพประกอบที่ 17 ประตูวังกำลังเปิดออก

ภาพประตูที่กำลังเปิดออกด้วยอำนาจของเทพเจ้าที่ต้องการช่วยให้เจ้าชายสิทธัตถะทรงเสด็จหนีออกจากวังเพื่อไปผนวชได้ก็แสดงให้เห็นถึงความเชื่อแบบตะวันตกที่ว่าเหล่าเทพเจ้ามักจะคอยช่วยเหลือมนุษย์ผู้กำลังเดือดร้อนดังที่ปรากฏในเทวดานานกรีก-โรมันหรือในคัมภีร์ไบเบิลซึ่งในนวนิยายเรื่องนี้ผู้ประพันธ์จะใช้คำว่า “the gods” ซึ่งเป็นคำที่ใช้หมายถึงเทพตะวันตก ส่วนเทพตะวันออกหรือเทวดาจะใช้คำว่า “Deva” ภาพประตูนี้เป็นภาพพระยะใกล้ซึ่งแสดงว่าผู้

สร้างต้องการเน้นถึงพลังอำนาจของเทพเจ้าที่มีเหนือมนุษย์ตามความเชื่อของคนตะวันตกและว่าผู้สร้างได้ปรับเปลี่ยนความเชื่อแบบพุทธศาสนาให้เป็นแบบคริสต์ศาสนา

ภาพประกอบที่ 18 พญางำลังแม่แม่เบี่ยงปกพระเศียรเจ้าชายลิตถะ

พญางำลังแม่แม่เบี่ยงปกคลุมเจ้าชายลิตถะไม่ให้ทรงเปียกฝนเป็นเรื่องราวของสิ่งเหนือธรรมชาติอันเป็นลักษณะหนึ่งของแนวแฟนตาซีที่ผู้สร้างใส่เข้ามาเพื่อสื่อว่าปรัชญาความคิดของตะวันออกมีลักษณะเหมือนตำนานที่เล่าขานกันมาโดยปราศจากความจริงตามหลักการบูรพาคตินิยมนั่นเอง

ภาพประกอบที่ 19 สภาพการจราจรที่สับสนวุ่นวายในเมืองกาฐมาณฑุ

ภาพนี้คือเมืองกาฐมาณฑุ ประเทศเนปาล การจราจรที่ดูวุ่นวายสับสน ถนนสำหรับรถวิ่งซึ่งไม่ใช่ถนนลาดยางและเต็มไปด้วยผู้คนเดินไปมาเหล่านี้ล้วนแต่เป็นภาพที่ผู้กำกับใช้สื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกหรือสภาพบ้านเมืองตะวันตกเป็นระเบียบและเจริญมากกว่านี้ นั่นคือ การจราจรในตะวันตกจะเป็นระเบียบ ถนนก็เป็นถนนลาดยางอย่างดีซึ่งไม่มีผู้คนลงมาเดินปะปนอยู่กับรถที่กำลังแล่นอยู่บนถนนเพราะมีทางเดินเท้าสำหรับคนเดินเท้า

ภาพประกอบที่ 20 ราชและพี่ชายกำลังเต้นรำ

เด็กชายชาวตะวันออกซึ่งแต่งกายสกปรกมอมแมมเดินไปตามจังหวะเครื่องดนตรีโบราณซึ่งเป็น “ภาพขนาดไกลปานกลาง” (medium long shot) ที่ทำให้ผู้ชมสามารถเห็นตัวผู้แสดงทั้งตัวก็เป็นอีกภาพหนึ่งของผู้กำกับใช้สื่อแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าชาวตะวันออกล้ำหลัง ด้อยพัฒนา

ภาพประกอบที่ 21 พี่ชายของราชูกำลังขโมยเกมคอมพิวเตอร์ของเจสซี่

เจสซี่ซึ่งกำลังถูกพี่ชายของราชูขโมยเกมคอมพิวเตอร์ไปนั้นเป็นการถ่ายภาพไกล เพราะผู้กำกับต้องการเน้นถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมซึ่งสื่อผ่านภาพนี้ที่ว่าคนตะวันออกมีนิสัยขโมย

ภาพประกอบที่ 22 สภาพบ้านเมืองในกรุงรัตนโกสินทร์

ภาพนี้เป็น “ภาพไกล” (long shot) เพราะผู้สร้างต้องการให้ผู้ชมเห็นถึงสภาพบ้านเมืองของประเทศตะวันออกซึ่งดูโบราณและเก่าๆ ฟังเหมือนบ้านเมืองในยุคกลาง เพื่อสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าบ้านเมืองของตะวันออกไม่เจริญ ล้าหลังกว่าประเทศตะวันตก

ภาพประกอบที่ 23 การปั้นเครื่องปั้นดินเผาด้วยมือ

ภาพการปั้นเครื่องปั้นดินเผาด้วยมือซึ่งผู้กำกับจงใจใช้ภาพใกล้เพื่อเป็นการเน้นและสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันออกเป็นประเทศที่ยังด้อยพัฒนาอยู่เพราะยังคงใช้แรงงานคนในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาซึ่งตรงข้ามกับในประเทศตะวันตกที่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่

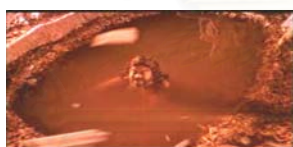
ภาพประกอบที่ 24 ดินกำลังซ่อมรถ

ดินกำลังพยายามซ่อมรถที่เสียอย่างชะมัดเขม่นซึ่งตรงข้ามกับชายชาวตะวันออกที่ นั่งเฉย ไม่พยายามที่จะแก้รถที่เสียเพราะเชื่อว่าเป็นกรรมเก่าซึ่งเป็นการสื่อของผู้สร้างว่าเวลาที่มนุษย์เรามีปัญหาชาวตะวันตกจะใช้สติปัญญาและศักยภาพของความเป็นมนุษย์ในการที่จะแก้ไข ปัญหาส่วนชาวตะวันออกจะไม่ทำอะไรทั้งสิ้นเพราะเชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากกรรมเก่าที่เคยทำไว้ซึ่งเท่ากับเป็นการดูถูกคนตะวันออกกว่าไร้สติปัญญาและปราศจากซึ่งความพยายามที่จะจัดการกับปัญหา การที่ผู้สร้างกำหนดให้ตัวละครตะวันออกมองว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมาจากกรรมเก่าแสดงว่าผู้สร้างขาดความลึกซึ้งในเรื่องหลักกรรม ทั้งนี้เนื่องจากตามหลักพุทธศาสนา ทุกสิ่งดำเนินไปตามเหตุและปัจจัย ด้วยเหตุนี้หากว่ารถเสียก็ต้องหาเหตุปัจจัยที่ทำให้รถเสียให้ เจอและจัดการแก้ไขที่ตัวเหตุปัจจัยนั้นรถก็จะกลับมาวิ่งได้เช่นเดียวกับหลักอริยสัจสี่ที่สอนว่าการ ดับทุกข์ต้องดับที่ตัวต้นเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ซึ่งเป็นการสอนให้มนุษย์เราเมื่อเวลาที่มีปัญหาให้ลอง หาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและเมื่อหาเจอแล้วก็ให้ใช้สติปัญญาคิดหาวิธีที่จะใช้แก้ไขปัญหานั้น ไม่ใช่คิดแต่เพียงว่าเป็นกรรมเก่าจนไม่ยอมจัดการใดๆ เลย ด้วยเหตุนี้จากที่กล่าวมาทำให้เห็นว่าผู้กำกับไม่เข้าใจในหลักกรรมที่แท้จริงแต่กลับตีความออกมาอย่างผิวเผินว่าเรื่องหลักกรรมเป็น เพียงความเชื่อที่มงาย ปราศจากเหตุผลของคนตะวันออกซึ่งเห็นได้จากการให้ตัวละครตะวันออกนั่งอมมือรอเท้าไม่ยอมทำอะไรเพราะมีความเชื่อที่มงายเช่นนี้ซึ่งเป็นการให้ภาพในเชิงลบของ ตะวันออก

ภาพประกอบที่ 25 เหล่าธิดาทิ้งห้ำของพญามารกำลังมายั่วยวนเจ้าชายสิทธัตถะ และธิดาหนึ่งในห้ำคนของพญามาร

ธิดาทิ้งห้ำของพญามารซึ่งกำลังพยายามยั่วยวนเจ้าชายสิทธัตถะให้เกิดความรู้สึกหลงใหลและความกำหนัดจนไม่สามารถบรรลุธรรมได้เป็นการใช้ภาพขนาดไกลปานกลางซึ่งทำให้ผู้ชมมองเห็นนักแสดงได้ทั้งตัวและใช้ภาพระยะใกล้ระดับสายตาที่ทำให้สามารถมองเห็นสายตาที่กำลังขม้ายชายตามองของธิดาหนึ่งให้ห้ำอันเป็นการสื่อให้เห็นถึงจริตที่ยั่วยวนประกอบกับทำนองนอตะแคงพร้อมกับมือเกาะกุมคณโศหน้าไว้ในทำนองเชิญชวนก็ยังสื่อให้เห็นถึงความหมายในเชิงสังวาสทั้งสิ้นเพื่อจะสื่อให้เห็นถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่เห็นว่าสตรีชาวตะวันออกเป็นสัญลักษณ์ทางเพศสำหรับไว้ปรนเปรอบุรุษเท่านั้น

ภาพประกอบที่ 26 พญามารกำลังเกรี้ยวกราดและเหล่าธิดาพญามารกำลังถูกลมพิษพัดโถมใส่

เหตุการณ์ช่วงที่เจ้าชายสิทธัตถะกำลังจะทรงตรัสรู้ผู้สร้างภาพยนตร์ได้ใช้แนวแฟนตาซีเพื่อสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าเรื่องราวเกี่ยวกับตะวันออกเป็นเพียงตำนานที่ปราศจากข้อเท็จจริงเพราะเต็มไปด้วยเรื่องราวของสิ่งเหนือธรรมชาติ เวทมนตร์คาถา ภูติผีปีศาจซึ่งเหมือนกับเทพนิยายสำหรับเด็กดังเช่นฉากตอนที่พญามารกำลังโกรธเกรี้ยวที่ธิดาของตนยั่วยวนเจ้าชายสิทธัตถะไม่สำเร็จซึ่งเป็นเหตุให้เกิดลมที่เจือด้วยพิษพัดพาเอาร่างกายของธิดามารสลายกลายเป็นฝุ่นซึ่งสื่อถึงเรื่องของเวทมนตร์คาถา

ภาพประกอบที่ 27 พระพุทธเจ้าผจญมารและธนูไฟที่กำลังกลายเป็นดอกไม้

หรือจะเป็นฉากตอนที่พระพุทธเจ้าทรงผจญกับอภิมหากองทัพมารที่ใช้ธนูไฟยิงเข้าใส่พระองค์แต่ด้วยพลังอำนาจของพระองค์ธนูไฟจึงกลายเป็นดอกไม้เสียจนหมดสิ้นซึ่งสื่อให้เห็นถึงเรื่องเหนือธรรมชาติอันเป็นลักษณะหนึ่งของแนวแฟนตาซีที่ย่อมได้

ภาพประกอบที่ 28 เจ้าชายสิทธัตถะทรงกำลังดึงพญามารที่ปลอมเป็นเงาของพระองค์และเจ้าชายสิทธัตถะกับพญามารที่ปลอมเป็นพระองค์

ในที่สุดพญามารจึงได้ปลอมตัวเป็นเงาสะท่อนของเจ้าชายสิทธัตถะพุดจาล่อหลอกให้พระองค์ทรงไม่สามารถตรัสรู้ได้ซึ่งก็เป็นแนวแฟนตาซีอีกเช่นกัน

ภาพประกอบที่ 29 เจ้าชายสิทธัตถะกำลังบรรลุธรรม

ในที่สุดชัยชนะก็เป็นของเจ้าชายสิทธัตถะดังจะเห็นได้จากภาพฉัพพรรณรังสีของพระพุทธเจ้าที่เปล่งประกายออกมาสว่างไสวขับไล่ความชั่วร้ายของพญามารออกไปซึ่งแสดงว่าพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้วอันเป็นลักษณะของแนวแฟนตาซีที่เน้นจินตนาการบรรเจิดเช่นนี้

ฉากเหล่านี้ที่มีการใช้เทคนิคพิเศษ (special effect) ได้กลายเป็นฉากที่โดดเด่นที่สุดของโครงเรื่องรองเพราะมีการใช้องค์ประกอบของแนวแฟนตาซีมากมายทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกสนุกสนานและคล้อยตามไปกับเนื้อหาของภาพยนตร์ทำให้คิดว่าเรื่องราวของตะวันออกเป็นเพียงเทพนิยายดังเช่นที่เห็นในภาพยนตร์จริงๆ

ภาพประกอบที่ 30 เจสซี ราชู และคีตาอยู่ในเหตุการณ์พระพุทเจ้าผจญมาร และเด็กทั้งสามกำลังนั่งมองเจ้าชายสิทธัตถะที่กำลังตรัสรู้ธรรม

เด็กทั้งสามคนคือเจสซี ราชู และคีตาได้เข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์ตอนเจ้าชายสิทธัตถะทรงกำลังจะตรัสรู้โดยที่ผู้ใหญ่คนอื่นๆ อย่างเช่นลามะนอร์บู ดิน หรือพระภิกษุชอมปาไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ดังกล่าวเลย การสร้างเนื้อเรื่องให้มีเฉพาะเด็กๆ ที่ต้องผจญกับสิ่งมหัศจรรย์ ลึกลับแต่เพียงลำพังเช่นนี้ก็เหมือนกับเทพนิยายตะวันตกที่มักมีตัวละครเอกเป็นเด็กอย่างเช่นเรื่อง *Hunsel and Gretel* ที่มีตัวละครเอกเป็นเด็กสองคนที่ต้องผจญกับแม่เมดกิ้นคนหรือวรรณกรรมเด็กเรื่อง *Alice's Adventure in Wonderland* ที่ตัวละครเอกเป็นเด็กผู้หญิงที่ต้องผจญภัยไปในดินแดนมหัศจรรย์ การที่ผู้ประพันธ์ทำเช่นนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่มองว่าเรื่องราวของตะวันออกเป็นเพียงเทพนิยายสำหรับเด็ก หาใช่เรื่องจริงไม่

ภาพประกอบที่ 31 เจสซีโอบไหล่ราชูและคีตา

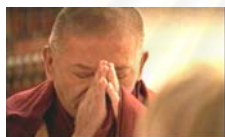
ภาพเจสซี ราชู และคีตาซึ่งเดินตรงไปยังกลุ่มสามเณรที่กำลังวิ่งไล่บอลกันอย่างสนุกสนานโดยจัดตำแหน่งเจสซีไว้ตรงกลางเฟรมภาพสื่อถึงความเหนือกว่าของเด็กตะวันตกที่มีต่อเด็กตะวันออกทั้งสอง ยิ่งไปกว่านั้นการที่ผู้กำกับกำหนดให้เจสซีโอบไหล่ราชูและคีตาก็เป็นการ

สื่ออีกว่าตะวันตกมีลักษณะความเป็นผู้นำในการที่จะปกครองตะวันออกซึ่งอ่อนแอกว่าอันสอดคล้องกับหลักการบูรพาคตินิยมนั่นเอง

ภาพประกอบที่ 32 พระภิกษุชราที่กำลังเข้าทรง

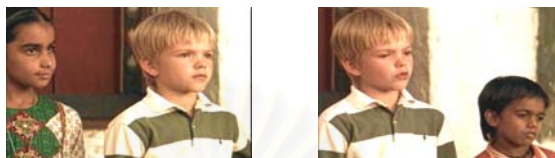
ภาพของพระภิกษุชราที่กำลังเข้าทรงเพื่อหาคำตอบว่าใครคือลามะดอร์เจที่แท้จริงที่กลับชาติมาเกิดเป็นการสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมในสายตาของผู้กำกับที่ว่าตะวันออกยังคงมั่งคั่งในเรื่องราวพระเจ้าเข้าผีถึงกับต้องพึ่งพาลิงเหล่านี้ในการตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ ซึ่งผิดกับตะวันตกที่ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา

ภาพประกอบที่ 33 ลามะนอร์บูกำลังไหว้เจสซีและเจสซีก้มลงกราบเลียนแบบลามะนอร์บู

ภาพลามะนอร์บูก้มลงกราบเจสซีเพื่อแสดงความเคารพเป็นอีกฉากหนึ่งที่ผู้กำกับให้ความสำคัญโดยเห็นได้จากการถ่ายใกล้ใบหน้าลามะนอร์บูที่กำลังยกมือขึ้นไหว้เจสซีและค่อยๆ ก้มลงกราบจนศรีษะจรดพื้นซึ่งทำให้ผู้ชมสามารถเห็นถึงความรู้สึกที่ฉายออกมาทางใบหน้าและแววตาที่เต็มไปด้วยเคารพนบของลามะนอร์บูที่มีต่อเจสซีอย่างชัดเจน เจสซีเองก็ค่อยๆ ก้มลงเอาศรีษะจรดพื้นเลียนแบบลามะนอร์บูเช่นกัน การที่ผู้สร้างได้ตั้งใจเน้นฉากนี้ก็เพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกประทับใจในตัวละครเจสซีมากยิ่งขึ้นกว่าตัวละครราชูและคีตาเนื่องจากฉากที่ลามะนอร์บูแสดงความเคารพต่อราชูและคีตาผู้กำกับจะใช้การถ่ายภาพในระยะไกลหรือระยะไกลปานกลางในระยะเวลาเพียงไม่กี่นาทีเท่านั้น ในภาพจะเห็นได้ว่าผู้กำกับจะจัดตำแหน่งของตัวละครเจสซีให้อยู่สูงกว่าลามะนอร์บู นั่นคือ เจสซีจะอยู่ในตำแหน่งบนสุดของเฟรมภาพส่วนลามะนอร์บูจะอยู่ในตำแหน่งล่างสุดของเฟรมภาพ ยิ่งไปกว่านั้นภาพของเจสซีที่ปรากฏจะกินเนื้อที่ของเฟรม

รมภาพมากกว่าลามะนอร์บูซึ่งกินเนื้อที่ในเฟรมภาพเพียง 1 ใน 4 เท่านั้น ด้วยเหตุนี้การจัดวางองค์ประกอบภาพในลักษณะดังกล่าวจึงสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันตกยิ่งใหญ่และเหนือกว่าตะวันออกรวมทั้งตะวันออกเองก็ยอมรับในความเหนือกว่านี้ของตะวันตกดังเห็นได้จากที่ผู้กำกับกำหนดให้ตัวละครตะวันออกก้มลงกราบตัวละครตะวันตก

ภาพประกอบที่ 34 เจสซีย์ยืนอยู่ตรงกลางโดยราชูอยู่ทางซ้ายและคีตาอยู่ทางขวา

การกำหนดให้เจสซีย์อยู่ตรงกลางระหว่างราชูและคีตาและเป็นผู้ตั้งคำถามถามลามะนอร์บูว่าพวกตนสามคนจะเป็นลามะดอร์เจทั้งหมดได้อย่างไรโดยที่เด็กอีกสองคนที่มีรูปร่างหน้าตาและท่าทางที่ดูดีกว่าเจสซีย์อย่างเห็นได้ชัด หาได้ตั้งคำถามไม่รวมทั้งการถ่ายภาพระยะใกล้ที่ใบหน้าของเจสซีย์หลาย ๆ ครั้งเป็นการเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของตัวละครตะวันตกมากกว่าตัวละครตะวันออกตามแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันตกเหนือกว่าตะวันออกจึงมีความสำคัญมากกว่า

ภาพประกอบที่ 35 ลามะนอร์บูกำลังมีอาการเจ็บหัวใจ

ภาพนี้เป็นภาพขนาดกลางที่ทำให้ผู้ชมเห็นชัดถึงสีหน้าและการเคลื่อนไหวของลามะนอร์บูที่ป่วยเป็นโรคหัวใจจนต้องก้าวแขนกับผนังเพื่อพยุงตัวเองให้ยืนอยู่ได้ซึ่งเมื่อเทียบกับคนที่อยู่ดูอยู่ข้าง ๆ ผู้มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงซึ่งการให้ภาพที่ชัดแย้งกันเช่นนี้ก็สื่อได้ชัดถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันออกนั้นเป็นผู้อ่อนแอส่วนตะวันตกเป็นผู้ที่เข้มแข็ง

ภาพประกอบที่ 36 เจสซี ราซู และคีตากล้ากำลังเข้าพิธีฉลอง

ในพิธีฉลองหากสังเกตเครื่องแต่งกายของเจสซีจะเห็นว่าเป็นจีวรสีเหลืองอร่ามเข้ากับผมสีทองอร่ามเพราะต้องแสงที่ตกมากระทบประกอบกับผู้กำกับจงใจถ่ายภาพแบบภาพขนาดกลางเพื่อให้ผู้ชมเห็นตัวละครเจสซีได้ทั้งตัวทำให้เจสซีมีความโดดเด่นขึ้นมาเหนือราซูและคีตาอย่างเห็นได้ชัด

ภาพประกอบที่ 37 เจสซี ลิซา และดินแลนด์นเรือใบในสหรัฐอเมริกา ราซูกำลังปล่อยเก้าอี้ของลามะนอร์บูขึ้นสู่ท้องฟ้า และคีตากล้าโปรยเก้าอี้ของลามะนอร์บู

เจสซีนั่งอยู่บนเรือที่ลอยอยู่ในท้องทะเลอันกว้างใหญ่ ท้องฟ้าสีคราม ปราศจากหมู่เมฆ ราซูอยู่บนภูเขากลางแจ้งที่มองเห็นทิวทัศน์ได้สุดลูกหูลูกตา และคีตาก็อยู่บนต้นไม้ใหญ่ที่อยู่กลางแจ้ง จะเห็นได้ว่าทั้งสามอยู่ในฉากที่เป็นที่โล่งแจ้งอันสื่อว่าปัญหาของตัวละครทั้งสามได้รับการคลี่คลายแล้วในที่สุดซึ่งสอดคล้องกับโครงเรื่องรองตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงตรัสรู้ซึ่งทรงนั่งอยู่ใต้ต้นโพธิ์กลางแจ้งและมีฉัพพรรณรังสีส่องแสงสว่างเรืองรองอันสื่อว่าอุปสรรคของเจ้าชายสิทธัตถะในการบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณได้ลุล่วงไปแล้ว ฉะนั้นการใช้ฉากในที่กลางแจ้งทั้งในโครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรองจึงเป็นการสื่อว่าเจสซีและพระพุทธรูปเจ้าคือคนเดียวที่ผู้สร้างได้เปลี่ยนแปลงปรัชญาความคิดตะวันตกออกให้เป็นแบบตะวันตกตามแนวคิดบูรพาคตินิยมนั่นเอง

ภาพประกอบที่ 38 ขามที่ใส่เกล้าของลามะนอร์บูและขามใส่ข้าวที่เจ้าชายลิตัดเถทรง
นำมาลอยเพื่ออธิษฐาน

ภาพนี้คือภาพขามใส่เกล้าของลามะนอร์บูที่เจสซีนำมาลอยน้ำในตอนจบอันสอดคล้องกับที่เจ้าชายลิตัดเถลอยขามข้าวเพื่ออธิษฐานโดยมีฉากหลังเป็นตึกระฟ้าซึ่งบอกให้เราทราบว่าคือประเทศสหรัฐอเมริกา การที่ผู้สร้างกำหนดให้เจสซีซึ่งเป็นพระพุทธรูปเจ้านั้นเลือกที่จะอยู่ในประเทศตะวันตกแทนที่จะเป็นประเทศตะวันออกก็เนื่องจากหากกำหนดให้เจสซีเลือกที่จะอยู่ในประเทศตะวันออกก็จะทำให้ผู้ชมชาวตะวันตกไม่ยอมรับที่ชาวตะวันตกซึ่งมีความเหนือกว่าเลือกที่จะอยู่ในประเทศของผู้ที่ต่ำต้อยด้อยค่ากว่าอย่างชาวตะวันออกเพราะการทำเช่นนั้นเท่ากับเป็นการยอมรับว่าตะวันออกมีสถานะที่ทัดเทียมหรือเหนือกว่าตะวันตก

จากกลวิธีที่กล่าวมาทั้ง 9 วิธีนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้สร้างงานได้ใช้กลวิธีในการประพันธ์และการสร้างภาพยนตร์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นไปโดยมีลักษณะของความสอดคล้องกลมกลืนกันเพื่อที่จะนำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมของผู้ประพันธ์ที่ต้องการจะทำให้ตรงกับรสนิยมรวมทั้งความคิดความเชื่อของผู้ชมชาวตะวันตกส่วนใหญ่ ดังนั้นปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดว่าผู้สร้างงานจะเลือกกลวิธีใดมาใช้ในวรรณกรรมก็คือแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อตนเอง เนื่องจากผู้ประพันธ์ต้องพยายามเลือกกลวิธีทางการประพันธ์ที่คิดว่าสอดคล้องหรือสามารถสื่อถึงแนวคิดบูรพาคตินิยมได้ชัดเจนที่สุดด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ดังเห็นได้จากกลวิธีการเปลี่ยนแปลงปรัชญาตะวันออกให้มีลักษณะเหมือนปรัชญาตะวันตก โดยตะวันตกมองว่าตนเหนือกว่าตะวันออกในทุก ๆ ด้านจึงมีสิทธิในการปรับเปลี่ยนตะวันออกให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นซึ่งแท้ที่จริงก็เพื่อผลประโยชน์ของตะวันตกเองเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความคิดแบบบูรพาคตินิยมที่มีอยู่ในจิตใต้สำนึกของผู้อ่านชาวตะวันตกส่วนใหญ่ เช่น การปรับเปลี่ยนหลักสัจธรรมให้เป็นแบบปฏิสัจธรรม การใช้ศัพท์ทางศาสนาคริสต์แทนศัพท์ในทางพุทธศาสนา เช่น “ผู้ไถ่บาป” แทน “ผู้ตรัสรู้” หรือ “ผู้ตื่นแล้วจากกิเลส” การใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยสายตาที่รับรู้ของบุคคลที่สาม เพื่อสื่อถึงความสามารถของตะวันตกในการเข้าถึงอารมณ์ความคิดและจิตใจของคนตะวันออก อันเนื่องมาจากความเชื่อตามหลักบูรพาคตินิยมที่เชื่อในเรื่องความเหนือกว่าของตะวันตกที่มี

ต่อตะวันออก เช่นการบรรยายอารมณ์ความคิดของพระภิกษุชอมปาได้อย่างกระจ่างชัดถึงความรู้สึกกลัวที่ต้องนั่งรถไฟรางเดี่ยว กลวิธีการใช้ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยด้านเดียวที่ผู้ประพันธ์ได้สร้างให้ตัวละครตะวันตกและตัวละครตะวันออกมีลักษณะนิสัยด้านเดียวโดยตลอดทั้งเรื่องเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันตกและตะวันออกมีลักษณะตามประเภทที่แบ่งไว้อย่างมั่นคงถาวร กล่าวคือ ตัวละครตะวันออกจะมีลักษณะเหมือนเด็ก อ่อนแอ ไร้เหตุผล เป็นต้น ส่วนตัวละครตะวันตกจะมีลักษณะเป็นผู้ใหญ่ เข้มแข็ง มีเหตุผล กลวิธีการใช้ความเปรียบผู้ประพันธ์ได้ใช้ความเปรียบเพื่อนำเสนอภาพของตะวันออกที่ถูกบิดเบือนในนวนิยายเพื่อสื่อถึงบูรพาคตินิยม เช่น ใช้อุปลักษณ์เปรียบพระพุทธเจ้าเป็นพระเจ้า กลวิธีการจบเรื่องแบบสุขนานุกรมที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้เจสซีคือลามะเตอร์เจกัลบชาติมาเกิดหรือไม่นั้นได้รับการคลี่คลายในที่สุดและเจสซีก็เลือกที่จะกลับอยู่อเมริกาแทนที่จะอยู่ในตะวันออกเพื่อให้ตรงกับบูรพาคตินิยมในใจของผู้อ่านชาวตะวันตกส่วนใหญ่ที่เชื่อว่าตะวันตกเหนือกว่า กลวิธีการใช้โครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรองคือผู้ประพันธ์นำเสนอโครงเรื่องหลักซึ่งเป็นเรื่องของเจสซีและโครงเรื่องรองซึ่งเป็นเรื่องของเจ้าชายสิทธัตถะควบคู่กันไปโดยโครงเรื่องรองเป็นตัวส่งเสริมโครงเรื่องหลักเพื่อสื่อว่าเจสซีก็คือพระพุทธเจ้าของคนตะวันออก กลวิธีการยอมรับว่าละครคือละครไม่ใช่เรื่องจริง กลวิธีนี้จะไม่คำนึงถึงความสมจริงแต่เพียงให้สื่อถึงบูรพาคตินิยมก็พอแล้ว เช่น การที่ลิซายอมให้พวกลามะนอร์บูเข้ามาในบ้านทั้งที่ยังไม่รู้จักดีพอ กลวิธีการใช้แนวแฟนตาซี ผู้ประพันธ์ได้ใช้แนวแฟนตาซีซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องราวเหนือธรรมชาติ ภูติผีปีศาจ หรือเวทมนตร์คาถาเพื่อสื่อว่าประวัติพระพุทธเจ้าเป็นเพียงเทพนิยายที่เกิดจากจินตนาการตามแนวคิดบูรพาคตินิยม การใช้องค์ประกอบทางภาพยนตร์ในการสื่อถึงความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกซึ่งผู้สร้างก็ได้เลือกนำเสนอภาพที่สื่อแนวคิดบูรพาคตินิยมเราจึงสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบของภาพยนตร์เพื่อหาแนวคิดดังกล่าวได้อย่างเช่น ในแง่องค์ประกอบสีมีการใช้สีเจดน้ำตาลแดงเพื่อสื่อถึงความไม่เจริญของตะวันออกและใช้สีเจดฟ้าสื่อถึงความเจริญก้าวหน้าของตะวันตก การเลือกใช้กลวิธีเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ผู้สร้างงานต้องการสื่อนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมและภาพยนตร์สามารถสะท้อนให้เห็นแนวคิดบูรพาคตินิยมนี้ได้เพราะวรรณกรรมส่วนมากจะสะท้อนเหตุการณ์ทางสังคมที่ผู้สร้างงานอาศัยอยู่ ดังนั้นการอ่านวรรณกรรมที่มีแนวคิดบูรพาคตินิยมแฝงอยู่ผู้อ่านจึงควรพิจารณาว่าวรรณกรรมหรือภาพยนตร์เรื่องนั้นมีแนวคิดดังกล่าวอยู่หรือไม่และควรศึกษาวิธีการนำเสนอแนวคิดดังกล่าวเพื่อให้เข้าใจวาทกรรมที่ตะวันตกกระทำต่อตะวันออกได้อย่างชัดเจนขึ้นรวมทั้งควรศึกษาสาเหตุที่ผู้สร้างงานได้ใช้แนวคิดดังกล่าวในการสร้างงานของตนนี้ด้วยโดยการศึกษาบริบททางสังคม การเมือง และแนวความคิดของแต่ละยุคสมัยรวมทั้งภูมิหลังของผู้สร้างงานควบคู่ไปด้วยเพราะมีความสำคัญต่อการอ่านและวิเคราะห์

วรรณกรรมเพราะช่วยให้เห็นถึงกระบวนการและลักษณะของแนวคิดบูรพาคตินิยมที่แฝงไว้ใน
วรรณกรรมได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุป

จากการนำทฤษฎีบูรพาคตินิยม (Orientalism) ของเอ็ดเวิร์ด ซาอิดมาใช้ในการวิเคราะห์วรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* สามารถสรุปผลได้ว่ามีแนวคิดบูรพาคตินิยมตรงตามแนวทางของเอ็ดเวิร์ด ซาอิดปรากฏอยู่ในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่องนี้อย่างชัดเจน

1. แนวคิดที่ว่าตะวันตกมีอคติต่อตะวันออก

ในนวนิยายเรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ความคิดดังกล่าวจะปรากฏอย่างชัดเจนดังเห็นได้ว่าถ้อยคำที่กล่าวถึงดินแดนตะวันออกของผู้ประพันธ์จะมีลักษณะในแง่ลบ เช่น ดินแดนที่แปลกประหลาดและล้าหลัง โลกที่สาม โลกแห่งอดีต หรือ ดาวอีกดวงหนึ่ง เพื่อสื่อถึงความด้อยพัฒนา รวมทั้งถ้อยคำที่กล่าวถึงชาวตะวันออกก็จะเป็นไปในแง่ลบเช่นกัน เช่น มีลักษณะเหมือนเพศหญิง อ่อนแอทั้งร่างกายและจิตใจ ไร้เหตุผล วิกลจริต ยิ่งไปกว่านั้นผู้ประพันธ์ยังสื่อว่าตะวันออกรับเรื่องเพศเป็นสิ่งคู่กันดังเห็นได้จากการใช้คำศัพท์ในเชิงสัพยอกบรรยายความเป็นตะวันออกและว่าเรื่องราวของตะวันออกรวบรวมเป็นเพียงเทพนิยายหรือตำนานที่ปราศจากความน่าเชื่อถือ ในขณะที่ตะวันตกจะมีลักษณะของความเหนือกว่า ยกตัวอย่างเช่น นลดา มีเหตุผล

2. แนวคิดที่ว่าตะวันตกมีสิทธิในการเปลี่ยนแปลงตะวันออก

เนื่องจากสังคมตะวันตกมีรากเหง้ามาจากอารยธรรมกรีก-โรมันและคริสต์ศาสนา สังคมตะวันตกจึงเต็มไปด้วยความเชื่อแบบอารยธรรมกรีก-โรมันและคริสต์ศาสนา ด้วยเหตุผลดังกล่าวการที่นวนิยายเรื่องนี้จะเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับของชาวตะวันตกผู้ประพันธ์จึงจำเป็นต้องสร้างสิ่งที่ไม่ขัดกับหลักความเชื่อดังกล่าวโดยผู้ประพันธ์ได้บิดเบือนหลักธรรมและคำสอนพระพุทธศาสนาเป็นแบบคริสต์ศาสนาและแบบเทพตำนานกรีก-โรมันดังเช่นการสร้างเนื้อเรื่องที่ว่าความตายเป็นทุกข้ออันเป็นความเชื่อแบบคริสต์ศาสนา นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังได้ล่วงละเมิด

พุทธประวัติให้มีลักษณะเหมือนกับคริสต์ประวัติอันส่งผลกระทบกระเทือนสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อพระไตรปิฎกดังเช่นการกำหนดให้พระนางมายาซึ่งทรงตั้งครรภ์มีพลังวิเศษที่สามารถรักษาคนป่วยให้หายได้ดั่งเดียวกับที่พระเยซูมีพลังวิเศษสามารถรักษาคนเจ็บได้ซึ่งการที่ผู้ประพันธ์ได้บิดเบือนเนื้อหาทำให้ความเป็นคริสต์ศาสนาเด่นชัดมากกว่าความเป็นพุทธศาสนาเสียอีก

3. แนวคิดที่ว่าตะวันออกเป็นดินแดนที่เหมาะสมสำหรับการแสวงหาคำตอบของชีวิตในด้านจิตใจ

เนื่องจากชาวตะวันตกมองว่าประเทศตะวันออกรับรู้ความเจริญทางวัตถุ ผู้คนส่วนใหญ่ยังใช้ชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติและศาสนาซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจตะวันออกจึงน่าจะเป็นดินแดนสำหรับการแสวงหาคำตอบชีวิตในด้านจิตใจตั้งเห็นได้จากมีเนื้อเรื่องตอนที่ตื่นตัดสินใจเดินทางไปตะวันออกเพื่อหาคำตอบทางด้านจิตใจให้กับตนเองเนื่องจากเขาอยู่ในสภาพที่สับสนเพราะชีวิตเขาล้มเหลวในหลายๆ เรื่อง

4. แนวคิดที่ว่าภาพของตะวันออกขึ้นอยู่กับตัวบท

ภาพของตะวันออกในสายตาคนตะวันตกส่วนใหญ่มาจากตัวบทที่นักบูรพาคดีนิยมได้คัดลอกต่อๆ กันมาจากตัวบทที่นักบูรพาคดีนิยมรุ่นก่อนกำหนดไว้อย่างเช่นตอนที่ตื่นรู้สึกผิดหวังว่าประเทศตะวันอกไม่ได้มีลักษณะดังที่เขาเคยเห็นในโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสไลด์ท่องเที่ยวหรือที่เขาคิดว่าจะมีเจ้าตัวโกงชั่วมากระหาคแขนเขาเหมือนอย่างที่เคยดูในภาพยนตร์เรื่อง **อินเดียนา โจนส์**

5. แนวคิดที่ว่าตะวันออกลอกเลียนแบบตะวันตก

เอ็ดเวิร์ด ซาอิตได้กล่าวว่าตะวันตกมองว่าตะวันออกพยายามเลียนแบบตะวันตกในทุกๆ เรื่องดังเช่นที่ลามะดอร์เจที่เป็นชาวตะวันอกได้เลียนแบบการแต่งกายแบบตะวันตกโดยได้สวมกางเกงยีนส์ตามแบบตะวันตก เป็นต้น

ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอแนวคิดบูรพาคตินิยมทั้งหมดนี้ผ่านกลวิธีทางการประพันธ์ในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ที่ผู้ประพันธ์และผู้สร้างภาพยนตร์เลือกสรรมาเพื่อให้ตรงกับรสนิยมรวมทั้งความคิดความเชื่อของผู้ชมชาวตะวันตกส่วนใหญ่ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงปรัชญาตะวันออกให้มีลักษณะเหมือนปรัชญาตะวันตก

เนื่องจากตะวันตกมองว่าตนเหนือกว่าตะวันออกในทุก ๆ ด้านจึงมีสิทธิในการปรับเปลี่ยนตะวันออกให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นซึ่งแท้ที่จริงก็เพื่อผลประโยชน์ของตะวันตกเองเป็นหลักดังปรากฏในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ที่ผู้ประพันธ์ได้เปลี่ยนแปลงปรัชญาความคิดแบบตะวันออกให้เป็นแบบตะวันตกเพื่อให้สอดคล้องกับความคิดแบบบูรพาคตินิยมที่มีอยู่ในจิตใต้สำนึกของผู้อ่านชาวตะวันตกส่วนใหญ่ ตัวอย่างเช่น การปรับเปลี่ยนหลักสัจธรรมให้เป็นแบบปฏิสัจนิยม การใช้ศัพท์ทางศาสนาคริสต์แทนศัพท์ในทางพุทธศาสนา เช่น “ผู้ไถ่บาป” แทน “ผู้ตรัสรู้” หรือ “ผู้ตื่นแล้วจากกิเลส” การปรับเปลี่ยนประวัติของพระพุทธเจ้าโดยได้สอดแทรกเรื่องราวของพระเยซูเข้าไป เช่น พระพุทธเจ้าผจญมารเหมือนกับพระเยซู การบิดเบือนศาสนาในพระพุทธศาสนา เช่น การกำหนดให้เจ้าชายสิทธัตถะมีลักษณะทางกายภาพเหมือนคนตะวันตกคือมีผมสีบลอนด์ขึ้นอยู่ระหว่างพระขนงหรือให้พระองค์ทรงเป็นบุคคลที่ไม่สามารถค้นหาทางรอดเองได้แต่ต้องให้พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของช่วยโดยผ่านบรรดาเทวดา

2. กลวิธีการเล่าเรื่องโดยสายตารู้แจ้งของบุคคลที่สาม

ตะวันตกเชื่อว่าด้วยความเหนือกว่าของตนทำให้สามารถเข้าถึงความคิดจิตใจของชาวตะวันออกได้เป็นอย่างดีที่แม้แต่ชาวตะวันออกก็ไม่สามารถเข้าใจตนเองได้เท่ากับที่ตะวันตกเข้าใจซึ่งผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยสายตารู้แจ้งของบุคคลที่สามเพื่อสื่อถึงความสามารถของตะวันตกในการเข้าถึงอารมณ์ความคิดและจิตใจของคนตะวันออก เช่น การบรรยายอารมณ์ความคิดของพระภิกษุชอมปาซึ่งเป็นตัวละครตะวันออกได้อย่างกระจ่างชัดอย่างเช่นความรู้สึกกลัวที่ต้องนั่งรถไฟรางเดียวของพระภิกษุชอมปา และเพื่อนำเสนออคติของตะวันตกที่มีต่อตะวันออก

3. กลวิธีการใช้ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยด้านเดียว

ผู้ประพันธ์สร้างตัวละครตะวันตกและตัวละครตะวันออกให้มีลักษณะนิสัยด้านเดียวตลอดทั้งเรื่องเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ว่าตะวันตกและตะวันออกมีลักษณะตามประเภทที่แบ่งไว้อย่างมั่นคงถาวร กล่าวคือ ตัวละครตะวันออกจะมีลักษณะเหมือนเด็ก อ่อนแอ ไร้เหตุผล เป็นต้น ส่วนตัวละครตะวันตกจะมีลักษณะเป็นผู้ใหญ่ เข้มแข็ง มีเหตุมีผล เป็นต้น นอกจากนี้ตัวละครตะวันตกยังไม่มีพัฒนาการทางความคิดหรือทัศนคติเกี่ยวกับพุทธศาสนา นั่นคือ ในตอนจบก็ยังคงศรัทธาในศาสนาคริสต์เช่นเดิมซึ่งหากมองในอีกระดับหนึ่งนี่ก็เป็นการสื่อสารของผู้ประพันธ์ว่าศาสนาคริสต์เหนือกว่าศาสนาพุทธคนตะวันตกจึงเลือกที่จะนับถือศาสนาคริสต์ต่อไป

4. กลวิธีการใช้ความเปรียบ

ตะวันตกเชื่อว่าตนเหนือกว่าตะวันออกจึงมีสิทธิเปลี่ยนแปลงตะวันออกให้เป็นตามที่ต้องการ ผู้ประพันธ์ได้ใช้ความเปรียบเพื่อนำเสนอภาพอันถูกบิดเบือนของตะวันออกในนวนิยายเพื่อสื่อถึงบูรพาคตินิยม เช่น ใช้อุปมาอุปไมยเปรียบพระพุทธเจ้าเป็นพระเจ้าดั่งปรากฏในคำพูดของพญามารหรือใช้อุปมาเปรียบบ้านเมืองการุณาณทว่าเหมือนค่ายเอาชีวิตรัง

5. กลวิธีการจบเรื่องแบบสุชานุกรม

วิธีนี้คือการที่ตัวละครเอกสามารถแก้ปัญหาหรืออุปสรรคของตนได้ในตอนจบ กล่าวคือ ปัญหาที่ว่าเจสซีคือลามะดอร์เจกลับชาติมาเกิดหรือไม่ก็ได้รับการคลี่คลายในที่สุดและเจสซีก็เลือกที่จะกลับอยู่อเมริกาแทนที่จะอยู่ในตะวันออกเพื่อให้ตรงกับบูรพาคตินิยมในใจของผู้อ่านชาวตะวันตกส่วนใหญ่ที่เชื่อว่าตะวันตกเหนือกว่า

6. กลวิธีการใช้โครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรอง

ผู้ประพันธ์นำเสนอโครงเรื่องหลักซึ่งเป็นเรื่องของเจสซีและโครงเรื่องรองซึ่งเป็นเรื่องของเจ้าชายสิทธัตถะควบคู่กันไปโดยโครงเรื่องรองเป็นตัวส่งเสริมโครงเรื่องหลักเพื่อสื่อว่าเจสซีก็คือพระพุทธเจ้าของคนตะวันออก

7. กลวิธีการยอมรับว่าละครคือละครไม่ใช่เรื่องจริง

กลวิธีนี้จะไม่คำนึงถึงความสมจริงแต่เพียงให้สื่อถึงบุรพาคตินิยมก็พอแล้ว เช่น การใช้ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยด้านเดียวทั้งตัวละครตะวันตกและตะวันออกทำให้ตัวละครขาดความสมจริงอย่างมนุษย์จริงๆ เช่น การที่ผู้ชายอมให้พวกلامะนอร์บูเข้ามาในบ้านทั้งที่ยังไม่รู้จักดีพอ

8. กลวิธีการใช้แนวแฟนตาซี

ผู้ประพันธ์ได้ใช้แนวแฟนตาซีซึ่งเกี่ยวกับเรื่องราวเหนือธรรมชาติ ภูติผีปีศาจ หรือเวทมนตร์คาถาเพื่อสื่อว่าประวัติพระพุทธเจ้าเป็นเพียงเทพนิยายที่เกิดจากจินตนาการ เช่น ฉากที่เจ้าชายสิทธัตถะนั่งสมาธิร่วมกับปัญจวัคคีย์ทั้งห้าและได้มีพญามุจลินทร์นาคราชมาแผ่พังพานปกคลุมพระเศียรเจ้าชายป้องกันไม่ให้เปียกฝนซึ่งเหมือนในเทพนิยายตะวันตกที่มักจะมีนางฟ้าตัวน้อยๆ มาคอยช่วยตัวละครเอกให้รอดพ้นจากอันตราย

9. การใช้องค์ประกอบทางภาพยนตร์ในการสื่อถึงความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตก

เนื่องจากวรรณกรรมและภาพยนตร์ต่างก็เป็นบุรพาคตินิยมเปิดเผยซึ่งแม้รูปแบบต่างกันแต่สารที่จะสื่อก็ยังคงเดิม ภาพยนตร์จะมีอิทธิพลต่อผู้เสพมากกว่าเพราะเป็นสื่อที่เข้าถึงคนทุกระดับชั้นรวมทั้งยังมีภาพและเสียงที่ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกคล้อยตามได้มากกว่าสื่อแขนงอื่นๆ ซึ่งผู้สร้างก็ได้เลือกนำเสนอภาพที่สื่อแนวคิดบุรพาคตินิยมเราจึงสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบของภาพยนตร์เพื่อหาแนวคิดดังกล่าวได้อย่างเช่น ในแง่องค์ประกอบสีมีการใช้สีเจดน้ำตาลแดงเพื่อสื่อถึงความไม่เจริญของตะวันออกและใช้สีเจดฟ้าสื่อถึงความเจริญก้าวหน้าของตะวันตก หรือในแง่การใช้มุมกล้องมีการใช้มุมกล้องแบบออฟเจ็คทีฟเพื่อสื่อแนวคิดบุรพาคตินิยมที่ว่าตะวันตกสามารถเข้าถึงกันบึ้งของจิตใจและความคิดของคนตะวันออก เป็นต้น

กลวิธีทางการประพันธ์เหล่านี้ต่างก็สอดคล้องกันเพื่อที่จะนำเสนอแนวคิดบุรพาคตินิยมของผู้ประพันธ์เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นวัฒนธรรมชนนิยมตามแบบฉบับของภาพยนตร์ฮอลลีวูดส่วนใหญ่

หากเราได้มีโอกาสศึกษาประวัติของผู้สร้างภาพยนตร์เรื่องนี้คือแบร์โตลูซซีจะพบว่า เขามักจะประสบปัญหาเรื่องรายได้จากภาพยนตร์ที่เขาสร้าง แม้ว่าภาพยนตร์เรื่อง *The Last Emperor* ของเขานั้นจะเป็นที่นิยมและประสบความสำเร็จในด้านรายได้แต่ภาพยนตร์เรื่องถัดมาของเขาชื่อ *The Sheltering Sky* กลับประสบความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้ภาพยนตร์เรื่องต่อมาของเขาชื่อ *ลิตเติล บุคดา (Little Buddha)* จึงสร้างโดยเอาใจผู้ชมเป็นหลักตามลักษณะของวัฒนธรรมชนนิยมตั้งที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้สร้างจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องผลกำไรขาดทุนด้วยเพื่อจะได้มีทุนสำหรับจะสร้างภาพยนตร์เรื่องต่อไปซึ่งทำให้เขาไม่สามารถถ่ายทอดความเป็นตะวันออกได้อย่างที่เป็นจริง ๆ เนื่องจากปัจจัยเรื่องผลกำไรขาดทุนหรือเรื่องรสนิยมของผู้ชมส่วนใหญ่ที่ยังมีแนวคิดบูรพาคตินิยมอยู่ในใจภาพยนตร์เรื่องนี้จึงเต็มไปด้วยแนวคิดบูรพาคตินิยมอย่างเห็นได้ชัด

การตระหนักถึงเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากในปัจจุบันภาพยนตร์ฮอลลีวูดจำนวนมากที่แฝงไปด้วยแนวคิดบูรพาคตินิยมได้เข้ามาในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ หากผู้ชมยังคงไม่รู้เท่าทันสิ่งเหล่านี้ก็อาจก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “การครอบงำทางวัฒนธรรม” กล่าวคือประชาชนในประเทศนั้นๆ จะถูกครอบงำในด้านพฤติกรรม การดำเนินชีวิต ความคิดความเชื่อ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น ให้มีลักษณะเป็นไปตามวัฒนธรรมชนนิยมของตะวันตก อันแฝงไปด้วยแนวคิดบูรพาคตินิยมหรืออาจกล่าวได้ว่าประชาชนจะทำตามอย่างที่เห็นในภาพยนตร์เพราะคิดว่าสิ่งเหล่านั้นคือความทันสมัยและเป็นมาตรฐานกันทั่วโลกสำหรับใช้ในการวัดคุณภาพของคนและความเจริญทางสังคม ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามก็จะกลายเป็นผู้ที่ไม่ทันสมัยไปโดยปริยายทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วเนื้อหาสาระที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์เป็นเพียงสิ่งที่ตะวันตกสมมติขึ้นมาเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเท่านั้นหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเพียงวาทกรรมที่ตะวันตกจินตนาการขึ้นมาและคิดเอาเองว่าวาทกรรมของตนนั้นถูกต้องและสามารถใช้เป็นมาตรฐานสำหรับตัดสินหรือยอมรับในความเป็นตัวตนของผู้อื่น

หายนะของการครอบงำทางวัฒนธรรมนอกจากจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม การดำเนินชีวิต หรือความคิดความเชื่อของผู้คนดังกล่าวแล้วยังอาจส่งผลให้ผู้คนพากันปฏิเสธหรือละทิ้งแบบแผนและค่านิยมดั้งเดิมอันมีคุณค่าและส่วนดีของประเทศตน ผู้คนจะสูญเสียอิสรภาพทางความคิดและการกระทำเพราะถูกครอบงำทางความคิดและการกระทำที่นำโดยตะวันตกทำให้ไม่สามารถยืนด้วยลำแข้งของตนเองได้ไม่ว่าจะเป็นในด้านความคิดหรือการกระทำ

ซึ่งเปรียบเสมือนคนพิการที่ไม่สามารถฟังหรือช่วยเหลือตนเองได้เพราะไม่สามารถคิดตัดสินใจเองหรือทำอะไรได้ ๆ เองได้ต้องอาศัยคนช่วยเหลือซึ่งทางอยู่อย่างนั้นตลอดนิรันดรกาล

ด้วยเหตุนี้การที่จะป้องกันหายนะที่จะเกิดจากหรือเกิดไปแล้วในหลายส่วน ๆ ของโลกการครอบงำทางวัฒนธรรมนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งว่าจะต้องศึกษาแนวคิดบูรพาคตินิยมที่แฝงอยู่ในวรรณกรรมและภาพยนตร์ ทั้งนี้เนื่องจากแนวคิดบูรพาคตินิยมเป็นเครื่องมืออันยิ่งใหญ่ของการครอบงำทางวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรีกและได้ถูกเผยแพร่ไปครอบงำผู้คนทั่วโลกจนในที่สุดก็ได้กลายเป็นเครื่องมือสำหรับจักรวรรดินิยมยุคใหม่ ดังนั้นการศึกษาแนวคิดบูรพาคตินิยมซึ่งเป็นการศึกษาในแนวทางที่เรียกกันว่า “หลังสมัยอาณานิคมศึกษา” (post-colonial studies) จึงสำคัญในแง่ที่ว่าเหมาะที่จะใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ของจักรวรรดินิยมในลักษณะต่าง ๆ เป็นอย่างดีประเทศไทยจึงต้องให้ความสำคัญและพัฒนาการศึกษาแนวหลังสมัยอาณานิคมให้ก้าวหน้าและแพร่หลายให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อจะเป็นการเตรียมการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ในภายภาคหน้า

ด้วยเหตุนี้การศึกษาแนวคิดบูรพาคตินิยมของเอ็ดเวิร์ด ซาอิดจึงเท่ากับเป็นการเตือนสติคนทั้งโลกให้ตระหนักถึงความมีอคติที่อยู่ในจิตใจมนุษย์ซึ่งคนส่วนมากจะละเลยเพราะมองว่าแนวคิดบูรพาคตินิยมที่ถูกส่งต่อกันมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่สมัยกรีกจนกลายเป็นมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกเป็นสิ่งที่ถูกต้องจนเป็นเหตุให้แนวคิดที่มีอคติเช่นนี้กลายเป็นแนวคิดที่มั่นคงที่ล้มล้างได้ยากมากขึ้น

เพื่อที่จะหยุดแนวคิดที่มีอคติเช่นนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในแนวคิดบูรพาคตินิยมและมีความละเอียดรอบคอบถึงสาเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดจากแนวคิดนี้ การศึกษาแนวคิดบูรพาคตินิยมจะช่วยให้เราตระหนักรู้เท่าทันวาทกรรมของชาวตะวันตกผู้เต็มไปด้วยอคติและในขณะเดียวกันก็ช่วยให้เรารู้จักมองถึงความเป็นตัวตนของเราได้ดียิ่งขึ้นว่าแม้ว่าตัวตนของเราอาจเป็นเพียงวาทกรรมหนึ่งแต่เราก็สามารถที่จะภูมิใจได้ว่าเป็นวาทกรรมที่เกิดจากสติปัญญาความคิดของบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมและพัฒนามาเป็นระยะเวลาหลายร้อยปีจนกลายมาเป็นตัวตนของเราที่เข้ากับตัวเราหรือก็คือลักษณะเฉพาะของประเทศเรานั้นเอง หากใช้ตัวตนที่เกิดจากการลอกเลียนแบบค่านิยมของชาติอื่นโดยปราศจากการไตร่ตรองหรือพิจารณาถึงผลเสียที่อาจจะเกิดกับความเป็นตัวตนของเราและตัวเราหากค่านิยมบางอย่างที่รับมาเป็นค่านิยมที่ไม่ดีด้วยเหตุนี้วาทกรรมแห่งตัวตนที่เกิดจากสติปัญญาความคิดของบรรพบุรุษผู้คัดสรรมาแล้วซึ่งส่วน

ที่ดีที่สุดของตนเองและของผู้อื่นและนำมาสร้างเป็นตัวตนของชาติย่อมมีความเหมาะสมกับชาติเรามากที่สุดแม้ในปัจจุบันเนื่องจากไม่มีใครจะสามารถรู้ได้ว่าสิ่งใดจะดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดกับเรานอกจากตัวเราเอง ดังนั้นการรู้และเข้าใจในตัวตนของเรานั้นจะนำมาซึ่งความเป็นตัวของตัวเองอย่างสมบูรณ์แบบ นั่นคือ มีความคิดและการกระทำที่เป็นตัวของเราเองซึ่งจะทำให้เรามีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสมอย่างที่เราควรจะเป็นในที่สุด

อย่างไรก็ตามในการทำงานวิจัยขั้นนี้ผู้วิจัยต้องขอเรียนให้ผู้อ่านทราบว่าผู้วิจัยไม่ได้มีเจตนาที่จะใช้งานขั้นนี้เป็นเครื่องมือต่อต้านตะวันตกตามกระแสของผู้ใดก็ตามที่ต้องการให้เกิดท้าวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของผลงานขั้นนี้ก็คือ ประการแรกผู้วิจัยมองเห็นความสำคัญของการจุดประกายทางความคิดอันน่าสนใจและทรงคุณค่าเช่นนี้ให้สังคมไทยตระหนักรู้และประการที่สองผู้วิจัยประสงค์จะนำเสนอแนวทางใหม่ๆ ในการวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณกรรมและภาพยนตร์ให้แก่โลกวรรณกรรมและภาพยนตร์เพื่อนำไปสู่การค้นพบแก่นแท้ของผลงานขั้นนี้ ทั้งนี้เนื่องจากในการพิจารณาสิ่งหนึ่ง ๆ เราสามารถมองได้หลายทางหรือมองได้จากหลายมุมซึ่งการที่รู้จักเปลี่ยนมุมมองก็จะช่วยให้เราเห็นในสิ่งที่เราอาจจะมองไม่เห็นในมุมมองเดิม ๆ ที่เราเคยมองเพิ่มมากขึ้นดังเช่นหากเราศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุดดา* โดยใช้แนวคิดมนุษยนิยม (humanism) ก็จะทำให้ตีความออกมาอย่างผิดพลาดได้ว่าผู้ประพันธ์และผู้กำกับต้องการนำเสนอแก่นเรื่องการหลุดพ้นจากความทุกข์ทางพุทธศาสนาทำให้มองไม่เห็นสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใต้หน้ากากอันงดงามนี้แต่หากเราลองเปลี่ยนไปใช้แนวคิดบูรพาคตินิยมในการวิเคราะห์ก็จะทำให้มองเห็นถึงแก่นแท้ของงานขั้นดังกล่าวว่าเป็นงานที่นำเสนออคติของตะวันตกที่มีต่อตะวันออก

การที่เรารู้จักที่จะมองและวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ด้วยมุมมองที่หลากหลายนั้นจะทำให้เรากลายเป็นผู้ที่มีจิตใจและโลกทัศน์ที่กว้างขวาง ไม่ตัดสินสิ่งต่าง ๆ อย่างง่ายตายจนเกินไปซึ่งการมีจิตใจและโลกทัศน์ที่กว้างขวางนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโลกในยุคปัจจุบันอย่างยิ่งยวดเพราะจะช่วยในการพัฒนาประชากรของชาติและช่วยในการค้นพบหนทางที่จะนำไปสู่การคลี่คลายปัญหาตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลจนถึงระดับชาติได้อย่างเหมาะสมที่สุด

ผู้วิจัยต้องขอกล่าวไว้ ณ ที่นี้อีกครั้งว่างานวิจัยขั้นนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์แอบแฝงที่จะต่อต้านชาติมหาอำนาจหรือปลุกกระแสชาตินิยมเพราะผู้วิจัยเองก็เล็งเห็นส่วนดีของวัฒนธรรมทางการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้อิสระในทางความคิดรวมทั้งกล้าที่จะยอมรับแนวคิดริ

เริ่มใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในสังคมซึ่งบรรยากาศที่เปิดกว้างเช่นนี้ก็เป็นปัจจัยที่ช่วยให้แนวคิดที่น่าสนใจและท้าทายอย่างแนวคิดบูรพาคตินิยมของเอ็ดเวิร์ด ซาอิดถือกำเนิดขึ้นได้ ในทางกลับกันหากสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีจิตใจที่คับแคบ ปราศจากการเปิดกว้างทางความคิดแล้วไซร้ก็ยากที่แนวคิดอันมีคุณค่าเช่นนี้จะถือกำเนิดขึ้นมาได้เพราะย่อมต้องมีผู้ไม่เห็นด้วยมากมายอันจะส่งผลให้รัฐบาลเข้าแทรกแซงจนอาจทำให้ซาอิดไม่มีโอกาสได้สร้างสรรค์ผลงานชิ้นสำคัญนี้ออกมาก็เป็นได้

อย่างไรก็ดีผลงานการวิจัยชิ้นนี้อาจไม่ใช่หนทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาเพราะเป็นเพียงมุมมองมุมมองหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคม งานวิจัยชิ้นนี้จะเกิดประโยชน์ก็ต่อเมื่อมีผู้ที่มีจิตใจกว้างขวางยอมรับความคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างปราศจากอคติและพร้อมในการนำส่วนที่ดีที่สุดของผลงานชิ้นนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตได้ การใช้แนวคิดบูรพาคตินิยมในการวิเคราะห์วรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุดดา* ไม่ได้เจอบนไปด้วยอคติของผู้วิจัยที่มีต่อความคิดความเชื่อของผู้อื่นใดทั้งสิ้นหากแต่เป็นการวิเคราะห์ที่อยู่ภายในกรอบหรือแนวทางของบูรพาคตินิยมที่เอ็ดเวิร์ด ซาอิดวางไว้แล้วเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากหากผู้วิจัยวิจัยงานชิ้นนี้ออกมาโดยปราศจากการอ้างอิงทางทฤษฎีใด ๆ ก็อาจจะดูเป็นการปรักปรำให้ร้ายผู้อื่นในสายตาของหลายคนที่ไม่เข้าใจจึงจำเป็นต้องใช้แนวคิดบูรพาคตินิยมของซาอิดที่ได้ผ่านการวิเคราะห์วิจัยมาแล้วในระดับหนึ่งเป็นตัวอ้างอิงและสนับสนุนสิ่งที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ออกมาซึ่งผลปรากฏว่าทฤษฎีบูรพาคตินิยมของซาอิดนั้นมีความสอดคล้องกับความคิดของผู้วิจัยเป็นอย่างดีจนสามารถนำทฤษฎีนี้มาใช้อ้างอิงกับวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่องนี้ นอกจากนี้การทำเช่นนี้ก็ยิ่งช่วยให้งานวิจัยชิ้นนี้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นเพราะสามารถแสดงออกมาให้เห็นในเชิงทฤษฎีได้

อย่างไรก็ดีในการศึกษาวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุดดา* โดยใช้แนวคิดบูรพาคตินิยมของซาอิดผู้วิจัยก็หวังไว้ว่าอย่างน้อยงานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยให้ผู้อ่านตระหนักและรู้เท่าทันวาทกรรมของตะวันตกที่มีต่อตะวันออกหรืองานของตะวันตกที่แฝงไปด้วยอคตินั้นเองรวมทั้งหวังว่าจะช่วยเพิ่มมุมมองของผู้อ่านต่อสิ่งต่าง ๆ ให้หลากหลายยิ่งขึ้นซึ่งจะเป็นเชื้อก่อให้เกิดการอภิปรายโต้แย้งกันอันจะนำมาซึ่งความเข้าใจอันดีและการอยู่ร่วมอย่างสงบสุขและอย่างเท่าเทียมกันระหว่างตะวันออกและตะวันตก

การศึกษาวิจัยงานวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุดดา* ในแง่มุมของบูรพาคตินิยมน่าจะมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างตะวันตกกับตะวันออกโดย

ตะวันตกก็สามารถตระหนักได้ว่าสิ่งที่นำเสนอขึ้นเป็นเพียงการสร้างภาพของตะวันตกตามสิ่งที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของตะวันตกเท่านั้น หากใช้ภาพของตะวันออกตามความเป็นจริง และตะวันออกก็ตระหนักได้ถึงวาทกรรมที่ตะวันตกมีต่อตะวันออกซึ่งทำให้สามารถเข้าใจความเป็นตัวตนของชาวตะวันออกเองได้ดียิ่งขึ้นว่าบางทีความเป็นตะวันออกไม่ได้เป็นไปตามภาพที่ตะวันตกสร้างเสมอไป ดังปรากฏในวรรณกรรมและ-ภาพยนตร์ดังเช่นที่ตะวันตกได้สร้าง แบบฉบับที่นิยมโดยทั่วไปของอาหรับ (popular stereotypes) ว่าเป็นคนขี้ฉ้อ นักก่อการร้าย จมูกงุ้ม คนงกเห็นแก่เงินทองที่ไม่สมควรจะร่ำรวย (“camel-riding, terroristic, hook-nosed, venal lechers whose undeserved wealth in an affront to real civilization)¹ ดังนั้นการเข้าใจตะวันออกจึงควรเข้าใจจากสภาพความเป็นจริงของตะวันออกไม่ใช่เข้าใจจากสภาพที่ตะวันตกได้สร้างและถ่ายทอดกันเรื่อยมา การเข้าใจในความเป็นตะวันออกตามความเป็นจริงจึงน่าจะเป็นการนำมาซึ่งสันติสุขระหว่างกันและกันได้ซึ่งความรู้ความเข้าใจกันระหว่างวัฒนธรรมนี้สามารถนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมเสมอภาคกันและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข โดยไม่มีการแบ่งแยกระหว่างผู้ที่เหนือกว่าและผู้ที่ด้อยกว่าอีกเพราะถ้ายังคงทัศนคติของความเหนือกว่าและความด้อยกว่าก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงมากยิ่งขึ้นและการแบ่งแยกก็จะยิ่งชัดเจนมากยิ่งขึ้นอีกหลายเท่า หากทั้งสองฝ่ายสามารถเข้าใจในแต่ละฝ่ายได้อย่างแท้จริงแล้วก็น่าจะเป็นทางแก้ปัญหาได้ดีที่สุด

ผู้วิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่อง *ลิตเติล บุคดา* ที่นำมาศึกษาในแง่มุมมองของบูรพาคตินิยมจะเป็นงานที่มีประโยชน์ต่อสังคมไทยและจะทำให้คนในสังคมเล็งเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของการวิจารณ์มากยิ่งขึ้นว่ามีประโยชน์เพียงไรต่อการดำรงไว้ซึ่งอธิปไตยของชาติตนซึ่งจะช่วยให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวางและแพร่หลายมากยิ่งขึ้นจนอาจกลายเป็นวัฒนธรรมหนึ่งในสังคมไทยได้ในอนาคต นอกจากนี้ผู้วิจัยยังหวังว่างานชิ้นนี้น่าจะมีส่วนทำให้เกิดการตระหนักและรู้เท่าทันวาทกรรมตะวันตกที่กระทำต่อตะวันออก โดยแฝงนัยแห่งอำนาจการครอบครองและมีสิทธิขาดในการกำหนดความคิดและความเป็นไปของตะวันออก การตระหนักวาทกรรมเหล่านี้จะเปรียบเสมือนเกราะคุ้มกันที่ช่วยให้เรามีมาตรวัดในการเลือกรับและเสพงานของตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรม ภาพยนตร์ งานเขียน หรือในรูปของสื่ออื่นๆ ก็ตามโดยไม่ลืมรากเหง้าของตนเองและไม่ถูกครอบงำทางความคิด วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองโดยตะวันตกที่นับวันจะกลืนความเป็นตะวันออกให้หายลงไปทุกทีตามกระแสโลกาภิวัตน์

¹ Edward W. Said, *Orientalism* (New York : Vintage Books Edition, 1979), p. 108.

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ษฎุเสณ. *พระพุทธศาสนาแบบอภิปต*. กรุงเทพฯ : บริษัทส่องสยามจำกัด, 2538.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. *วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา, 2542.
- ทะไลลามะ. *ความจริงสี่ประการคำสอนพื้นฐานในพระพุทธศาสนา*. แปลโดย ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ษฎุเสณ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2543.
- ธีระ นุชเปี่ยม บรรณาธิการ. *เอเชีย-ยุโรปศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, 2545.
- บุญรักษ์ บุญฤชเชตมาลา. *ศิลปะแขนงที่เจ็ด เพื่อวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ภาพยนตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2538.
- ประวิทย์ แต่งอักษร. *มาทำหนังกันเถอะ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แพรวเอนเตอร์เทน, 2542.
- ปิยกุล เลาว์ลัยศิริ. *การวางมุกตลก*. กรุงเทพฯ : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
- พระคริสต์ธรรมใหม่*. กรุงเทพฯ : องค์การกิตติยสันนิบาตแห่งประเทศไทย, 1994.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538.
- ราชบัณฑิตยสภา. *พุทธประวัติฝ่ายมหายานในอภิปต*. ในอนุสรณ์งานฉานปกิจศพนางสมเชื้อ ประมิตินการ. กรุงเทพฯ : 2501.
- วนิดา ขำเขียว. *ศาสนาเปรียบเทียบ*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์เจนเดอร์เพรส, 2541.
- เสถียร พันธังษี. *ศาสนาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2524.
- เซอร์เบิร์ต ไอ. ซิลเลอร์. *การสื่อสารและการครอบงำทางวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลโดย อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. กรุงเทพฯ : โครงการสื่อสันติภาพ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. *ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทยโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ภาษาอังกฤษ

Anthoropod. Orientalism[Online]. 1999. Available from :

[//www.everything2.org/index.pl?node=Orientalism&lastnode_id=658334](http://www.everything2.org/index.pl?node=Orientalism&lastnode_id=658334)

[2002 July 28]

Art of Colonialism, Colonialism of Art [Online]. Available from :

<http://www.history.uiuc.edu/dprochasegypt/egypt.html/barsaid.htm> [2002,July 27]

Balkir, I. Henry James and the Imperial Feeling. **American Studies International** 33

(Oct.1995) pp.17-13 [Online]. Available from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 19]

Baumgarten, M. Little Buddha[Online]. 1994. Available from :

<http://www.rottentomatoes.com/click/movie->

[1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=1&rid=35341](http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=1&rid=35341)

[2001,December 2]

Bennett, C. The Little Buddha [Online]. 2001. Available from :

<http://www.geocities.com/clintonbennett/Lectures/The Little Buddha.html>

[2002,December 2]

Bedford/St.Martins, Available from : <http://www.b.1935> [Online].1999. Available from :

<http://www.bedfordstmartins.com/litlinks/critical/said.htm> [2002,July 28]

Berardinelli, J. Little Buddha[Online]. 1994. Available from : [http://www.all-](http://www.all-reviews.colossus.net/movies/l/little_buddha.html)

[reviews.colossus.net /movies/l/little_buddha.html](http://www.all-reviews.colossus.net/movies/l/little_buddha.html) [2002,January 4]

Bjelajacc, D. Exhibition Schedule [Online]. 2001. Available from :

<http://www.caareviews.org/reviews/edwards.html> [2002,July 26]

Boone, J. A. Vacation Cruises ; or The Homoerotics of Orientalism. **PMLA** 110 (January 1995) pp. 768-813 [Online]. Available from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]

- Brated, H. The Politics of Stereotyping Western Images of Islam [Online]. 1997. Available from : <http://freespeech.org/manushi/98/islam.html>. [2002,July 29]
- Brown, J. Little Buddha'(PG)[Online]. (n.d.). Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=2&rid=35336> [2002,January 6]
- Cannadine, D. Ornamentalism How the British Saw Their Empire [Online]. 2002. Available from : <http://www.oup-usa.org/isbn/0195146603.html> [2002 July 26]
- Chia-yi Pao, A and Ziter, E. The Orient of the Boulevards [book review]. **Theater Survey** 40, 1 (May 1999) pp. 111-113 [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]
- Clarke, J.J. *Oriental Enlightenment: The Encounter between Asian and Western Thought*. London and New York : Routledge, 1997.
- Clifford N. R. The Long March of "Orientalism" : Western Travelers in Modern China. **New England Review** 22, 2(Spring 2001) 128-140[Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]
- Collins, T. and RSISS, Oriental Enlightenment : The Encounter between Asia and Western Thought by J.J Clarke [Online]. 1999. Available from : <http://rsiss.org/bkclarke.html> [2002, August 2]
- Curran, J. and Takata , S. R. Reactions to Edward Siad's Work[Online]. 2002. Available from : <http://www.csudh.edu/dearhabermas/said03.htm> [2002, July 27]
- Darraj, S. M. [Online]. (n.d.). Available from : <http://www.reconstruction.ws/rePowerPoliticsCulture.htm> [2002, August 2]
- Dallmayr, F. R. and Gallagher, P. Beyond Orientalism [book review]. **Philosophy East & West** 48, 4 (Oct.1998) 663-665[Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17].
- Eakin, E. Look Homward, Edward[Online]. 1999. Available from : http://www.newyorkmag.com/page.cfm?page_id=2038 [2002, July 27]
- Ebert, R. Little Buddha.[Online]. 1994. Available from : http://www.suntimes.com/ebert/ebert_reviews/1994/05/922043.html

[2002, January 5]

Edward Said Representations of the Intellectual [Online]. Available from :

<http://www.ucalgary.ca/~rseiler/saidgde.htm> [2002, July 27]

Farnsworth, R. An Australian Cultural Synthesis : Wayang, the Hollywood Romance, and The Year of Living Dangerously. **Literature/Film Quarterly** 24, 4(1996)

pp. 341-359[Online]. Available from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 19].

Faure, B. The Buddhist Icon and the Modern Gaze. **Critical Inquiry** 24, 3 (Spring 1998)

pp. 768-813 [Online]. (Available from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16])

Hammond, A. Orientalism, anyone? [Online]. 1996. Available from : <http://mural>

uv.es/kelfalescritics.html [2002, July 28]

Hata, P. Little Buddha[Online]. (n.d.). Available from :

<http://www.liveingdharma.org/Real.World.Buddhism/LittleBuddha.html>

[2002, January 3]

Hayot, E. Critical Dreams : Orientalism, Modernism, and the Meaning of Pound's China.

Twentieth Century Literature 45, 4 (winter 1999) pp. 511-533 [Online].

Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 18]

Hiatt, A. Between Empires : Orientalism Before 1600 Cambridge. July 2001 [Online]. 2001.

Available from : <http://www.sun.rhbnc.ac.uk/Music.Conference5/01-7-ori.html>

[2002, August 5]

Hubbard, C. Little Buddha reviewed[Online]. (n.d.). Available from :

<http://www.rottentomatoes.com/click/movie->

[1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=2&rid=35349](http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=2&rid=35349) [2002, January 7]

Kennedy, D. Arabian Nights. **Journal of British Studies** 39, 3 (July 2000) pp. 317-339

[Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp>

[2002, August 16])

Kaplan, R. L. Film Theory into the Nineties : Beyond Marxist Modernism and Populist

Postmodernism. **Cultural Studies** 11, 1 (January 1997) : 179-183.

Lariviere, R W. Protestants, Orientalists, and Brahmanas: Reconstructing Indian Social

History [Online]. 1994. Available from :

<http://menic.utexas.edu/asnic/subject/gondalecture.htm> [2002 July 28]

Landow, G. P. Edward W.Said's Orientalism[Online]. 2002. Available from :

<http://www.thecore.nus.edu.sg/landow/post/poldiscourse/said/orint14.html>

[2002, July 30] Lariviere, R. W. Protestants, Orientalists, and Brahmanas :

Reconstructing Indian Social History[Online]. 1994. Available from :

<http://menic.utexas.edu/asnic/subject/gondalecture.htm> [2002 July 28]

Learning Activity two : Cultural Constructs of Asia [Online]. Available from : [http://asia-for-](http://asia-for-teachers.educ.utas.edu.au/CD/cdx/units/uni11/module1/lernactZ/perspec1.htm)

[teachers.educ.utas.edu.au/CD/cdx/units/uni11/module1/lernactZ/perspec1.htm](http://asia-for-teachers.educ.utas.edu.au/CD/cdx/units/uni11/module1/lernactZ/perspec1.htm)

[2002, July 28]. -Excerpt from : Sarder, Z.and Van Loon, B.**Cultural Studies for Beginners**1997

Learning Activity two : Cultural Constructs of Asia [Online]. Available from : [http://asia-for-](http://asia-for-teachers.educ.utas.edu.au/CD/cdx/units/uni11/module1/lernactZ/perspec1.htm)

[teachers.educ.utas.edu.au/CD/cdx/units/uni11/module1/lernactZ/perspec1.htm](http://asia-for-teachers.educ.utas.edu.au/CD/cdx/units/uni11/module1/lernactZ/perspec1.htm).

[2002, July 28]. -Excerpt from : D.A.Washbrook (1999). **Orient and Occidents**

: Colonial Discourse Theory and the Historiography of the British Empire

Oxford History of the British Empire, V.5, Oxford University Press

Little Buddha Cultural Heritage : World /Tibet;Religions[Online]. (n.d.). Available from :

<http://www.teachwithmovies.org/guides/little-buddha.html> [2002, January 2]

Looking towards Asia [Online]. Available from :

http://www.valthelsinki.fi/agathon/2791_4.htm [2002, July 27]

MacMaster, N. and Lewis, T. Orientalism : from Unveiling to Hyperveiling. **Journal of**

European Studies 28 1-2 (Mar./June 1998) [Online]. Available from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]

Mackenzie J. M. and Bell, K. Orientalism [book review]. **Canadian Journal of History** 31

(Dec.1996) pp. 490-491 [Online]. Available from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]

Maltby, R. **Popular Culture in the Twentieth Century**. London : Grange Books, 1994

Mcgill, G. **Little Buddha** (n.p.)(Mimeographed)

Means, L. A. Oriental Prospects [book review]. **Christianity & Literature** 50, 4 (summer

2001) pp. 743-744 [Online]. Available from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]

Moeran, B. The Orient Strikes Back Advertising and Imagining Japan. **Theory, Culture & Society** 13, (3) February, May, August and November 1996) : 77-112.

Monshipouri M. The West's Modern Encounter with Islam : From Discourse to Reality.

Journal of Church and State 40, 1(winter 1991) 25-56[Online]. Available from
<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]

Orientalism : A Foundation for Critiques of Textbook Explanations of Islam [Online].

Available from : <http://www.oxy.edu/departments/rs/maeda/horientweb.htm> [2002
July 27]

Pasto J. Islam's "Strange Secret Sharer" : Orientalism, Judaism, and the Jewish Question.

Comparative Studies in Society and History 40, 3(July 1998) 437-474 [Online].
Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]

Postcolonial & Transnational Theories[Online]. 2002. Available from :

<http://xroads.virginia.edu/~DRBR/TVReed/poco.html> [2002 July 27]

Prakash, G. Orientalism Now. **History and Theory** 34 ,3 (1995) 199-212 [Online].

Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]

Procida, M. A. A Tale Begun in Other Days : British Travelers in Tibet in the Late Nineteenth
Century **Journal of Social History** 30 (Fall 1996) pp. 185-208 [Online].

(Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August
16])

Raz, J. and Eraz, A. 'America' Meets 'Japan' A Journey for Real between Two Imaginaries.

Theory, Culture & Society 13, 3 February, May, August and November: 153-178.

Rice, J. P. In the Wake of Orientalism. **Comparative Literature Studies** 37, 2 (2000) pp.
223-238 [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp>
[2002, August 17]

Rhodes, S. 21/2 Stars out of 4[Online]. 1994. Available from : [http://www.all-
reviews.com/videos-2/little-buddha.htm](http://www.all-reviews.com/videos-2/little-buddha.htm) [2002, January 5]

Robin. Orientalism and the Western Obsession with the "Other" [Online]. (n.d.). Available
from : http://www.chass.utoronto.ca/history/material_culture/robin/other.htm
[2002, July 27]

- Rotter, A. J. Saidism without Said : Orientalism and U. S diplomatic history. **The American Historical Review** 105, 4(Oct 2000) 1205-1217[Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 19]
- Sakamoto, R. Japan, Hybridity and the Creation of Colonialist Discourse. **Theory, Culture & Society** 13, 3 (February, May, August and November 1996): 113 -128.
- Said, E. W. *Orientalism* .New York: Vintage Books Edition, 1979.
- Said, E. W., Grabar O, and Lewis, B. *Orientalism : An Exchange* [Online]. 2002. Available from : <http://www.shunya.net/Text/Articles/OrientalismLewisLetter.htm> [2002 July 28]
- Said, Edward W. *Orientalism*. NY : Vintage, 1979 [Online]. Available from : http://www.personal.psu.edu/staff/k/x/kxs334/academic/theory/said_orientalism.html [2002, July 27]
- Sample Academic Precise [Online]. 2002. Available from : <http://wordwork.com/sample9/business/academic-precis.html> [2002, July 30]
- Santaolalla, I. C. East is East and West is West? Otherness in Capra's The Bitter Tea of General Yen. **Literature/Film Quarterly** 26, 1 (1998) pp. 67-75 [Online]. (Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17])
- Scheib, R. *Little Buddha* [Online]. 1994. Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=1&rid=301471> [2002, July 20]
- Scholer, J. L. *The Failure of Middle Eastern Studies* [Online] Available from : <http://www.dartreview.com/issues/2.4.02/mideast.html> [2002, July 27]
- Scott, D. B. Orientalism and Musical Style. **The Musical Quarterly** 82, 2 (Summer 1998) pp. 309-335 [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]
- Shasha, D. *Edward Said : A Personal Appreciation* [Online]. 2002. Available from : <http://www.sephardiccafe.com/ash.html> [2002 July 27]
- Siddiqui, H. *Edward Said : Embattled But Unbowed* [Online]. 2000. Available from : <http://www.commondreams.org/views/062200-102.htm> [2002, July 27]

- Skov, L. Fashion Trends, Japonisme and Postmodernism. **Theory, Culture & Society** 13 (3) February, May, August and November 1996) : 129-151.
- Studlar, G. Out –Salomeing Salome : Dance, the New Women and Fan Magazine Orientalism. **Michigan. Quarterly Review** 34 (Fall 1995) pp. 487-510 [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]
- Tao, Z. Citizen of Whose World? Goldsmith's Orientalism. **Comparative Literature Studies** 33, 1(1996) pp.15-34[Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16]
- Trepanier, L. Ten Reasons Why Edward Said's Orientalism is Bull [Online]. Available from : <http://pages.globetrotter.net/trepanestan/said.html> [2002 July 29]
- Trimel, S. Faculty Profile ; Edward Said[Online]. 1998. Available from : <http://people.bu.edu/adnan/said.html> [2002, July 21]
- Walker, J. Little Buddha (1993)[Online]. 1993. Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=3&rid=35345> [2002, January 6]
- Wang, N. Orientalism versus Occidentalism. **New Literary History** 28 (winter 1997) 57-67[Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 20]
- Wang, Y. Beyond Multi-Culturalism Universalsism, Multi-Culturalism and Beyond-Continuing the Dialogue on Orientalism [Online]. 1996. Available from : <http://nias.ku.dk/Nytt/Thematic/Orientalism/yeyfarn.html> [2002 July 27]
- Wassil, G. Keats's Orientalism. **Studies in Romanticism** 39, 3 (Fall2200) pp. 419-447 [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17]
- Webb, J. A. Little Buddha(1993)[Online]. 1993. Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=3&rid=35344> [2002, January 6]
- Welty, G. Dayton Voice (August 10,1997)[Online]. 1997. Available from : <http://www.wright.edu/~gordon.welty/Said97.htm> [2002, July 27]

- Windschuttle, K. Edward Said's Orientalism [Online]. 1999. Available from :
www.newcriterion.com/archive/17/jaw99/said.htm [2002 ,August 9]
- Young, L. Looking East. **Cultural Studies** 2, 1 (1998) : 109-110.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กฤษณ์ ทองเลิศ. *สื่อมวลชนการเมืองและวัฒนธรรมองค์กรร่วมแห่งสายสัมพันธ์ของวิถีชีวิต*.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2539.

กอร์ดอน แมคกิลล์. *พระพุทธเจ้ามหาศาสดา...โลกลืมไม่ได้*. แปลโดย บรรจบ บรรณรุจิ,

จารึก อรรถกรศิริโพธิ. กรุงเทพฯ : บริษัทสยามบิสซิเนสแอนด์พริ้นติ้ง จำกัด, 2537.

กาญจนา แก้วเทพ. *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์,

2544.

ก่องแก้ว เจริญอักษร. *ความรู้เรื่องธรรมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราและ

เอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *อารยธรรมสมัยโบราณ-สมัยกลาง*.

พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *อารยธรรมสมัยใหม่-ปัจจุบัน*. พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

คณาจารย์คณะอักษรศาสตร์. *วรรณคดีที่ศนา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

คึกฤทธิ์ ปราโมช. *เซ็นและนิกายวัชรยาน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2514.

จูเลียน ฮักซ์ลีย์, เจ. โบร์โนวส์กี, เจอร์ลด์ แบร์รี, เจมส์ ฟิชเชอร์ คณะบรรณาธิการ.

วิวัฒนาการแห่งความคิดภาค มนุษย์และโลก. แปลโดย จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

จูเลียน ฮักซ์ลีย์, เจ. โบร์โนวส์กี, เจอร์ลด์ แบร์รี, เจมส์ ฟิชเชอร์. *วิวัฒนาการแห่งความคิดภาค*

มนุษย์และมนุษยชาติ. แปลโดย จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ชาญเสน. *ศาสนาคริสต์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.

ชมรมบัวชมพู. *Dhamma...made easy in English* หยาดหยดแห่งธรรมนำชีวิตงดงาม.

กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2540.

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. “วรรณวิจารณ์สัญญาที่เคนต์กี้ (ตอนจบ)” : เนชั่นสุดสัปดาห์. ปีที่ 8

ฉบับที่ 383 ประจำวันที่ 7-13 ตุลาคม 2542 หน้า 60-61.

เชอเกียม ตรุงปะ รินโปเซ. *คัมภีร์มรณศาสตร์แห่งทิเบต ข้อความเปิดเผยเรื่องเร้นลับของความตาย*. แปลโดย อนุสรณ์ ดิทยานนท์ พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง. 2543.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. *วาทกรรมการพัฒนา ; อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะและความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา, 2542.

เดือน คำดี. *วิชาศาสนา*. ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536.

ธนู แก้วโอภาส. *ศาสนาโลก*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลोजิก.

ธเนศ วงศ์ยานนาวา บรรณาธิการ. *รัฐศาสตร์สาร*. ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 (2541).

ธเนศ วงศ์ยานนาวา บรรณาธิการ. *รัฐศาสตร์สาร*. ปีที่ 22 ฉบับที่ 2. (ม.ป.ป.).

ธีระ นุชเปี่ยม, บรรณาธิการ. *เอเชีย-ยุโรปศึกษาปรัชญาและแนวทาง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, 2545.

นงเยาว์ ชาญณรงค์. *วัฒนธรรมและศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.

นันทนา กบิลกาญจน์. *ประวัติศาสตร์และอารยธรรมโลก* (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2542.

บรรยง บุญฤทธิ์. *โลกลึกลับของทิเบต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ธีระการพิมพ์, 2541.

ประชา สุวีรานนท์. *แล่นเนื้อเถื่อนหนังเล่มสอง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2542.

ปุ๋ย แสงฉาย. *หลักพุทธประวัติ นักธรรม ธรรมศึกษาตรี โท*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส. ธรรมภักดี, 2499.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, 2539.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). *เรื่องเหนือสามัญวิสัย อธิปาฏิหาริย์ เทวดา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา, 2544.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) *พุทธธรรม*. ฉบับปรับปรุงใหม่ พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2520.

พระราชวรมุนี. *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร :

อมรินทร์การพิมพ์, 2527.

พระเยซู (ภาพยนตร์). องค์การแคมพัสครุเสตในประเทศไทย.

พุทธทาสภิกขุ. *พุทธ-คริสต์ในทัศนะท่านพุทธทาส (ใจความแห่งคริสต์ธรรมเท่าที่พุทธบริษัทควรทราบ)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เทียนวรรณ, 2527.

พิทยา ว่องกุล บรรณาธิการ. *ไทยยุควัฒนธรรมทาส*. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2541.

ฟูมิโอะ มะสุทานิ. *ศาสนาเปรียบเทียบระหว่างพระพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนา*.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2514.

ภาควิชาภาษาตะวันออก. *พุทธธรรมในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ : โครงการเอกสารคำสอนคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

มาร์กาเร็ต อีแวนส์ ไพรซ์. *เทพนิยายกรีก*. แปลโดย วชิรินทร์ อำพัน. พิมพ์ครั้งที่ 6.

กรุงเทพมหานคร : บริษัทเรือนปัญญา, 2544.

มาลิตต์ พรหมทัตตเวที. *เทพนิยายที่เป็นพื้นฐานของวรรณคดี*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.

มาลินี แก้วเนตร. *คัมภีร์ในหามเตย เภา แสง ความคิด ชีวิตและวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.

มาลินี แก้วเนตร. *แลหนังสือล้วนวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม, 2542.

เยวานันท์ ฆฎฐรัตน์. *ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์ ฦ ฦาน, 2534.

ราชบัณฑิตยสถาน. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕*. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2538.

รูดี เวอร์ลิทเซอร์และมาร์ค เฟ็พโล. *บทภาพยนตร์พระพุทธเจ้ามหาศาสดา...โลกลืมไม่ได้*.

แปลโดย สมพล สังขะเวส. กรุงเทพฯ : บริษัท สยามบิสซิเนสแอนด์พริ้นติ้ง จำกัด, 2537.

โรลิ่งด์ บาร์ตส์. *มายาคติ* : แปลโดย วรรณพิมล อังคศิริสรรพ. กรุงเทพฯ :

โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2544.

วศิน อินสระ. *หลักธรรมอันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา*. โครงการเผยแพร่ธรรมะของ

เครือข่ายอินเทอร์เน็ตไทย, 2530.

วิกกี แม็คแคนซี. *ตุลภูผู้กลับชาติมาเกิด*. แปลโดย วุฒ อุษา. กรุงเทพมหานคร : เทพพิทักษ์

การพิมพ์, 2544.

วิโรจน์ นาคชาติ. *พุทธปรัชญาเถรวาท*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2540.

สถิต วงศ์สุวรรณค์. *ปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรพิทยา, 2537.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. *พุทธประวัติ* เล่ม 1-2. กรุงเทพฯ :
มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระสังฆราช (เสา). *พุทธประวัติ* เล่ม 3. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2522.

สมภาร พรหมทา. *พุทธศาสนamahayanนิกายหลัก*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2540.

ส ศิวรักษ์. *ของดีจากอิเบต (รวมเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาในอิเบต)*. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย จำกัด, 2544.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. *พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน*. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพการพิมพ์,
2522.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. *คุณลักษณะพิเศษแห่งพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
องค์การค้าของคุรุสภา, 2506.

เสถียรโกเศศ-นาคะประทีป. *ลัทธิของเพื่อน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิราบ, 2540.

เสรี วุฒิธรรมวงศ์. *ศึกประลองปัญญา พุทธ คริสต์ เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่คนไทย
ยังไม่ได้รับรู้*. (ม.ป.ท.): 2543.

ภาษาอังกฤษ

Andrew J Rotter. Saidism without Said : Orientalism and U.S diplomatic history. **The
American Historical Review** ; v.105 no4 (Oct 2000) p.1205-7. [Online].

Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 19].

An Interview with Edward Said. **Tikkun** ; v14 no 2 (Mar./Apr.1999) p.11-15. [Online].

Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 15].

Barry Smart. MisUnderstanding Japan. **Theory, Culture & Society**, vol.13 (3) February,
May, August and November 1996. SAGE, London, Thousand Oaks and New Delhi
: 179-192.

Benjamin Graves'98. Problematizing the Exilic : Eurocentrism and Elitism. [Online]. 1997.

Available from :

<http://www.scholars.nus.edu.sg/landow/post/poldiscourse/said/said7.html>

[2002, July 28].

Bryan S Turner. Edward Said and the Exilic Ethic On Being Out of Place. **Theory Culture & Society**, Vol 17 (6) (December2000). SAGE, London, Thousand Oaks and New Delhi : 125-129.

C.A.Bayly (Christopher Alan) and David Kopt. Empire and Information [book review].

The Historian, v 61 no 2 (winter 1999) p.441-2. [Online]. Available from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 20].

Chris Baldick. *Literary Terms*. New York : Oxford University Press, 1990.

Colin Sloss. Orientalism in the School House?. [Online]. 2000. Available from :

<http://www.esl.sakuragaoka.ac.jp/tsh/8-4/sloss.html> [2002, July 28].

Daniel Bradbury. Biography of Bernardo Bertolucci. [Online]. Available from :

<http://italian.vassar.edu/bertolucci/bertbio.html> [2002, November 14]

Danielle Sered. Orientalism. [Online]. 1996. Available from :

<http://www.emory.edu/ENGLISH/Bahri/Orientalism.html> [2002, August 10].

Desson Howe, Little Buddha' (PG) [Online]. 1994. Available from :

<http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=2&rid=35337> [2002, August 20].

Dipesh Chakrabarty. In Theory : Classes, Nations, Literatures. **Cultural Studies**, Vol 11 (1) (January 1997). Routledge : 145-147.

Dorothy Figueira. The Profits of Postcolonialism. **Comparative Literature** ; v. 52 no 3 (Summer 2000) p. 246-54. [Online]. Available from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp>

[2002, August 20].

Edith Hamilton. *Mythology*. New York : Penguin Group, 1969.

Eduard van de Bilt. Subversive Transference : Mark Twain and the End of Orientalism.

[Online]. Available from : <http://english.cla.umn.edu/travelconf/abstracts/vandeBitt.html> [2002, July 27].

- Edward Said. Edward Said Culture and Imperialism. [Online]. 1993. Available from : <http://www.zmag.org/zmag/articles/barsaid.htm> [2002,July 29].
- Edward Said. My Encounter with Sartre. [Online]. 2000. Available from : <http://www.lrb.co.uk/v22/n11/said2211.htm> [2002,August 8].
- Edward Said & Orientalism. [Online]. Available from : <http://mural.uv.es/kelfa/esedward.html> [2002,July 27].
- Edward W Said. The Clash of Ignorance. [Online]. 1993. Available from : <http://www.zmag.org/saidclash.htm> [2002,August 8].
- Edward Said Represations of the Intellectual. [Online]. Available from : <http://www.ucalgary.ca/~rseiler/saidgde.htm> [2002,July 27].
- Edward Said. Unoccupied Territory. [Online]. 1999. Available from : <http://www.lrb.co.uk/v21/no1/said2101.html> [2002,July 29].
- Edward W Said. Orientalism, an Afterward. *Raritan* ; v. 14 (winter 1935) p. 32-59. [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002,August 17].
- Edward Said Representations of the Intellectual. [Online]. Available from : <http://www.ucalgary.ca/~rsiler/saidgde.htm> [2002,July 27].
- Frank Rosengarten. A Note on Edward W. Said's Culture and Imperialism. [Online] 1998. Available from : http://www.italnet.nd.edu/gramsci/ignsn/news/n03_8.shtml [2002 July 26].
- Fred R. Dallmayr (Fred Reinhard) and Paul Gallagher. Beyond Orientalism [book review]. **Philosophy East & West** ; v 48 no 4 (Oct. 1998) p. 663-5. [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002,August 17].
- Frederic Brussat and Mary Ann. Little Buddha. [Online]. 1994. Available from : http://www.spiritualityhealth.com/newsh/items/moviereview/item_3135.html [2002,January 5].
- Gyan Prakash. Orientalism Now. **History and Theory** ; v. 34 no 3 (1995) p. 199-212. [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002,August 16].
- Gauri Viswanathan. Beyond Orientalism Syncretism and the Politics of Knowledge.

[Online]. Available from : <http://www.stanford.edu/group/SHR5-1/text/Viswanathan.html> [2002 July 26].

George P. Landow. Anwar Abdel Malek--a Major Inspiration for Said's Conception of Orientalism. [Online]. Available from : <http://www.thecore.nus.edu.sg/landow/post/poldiscourse/said/orient9.html> [2002 ,July 28].

George P. Landow. Edward W. Said on Orientalist Pretensions to Objectivity. [Online]. Available from : <http://www.thecore.nus.edu.sg/landow/post/poldiscourse/said/orient12.html> [2002 ,July 27].

George P.Landow. Edward W. Said's Orientalism. [Online]. 2002 Available from : <http://www.thecore.nus.edu.sg/landow/post/poldiscourse/said/orint14.html> [2002, July 30].

George P. Landow. Edward W. Said's on Orientalist Scholarship. [Online]. Available from : <http://www.thecore.nus.edu.sg/landow/post/poldiscourse/said/orient3.html> [2002, August 6].

George P.Landow. Knowledge Became Practice, Scholarship Became Imperialism. [Online]. Available from : <http://www.thecore.nus.edu.sg/landow/post/poldiscourse/said/orient11.html> [2002, August 5].

George P. Landow. Orientalism as Theory and Practice. Available from : <http://www.thecore.nus.edu.sg/landow/post/poldiscourse/said/orient5.html> [2002, August 2].

George P. Landow. Three Forms of Orientalism. [Online]. Available from : <http://www.thecore.nus.edu.sg/landow/post/poldiscourse/said/orient4.html> [2002, August 5].

George P. Landow. Turning against the Orient. [Online]. Available from : <http://www.thecore.nus.edu.sg/landow/post/poldiscourse/said/orient8.html> [2002, July 27].

Heather Streets. Orientalism Transposed [book review]. **Victorian Studies** ; v. 43 no 1 (Autumn 2000) p. 144-6. [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16].

Hermann Landolt. Henry Corbin, 1903-1978 : Between Philosophy and Orientalism.

- Journal of the American Oriental Society** ; v. 119 no 3 (July/Sept : 1999)
p. 484-90. [Online]. Available from :
<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16].
- Issandr Elamrani. They started it!. [Online]. 2000. Available from :
<http://www.cairotimes.com/content/archiv04/said.htm> [2002, July 28].
- Jeffrey R Timm. Engaged Buddhism [book review]. **Philosophy East & West** ; v. 47
(Oct.1997) p. 588-95. [Online]. Available from :
<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16].
- Jessica Robinson. Edward Said. [Online]. Available from :
http://www.anthro.mankato.msus.edu/information/biography/pqrst/said_edward.html
[2002, July 28].
- Justus Reid Weiner. My beautiful old house “and other fabrications by Edward Said.
Commentary ; v. 108 no 2 (Sept. 1999) p. 23-31. [Online]. Available from :
<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17].
- Kenneth Chan. USWP07 : Orientalisms. [Online]. 2002. Available from :
<http://www.nus.edu.sg/.../index.html> [2002, July 28].
- Leonard Maltin. Biography for Bernardo Bertolucci. [Online]. 1994.
Little Buddha (1993). [Online]. Available from :
<http://healersoftheworld.com/services/movielittlebuddha.html> [2002, January 5].
- Little Buddha*** [Film]. Miramax.
- Little Buddha Cultural Heritage : World /Tibet ; Religions. [Online]. Available from :
<http://www.teachwithmovies.org/guides/little-buddha.html> [2002, January 2].
- Little Buddha. [Online]. Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=1&rid=35341> [2001, December 2].
- Lola Young. Looking East. **Cultural Studies**, vol 2 (1) (1998). SAGE, London, Thousand Oaks and New Delhi : 109-110.
- Longman Dictionary of Contemporary English***. England : R R Donnelly&Sons Company, 1995.
- Mark Levine. An Interview with Edward Said. [Online] **Tikkun** ; v. 14 no 2 (Mar./Apr.1999)

p 11-15. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhual/detail.nsp>
[2002, August 15]

Michel Foucault. *The Order of Things : An Archaeology of the Human Sciences*. New York: Pantheon. 1970.

Middle East, Arab & Muslim world. [Online]. Available from :

<http://www.alternativeradio.org/tapes/mideast.html> [2002, July 27].

NEMLA2000 : Buffalo, NY. CFP : Orientalism is Science Fiction (9/15; NEMLA,4/7-4/8).

[Online]. Available from : <http://www.english.upenn.edu/CFP/ARCHIEVE/1999-07/0024.html> [2002, July 28].

Ning Wang. Orientalism versus Occidentalism. *New Literary History* ; v 28 (winter 1997)

p.57-67. [Online]. Available from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 20].

Orientalism : a Brief Definition. [Online]. Available from :

<http://65.107.211.206/post/poldiscourse/pol11.html> [2002 July 27].

Orientalism. [Online]. Available from : <http://www.4essays.com/essays/oriental.HTM>

[2002, August 10].

Paman Seiden, Peter Widdowson. *A Reader's Guide to Contemporary Theory*. Third Edition
London Hanester Wheatsheat 1943.

Petra Fachinger. Orientalism reconsidered : Turkey in Barbara Frischmuth's Das

Verschwinden des Schattens in der Sonne and Hanne Made-Flock's Im Schatten
der Mondsichel. *Studies in 20th Century Literature* ; v. 23 no 2 (Summer 1999)

p 239-54. [Online]. Available from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16].

Rebecca Flint. Bernardo Bertolucci. [Online]. Available from :

<http://www.shopping.yahoo.com/shop?d=d&cf=artistpage&castinfo=2&id=1800010757>

[2002, November 12]

.Robert Fulford's column about Edward Said. [Online]. 2001. Available from :

<http://markov.utstat.toronto.edu/fulford/Edward Said.html> [2002, July 27].

Rowling's Participation in the Discourse of Orientalism in Harry Potter. [Online]. Available

from : <http://www.shrub.com/~john/harry.html> [2002, July 27].

Samuel Bercholz and Sherab Chodzin Kohn. *The Companion Reader to the Film 'LITTLE BUDDHA' ENTERING THE STREAM an Introduction to the Buddha and His Teachings*. London : Shamahala Publications, 1994.

Scott Daniel Dunbar. The place of Interreligious Dialogue in the Academic Study of Religion. **Journal of Ecumenical Studies**; v. 35 no 3/4 (Summer/Fall 1998) p. 455-69. [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16].

Stephen Farber. Little Buddha. [Online]. Available from : <http://www.rottentomatoes.com/click/movie-1052541/review.php?critic=all&sortby=default&page=3&rid=277901> [2002, August 21].

Syrine Chafic Hout and Antoinette Marie Sol. Viewing Europe from the Outside [book review]. **International History Review** ; v. 21 no 2 (June 1999) p. 480-1. [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16].

Werner Cohn. Edward Said knows. [Online]. 2001. Available from : <http://www.wernercohn.com/Said.html> [2002, July 27].

William S Sax. Orientalism and the Postcolonial Predicament [book review] **The Journal of Asian Studies** ; v. 54 (May 1995) p. 591-2. [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 16].

Xiaomi Chen and Marie-Paule Ha. Occidentalism [book review]. **Research in African Literatures** ; v 28 (winter 1997) p. 154-64. [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 19].

Zeynep Ocelik. Colonialism, Orientalism, and the Canon. **The Art Bulletin** ; v. 78 (June 1996) p. 202-5. [Online]. Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 19].

Zhaoming Qian and Massimo Bacicalupo. Orientalism and Modernism [book review]. **The Modern Language Review** ; v. 93 pt3 (July 1998) p. 812-14. [Online].] Available from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwwhua/detail.nsp> [2002, August 17].

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ประวัติแบร์นาร์โด แบร์โตลูชชี

แบร์นาร์โด แบร์โตลูชชี (Bernardo Bertolucci) เกิดเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 1940 ที่เมืองปาร์มา ประเทศอิตาลี แบร์โตลูชชีเป็นบุตรชายของอิตาลีโอ แบร์โตลูชชี (Attilio Bertolucci) ซึ่งเป็นกวี นักวิจารณ์ภาพยนตร์ ผู้รวบรวมบทเขียนของนักเขียนคนเดียวหรือหลายคน (anthologist) และศาสตราจารย์ประวัติศาสตร์ศิลปะ (art history professor) ด้วยอาชีพของบิดาของแบร์โตลูชชีทำให้เขาอยู่ในสภาพสังคมแห่งสติปัญญาซึ่งได้เป็นการกระตุ้นให้เขาเกิดความสนใจในภาพยนตร์ตั้งแต่วัยเด็กและได้เริ่มสร้างภาพยนตร์ 16 ม.ม. ตอนวัยรุ่นเมื่ออายุได้เพียง 15 ปี แบร์โตลูชชีได้ทำภาพยนตร์สั้นที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กสองเรื่อง นอกจากนี้เขายังได้รับการยอมรับไปทั่วอิตาลีในฐานะนักประพันธ์คนหนึ่ง ก่อนจะอายุครบ 12 ปี กวีนิพนธ์ของแบร์โตลูชชีได้รับการตีพิมพ์ในนิตยสารหลายฉบับ หนังสือเล่มแรกของเขาคือหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์เรื่อง *In Search of Mystery (In Cerca del Mistero)* ซึ่งได้รับรางวัล *the Premio Viareggio* ซึ่งเป็นหนึ่งในรางวัลวรรณกรรมที่สูงสุดของอิตาลี

แบร์โตลูชชีได้เข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยโรม (the University of Rome) ในปีค.ศ. 1958 เขาได้เริ่มงานเกี่ยวกับภาพยนตร์จากการเป็นผู้ช่วยผู้กำกับ (assistant director) ของ Pier Paolo Pasolini ที่เป็นทั้งนักประพันธ์นวนิยายและกวีซึ่งต่อมาได้กลายเป็นทั้งเพื่อนและครูสอนศิลปะที่ดีแก่แบร์โตลูชชี หลังจากที่แบร์โตลูชชีได้ช่วยปาโซลินีสร้างภาพยนตร์เรื่อง *Accatone* แล้วเขาก็ได้ลาออกจากมหาวิทยาลัยในปีค.ศ. 1961 และได้เริ่มศึกษาการสร้างภาพยนตร์ด้วยตัวเอง ในปีค.ศ. 1962 เขาก็ได้กำกับภาพยนตร์ของตัวเองเป็นเรื่องแรกโดยใช้สถานที่ถ่ายทำที่กรุงโรมในชื่อว่า *The Grim Reaper (La Commare Seca)* ซึ่งเป็นภาพยนตร์เกี่ยวกับความลึกลับของการฆาตกรรมซึ่งสร้างจากบทภาพยนตร์ของปาโซลินี ภาพยนตร์เรื่องนี้ล้มเหลวในด้านรายได้อย่างสิ้นเชิงรวมถึงไม่เป็นที่สนใจของนักวิจารณ์ภาพยนตร์ในกรุงโรมด้วย สองปีต่อมาเขาก็ได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง *Before the Revolution (Prima della Rivoluzione)* ซึ่งเกี่ยวกับความยุ่งเหยิงทางชีวิตเยาวชนซึ่งก็ยังคงล้มเหลวในด้านรายได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามภาพยนตร์เรื่องนี้ยังได้รับรางวัลในเทศกาลภาพยนตร์ที่เมืองคานส์ในปีค.ศ. 1964 จะเห็นได้ว่าเป็นเวลาถึง 5 ปี ที่แบร์โตลูชชีไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องรายได้จากภาพยนตร์ที่ตนสร้างทำให้เขา

ประสบปัญหาเป็นอย่างมากในเรื่องเงินทุนสำหรับสร้างภาพยนตร์ของตนเรื่องต่อไปในช่วงนี้เขาจึงได้หันไปทำภาพยนตร์สารคดีและคอยช่วยผู้กำกับ Julian Beck ในการผลิตผลงานต่าง ๆ แทน

ในปีค.ศ. 1968 แบร์โตลูซซีได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง *Partner* ซึ่งเป็นการนำเรื่อง *William Wilson* ของ Poe มาสร้างใหม่อีกครั้ง ในปีค.ศ. 1970 แบร์โตลูซซีก็ได้กำกับภาพยนตร์เรื่อง *The Spider's Stratagem (La Strategia del Ragno)* ซึ่งเป็นภาพยนตร์แนวตื่นเต้น (thriller) เกี่ยวกับความพยายามของเด็กหนุ่มผู้หนึ่งที่จะคลี่คลายปมแห่งความสลับที่ล้อมรอบบิดาของตนซึ่งเป็นผู้ต่อต้านฟาสซิสต์ (anti-fascist) อยู่หลายทศวรรษ ในปีค.ศ. 1971 เขาก็ได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง *The Conformist (Il Conformista)* ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นงานที่มีพัฒนาการขึ้นมากจากงานชิ้นก่อน ๆ ของเขาซึ่งทำให้งานของเขาได้รับการชื่นชมยกย่องในระดับนานาชาติ ภาพยนตร์เรื่องนี้เกี่ยวกับลัทธิฟาสซิสต์ในอิตาลีภายใต้การปกครองของมุสโสลินีและเป็นการศึกษาถึงบุคลิกลักษณะของตัวละคร Jean-Louis Trintignant ผู้ซึ่งประพฤติปฏิบัติตามแบบแผนทางมโนคติในยุคของตนเอง ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้จัดแสดงในงานเทศกาลภาพยนตร์เบอร์ลินและได้รับการตอบรับชื่นชมอย่างมากส่งผลให้ชื่อเสียงของแบร์โตลูซซีในฐานะผู้กำกับภาพยนตร์ได้รับความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

ในปีค.ศ. 1972 แบร์โตลูซซีได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง *Last Tango in Paris* ซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากจนทำให้ชื่อเสียงของเขาจรรยาไปทั่วโลกในฐานะผู้กำกับประเภทกามารมณ์นอกคอกอย่างร้ายกาจ เขาได้กล่าวว่าตนไม่ได้เตรียมใจสำหรับปฏิกิริยาตอบสนองของผู้ชมอย่างมากมายที่มีต่อภาพยนตร์เรื่องนี้ ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นเรื่องราวความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างพ่อม่ายชาวอเมริกันและสาววัยรุ่นปารีสซึ่งทำให้แบร์โตลูซซีได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์สาขาผู้กำกับการแสดงยอดเยี่ยมพร้อมกับมาร์ลอน แบรนโดผู้รับบทพ่อม่ายชาวอเมริกันที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์สาขานักแสดงนำฝ่ายชายยอดเยี่ยมเช่นกัน ในปีค.ศ. 1976 แบร์โตลูซซีได้สร้างภาพยนตร์มหากาพย์ซึ่งมีความยาวถึง 311 นาทีขึ้นเป็นครั้งแรกในชื่อเรื่อง *1900 (Novecento)* ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชายสองคนที่เกิดในประเทศอิตาลี ในวันเดียวกัน และปีเดียวกันโดยภาพยนตร์เรื่องนี้ได้แสดงให้เห็นถึงอำนาจทางการเมืองที่มีอิทธิพลครอบงำอิตาลีมาตลอดสมัยสงครามโลกครั้งที่สองและผู้คนนั้นได้รับผลกระทบจากอำนาจดังกล่าวอย่างไรบ้าง

อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมาแบร์โตลูซซีก็ได้ประสบกับปัญหาในการสร้างภาพยนตร์ของตนอย่างมากอย่างเช่นความล้มเหลวในด้านรายได้และคำวิจารณ์ที่มีต่อภาพยนตร์เรื่อง *La Luna* ในปีค.ศ. 1979 และ *Tragedy of a Ridiculous Man* ในปีค.ศ. 1982 ได้ทำให้ผู้อำนวยการสร้างทั่วยุโรปไม่ไว้ใจที่จะสนับสนุนเขาในด้านเงินทุนสำหรับถ่ายทำภาพยนตร์เรื่องต่อไปของเขาซึ่งผู้กำกับจะมีโอกาสได้สร้างงานต่อไปเรื่อย ๆ ก็ต่อเมื่อภาพยนตร์ที่เขาสร้างเป็นที่นิยมอยู่อย่างสม่ำเสมอแต่สำหรับแบร์โตลูซซีแล้วนับตั้งแต่ผลกำไรที่ได้จากเรื่อง *Last Tango in Paris* แล้วภาพยนตร์เรื่องถัดมาเรื่องอื่นๆ ของเขาก็ทำรายได้ไม่ค่อยจะดีนัก ด้วยเหตุนี้โครงการที่จะสร้างภาพยนตร์เรื่อง *Red Harvest* และ *1934* ที่ดัดแปลงมาจากนวนิยายของคาสซิลส์ แฮมเม็ตต์ และอัลแบร์โต โมราเวียตามลำดับจึงถูกยกเลิกไปโดยปริยาย

ในกลางทศวรรษที่ 1980 เมื่อแบร์โตลูซซีได้อ่านหนังสือเรื่อง *Man's Fate* ของอังเดร มาลโรซ์ และ *From Emperor to Citizen* ซึ่งเกี่ยวกับอัตชีวประวัติของอัยชิน เกียวหรือปูยี จักรพรรดิองค์สุดท้ายของจีนเขาก็ได้เกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างภาพยนตร์มหากาพย์เรื่อง *The Last Emperor* ร่วมกับ Jeremy Thomas ผู้อำนวยการสร้างอิสระชาวอังกฤษในปีค.ศ. 1987 โดยถ่ายทำที่ประเทศจีนเป็นเวลา 15 สัปดาห์ ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับรางวัลออสการ์ประจำปีค.ศ. 1988 ถึง 9 รายการด้วยกันซึ่งรวมถึงรางวัลผู้กำกับการแสดงยอดเยี่ยมและรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยมอีกด้วย ในปีค.ศ. 1990 เขาได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง *The Sheltering Sky* ซึ่งดัดแปลงมาจากนวนิยายของ Paul Bowles ซึ่งก็ไม่ประสบความสำเร็จ ในปีค.ศ. 1996 แบร์โตลูซซีได้กลับสู่ทวีปเอเชียอีกครั้งเพื่อสร้างภาพยนตร์เรื่อง *Little Buddha* ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่ไม่ค่อยได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ดีเท่าใดนัก ในปีค.ศ. 1996 แบร์โตลูซซีได้กลับมาสร้างภาพยนตร์เรื่อง *Stealing Beauty (Ballo da Sola)* ซึ่งเป็นเรื่องราวของสาววัยรุ่นชาวอเมริกันที่ตามหาบิดาของเธอและเด็กหนุ่มผู้ที่เธอต้องการจะมอบพรหมจรรย์ให้แก่เขาเป็นคนแรก ในปีค.ศ. 1998 แบร์โตลูซซีได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง *Besieged* อันเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความรักและตณหา โดยได้ถ่ายทำที่กรุงโรม นำแสดงโดย David Thewills ที่รับบทเป็นนักแต่งเพลงและ Thandie Newton ที่แสดงเป็นผู้ลี้ภัยทางการเมืองชาวแอฟริกันซึ่งนักแต่งเพลงคนดังกล่าวตกหลุมรัก ภาพยนตร์เรื่องนี้โดยทั่วไปแล้วได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นงานดีเด่นอีกชิ้นหนึ่งของแบร์โตลูซซี

ข้อมูลจาก

บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. *ศิลปะแขนงที่เจ็ด เพื่อวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ภาพยนตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2538.

Daniel Bradbury. Biography of Bernardo Bertolucci. [Online]. Available from :

<http://italian.vassar.edu/bertolucci/bertbio.html> [2002, November 14]

Rebecca Flint. Bernardo Bertolucci. [Online]. Available from :

<http://shopping.yahoo.com/shop?d=d&cf=artistpage&castinfo=2&id=1800010757>

[2002, November 16]

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

แนวคิดหลังยุคสงครามเย็น

หากเราพบแนวคิดบูรพาคตินิยมอยู่ในวรรณกรรมและภาพยนตร์สมัยใหม่และเกิดความสงสัยว่าควรจะมีท่าทีเช่นไรก็ให้ลองพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตะวันออกและตะวันตกในยุคหลังสงครามเย็นที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากดังนี้

1. ระบบทุนนิยมและการค้าเสรีได้รับชัยชนะเหนือระบบอื่นดังเห็นได้จากประเทศที่เคยมีนโยบายทางเศรษฐกิจระบบปิดอย่างอดีตสหภาพโซเวียต อินเดีย จีน ละตินอเมริกา และบางประเทศในแอฟริกาได้เปิดประเทศให้ต่างชาติเข้ามาทำการค้าและการลงทุนได้ด้วยเหตุนี้จำนวนของบริษัทข้ามชาติจึงเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในขณะที่ยานาจของรัฐบาลในประเทศเหล่านั้นที่จะต่อต้านผลประโยชน์ของธนาคารและผู้ลงทุนระหว่างชาติ (international bank and investors) ได้ลดลง

2. เครือข่ายต่างๆ ของสื่อและการติดต่อสื่อสารได้สร้างโลกแห่งข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมถึงกันหมดทั่วโลก ดังนั้นการปกป้องพรมแดนทางวัฒนธรรม (cultural territory) จากอิทธิพลของวัฒนธรรมจากภายนอกจะเกิดขึ้นไม่ได้หากประชาชนในพรมแดนนั้นไม่รู้จักที่จะปกป้องตนเองเองเพื่อที่ว่าจะได้รู้จักเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีพร้อมกับไม่ถูกครอบงำทางความคิดโลกในยุคปัจจุบันนี้เป็นโลกของระบบทุนนิยมซึ่งมีภาษาอังกฤษเป็นภาษาสื่อกลาง (lingua franca) สำหรับใช้ติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก ด้วยเหตุนี้ทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษได้ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จในด้านอาชีพการงานหรือในด้านอื่น ๆ เช่นกัน

3. มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของอำนาจการผลิต จากเดิมตะวันตกเป็นประเทศที่มีอำนาจการผลิตมากกว่าตะวันออกแต่ด้วยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในตะวันออกไกลในเวลาต่อมาทำให้อำนาจการผลิตเริ่มมาอยู่ที่ตะวันออกมากขึ้น

4. หลังการสิ้นสุดของยุคสงครามเย็นและการล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ทั้งหมดยกเว้นคิวบาซึ่งระบอบคอมมิวนิสต์ยังคงมีอยู่แต่ในตะวันออกไกลเท่านั้นก็ได้เกิดการแบ่งแยกระหว่างตะวันออกและตะวันตกทั้งหมดอย่างแท้จริง รัสเซียได้กลายเป็นประเทศที่ปกครองแบบ

ประชาธิปไตยตะวันตก ในขณะที่จีนซึ่งเคยเป็นประเทศที่ร่วมอุดมการณ์คอมมิวนิสต์กับรัสเซียยังคงปกครองระบอบคอมมิวนิสต์อยู่โดยที่เศรษฐกิจของประเทศได้เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากจึงไม่มีความขัดแย้งทางการเมืองในโลกนี้อีกแล้วที่ก่อให้เกิดการแบ่งเป็นยุโรปและตะวันตกแต่กลับเกิดการแบ่งเป็นตะวันตกและตะวันออกแทน ตะวันออกถูกแบ่งออกเป็นตะวันออกไกลซึ่งเป็นโซนแห่งลัทธิขงจื้อ ตะวันออกตอนกลางซึ่งเป็นพวกฮินดู และตะวันออกใกล้ซึ่งเป็นพวกอิสลาม

5. ในความสัมพันธ์ระหว่างตะวันตกและตะวันออกใกล้ได้เกิดการปะทะกันขั้นรุนแรงขึ้นในปี ค.ศ. 1991 ซึ่งก็คือสงครามอ่าวเปอร์เซีย (the Gulf War) และในอีกสองปีต่อมาสหรัฐอเมริกาได้สร้างทำหน้าที่เป็นผู้เจรจาไกลเกลี่ยประนีประนอมระหว่างชาวยิวซึ่งพูดภาษาอังกฤษและชาวปาเลสไตน์ซึ่งพูดภาษาอาหรับโดยจัดฉากให้ทั้งสองจับมือแสดงมิตรภาพกัน ณ ดินแดนตะวันตก และในวันที่ 11 กันยายน 2001 ได้เกิดเหตุการณ์เครื่องบินพุ่งชนตึกเวิร์ดเทรดเซ็นเตอร์ของสหรัฐอเมริกาอันส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตหลายพันคน ผลกระทบที่ตามมาจากการณ์นี้คือก่อให้เกิดสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกากับอัฟกานิสถานและสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกากับอิรักในเวลาต่อมา

6. มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอันเกือบจะกลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับกระแสโลกาภิวัตน์ นั่นคือ ได้เกิดการฟื้นฟูพิธีกรรม ศาสนา และประเพณีอย่างเป็นสากลและเกือบจะทั่วโลกเพื่อตอบสนองต่อกระแสโลกาภิวัตน์ที่ได้มีการใช้สื่อใหม่ๆ กระตุ้นให้เกิดการปกป้องทางวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ ทั้งชุมชนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ดังเช่นการที่ชาอิตได้จัดการบรรยายขึ้นที่คณะภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยโคโร เขาได้พูดถึงความเป็นชาตินิยม (nationalism) เอกราช (independence) และอิสรภาพ (liberation) ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงสิ่งที่จักรวรรดินิยมใช้ในการปฏิบัติการทางวัฒนธรรม

จากที่แนวโน้มของโลกในยุคสงครามเย็นเป็นเช่นนี้เองจึงได้มีผู้เสนอแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตะวันออกและตะวันตกในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1. การปะทะกันทางอารยธรรม (the clash of civilization)

แนวคิดนี้เป็นแนวคิดของ Samuel P. Huntington อดีตที่ปรึกษาด้านความมั่นคงแห่งชาติ (former national security advisor) ของประธาน Lyndon B. Johnson

ฮันติงตันเป็นผู้ประพันธ์หนังสือ *The Third Wave : Democratization* ที่ได้รับการชื่นชมอย่างสูงในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 (Norman, OK, Univ. of Oklahoma Press, 1991) ปัจจุบันฮันติงตันดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ทางด้านศาสตร์ที่เกี่ยวกับรัฐบาล (Eaton Professor of the Science of Government) และเป็นผู้อำนวยการของสถาบัน John M. Olin ที่สอนยุทธศาสตร์ศึกษา (strategic studies) มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด

ในปี ค.ศ. 1993 เขาได้สร้างมุมมองแบบใหม่ที่มีต่อโลกขึ้นแทนที่มุมมองที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ได้สูญหายไปแล้วของสหรัฐอเมริกาซึ่งในทางวัฒนธรรมการเมืองของสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นความจำเป็นของชาติที่ต้องมีการมองโลกว่าต้องมีลำดับของความขัดแย้งระหว่างความดีกับความเลว ฮันติงตันกล่าวว่าลำดับของความขัดแย้งนั้นอยู่บนพื้นฐานของการปะทะกันทางอารยธรรม กล่าวคือ เขากล่าวว่าการแบ่งแยกเป็นอารยธรรมต่างๆ กันเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คนในโลกมีความแตกต่างกันอันนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างมวลมนุษยชาติหรือการปะทะกันทางอารยธรรมนั่นเอง การปะทะกันทางอารยธรรมนี้จะเกิดขึ้นทั่วโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเมือง ในความเห็นของฮันติงตันอารยธรรมในโลกแบ่งเป็น 7-8 แบบด้วยกันคือตะวันตก ได้แก่ ยุโรปและอเมริกาเหนือ (the Western : Europe and North-America) ขงจื้อ (the Confucian) ชาวญี่ปุ่น (the Japanese) ชาวอิสลาม (the Islamic) ชาวฮินดู (the Hindu) พวกสลาวิก ออโธดอกซ์ (the Slavic-Orthodox) ชาวละตินอเมริกัน (Latin American) และชาวแอฟริกัน (African) ฮันติงตันมองว่าความแตกต่างระหว่างอารยธรรมเป็นความแตกต่างพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์ทั่วโลกต่างกัน หากใช้ความแตกต่างทางมโนคติและการเมืองเพราะระบอบการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ยังสามารถเปลี่ยนเป็นระบอบประชาธิปไตยได้ คนรวยกลายเป็นคนจนได้แต่คนรัสเซียไม่อาจกลายเป็นคนเอสโตเนีย (Estonians) หรือคนอัซซีเรีย (Azeris) ก็ไม่อาจกลายเป็นคนอาร์มาเนียได้ (Armenians) ฮันติงตันกล่าวว่าความแตกต่างในด้านการอารยธรรมเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงและยาวนานมากที่สุดเท่าที่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ ในสายตาของเขามองว่าขณะนี้ตะวันตกมีอำนาจมากที่สุดและต้องเผชิญหน้ากับพวกที่ไม่ใช่คนตะวันตกที่มีความต้องการ มีความตั้งใจ และมีแหล่งทรัพยากรที่จะทำให้โลกเป็นรูปร่างในทางที่ไม่ใช่ตะวันตกเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จุดยืนของตะวันตกถูกสกัดกั้นโดยการขัดขวางทางเศรษฐกิจของตะวันออก เช่น จากจีน เป็นต้น สงครามอ่าวเปอร์เซียไม่ได้เกิดจากการที่โลกต่อต้านอิรักแต่จริงๆ แล้วเกิดจากตะวันตกต่อต้านอิสลาม (the West against Islam) ซึ่งก็คือการปะทะกันทางอารยธรรมนั่นเอง เขายังกล่าวที่จะบอกอีกว่าหากเกิดสงครามโลกครั้งต่อไปจะต้องเป็นสงครามระหว่างอารยธรรมและว่าอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่มีต่อส่วนอื่นๆ ของ

โลกจะเป็นไปในแบบผิวเผินเท่านั้นเพราะโดยพื้นฐานแนวคิดแบบตะวันตกมีความแตกต่างจากอารยธรรมอื่นๆ โดยทั่วไป เช่น แนวคิดปัจเจกชนนิยม (individualism) ลัทธิเสรีนิยม (liberalism) ระบอบรัฐธรรมนูญ (constitutionalism) สิทธิมนุษยชน (human rights) ความเสมอภาค (equality) เสรีภาพ (liberty) การปกครองด้วยกฎหมาย (the rule of law) ลัทธิประชาธิปไตย (democracy) ตลาดเสรี (free markets) การแยกจากกันระหว่างศาสนาและรัฐ (the separation of church and state) ฮันติงตันยังคงเชื่อว่าชาวเอเชียจะหาทางเอาขงจื้อและอิสลามมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเพื่อที่จะท้าทายอำนาจ ค่านิยม ผลประโยชน์ของตะวันตกที่จะต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายเหล่านี้ด้วยการร่วมกันสนับสนุน ส่งเสริมความเป็นหนึ่งเดียวกันของอารยธรรมตะวันตกให้ก้าวหน้าและยิ่งใหญ่มากขึ้นพร้อมกับจำกัดการแพร่ขยายความเข้มแข็งทางการทหารของรัฐอิสลามและรัฐลัทธิขงจื้อ

จากการที่ฮันติงตันได้สร้างภาพของโลกที่น่าตกใจเช่นนี้ก็ให้มีผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของเขาหลายคนด้วยกันอย่างเช่น Fouad Ajami ผู้ซึ่งยืนยันว่ารัฐชาติเป็นตัวทำให้เกิดการเมืองระหว่างชาติขึ้น ไม่ใช่อารยธรรม รัฐชาติทั้งในตะวันออกและตะวันตกจะปฏิบัติการโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลักและจะพิจารณาถึงหน้าที่ทางอารยธรรมน้อยมากหรือกล่าวได้ว่าอารยธรรมไม่อาจที่จะควบคุมรัฐได้ในขณะที่รัฐจะควบคุมอารยธรรม ดังนั้นจะเห็นว่าในปีค.ศ. 1990-1991 ประเทศอาหรับส่วนใหญ่ก็ไม่ได้แม้แต่จะเข้าข้างอิรักและแน่นอนว่าพวกเขาจะไม่สนับสนุนพวกลัทธิขงจื้อต่อต้านตะวันตกหากว่านั่นไม่ใช่ผลประโยชน์ของพวกเขา อาจามียังปฏิเสธความคิดของฮันติงตันที่ว่าวัฒนธรรมตะวันตกมีผลกระทบต่อเอเชียแต่เพียงผิวเผินดังเห็นได้จากความคิดแบบวิทยาศาสตร์ (the secular idea) ระบบของรัฐและสมดุลทางอำนาจ (the state system and the balance of power) วัฒนธรรมชนนิยมของตะวันตกที่ได้ทะลุข้ามผ่านกำแพงภาษาศาสตร์และอุปสรรคอื่น ๆ ที่มีอยู่ในประเทศแถบเอเชียหรือพื้นที่ส่วนอื่นของโลกได้ซึ่งก็เช่นเดียวกันกับ Liu Binyan ที่กล่าวว่าแม้ว่าลัทธิขงจื้อกำลังกลับคืนสู่ประเทศจีนที่ละเล็กทีละน้อยแล้วก็ตามก็ไม่อาจเทียบได้กับอิทธิพลที่เต็มไปด้วยพลังอำนาจอย่างสูงของวัฒนธรรมตะวันตกที่มีต่อประชาชนชาวจีนตลอด 20 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ Kishore Mahbubani แห่งมหาวิทยาลัยข้าราชการพลเรือน (the Civil Service College) ประเทศสิงคโปร์ ยังมีความเห็นว่าแนวคิดของฮันติงตันเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงสภาวะจิตใจทางความคิดที่มีอันตรายโดยแท้ที่จริงแล้วชาวตะวันตกก็รู้ว่าส่วนอื่นๆ ของโลกนั้นรู้สึกกลัวตะวันตกมากยิ่งขึ้นกว่าตะวันตกจะรู้สึกกลัวพวกเขา อีกทั้งยังไม่มี ความเหมือนกันระหว่างอิสลามและขงจื้อในการที่จะเชื่อมโยงทั้งสองเข้าด้วยกันเพราะว่าความเป็นจริงโดยพื้นฐานแล้วตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น

เข้ากันได้กับตะวันตกได้มากกว่าอิสลามและตะวันตกกำลังทำให้ตนเองลดต่ำลงด้วยน้ำมือของตัวเอง จากความไม่ระเบียบวินัยทางการเงินและงบประมาณ การสะสมเงินต่ำ (low savings) การไม่มีจริยธรรมในการทำงาน การขาดคุณสมบัติของความเป็นผู้นำ และความเป็นประชาธิปไตยที่มากจนเกินควรของตะวันตกนั่นเอง

2. ปัจเจกนิยม (Occidentalism)

เป็นแนวคิดที่เป็นการตอบโต้แนวคิดบูรพาคตินิยมของชาอิดที่คนตะวันตกมองคนตะวันออกอย่างมีอคติ ผู้ที่อยู่เบื้องหลังแนวคิดนี้คือศาสตราจารย์ Hassan Hanafi ซึ่งเป็นผู้นำของสถาบันปรัชญา (the Institute of Philosophy) ของมหาวิทยาลัยโคโรและเป็นอดีตผู้วิจัยที่มหาวิทยาลัยสหประชาชาติ (the United Nations University) ในโตเกียวในปี ค.ศ. 1992 เขาได้ตีพิมพ์หนังสือซึ่งหนาถึง 881 หน้าเกี่ยวกับปัจเจกนิยมที่เรียกร้องให้ตะวันออกสร้างภาพของตะวันตกขึ้นอย่างเดียวกับที่คนตะวันตกได้เคยทำกับคนตะวันออกในรูปแบบของบูรพาคตินิยมมาก่อนโดยมีวัตถุประสงค์คือสร้างประเพณีนิยมในทางสติปัญญาของอาหรับที่เป็นอิสระขึ้นมาอีกครั้ง เขากล่าวว่าจนถึงปัจจุบันตะวันตกเปรียบเหมือนครูและตะวันออกก็เปรียบเหมือนนักเรียน โดยลักษณะเช่นนี้จะสิ้นสุดลงได้หากตะวันออกมองว่าตะวันตกเป็นเพียงแหล่งของความรู้ และอาหรับต้องเรียนรู้ที่จะศึกษาตะวันตกในฐานะหนูกทดลอง ฮานาฟีเชื่อว่าขณะนี้ตะวันตกเข้าสู่ยุคเสื่อมโทรมแล้วโดยได้อ้างความคิดของ Francis Fukuyama ที่ว่าประวัติศาสตร์ได้ดำเนินมาถึงจุดสิ้นสุดแล้วแต่ฮานาฟีกล่าวว่าสำหรับชาวอาหรับ ชาวแอฟริกัน ชาวละตินอเมริกา และชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของพวกเขายังไม่สิ้นสุดและบางที่ยังไม่ได้แม้แต่จะเริ่มขึ้นด้วยซ้ำ ประวัติศาสตร์ของตะวันตกและตะวันออกไม่สอดคล้องกัน สำหรับอาหรับแล้วช่วงเวลาที่ตะวันตกเรียกว่ายุคกลางนั้นจริง ๆ แล้วคือยุคโบราณและในขณะนี้อาหรับกำลังอยู่ในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ เขาเชื่อว่าอาหรับสามารถเป็นผู้สร้างที่แท้จริงได้หากเพียงพวกเขาเป็นอิสระจากการครอบงำทางอำนาจของตะวันตก นั่นคือ ชาวอาหรับจะต้องไม่ถูกหลอกให้เชื่อในเรื่องวัฒนธรรมที่เป็นสากล (a universal culture) ซึ่งเป็นเพียงอำนาจที่กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้หลอกผู้ที่ถูกครอบงำซึ่งลักษณะเช่นนี้อารยธรรมอียิปต์โบราณ จีน อินเดียได้เคยทำมาก่อนและในขณะนี้ตะวันตกก็ทำเช่นนั้นเหมือนกัน ทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าฮานาฟีต้องการให้ความน่าเชื่อถือของบรรดานักปราชญ์อย่าง เดสการ์ต (Descartes) คานท์ (Kant) เฮเกิล (Hegel) และมาร์กซ์ (Marx) ที่เปรียบเสมือนเทพเจ้าของคนตะวันตกลดลงไปในสายตาของชาวอาหรับนั่นเอง

3. ลัทธิสากลนิยม (Universalism)

เป็นแนวคิดที่ Stein Tonnesson ได้นำเสนอว่าให้ใช้สิ่งที่ดีที่สุดของทุกอารยธรรม ไม่เน้นถึงความแตกต่างระหว่างอารยธรรมเหล่านี้ สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดอารยธรรมที่ทั่วโลกใช้ร่วมกันได้ (global civilization) สร้างโลกเดียวที่มีพื้นฐานอยู่บนคุณค่าของความเป็นมนุษย์ร่วมกัน ต่อสู้และปกป้องความเป็นตัวของตัวเอง (seclusiveness) โดยปราศจากการครอบงำ โดยพื้นฐานแล้วมนุษย์นั้นมีความเหมือนกัน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ถูกทำให้เด่นชัดขึ้น โดยผู้ที่ยึดหลักทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมนั้นควรจะได้รับการยกเว้นจากกฎเกณฑ์ทั่วไปและไม่ควรจะขยายความแตกต่างทางวัฒนธรรมนี้ให้มากจนเกินไป การสร้างสะพานที่ใช้ข้ามทางวัฒนธรรมนั้นผู้สร้างจะต้องสร้างจากทั้งสองฟากประชาชนจากทั้งสองฝั่งจึงจะสามารถข้ามไปมาได้ แน่แน่นอนว่าการสร้างสะพานในลักษณะนี้อาจจะยากในยุคศตวรรษที่ 12 แต่อาจจะง่ายขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์เพราะมีผู้สร้างสะพานข้ามทางวัฒนธรรม (cultural bridge-builders) ที่มีอิทธิพลพลังอำนาจอย่างมากในปัจจุบัน เช่น คอมพิวเตอร์ (computer) อุตสาหกรรมต่างๆ (industries) ครูสอนภาษาอังกฤษ (English teacher) สำนักพิมพ์ต่างๆ (publishers) สำนักงานการท่องเที่ยว (travel agencies) บริษัทข้ามชาติ (international corporations) ระบบสายการบิน (airway systems), บริษัทติดต่อสื่อสารโทรคมนาคม (telecommunication companies) ระบบทุนนิยมที่ทันสมัย (high tech capitalism) โรงแรม (hotel) หน่วยงานกองทุนระหว่างชาติ (international funding agencies) สถาบันการอดีตอาณานิคม (former colonial institutions) ผู้ลี้ภัย (refugees) ผู้อพยพ (immigrants) ภัตตาคารที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม (culturally mixed restaurants) เครือข่ายวิจัย (research networks) และสถาบันเชี่ยวชาญในการเรียนรู้ทำความเข้าใจผู้อื่น (institutes specialising in knowing about others)

อย่างไรก็ตามก็ได้มีผู้แสดงความไม่เห็นด้วยกับลัทธิสากลนิยมโดยกล่าวว่าเป็นแนวคิดที่ฟังดูเป็นอุดมคติเกินที่จะใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งท่ามกลางหมู่มวลมนุษย์รวมถึงเป็นวิธีการในการแก้ปัญหาที่ผิวเผินเกินไปและไม่น่าจะใช้ได้ดังที่ Trankell ซึ่งให้เห็นถึงปัญหานี้ว่าใครที่จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับทุกคนซึ่งลัทธิสากลนิยมนี้เป็นวิธีการทางความคิดแบบตะวันตกที่เชื่อมโยงประเพณีตามความคิดของตะวันตกในเรื่องความคิดแบบยูโทเปียหรือความคิดแบบอุดมคติ (idealistic, utopian thinking) ที่มีรากเหง้ามาจากความเชื่อในศาสนาที่บูชาพระเจ้า

องค์เดียว (monotheism) ความคิดแบบยูโทเปียหรือลัทธิสากลนิยมนี้ก็ได้ลดตัวลงกลายเป็นความเย่อหยิ่งในทางวัฒนธรรม (culture arrogance) และการยืนยันหรืออ้างสิทธิของตนเองอย่างหลับหูหลับตา (blind self-assertion) ซึ่งวิธีการคิดอย่างนี้ได้ทำให้เกิดลัทธิครูเสด (crusaderism) ขึ้นในอดีตและเกิดนโยบายทางการต่างประเทศในแง่ของการปฏิบัติ (the missionary foreign policy) ในปัจจุบันตั้งเห็นได้จากนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาได้กล่าวอ้างความเป็นสากลในเรื่องสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา (parliamentary democracy) ว่าได้ทำให้เกิดความไม่พอใจหรือรำคาญใจให้กับผู้นำทางการเมืองของเอเชียซึ่งในความเป็นจริงแล้ว Yeu-Farn Wang คิดว่าชาวเอเชียส่วนใหญ่คงไม่ได้รู้สึกต่อต้านความคิดในเรื่องประชาธิปไตยและเรื่องสิทธิมนุษยชนแต่เป็นเพราะว่าพวกเขาถูกโจมตีโดยนโยบายการต่างประเทศที่มีพื้นฐานมาจากข้อสรุปที่ยอมรับว่ามีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างตะวันออกและตะวันตกจริง

ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นแนวคิดบูรพาคตินิยม การปะทะกันทางอารยธรรม ปัจฉิมคตินิยม หรือลัทธิสากลนิยมต่างก็ยังคงรักษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมของตนกับผู้อื่นไว้ในขณะที่เราพยายามที่จะทำความรู้จักกับบุคคลอื่นและอาจจะนำมาซึ่งความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันระหว่างมนุษยชาติได้ ดังนั้นทางเลือกในการปฏิบัติจริง ๆ จึงไม่น่าจะใช้แนวคิดเหล่านี้แต่น่าจะเป็นทางเลือกที่เป็นสองแนวทางด้วยคือ

1. ขจัดอคติทางเชื้อชาติที่มีต่อผู้อื่นที่ไม่ใช่พวกเดียวกับตนรวมทั้งลดพลังอำนาจของความรู้ที่เกิดจากอคติดังกล่าว

ทั้งนี้เนื่องจากจะเห็นได้ว่าชาติได้พยายามที่จะแก้ไขเรื่องของการสร้างความรู้ของมวลมนุษย์ที่เต็มไปด้วยอคติทางเชื้อชาติ (ethnocentrism) ที่สร้างขึ้นตั้งแต่อดีตเป็นเวลาหลายศตวรรษเพราะความมีอคติทางเชื้อชาตินี้ก็คือผลผลิตจากความโง่เขลาเบาปัญญา (a product of ignorance) และเป็นแบบฝึกปฏิบัติทางอำนาจ (the exercise of power) เป็นเวลายาวนานที่วิธีคิดแบบตะวันตกได้สร้างแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ขึ้นมาครอบงำหลักการทางสังคมศาสตร์โดยเฉพาะในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวคิดอย่างทางเลือกที่สมเหตุสมผล (rational choice) ใครดีใครอยู่ ไม่ได้ก็เสีย (zero-sum games) ไม่นั้นก็อันนั้น ถ้าเป็นอย่างนี้ก็เป็นอย่างนั้น (either/or and if/then dichotomies) ซึ่งไม่ต่างจากแนวคิดลัทธิสังคมนิยมดาร์วิน (social Darwinism) ส่วนในหลักการทางสังคมศาสตร์ก็มีแนวคิดอย่างเช่นความสมเหตุสมผล

(rationality) ความมีประสิทธิภาพ (efficiency) การปลดปล่อยให้เป็นอิสระ (emancipation) ความก้าวหน้า (progress) การพัฒนา (development) ซึ่งแนวคิดเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะทำให้มวลชนนั้นเป็นกลุ่มก้อน (a mass) เป็นสังคมที่ลดความเป็นปัจเจกชนหรือลักษณะเฉพาะบุคคลลงไป (de-personalized society) ลักษณะของความคิดแบบเครื่องจักรหรือกลไกเช่นนี้ (mechanical way of thinking) ได้ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นกับผู้ที่ไม่ใช่ชาวตะวันตกหรือขัดแย้งแม้แต่กับชาวตะวันตกด้วยกันเองด้วยหากแบบฝึกปฏิบัติทางอำนาจและความมีอคติทางเชื้อชาติได้ผลิตทฤษฎีในทางสังคมศาสตร์ขึ้นมา ดังนั้นในอนาคตควรจะลดพลังอำนาจทางความรู้ของมนุษย์ที่ผลิตมาจากแนวคิดเหล่านี้ลงไปและเราก็จะมีโอกาสในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งในทางวัฒนธรรมและทฤษฎีความรู้ซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

การลดพลังอำนาจทางความรู้ของมนุษย์ที่เกิดจากความคิดทางเชื้อชาตินี้ความหมายโดยนัยก็คือการขจัดความคิดทางเชื้อชาติให้หมดไปนั่นเอง นั่นคือ เป็นการมองที่ไม่มี การแบ่งเขาแบ่งเราให้เกิดความแตกต่างเพิ่มขึ้นอีก อย่ามองในลักษณะแบ่งชนชั้น ไม่มีผู้ ที่เหนือกว่าหรือต่ำกว่าอีกต่อไป เป็นการมองว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันแม้ว่าจะมีสีผิวต่าง กันไปก็ไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่ใช้ตัดสินว่ามนุษย์แตกต่างกันเพราะสิ่งเหล่านั้นเป็นไปตามเหตุปัจจัย ของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อมนุษย์ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือมนุษย์ทุกคนเหล่านั้นมีความเหมือนกัน ในแง่อารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการทางด้านชีวภาพและด้านปัจจัยสี่เช่นเดียวกัน และ นอกจากจะขจัดทัศนคติของความคิดในจิตใจของมวลมนุษย์แล้วก็ควรจะพัฒนาให้เกิดความรัก และความกรุณาอันเป็นคุณสมบัติที่ดีของความเป็นมนุษย์อีกด้วยเพราะหากเรายังต้องอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมเช่นนี้การรู้จักมีความรักและความกรุณาก็เป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้มิฉะนั้นมนุษย์ก็จะต้อง อยู่ร่วมกันด้วยความเร่าร้อน ความไม่มีความสุข และความไร้ซึ่งสันติภาพเพราะมนุษย์คิดแต่จะ ทำร้ายทำลายซึ่งกันและกัน ความกรุณาที่แท้จริงคือจะต้องไม่มีความรู้สึกสมเพชเจือปนอยู่ด้วย เพราะนั่นเป็นความรู้สึกดูถูกผู้อื่นมากกว่าจะเป็นความกรุณาที่แท้จริง ความกรุณาที่แท้จริงจะ ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจว่าการที่ผู้อื่นต้องอยู่ใต้อาภะที่ทุกข์ยากลำบากเช่นนั้นมิใช่ เพราะเขาต้องการแต่เป็นเพราะเหตุปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่ทำให้เขาไม่สามารถอยู่ในสภาพที่ดีพร้อม เท่าเราได้ เราต้องตระหนักว่าเขาที่ปรารถนาที่จะมีความสุขและไม่อยากประสบกับความทุกข์ขุ่ด เดียวกับเรา เขามีสิทธิที่จะได้รับความสุข หลีกหนีจากความทุกข์ได้เช่นเดียวกับเราเหมือนกัน เพราะเขาก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งเช่นเดียวกันกับเรานั้นเอง และเมื่อเรามีทำที่แห่งความรักความ กรุณาอย่างแท้จริงแก่กันแล้วความไม่เบียดเบียนกันก็จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ ความขัดแย้งอัน นำมาซึ่งความรุนแรงก็จะปลานการไป ในทางตรงกันข้ามหากเรามีอคติหรือรู้สึกไม่ติดต่อผู้อื่น

เขาก็จะรู้สึกต่อเราเช่นนั้นเหมือนกัน ผลที่ตามมาคือจะเกิดระแวง สงสัย ความกลัวซึ่งกันและกันทำให้เกิดระยะห่างระหว่างกันพร้อมกับความรู้สึกของความเป็นศัตรูเพิ่มมากขึ้นเข้าไปอีก ทำให้การติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกันเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น การกระทำของเราก็จะเต็มไปด้วยความรุนแรงรวมทั้งผู้คนในโลกก็จะมีทัศนคติที่หลากหลายแตกต่างกันหรือไม่ลงรอยกัน หากเราใช้ความรุนแรงเพื่อลดทอนความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกันแน่นอนว่าผลที่ตามมาคือจะต้องมีความรุนแรงตอบสนองกลับมาอันจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เลวร้าย ดังนั้นจึงเป็นไปได้เลยที่จะลดทอนความขัดแย้งโดยการใช้ความรุนแรงเพราะความรุนแรงย่อมนำมาซึ่งความซึ่งโกรธ ความไม่พึงพอใจเราจึงไม่ควรจมอยู่กับความรู้สึกที่มีอคติต่อผู้อื่นเพื่อขจัดเสียซึ่งผลของความเลวร้ายอันมาจากความรู้สึกรุนแรงที่เกิดมาจากความมีอคติในจิตใจนั้น หากเราคาดหวังหรือต้องการให้คนอื่นคิดกับเราอย่างไม่มีอคติหรือเป็นมิตรกับเราเราก็ควรที่จะสร้างฐานของความรู้สึกเป็นมิตรให้เกิดขึ้นกับตัวเรา ไม่เช่นนั้นเราก็จะกลายเป็นคนที่ขาดเหตุผลที่ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงอคติที่มีอยู่ภายในจิตใจเราแม้ว่าเราต้องการให้ผู้อื่นเป็นมิตรกับเรา ดังนั้นมนุษย์จึงควรเรียนรู้ที่จะพัฒนาความรักและความกรุณาที่แท้จริงให้เกิดขึ้นในใจของมนุษย์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้เพื่อเป็นการลดทอนความขัดแย้งรุนแรงในสังคมมนุษย์เพื่อจะได้เกิดสันติสุขและสันติภาพแก่สังคมมนุษย์อย่างแท้จริง

2. เชื่อมโยงประชาชนเข้าหากันแทนที่การแบ่งแยกผู้คนออกจากกัน

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นแนวคิดบูรพาคตินิยม การปะทะกันทางอารยธรรม ปัจฉิมคตินิยม หรือความเป็นสากลนิยมก็ตามต่างก็เป็นแนวคิดที่คงความแตกต่างระหว่างมนุษย์ด้วยกันทำให้มนุษย์เกิดการแบ่งแยกกันอันนำไปสู่ความรู้สึกไม่ไว้วางใจและหวาดระแวงซึ่งกันและกันแทนที่จะเชื่อมโยงผู้คนเข้าไว้ด้วยกันทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วมนุษย์ไม่อาจที่จะอยู่เป็นเอกเทศได้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต่างก็ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันจึงไม่มีใครสามารถแบ่งแยกจากหรืออยู่เหนือใครได้อย่างสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้การรู้จักประนีประนอมจึงน่าจะเป็นหนทางเดียวที่จะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจากความเห็นที่ไม่ลงรอยกันได้ นั่นคือ รู้จักรับฟังความเห็นของผู้อื่น รู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่นด้วยจิตวิญญูณแห่งการประนีประนอมรวมทั้งเชื่อมโยงทุกคนเข้าด้วยกันอันจะเป็นการแบ่งปันผลประโยชน์แก่กันและเป็นการพัฒนาความก้าวหน้าที่แท้จริงให้เกิดขึ้นได้เพราะทุกวันนี้โลกของเรากำลังเล็กลงเรื่อย ๆ แนวคิดเรื่องการแบ่งเป็นฝักฝ่ายนั้นล้าสมัยลงไปเสียแล้วเพราะเป็นแนวคิดที่นำมาซึ่งความรุนแรงและความขัดแย้งอันส่งผลร้ายแก่มนุษย์ทุกคน หากมนุษยชาติสามารถอยู่ร่วมกันโดยปราศจาก

อดีตแล้วเมื่อถึงเวลานั้นความสันติสุขก็ย่อมจะต้องเกิดขึ้นทั่วโลกอย่างแน่นอน แนวทางทั้งสองที่ได้กล่าวมานี้อาจไม่ใช่แนวทางที่ดีที่สุดหรือถูกต้องที่สุดเพราะในภายภาคหน้าอาจมีผู้ที่สามารถค้นพบหนทางที่ดีกว่าในการแก้ไขปัญหา

ข้อมูลจาก

Stein Tonnesson. Orientalism, Occidentalism and Knowing about Others. [Online].

Available from : <http://nias.ku.dk/Nytt/Thematic/Orientalism/Orientalism.html>

[2002, July 27].

Yeu-Farn Wang. Beyond Multi-Culturalism Universalism, Multi-Culturalism and Beyond-

Continuing the Dialogue on Orientalism. [Online]. 1996 Available from :

<http://nias.ku.dk/Nytt/Thematic/Orientalism/yeyfarn.html> [2002, July 27].

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจิรารัตน์ ประยูรวงษ์ เกิดเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2515 ที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง (เหรียญทอง) ในปีการศึกษา 2541 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปีพ.ศ. 2542 ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการเอเชีย-ยุโรปศึกษาในการทำวิจัยวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย